

A POLGÁRI PERRENDTARTÁSRÓL SZÓLÓ TÖRVÉNY

TERVEZETE

2016. április 11.

TARTALOMJEGYZÉK

ELSŐ RÉSZ

Alapvetések	5

I. FEJEZET

A törvény hatálya és az alapelvek	5

MÁSODIK RÉSZ

Általános rendelkezések	6

II. FEJEZET

Alapvető rendelkezések	6

III. FEJEZET

Bíróságok, kizárás	9

IV. FEJEZET

Bírósági hatáskör és illetékesség	14

V. FEJEZET

A felek és más perbeli személyek	20

VI. FEJEZET

Képviselő	30

VII. FEJEZET

Perköltség	35

VIII. FEJEZET

Az ideiglenes intézkedés	42

IX. FEJEZET

Egyéb általános szabályok	46

HARMADIK RÉSZ

Elsőfokú eljárás	72

X. FEJEZET

Egyezségi kísérlet perindítás előtt	72

XI. FEJEZET

Perindítás	73

XII. FEJEZET

Az eljárás perfelvételi szakasza	79

XIII. FEJEZET

Az eljárás érdemi tárgyalási szakasza	90

XIV. FEJEZET

A perfelvételi és az érdemi szakban alkalmazandó közös rendelkezések	95

XV. FEJEZET

Eltérő rendelkezések a járásbíró hatáskörébe tartozó ügyekben	103

XVI. FEJEZET

A fizetési meghagyásos eljárással összefüggő perek	106

NEGYEDIK RÉSZ

Bizonyítás	110

XVII. FEJEZET

A bizonyítás általános szabályai	110

XVIII. FEJEZET

A bizonyítási eljárás általános szabályai 114

XIX. FEJEZET

A bizonyítás-felvétel különös szabályai 116

XX. FEJEZET

Tanúk 118

XXI. FEJEZET

Szakértők 124

XXII. FEJEZET

Okiratok 131

XXIII. FEJEZET

Szemle 136

XXIV. FEJEZET

Az előzetes bizonyítás 138

ÖTÖDIK RÉSZ

Határozatok 140

XXV. FEJEZET

A határozatok fajtái, tartalma és közlése 140

XXVI. FEJEZET

A határozatok joghatásai 147

HATODIK RÉSZ

Perorvoslatok 149

XXVII. FEJEZET

Fellebbezés 149

XXVIII. FEJEZET

Perújítás 159

XXIX. FEJEZET

Felülvizsgálat 163

XXX. FEJEZET

Az alkotmányjogi panasz esetén követendő eljárás 169

HETEDIK RÉSZ

Különleges eljárások 171

XXXI. FEJEZET

Személyi állapotot érintő perek közös eljárási szabályai 171

XXXII. FEJEZET

Gondnoksági perek 173

XXXIII. FEJEZET

Házassági perek 178

XXXIV. FEJEZET

Származási perek 181

XXXV. FEJEZET

Szülői felügyelettel kapcsolatos perek 184

XXXVI. FEJEZET

Az örökbefogadás felbontása iránt indított per 187

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

XXXVII. FEJEZET

A kiskorú gyermek tartása iránt indított per..... 187

XXXVIII. FEJEZET

Egyes személyiségi jogok érvényesítése iránt indított perek 189

XXXIX. FEJEZET

Munkaügyi perek..... 195

XL. FEJEZET

Végrehajtási perek 199

XLI. FEJEZET

A jegyző birtokvédelmi ügyben hozott határozatának megváltoztatása iránt indított per 206

NYOLCADIK RÉSZ

Kollektív igényérvényesítéssel kapcsolatos perek 208

XLII. FEJEZET

A közérdekből indított perek 208

XLIII. FEJEZET

Társult per 210

KILENCEDIK RÉSZ

Nemzetközi polgári eljárásjogi szabályok 214

XLIV. FEJEZET

Külföldi elem esetén alkalmazandó általános rendelkezések..... 214

XLV. FEJEZET

Külföldi elem esetén alkalmazandó különleges rendelkezések 216

TIZEDIK RÉSZ

Az elektronikus technológiák és eszközök alkalmazása 218

XLVI. FEJEZET

Az elektronikus kapcsolattartás..... 218

XLVII. FEJEZET

A távközlő hálózat igénybevétele 223

TIZENEGYEDIK RÉSZ

Záró rendelkezések 226

**2016. évi ... törvény
a polgári perrendtartásról**

ELSŐ RÉSZ

ALAPVETÉSEK

I. Fejezet

A törvény hatálya és az alapelvek

1. A törvény hatálya

1. § *[A törvény hatálya]*

E törvényt kell alkalmazni a bíróság eljárására, ha jogszabály biztosítja a bírói utat és külön törvény nem rendel el eltérő szabályok alkalmazását.

2. Alapelvek

2. § *[Az alapelvek rendeltetése]*

Az ezen alcímben foglalt alapelveket a törvény értelmezése során kell alkalmazni.

3. § *[A rendelkezési elv]*

A felek szabadon rendelkeznek perbevitt jogaikkal.

4. § *[A perkoncentráció elve]*

A bíróságnak és a feleknek törekedniük kell arra, hogy az ítélet meghozatalához szükséges valamennyi tény és bizonyíték olyan időpontban álljon rendelkezésre, hogy a jogvita lehetőleg egy tárgyaláson elbírálható legyen.

5. § *[A felek eljárás-támogatási és igazmondási kötelezettsége]*

(1) A felek kötelesek előmozdítani az eljárás koncentrált lefolytatását és befejezését.

(2) A felek tényállításaikat és egyéb, tényekre vonatkozó nyilatkozataikat a valóságnak megfelelően kötelesek előadni.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

6. § [A jóhiszeműség elve]

A felek és más perbeli személyek eljárási jogaik gyakorlása és kötelezettségeik teljesítése során jóhiszeműen kötelesek eljárni.

7. § [A bíróság közrehatási tevékenysége]

A bíróság a perkoncentráció érvényesülése érdekében az e törvényben meghatározott módon és eszközökkel hozzájárul ahhoz, hogy a felek eljárási kötelezettségeiket teljesíthessék.

MÁSODIK RÉSZ

ÁLTALÁNOS RENDELKEZÉSEK

II. Fejezet

Alapvető rendelkezések

3. Értelmező rendelkezések

8. § [Értelmező rendelkezések]

(1) E törvény alkalmazásában:

1. *anyagi jogi jogalap*: az a jogszabályi rendelkezés, amely az alanyi jogot közvetlenül megnyitó tényeket meghatározza és annak alapján az igény támasztására feljogosít;

2. *ellenkérelem-változtatás*: ha a fél az ellenkérelmével – ideértve a viszontkeresettel és beszámítással szembeni ellenkérelmét is – összefüggésben előadott korábbi

a) tényállításához képest eltérő vagy további tényre hivatkozik (tényállítás megváltoztatása),

b) jogállításához képest eltérő vagy további, a vele szembeni igény érvényesíthetőségét kizáró, megszüntető vagy gátló anyagi jogi kifogásra, jogi érvelésre hivatkozik (jogállítás megváltoztatása), vagy

c) tényállítást, jogállítást, kérelmet részben vagy egészben elismerő, illetve azokat nem vitató nyilatkozatát visszavonja (elismerés megváltoztatása);

3. *fogyasztó*: a Polgári Törvénykönyv szerinti fogyasztó;

4. *gazdálkodó személy*: a gazdasági társaság, az európai részvénytársaság, az egyesülés, az európai gazdasági egyesülés, az európai területi társulás, a szövetkezet, a lakásszövetkezet, az európai szövetkezet, a vízgazdálkodási társulat, az erdőbirtokossági társulat, az állami vállalat, az egyéb állami gazdálkodó szerv, az egyes jogi személyek vállalata, a közös vállalat, a végrehajtói iroda, a közjegyzői iroda, az ügyvédi iroda, a szabadalmi ügyvivői iroda, az önkéntes kölcsönös biztosító pénztár, a magánnyugdíjpénztár, az egyéni cég, továbbá az egyéni vállalkozó, emellett gazdálkodó tevékenységével összefüggő polgári jogi kapcsolataiban az állam, a helyi önkormányzat, a költségvetési szerv, az egyesület, a köztestület, valamint az alapítvány;

5. *hozzátartozó*: a Polgári Törvénykönyv szerinti hozzátartozó;

6. *jogi személyek alapításával és törvényes működésével kapcsolatos perek*:

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

a) a kérelemnek helyt adó cégbírósági bejegyző (változásbejegyző) végzés hatályon kívül helyezése iránti per,
b) a cégalapítás érvénytelenségének megállapítása iránti per,
c) a létesítő okirat módosítása érvénytelenségének megállapítása iránti per,
d) a jogi személy határozatainak bírósági felülvizsgálata iránti per,
e) a gazdasági társaság és a szövetkezet tagjainak kizárása iránti per,
f) a gazdasági társaságban történő befolyásszerzéssel kapcsolatos per,
g) a társaság tartozásaiért korlátozott felelősséggel tartozó tag (részvényes) felelősségének korlátlanra minősítése iránti per,
h) a cégnek nem minősülő szervezetek ellen a törvényességi felügyeletet, törvényességi ellenőrzést gyakorló szerv által indított per;

7. *keresetkiterjesztés*: a felperes más által indított perbe történő belépése vagy további alperes perbevonása, ide nem értve, ha a perbelépés vagy perbevonás jogutódlás miatt következik be;

8. *keresettel érvényesített jog*: az az alanyi jog, amelynek érvényesítését anyagi jogszabály biztosítja;

9. *keresetváltogatás*: ha a fél a keresetével – ideértve a viszontkeresetet és beszámítást is – összefüggésben előadott korábbi

a) tényállításhoz képest eltérő vagy további tényre hivatkozik (tényállítás megváltoztatása),

b) jogállításhoz képest eltérő vagy további érvényesíteni kívánt jogra, igényének anyagi jogi jogalapjára vagy jogi érvelésre hivatkozik (jogállítást megváltoztatása) vagy

c) kérelméhez képest a kérelem, illetve annak valamely része összecszerűségét vagy tartalmát megváltoztatja, vagy további kérelmet terjeszt elő (kérelem megváltoztatása),

10. *médiatartalom-szolgáltató*: a sajtószabadságról és a médiatartalmak alapvető szabályairól szóló törvény szerinti médiatartalom-szolgáltató;

11. *nem természetes személy*: a jogi személy, valamint a jogi személyiséggel nem rendelkező szervezet, amely jogszabályi rendelkezés alapján perbeli jog- és cselekvőképességgel rendelkezik;

12. *nem természetes személy azonosító adatai*: székhely, kézbesítési cím (ha székhelytől eltér), nyilvántartó hatóság és nyilvántartási szám, adószám, perben eljáró törvényes vagy szervezeti képviselőjének neve és kézbesítési címe;

13. *perfelvételi irat*: az írásbeli ellenkérelem, az elismerést tartalmazó irat, a válaszirat, a viszontválasz, az előkészítő irat, a viszontkereset-levél, a beszámítást tartalmazó irat;

14. *természetes személy azonosító adatai*: lakóhely (lakóhely hiányában tartózkodási hely), kézbesítési cím (ha lakóhelytől vagy tartózkodási helytől eltér), születési hely és idő, anyja neve, adóazonosító jel, munkáltató neve és címe, perbeli cselekvőképesség hiányában törvényes képviselő neve és kézbesítési címe;

15. *vagyonjogi per*: az a per, amelyben az érvényesített igény a fél vagyoni jogain alapul vagy értéke pénzösszegben kifejezhető;

16. *vállalkozás*: a Polgári Törvénykönyv szerinti vállalkozás.

(2) E törvény alkalmazásában törvényes képviselőnek minősül a Polgári Törvénykönyv szerinti szervezeti képviselő is.

4. Általános szabályok

9. § [A kérelemre történő eljárás és a kérelemhez kötöttség]

(1) A bíróság a polgári ügyben felmerült jogvitát erre irányuló kérelem esetén bírálja el. Ilyen kérelmet – törvény eltérő rendelkezése hiányában – csak a vitában érdekelt fél terjeszthet elő.

(2) A bíróság – törvény eltérő rendelkezése hiányában – a felek által előterjesztett kérelmekhez és jognyilatkozatokhoz kötve van. A bíróság a fél által előadott kérelmeket, nyilatkozatokat nem alakszerű megjelölésük, hanem tartalmuk szerint veszi figyelembe.

10. § [A peranyag szolgáltatása]

A perben jelentős tények állítása, valamint az alátámasztásukra szolgáló bizonyítékok rendelkezésre bocsátása – törvény eltérő rendelkezése hiányában – a feleket terheli.

11. § [Más hatósági határozatok hatálya a polgári perben]

(1) A bíróságot határozatának meghozatalában más hatóság döntése vagy a fegyelmi határozat, illetve az azokban megállapított tényállás – a (2)–(4) bekezdésben foglaltak kivételével – nem köti.

(2) Ha jogerősen elbírált bűncselekmény vagyoni jogi következményeiről polgári perben kell határozni, a bíróság a határozatában nem állapíthatja meg, hogy az elítélt nem követte el a terhére rótt bűncselekményt.

(3) Ha a közigazgatási ügyben eljáró bíróság saját hatáskörét állapítja meg, e döntése a polgári ügyben eljáró bíróságot köti.

(4) A közigazgatási ügyben eljáró bíróság közigazgatási tevékenység jogszerűségének kérdésében hozott jogerős döntése a polgári ügyben eljáró bíróságot köti.

(5) A közigazgatási jogkörben okozott kár megtérítése iránti igény érvényesíthetőségének feltétele, hogy a közigazgatási ügyben eljáró bíróság – ha a közigazgatási bírói út biztosított – a jogsértést jogerősen megállapítsa.

12. § [A fegyverek egyenlősége]

A bíróság köteles lehetővé tenni, hogy a felek minden, az eljárás során előterjesztett kérelmet, a bírósághoz benyújtott okiratot, bizonyítékot megismerhessenek, és azokra nyilatkozhassanak.

13. § [A nyelvhasználathoz való jog]

(1) A bírósági eljárás nyelve a magyar.

(2) Törvény, az Európai Unió kötelező jogi aktusa, illetve nemzetközi egyezmény eltérő rendelkezése hiányában, a fél a bíróságnak címzett beadványokat magyar nyelven terjeszti elő és a bíróság a fél részére a határozatait magyar nyelven küldi meg.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

(3) A bírósági eljárásban szóban mindenki jogosult anyanyelvét, nemzetközi egyezményben meghatározott körben pedig regionális vagy nemzetiségi nyelvét használni.

(4) A bírósági eljárásban a hallássérült személy jogosult jelnyelvet vagy az általa ismert más, törvényben meghatározott speciális kommunikációs rendszert használni.

14. § [A bíróság tájékoztatási kötelezettsége]

A bíróság köteles a jogi képviselő nélkül eljáró felet perbeli eljárási jogairól és kötelezettségeiről, indokolt esetben a támogató perben való részvételéről, valamint a pártfogó ügyvédi képviselőt engedélyezésének lehetőségéről a szükséges tájékoztatással ellátni.

15. § [A jóhiszeműség megsértésének jogkövetkezményei]

(1) A bíróság a jóhiszeműség követelményét sértő magatartást tanúsító felet vagy más perbeli személyt – az erre történt figyelmeztetést követően – pénzbírsággal sújthatja.

(2) A bíróság a jóhiszeműség követelményének megsértésével okozott költségek megtérítésére is kötelezheti a felet vagy más perbeli személyt a pénzbírság megfizetésére kötelezésen felül.

16. § [Az igazmondási kötelezettség megsértésének jogkövetkezményei]

(1) A bíróság pénzbírsággal sújtja azt a felet vagy képviselőt, aki akár a tárgyaláson, akár valamely periratban önhibájából

- a) az ügyre vonatkozó olyan tényt állított, amelyről bebizonyosodik, hogy valótlan,
- b) az ügyre tartozó olyan tényt tagadott, amelyről bebizonyosodik, hogy igaz,
- c) nyilvánvalóan alaptalanul hivatkozott valamely bizonyítékra, vagy
- d) olyan tényekre vonatkozó nyilatkozatot tesz, amelyről bebizonyosodik, hogy az abban foglaltak nem felelnek meg a valóságnak.

(2) A bíróság az igazmondási kötelezettség megsértésével okozott költségek megtérítésére is kötelezheti a felet a pénzbírság megfizetésére kötelezésen felül.

III. Fejezet

Bíróságok, kizárás

5. Eljáró bíróságok

17. § [Az eljáró bíróság]

(1) Elsőfokon ítélezik:

- a) a járásbíróság,
- b) a közigazgatási és munkaügyi bíróság és
- c) a törvényszék.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

(2) Másodfokon ítélezik:

- a) a járásbírósághoz, valamint a közigazgatási és munkaügyi bírósághoz tartozó ügyekben a törvényszék,
- b) a törvényszékhez tartozó ügyekben az ítélőtábla és
- c) az ítélőtáblához tartozó ügyekben, továbbá e törvényben meghatározott esetben a Kúria.

(3) Felülvizsgálati ügyekben a Kúria jár el.

(4) Ahol a törvény járásbíróságról rendelkezik, ott ezen kerületi bíróságot is érteni kell.

6. A bíróságok összetétele

18. § [A bíróság összetétele]

(1) Az elsőfokon eljáró bíróság – a (2) és (3) bekezdésben foglalt kivétellel – egy hivatásos bíróból áll (egyesbíró).

(2) Ha a törvényszék hatáskörébe tartozó ügy különös bonyolultsága vagy kiemelt társadalmi jelentősége indokolja, az elsőfokú bíróság a perfelvételt lezáró végzés meghozataláig kivételesen elrendelheti, hogy az ügyben három hivatásos bíróból álló tanács járjon el. A tanács elé utalt ügyben utóbb egyesbíró nem járhat el.

(3) Törvényben meghatározott esetben az elsőfokon eljáró bíróság egy hivatásos bíróból mint tanácselnökből és két ülnökből álló háromtagú tanácsban jár el.

(4) Ülnökök közreműködésével jár el a bíróság, ha az egy keresetben vagy az egyesített perekben érvényesített valamelyik igény, a viszontkereset vagy a beszámítás elbírálása tekintetében a törvény szerint ülnökök közreműködése szükséges.

(5) A másodfokon eljáró bírósági tanács három hivatásos bíróból áll.

(6) A Kúria a felülvizsgálati eljárás során három hivatásos bíróból álló tanácsban jár el. Ha az ügy különös bonyolultsága vagy kiemelt társadalmi jelentősége indokolja, a Kúria elrendelheti, hogy az ügyben öt hivatásos bíróból álló tanács járjon el.

19. § [A bíróság tagjainak jogai és kötelezettségei]

(1) Az egyesbíró megteheti mindazokat az intézkedéseket, és meghozhatja mindazokat a határozatokat, amelyeket a törvény a bíróság vagy a tanács elnökének hatáskörébe utal.

(2) A bíróság tanácsának hatáskörébe utalt ügyekben a tanács elnöke tárgyaláson kívül megtehet minden intézkedést, és az ítélet kivételével meghozhat minden olyan határozatot, amelyet a törvény a bíróság hatáskörébe utal. Tárgyaláson a tanács elnöke azokat az intézkedéseket teheti meg, és olyan határozatokat hozhat, amelyeket a törvény kifejezetten a tanács elnökének hatáskörébe utal.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

(3) Az eljárásban a hivatásos bírakat és az ülnököket ugyanazok a jogok illetik meg és ugyanazok a kötelességek terhelik. A törvény bíróra vonatkozó rendelkezései a hivatásos bíróra és az ülnökre egyaránt vonatkoznak.

7. A bírósági titkár és a bírósági ügyintéző

20. § [A bírósági titkár és a bírósági ügyintéző]

(1) Az elsőfokú bíróság hatáskörébe tartozó ügyekben az egyesbíró, illetve a tanács elnöke helyett tárgyaláson kívül – a (4) bekezdésben foglaltak kivételével – bírósági titkár is eljárhat.

(2) A bírósági titkár jogosult továbbá bizonyítási eljárás megkeresett bíróságként való lefolytatására. A bíróság eljárására irányadó, e törvényben meghatározott rendelkezéseket ilyen esetben a bírósági titkár eljárására kell alkalmazni.

(3) Az (1) és (2) bekezdésben meghatározott esetben a bírósági titkárnak – törvény eltérő rendelkezése hiányában – önálló aláírási joga van. A bírósági titkár megteheti mindazokat az intézkedéseket és – az ítélet kivételével – meghozhatja mindazokat a határozatokat, amelyeket a törvény a bíróság vagy a tanács elnöke hatáskörébe utal.

(4) A bírósági titkár ideiglenes intézkedésről nem hozhat határozatot.

(5) Jogszabályban meghatározott esetekben, önálló aláírási joggal, tárgyaláson kívül bírósági ügyintéző is eljárhat. A bíróság eljárására irányadó, törvényben meghatározott rendelkezéseket ilyen esetben a bírósági ügyintéző eljárására kell alkalmazni.

(6) A bírósági titkár, valamint a bírósági ügyintéző kizárására a bíró kizárására vonatkozó rendelkezéseket kell alkalmazni.

8. A bírák és a bíróság kizárása

21. § [A bíró kizárása]

A per elintézéséből ki van zárva, és abban, mint bíró nem vehet részt:

a) a fél, a féllel együtt jogosított vagy kötelezett személy, továbbá az, aki a per tárgyát egészen vagy részben a maga részére követeli, vagy akinek jogaira illetve kötelezettségeire a per eredménye kihatással lehet,

b) az a) pont szerinti személy képviselője, támogatója vagy olyan volt képviselője, volt támogatója, aki az ügyben eljár,

c) az a) vagy b) pont szerinti személy hozzátartozója,

d) az, akinek tanúként való meghallgatását a bíróság elrendelte, vagy akit a bíróság szakértőként rendelt ki, illetve aki szakvéleményt adott,

e) az, akitől az ügy tárgyilagos megítélése egyéb okból nem várható.

22. § [A bíró kizárása a jogorvoslati eljárásokból]

- (1) A per másodfokú elintézéséből ki van zárva az a bíró is, aki a per elsőfokú elintézésében részt vett.
- (2) A perújítás során nem járhat el az a bíró, aki a perújítással támadott határozat meghozatalát megelőző eljárásban részt vett.
- (3) A felülvizsgálati kérelem elbírálásából ki van zárva az a bíró is, aki a felülvizsgálati kérelemmel érintett határozat meghozatalát megelőző eljárásban részt vett.

23. § [A bíróság kizárása]

- (1) A perben az a járásbíróság, közigazgatási és munkaügyi bíróság, törvényszék, illetve ítélőtábla sem járhat el,
 - a) amely a perben a féllel együtt jogosított vagy kötelezett személy, továbbá a per tárgyát egészen vagy részben a maga részére követeli, vagy amelynek jogaira, illetve kötelezettségeire a per eredménye kihatással lehet és
 - b) amelynek elnöke a 21. § a), b) vagy c) pontja értelmében ki van zárva.
- (2) Az (1) bekezdés a) és b) pontjában meghatározott kizárási ok arra a jogi személyiséggel nem rendelkező bíróságra is vonatkozik, amelynek bírói fölött a perben érintett bíróság elnöke gyakorolja az általános munkáltatói jogokat.

24. § [A kizárási kérelem bejelentése]

- (1) A bíró a bíróság elnökének köteles – a kizárási ok megjelölésével – haladéktalanul bejelenteni, ha vele szemben kizárási ok áll fenn. Ha a bíró a 21. § e) pontja szerinti okot kíván bejelenteni, nyilatkozatát írásban indokolni köteles.
- (2) A kizárási okot a fél is bejelentheti. E bejelentésnek az eljárás bármely szakában – az eljárást befejező határozat meghozataláig – van helye, azonban a 21. § e) pontja szerinti okot a fél a tárgyalás megkezdése után csupán akkor érvényesítheti, ha valószínűsíti, hogy a bejelentés alapjául szolgáló tényről csak a tárgyalás megkezdése után szerzett tudomást, és a tudomásszerzést követően az okot haladéktalanul bejelenti.

25. § [A kizárási kérelem elintézése igazgatási ügykörben]

- (1) A bíróság hivatalból ügyel arra, hogy kizárt bíró vagy bíróság az eljárásban ne vegyen részt.
- (2) Kizárási ok esetén a kizárást a bíróság elnöke hivatalból kezdeményezi.
- (3) Ha a bíró a rá vonatkozó kizárási okot maga jelenti be, vagy a fél által bejelentett kizárási ok fennálltát nem vitatja, más bíró, illetve tanács kijelölése iránt a bíróság elnöke intézkedik. Ilyen esetben a kizárás tárgyában külön határozatot hozni nem kell.

26. § *[A kizárási kérelem elintézése bírósági hatáskörben]*

- (1) Ha a kizárás kérdését igazgatási ügykörben nem intézik el, a bíró kizárása tárgyában ugyanannak a bíróságnak ugyanazon a fokon eljáró másik bírója vagy tanácsa tárgyaláson kívül határoz.
- (2) Ha ugyanannak a bíróságnak nincs olyan bírója vagy tanácsa, amelyre a kizárási ok nem vonatkozik, vagy ha a kizárási ok az egész bíróságra kiterjed, a kizárás kérdésében a másodfokú bíróság, a törvényszéket mint másodfokú bíróságot és a közigazgatási és munkaügyi bíróságot érintő ok esetében az ítélőtábla, az ítélőtáblát mint másodfokú bíróságot érintő ok esetében a Kúria határoz.
- (3) Ha a bejelentést nem maga a bíró tette, nyilatkozatát a döntés előtt be kell szerezni.
- (4) A kizárás megtagadása miatt csak abban a fellebbezésben lehet panaszt tenni, amely az ügy érdemében hozott határozat ellen irányul.

27. § *[A kizárás egyéb szabályai]*

- (1) Az a bíró, aki a személyére vonatkozó kizárási okot maga jelentette be, bejelentésének elintézéséig a perben nem járhat el. Minden más esetben az érintett bíró továbbra is eljárhat ugyan, de a 21. § a)–d) pontja szerinti kizárás esetén, a bejelentés elintézéséig az érdemi határozat hozatalában nem vehet részt. Ha ugyanaz a fél, ugyanabban a perben a kizárás megtagadása után tesz újabb bejelentést a bíró ellen, ez a korlátozás sem érvényesül.
- (2) Ha a fél nyilvánvalóan alaptalanul tesz kizárásra irányuló bejelentést, vagy ugyanabban a perben ugyanazon bíró ellen ismételt alaptalan bejelentést tesz, őt a bíróság a kizárást megtagadó határozatban pénzbírsággal sújtja.
- (3) A bírák kizárására vonatkozó rendelkezéseket a jegyzőkönyvvezető kizárására is megfelelően alkalmazni kell.
- (4) A kizárás kérdésében a bíróság soron kívül határoz.

28. § *[Kizárás a fizetési meghagyásos eljárással összefüggésben indult perben]*

A fizetési meghagyásos eljárással összefüggésben indult per elintézéséből ki van zárva és abban, mint bíró nem vehet részt az ügyben korábban eljáró közjegyző, és az őt alkalmazó közjegyző nevében eljáró közjegyzőhelyettes, valamint ezek hozzátartozója.

IV. Fejezet

Bírósági hatáskör és illetékesség

9. Hatáskör

29. § *[A bíróságok hatásköre]*

(1) A törvényszék hatáskörébe tartoznak mindazok a perek, amelyek elbírálását törvény nem utalja a járásbíróság hatáskörébe.

(2) A közigazgatási és munkaügyi bíróság hatáskörébe tartoznak a munkaviszonyból és munkaviszony jellegű jogviszonyból származó perek.

(3) A járásbíróság hatáskörébe tartoznak:

a) azok a vagyoni jogi perek, amelyek tárgyának értéke a harmincmillió forintot nem haladja meg vagy amelyekben a vagyoni jogon alapuló igény értéke nem meghatározható, kivéve

aa) a szerzői jogi, a szomszédos jogi és az iparjogvédelmi perek,

ab) a közhatalom gyakorlásával kapcsolatos kártérítés, illetve sérelemdíj megfizetése iránt indított perek,

ac) a jogi személyek és tagjaik (volt tagjaik) közötti, illetve a tagok (volt tagok) egymás közötti, a tagsági jogviszonyon alapuló perek,

ad) a jogi személyek alapításával és törvényes működésével kapcsolatos perek,

ae) a tisztességtelen szerződési feltételek érvénytelenségének megállapítása iránt közérdekből indított perek,

b) azok a megállapításra irányuló perek, amelyek esetében a per tárgyának értéke – ha marasztalás kérhető lenne – az a) pontban meghatározott értéket nem haladja meg,

c) a személyi állapotot érintő perek,

d) a tisztességtelen szerződési feltételek érvénytelenségének megállapítása iránt indított nem vagyoni jogi perek, kivéve a közérdekből indított perek,

e) a végrehajtási perek és

j) azok a perek, amelyeket törvény a járásbíróság hatáskörébe utal.

(4) Ha valamelyik pertársra vagy kereseti kérelem elbírálására a törvényszéknek van hatásköre, a per a törvényszék hatáskörébe tartozik, feltéve, hogy a pertársaság vagy a keresethalmazat törvény által megengedett.

10. A pertárgy értéke

30. § *[A pertárgyérték számítása]*

(1) A per tárgyának az értéke – a (3) bekezdésben foglalt kivétellel – a keresettel érvényesített követelés vagy más jog értékével egyezik meg.

(2) A követelés vagy más jog értéke

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

- a) szerződés létrejöttének vagy létre nem jöttének, hatályosságának vagy hatálytalanságának, illetve érvényességének vagy érvénytelenségének a megállapítása iránti perben a szerződésben kikötött szolgáltatásért járó ellenszolgáltatás értékével,
- b) szerződés létrehozása vagy megszüntetése iránti perben a kikötött szolgáltatásért járó, még teljesítendő ellenszolgáltatás értékével,
- c) dologi jogi perben a vitás dolog (rész), illetve dologi jog értékével,
- d) követelés biztosítása iránti perben a követelés értékével, ha azonban a biztosíték értéke ennél kisebb, ez utóbbi értékkel,
- e) fedezetelvonó szerződés hatálytalanságára alapított perben az elvont fedezettel biztosított követelés értékével, vagy ha a fedezet értéke ennél kisebb, ez utóbbi értékkel,
- f) végrehajtás megszüntetése vagy korlátozása iránti perben a végrehajtási összeggel vagy annak azon részével, amelyre a végrehajtási jog megszűnését állítják,
- g) végrehajtási igényperben a végrehajtani kívánt követelés értékével, vagy ha a foglalás alól feloldani kívánt vagyontárgy értéke kisebb, ez utóbbi értékkel

egyezik meg.

(3) A per tárgyának az értéke – az (1) és (2) bekezdésben foglaltaktól eltérően –

- a) előre meg nem határozható ideig, időközönként visszatérően teljesítendő, le nem járt szolgáltatás iránti perben az egy évi szolgáltatás értékével,
- b) szerződéses jogviszonyra vonatkozó perben, ha a szerződésben kikötött szolgáltatásért járó ellenszolgáltatást előre meg nem határozható ideig, időközönként visszatérően kell teljesíteni, annak egy évi értékével

egyezik meg.

(4) A nem önállóan érvényesített kamat- és egyéb járulékkövetelést a pertárgyérték számítása során figyelmen kívül kell hagyni. Ez irányadó akkor is, ha a kamatköveteléssel egyidejűleg a kamatkövetelés után járó újabb kamatkövetelést érvényesítenek.

(5) Ha a fél a perben több jogot, illetve követelést érvényesít, a pertárgyérték számítása során ezek értékét össze kell számítani. Látszólagos tárgyi keresethalmazat esetén a per tárgyának az értéke a legnagyobb értékű követelés vagy jog értékével egyezik meg.

31. § [A pertárgyérték meghatározása]

(1) A per tárgyának az értékét forintban kell meghatározni.

(2) A per tárgyának értékét – annak egyidejű valószínűsítésével – a 30. § rendelkezéseinek megfelelően az igényérvényesítés időpontját alapul véve az igényt érvényesítő fél határozza meg.

(3) Ha a fél által meghatározott érték a köztudomással vagy a bíróság hivatalos tudomásával ellentézik, egyébként valószínűtlen, vagy ha azt az ellenfél vitássá teszi, a per tárgyának értékét a bíróság a rendelkezésre álló okiratok figyelembe vételével határozza meg.

11. A hatáskör vizsgálata

32. § [A pertárgy értékének figyelembe vétele]

(1) A bíróság hatáskörének megállapításánál a per tárgyának értékére a keresetlevél beadásának időpontja irányadó. Ha azonban a per a pertárgy értékében a keresetlevél beadása után bekövetkezett változás folytán tartozna a bíróság hatáskörébe, a bíróság hatáskörét akkor is meg kell állapítani.

(2) A kereseti követelés felemelése esetében a hatáskört a felemelt érték alapján kell megállapítani, annak leszállítása ellenben a bíróság hatáskörét nem érinti.

33. § [A hatáskör hiányának figyelembe vétele]

A bíróság a hatáskörének hiányát hivatalból veszi figyelembe. Ha azonban a hatáskör a per tárgyának értékétől függ, az írásbeli ellenkérelem előterjesztését követően a hatáskör hiánya figyelembe nem vehető.

12. Illetékesség

34. § [Általános illetékesség]

(1) Az a bíróság, amelynek területén az alperes lakik, mindazokban a perekben illetékes, amelyekre más bíróság kizárólagos illetékessége megállapítva nincs (általános illetékesség).

(2) Belföldi lakóhely hiányában az illetékesség az alperes belföldi tartózkodási helyéhez igazodik; ha az alperes tartózkodási helye ismeretlen, vagy külföldön van, az utolsó belföldi lakóhely az irányadó, ha pedig ez nem állapítható meg, vagy az alperesnek belföldön lakóhelye nem is volt, az illetékességet a felperes belföldi lakóhelye, ennek hiányában a felperes belföldi tartózkodási helye, ha a felperes nem természetes személy, a felperes belföldi székhelye alapítja meg.

(3) Ha az alperes munkahelye nem azonos a lakóhelyével, a bíróság az alperesnek legkésőbb az írásbeli ellenkérelmében előadott kérelmére a pert a munkahely bíróságához teszi át tárgyalás és elbírálás végett.

(4) A nem természetes személyek elleni perekben az általános illetékességet a nem természetes személy székhelye mellett az a hely is megalapozza, ahol a jogvitában érintett ügyben eljáró, képviselőre hivatott szerv, illetve szervezeti egység a működését kifejti. Székhelynek – kétség esetében – az ügyintézés helyét kell tekinteni. Ha a nem természetes személy székhelye Budapesten van, működési köre azonban Pest megye területére terjed ki, a Pest megye területére illetékes bíróság jár el.

(5) Ha a nem természetes személynek belföldön nincs székhelye, belföldi nem természetes személy felperes által indított perben az illetékességet a felperes székhelye – vagy a (4) bekezdés alkalmazásával, működési helye – alapítja meg. Ha a felperes belföldi természetes személy, a bíróság illetékességét a felperes lakóhelye, illetve ennek hiányában a tartózkodási helye is megalapítja.

35. § *[Kizárólagos illetékesség]*

(1) A vállalkozás által fogyasztóval szemben, szerződéses jogviszonyból származó igény érvényesítése iránt indított perre – törvény, az Európai Unió kötelező jogi aktusa, illetve nemzetközi egyezmény eltérő rendelkezése hiányában – az alperes belföldi lakóhelye szerinti bíróság kizárólagosan illetékes. Belföldi lakóhely hiányában e kizárólagos illetékesség az alperes belföldi tartózkodási helyéhez igazodik; ha az alperes tartózkodási helye ismeretlen, vagy külföldön van, az utolsó belföldi lakóhely az irányadó. Ha az utolsó belföldi lakóhely nem állapítható meg, az illetékességet az általános szabályok szerint kell megállapítani.

(2) A közhatalom gyakorlásával okozott károk megtérítése iránt indított perre az a bíróság, amelynek területén a felperes belföldi lakóhelye, belföldi lakóhely hiányában belföldi tartózkodási helye, vagy – ha a felperes nem természetes személy – belföldi székhelye található, kizárólagosan illetékes. Ha a felperes belföldi lakóhellyel, tartózkodási hellyel vagy székhellyel nem rendelkezik, a bíróság illetékességét az általános szabályok szerint kell megállapítani.

(3) Ha felelősségbiztosítási szerződéssel összefüggő törvényi rendelkezés alapján a károsult kártérítési igényét a károkozótól eltérő harmadik személlyel szemben is érvényesítheti, e harmadik személlyel szemben indított perre – törvény, az Európai Unió kötelező jogi aktusa, illetve nemzetközi egyezmény eltérő rendelkezése hiányában – az a bíróság, amelynek területén a felperes belföldi lakóhelye, belföldi lakóhely hiányában belföldi tartózkodási helye, vagy ha a felperes nem természetes személy, belföldi székhelye található kizárólagosan illetékes. Ha a felperes belföldi lakóhellyel, tartózkodási hellyel vagy székhellyel nem rendelkezik, a bíróság illetékességét az általános szabályok szerint kell megállapítani.

36. § *[Felek által kikötött illetékesség]*

(1) Vagyonjogi ügyek tekintetében a felek a felmerült jogvitájukra vagy a meghatározott jogviszonyból eredő jövőbeli jogvitájuk esetére – törvény eltérő rendelkezése hiányában – egyedi szerződéses rendelkezésben kiköthetik valamely bíróság illetékességét. Ilyen kikötéssel a felek élhetnek

a) írásban,
b) szóban, írásbeli megerősítéssel,
c) olyan formában, amely megfelel a felek között kialakult üzleti szokásoknak, vagy
d) nemzetközi kereskedelemben olyan formában, amely megfelel az olyan kereskedelmi szokásoknak, amelyet a felek ismertek vagy ismerniük kellett, és amelyet az ilyen típusú szerződést kötő felek a szóban forgó üzletágban általánosan ismernek és rendszeresen figyelembe vesznek.

(2) A kikötött bíróság – törvény eltérő rendelkezése vagy a felek eltérő megállapodása hiányában – kizárólagosan illetékes.

(3) A kikötés hatálya kiterjed a jogutódokra is.

(4) Nincs helye illetékességi kikötésnek olyan ügyekben, amelyekre a törvény valamely bíróság kizárólagos illetékességét állapítja meg.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

(5) Nincs helye olyan illetékességi kikötésnek, amely kizárja a fogyasztó jogát ahhoz, hogy a vállalkozással szemben fennálló szerződéses jogviszonyból származó igényét saját belföldi lakóhelye, ennek hiányában belföldi tartózkodási helye szerint illetékes bíróság előtt érvényesítse.

(6) Vagyonjogi ügyek tekintetében a felek a felmerült jogvitájukra vagy a meghatározott jogviszonyból eredő jövőbeli jogvitájuk esetére nem köthetik ki

a) a törvényszék hatáskörébe tartozó ügyben a Fővárosi Törvényszék és a Budapest Környéki Törvényszék,

b) a járásbíróság hatáskörébe tartozó ügyben a Pesti Központi Kerületi Bíróság

illetékességét.

37. § [Vagylagos illetékesség]

(1) Kizárólagos illetékesség hiányában a felperes – választása szerint – az alperesre általánosan illetékes bíróság helyett

a) a törvényen alapuló tartásra kötelezés iránti pert az igény érvényesítésére jogosult lakóhelye,

b) az ingatlan tulajdona, birtoka vagy ingatlant terhelő dologi jog tárgyában a pert az ingatlan fekvése,

c) a szerződéses jogviszonyból származó igény érvényesítése iránti pert az ügyletkötés vagy a teljesítés helye,

d) a fogyasztó által a vállalkozással szemben fennálló, szerződéses jogviszonyból származó igény érvényesítése iránti pert a felperes belföldi lakóhelye, ennek hiányában belföldi tartózkodási helye,

e) a kár megtérítése iránti pert a károkozás vagy a kár bekövetkezésének helye

szerint illetékes bíróság előtt is megindíthatja.

(2) Vagyonjogi perekre – kizárólagos illetékesség hiányában – az a bíróság is illetékes, amelynek területén az alperes huzamosabb tartózkodásra utaló körülmények között (pl. mint munkavállaló, tanuló) tartózkodik.

(3) A (2) bekezdésben szabályozott illetékesség nem alkalmazható az olyan alperessel szemben, akinek nincs perbeli cselekvőképessége.

(4) Külföldi nem természetes személyek ellen az előtt a bíróság előtt is lehet vagyonjogi pert indítani, amelynek területén a külföldi nem természetes személy ügyeinek vitelével megbízott személy lakik, illetve vagyonjogi perre a külföldi nem természetes személy magyarországi fióktelepének, illetve kereskedelmi képviselőjének székhelye szerinti bíróság is illetékes.

38. § [Illetékesség pertársaság esetén]

(1) A mellékkötelezettet a főkötelezettrel együtt az előtt a bíróság előtt is lehet perelni, amely a főkötelezett elleni perre bármilyen címen illetékes.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

(2) Ha valaki a más személyek között folyamatban lévő per tárgyát egészen vagy részben a maga részére követeli, ennek a folyamatban lévő pernek a bírósága arra a további perre is illetékes, amelyet e követelés érvényesítése végett az említett személyek ellen ő indít.

(3) Az (1) vagy a (2) bekezdés hatálya alá nem tartozó esetben a per – a felek által kikötött illetékesség esetét kivéve – az alperesek bármelyikére illetékes bíróság előtt valamennyi alperes ellen megindítható, ha az együttes perlés feltételei a pertársaságra vonatkozó szabályok szerint fennállnak.

39. § [Az illetékesség vizsgálata és terjedelme]

(1) A bíróság illetékességének megállapításánál a keresetlevél beadásának időpontja irányadó. Ha azonban a per a keresetlevél beadása után bekövetkezett valamely változás folytán tartoznék a bíróság illetékessége alá, a bíróság illetékességét akkor is meg kell állapítani.

(2) A bíróság az illetékességének hiányát hivatalból veszi figyelembe. Ha az illetékesség nem kizárólagos, az írásbeli ellenkérelem előterjesztése után az illetékesség hiánya figyelembe nem vehető.

(3) Az illetékességnek vagy az illetékesség hiányának megállapítására előadott tényállítások valóságát a bíróság csak akkor vizsgálja, ha azok a köztudomással vagy a bíróság hivatalos tudomásával ellenkeznek, vagy ha azokat az ellenfél vitássá teszi.

13. Az eljáró bíróság kijelölése

40. § [A kijelölés esetei, a kijelölésre jogosult bíróságok]

(1) Jogerős határozatok alapján felmerült hatásköri vagy illetékességi összeütközés esetén, valamint akkor, ha az illetékes bíróság nem állapítható meg, vagy kizárás miatt nem járhat el, az eljáró bíróságot soron kívül ki kell jelölni.

(2) A kijelölés kérdésében – a hatásköri és illetékességi szabályok megfelelő alkalmazásával, a (3) bekezdésben foglalt kivétellel –

a) a törvényszék határoz, ha az összeütközés a területén lévő járásbíróságok között merült fel, valamint ha a területén lévő járásbíróság kizárása esetén a területén lévő másik járásbíróság kijelölhető,

b) az a) pont alá nem tartozó esetekben az ítélőtábla határoz, ha az összeütközés a területén lévő járásbíróságok, törvényszékek, illetve közigazgatási és munkaügyi bíróságok között merült fel, továbbá ha a területén lévő járásbíróság, törvényszék vagy közigazgatási és munkaügyi bíróság kizárása esetén a területén lévő másik járásbíróság, törvényszék vagy közigazgatási és munkaügyi bíróság kijelölhető,

c) az a) és b) pont alá nem tartozó esetekben a Kúria határoz.

(3) A polgári ügyben eljáró bíróság és a közigazgatási ügyben eljáró bíróság között felmerült hatásköri összeütközés esetén az eljáró bíróság kijelölésére a közigazgatási perrendtartás vonatkozó rendelkezéseit kell alkalmazni.

41. § [A kijelölés eljárási szabályai]

(1) Ha az illetékes bíróság nem állapítható meg, a fél a kijelölés iránti kérelmet bármelyik bíróságnál előterjesztheti; egyébként a kijelölés iránt a perben eljáró bíróság hivatalból köteles előterjesztést tenni.

(2) A kijelölés tárgyában a bíróság a felek meghallgatása nélkül is határozhat.

(3) Ha az illetékes bíróság kizárás miatt nem járhat el, a kijelölés kérdésében határozó bíróság a határozat meghozatala előtt beszerezheti a kijelölni tervezett bíróság bíráinak – a felmerült kizárási okkal összefüggő – nyilatkozatait.

V. Fejezet

A felek és más perbeli személyek

14. Perképesség

42. § [Perbeli jogképesség]

A perben fél az lehet, akit a polgári jog szabályai szerint jogok illethetnek és kötelezettségek terhelhetnek.

43. § [Perbeli cselekvőképesség és törvényes képviselő]

(1) A perben mint fél személyesen vagy meghatalmazottja útján az járhat el, aki

- a) a polgári jog szabályai szerint teljes cselekvőképességgel rendelkezik,
- b) olyan cselekvőképességében részlegesen korlátozott nagykorú, akinek a polgári jog szabályai szerinti cselekvőképessége a per tárgyára, illetve a perbeli eljárási cselekményekre kiterjedő hatállyal nincs korlátozva, vagy
- c) aki a per tárgyról a polgári jog szabályai szerint érvényesen rendelkezhet.

(2) A perben a fél nevében törvényes képviselője jár el, ha

- a) a félnek nincs perbeli cselekvőképessége,
- b) a fél részére a cselekvőképessége érintése nélkül rendelték törvényes képviselőt kivéve, ha a fél személyesen vagy meghatalmazottja útján fellép, vagy
- c) a fél nem természetes személy.

44. § [A perbeli jog- és cselekvőképesség vizsgálata]

(1) A felek perbeli jog- és cselekvőképességét, valamint a törvényes képviselőnek és a támogatónak ezt a minőségét, ha ezek iránt kétség merül fel, a bíróság az eljárás bármely szakában hivatalból vizsgálja. A bíróság ugyancsak az eljárás bármely szakában hivatalból vizsgálja azt, hogy a törvényes képviselőnek a per vitéléhez vagy az egyes perbeli cselekményekhez esetleg szükséges külön felhatalmazása igazolva van-e.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

(2) A perbeli jog- és cselekvőképesség, a törvényes képviselő, a támogatói minőség, illetve a felhatalmazás igazolása nem szükséges, ha az köztudomású, vagy ha arról a bíróságnak hivatalos tudomása van.

15. Pertársaság

45. § [Kényszerű pertársaság]

(1) Ha jogszabályban meghatározott személyek perben állása kötelező, vagy a per tárgya olyan közös jog, illetve olyan közös kötelezettség, amely csak egységesen dönthető el, e személyeknek a perben félként részt kell venniük.

(2) Ha a felperes nem gondoskodik arról, hogy az (1) bekezdés szerinti személyek perben álljanak, a bíróság erre a felperest határidő tűzésével felhívja.

46. § [Célszerűségi pertársaság]

Több felperes együtt indíthat pert, illetve több alperes együtt perelhető, ha

a) a perben hozott ítélet vagy ítélet hatályú határozat anyagi jogereje a pertársakra a perben való részvétel nélkül is kiterjedne,

b) a perbeli követelések ugyanabból a jogviszonyból erednek, vagy

c) a perbeli követelések hasonló ténybeli és jogi alapból erednek, és ugyanannak a bíróságnak az illetékessége a 38. § rendelkezéseinek alkalmazása nélkül is mindegyik alperessel szemben megállapítható.

47. § [A pertársak függősége]

(1) A 45. § és a 46. § a) pontja szerinti pertársaság esetén bármelyik pertárs perbeli cselekményei – az egyezségkötést, az elismerést, és a jogról való lemondást kivéve – arra a pertársra is kihatnak, aki valamely határidőt, határnapot vagy perbeli cselekményt elmulasztott, feltéve, hogy mulasztását utóbb nem pótolta.

(2) Ha a 45. § és a 46. § a) pontja szerinti pertársaság esetén a pertársak perbeli cselekményei vagy előadásai egymástól eltérnek, a bíróság azokat a per egyéb adatait is figyelembe véve bírálja el.

(3) A 46. § b) vagy c) pontja szerinti pertársaság esetén azt a pertársat, aki a polgári jog szabályai szerint a pertársának a kifogásait maga is érvényesítheti, e kifogásokkal összefüggő perbeli cselekményei vonatkozásában az (1)–(2) bekezdés szerinti jogállás illeti meg.

48. § [A keresethez csatlakozás]

(1) A 45. § szerinti alperesi pertársaság esetén a perfelvételt lezáró végzés meghozataláig a keresethez bármelyik alperes csatlakozhat, aki a kereset teljesítését nem ellenzi. A keresethez csatlakozó nyilatkozat a perfelvételt lezáró végzés meghozatalát követően nem vonható vissza.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

(2) A keresethez csatlakozó alperes – a Negyedik Rész rendelkezéseinek alkalmazása során – a felperessel és a keresethez csatlakozó többi alperessel azonos érdekű félnek, a keresethez nem csatlakozó alperesekkel szemben ellenérdekű félnek minősül, perbeli cselekményei vonatkozásában nem alkalmazhatóak a 47. § (1)–(2) bekezdésének rendelkezései, kivéve, ha a bíróság úgy ítéli meg, hogy az alperes a keresethez való csatlakozásra vonatkozó jogát, valamint az azzal összefüggő perbeli cselekményeit részben vagy egészben visszaélészerűen gyakorolja.

(3) A VII. fejezet rendelkezéseinek alkalmazása során a keresethez csatlakozó alperes a felperessel egyezően minősül pernyertesnek, illetve pervesztesnek a keresethez nem csatlakozó alperesekkel szemben, azzal, hogy pervesztesség esetén a perköltségnek kizárólag azt a részét köteles megfizetni, amely a saját perbeli cselekményei folytán merült fel. Ha a keresethez csatlakozó alperes a keresethez való csatlakozásra vonatkozó jogát, valamint az azzal összefüggő perbeli cselekményeit részben vagy egészben visszaélészerűen gyakorolja, a bíróság az alperes által fizetendő perköltség összegét – e körülmény és a per egyéb adatainak figyelembe vételével – mérlegeléssel állapítja meg.

49. § [A pertársak függetlensége]

(1) A 46. § b) vagy c) pontja szerinti pertársaság esetén egyik pertárs perbeli cselekménye vagy mulasztása nem hat ki a többi pertársra.

(2) A 46. § b) vagy c) pontja szerinti pertársaság esetén a hatánapra szóló idézést, valamint az érdemi határozatot az abban közvetlenül nem érdekelt pertárssal is közölni kell; a tárgyalás elkülönítése esetén azonban a közvetlenül nem érdekelt pertársak idézése mellőzhető.

16. Beavatkozás a perbe

50. § [Önkéntes beavatkozás]

(1) Akinek jogi érdeke fűződik ahhoz, hogy a más személyek között folyamatban lévő per miként dől el, a perbe az azonos érdekű fél pernyertességének előmozdítása érdekében beavatkozhat.

(2) A beavatkozás bíróság részére történő bejelentésének – a (3) bekezdésben foglalt kivétellel – a perfelvételt lezáró végzés meghozataláig van helye. Az e határidőt követően tett nyilatkozat hatálytalan.

(3) Ha a perben hozott ítélet jogereje jogszabály alapján a beavatkozónak az ellenféllel szemben fennálló jogviszonyára is kiterjed és a beavatkozó a fél pernyertességéhez fűződő jogi érdekéről önhibáján kívül a perfelvételt lezáró végzés meghozatalát követően szerez tudomást – a tudomásszerzés időpontjának valószínűsítése mellett –, a tudomásszerzést követő harminc napon belül a perbe beavatkozhat. Az e bekezdésben meghatározott esetben beavatkozásnak legfeljebb az elsőfokú ítélet meghozatalát megelőző tárgyalás berekesztéséig van helye.

51. § [A beavatkozás bejelentése]

(1) A beavatkozást írásban vagy a tárgyaláson szóban kell bejelenteni. A beavatkozónak meg kell jelölnie, hogy melyik fél pernyertességét kívánja előmozdítani, továbbá, hogy a fél pernyertességéhez milyen jogi érdeke fűződik.

(2) A beavatkozás írásbeli bejelentése esetén a bejelentést tartalmazó beadványnak – az 50. § (3) bekezdésében meghatározott kivétellel – legkésőbb a perfelvételt lezáró végzés meghozatalát megelőző napon a bíróságra meg kell érkeznie.

52. § [Határozathozatal a beavatkozás tárgyában, a beavatkozó kizárása]

(1) A beavatkozás bejelentését a felekkel közölni kell. A bíróság a beavatkozás megengedése tárgyában a határozathozatal előtt a feleket és a beavatkozót szükség esetén meghallgatja.

(2) Ha a per folyamán derül ki, hogy beavatkozásnak nem lett volna helye, vagy a beavatkozást megalapozó jogi érdek bármely okból megszűnt a bíróság a beavatkozót – a felek és a beavatkozó meghallgatása után – a perből kizárja.

(3) Ha a perben hozott ítélet jogereje jogszabály alapján a beavatkozónak az ellenféllel szemben fennálló jogviszonyára is kiterjed, a beavatkozó a beavatkozást elutasító, valamint a beavatkozót a perből kizáró határozat ellen külön fellebbezéssel élhet; a perből kizáró határozat jogerős elintézéséig a beavatkozó a perbeli jogosultságait gyakorolhatja.

(4) A (3) bekezdés szerinti beavatkozást elutasító vagy a beavatkozót a perből kizáró határozat ellen előterjesztett fellebbezést – ha a fellebbezési, illetve észrevételezési határidő valamennyi féllel szemben lejárt, illetve ha a fellebbezést, észrevételt valamennyi fél hiánytalanul benyújtotta – az elsőfokú bíróság a szükséges periratokkal együtt legkésőbb nyolc napon belül felterjeszti a másodfokú bírósághoz, és arról a másodfokú tanács annak érkezésétől számított tizenöt napon belül határoz.

53. § [A beavatkozás egyes eljárási szabályai, a beavatkozó jogállása]

(1) A beavatkozó perbeli jogosultságait a beavatkozást megengedő határozat meghozatalát követően gyakorolhatja.

(2) A féllel közlendő határozatokat és iratokat a beavatkozóval is közölni kell. Ha a beavatkozó meghallgatására van szükség, a bíróság a beavatkozót félként hallgatja meg.

(3) Ha a beavatkozás a perfelvételt lezáró végzés meghozatala előtt kerül bejelentésre, a bíróság a perfelvételt mindaddig nem zárhatja le, amíg

a) a beavatkozás tárgyában jogerős határozatot nem hoz és

b) lehetőséget nem biztosít arra, hogy a beavatkozó a perfelvételi szakban közölhető nyilatkozatait előadhassa, valamint arra a felek is nyilatkozthassanak.

(4) Ha a beavatkozásra az 50. § (3) bekezdése szerint a perfelvételt lezáró végzés meghozatalát követően kerül sor, a perfelvétel kiegészítése elrendelésének nincs helye, de a beavatkozó a beavatkozást megengedő határozat közlésétől számított tizenöt napon belül bizonyítási indítványt terjeszthet elő, illetve bizonyítékot bocsáthat rendelkezésre. E határidőt

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

követően előterjesztett bizonyítási indítványt, illetve bizonyítékot a bíróság figyelmen kívül hagyja.

(5) A beavatkozó – az egyezséget, az elismerést és a jogról való lemondást kivéve – minden cselekményre jogosult, amelyet az általa támogatott fél megtehet, cselekményeinek azonban csak annyiban van hatálya, amennyiben a fél a cselekményt elmulasztja, illetve amennyiben a beavatkozó cselekményei a fél cselekményeivel nem állnak ellentétben. Ha a perben hozott ítélet jogereje jogszabály alapján a beavatkozónak az ellenféllel szemben fennálló jogviszonyára is kiterjed, a beavatkozó cselekményei akkor is hatályosak, ha azok az általa támogatott fél cselekményeivel ellentétben állnak; az ilyen ellentétes cselekmények befolyását az úgy eldöntésére a bíróság a per egyéb adatait is figyelembe véve bírálja el.

(6) Ha a peres eljárás során a jogi képviselő kötelező, e törvény kötelező jogi képviselő esetén alkalmazandó rendelkezéseit a beavatkozó vonatkozásában is alkalmazni kell.

54. § *[A perbehívás feltétele, bejelentése]*

(1) Az a fél, aki pervesztessége esetére harmadik személy ellen kíván követelést érvényesíteni, vagy harmadik személy követelésétől tart, ezt a harmadik személyt perbe hívhatja. Perbehívással a beavatkozó és a perbehívott is élhet.

(2) A perbehívás bíróság részére történő bejelentésének – a (3) bekezdésben foglalt kivétellel –

- a) az alperes részéről a kereset közlésétől számított negyvenöt napon belül,
- b) a felperes részéről a keresettel szembeni írásbeli ellenkérelem, illetve a viszontkereset-levél, keresettel szembeni beszámítást tartalmazó irat vele való közlésétől számított harminc napon belül,
- c) a perindítás joghatásainak beállását követően perbe lépett vagy perbe vont személy részéről a perbelépésétől számított harminc napon belül,

de legkésőbb a perfelvételt lezáró végzés meghozataláig van helye.

(3) A perfelvételi szakban utóbb előterjesztett keresetváltoztatás vagy ellenkérelem-változtatás esetén a perbehívás bejelentésének a kérelemváltoztatás közlésétől számított harminc napon belül, de legkésőbb a perfelvételt lezáró végzés meghozataláig van helye.

(4) A (2) vagy (3) bekezdésben meghatározott határidőt követően tett perbehívást bejelentő nyilatkozat hatálytalan.

(5) A perbehívást írásban vagy a tárgyaláson szóban kell bejelenteni, egyúttal meg kell jelölni a perbehívás okát. A perbehívás írásbeli bejelentése esetén a (2) bekezdésben foglaltakat úgy kell alkalmazni, hogy a bejelentést tartalmazó beadványnak legkésőbb a perfelvételt lezáró végzés meghozatalát megelőző napon a bíróságra meg kell érkeznie. A perbehívást a perbehívónak a perbehívottal írásban közölnie kell, abban meg kell jelölnie a perbehívás okát, és röviden elő kell adnia a per állását. A közlés perbehívott általi kézhezvételét és annak időpontját a perbehívónak a perbehívás bejelentésekor okirattal igazolnia kell. A perbehívást az ellenféllel is közölni kell.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

(6) Ha a perbehívó által igazolt közlést követő harminc napon belül a perbehívott a bíróság felé a perbelépésről nem nyilatkozik, úgy kell tekinteni, hogy a perbehívott a perbehívást nem fogadja el. A határidőt követően tett nyilatkozat hatálytalan.

(7) Ha a fél perbehívást bejelentő nyilatkozata hatályos, a bíróság a perfelvételt mindaddig nem zárhatja le, amíg a perbehívó által igazolt közlést követő harminc napon belül a perbehívott a perbelépéséről nem nyilatkozik, vagy e határidő – a perbehívott nyilatkozata hiányában – eredménytelenül le nem telik.

55. § [A perbehívás egyéb szabályai]

(1) Ha a perbehívott a perbehívást elfogadja, a perbehívóhoz beavatkozóként csatlakozhat; ezt akár írásban, akár a tárgyaláson szóban is bejelentheti. A perbehívóhoz való csatlakozás megengedésére és a perbehívott jogállására a beavatkozás szabályait kell megfelelően alkalmazni.

(2) A perbehívás elfogadása nem jelenti azt, hogy ezzel a perbehívott a kötelezettségét a perbehívóval szemben elismerné. A perbehívó és a perbehívott közötti jogviszony ebben a perben nem dönthető el.

17. Változások a felek személyében

56. § [Perbeli jogutódlás]

(1) Ha a per alapjául szolgáló jogviszonyban jogszabály alapján valamelyik fél helyébe a keresetlevél beadása után jogutód lép, a jogutód a perbe félként önként beléphet, vagy az alperes jogutódját az ellenfél is perbe vonhatja.

(2) A felperes jogutódját csak akkor lehet perbe vonni, ha a jogutódlás a felperes halála vagy jogutódlással történő megszűnése miatt következett be.

(3) A felperesi jogutód önkéntes perbelépéséhez a felperes hozzájárulása, az alperesi jogutód önkéntes perbelépéséhez pedig mindkét fél hozzájárulása szükséges. Hozzájárulásra nincs szükség, ha a perbelépés azért történik, mert a jogelőd meghalt, jogutódlással megszűnt, vagy a perbeli jogutódlás jogszabályi rendelkezésen alapul, a jogutódlást azonban valószínűsíteni kell.

57. § [A jogutódlás eljárási szabályai]

(1) A jogutód perbelépését vagy perbevonását írásban vagy a tárgyaláson szóban kell bejelenteni; a bejelentést közölni kell a felekkel és a perbevont jogutóddal is.

(2) A perbelépés vagy perbevonás, továbbá a jogelődnek a perből való elbocsátása tárgyában a bíróság a határozathozatal előtt a felet akkor is meghallgathatja, ha hozzájárulásra nincs szükség.

(3) A jogutód perbelépése vagy perbevonása esetén – ha ez nem a jogelőd halála miatt történt – a jogelődöt kérelmére az ellenfél hozzájárulásával a perből el kell bocsátani.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

(4) A bíróság a perbelépés vagy perbevonás szabályszerű bejelentése, valamint a szükséges hozzájárulások alapján megállapítja, hogy a perbelépés, vagy a perbevonás e törvény rendelkezéseinek megfelel, ellenkező esetben a perbelépést vagy perbevonást megtagadja.

(5) A jogutód a perből elbocsátott jogelődjének helyébe lép; a jogelőd elbocsátásáig végzett perbeli cselekmények és az addig meghozott bírói határozatok vele szemben is hatályosak.

(6) Ha a jogelődöt a perből nem bocsátják el, a jogutód a perben a jogelőd pertársaként vesz részt.

58. § [A pertárgy igénylése]

(1) Ha a per tárgyát harmadik személy – akár jogutódként, akár más jogcímen – egészen vagy részben a maga részére igényli, az alperes a perfelvételt lezáró végzés meghozataláig az igénylő perbeállítását kezdeményezheti. E határidőt követően tett nyilatkozat hatálytalan.

(2) A perbeállítás kezdeményezését a bíróság részére írásban vagy a tárgyaláson szóban kell bejelenteni, egyúttal meg kell jelölni a perbeállítás kezdeményezésének okát. A perbeállítás kezdeményezésének írásbeli bejelentése esetén a bejelentést tartalmazó beadványnak legkésőbb a perfelvételt lezáró végzés meghozatalát megelőző napon a bíróságra meg kell érkeznie.

(3) Az alperesnek a perbeállítás kezdeményezésének bejelentésével egyidejűleg okirattal kell igazolnia a per tárgyának bírósági letétbe helyezését a visszavétel jogáról való lemondás mellett.

(4) A perbeállítást kezdeményező nyilatkozatot közölni kell az igénylővel és a felperessel is, az igénylőt röviden tájékoztatni kell a per állásáról. Ha a bíróság felhívásának közlésétől számított harminc napon belül az igénylő a bíróság felé a perbe lépésről nem nyilatkozik, úgy kell tekinteni, hogy nem kíván perbe lépni. A határidőt követően tett nyilatkozat hatálytalan.

(5) Ha az igénylő a perbe belép, és az alperes a per tárgyát a visszavétel jogáról való lemondás mellett – teljesítés céljából – bírósági letétbe helyezte, a bíróság megengedi az igénylő perbelépését, egyidejűleg az alperest a perből elbocsátja. A pert a felperes és az igénylő, mint új alperes között kell tovább folytatni.

59. § [Elődmegnevezés]

(1) Az az alperes, aki ellen olyan jog iránt indítanak pert, amelyet ő harmadik személy nevében gyakorol, e harmadik személy perbeállítását a perfelvételt lezáró végzés meghozataláig kezdeményezheti.

(2) Az (1) bekezdés szerinti perbeállítás kezdeményezése során az 58. § (2) és (4) bekezdését megfelelően alkalmazni kell.

(3) Ha a harmadik személy elismeri, hogy a vitás jogot az alperes az ő nevében gyakorolja, és a perbe belép, a bíróság a perbelépést megengedi, az alperest – kérelmére – a felperes beleegyezésével a perből elbocsátja. A pert a felperes és az alperes helyébe lépő harmadik személy között kell tovább folytatni.

60. § [Téves perlés]

Ha a felperes a pert nem az ellen indította meg, akivel szemben az igény érvényesíthető, a perfelvételt lezáró végzés meghozataláig alperesként perbe vonhatja az általa megjelölt másik személyt. A bíróság a felperes által megjelölt személlyel, mint alperessel a keresetet közli, és a korábbi alperest a perből elbocsátja, feltéve, hogy a perre az új alperessel szemben hatásköre és illetékessége van.

61. § [Felperesi perbelépés a pertárs jogán]

(1) Az, akinek igénye érvényesítése céljából az ügyész, illetve a jogszabályban erre feljogosított személy vagy szervezet pert indított, a perben félként vesz részt.

(2) A más által indított perbe az, aki a per megindítására

a) jogszabály alapján, illetve a 46. § a) és b) pontja alapján maga is jogosult lett volna, a perfelvételt lezáró végzés meghozataláig,

b) a 45. § alapján maga is jogosult lett volna, az elsőfokú ítélet meghozatalát megelőző tárgyalás berekesztéséig

a felperes pertársaként perbe léphet.

(3) Ha az (1) és a (2) bekezdés szerinti pertársak perbeli cselekményei vagy előadásai egymástól eltérnek – a 46. § b) pontjára tekintettel történő perbelépés esetét kivéve –, a bíróság azokat a per egyéb adatait is figyelembe véve bírálja el.

62. § [További alperes perbevonása]

A felperes – a jogutódlás esetét kivéve –

a) a 46. § a) és b) pontja szerinti pertársaság keletkezése esetén a perfelvételt lezáró végzés meghozataláig,

b) a 45. § szerinti pertársaság keletkezése esetén az elsőfokú ítélet meghozatalát megelőző tárgyalás berekesztéséig

vonhat perbe további alperest.

63. § [Megtagadási okok keresetkiterjesztés esetén]

A bíróság a 61. § (2) bekezdése szerinti perbelépést, illetve a 62. § szerinti perbevonást megtagadja, ha

a) a személyváltozás törvény által meg nem engedett pertársaságot eredményezne,

b) a személyváltozás bejelentése elkésztett, vagy

c) a személyváltozást kezdeményező személy – bírósági felhívás ellenére – nem terjeszt elő a keresetlevélre vonatkozó szabályoknak megfelelő, az alanyváltozással összefüggő keresetet.

64. § *[Pénzbírság alkalmazása személyváltozás késedelmes kezdeményezése esetén]*

(1) Ha a 61. § (2) bekezdés *b)* pontja szerinti perbelépésre vagy a 62. § *b)* pontja szerinti perbevonásra a perfelvételt lezáró végzés meghozatalát követően kerül sor, a perbe belépőnek, vagy a perbevonást kezdeményezőnek valószínűsítienie kell, hogy a perbelépés, perbevonás szükségességéről, illetve a perrel csak a perfelvételt lezáró végzés meghozatalát követően értesült, ellenkező esetben a bíróság pénzbírsággal sújtja.

(2) Ha az 58–60. §, a 61. § (2) bekezdés *a)* pontja, illetve a 62. § *a)* pontja szerinti esetekben a perfelvételi tárgyalást, illetve a perfelvételt lezáró végzés meghozatalát – kizárólag a perbeállítás kezdeményezése, a perbevonás vagy perbelépés miatt – kell elhalasztani és a rendelkezésre álló adatok alapján megállapítható, hogy a halasztásra a személyváltozást kezdeményező fél (képviselő) vagy más perbeli személy indokolatlanul késedelmes nyilatkozata miatt került sor, a bíróság e személyt pénzbírsággal sújtja.

65. § *[Perorvoslat perbelépés, illetve a perből való elbocsátás tárgyában hozott határozat ellen]*

(1) Az 58–60. § szerinti esetekben a perbelépés, valamint a perből való elbocsátás tárgyában hozott határozat ellen külön fellebbezésnek van helye.

(2) Az 56. és 57. §, valamint a 63. § szerinti perbelépést, perbevonást megtagadó, illetve a perből való elbocsátás iránti kérelmet elutasító határozattal szemben külön fellebbezésnek van helye.

18. A támogató részvétele a perben

66. § *[A támogató jogai, kötelességei és szerepe a perben]*

(1) Ha a fél részére a gyámhatóság támogatót rendelt ki, akkor a támogató

a) a féllel egyidejűleg a per során valamennyi eljárási cselekménynél – ideértve a nyilvánosság kizárásával megtartott tárgyalást is – jelen lehet, távolléte azonban az eljárási cselekmény teljesítésének, valamint a per folytatásának nem akadálya,

b) a jognyilatkozat megtételének elősegítése érdekében a féllel – a tárgyalás rendjét meg nem zavaró módon – egyeztetet.

(2) A támogató az általa támogatott fél helyett nyilatkozattételre nem jogosult.

(3) A bíróság az (1) és (2) bekezdésben foglaltakról a felet és a jelen lévő támogatót tájékoztatja.

(4) A támogató perbeli eljárási cselekményen való részvételéről a támogatott fél gondoskodik, a bíróság ezzel kapcsolatos intézkedést nem tesz.

(5) A támogató a támogatói minőségét a gyámhatóság határozatával, vagy a gyámhatóság által e célra kiadott tanúsítvánnyal igazolja. A gyámhatóság határozatát vagy tanúsítványát az első olyan eljárási cselekménynél kell a bíróságnak bemutatni, amelyen a támogatott személy a támogatóval együtt vesz részt.

19. Az ügyész részvétele a perben

67. § *[Az ügyész általános perindítási, fellépési joga]*

- (1) Az ügyész a felek rendelkezési jogának tiszteletben tartása mellett pert indíthat, ha a jogosult jogainak védelmére bármely okból nem képes.
- (2) Nem indíthat az ügyész pert olyan jog iránt, amelyet csak jogszabályban meghatározott személy vagy szervezet érvényesíthet.
- (3) Ha az ügyészt az (1) bekezdésben meghatározott perindítási jog megilleti, de a perbeli részvételét megalapozó körülmények a per folyamán állnak be, az ügyész a perben felléphet. Ha az ügyészi fellépés törvényi feltételei fennállnak, a bíróság erről az ügyészt értesíti.
- (4) Az ügyészt a perben, illetve fellépése esetén megilletik mindazok a jogok, amelyek a felet megilletik, egyezséget azonban nem köthet, jogról nem mondhat le, illetve jogokat nem ismerhet el.
- (5) Ha az ügyész és a jogosult fél perbeli cselekményei vagy előadásai egymástól eltérnek a bíróság azokat a per egyéb adatait is figyelembe véve bírálja el.
- (6) Az ügyész fellépése kötelező a büntetőeljárásról szóló törvény szerint a bíróságnak megküldött polgári jogi igény alapján indult perben.

68. § *[Az ügyész külön jogszabályon alapuló, önálló perindítási, perbelépési joga]*

- (1) Abban a perben, amelynek megindítására törvény önállóan jogosítja fel az ügyészt, vagy amelyet ellene lehet indítani, az ügyész a fél jogait gyakorolja.
- (2) Az ügyész a más által indított perbe – ha a per megindítására önállóan is jogosult lett volna – a felperes oldalán a perfelvételt lezáró végzés meghozataláig perbe léphet.
- (3) Ha a fél és az ügyész perbeli cselekményei, vagy előadásai egymástól eltérnek, a bíróság azokat a per egyéb adatait is figyelembe véve bírálja el.

20. A tolmács és a fordító részvétele a perben

69. § *[Tolmács és fordító]*

- (1) A bíróság tolmácsot, jelnyelvi tolmácsot (a továbbiakban együtt: tolmács) illetve fordítót alkalmaz, ha a 13. §-ban foglalt jogok érvényesülése érdekében vagy egyébként e törvénynek a nyelvhasználattal kapcsolatos rendelkezése értelmében szükséges.
- (2) Ha jogszabály eltérően nem rendelkezik a tolmácsra és a fordítóra e törvény a szakértőre vonatkozó rendelkezéseit megfelelően alkalmazni kell.

70. § [Fordítás szükségessége a perben]

Fordítás szükségessége esetén – jogszabály, az Európai Unió kötelező jogi aktusa, illetve nemzetközi egyezmény eltérő rendelkezése hiányában – egyszerű fordítás alkalmazható, ha egyik fél sem kéri hiteles fordítás elkészítését, vagy a lefordított szöveg eredeti szöveggel való megegyezőségét nem vitatja. A lefordított szöveg helyességének, illetve teljességének vitatása esetén, a vitató fél kérelmére hiteles fordítást kell alkalmazni.

VI. Fejezet

Képviselet

21. Összeférhetetlenség

71. § [A képviseleti jog gyakorlásának kizártsága, képviselet érdekellentét esetén]

(1) A képviselő a perben nem járhat el, ha az ellenérdekű fél ő maga vagy olyan személy, akit ugyancsak ő képvisel.

(2) Ha az (1) bekezdés szerinti érdekellentét nem természetes személy fél és annak törvényes képviselője, mint ellenérdekű fél között áll fenn, a bíróság – törvény eltérő rendelkezése hiányában – a fél képviseletére hivatalból ügygondnokot rendel ki. Ebben az esetben az ügygondnok díját a felperes előlegezi.

22. Meghatalmazottak

72. § [A meghatalmazott, több személy részére adott meghatalmazás]

(1) Ha a törvény egyes perbeli cselekményekre másként nem rendelkezik, a fél helyett az általa, vagy törvényes képviselője által meghatalmazott képviselője is eljárhat.

(2) Több személy részére adott meghatalmazás esetén a felet a meghatalmazottak bármelyike képviselheti, azonban egy-egy perbeli cselekménynél, illetve jognyilatkozat megtételénél csak egyikük járhat el; az ezzel ellentétes kikötés hatálytalan. Ha a meghatalmazottak nyilatkozatai vagy cselekményei egymástól eltérnek, ezt a bíróság akként bírálja el, mintha magának a félnek a nyilatkozatai vagy cselekményei lennének eltérőek. Az ellentmondó nyilatkozatokból származó hátrányok jogorvoslat alapjául nem szolgálhatnak.

73. § [A perbeli meghatalmazásra jogosultak köre]

A perben meghatalmazottként eljárhat:

- a) az ügyvéd és az ügyvédi iroda,
- b) a fél hozzátartozója,
- c) a fél pertársa, valamint a fél pertársának képviselője,

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

d) a közigazgatási szerv, egyéb költségvetési szerv vagy gazdálkodó személy, illetve egyéb nem természetes személy alkalmazottja munkáltatójának tevékenységével kapcsolatos pereiben,

e) az önkormányzatokat (azok szerveit) érintő perekben az önkormányzati szerv alkalmazottja munkáltatója tevékenységével kapcsolatos pereiben, továbbá az önkormányzati szerv szervezeti és működési szabályzatában meghatározott tisztségviselő, ha a per – tárgya alapján – abba a szabályzatban meghatározott ügykörbe tartozik, amelyben a tisztségviselő eljárni jogosult,

f) akit erre jogszabály feljogosít.

74. § [A meghatalmazottak köréből kizárt személyek]

(1) Nem lehet meghatalmazott:

a) aki tizennyolcadik életévét nem töltötte be,

b) akit jogerős bírói ítélet a közügyektől eltiltott,

c) akit a bíróság – a per tárgyára, illetve a perbeli eljárási cselekményekre kiterjedő hatállyal – jogerősen gondnokság alá helyezett.

(2) Ügyvédjelölt a törvényszék elsőfokú hatáskörébe tartozó perekben, valamint az ítéletmásolat és a Kúria előtt – az iratok megtekintése, azokról másolat kérése vagy készítése kivételével – nem járhat el.

75. § [A meghatalmazás alaki kellékei]

(1) A meghatalmazást írásba kell foglalni vagy jegyzőkönyvbe kell mondani. A meghatalmazott köteles eredeti meghatalmazását vagy annak hitelesített másolatát első beadványához mellékelni, vagy ha erre előbb kerül sor, az első bírósági jelentkezése alkalmával az iratokhoz csatolni.

(2) A meghatalmazást – a (3) bekezdésben foglalt kivétellel – közokiratba vagy teljes bizonyító erejű magánokiratba kell foglalni.

(3) Az ügyvéd meghatalmazásának igazolásáról jogszabály eltérően rendelkezhet.

(4) Az idegen nyelven kiállított meghatalmazás hiteles magyar fordítását csak akkor kell bemutatni, ha ezt a bíróság szükségesnek tartja.

76. § [A meghatalmazás terjedelme, a meghatalmazott helyettesítése, a meghatalmazás korlátozása]

(1) A meghatalmazás akár a per vitelére, akár egyes perbeli cselekményekre szólhat. A meghatalmazásból egyértelműen ki kell tűnnie, hogy annak hatálya mely ügyre vagy ügykörre terjed ki.

(2) A per vitelére szóló meghatalmazás kiterjed a perrel kapcsolatos minden nyilatkozatra és cselekményre, ideértve a viszontkereset indítását, továbbá a biztosítási intézkedésekkel kapcsolatos eljárást is.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

(3) A per vitelére szóló meghatalmazás – külön kikötés hiányában – kiterjed továbbá a végrehajtási eljárásra, valamint az annak során indított keresetre, a perorvoslati eljárásokra, valamint a peres pénznek vagy dolognak és az eljárási költségeknek az átvételére is.

(4) A meghatalmazott ügyvéd vagy ügyvédi iroda a helyettesítésével – ha a meghatalmazásból más nem tűnik ki – más ügyvédet vagy ügyvédi irodát is megbízhat.

(5) A meghatalmazás korlátozása csak annyiban hatályos, amennyiben az magából a meghatalmazásból kitűnik.

77. § [A meghatalmazás megszűnésének hatálya a bírósággal és az ellenféllel szemben]

A meghatalmazásnak visszavonás, felmondás, a fél halála vagy jogutód nélküli megszűnése folytán bekövetkező megszűnése a bírósággal szemben a bíróságnak való bejelentéstől, az ellenféllel szemben pedig a vele való közléstől hatályos.

78. § [A képviseleti jogosultság vizsgálata]

A meghatalmazott képviseleti jogosultságát a bíróság az eljárás bármely szakában hivatalból vizsgálja.

79. § [Általános meghatalmazás]

(1) A képviselő részére olyan meghatalmazás is adható, amely őt perek vitelére általánosságban jogosítja fel (a továbbiakban: általános meghatalmazás).

(2) Az általános meghatalmazást, valamint annak bármely okból történő megszűnését nyilvántartásba vétel végett a bíróságnál be kell jelenteni. A bíróság által nyilvántartásba vett általános meghatalmazás pótolja az egyes perekre szóló külön meghatalmazást.

(3) Az általános meghatalmazások országos és közhiteles nyilvántartásának vezetését az Országos Bírósági Hivatal elnöke látja el. Az ellenkező bizonyításáig vélelmezni kell a nyilvántartásba bejegyzett képviseleti jogról, hogy az fennáll; a nyilvántartásból törölt adatról pedig, hogy az nem áll fenn. Az általános meghatalmazások közhitelességére és ennek eljárási jogi joghatásaira a nyilvántartásba bejegyzett jogok tekintetében a Polgári Törvénykönyv rendelkezéseit kell alkalmazni.

(4) A meghatalmazásra vonatkozó rendelkezések az e §-ban foglalt eltérésekkel az általános meghatalmazásra is irányadók.

23. Kötelező jogi képviselet

80. § [Kötelező jogi képviselet, a kötelező jogi képviselet alóli kivételek]

(1) A peres eljárás során a jogi képviselet kötelező, kivéve, ha törvény eltérően rendelkezik.

(2) Törvény eltérő rendelkezése hiányában nem kötelező a jogi képviselet a járásbíróság hatáskörébe tartozó perekben – ideértve a fellebbezési és perújítási eljárást is –, valamint a

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

járásbíróóság hatáskörébe tartozó perrel összefüggő felülvizsgálati eljárásban az ellenkérelmet előterjesztő fél számára.

81. § [Tájékoztatás a kötelező jogi képviselőről]

(1) A bíróság a jogi képviselő meghatalmazásának szükségességéről, a pártfogó ügyvédi képviselet engedélyezésének lehetőségéről, valamint a jogi képviselő közreműködése nélkül való eljárás jogkövetkezményeiről

a) a felperest a keresetlevelet visszautasító végzésben – ha a felperes az eljárás folyamán lép perbe első jelentkezése alkalmával, ha pedig a felperest az eljárás folyamán vonják perbe a perbevonás közlésével egyidejűleg –

b) az alperest a kereset közlésével egyidejűleg – ha az alperes az eljárás folyamán lép perbe első jelentkezése alkalmával, ha pedig az alperest az eljárás folyamán vonják perbe, vagy perbeállítására kezdeményezése miatt lép perbe, a perbevonás, perbeállítás kezdeményezésének közlésével egyidejűleg –

tájékoztatja.

(2) Ha az eljárás folyamán perbe lépő, jogi képviselő nélkül eljáró felet a bíróság a kötelező jogi képviselet szükségességéről első jelentkezése alkalmával tájékoztatja és a fél részéről később nem pótolható perbeli cselekmény elvégzésére, illetve nyilatkozat megtételére lenne szükség, a bíróság a félnek megfelelő határidőt biztosít a jogi képviselet pótlására és ezzel egyidejűleg a perbeli cselekmény elvégzésére, illetve a nyilatkozat megtételére. Szükség esetén a tárgyalás elhalasztásának, illetve szükséges keretben történő megismétlésének is helye lehet.

(3) Ha a bíróság – amelynek eljárása során a jogi képviselet kötelező – az ügyben áttétel, vagy kijelölés folytán jár el és a keresetlevelet eredetileg olyan bírósághoz nyújtották be, amelynek eljárásában a jogi képviselet nem kötelező, a bíróság a jogi képviselő nélkül eljáró félnek megfelelő határidőt biztosít a jogi képviselet pótlására.

(4) Ha a jogi képviselet a perorvoslati eljárásban kötelező, a bíróság a feleket a jogi képviselő meghatalmazásának szükségességéről, a pártfogó ügyvédi képviselet engedélyezésének lehetőségéről, valamint a jogi képviselő közreműködése nélkül való eljárás jogkövetkezményeiről a perorvoslattal megtámadható határozatban tájékoztatja.

82. § [A jogi képviselő hiányának jogkövetkezményei kötelező jogi képviselet esetén]

(1) Ha a peres eljárás bármely szakaszában a jogi képviselet kötelező a jogi képviselő közreműködése nélkül eljáró fél perbeli cselekménye és nyilatkozata hatálytalan – úgy kell tekinteni, hogy a fél perbeli cselekményt, nyilatkozatot egyáltalán nem tesz –, kivéve, ha a törvény az adott perbeli cselekményre nézve a meghatalmazott útján történő eljárást kizárja.

(2) Ha a perorvoslati kérelmet előterjesztő fél jogi képviselővel nem rendelkezik – annak ellenére, hogy a jogi képviselő meghatalmazásának szükségességéről a bíróság a perorvoslattal megtámadható határozatban tájékoztatta –, a perorvoslati kérelmet a bíróság hiánypótlási felhívás kiadása nélkül visszautasítja.

(3) Ha a felperes a megszűnt jogi képviseletének pótlásáról felhívás ellenére nem gondoskodik, a bíróság a pert megszünteti. Ha a viszontkeresetet előterjesztő alperes

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

megszűnt jogi képviselőnek pótlásáról felhívás ellenére nem gondoskodik, a bíróság az eljárást részlegesen, a viszontkereset tekintetében megszünteti.

(4) A fél jogi képviselőének hiánya nem akadályozza a határozat kihirdetésének és kézbesítésének. Ebben az esetben a határozatot közvetlenül a féllel kell közölni.

83. § [Eljárásra jogosultak kötelező jogi képviselő esetén]

(1) A 80. § (1) bekezdésének alkalmazásában jogi képviselőnek kell tekinteni:

- a) az ügyvédet (ügyvédi irodát),
- b) törvényben meghatározott egyéb személyeket.

(2) Ha a jogi képviselő kötelező – amennyiben törvény kivételt nem tesz –

- a) a jogi szakvizsgával rendelkező személy saját ügyében,
- b) az ügyész abban a perben, amelynek megindítására törvény jogosítja fel, vagy amelyet ellene lehet indítani, illetve amelyben törvény alapján felléphet

jogi képviselő nélkül is eljárhat, őt úgy kell tekinteni, mintha jogi képviselővel járna el.

(3) Ügyvédjelölt – az iratok megtekintése, azokról másolat kérése vagy készítése kivételével – a jogi képviselőre kötelezett fél nevében jogi képviselőként nem járhat el.

(4) A (2) bekezdés a) pontjának alkalmazása esetén a jogi szakvizsgával rendelkező félnek a jogi szakvizsga megszerzését igazoló okiratot, az azzal egyenértékű okiratot vagy ezek hiteles másolatát azon eljárási szakaszban történő első jelentkezésekor kell a bíróságnak bemutatnia vagy a beadványához csatolnia, amelyben a jogi képviselő a fél számára kötelező. Ha a jogi szakvizsga megszerzését igazoló okiratot, az azzal egyenértékű okiratot vagy ezek hiteles másolatát a bíróságnak bemutatják, ennek tényét elegendő a jegyzőkönyvben rögzíteni, azt az iratokhoz nem kell csatolni.

24. Az ügygondnok jogállása

84. § [Az ügygondnok-rendelés esetei]

A bíróság a fél részére ügygondnokot rendel, ha

- a) a cselekvőképtelen félnek nincs törvényes képviselője,
- b) az ismeretlen helyen tartózkodó félnek nincs sem törvényes képviselője, sem meghatalmazottja,
- c) a nem természetes személy félnek nincs törvényes képviselője, vagy
- d) törvényben meghatározott egyéb esetben.

85. § [Az ügygondnok-rendelés eljárási szabályai]

(1) A bíróság az ügygondnokot – törvény eltérő rendelkezése hiányában – az ellenfél kérelmére rendeli ki.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

(2) A bíróság ügygondnokként ügyvédet vagy ügyvédi irodát rendelhet ki.

(3) Az ügygondnokot a perben – a (4) bekezdésben foglalt kivételekkel – a per vitelére meghatalmazott jogállása illeti meg.

(4) Az ügygondnok

a) a bíróság külön felhatalmazása nélkül peres pénzt vagy dolgot nem vehet át, valamint

b) egyezséget nem köthet, jogot nem ismerhet el és jogról nem mondhat le, kivéve, ha ezáltal az általa képviselt felet nyilvánvaló károsodástól óvja meg.

(5) Az ügygondnok kirendelésének a hatálya – a (6) bekezdésben foglalt kivétellel – kiterjed

a) a per egész tartamára, ideértve a perorvoslati eljárásokat is, valamint

b) a végrehajtási eljárásra, ideértve az annak során indított kereseteket is.

(6) Ha az ügygondnok kirendelésére okot adó körülmény az eljárás folyamán megszűnik, a bíróság az ügygondnokot a kirendelés alól felmenti.

VII. Fejezet

Perköltség

25. A költségre és perköltségre vonatkozó rendelkezések

86. § [Költségek előlegezése]

(1) A bíróság a perben nem álló személynél felmerült, e törvény szerinti költség megfizetéséről (előlegezés) rendelkező határozatában arra kötelezi az e törvényben megnevezett felet, hogy a költséget a személynek közvetlenül fizesse meg, vagy – ha az célszerűnek látszik – elrendeli, hogy a költség összegét a bíróságnál helyezze letétbe.

(2) Az előlegezés felől a bíróság a költségek felmerülésekor határoz, de ha már előre valószínűnek mutatkozik, hogy a felmerülő költségek jelentősebb összeget érnek el, vagy más körülmények ezt indokoltá teszik, a bíróság azt is elrendelheti, hogy a fél a költségek fedezésére előreláthatóan szükséges összeget előlegezze meg. Ebben az esetben a letétbe helyezést rendel el. Ha a bíróság által megállapított költséget az előzetesen letett összeg nem fedezi, a bíróság a hiányzó összeg előlegezésére a felet a költség megállapításával egyidejűleg kötelezi.

(3) Kirendelt szakértő, fordító vagy tolmács alkalmazása esetében a bíróság e személyek díjának fedezésére előreláthatólag szükséges összeg letétbe helyezését köteles elrendelni.

87. § [A költségek előlegezésére kötelezett]

(1) A bizonyítási eljárással járó költséget – e törvény eltérő rendelkezésének a hiányában – a bizonyító fél előlegezi. Ha a bizonyító fél ellenfele nem részesült költségkedvezményben és önként vállalja, a költséget vagy annak egy részét a bizonyító fél ellenfele előlegezi.

(2) Ha törvénnyel kihirdetett nemzetközi szerződés eltérően nem rendelkezik, a tolmács és a jelnyelvi tolmács – nem a bizonyítási eljárásban történő – alkalmazásával járó költséget az a fél előlegezi, akinek a személye miatt a tolmács és a jelnyelvi tolmács alkalmazása szükségessé vált.

(3) A fordító – nem a bizonyítási eljárásban történő – alkalmazásával járó költséget a felperes előlegezi.

(4) A perben kirendelt ügygondnok készkiadását és díját az a fél előlegezi, aki az ügygondnok kirendelését kérte, illetve akinek perbeli cselekménye folytán a kirendelés szükségessé vált.

(5) Az ügyész, valamint a külön jogszabály által meghatározott ügycsoportokban a per megindítására, illetve az abban való fellépésre feljogosított hatóság költség előlegezésére nem köteles.

(6) Azt a költséget, amely előlegezésére a fél költségkedvezmény vagy törvény rendelkezése folytán nem köteles, az állam előlegezi.

88. § [A perköltség]

(1) A perköltség – a (2) bekezdésben foglalt kivétellel – a perbe vitt jog érvényesítésével okozati összefüggésben a félnél a perben vagy azt megelőzően szükségképpen

- a) felmerült, továbbá a fél által előlegezett minden költség és
- b) bekövetkezett bevételkiesés.

(2) Nem tartozik a perköltség körébe

a) az a költség vagy bevételkiesés, amely a félnél kizárólag a bírósági szervezet érdekkörében bekövetkezett ok miatt merült fel és

b) a perben nem álló más személy által a félnek okozott olyan költség vagy bevételkiesés, amely megfizetésére e törvény értelmében e személyt kell kötelezni.

89. § [A felszámítás]

(1) A fél a perköltsége megfizetését költségjegyzék benyújtása útján kérheti.

(2) A költségjegyzékben fel kell tüntetni az igényelt költség, illetve bevételkiesés összegét, a keletkezésének idejét, és mindezeket a felszámítással egyidejűleg szükség szerint okirattal is bizonyítani kell. A költségjegyzékben fel kell tüntetni azt is, hogy az igényelt költség, illetve bevételkiesés a perbe vitt mely jog érvényesítésével összefüggésben merült fel.

(3) A fél költségjegyzéket és a (2) bekezdés szerinti okiratot a költség vagy bevételkiesés felmerülését követően, de legkésőbb az eljárást befejező határozat meghozataláig, illetve a tárgyalás bekezdéséig nyújthat be.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

(4) A fél az eljárást befejező határozat meghozataláig, illetve a tárgyalás berekesztéséig visszavonhatja a felszámítását. A visszavonást követően a visszavonással érintett költség, illetve bevételkiesés tekintetében költségjegyzék újbóli benyújtásának nincs helye.

(5) A költségjegyzék tartalmának, vezetésének és benyújtásának részletes szabályait külön jogszabály határozza meg.

90. § [Döntés a perköltségről]

(1) A bíróság az e törvény szerint arra köteles felet az eljárást befejező határozatban kötelezi a megállapított perköltség megfizetésére.

(2) A bíróság a perköltség összegét kizárólag a fél által benyújtott költségjegyzék és az ahhoz csatolt okiratok alapján állapítja meg. A fél javára a felszámítottnál magasabb összegű költséget vagy bevételkiesést nem lehet figyelembe venni.

91. § [A perköltség megfizetése]

(1) A pernyertes fél perköltségét – törvény eltérő rendelkezésének a hiányában – a pervesztes fél fizeti meg.

(2) Részleges pernyertesség esetén a fél az ellenfél perköltségét a pervesztessége arányában fizeti meg. Ha a pernyertesség és pervesztesség aránya, valamint a fél és az ellenfél javára megállapított perköltségek összege között nincs számottevő különbség, egyik fél sem köteles perköltség megfizetésére.

(3) A (2) bekezdésben foglaltak alkalmazását mellőzni lehet, ha a per kártérítés vagy egyéb olyan követelés iránt folyik, amelynek összegszerű megállapítása bírói mérlegeléstől függ és a bíróság a követelt összegnél kevesebbet ítélt ugyan meg, de a követelt összeg nem tekinthető nyilvánvalóan túlzottnak.

(4) Ha a fél a per érdemi tárgyalási szakában a keresettel, viszontkeresettel érvényesített követelést leszállította, a leszállított rész tekintetében pervesztesnek kell tekinteni, kivéve, ha a leszállításra azért került sor, mert az ellenfél a követelés egy részét utóbb teljesítette vagy a fél a perfelvétel lezárásáig önhibáján kívül nem határozhatta meg a követelése mértékét.

92. § [A perköltség megfizetése ok nélküli perindítás esetén]

Ha a fél a perfelvételi szakban a perbe vitt jogot az arra vonatkozó védekezésének előterjesztése előtt elismeri, és a perre nem adott okot, a fél perköltségét az ellenfél fizeti meg.

93. § [A perköltség megfizetése az eljárás megszüntetése esetén]

(1) Az eljárás megszüntetése esetén az alperes perköltségét – a (2)–(4) bekezdésben foglalt kivétellel – a felperes fizeti meg.

(2) Az eljárás elállás miatti megszüntetése esetén – ha az elállásra azért került sor, mert az alperes a követelést az eljárás megindítását követően teljesítette – a felperes perköltségét az alperes fizeti meg.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

(3) Az eljárás halál vagy megszűnés miatti megszüntetése esetén egyik fél sem köteles perköltség megfizetésére.

(4) Az eljárás a felek közös kérelme miatti megszüntetése esetén a felek megállapodása szerinti fél fizeti meg az ellenfele perköltségét. Megállapodás hiányában az alperes perköltségét a felperes fizeti meg. Ha azonban a kérelem benyújtására azért került sor, mert az alperes a perbe vitt jogot az eljárás megindítását követően elismerte vagy a keresettel érvényesített követelést teljesítette, a felperes perköltségét az alperes fizeti meg.

94. § [A perköltség megfizetése egyezség esetén]

A bíróság által jóváhagyott egyezség megkötése esetén a felek megállapodása szerinti fél fizeti meg az ellenfele perköltségét. Megállapodás hiányában az egyezség tartalma szerint pernyertes fél perköltségét az egyezség szerint pervesztes fél fizeti meg. Az egyezség szerinti részeleges pernyertesség esetén a 91. § (2)–(3) bekezdéseit kell megfelelően alkalmazni. Ha a pernyertesség aránya nem állapítható meg, egyik fél sem köteles perköltség megfizetésére.

95. § [A perköltség megfizetése pertársaság esetén]

(1) A 45. § (1) bekezdés és a 46. § a) pontjában meghatározott pertársak a perköltséget egyetemlegesen fizetik meg.

(2) Az egyéb pertársak a perköltséget a perbeli érdekeltségük arányában, ha azonban a pertársak perbeli érdekeltsége között nincs jelentős eltérés, akkor egyenlő arányban fizetik meg. A perköltség azon részét, amely kizárólag a pertársak egyikének vagy egy részének perbeli cselekménye folytán merült fel, a többi pertárs nem köteles megfizetni.

96. § [A perköltség megfizetése a felek személyében bekövetkező változás esetén]

(1) A jogutód fél pervesztessége esetén a jogelőd fél elbocsátásáig a pernyertes félnél felmerült perköltségrészt a jogutód és a jogelőd fél egyetemlegesen fizeti meg. Ha a jogelődöt a perből nem bocsátják el, a jogelőd és a jogutód fél a pertársaságra irányadó szabályok szerint fizeti meg a pernyertes fél perköltségét.

(2) Az (1) bekezdésben foglaltakat a pertárgyigénylés és az elődmegnevezés eseteiben is megfelelően alkalmazni kell.

(3) Ha a bíróság az alperest azért bocsátja el a perből, mert a felperes nem az ellen indította meg a pert, akivel szemben a perbe vitt jog érvényesíthető, az elbocsátott alperes perköltségét a felperes fizeti meg.

97. § [A perköltség megfizetése az ügyész és a perlésre feljogosított hatóság perindítása vagy fellépése esetén]

(1) Az ügyész, valamint a külön jogszabály által meghatározott ügycsoportokban a per megindítására, illetve az abban való fellépésre feljogosított hatóság és a perben érvényesített jog jogosultja pervesztessége esetén a jog jogosultja az alperes perköltségét akkor fizeti meg, ha a pert maga indította meg. A per megindításától függetlenül is megfizeti a perköltség azon perbeli cselekményekből eredő részét, amelyek nem voltak összhangban az ügyész, valamint a külön jogszabály által meghatározott ügycsoportokban a per megindítására, illetve az abban való fellépésre feljogosított hatóság percselekményeivel.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

(2) Az ügyész, valamint a külön jogszabály által meghatározott ügycsoportokban a per megindítására, illetve az abban való fellépésre feljogosított hatóság helyett a perköltséget – külön jogszabályban meghatározott módon – az állam fizeti meg.

98. § *[A perköltség megfizetése beavatkozás esetén]*

(1) A beavatkozó által támogatott fél pernyertessége esetében a beavatkozó perköltségét a pervesztes fél fizeti meg.

(2) A beavatkozó által támogatott fél pervesztessége esetében a beavatkozó fizeti meg a pernyertes fél perköltségének azon részét, amely a beavatkozás miatt merült fel.

(3) Ha a perben hozott ítélet jogereje jogszabály alapján a beavatkozónak az ellenféllel szemben fennálló jogviszonyára is kiterjed, az általa támogatott fél pervesztessége esetén az ellenfél perköltségét a beavatkozó az általa támogatott féllel egyetemlegesen fizeti meg.

(4) A beavatkozás elutasítása esetén a beavatkozó fizeti meg a beavatkozást ellenző fél perköltségének azon részét, amely a beavatkozás miatt merült fel.

(5) Ha a perbehívott a perbehívást nem fogadja el, vagy ha a perbehívóhoz való csatlakozását, illetve a perbe való belépését elutasítják, a perbehívó fél fizeti meg az ellenfél perköltségének azon részét, amelyet a perbehívással okozott.

99. § *[A szükségtelen és rosszhiszemű pervittel okozott perköltségrész megfizetése]*

(1) Az a fél, aki egyes perbeli cselekményeket sikertelenül végez, egyes perbeli cselekményekkel indokolatlanul késedelmeskedik, valamely határnapot vagy határidőt mulaszt vagy más módon, akár a perben akár azt megelőzően az ellenfélnek felesleges költséget vagy bevételkiesést okoz, ezek megfizetésére a per eredményére tekintet nélkül köteles.

(2) A 91–98. §-ok alkalmazása során nem lehet figyelembe venni a perköltségnek az (1) bekezdés szerinti, valamint azt a részét, amelynek megfizetésére a fél e törvény más rendelkezése értelmében a per eredményére tekintet nélkül köteles. A bíróság a megfizetéséről a felszámítást követően nyomban határozhat. A végzés ellen külön fellebbezésnek van helye.

100. § *[A perköltség körébe nem tartozó költség és bevételkiesés megfizetése]*

(1) A feljegyzett illeték és az állam által előlegezett, továbbá a bírósági szervezet érdekkörében felmerült ok következtében a félnél felmerült költség vagy bevételkiesés megfizetéséről jogszabály rendelkezik. A bíróság e körben rendelkező határozata ellen külön fellebbezésnek van helye.

(2) Ha e törvény értelmében perben nem álló személy fizeti meg a félnél felmerült költséget vagy bevételkiesést, ezek felszámítására a 89. § rendelkezéseit megfelelően alkalmazni kell. A bíróság a megfizetéséről a felszámítást követően nyomban határozhat. A végzés ellen külön fellebbezésnek van helye.

26. Költségkedvezmények

101. § [A költségkedvezmények fajtái]

(1) A felet a perben a jogérvényesítés elősegítése érdekében az alábbi költségkedvezmények illethetik meg:

- a) tárgyi és személyes költségmentesség,
- b) tárgyi és – teljes vagy részleges – személyes költségfeljegyzési jog,
- c) tárgyi és személyes illetékmentesség,
- d) tárgyi illetékfeljegyzési jog,
- e) mérsékelt illeték.

(2) A felet a személyes költségmentesség és a személyes költségfeljegyzési jog a jövedelmi- és vagyoni viszonyai alapján kérelemre, míg a személyes illetékmentesség a személye alapján hivatalból illeti meg. A felet a tárgyi kedvezmény az eljárás tárgyánál fogva, a mérsékelt illeték kedvezménye pedig meghatározott perbeli események bekövetkezése esetén, hivatalból illeti meg.

102. § [A költségmentesség és a költségfeljegyzési jog tartalma]

(1) Költségmentesség esetén a fél mentes

- a) az illeték előzetes megfizetése,
- b) – jogszabály eltérő rendelkezése hiányában – a per során felmerülő valamennyi költség előlegezése,
- c) a feljegyzett illeték és az állam által előlegezett költség megfizetése, továbbá
- d) a perköltség-biztosíték letétele

alól.

(2) Tárgyi vagy teljes személyes költségfeljegyzési jog esetén a fél mentes

- a) az illeték előzetes megfizetése, valamint
- b) – jogszabály eltérő rendelkezése hiányában – a per során felmerülő valamennyi költség előlegezése

alól.

(3) Részleges személyes költségfeljegyzési jog esetén a felet a (2) bekezdésben meghatározott kedvezmény csak az illeték és a költségek egy meghatározott hányada vonatkozásában illeti meg.

(4) A költségmentesség és a költségfeljegyzési jog nem terjed ki az ügygondnoki díjra.

(5) A költségmentesség nem mentesíti a felet a végrehajtási eljárás során az állam által előlegezett költségek viselése alól.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

103. § [Az egyes illetékkedvezmények tartalma]

(1) Illetékmentesség esetén a fél mentes

- a) az illeték előzetes megfizetése és
- b) – jogszabály eltérő rendelkezése hiányában – a feljegyzett illeték megfizetése

alól.

(2) Az illetékmentesség nem mentesíti a felet a végrehajtási eljárás során le nem rótt illetékek viselése alól.

(3) Tárgyi illetékfeljegyzési jog esetén a fél mentes az illeték előzetes megfizetése alól.

(4) A mérsékelt illeték kedvezménye esetén a fél mentes az illeték egy részének a megfizetése alól.

104. § [Egyes költségkedvezmények időbeli hatálya]

(1) Jogszabály eltérő rendelkezése hiányában a költségmentesség, a költségfeljegyzési jog és az illetékmentesség hatálya a per egész tartamára, valamint a végrehajtási eljárásra is kiterjed.

(2) A jogelőd fél részére engedélyezett költségkedvezmény a jogutód félre nem terjed ki.

„A”

105. § [A költségkedvezmény engedélyezése és megvonása]

A személyes költségmentességet és a személyes költségfeljegyzési jogot a bíróság engedélyezi, és a bíróság határoz az engedélyezett kedvezmény megvonása tárgyában is.

„B”

105. § [A költségkedvezmény engedélyezése és megvonása]

(1) A személyes költségmentességet és a személyes költségfeljegyzési jogot a jogi segítségnyújtó szolgálat engedélyezi.

(2) Ha a fél a per folyamán a költségkedvezmény engedélyezése iránti kérelem benyújtását igazolta, vagy a jogi segítségnyújtó szolgálat a bíróságot a kérelem benyújtásáról értesítette, a fél mindaddig nem köteles az illeték előzetes megfizetésére, és költség előlegezésére, továbbá a bíróság mindaddig nem határozhat a feljegyzett illetékről és az állam által előlegezett költségről, amíg a jogi segítségnyújtó szolgálat a jogerős döntéséről a bíróságot nem értesítette. Ha a jogi segítségnyújtó szolgálat értesítése értelmében a fél az illeték előzetes megfizetése vagy a költség előlegezése alól nem mentesül, a bíróság a felet az illeték megfizetésére vagy a költség előlegezésére megfelelő határidő tűzésével szükség szerint újból felhívja.

(3) Az engedélyezett költségkedvezmény megvonásáról a jogi segítségnyújtó szolgálat határoz.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

(4) Ha a bíróság a perben a személyes költségkedvezményben részesített fél vonatkozásában a kedvezmény felülvizsgálata alapjául szolgáló, törvényben meghatározott okot észlel, arról haladéktalanul értesíti a kedvezményt engedélyező jogi segítségnyújtó szolgálatot.

(5) Ha a bíróság végzésében a személyes költségkedvezményben részesített felet a perbeli eljárása miatt pénzbírsággal sújtotta, erről a kedvezmény megvonása érdekében a végzés jogerőre emelkedését követő nyolc napon belül értesíti a kedvezményt engedélyező jogi segítségnyújtó szolgálatot. Az értesítéshez mellékelni kell a jogerős végzés egy kiadmányát.

(6) A (4) és (5) bekezdésben meghatározott esetben a bíróság mindaddig nem határozhat a feljegyzett illetékről és az állam által előlegezett költségről, ameddig a jogi segítségnyújtó szolgálat a döntéséről a bíróságot nem értesítette.

106. § [A tárgyi költségkedvezmény fennállása]

(1) Ha az eljárásban a feleket tárgyi kedvezmény illeti meg, ezt a bíróság határozatában megállapítja. Ha a fél a tárgyi költségkedvezmény fennállására alaptalanul hivatkozik, a bíróság határozatában a tárgyi kedvezmény fenn nem állását állapítja meg. Ez utóbbi határozata ellen külön fellebbezésnek van helye.

(2) A tárgyi kedvezmény fenn nem állását megállapító határozat jogerőre emelkedéséig a fél illeték előzetes megfizetésére és költség előlegezésére nem köteles, továbbá a bíróság nem határozhat feljegyzett illetékről és az állam által előlegezett költségről.

107. § [A költségkedvezmények egyéb szabályai]

A költségmentesség és a költségfeljegyzési jog engedélyezésére, felülvizsgálatára és megvonására vonatkozó további szabályokat, az illetékmentesség és a mérsékelt illeték szabályait, és az állam által előlegezett költség és a feljegyzett illeték behajtásának szabályait törvény állapítja meg.

VIII. Fejezet

Az ideiglenes intézkedés

27. Ideiglenes intézkedés a perben

108. § [Az ideiglenes intézkedés iránti kérelem]

(1) A bíróság kérelemre ideiglenes intézkedést rendelhet el

a) a fennálló állapot megváltozásának megakadályozása érdekében, ha az eredeti állapot utóbb helyreállíthatatlan lenne,

b) a kérelmező későbbi joggyakorlása megghiúsulásának megakadályozása érdekében,

c) a kérelmezőt közvetlenül fenyegető hátrány bekövetkezésének elhárítása érdekében, vagy

d) egyéb, különös méltánylást érdemlő okból.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

(2) Az ideiglenes intézkedés olyan magatartásra kötelezést tartalmazhat, mely magatartás követelésére a kérelmező jogosult lenne a perben érvényesített jog alapján.

(3) Az ideiglenes intézkedés iránti kérelem – a 113. §-ban foglaltak kivételével – a keresetlevél benyújtása előtt nem terjeszthető elő.

(4) Az ideiglenes intézkedés iránti kérelemben

a) meg kell jelölni az ideiglenes intézkedés elrendelésére okot adó (1) bekezdés szerinti feltétel fennállását,

b) elő kell adni az ideiglenes intézkedés elrendelésére okot adó feltétel fennállását megalapozó tényeket, melyeket valószínűsíteni kell, és

c) arra vonatkozó határozott kérelmet kell előterjeszteni, hogy a kérelmező milyen tartalmú intézkedés elrendelését kéri.

109. § [Az ideiglenes intézkedés elbírálása]

(1) Az ideiglenes intézkedés iránti kérelem tárgyában a bíróság a keresetlevél perfelvételre való alkalmassága esetén intézkedik. Az ideiglenes intézkedés tárgyában a bíróság soron kívül jár el.

(2) Az ideiglenes intézkedés iránti kérelem elbírálása során a bíróságnak mérlegelnie kell, hogy az intézkedés elrendelése – figyelemmel az esetleges biztosítékadásra is – nem okoz-e súlyosabb hátrányt a kérelmező ellenfelének, mint annak elmaradása a kérelmezőnek.

(3) A bíróság lehetővé teszi, hogy az ellenfél a kérelemre nyilatkozzon. A kérelem tárgyában a bíróság a feleket az általa legalkalmasabbnak tartott módon nyilatkoztatja meg.

(4) A bíróság, ha a kérelem elbírálásához szükségesnek tartja, különösen akkor, ha biztosítékadás tárgyában kell határozni, elrendelheti a felek meghallgatását. Ha a fél a meghallgatásra kitűzött határnapot elmulasztja, a határnap elmulasztása miatt igazolásnak helye nincs.

(5) Az ideiglenes intézkedés tárgyában való döntés során bizonyítás felvételének csak akkor van helye, ha a kérelem e nélkül érdemben nem bírálható el.

110. § [Az ideiglenes intézkedés hatálya]

(1) Az ideiglenes intézkedés iránti kérelemről a bíróság végzésben határoz, mely ellen külön fellebbezésnek van helye. A bíróság kérelemre a végzést maga is megváltoztathatja.

(2) Az ideiglenes intézkedés tárgyában hozott végzés előzetesen végrehajtható. A teljesítési határidő – ha a bíróság másként nem rendelkezik – a végzés írásbeli közlését követő napon kezdődik.

(3) A végzés mindaddig hatályban marad, amíg azt a bíróság a felek bármelyikének kérelmére – a másik fél megnyilatkoztatását követően – hozott végzésével, vagy az ítéletében (az eljárást befejező egyéb határozatában) hatályon kívül nem helyezi.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

(4) Ha a bíróság az ideiglenes intézkedésről szóló határozatát ítéletében (az eljárást befejező egyéb határozatában) nem helyezte hatályon kívül, az, az elsőfokú ítélet jogerőre emelkedésével veszti hatályát.

(5) Az ideiglenes intézkedés hatályát veszti az eljárás megszüntetése és az eljárás szünetelés folytán történő megszűnése esetén, melyet a bíróság megállapít az eljárást megszüntető és az eljárás megszűnését megállapító végzésében.

(6) Az ideiglenes intézkedés hatályát nem érinti az eljárás félbeszakadása és az eljárás felfüggesztése.

111. § [Biztosítékadás]

(1) A bíróság az ideiglenes intézkedés elrendelését biztosítékadáshoz kötheti, ha a kérelmező ellenfele valószínűsíti, hogy a kért intézkedés következtében olyan hátrány érheti, mely pernyertessége esetén a kérelmezőtől kártérítés vagy sérelemdíj követelésére adna alapot. A biztosítékadás tárgyában való döntéskor a bíróságnak figyelemmel kell lennie a kérelmet megalapozó tények valószínűsítettségének fokára is. Csekély mértékű hátrány esetén a biztosítékadás elrendelését mellőzni kell.

(2) A biztosítékadásról a bíróság akkor rendelkezik, ha

a) azt a kérelmező ellenfele kéri, és a kért biztosítéknak megfelelő hátrányt valószínűsíti, vagy

b) a kérelmező azt felajánlja, és a kérelmező ellenfele azt elfogadja.

(3) A biztosíték mértéke a (2) bekezdés a) pontja szerinti esetben a kérelmező ellenfele által valószínűsített hátránynak megfelelő összeg, a b) pont esetében pedig a kérelmező által felajánlott és a kérelmező ellenfele által elfogadott összeg.

(4) Ha a kérelmező határozott összegű biztosítékot ajánl fel, ennek elfogadásáról a bíróság sürgősséggel, külön nyilatkoztatja a kérelmező ellenfelét. A biztosíték összegének elfogadása nem jelenti az ideiglenes intézkedés elrendelhetőségének megalapozása körében előadottak elismerését.

(5) Biztosítékként különösen pénz, értékpapír, pénzhelyettesítő eszköz vagy bankgarancia esetén garanciavállaló nyilatkozat bírósági letétbe helyezése határozható meg.

112. § [Biztosítékhoz kötött ideiglenes intézkedés]

(1) A bíróság az ideiglenes intézkedés elrendelését biztosítékadáshoz kötő végzésében határidőt tűz a biztosíték teljesítésére.

(2) A biztosíték teljesítését a bíróság végzéssel állapítja meg. Az ideiglenes intézkedés elrendelése e végzés jogerőre emelkedésével válik előzetesen végrehajthatóvá.

(3) Ha a bíróság a kérelmező keresetét elutasítja, ítéletében rendelkezik a letétbe helyezett biztosítéknak a kérelmező ellenfele részére való kiadásáról. A kérelmező pernyertessége esetén a bíróság a biztosíték visszaadásáról rendelkezik.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

(4) A kérelmező részleges pernyertessége esetén a letétbe helyezett biztosíték kiadásáról a pernyertesség arányában, illetve a bankgarancia-vállaló nyilatkozat kiadása mellett a pernyertesség arányában való lehívási jogról kell határozni.

(5) A biztosíték kifizetéséről hozott határozat nem képezi akadályát annak, hogy a kérelmező ellenfele utóbb külön pert indítson a kérelmező ellen a biztosítékot meghaladó kára megtérítése iránt. A biztosíték összegét el nem érő kár miatt a különbözet visszakövetelésének helye nincs.

28. Ideiglenes intézkedés a perindítást megelőzően

113. § [Ideiglenes intézkedés a keresetlevél előterjesztése előtt]

(1) Az ideiglenes intézkedés iránti kérelem a keresetlevél benyújtása előtt is előterjeszthető, ha a 108. § (1) bekezdésében megállapított valamely feltétele fennáll, és a kérelmező valószínűsíti, hogy az ideiglenes intézkedés elrendelésével elérni kívánt célt a kérelem perindítást követő előterjesztése az időmúlásra tekintettel megghiúsítaná.

(2) Az ideiglenes intézkedés iránti kérelemben az 108. § (4) bekezdésében meghatározottakon túl a kérelmezőnek

a) elő kell adnia azokat az adatokat, amelyekből a később indítandó perre hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bíróság megállapítható, és

b) meg kell jelölnie a perben érvényesíteni kívánt jogot.

(3) Az ideiglenes intézkedés iránti kérelmet a perre hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bíróságnál kell előterjeszteni. Ha a perre több bíróság is illetékes, a kérelmező bármelyik bíróság előtt előterjesztheti a kérelmét. A perre ez a bíróság kizárólagosan illetékes.

(4) Az eljárásban a kötelező jogi képviseletre a peres eljárás általános szabályai alkalmazandók.

(5) A bíróság az ideiglenes intézkedés iránti kérelem elintézése során soron kívül jár el.

114. § [Az ideiglenes intézkedés hatálya]

(1) A bíróság az ideiglenes intézkedést elrendelő határozatában a per megindítására határidőt szab, amely nem lehet több mint a határozat közlésétől számított negyvenöt nap.

(2) Ha kérelmező a bíróság által megállapított határidőn belül a keresetlevelet nem terjeszti elő, és a perindítás tényét a határidő lejártától számított nyolc napon belül az intézkedést elrendelő bíróságnak nem igazolja, az ideiglenes intézkedés hatályát veszti a keresetindításra nyitva álló határidő leteltét követő napon. Ennek megállapításáról az ideiglenes intézkedést elrendelő bíróság végzésben határoz.

(3) A per megindítása esetén az keresetlevél benyújtása előtt elrendelt ideiglenes intézkedés hatályára a 110. § rendelkezéseit kell alkalmazni.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

(4) Ha a bíróság a határidőben előterjesztett keresetlevelet hivatalból visszautasítja, az ideiglenes intézkedés hatálya a keresetlevél előterjesztéséhez fűződő jogi hatályok fenntartásához előírt határidő lejártáig fennmarad.

(5) Az ideiglenes intézkedéssel kapcsolatos eljárásra a 108–112. § rendelkezéseit megfelelően alkalmazni kell.

IX. Fejezet

Egyéb általános szabályok

29. A bíróság általános intézkedési kötelezettsége

115. § *[Általános intézkedési határidő]*

A bíróság – a törvény eltérő rendelkezése hiányában –

- a) a beadvány bírósághoz való érkezésétől,
- b) a beadvány benyújtására nyitva álló határidő lejártától, vagy
- c) az intézkedésre okot adó egyéb körülmény bekövetkezésétől

számított legkésőbb harminc napon belül megteszi a szükséges intézkedéseket.

116. § *[Igazolást nem igénylő adatok]*

A bíróság a fél azonosításához szükséges adatok kivételével, nem kérheti a féltől olyan adat igazolását, amely nyilvános, vagy amelyet jogszabállyal rendszeresített közhiteles nyilvántartásnak kell tartalmaznia.

30. Beadványok

117. § *[A beadvány alaki kellékei]*

(1) A beadványon fel kell tüntetni az eljáró bíróságot, amelyhez a beadványt intézik, továbbá a felek és képviselőik teljes nevét, lakóhelyét vagy székhelyét, ismert e-mail címét, perbeli állását és a per tárgyát, a folyamatban lévő ügyekben a bírósági ügyszámot is. Ha valamely fél vagy képviselője állandó lakóhelyétől eltérő tartózkodási hellyel vagy egyéb idézésre alkalmas címmel rendelkezik, a beadványokon azokat is fel kell tüntetni.

(2) A beadványt a per bíróságánál eggyel több példányban kell benyújtani, mint ahány fél a perben érdekelt; ha több félnek közös képviselője van, részükre együttesen egy példányt kell számításba venni. A beadvány mellékleteinek egy-egy másolatát csatolni kell a beadvány többi példányához is.

(3) Ügyvédi képviselet esetében – ha törvény papír alapú benyújtást lehetővé tesz – az ügyvédnek a beadvány első példányát eredeti aláírásával kell ellátnia; egyébként a beadvány

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

első példányát az e törvény szerint meghatározott, teljes bizonyító erejű magánokirati formának megfelelően kell elkészíteni.

31. Hiánypótlás

118. § *[A hiánypótlás elrendelése, a beadvány visszautasítása]*

(1) Ha a beadvány nem felel meg e törvény rendelkezéseinek, vagy más okból kiegészítésre vagy kijavításra szorul, a bíróság, e törvény eltérő rendelkezése hiányában, rövid határidő tűzésével, a hiányok megjelölése mellett – indokolt esetben a beadvány visszaadásával – hiánypótlásra hívja fel a felet. A bíróság ezzel egyidejűleg figyelmezteti a felet, hogy ha a hiányokat nem pótolja vagy a beadványt újból hiányosan adja be, a bíróság azt vissza fogja utasítani, vagy hiányos tartalma szerint fogja elintézni.

(2) Ha az illeték lerovására kötelezett felet az illetékfeljegyzési jog vagy az illetékmentesség nem illeti meg, és a fél az illetéket egyáltalán nem vagy hiányosan rója le, a bíróság – a törvény eltérő rendelkezése hiányában – a felet azzal a figyelmeztetéssel hívja fel az illeték lerovására vagy a hiányzó illeték pótlására, hogy ha az illetéket nem rója le, vagy a hiányzó illetéket nem pótolja, a bíróság a beadványt vissza fogja utasítani.

(3) A bíróság a hiányok pótlása érdekében a helyben lakó, jogi képviselő nélkül eljáró felet maga elé idézheti.

(4) Ha a fél a hiányokat a kitűzött határidő alatt pótolja, a beadványt úgy kell tekinteni, mintha azt a fél már eredetileg is helyesen adta volna be.

(5) Ha a fél a beadványt – az (1) bekezdés szerinti hiánypótlási felhívás ellenére – újból hiányosan adja be, de ez a beadvány érdemi elintézését nem gátolja, a bíróság azt – a törvény eltérő rendelkezése hiányában – hiányos tartalma szerint intézi el.

(6) A bíróság a beadványt visszautasítja, ha

a) a fél a hiányokat – a (1) bekezdés szerinti hiánypótlási felhívás ellenére – a kitűzött határidő alatt nem pótolja, vagy a beadványt újból hiányosan adja be és emiatt a hiányos tartalom alapján intézkedni nem lehet,

b) a fél az illetéket – a (2) bekezdés szerinti hiánypótlási felhívás ellenére – a kitűzött határidő alatt nem rója le, vagy a hiányzó illetéket nem pótolja,

c) az nem az előterjesztésre jogosulttól származik.

119. § *[Eljárás szóbeli nyilatkozat esetén]*

Ha a szóban előterjesztett nyilatkozat nem felel meg a törvény rendelkezéseinek, vagy más okból kiegészítésre vagy kijavításra szorul, a 118. § rendelkezéseit megfelelően alkalmazni kell.

32. Elkülönítés, egyesítés, áttétel

120. § [Elkülönítés és egyesítés]

(1) A bíróság, ha az ügy eldöntése érdekében célszerűnek látja, elrendelheti, hogy a perben érvényesített egyes követelések vagy a megosztható követelések egyes részei, valamint általában a perben eldönthető egyes vitás kérdések elkülönítve kerüljenek tárgyalásra.

(2) A bíróság együttes tárgyalás és eldöntés érdekében elrendelheti az előtte folyamatban lévő olyan perek egyesítését,

a) amelyeknek tárgya egymással összefügg és

b) amelyekben a perfelvételt lezáró végzés meghozatalára még nem került sor.

(3) A gazdálkodó személyek egymás közötti pereiben – a (2) bekezdés *a)* és *b)* pontjában meghatározott feltételek fennállása esetén – az azonos hatáskörű járásbíróságok előtt folyamatban lévő perek egyesítésének is helye van. A törvényszék az előtte indított perhez a területén működő járásbíróság előtt folyamatban lévő pert is egyesítheti.

(4) A felek közösen előterjesztett kérelmére a bíróság – ha annak e § szerinti feltételei fennállnak – a pereket egyesíti. Egy törvényszék területén működő járásbíróságok előtt folyamatban lévő perek egyesítésének is helye van – a (2) bekezdés *a)* és *b)* pontjában meghatározott feltételek fennállása esetén –, ha azt a felek közösen kérik. A kérelmet elutasító végzés ellen külön fellebbezésnek van helye. Ha a bíróság a felek kérelmére a pereket egyesítette, utóbb az egyesítést nem mellőzheti.

(5) Ha az egyesítést több, azonos hatáskörű járásbíróság is elrendelte, a továbbiakban az jár el, amely az egyesítésről korábban határozott.

121. § [A különélő házastárs tartása iránti per egyesítése házassági perhez]

A különélő házastárs által tartás iránt indított pert, valamint a különélő házastárs javára megítélt tartás megszüntetése iránt indított pert – feltéve, hogy a perben a perfelvételt lezáró végzés meghozatalára még nem került sor – a házassági per megindítása esetében bármelyik fél indítványára egyesíteni kell a házassági perhez, ha

a) a házassági perben a perfelvételt lezáró végzés meghozatalára még nem került sor és

b) a házassági per bíróságának a házastársi tartás tárgyában indított perre is van hatásköre.

33. Az eljárás félbeszakadása

122. § [A félbeszakadás okai, ügygondnok-rendelés]

(1) Az eljárás félbeszakad, ha

a) valamelyik fél meghal vagy megszűnik, a jogutód perbelépéséig vagy perbevonásáig, kivéve, ha a jogviszony természete miatt a jogutódlás kizárt,

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

b) a per vitelére meghatalmazottal nem rendelkező fél elveszíti a cselekvőképességét, a törvényes képviselő bejelentéséig,

c) a fél törvényes képviselője meghal, és a törvényes képviselő által képviselt félnek a per vitelére nem volt meghatalmazottja, az új törvényes képviselő személyének bejelentéséig,

d) a fél törvényes képviselőjének a képviseleti jogosultsága anélkül szűnik meg, hogy az általa képviselt fél cselekvőképessé vált volna, és a törvényes képviselő által képviselt félnek a per vitelére nem volt meghatalmazottja, az új törvényes képviselő személyének bejelentéséig,

e) a bíróság működését elháríthatatlan esemény akadályozza, az akadály megszűnéséig.

(2) Ha az (1) bekezdés b)–d) pontja szerinti esetben az eljárás félbeszakadása vagy annak túlságosan hosszú tartama valamelyik fél méltányos érdekeit sértené, a bíróság a fél részére akár kérelemre, akár hivatalból ügygondnokot rendel ki; az ügygondnok kirendelésével az eljárás félbeszakadása megszűnik.

(3) Ha az (1) bekezdés a)–d) pontja szerinti esetben az eljárás félbeszakadása vagy annak túlságosan hosszú tartama a kirendelt szakértő méltányos érdekeit sértené, a bíróság a fél részére – a szakértő kérelmére – ügygondnokot rendel ki. Az ügygondnok kirendelésével az eljárás félbeszakadása – a szakértői díj megállapítása és a letéttel fedezett díj kiutalása vonatkozásában – megszűnik. Az ügygondnok díjának előlegezésére a fél nem köteles, az előlegezésre a 87. § (6) bekezdését kell alkalmazni.

(4) A fél a per megszüntetése érdekében akkor is kérheti az eljárás folytatását, ha a megszünt félnek nincs jogutódja. A bíróság az ügygondnok költségeinek megelőlegezését követően a fél kérelmére ügygondnokot rendel ki; az ügygondnok kirendelésével az eljárás félbeszakadása megszűnik. Az eljárás a per megszüntetése érdekében az ügygondnokkal szemben folyik tovább.

123. § *[A félbeszakadás időtartama, jogkövetkezményei, részleges félbeszakadás]*

(1) Az eljárás félbeszakadása az arra okot adó körülmény bekövetkezésétől a 122. § (1) bekezdésében meghatározott időpontig tart.

(2) A bíróság a félbeszakadás kezdő és befejező időpontját végzésben állapítja meg. A félbeszakadást megállapító végzés ellen külön fellebbezésnek van helye; a bíróság az ilyen végzést maga is megváltoztathatja.

(3) Az eljárás félbeszakadásával minden határidő megszakad. A félbeszakadás megszűnésétől a határidők újra kezdődnek.

(4) A félbeszakadás tartama alatt tett minden – a per érdemére vonatkozó – bírói rendelkezés, valamint a felek által teljesített minden eljárási cselekmény hatálytalan, kivéve a félbeszakadással, illetve az annak megszüntetésével kapcsolatos bírói rendelkezéseket és eljárási cselekményeket.

(5) A jogerős végzéssel megállapított tanúdíj, szakértői díj letéttel fedezett részének kiutalásáról a bíróság a félbeszakadás tartama alatt is intézkedik.

(6) Pertársaság esetén, ha a félbeszakadásra okot adó körülmény a perfelvételt lezáró végzés meghozatalát követően kizárólag valamely pertársra nézve áll be, de a többi pertárs

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

vonatkozásában az eljárás folytatható, és tekintetükben részítélet hozható, a bíróság a félbeszakadásra vonatkozó rendelkezéseket csak az érintett pertársra alkalmazza.

34. Az eljárás szünetelése

124. § [A szünetelés okai, időtartama, az eljárás megszűnése]

(1) Az eljárás szünetel, ha

a) a felek erre vonatkozó megegyezésüket bejelentik, a bejelentésnek a bírósághoz történő beérkezésétől,

b) az érdemi tárgyalást valamennyi fél elmulasztja, vagy az érdemi tárgyalást el nem mulasztó egyik fél sem kívánja az ügy tárgyalását, és a mulasztó fél egyik esetben sem kérte a tárgyalás távollétében történő megtartását, a tárgyalás időpontjától,

c) a fél a megadott címen nem elérhető, és a másik fél bírósági felhívásra nem jelöl meg másik elérhetőségi címet, vagy az ügy tárgyalását nem kívánja, a fél nyilatkozatának a bírósággal történő közlésétől, ennek hiányában a bíróság felhívásában megadott határidő eredménytelen elteltét követő naptól,

d) a 71. § (2) bekezdés szerinti esetben ügygondnoki díj előlegezésének lenne helye és a fél ezt bírósági felhívás ellenére nem teljesíti, a bíróság felhívásában megadott határidő eredménytelen elteltét követő naptól,

e) hirdetményi, illetve e törvény alapján végrehajtói kézbesítésnek volna helye, és azt a fél nem kéri, a fél nyilatkozatának a bírósággal történő közlésétől, ennek hiányában a bíróság felhívásában megadott határidő eredménytelen elteltét követő naptól.

(2) Az eljárás szünetelésének az (1) bekezdés a) pontja alapján az eljárás jogerős befejezéséig ugyanazon felek között legfeljebb három alkalommal van helye.

(3) Bármelyik fél kérelmére az eljárást folytatni kell. Az eljárás szünetelése az (1) bekezdésben meghatározott időpontoktól az eljárás folytatása iránti kérelemnek a bírósághoz történő benyújtásáig tart. Négy hónap szünetelés elteltével az eljárás megszűnik. E határidő elmulasztása miatt igazolásnak helye nincs.

(4) Ha az elsőfokú ítélet meghozatalát követően, annak jogerőre emelkedése előtt az eljárás szünetelés folytán megszűnik, az elsőfokú ítélet hatályát veszti.

(5) A bíróság a szünetelés kezdő és befejező időpontját, illetve az eljárás megszűnését – a (4) bekezdés szerinti esetben az elsőfokú ítélet hatályvesztését is – végzésben állapítja meg. A bíróságnak az eljárás folytatása iránti kérelmet elutasító végzése ellen külön fellebbezésnek van helye; a bíróság az ilyen végzést maga is megváltoztathatja.

125. § [A szünetelés egyes jogkövetkezményei, részleges szünetelés]

(1) Az eljárás szünetelése minden határidőt megszakít. A szünetelés megszűnésével a határidők újra kezdődnek.

(2) A szünetelés tartama alatt tett minden – a per érdemére vonatkozó – bírói rendelkezés, valamint a felek által teljesített minden eljárási cselekmény hatálytalan, kivéve a

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

szüneteléssel, az eljárás folytatásával, illetve az eljárás megszűnésének megállapításával kapcsolatos bírói rendelkezéseket és eljárási cselekményeket.

(3) A per során hozott jogerős részítélet és közbenső ítélet hatályát az eljárás megszűnése nem érinti.

(4) Pertársaság esetén, ha a szünetelésre okot adó körülmény a perfelvételt lezáró végzés meghozatalát követően kizárólag valamely pertársra nézve áll be, de a többi pertárs vonatkozásában az eljárás folytatható, és tekintetükben részítélet hozható, a bíróság a szünetelésre vonatkozó rendelkezéseket csak az érintett pertársra alkalmazza.

35. Az eljárás felfüggesztése és a végrehajtás felfüggesztése

126. § [A felfüggesztés bíróság által választható esetei]

(1) Ha a per eldöntése olyan kérdés előzetes elbírálásától függ, amelynek tárgyában az eljárás büntetőbíróság vagy közigazgatási hatóság hatáskörébe tartozik, a bíróság a perindítás joghatásainak beállását követően a peres eljárást ennek az eljárásnak a jogerős befejezéséig felfüggesztheti. Ha ez az eljárás még megindítva nincs, a bíróság az eljárás megindítására harminc napos határidőt tűz. Ha a határidő eredménytelenül telik le, a peres eljárást folytatni kell.

(2) A bíróság a perindítás joghatásainak beállását követően a peres eljárást akkor is felfüggesztheti, ha a per eldöntése olyan kérdés előzetes elbírálásától függ, amelynek tárgyában közigazgatási per, más polgári per vagy a bíróság hatáskörébe tartozó más közigazgatási vagy polgári eljárás már folyamatban van.

127. § [Felfüggesztés közvetítői eljárásra kötelezés esetén]

(1) Ha a bíróság kötelező közvetítői eljárás igénybevételére kötelezi a feleket, ezzel egyidejűleg a peres eljárást felfüggeszti. A bíróság a közvetítői eljárásra kötelező és a peres eljárást felfüggesztő határozatában felhívja a feleket arra, hogy a közvetítői eljárás igénybevételére kötelező végzés másolatát csatolják a közvetítőhöz intézendő felkéréshez, vagy a bírósági közvetítés lefolytatása iránti kérelmükhöz. A bíróság a határozat közlésével egyidejűleg a jogi képviselő nélkül eljáró felet tájékoztatja a kötelező közvetítői eljárás kezdeményezésének külön törvényben meghatározott szabályairól.

(2) A kötelező közvetítői eljárás megindítása érdekében felfüggesztett peres eljárást folytatni kell, ha

- a) bármelyik fél igazolja, hogy a közvetítői eljárás befejeződött,
- b) bármelyik fél igazolja, hogy az első közvetítői megbeszélésen részt vett, de a közvetítői eljárás nem indult meg, vagy
- c) a közvetítői eljárás igénybevételére kötelező határozat közlésétől számított két hónap telt el anélkül, hogy a felek az a) és b) pontban megjelölt valamely igazolást becsatolták volna.

(3) Ha a közvetítői eljárás igénybevételére kötelező bírósági határozat közlésétől számított két hónapon belül a megindított közvetítői eljárás várhatóan nem fejezhető be és a felek ennek

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

tényét legkésőbb a határidő lejártá előtt nyolc nappal a bíróságnak közösen bejelentik, a peres eljárás mindaddig nem folytatható, amíg a közvetítői eljárás be nem fejeződik. A feleknek bejelentésükkel egyidejűleg hitelt érdemlő módon igazolniuk kell, hogy a közvetítői eljárás folyamatban van.

128. § [Felfüggesztés egyes személyállapotú perekre tekintettel]

(1) Ha a per eldöntése házasság létezésétől vagy érvényességétől, illetve gyermek családi jogállásának bírói megállapításától függ, és ez iránt per van folyamatban, a peres eljárást annak jogerős eldöntéséig fel kell függeszteni.

(2) A gyermek tartása iránt indított pernek az (1) bekezdés szerinti felfüggesztése nem akadályozza, hogy a bíróság a gyermek részére ideiglenes intézkedéssel tartásdíjat állapítson meg. Szükség esetében a bíróság az ideiglenes tartás megállapítása felől hivatalból is határozhat.

(3) Ha a per eldöntése házasság érvényességétől függ, a peres eljárást akkor is fel kell függeszteni, ha az érvénytelenítési per még nincs folyamatban, de annak megindítására a felek valamelyike jogosult. Ebben az esetben a peres eljárás felfüggesztésével egyidejűleg az érvénytelenítési per megindítására a bíróság harminc napos határidőt tűz. Ha a határidő eredménytelenül telik el, a felfüggesztett peres eljárást folytatni kell.

129. § [Felfüggesztés az Európai Unió Bírósága, az Alkotmánybíróság, illetve a Kúria eljárásának kezdeményezésére tekintettel]

(1) A bíróság a peres eljárást felfüggeszti, ha

- a) az Európai Unió Bírósága előzetes döntéshozatali eljárásának,
- b) az Alkotmánybíróságnak a jogszabály, jogszabályi rendelkezés, közjogi szervezetszabályozó eszköz vagy jogegységi határozat alaptörvény-ellenességének megállapítására, továbbá nemzetközi szerződésbe ütközésének megállapítására irányuló eljárásának,
- c) a Kúriának az önkormányzati rendelet jogszabályba ütközésének vizsgálatára irányuló eljárásának

kezdeményezéséről határoz.

(2) Ha a peres eljárásban olyan jogkérdés merül fel, amelynek tárgyában folyamatban lévő közigazgatási perben, más polgári perben, vagy a bíróság hatáskörébe tartozó más közigazgatási vagy polgári eljárásban – azonos tényekre alapítva – az (1) bekezdés szerinti valamely eljárást már kezdeményezték, a bíróság a perindítás joghatásainak beállítását követően a peres eljárást e másik ügyben kezdeményezett eljárás befejezéséig felfüggesztheti.

130. § [Felfüggesztés alkotmányjogi panasz előterjesztésére tekintettel]

Ha a bíróság részítéletet vagy közbenső ítéletet hozott és a fél alkotmányjogi panaszt terjesztett elő, a bíróság

- a) a részítélettel el nem bírált kereseti kérelem, illetve keresetrész tárgyalását, vagy
- b) közbenső ítélet meghozatala esetén a per tárgyalását a követelés összegére (mennyiségére) vonatkozóan

– ha az ügy körülményei indokolják – felfüggesztheti.

131. § *[A felfüggesztés időtartama, jogkövetkezményei, részleges felfüggesztés]*

(1) A peres eljárás felfüggesztésének hatálya a felfüggesztésről hozott végzés jogerőre emelkedésével kezdődik.

(2) A peres eljárás folytatásának elrendeléséről a bíróság

a) a 126. § és a 128. § szerinti esetekben az előkérdés jogerős elbírálásáról való tudomásszerzéstől,

b) a 127. § szerinti esetben a 127. § (2) bekezdésében meghatározott igazolás előterjesztésétől vagy határidő leteltétől,

c) a 129 § (1) bekezdése, valamint a 130. § szerinti esetekben az Európai Unió Bírósága, az Alkotmánybíróság, vagy a Kúria határozatának a bírósággal történő közlésétől,

d) a 129. § (2) bekezdése szerinti esetekben az Európai Unió Bírósága, az Alkotmánybíróság, vagy a Kúria eljárásának befejezéséről való tudomásszerzéstől

számított tizenöt napon belül meghozott végzéssel határoz.

(3) A peres eljárás folytatásának jogkövetkezményei a felekkel szemben a (2) bekezdésben meghatározott végzés felekkel történő közlésével állnak be.

(4) A peres eljárás felfüggesztése minden határidőt megszakít. Az eljárás folytatásával a határidők újra kezdődnek. A felfüggesztés tartama alatt tett minden – a per érdemére vonatkozó – bírói rendelkezés, valamint a felek által teljesített minden eljárási cselekmény hatálytalan, kivéve a felfüggesztéssel, illetve az eljárás folytatásával kapcsolatos bírói rendelkezéseket és eljárási cselekményeket.

(5) A felfüggesztést elrendelő végzés ellen – a 127. § és a 129. § (1) bekezdése szerinti esetek kivételével – külön fellebbezésnek van helye; a bíróság az ilyen végzést maga is megváltoztathatja.

(6) Ha az eljárás felfüggesztésére okot adó körülmény kizárólag valamely kereseti kérelemmel vagy kereseti kérelem elkülöníthető részével kapcsolatos, de az eljárás a többi kereseti kérelem vagy a kereseti kérelem elkülöníthető része vonatkozásában folytatható, és azokban részítélet hozható, a bíróság a perfelvételt lezáró végzés meghozatalát követően a felfüggesztésre vonatkozó rendelkezéseket csak az érintett kereseti kérelmek vagy a kereseti kérelem elkülöníthető része vonatkozásában alkalmazza.

132. § *[A végrehajtási eljárás felfüggesztése]*

Ha végrehajtás van folyamatban, és a végrehajtás tárgyául szolgáló követelés a per tárgya vagy a per tárgyával kapcsolatos, a bíróság a végrehajtást a per jogerős befejezéséig felfüggesztheti. A felfüggesztés tárgyában hozott határozat ellen külön fellebbezésnek van helye. A végrehajtás felfüggesztése vonatkozásában a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény (a továbbiakban: Vht.) 50. §-át megfelelően alkalmazni kell.

36. Az Európai Unió Bírósága, az Alkotmánybíróság és a Kúria eljárásának kezdeményezése

133. § [Az Európai Unió Bírósága előzetes döntéshozatali eljárásának kezdeményezése]

(1) A bíróság az Európai Unió Bírósága előzetes döntéshozatali eljárását az Európai Unió alapját képező szerződésekbe foglalt szabályok szerint hivatalból vagy kérelemre kezdeményezheti.

(2) Az Európai Unió Bírósága előzetes döntéshozatali eljárásának kezdeményezéséről a bíróság végzéssel határoz, a bíróság az ilyen végzést maga is megváltoztathatja. A bíróság a végzésben meghatározza azt a kérdést, amely az Európai Unió Bírósága előzetes döntését igényli, valamint – a feltett kérdés megválaszolásához szükséges mértékben – ismerteti a tényállást, az érintett magyar jogszabályokat, valamint azokat a körülményeket és indokokat, amelyek az előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezését megalapozzák. A bíróság végzését az Európai Unió Bírósága részére való kézbesítéssel egyidejűleg tájékoztatásul megküldi az igazságügyért felelős miniszter részére is.

(3) Ha a bíróság az előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezésére irányuló kérelmet elutasítja, erről végzéssel határoz, e döntését legkésőbb az eljárást befejező érdemi határozatában köteles megindokolni.

134. § [Az Alkotmánybíróság eljárásának kezdeményezése]

(1) A bíróság az Alkotmánybíróságnak a jogszabály, jogszabályi rendelkezés, közjogi szervezetszabályozó eszköz vagy jogegységi határozat alaptörvény-ellenességének megállapítására, továbbá nemzetközi szerződésbe ütközésének megállapítására irányuló eljárását az Alkotmánybíróságról szóló törvényben foglalt szabályok szerint hivatalból vagy kérelemre kezdeményezheti.

(2) A bíróság (1) bekezdés szerinti eljárását az a fél vagy beavatkozó kezdeményezheti, aki szerint a folyamatban lévő ügyében alkalmazandó jogszabály alaptörvény-ellenes vagy nemzetközi szerződésbe ütközik.

(3) Az Alkotmánybíróság eljárásának kezdeményezéséről a bíróság végzéssel határoz; a bíróság az ilyen végzést maga is megváltoztathatja.

(4) Ha a bíróság az Alkotmánybíróság eljárásának kezdeményezésére irányuló kérelmet elutasítja, erről végzéssel határoz, e döntését legkésőbb az eljárást befejező érdemi határozatában köteles megindokolni.

135. § [A Kúria eljárásának kezdeményezése önkormányzati rendelet jogszabályba ütközésének vizsgálata iránt]

(1) A bíróság a Kúriának az önkormányzati rendelet jogszabályba ütközésének vizsgálatára irányuló eljárását a közigazgatási perrendtartásban foglalt szabályok szerint hivatalból vagy kérelemre kezdeményezheti.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

(2) A bíróság (1) bekezdés szerinti eljárását az a fél vagy beavatkozó kezdeményezheti, aki szerint a folyamatban lévő ügyében alkalmazandó önkormányzati rendelet jogszabályba ütközik.

(3) A Kúria eljárásának kezdeményezéséről a bíróság végzéssel határoz; a bíróság az ilyen végzést maga is megváltoztathatja.

(4) Ha a bíróság a Kúria eljárásának kezdeményezésére irányuló kérelmet elutasítja, erről végzéssel határoz, e döntését legkésőbb az eljárást befejező érdemi határozatában köteles megindokolni.

37. Idézés

136. § [Az idézés tartalma, módja]

(1) Az idézésben fel kell tüntetni az eljáró bíróságot és a bírósági ügyszámot, a felek nevét, perbeli állását és a per tárgyát, valamint a kitűzött tárgyalás vagy meghallgatás idejét és helyét.

(2) Az idézésben a címzettet figyelmeztetni kell a meg nem jelenés következményeire, és őt perbeli állásához képest a szükséges tájékoztatással is el kell látni. A kiskorú személy idézésében a figyelmeztetést és a tájékoztatást a korára, érettségére figyelemmel, számára érthető szövegezéssel és módon kell közölni. A meghatalmazottat akkor is meg kell idézni, ha a bíróság a felet vagy annak törvényes képviselőjét személyes megjelenésre idézi.

(3) Idézésnek a tárgyaláson szóban, sürgős esetben rövid úton is helye van. Az idézésnek ezt a módját az iratokban fel kell tüntetni.

137. § [Az idézendő felkutatása]

(1) A szüléssel kapcsolatos követelés, a gyermek tartása, a szülői felügyelet gyakorlásának rendezése, a gyermek harmadik személynél történő elhelyezése, az apaság és a származás megállapítására irányuló egyéb perekben, továbbá gondnokság alá helyezés iránti perekben – az ismeretlen helyen lévő alperes, anya, illetve gyermek tartózkodási helyének megállapítása érdekében – a bíróság elrendelheti az alperes, az anya, illetve a gyermek felkutatását.

(2) Az alperes, az anya, illetve a gyermek felkutatásának elrendeléséről hozott végzést a bíróság az illetékes rendőrkapitányságnak küldi meg.

(3) Ha az alperes, az anya, illetve a gyermek felkutatása elrendelésének oka megszűnt, erről a bíróság végzésének megküldésével haladéktalanul értesíti az illetékes rendőrkapitányságot.

38. Kézbesítés

138. § *[A bírósági irat kézbesítésének általános módja, a kézbesítés szabályszerűtlensége ellenérdekű fél közreműködése esetén]*

(1) A bírósági iratokat – jogszabály eltérő rendelkezése hiányában – postai szolgáltató útján, a hivatalos iratok kézbesítésére vonatkozó jogszabályok szerint kell a címzett részére kézbesíteni. A címzett a neki szóló iratot – személyazonosságának igazolása mellett – a bírósági irodában is átveheti.

(2) Ha a kézbesítés tanú jelenlétében vagy nem a címzett, hanem egyéb jogosult átvevő részére történik meg, a kézbesítés nem szabályszerű, amennyiben a tanú vagy az átvevő az ellenérdekű fél vagy annak perbeli képviselője. Nem szabályszerű a kézbesítés akkor sem, ha a tanú vagy az átvevő az iratot cselekvőképtelen állapotban veszi át.

139. § *[Kézbesítés meghatalmazott, törvényes képviselő, illetve nem természetes személy részére]*

(1) Ha a félnek a per vitelére meghatalmazottja van, a bírósági iratokat a fél helyett a meghatalmazottnak kell kézbesíteni.

(2) Ha a cselekvőképtelen kiskorú vagy cselekvőképességet teljesen korlátozó gondnokság alá helyezett nagykorú természetes személy fél nevében törvényes képviselője jogosult eljárni, és a félnek nincs a per vitelére meghatalmazottja, a bírósági iratokat a törvényes képviselő részére kell kézbesíteni.

(3) Ha a nem természetes személy félnek nincs a per vitelére meghatalmazottja, a bírósági iratokat a fél székhelyére, székhely hiányában a fél törvényes képviselőjének kell kézbesíteni. Ha a nem természetes személy fél székhelyére a kézbesítés sikertelen, a kézbesítést a törvényes képviselő részére is meg kell kísérelni. Ha a nem természetes személy fél közhiteles nyilvántartásba bejegyzett szervezet és mind a székhelyére, mind a törvényes képviselője részére történő kézbesítés sikertelen, a bíróság értesíti a nyilvántartó hatóságot a fél részére történő kézbesítés sikertelenségéről és ennek okairól.

(4) Az (1)–(3) bekezdés rendelkezései nem terjednek ki az olyan idézésre, amelyben a bíróság a felet vagy annak törvényes képviselőjét személyes megjelenésre kötelezi.

140. § *[A bírósági irat kézbesíthetetlensége, kézbesítési fikció]*

(1) Ha a bírósági iratot a címzett részére – ide nem értve a kézbesítési fikció esetét – nem lehet kézbesíteni, erről az érdekelt feleket értesíteni kell.

(2) A bírósági iratokat a kézbesítés megkísérlésének napján kézbesítettnek kell tekinteni, ha a címzett az átvételt megtagadta. Ha a kézbesítés azért volt sikertelen, mert a címzett az iratot nem vette át (különösen, ha az a bírósághoz „nem kereste” jelzéssel érkezett vissza), az iratot a kézbesítés második megkísérlésének napját követő ötödik munkanapon kézbesítettnek kell tekinteni (kézbesítési fikció).

(3) Keresetlevél, illetve az eljárást befejező érdemi határozat kézbesítése esetében a bíróság a kézbesítési fikció beállásáról a feleket nyolc munkanapon belül – egyszerű postai

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

küldeményben – értesíti. Az értesítésben a bíróság tájékoztatja a feleket a kézbesítési fikcióval szembeni kifogásra vonatkozó szabályokról, keresetlevél esetében a perindítás joghatásainak beállításáról is. Ha a bíróságnak a címzett e-mail címét bejelentették, az értesítést a címzett e-mail címére is meg kell küldeni. A postai úton megküldött értesítéshez mellékelni kell azt a bírósági iratot, amelyre vonatkozóan a bíróság a kézbesítési fikció beálltát megállapította.

39. A kézbesítési fikcióval szembeni kifogás

141. § [A kifogás előterjesztésének határideje, a kifogás okai]

(1) A kézbesítési fikcióval szemben – a (3) bekezdésben meghatározott okokból – a címzett a kézbesítési fikció beálltáról való tudomásszerzésétől számított tizenöt napon belül terjeszthet elő kifogást annál a bíróságnál, amelynek eljárása alatt a kézbesítés történt. A kifogás benyújtásának a kézbesítési fikció beállta napjától számított három hónap elteltével – a (2) bekezdésben, illetve a 143. §-ban foglalt kivétellel – nincs helye. E határidő elmulasztása miatt igazolással élni nem lehet. A kifogást a címzett képviselője is előterjesztheti.

(2) Ha a kézbesítési fikció beállta az eljárást megindító irat kézbesítéséhez kapcsolódik, a kifogás az eljárás folyamatban léte alatt a kézbesítési fikció beálltáról való tudomásszerzéstől számított tizenöt napon belül terjeszthető elő.

(3) A kézbesítési fikcióval szembeni kifogásnak a bíróság akkor ad helyt, ha a címzett a bírósági iratot nem vehette át, mivel

a) a kézbesítés a hivatalos iratok kézbesítésére vonatkozó jogszabályok megsértésével történt meg, vagy más okból nem volt szabályszerű, vagy

b) az iratot más, az *a)* pontban nem említett okból önhibáján kívül nem volt módja átvenni (pl. a kézbesítési kísérletekről nem szerzett tudomást).

(4) A (3) bekezdés *b)* pontjában foglalt okból a kézbesítési fikcióval szembeni kifogást csak természetes személy fél vagy az eljárásban részt vevő egyéb természetes személy érdekelt terjeszthet elő.

(5) A címzett nem terjeszthet elő kézbesítési fikcióval szembeni kifogást arra hivatkozással, hogy a bírósági irat a bejelentett lakó- vagy tartózkodási helyére, illetve közhitelnyilvántartás szerinti székhelyére került kézbesítésre.

142. § [A kifogás tartalma, elbírálása]

(1) A kifogásban elő kell adni azokat a tényeket, illetve körülményeket, amelyek a kézbesítés szabálytalanságát igazolják vagy a 141. § (3) bekezdés *b)* pontjában meghatározott esetben a címzett részéről a hivatkozott okot valószínűsítik. Ha a kifogást elkésztetten terjesztették elő, azt érdemi vizsgálat nélkül el kell utasítani. A kifogás tárgyában az a bíróság határoz, amelynek eljárásában a kézbesítés történt. A kérelem elbírálása előtt a bíróság a címzettet, illetve a feleket meghallgathatja.

(2) A 141. § (3) bekezdés *b)* pontjában foglalt okra alapított kifogást méltányosan kell elbírálni, a félnek pedig kérelmével egyidejűleg – ha az lehetséges – el kell végeznie a korábban elmulasztottnak tekintett cselekményt is.

(3) A kifogásnak az eljárás folytatására, illetve a végrehajtásra nincs halasztó hatálya. Ha azonban a kifogásban foglalt tények fennállása valószínűnek mutatkozik, a bíróság az eljárásnak vagy a határozat végrehajtásának felfüggesztését – az ellenfél meghallgatása nélkül – hivatalból is elrendelheti. A felfüggesztés tárgyában hozott határozatot a bíróság kérelemre utóbb megváltoztathatja.

(4) A kifogást elutasító határozat ellen külön fellebbezésnek van helye. A kifogásnak helyt adó, valamint az eljárás, illetve a végrehajtás felfüggesztése tárgyában hozott határozat az ügyet befejező határozat elleni fellebbezésben támadható meg akkor, ha a kézbesítési fikcióval szembeni kifogást érdemi vizsgálat nélkül el kellett volna utasítani.

(5) Ha a bíróság a kézbesítési fikcióval szembeni kifogásnak helyt ad, a fiktív kézbesítéshez fűződő jogkövetkezmények hatálytalanok, és a kézbesítést, illetve a már megtett intézkedéseket, eljárási cselekményeket – a szükséges mértékben – meg kell ismételni.

143. § [Kifogás a végrehajtási eljárás során]

(1) Ha a kézbesítési fikció beálltára tekintettel a határozat jogerőre emelkedett, a címzett – a 141. § (3) bekezdésében meghatározott okok fennállása esetén – a végrehajtási eljárás alatt, a határozat végrehajtására irányuló eljárásról való tudomásszerzésétől számított tizenöt napon belül a kézbesítési fikcióval szemben kifogást nyújthat be az első fokú határozatot hozó bíróságnál. Ha a végrehajtási eljárás megindult, a kifogás csak az e bekezdésben meghatározottak szerint terjeszthető elő.

(2) A kézbesítési fikcióval szembeni kifogást harminc napon belül el kell bírálni. A kifogás előterjesztésére és elbírálására egyebekben a 141. és a 142 §-ban foglaltakat kell megfelelően alkalmazni.

(3) Ha a címzett ellen a jogerős határozat alapján a bírósági végrehajtást megelőzően pénzforgalmi úton történő vagy munkabérből (egyéb járandóságból) behajtást kezdeményeztek, és arról tudomást szerzett, a kézbesítési fikcióval szembeni, e § szerinti kifogást a pénzforgalmi úton vagy munkabérből történő behajtásról való tudomásszerzésétől számított tizenöt napon belül terjeszthet elő.

40. Kézbesítési kifogás

144. § [Kézbesítési fikcióval össze nem függő kézbesítési kifogás]

(1) Ha a címzett vagy a képviselője a bírósági irat kézbesítésének szabályszerűtlenségét a 141. § (3) bekezdésében szabályozott – kézbesítési fikcióval össze nem függő – okból kifogásolja, e kifogás előterjesztésére és elintézésére is a kézbesítési fikcióval szembeni kifogásra vonatkozó rendelkezéseket kell megfelelően alkalmazni azzal, hogy kézbesítési fikció beállásán a kézbesítést vagy a kézbesítési kísérletet kell érteni.

(2) Ha a bíróság az iratot nem postai szolgáltató, hanem végrehajtó útján rendelte kézbesíteni, a kézbesítés szabályszerűsége a végrehajtó eljárásában rendelkezésre álló jogorvoslattal vitatható.

41. Végrehajtói kézbesítés

145. § [Végrehajtói kézbesítés meghatározott bírósági iratok kézbesíthetetlensége esetén]

(1) Ha a belföldi lakóhellyel, tartózkodási hellyel, vagy székhellyel rendelkező címzett megadott címéről a postai szolgáltató útján kézbesíteni megkísérelt keresetlevél, illetve az eljárást befejező érdemi határozat a bírósághoz

- a) „cím nem azonosítható”,
- b) „címzett ismeretlen”,
- c) „elköltözött”, vagy
- d) „kézbesítés akadályozott”

jelzéssel érkezett vissza és a kézbesíthetetlenség nem a bíróság érdekkörében felmerült, elhárítható ok miatt következett be, a kézbesítés teljesülésében érdekelt fél kérelmére az irat kézbesítését a bírósági végrehajtásról szóló törvénynek a bírósági irat végrehajtói kézbesítésére vonatkozó rendelkezései szerint kell megkísérelni, az e §-ban foglalt eltérésekkel.

(2) Az (1) bekezdésben meghatározott esetekben a bírósági irat végrehajtói kézbesítése iránti kérelmet annál a bíróságnál kell benyújtani, amelynek eljárása alatt a sikertelen kézbesítési kísérlet történt.

(3) A végrehajtó külön jogszabályban meghatározott díját a kérelmező fél köteles – a bíróság részére történő teljesítéssel – előlegezni, amit a bíróság utal át az eljárásra jogosult végrehajtó részére.

(4) A bírósági irat kézbesítésével kezdődő határidőt attól az időponttól kell számítani, amikor a bírósági irat végrehajtói kézbesítése jogszabály szerint eredményesen megtörténik.

(5) Ha a bíróság által – a kézbesítéssel összefüggésben – megkeresett végrehajtó késedelmes vagy hiányos nyilatkozatot tesz, illetve nem válaszol, a megkeresett végrehajtót a bíróság pénzbírsággal sújthatja.

42. Kézbesítési megbízott

146. § [Kézbesítési megbízott jelölése, a megjelölés elmulasztásának jogkövetkezménye]

(1) Ha a felperes belföldön lakóhellyel, tartózkodási hellyel (a továbbiakban e §-ban együtt: lakóhellyel) vagy székhellyel nem rendelkezik, és a per vitelére magyarországi lakóhellyel vagy székhellyel rendelkező meghatalmazottja nincs, a keresetlevél beadásával egyidejűleg meg kell jelölnie kézbesítési megbízottjának nevét és címét. A keresetlevélhez mellékelni kell a félnek a kézbesítési megbízottal kötött, teljes bizonyítóerejű magánokiratba vagy közokiratba foglalt megbízási szerződését.

(2) Ha az alperes nem rendelkezik belföldön lakóhellyel vagy székhellyel, és a per vitelére magyarországi lakóhellyel vagy székhellyel rendelkező meghatalmazottja nincs, őt a bíróság a

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

keresetlevél kézbesítésével egyidejűleg – megfelelő határidő tűzésével – felhívja kézbesítési megbízott megjelölésére. Az alperes a bíróság által megjelölt határidőben a kézbesítési megbízott nevét és címét köteles bejelenteni, egyidejűleg az (1) bekezdésben foglaltaknak megfelelő megbízási szerződést benyújtani.

(3) Ha a felperes az (1) bekezdésben foglalt kötelezettségét nem teljesíti, a bíróság a felperest – megfelelő határidő tűzésével – felhívja, hogy a kézbesítési megbízott nevét és címét jelentse be, egyidejűleg az (1) bekezdésben foglaltaknak megfelelő megbízási szerződést nyújtsa be.

(4) Ha a fél a (2), illetve a (3) bekezdésben megjelölt határidőben, továbbá bármely fél a megbízás megszűnésének akár a megbízó, akár a megbízott általi bejelentését követően külön felhívás nélkül haladéktalanul új kézbesítési megbízottat nem jelöl meg, vagy az iratokat a kézbesítési megbízott részére kézbesíteni nem lehet, erre tekintettel hiánypótlás elrendelésének vagy a fél külön felhívásának nincs helye, hanem az iratot hirdetmény útján kell kézbesíteni. E rendelkezés nem alkalmazható a keresetlevél alperes részére történő kézbesítésére; annak külföldre történő kézbesítésére a külföldre történő kézbesítésre vonatkozó szabályokat kell alkalmazni.

(5) Ha az iratot a (4) bekezdésben meghatározott okokból hirdetmény útján kell kézbesíteni, a hirdetményi kézbesítés szabályait azzal az eltéréssel kell alkalmazni, hogy

a) a hirdetményt nem kell megküldeni kifüggesztés végett a fél utolsó ismert lakóhelye szerinti polgármesteri hivatalnak,

b) a hirdetményben a címzett utolsó ismert lakóhelyét, ennek hiányában tartózkodási helyét kell feltüntetni.

147. § *[Egyéb eljárási szabályok, a kézbesítési megbízott, kivétel a szabályok alkalmazása alól]*

(1) Ha a cégjegyzékben szereplő külföldi félnek a cég működésével összefüggő perben a per vitelére magyarországi lakóhellyel vagy székhellyel rendelkező meghatalmazottja nincs, kézbesítési megbízottként külön megbízás nélkül a külföldi fél cégjegyzékben szereplő kézbesítési megbízottja jár el. A kézbesítési megbízott eljárására és a kézbesítésre a (4) bekezdést kell alkalmazni. Azt, hogy a félnek a cégjegyzékben szereplő kézbesítési megbízottja van, a bíróság hivatalból veszi figyelembe.

(2) Ha a külföldi félnek a per vitelére magyarországi lakóhellyel vagy székhellyel rendelkező meghatalmazottja van, a felet vagy törvényes képviselőjét személyes megjelenésére kötelező idézés tekintetében a meghatalmazott eljárására és a kézbesítésre a (4) bekezdést kell megfelelően alkalmazni.

(3) A kézbesítési megbízott magyarországi lakóhellyel, illetve székhellyel rendelkező ügyvéd vagy ügyvédi iroda, továbbá más nagykorú természetes személy vagy jogi személy lehet.

(4) A kézbesítési megbízott feladata, hogy az eljárásban keletkezett, a megbízó részére kézbesítendő iratokat átvegye, és azokat a megbízó részére továbbítsa; e tevékenységért a megbízóval szemben a polgári jog szabályai szerint felelős. A fél részére szóló, a kézbesítési megbízottnak szabályszerűen kézbesített iratot a kézbesítést követő tizenötödik napon a fél részére kézbesítettnek kell tekinteni.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

(5) A bíróságnak a kézbesítési megbízottra vonatkozó szabályokról a külföldi felet a kézbesítési megbízott megjelölésére vonatkozó felhívásával egyidejűleg tájékoztatnia kell.

(6) A kézbesítési megbízottra vonatkozó szabályok az Európai Unióban lakóhellyel, tartózkodási hellyel vagy székhellyel rendelkező fél esetében nem alkalmazhatóak.

43. Hirdetményi kézbesítés

148. § *[A hirdetményi kézbesítés esetei, feltételei, a szabálytalan hirdetményi kézbesítés jogkövetkezményei]*

(1) A kézbesítést hirdetmény útján kell teljesíteni, ha

a) a fél tartózkodási helye ismeretlen és a fél számára a bírósági irat elektronikus úton sem kézbesíthető,

b) a fél tartózkodási helye olyan államban van, amely a kézbesítéshez jogsegélyt nem nyújt,

c) annak a keresetlevelet visszautasító végzés kézbesítésére vonatkozó szabályok alapján van helye,

d) annak a kézbesítési megbízottra vonatkozó szabályok alapján van helye,

e) annak ismeretlen örökösök részére van helye, vagy

f) a kézbesítés egyéb elháríthatatlan akadályba ütközik.

(2) Hirdetményi kézbesítést a bíróság – kivéve, ha annak a keresetlevelet visszautasító végzés kézbesítésére vagy a kézbesítési megbízottra vonatkozó szabályok alapján van helye – csak a fél kérelmére és csak az annak alapjául szolgáló ok valószínűsítése esetében rendelhet el. Az (1) bekezdésben meghatározott feltételek hiányában elrendelt hirdetményi kézbesítés és az azt követő eljárás, ha azt az ellenfél (akinek a részére az iratot hirdetmény útján kézbesítették) akár hallgatólagosan nem hagyja jóvá, érvénytelen. Ezt a jogkövetkezményt a bíróság az eljárást befejező határozat jogerőre emelkedését megelőzően – a felek meghallgatása után – hivatalból, egyébként pedig perorvoslat alapján mondja ki.

(3) Ha a fél által a hirdetményi kézbesítés iránti kérelemben előadott tények valótlannak bizonyulnak, és a fél erről tudott, vagy kellő gondosság mellett tudhatott volna, a felet az elrendelt hirdetményi kézbesítéssel felmerült költségben – a per eredményére tekintet nélkül – és ezen felül pénzbírságban is el kell marasztalni.

149. § *[A hirdetményi kézbesítés módja, egyéb eljárási szabályok]*

(1) A hirdetményt tizenöt napra ki kell függeszteni a bíróság hirdetőtáblájára és a fél – illetve ismeretlen örökösök részére való kézbesítés esetén az örökhagyó – utolsó ismert belföldi lakóhelyén a polgármesteri hivatal hirdetőtáblájára, továbbá közzé kell tenni a bíróságok központi internetes honlapján (a továbbiakban: honlap). Ha a bíróságnak a fél e-mail címét bejelentették, a hirdetményt a fél e-mail címére is meg kell küldeni.

(2) A hirdetmény tartalmazza

a) a kifüggesztés, a honlapon történő közzététel esetén pedig a közzététel napját,

b) az eljáró bíróság megnevezését,

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

- c) a bírósági ügyszámot,
- d) a címzett nevét és utolsó belföldi lakóhelyét (székhelyét), ennek hiányában tartózkodási helyét,
- e) azt az okot, amelynek következtében a hirdetményi kézbesítés szükségessé vált, és
- f) a figyelemfelhívást a (6) bekezdés szerinti jogkövetkezményre, valamint arra, hogy a címzett a kézbesítendő iratot a bíróság kezelőirodáján átveheti.

(3) Ha a fél olyan államban lakik, amely a kézbesítéshez jogsegélyt nem nyújt, de amellyel a postai forgalom fennáll; továbbá ha a hirdetményi kézbesítésnek a kézbesítési megbízottra vonatkozó szabályok alapján van helye és a fél olyan államban lakik, amellyel a postai forgalom fennáll, a hirdetményt ajánlott levélként a fél ottani címére is meg kell küldeni.

(4) Ha keresetlevelet kell az alperesnek hirdetmény útján kézbesíteni, részére a bíróság – feltéve, hogy az ügygondnok díját a felperes előlegezi – hivatalból ügygondnokot rendel és a keresetlevelet számára is kézbesíti. Ha a hirdetményi kézbesítés feltételei a keresetlevél alperes részére történő szabályszerű kézbesítését követően következnek be, nem kell kirendelni ügygondnokot az alperes részére.

(5) A hirdetményi kézbesítéssel felmerülő költséget az előlegezi, aki a hirdetményi kézbesítést kérte.

(6) Hirdetményi kézbesítés esetén az iratot – ha a bíróság másként nem rendelkezik – a hirdetménynek a bíróság hirdetőtábláján való kifüggesztésétől számított tizenötödik napon kell kézbesítettnek tekinteni.

44. Határidő

150. § [A határidő számítása]

(1) A határidőket órák, napok, munkanapok, hónapok vagy évek szerint kell számítani. A határidő órákban való megadására jogszabály kifejezett rendelkezése alapján kerülhet sor.

(2) Az órákban számított határidőbe a kezdőóra nem számít bele. Kezdőóra az az óra, amelyben a határidő megkezdésére okot adó cselekmény vagy egyéb körülmény megtörténik.

(3) A napokban vagy munkanapokban megállapított határidőbe a kezdőnap nem számít bele. Kezdőnap az a nap, amelyre a határidő megkezdésére okot adó cselekmény vagy egyéb körülmény esik.

(4) A hónapokban vagy években megállapított határidő azon a napon jár le, amely számánál fogva a kezdőnapnak megfelelő, ha pedig ez a nap a lejárati hónapjában hiányzik, a hónap utolsó napján.

(5) Ha a határidő utolsó napja munkaszüneti napra esik, a határidő csak az azt követő legközelebbi munkanapon jár le.

(6) A határidő az utolsó nap végével jár le, a bírósághoz intézett beadvány előterjesztésére és a bíróság előtt teljesítendő cselekményre megállapított határidő azonban már a hivatali idő végével lejár.

151. § [A határidő meghosszabbítása]

- (1) A bíróság az általa megállapított határidőt fontos okból egyszer meghosszabbíthatja. A határidő meghosszabbítással együtt negyvenöt napnál hosszabb nem lehet, kivéve, ha a szakértői vélemény elkészítése hosszabb határidőt tesz szükségessé.
- (2) A törvényben megállapított határidőt csak a törvényben meghatározott esetben lehet meghosszabbítani.
- (3) A bíróság által engedélyezett határidő hosszabbítás időtartamát az eredeti határidő elteltét követő naptól kell számítani.
- (4) A meghosszabbítás iránti kérelemnek legkésőbb a határidő utolsó napján a bíróságra meg kell érkeznie; a kérelem tárgyában a bíróság az ellenfél, illetve a felek meghallgatása nélkül határozhat.

152. § [Ítélezési szünet]

- (1) Az órákban, napokban és munkanapokban megállapított határidőbe nem számít bele minden évnek a július 15-től augusztus 20-ig, valamint december 24-től január 1-ig terjedő időszaka (a továbbiakban: ítélezési szünet). Az ítélezési szünet időszakára tárgyalást kitűzni nem lehet.
- (2) Ha a hónapokban vagy években megállapított határidő az ítélezési szünet ideje alatt járna le, a határidő a következő hónap azon napján jár le, amely számánál fogva a határidő kezdőnapjának megfelel, ha ez a nap is az ítélezési szünet idejére esik, a határidő az ítélezési szünetet követő első napon jár le. A 150. § (5) és (6) bekezdésének rendelkezéseit ezekben az esetekben is megfelelően alkalmazni kell.
- (3) Az (1) és (2) bekezdésben foglalt rendelkezéseket nem lehet alkalmazni,
 - a) ha törvény valamely eljárásra vagy valamely percselekményre soron kívül történő eljárást ír elő,
 - b) ha a felek ezt közösen kérték, vagy
 - c) ha törvény azt kizárja.
- (4) A (3) bekezdés alkalmazása esetén erre a felet külön is figyelmeztetni kell.

45. A mulasztás és annak igazolása

153. § [A mulasztás, a mulasztás jogkövetkezményei]

- (1) A fél az elmulasztott perbeli cselekményt – ha a törvény másként nem rendelkezik – többé hatályosan nem teljesítheti, az elkésztett teljesített perbeli cselekmény hatálytalan. A bíróság az elkésztett teljesített perbeli cselekmény hatálytalanságának tényéről az érintett felet értesíti, kivéve, ha e törvény az elkésztett perbeli cselekmény visszautasítását vagy megtagadását írja elő.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

(2) A mulasztás következményei – a törvényben meghatározott eseteket kivéve – előzetes figyelmeztetés nélkül, maguktól állnak be. Ha a törvény szerint a mulasztás következményei csak előzetes figyelmeztetés esetén vagy az ellenfél kérelmére állnak be, az elmulasztott cselekményt a figyelmeztetésben megjelölt idő alatt, illetve a kérelem előterjesztéséig, ha pedig a kérelmet tárgyaláson adták elő, az arra vonatkozó határozat meghozataláig pótolni lehet.

(3) Nem tekinthető mulasztásnak, ha a felet a perbeli cselekmény teljesítésében valamely köztudomású természeti esemény vagy más elháríthatatlan akadály gátolta.

(4) A határidő elmulasztásának következményeit – e törvény eltérő rendelkezése hiányában – nem lehet alkalmazni, ha a bírósághoz intézett beadványt legkésőbb a határidő utolsó napján ajánlott küldeményként postára adták.

154. § *[Az igazolás célja, igazolás jogi képviselő esetén, az igazolás kizártsága]*

(1) Ha a fél vagy képviselője valamely határnapon hibáján kívül nem jelent meg, vagy valamely határidőt hibáján kívül mulasztott el, a mulasztás következményei – a (2) bekezdésben foglaltak kivételével – igazolással orvosolhatók.

(2) Igazolásnak nincs helye, ha:

- a) az igazolást a törvény kizárja,
- b) a mulasztás következményei igazolás nélkül is elháríthatók, vagy a mulasztás bírói határozatban kifejezésre jutó hátránnyal nem jár,
- c) a fél az igazolási kérelem folytán kitűzött újabb határnapot mulasztja el.

155. § *[Az igazolási kérelem előterjesztésének határideje, tartalma]*

(1) Az igazolási kérelmet tizenöt napon belül lehet előterjeszteni. Ezt a határidőt az elmulasztott határnaptól, vagy az elmulasztott határidő utolsó napjától kell számítani. Ha azonban a mulasztás csak később jutott a félnek vagy képviselőjének tudomására, vagy az akadály csak később szűnt meg, az igazolási kérelem határideje a tudásszerzéssel, vagy az akadály megszűnésével veszi kezdetét. A mulasztástól számított három hónap eltelte után igazolási kérelmet előterjeszteni nem lehet.

(2) Az igazolási kérelemben elő kell adni a mulasztás okát és azokat a körülményeket, amelyek a mulasztás véltenségét valószínűvé teszik.

(3) Határidő elmulasztása esetén az igazolási kérelem előterjesztésével együtt pótolni kell az elmulasztott cselekményt is.

156. § *[Az igazolási kérelem eljárásra gyakorolt hatása]*

Az igazolási kérelemnek sem az eljárás folytatására, sem a végrehajtásra nincs halasztó hatálya. Ha azonban az igazolási kérelem sikere valószínűnek mutatkozik, a bíróság az eljárásnak vagy a határozat végrehajtásának felfüggesztését az ellenfél meghallgatása nélkül, hivatalból is elrendelheti. A felfüggesztés tárgyában hozott határozatot a bíróság kérelemre megváltoztathatja.

157. § [Az igazolási kérelem elbírálása]

(1) Az igazolási kérelem tárgyában az a bíróság határoz, amelynek eljárása alatt a mulasztás történt, fellebbezési határidő elmulasztása esetén pedig a másodfokú bíróság.

(2) Ha az igazolást a törvény kizárja, vagy az igazolási kérelmet elkésetten terjesztették elő, a kérelmet érdemi vizsgálat nélkül el kell utasítani. Ugyanez irányadó akkor is, ha az igazolást kérő – határidő elmulasztása esetében – az elmulasztott cselekményt a kérelem előterjesztésével együtt nem pótolta.

(3) Az igazolási kérelem elbírálása előtt a bíróság a feleket meghallgathatja. A felek idézése esetében a határnapot – ha ennek helye van – az ügy tárgyalására is ki kell tűzni. Azt, hogy a kérelem előfeltételei fennállnak-e, méltányosan kell elbírálni.

(4) Ha a bíróság az igazolási kérelemnek helyt ad, a mulasztó által pótolta cselekményt úgy kell tekinteni, mintha azt az elmulasztott határidőn belül teljesítette volna, az elmulasztott határnapon tartott tárgyalást pedig a szükséges keretben meg kell ismételni. Az új tárgyalás eredményéhez képest az elmulasztott tárgyalás alapján hozott határozat hatályban tartása vagy teljes, illetve részbeni hatályon kívül helyezése kérdésében is határozni kell.

158. § [Jogorvoslat]

(1) Az igazolási kérelmet elutasító, valamint az eljárás folytatásának, illetve a határozat végrehajtásának a felfüggesztésére irányuló kérelmet elutasító határozat ellen külön fellebbezésnek van helye.

(2) Az igazolási kérelemnek, valamint az eljárás folytatása, illetve a végrehajtás felfüggesztése iránti kérelemnek helyt adó határozat az ügyet befejező határozat elleni fellebbezésben támadható meg, ha az igazolási kérelmet érdemi vizsgálat nélkül el kellett volna utasítani.

46. A felek meghallgatása tárgyaláson kívül

159. § [Felhívás nyilatkozattételre]

Ha a fél nyilatkozatának beszerzése szükséges és az a tárgyalásig nem halasztható el, a felet a bíróság írásbeli nyilatkozattételre hívja fel. A bíróság – ha szükségesnek tartja – a jogi képviselő nélkül eljáró felet személyes meghallgatása céljából meg is idézheti.

47. Kifogás az eljárás szabálytalansága ellen

160. § [Kifogás eljárási szabálytalanság esetén]

(1) A fél és a beavatkozó az eljárás szabálytalanságát az eljárás folyamán bármikor kifogásolhatja. Ha a fél a kifogást a tárgyaláson szóban adja elő, azt jegyzőkönyvbe kell venni.

(2) Amennyiben a bíróság a kifogásnak helyt ad, annyiban a kifogással érintett eljárási cselekményt szabályszerűen lefolytatja, vagy a szükséghez képest megismétli. Ha a bíróság a kifogást elutasítja, erről határozatot hoz, e döntését legkésőbb az eljárást befejező érdemi határozatában köteles megindokolni.

48. Kifogás az eljárás elhúzódása miatt

161. § [A kifogás előterjesztésének okai, a kifogás tartalma, visszavonása]

(1) A fél, a beavatkozó, valamint az eljárásban részt vevő ügyész az ügyben eljáró bíróság előtt kifogást nyújthat be, ha

a) a törvény a bíróság részére az eljárás lefolytatására, eljárási cselekmény elvégzésére vagy valamely határozat meghozatalára határidőt állapított meg, azonban az eredménytelenül telt el,

b) a bíróság eljárási cselekmény elvégzésére határidőt tűzött, amely eredménytelenül telt el, és a bíróság a mulasztóval szemben nem alkalmazta a törvény által lehetővé tett intézkedéseket,

c) a bíróság az adott eljárási cselekményt az annak elvégzésére elegendő ésszerű időtartamon belül nem végezte el, vagy annak elvégzéséről nem rendelkezett.

(2) A kifogást az ügyben eljáró bíróságnál írásban lehet benyújtani, a kifogás elbírálására hatáskörrel rendelkező bírósághoz címezve, kérve a kifogás elbírálására hatáskörrel rendelkező bíróságtól a mulasztás tényének megállapítását, valamint – megfelelő határidő tűzésével – a mulasztó bíróságnak a (1) bekezdés a) és c) pontjában foglalt esetben az elmulasztott eljárási cselekmény elvégzésére vagy határozat meghozatalára, az (1) bekezdés b) pontjában foglalt esetben pedig az adott ügyben leghatékonyabb intézkedés foganatosítására történő utasítását.

(3) A kifogást annak benyújtója mindaddig visszavonhatja, amíg a bíróság azt érdemben el nem bírálta. A visszavont kifogást újból előterjeszteni nem lehet.

162. § [A kifogás elbírálása]

(1) Az ügyben eljáró bíróság a kifogást annak bírósághoz való érkezését követő nyolc napon belül megvizsgálja, és ha azt alaposnak tartja, harminc napon belül megteszi a kifogásban sérelmezett helyzet megszüntetése érdekében szükséges intézkedést. A bíróság a kifogás elintézéséről a kifogás előterjesztőjét értesíti.

(2) Ha az ügyben eljáró bíróság a kifogást nem tartja alaposnak, a kifogást tartalmazó beadványt megküldi az ellenfél részére, aki észrevételeit a kézbesítéstől számított nyolc napon belül terjesztheti elő. A határidő elteltét követően a bíróság az iratokat – az esetleg benyújtott észrevételekkel együtt – nyolc napon belül a kifogásra vonatkozó nyilatkozatával együtt felterjeszti a kifogás elbírálására hatáskörrel rendelkező bírósághoz.

(3) A járásbíróság mulasztásával szemben benyújtott kifogást a törvényszék három hivatásos bíróból álló tanácsa, a törvényszék mulasztásával szemben benyújtott kifogást az ítéletábla három hivatásos bíróból álló tanácsa, az ítéletábla mulasztásával szemben benyújtott kifogást a Kúria három hivatásos bíróból álló tanácsa, a Kúria mulasztásával szemben benyújtott

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

kifogást a Kúria másik tanácsa az iratok felterjesztésétől számított tizenöt napon belül tárgyaláson kívül bírálja el.

(4) Ha a kifogást elbíráló bíróság a kifogásban foglaltaknak helyt ad, a mulasztó bíróságot határidő tűzésével a 161. § (1) bekezdés a) és c) pontjában foglalt esetekben az ügy továbbviteléhez szükséges intézkedés megtételére, a 161. § (1) bekezdés b) pontjában foglalt esetben pedig az adott ügyben leghatékonyabb intézkedés foganatosítására hívja fel. A felhívásban – a 161. § (1) bekezdés a) pontjában foglalt esetet kivéve – a kifogást elbíráló bíróság az eljáró bíróságot meghatározott eljárási cselekmény lefolytatására nem utasíthatja. A kifogás alaptalansága esetén azt indokolt határozattal elutasítja. A határozat ellen további jogorvoslatnak nincs helye.

(5) Ha a kifogás előterjesztője ugyanabban a perben ismételten alaptalan kifogást nyújt be, őt a kifogást elbíráló bíróság az elutasító határozatában pénzbírsággal sújthatja.

(6) A kifogás elintézésére a végzés elleni fellebbezés felterjesztésére és elbírálására vonatkozó rendelkezéseket kell megfelelően alkalmazni.

49. Jegyzőkönyv

163. § *[A jegyzőkönyv rögzítésének módjai, a tárgyalásról készített hangfelvétel]*

(1) Ha a törvény másként nem rendelkezik, a tárgyalásról, valamint a tárgyaláson kívül foganatosított meghallgatásról írásbeli jegyzőkönyvet (a továbbiakban: jegyzőkönyv) kell készíteni.

(2) Az elnök határozza meg, hogy milyen eljárási cselekmények esetén alkalmaz jegyzőkönyvvezetőt.

(3) Jogszabály megengedheti, hogy a bíróság a tárgyalásról, valamint a tárgyaláson kívül foganatosított meghallgatásról készítendő jegyzőkönyv e törvény szerinti tartalmát

- a) jegyzőkönyvvezető mellőzésével,
- b) elektronikus hangrögzítő eszköz alkalmazásával, és
- c) az adott eljárási cselekménnyel egyidejűleg

rögzítse, valamint a jegyzőkönyvet utóbb e felvétel írásba történő áttétele útján készítse el.

(4) Ha bármelyik fél kéri, a tárgyalásról, valamint a tárgyaláson kívül foganatosított meghallgatásról folyamatos hangfelvételt is kell készíteni, az adott eljárási cselekménnyel egyidejűleg alkalmazott jegyzőkönyvvezetés, vagy a (3) bekezdés szerinti felvétel mellett. Folyamatos hangfelvétel készítését a bíróság hivatalból is elrendelheti.

164. § *[A jegyzőkönyvvel szemben támasztott formai és tartalmi követelmények]*

(1) A jegyzőkönyvben fel kell tüntetni:

- a) az eljáró bíróságot és a bírósági ügyszámot,
- b) a felek nevét és perbeli állását, továbbá a per tárgyát,

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

- c) a tárgyalás helyét, továbbá a tárgyalás kitűzött és tényleges kezdő és befejező időpontját, valamint a tárgyalás elhalasztásának tényét, illetve a tárgyalás folytatólagos vagy ismételt, perfelvételi vagy érdemi tárgyalási jellegét,
- d) a bírák, a jegyzőkönyvvezető és a tolmács nevét,
- e) a jelen lévő feleknek és képviselőiknek nevét és perbeli állását, a jelen lévő más perbeli személyek nevét,
- f) annak tényét, ha a bíróság az ítélet kihirdetésének elhalasztása esetén a kihirdetéskor az írásba foglalt ítéletet a jelen lévő feleknek nyomban kézbesíti,
- g) zárt tárgyalás esetén az erre való utalást.

(2) A jegyzőkönyvben röviden le kell írni:

- a) az eljárás menetét és az annak során történeteket úgy, hogy a jegyzőkönyv alapján azt is meg lehessen állapítani, az eljárás a törvényben meghatározott alaki követelményeknek megfelel-e, ha valamely kifejezés vagy kijelentés pontos szövege jelentős, azt szó szerint kell jegyzőkönyvbe venni,
- b) a felek által előadott vagy a periratokból ismertetett lényeges kérelmeket és nyilatkozatokat, ideértve a felek tényállításait, jogállításait és bizonyítási indítványait, valamint a keresetkiterjesztést, a keresetváltoztatást, a viszontkeresetet, a beszámítást, a korábbi kérelmekről és nyilatkozatokról való eltéréseket, illetve valamely nyilatkozatnak bírói felhívás ellenére való elmulasztását vagy megtagadását,
- c) a keresettől való elállást, továbbá az elismerést és a jogról való lemondást, illetve a felek között létrejött egyezséget,
- d) az okiratok bemutatásának megtörténtét, valamint azoknak az eljárás szempontjából lényeges tartalmát, a tanúk vallomását, a szakértők szóban előadott véleményét és a szemle eredményét,
- e) a pervezetés és rendfenntartás körében tett intézkedéseket, a korábbi eljárás ismertetésének megtörténtét, valamint a bíróság által az eljárás folyamán hozott végzéseket és az ítélet kihirdetésének megtörténtét.

(3) A tárgyaláson kívül foganatosított meghallgatásról készült jegyzőkönyvre az (1) és (2) bekezdés rendelkezéseit megfelelően alkalmazni kell.

(4) A felek beadványának, a szakértők véleményének vagy más periratnak felolvasása, valamint okiratnak vagy másolatnak csatolása esetében a jegyzőkönyvben csupán ennek megtörténtére kell utalni.

(5) Ha a felek bármelyike az eljárás során felmerült valamely körülménynek vagy ott elhangzott nyilatkozatnak jegyzőkönyvbe vételét kéri, ezt csak abban az esetben lehet mellőzni, ha a bíróságnak az illető körülmény vagy nyilatkozat megtörténtéről nincs tudomása.

165. § [A jegyzőkönyv elkészítése, kiegészítése, kijavítása]

(1) A bírósági tárgyalásról a jegyzőkönyvet egyidejűleg, jegyzőkönyvvezető mellőzésével készült felvétel esetén pedig legkésőbb nyolc munkanapon belül el kell készíteni. Ha a jegyzőkönyv felvétel alapján készül, fel kell tüntetni a jegyzőkönyv írásba foglalásának napját, és a feleket tájékoztatni kell arról, hogy az elkészült jegyzőkönyvet mikor és hol tekinthetik majd meg, illetve vehetik át. Folyamatos hangfelvétel készítése esetén arról is tájékoztatni kell a feleket, hogy a hangfelvételt mikor és hol hallgathatják meg. A bíróság a

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

jegyzőkönyvet az írásba foglalást követő további tizenöt napon belül kézbesíti, ha törvény a jegyzőkönyv megküldését írja elő.

(2) Az eljárási cselekménnyel egyidejűleg készült jegyzőkönyv hivatalból vagy az elnök engedélyével a feleknek az eljárási cselekménnyel egyidejűleg tett megjegyzései alapján is kiegészíthető és módosítható. A felek erre vonatkozó kérelmét – annak elutasítása esetén – a jegyzőkönyvben fel kell tüntetni. A módosítás folytán szükségtelenné vált szövegrészeket úgy kell törölni, hogy a törölt szövegrész olvasható maradjon.

(3) Ha a jegyzőkönyv elkészítésére nem az eljárási cselekménnyel egyidejűleg kerül sor vagy az eljárási cselekménnyel egyidejűleg alkalmazott jegyzőkönyvvezetés mellett folyamatos hangfelvétel is készül, az eljárási cselekményen jelen lévő felek, ha a jegyzőkönyv részükre

a) kézbesítésre kerül, a kézbesítéstől számított nyolc napon belül,

b) nem kerül kézbesítésre, az eljárási cselekménytől számított tizenöt napon belül

a jegyzőkönyv kijavítását, kiegészítését kérhetik.

(4) A (3) bekezdés szerinti esetekben – folyamatos hangfelvétel készítése esetén – a bíróság a jegyzőkönyv kijavításáról, illetve kiegészítéséről a folyamatos hangfelvétel tartalmának figyelembe vételével határoz.

(5) A jegyzőkönyvet és az esetleges módosításokat az eljáró bíró, illetve a tanács elnöke és a jegyzőkönyvvezető írja alá. Ha a bíróság tanácsban jár el, és a tanács elnöke a jegyzőkönyv aláírásában akadályoztatva van, a jegyzőkönyvet helyette – helyettesi minőségének feltüntetésével – a tanács egyik tagja írja alá.

(6) Ha az eljárási cselekményen történtek rögzítése jegyzőkönyvvezető mellőzésével, elektronikus hangrögzítő eszköz alkalmazása útján történik, a felvétel írásba történő áttétele során a jegyzőkönyvvezető helyett a leírást végző bírósági alkalmazott (a továbbiakban: leíró) jár el, és aláírásával igazolja, hogy a leírást a hangfelvételnek megfelelően készítette el.

50. Az iratok megtekintése; másolatok

166. § [Az iratbetekintésre jogosultak köre és az iratbetekintés jogának terjedelme]

(1) A felek, valamint azok képviselői, a szakértő és az ügyész a per iratait – a határozatok tervezeteinek és az esetleges különvéleménynek a kivételével – a per bármely szakaszában külön engedély nélkül megtekinthetik és azokról maguknak másolatokat (kivonatokat) készíthetnek.

(2) A beavatkozó és annak képviselője a per iratainak megtekintésére, valamint azokról másolat (kivonat) készítésére a beavatkozást megengedő határozat meghozatalát követően jogosult.

(3) Az (1) és (2) bekezdésben meg nem határozott más perbeli személyek a per iratait a rájuk vonatkozó részben tekinthetik meg, és azokról maguknak másolatot (kivonat) készíthetnek.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

(4) Bíróság, ügyészség, közjegyző, bírósági végrehajtó, nyomozó hatóság vagy közigazgatási hatóság megkeresésére – törvényben meghatározott feladataik ellátásához szükséges mértékben – a bíróság a per iratait vagy azok másolatát (kivonatát) megküldi, illetve azokba betekintést engedélyez.

(5) Az (1)–(4) bekezdésben meghatározott személyeken kívül – a bírák jogállásáról és javadalmazásáról szóló törvényben szabályozott tájékoztatás kivételével – az eljárásról felvilágosítás annak adható, akinek az eljárás lefolytatásához, illetve annak eredményéhez jogi érdeke fűződik. Az eljáró bíróság elnöke – az ehhez fűződő jogi érdek igazolása után – engedélyezi az iratok megtekintését, az azokról való másolat (kivonat) készítését, illetve a szükséges felvilágosítás megadását.

167. § [Titokvédelemmel kapcsolatos szabályok]

(1) A 166. §-ban foglaltaktól eltérően, az olyan tárgyalásról készült jegyzőkönyvet, amelyről a nyilvánosságot minősített adat megőrzése érdekében zárták ki, illetve a minősített adatot tartalmazó egyéb okiratot lemásolni vagy arról kivonatot készíteni nem lehet. Ilyen ügyben az iratok megtekintésének is csak a minősített adat védelméről szóló törvényben meghatározott engedély, valamint az abban meghatározott szabályok alapján a bíróság elnöke által megállapított feltételek mellett van helye.

(2) A felek, az ügyész és a perben részt vevő egyéb személyek, valamint azok képviselői az eljárás során az üzleti titkot, hivatásbeli titkot vagy törvényben meghatározott, az (1) bekezdésében nem említett más titkot tartalmazó iratok esetében – a titok megtartásának kötelezettségét tartalmazó, írásba foglalt nyilatkozat megtétele mellett –, az eljáró bíró által megállapított rendben és szabályok szerint gyakorolhatják az iratbetekintési és másolatkészítési jogot. Ha azonban a titoktartás alóli felmentés megadására jogosult a 330. § (2) bekezdése alapján határidőben úgy nyilatkozott, hogy az üzleti titkot, hivatásbeli titkot, vagy törvényben meghatározott más titkot tartalmazó irat megismeréséhez nem járul hozzá, a bíróságon, a jegyzőkönyvvezetőn, illetve a leírón kívül az irat e titkot tartalmazó részét más nem tekintheti meg, azt lemásolni vagy arról kivonatot készíteni nem lehet.

(3) Ha a per tárgyát annak eldöntése képezi, hogy az okirat tartalma közérdekű adatnak minősül-e, az eljárás során ezt az okiratot megismerni nem lehet, és az az eljárás jogerős befejezése után is csak a per eldöntéséhez képest tekinthető meg, illetve másolható le. E rendelkezést a bíróságra, a jegyzőkönyvvezetőre, illetve a leíróra és arra a perbeli személyre, aki az iratot benyújtotta, nem kell alkalmazni.

(4) Az (1) bekezdésben említett jegyzőkönyv, valamint az (1)–(3) bekezdésben meghatározott titkot tartalmazó irat megtekintését, valamint azok tartalmáról való felvilágosítás adását, továbbá a (2) és (3) bekezdésben meghatározott titkot tartalmazó iratról való másolat és kivonat készítését kizárólag a minősítő vagy a titoktartás alóli felmentés megadására jogosult által adott megismerési engedélyben vagy felmentésben feltüntetett személy részére lehet engedélyezni.

(5) Az iratok megtekintése és a másolatkészítés során a 294. § rendelkezéseit alkalmazni kell.

168. § [Anonimizált iratmásolat kiadása]

(1) Az ítéletről és az ítélettel szembeni perorvoslat során hozott, az alsóbb fokú bíróságot új eljárásra és új határozat hozatalára utasító végzésről a per jogerős befejezését követő három

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

hónap eltelte után a bíróságnak fizetendő, jogszabályban meghatározott díj ellenében bárkinek anonimizált másolat adható. A határozatban szereplő természetes személyek azonosítását lehetővé tevő adatokat olyan módon kell törölni, hogy az ne járjon a megállapított tényállás sérelmével; egyebekben a határozatban szereplő egyes személyeket az eljárásban betöltött szerepüknek megfelelően kell megjelölni.

(2) Az (1) bekezdésben meghatározott másolatban nem kell törölni:

a) törvény eltérő rendelkezésének hiányában az állami vagy helyi önkormányzati feladatot, valamint jogszabályban meghatározott egyéb közfeladatot ellátó személy nevét és beosztását, ha az adott személy az eljárásban közfeladatának ellátásával összefüggésben vett részt,

b) a meghatalmazottként eljáró jogi képviselő nevét,

c) az egyesület vagy alapítvány képviselőjének nevét,

d) a közérdekből nyilvános adatokat.

(3) Nem adható másolat az (1) bekezdés alapján az olyan határozatról, mely a 167. § (1)–(3) bekezdésében meghatározott titkot tartalmaz – kivéve, ha a per tárgyát az adat minősítésének, illetve titkosítása jogszerűségének eldöntése képezi és a bíróság azt állapítja meg, hogy az adatot titokvédelem nem illeti meg –, továbbá azon határozatról, melyet személyi állapotot érintő vagy olyan perben hoztak, amelyben a bíróság a nyilvánosságot a tárgyalásról vagy annak egy részéről kizárta.

51. Elveszett (megsemmisült) iratok pótlása

169. § *[Az iratpótlás egyes módjai, a pótlás mellőzése]*

(1) Az elveszett vagy megsemmisült iratok pótlására az ügyben eljáró tanács elnöke intézkedik. Ennek keretében a szükséghez képest elrendeli különösen az iratok teljes vagy részleges pótlását, a jegyzőkönyv hangfelvétel alapján történő újbóli előállítását, meghallgatja az eljárásban részt vett személyeket, kiadmányokat, iratmásolatokat szerez be.

(2) Ha az elveszett vagy megsemmisült iratok alapján hozott határozat jogerős és végrehajtható, a befejezett ügy iratainak pótlása mellőzhető. A felektől ilyen esetben csak a határozat hiteles kiadmányát (másolatát) kell beszerezni.

(3) Az (1) és (2) bekezdésben foglaltakat megfelelően alkalmazni kell az eljárási cselekmény anyagának hangfelvétel formájában történő őrzése esetében is.

52. Pénzbírság

170. § *[A pénzbírság alkalmazásának keretszabályai]*

(1) E törvény rendelkezései alapján kiszabható pénzbírság legmagasabb összege egymillió forint, a kiskorúval szemben kiszabott pénzbírság legmagasabb összege háromszázezer forint azzal, hogy az – a (2) bekezdés szerinti kivétellel – nem haladhatja meg a pertárgy értékét. A kiszabott pénzbírságot szabadságvesztésre átváltoztatni nem lehet. A pénzbírság behajtására

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

és felhasználására azokat a jogszabályokat kell alkalmazni, amelyek a bíróságok által büntetőügyben kiszabott pénzbüntetésekre irányadók.

(2) Ha a pertárgyérték az ötvenezer forintot nem haladja meg, a kiszabható pénzbírság legmagasabb összege százezer forint.

HARMADIK RÉSZ

ELSŐFOKÚ ELJÁRÁS

X. Fejezet

Egyezségi kísérlet perindítás előtt

53. Közvetítői eljáráshoz kapcsolódó és anélküli egyezségi kísérlet

171. § [Közvetítői eljáráshoz kapcsolódó egyezségi kísérlet]

(1) Ha közvetítői eljárásban a felek között megállapodás jött létre, annak egyezségként történő jóváhagyása érdekében bármelyik fél a per megindítása előtt a perre hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bíróságon egyezségi kísérletre idézést kérhet. A kérelemben fel kell tüntetni a felek nevét, lakóhelyét vagy székhelyét, további ismert azonosító adatait és a bíróság hatáskörét és illetékességét megalapozó tényeket. A kérelemhez csatolni kell a megállapodást.

(2) Az eljárásban a jogi képviselő nem kötelező.

(3) A bíróság az egyezségi kísérlet hatánapját a kérelem beérkezésétől számított harminc napon belüli időpontra tűzi ki, amelyre a kérelmezőt és a kérelmezettet megidézi; a kérelmet a kérelmezett részére egyidejűleg kézbesíti.

(4) A bíróság a felek között létrejött egyezséget a meghallgatásról készült jegyzőkönyvbe foglalja. Az egyezség jóváhagyására e törvénynek az egyezségekre vonatkozó rendelkezéseit kell alkalmazni.

(5) Ha a kitűzött hatánapon nem jött létre egyezség, a bíróság az eljárást végzéssel eredménytelennek nyilvánítja és lezárja. A bíróság a kérelmezőt meg nem jelenése esetén – a megjelent ellenfél kérelmére – az okozott költség megtérítésére kötelezi.

(6) Az eljárásra egyebekben a Második Rész szabályait megfelelően alkalmazni kell.

172. § [Közvetítői eljárás nélküli egyezségi kísérlet]

(1) A fél a per megindítása előtt a perre hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bíróságon akkor is kérhet egyezségi kísérletre idézést, ha megelőzőleg a felek között nem jött létre közvetítői eljárásban megállapodás. Az eljárásra a 171. § rendelkezéseit a (3)–(6) bekezdésben foglalt eltérésekkel kell megfelelően alkalmazni.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

(2) A kérelemben elő kell adni a jogvita tárgyát és a tervezett egyezség tartalmát is.

(3) Az eljárásra a kötelező jogi képviselő szabályait megfelelően alkalmazni kell.

(4) Ha a kitűzött határnapon – valamennyi fél megjelenése mellett – nem jött létre egyezség, a bíróság tájékoztatja a feleket a közvetítői eljárás igénybevételének lehetőségéről. Ha a felek közösen úgy nyilatkoznak, hogy a közvetítői eljárást igénybe veszik, az eljárás közös kérelmükre szünetel.

(5) A bíróság az eljárást kizárólag akkor folytatja, ha a folytatást határidőben kérő fél a kérelme mellé csatolja a felek között a közvetítői eljárásban létrejött megállapodást. A bíróság az egyezségi kísérlet új határnapját a folytatás iránti kérelem beérkezésétől számított harminc napon belüli időpontra tűzi ki.

XI. Fejezet

Perindítás

54. Keresetlevél

173. § [Perindítás]

(1) A pert a felperesnek az alperes ellen keresetlevéllel kell megindítania.

(2) A büntetőeljárásról szóló törvény alapján a bíróságnak megküldött polgári jogi igényt keresetlevélként kell elbírálni, és úgy kell tekinteni, mintha azt már eredetileg is annál a bíróságnál terjesztették volna elő, amelyhez megküldték.

174. § [A keresetlevél]

(1) A keresetlevél bevezető részében fel kell tüntetni:

- a) az eljáró bíróság megnevezését,
- b) a felek nevét, perbeli állását, a felperes azonosító adatait, az alperes ismert azonosító adatait, de legalább lakóhelyét vagy székhelyét,
- c) a felperes jogi képviselőjének nevét, székhelyét, telefonszámát, e-mail címét, több jogi képviselő esetén a hivatalos iratok átvételére kijelölt jogi képviselő nevét.

(2) A keresetlevél érdemi részében fel kell tüntetni:

- a) a bíróság ítéleti rendelkezésére irányuló határozott kérelmet (kereseti kérelem),
- b) a keresettel érvényesíteni kívánt jogot az anyagi jogi jogalap megjelölésével (jogállítás),
- c) az érvényesíteni kívánt jog és a kereseti kérelem alapjául szolgáló valamennyi tény (tényállítás),
- d) a jogállítást, a tényállítást és a kereseti kérelem közötti összefüggés jogi levezetését (jogi érvelés),

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

e) a feltüntetett tényeket alátámasztó, rendelkezésre álló bizonyítékokat, bizonyítási indítványokat és a bizonyításra való alkalmasság indokolását.

(3) A keresetlevél záró részében fel kell tüntetni:

a) a per tárgyának az értékét, továbbá az annak meghatározásakor figyelembe vett tényeket és jogszabályhelyet,

b) a bíróság hatáskörét és illetékességét – ha az ügyben külföldi elem van, a joghatóságát is – megalapozó tényeket és jogszabályhelyet,

c) a megfizetett illeték összegét és megfizetési módját, illetve az eljárási illeték megfizetésének hiányában az illetékfizetési kötelezettség alóli mentesülést biztosító költségkedvezményt vagy – ha jogszabály a keresetindításra határidőt állapít meg – a költségkedvezmény engedélyezése iránti kérelem benyújtására való utalást,

d) a nem természetes személy felek perbeli jogképességét, a fél törvényes képviselőjeként megjelölt személy és a meghatalmazott perbeli képviseleti jogát megalapozó tényeket és jogszabályhelyet, továbbá az általános meghatalmazás nyilvántartásba vételéről szóló határozat számát,

e) a záró részben feltüntetett valamennyi tényt alátámasztó bizonyítékot.

(4) Keresethalmazat esetén a (2) bekezdés szerinti kötelezettséget keresetenként kell teljesíteni és fel kell tüntetni a keresetek egymáshoz való viszonyát, illetve adott esetben az elbírálás kért sorrendjét is.

(5) A keresetlevélben feltüntethető:

a) az alpereshez intézett – indokolással ellátott – felhívás valamely tényre vonatkozó nyilatkozattételre, vagy meghatározott bizonyíték csatolására, és

b) egyéb kérelem, illetve nyilatkozat.

175. § [A keresetlevél mellékletei]

(1) A keresetlevélhez csatolni kell:

a) az egyedi ügyben eljáró meghatalmazott részére adott meghatalmazást,

b) a keresetlevél érdemi részében feltüntetett és rendelkezésre álló bizonyítékot, kivéve, ha a bizonyítani kívánt tényt jogszabállyal rendszeresített közhiteles nyilvántartásnak kell tartalmaznia,

c) a feltüntetett tanú e törvény szerinti személyi adatait, kivéve, ha a felperes úgy nyilatkozik, hogy a tanú az adatainak a keresetlevélben történő feltüntetéséhez előzetesen hozzájárult,

d) a keresetlevél záró részében feltüntetett bizonyítékot, kivéve, ha a bizonyítandó tények köztudomásúak, azokat személyazonosító igazolvánnyal is lehet igazolni, vagy ha azokat jogszabállyal rendszeresített közhiteles nyilvántartásnak kell tartalmaznia,

e) a jogi segítségnyújtó szolgálat által engedélyezett költségkedvezmény esetén az engedélyező határozatot vagy – ha jogszabály a keresetindításra határidőt állapít meg – a költségkedvezmény engedélyezése iránti kérelem benyújtását igazoló okiratot.

(2) Az idegen nyelvű irathoz csatolni kell annak legalább egyszerű magyar nyelvű fordítását.

176. § [A kereseti kérelem fajtái]

(1) Marasztalásra irányuló kereseti kérelem csak lejárt követelés érvényesítése iránt terjeszthető elő.

(2) Tartásdíj, járadék és más időszakos szolgáltatás iránt indított perben a marasztalásra irányuló kereseti kérelem a le nem járt követelésre is előterjeszthető. Lakás, más helyiség vagy egyéb ingatlan visszabocsátása iránt a kereseti kérelem a visszabocsátás iránti kötelezettség lejáratá előtt is előterjeszthető, feltéve, hogy a visszabocsátásnak határozott időpontban kell történnie.

(3) Valamely jog vagy jogviszony fennállásának vagy fenn nem állásának megállapítása iránt akkor terjeszthető elő kereseti kérelem, ha a kért megállapítás a felperes jogainak az alperessel szemben való megóvása érdekében szükséges, és a jogviszony természeténél fogva vagy a kötelezettség lejártának hiányában vagy valamely más okból marasztalás nem kérhető. A bíróság e törvényes feltételek fennállását hivatalból vizsgálja.

(4) A felek jogállapotának vagy jogviszonyának megváltoztatása – létrehozása, megszüntetése vagy módosítása – iránt akkor terjeszthető elő kereseti kérelem, ha azt jogszabály kifejezetten megengedi.

177. § [Keresethalmazat]

(1) Több kereset (valódi tárgyi keresethalmazat) akkor terjeszthető elő, ha a keresetek ugyanabból vagy ténybeli és jogi alapon összefüggő jogviszonyból erednek és a keresetek között nincs olyan, amelynek elbírálása más bíróság kizárólagos illetékességébe tartozik. A polgári ügyben eljáró bíróság hatáskörébe tartozó keresetet nem lehet összekapcsolni közigazgatási ügyben eljáró bíróság hatáskörébe tartozó keresettel.

(2) Egymással eshetőleges vagy vagylagos viszonyban álló több kereset (látszólagos tárgyi keresethalmazat) akkor terjeszthető elő, ha

- a) a keresetek ugyanabból a jogviszonyból erednek,
- b) az egyes keresetek között nincs olyan, amely elbírálása más bíróság hatáskörébe vagy kizárólagos illetékességébe tartozik, és
- c) a felperes mindegyik keresetét ugyanazon alperessel vagy alperesekkel szemben terjeszti elő.

(3) Egymással az alperesek személye vonatkozásában eshetőleges vagy vagylagos viszonyban álló több kereset (látszólagos személyi keresethalmazat) nem terjeszthető elő.

(4) A keresetlevél benyújtásához fűződő joghatások a látszólagos tárgyi keresethalmazat esetén is valamennyi keresetre nézve beállnak.

178. § [Áttétel]

(1) Ha a keresetlevélből megállapítható, hogy a per elbírálása valamely más bíróság – ideértve a közigazgatási ügyben eljáró bíróságot is – hatáskörébe vagy illetékességébe tartozik, a bíróság elrendeli a keresetlevélnek ehhez a bírósághoz való áttételét.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

(2) Ha az alperesnek nincs perbeli jogképessége, az áttételt elrendelő végzést az alperesnek nem kell kézbesíteni. Egyébként az alperes példányához csatolni kell a keresetlevél másolatát is, kivéve, ha azt már korábban a bíróság megküldte a részére.

(3) Az áttételt elrendelő végzés ellen külön fellebbezésnek van helye. A bíróság a végzését maga is megváltoztathatja. A keresetlevelet a végzés jogerőre emelkedése előtt nem lehet az új bírósághoz továbbítani.

(4) Nincs helye a keresetlevél áttételének olyan bírósághoz, amely saját hatáskörének vagy illetékességének hiányát már jogerősen megállapította.

179. § [Az áttétel jogkövetkezményei]

(1) Az áttett keresetlevelet úgy kell tekinteni, mintha azt már eredetileg is annál a bíróságnál terjesztették volna elő, amelyhez azt áttették.

(2) Az áttételről való rendelkezést megelőzően a felek által teljesített perbeli cselekmények és bírói rendelkezések – a (3) bekezdésben foglaltak kivételével – hatálytalanok.

(3) Az áttételig teljesített perbeli cselekmények, illetve bírói rendelkezések hatályosak, ha

- a) azok az áttétellel kapcsolatosak,
- b) az áttételre keresetváltogatás vagy keresetkiterjesztés folytán kerül sor, vagy
- c) valamennyi cselekményt a felek jóváhagyják és valamennyi rendelkezést az új bíróság hatályában fenntartja.

180. § [Visszautasítás]

(1) A bíróság – e § eltérő rendelkezése hiányában hiánypótlási felhívás kiadását mellőzve – a keresetlevelet visszautasítja, ha

a) a perre magyar bíróság joghatósága – törvény, az Európai Unió kötelező jogi aktusa, nemzetközi egyezmény alapján – kizárt vagy arra külföldi bíróság rendelkezik kizárólagos joghatósággal,

b) az igény elbírálása más hatóság hatáskörébe, vagy más bírósági – ideértve a közigazgatási ügyben eljáró bíróságot is – hatáskörbe tartozik, továbbá, ha nem állapítható meg, hogy melyik bíróságnak van hatásköre vagy illetékessége a perre,

c) a pert törvényben meghatározott más hatósági vagy egyéb eljárásnak, illetve a 11. § (5) bekezdése szerinti eljárásnak kell megelőznie,

d) ugyanazon felek között ugyanabból a ténybeli alapból származó ugyanazon jog iránt indított más perben a perindítás hatálya már beállt vagy annak tárgyát – a felekre kiterjedően – már jogerősen elbírálták,

e) a félnek nincs perbeli jogképessége,

f) a fél törvényes képviselőjét mellőzték és e hiányt a kitűzött határidő alatt sem pótolták,

g) az érvényesíteni kívánt igény – az elévülés esetét kivéve – bírósági úton nem érvényesíthető,

h) a pert nem a jogszabályban erre feljogosított személy indítja,

i) a per csak jogszabályban meghatározott személy ellen indítható, illetve meghatározott személyek perben állása kötelező, és a felperes e személy(ek) perben állásáról – hiánypótlási felhívás ellenére – nem gondoskodott,

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

j) a pert jogszabály alapján a munkáltató helytállási kötelezettségébe tartozó személyiségi jogot sértő tevékenység, illetve károkozás miatt a közigazgatási, bírósági vagy ügyészségi jogkörében eljáró személy ellen indították,

k) a felperes a keresetindításra jogszabályban megállapított határidőt elmulasztja,

l) törvény által meg nem engedett keresethalmazatot vagy pertársaságot tartalmaz és a felperes – a bíróság erről szóló tájékoztatása és hiánypótlási felhívása ellenére – a jogszabály rendelkezéseinek megfelelően kijavított keresetlevelet nem nyújtott be,

m) a kereseti kérelem teljesítése nyilvánvalóan jogszabályba ütközne,

n) az nem tartalmazza a 174. §-ban foglalt, illetve törvényben előírt egyéb kötelező tartalmi elemeket, illetve alaki kellékeket vagy a felperes nem csatolta a 175. §-ban foglalt, illetve törvényben előírt egyéb kötelező mellékleteket, vagy nem fizette meg az eljárási illetéket és költségkedvezmény iránti kérelmet sem terjesztett elő,

o) a kötelező jogi képviselő ellenére jogi képviselő közreműködése nélkül nyújtották be, vagy a felperes a 81. § (3) bekezdése szerinti esetben hiánypótlási felhívás ellenére sem gondoskodott jogi képviselőtéről,

p) a keresetlevélben feltüntetett kötelező tartalmi elem, vagy csatolt melléklet, nem felel meg a törvény rendelkezéseinek, vagy más okból kijavításra vagy kiegészítésre szorul, és a felperes a hiányt a bíróság a kitűzött határidőn belül nem pótolja,

q) a keresetlevelet az alperes részére a megjelölt címen nem lehet kézbesíteni és a felperes az erről szóló értesítés kézbesítését követő harminc napon belül a kézbesítéshez szükséges adatokat nem jelenti be, vagy hirdetményi kézbesítésnek volna helye és hirdetményi kézbesítést nem kér, illetve az ügygondnoki díjat nem előlegezi.

(2) A keresetlevelet vissza kell utasítani akkor is, ha az (1) bekezdésben meghatározott okok a keresetlevélnek csak valamely részét érintik.

(3) A bíróság a keresetlevelet visszautasító végzést a felperesnek kézbesíti és intézkedéséről az alperest értesíti. A végzés ellen a felperes külön fellebbezést terjeszthet elő.

(4) A bíróság a keresetlevélnek az (1) bekezdés e) vagy f) pontja szerinti visszautasítása esetén a végzést, illetve az értesítést a perbeli jogképességgel vagy törvényes képviselővel nem rendelkező, félként megjelölt személynek vagy szervezetnek is kézbesíti.

(5) Ha a visszautasító végzést a felperes részére hirdetményi kézbesítés alapjául szolgáló ok miatt nem lehet kézbesíteni, a bíróság hivatalból elrendeli a végzés hirdetményi kézbesítését. Ha a (3) bekezdés szerinti értesítés az alperes részére ugyanezen okból nem kézbesíthető, az alperes tekintetében hirdetményi kézbesítés elrendelésének nincs helye.

181. § [A keresetlevél előterjesztéséhez fűződő jogi hatályok fenntartása]

(1) A keresetlevél visszautasítása esetén a keresetlevél benyújtásának jogi hatályai fennmaradnak, ha a felperes az ügy előzményére hivatkozással, a visszautasító végzés jogerőre emelkedésétől számított harminc nap alatt a keresetlevelet szabályszerűen – a már megfelelően becsatolt mellékletek kivételével – újra benyújtja, vagy igényét egyéb úton szabályszerűen érvényesíti.

(2) A felperes a keresetlevelet a visszautasító végzés jogerőre emelkedését megelőzően is benyújthatja újra, ha legkésőbb ezzel egyidejűleg a végzés visszautasító rendelkezése elleni fellebbezési jogáról lemond.

(3) Az (1) bekezdésben megállapított határidő elmulasztása esetében igazolásnak nincs helye.

55. A kereset közlése

182. § [A kereset közlése]

(1) Ha keresetlevél áttételére, visszautasítására nincs szükség, illetve a fél eleget tett a hiánypótlási kötelezettségének, a bíróság a perfelvétel megkezdésére alkalmas keresetlevél kézbesítésével egyidejűleg felhívja az alperest, hogy a keresetlevél kézbesítésétől számított negyvenöt napon belül terjessze elő az írásbeli ellenkérelmét. Ha a bíróság korábban egyéb intézkedésével az alperes részére a keresetlevelet már megküldte, elegendő a felhívással egyidejűleg ezen tényre utalni, ebben az esetben ez minősül a kereset közlésének.

(2) A bíróság a kereset közlésével egyidejűleg megteszi a tárgyalás előkészítése körében szükséges további intézkedéseket. Ha a keresetlevél csak a bíróság intézkedését követően válik alkalmassá a perfelvétel megkezdésére, a kereset közlésére és a további szükséges intézkedésekre vonatkozó határidőt ettől az időponttól kell számítani.

(3) A bíróság a kereset közlésével egyidejűleg tájékoztatja az alperest a kötelező jogi képviselő szabályairól, ha erre korábban még nem került sor.

(4) A bíróság a keresetlevelet és mellékleteit kézbesíti annak is, akinek igénye érvényesítése iránt az ügyész, illetve külön jogszabállyal erre feljogosított személy vagy szervezet pert indított.

(5) A bíróság az alperes indokolt kérelmére az írásbeli ellenkérelem benyújtására előírt határidőt legfeljebb tizenöt nappal meghosszabbíthatja.

183. § [A perindítás joghatásainak beállása]

(1) A perindítás joghatásai a kereset közlésével állnak be.

(2) Ha a per a bíróság jogerős érdemi határozata nélkül fejeződik be, a keresetlevél beadásának és a perindításnak a joghatásai – törvény eltérő rendelkezése hiányában – elenyésznek.

(3) Látszólagos tárgyi keresethalmazat esetén az (1) és (2) bekezdés rendelkezései valamennyi a halmazatban lévő keresetre irányadók.

56. A bírósági meghagyás

184. § [Az írásbeli ellenkérelem elmulasztásának a következménye]

(1) Ha az alperes a keresettel szemben az írásbeli ellenkérelem előterjesztését elmulasztja és hatályos beszámítást tartalmazó iratot sem terjeszt elő, vagy azt a bíróság visszautasítja, a bíróság hivatalból, tárgyaláson kívül, az alperest a vele közölt kereseti kérelemnek megfelelően bírósági meghagyással kötelezi, kivéve, ha az eljárás megszüntetésének van helye.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

(2) Nem akadályozza a bírósági meghagyás kibocsátását, ha az alperes előterjeszt írásbeli ellenkérelmet, de abban csak a keresetet általánosságban vitató nyilatkozatot tesz.

185. § [A bírósági meghagyással szembeni ellentmondás]

(1) A bírósági meghagyás ellen a kézbesítéstől számított tizenöt napon belül bármelyik fél írásban a meghagyást kibocsátó bíróságnál ellentmondással élhet. Nem tekinthető a bírósági meghagyás megtámadásának, ha a fél a követelés összegét teljes egészében elismeri, és csak a fizetésre halasztást vagy részletben való fizetést, illetve csak a bírósági meghagyás kijavítását kéri. Ha az ellentmondás csak a perkoltséget sérelmezi, erről a bíróság tárgyaláson kívül végzéssel határoz.

(2) Az ellentmondással egyidejűleg az írásbeli ellenkérelmet is elő kell terjeszteni. Ennek elmaradása vagy az ellentmondás elkésztése esetén a bíróság az ellentmondást visszautasítja. A végzés ellen az ellentmondással élő fél külön fellebbezéssel élhet. Az ellentmondással egyidejűleg viszontkereset indításának nincs helye.

(3) Az (1) és (2) bekezdésnek megfelelően benyújtott ellentmondás esetében a bíróság a perfelvételt folytatja. Az ellentmondás illetékét a másik félre áthárítani nem lehet.

(4) A bírósági meghagyás ellentmondással meg nem támadott része jogerőre emelkedik.

(5) Ha olyan féllel szemben került sor bírósági meghagyás kibocsátására, akinek a keresetlevelet

a) a polgári és kereskedelmi ügyekben keletkezett bírósági és bíróságon kívüli iratok tagállamokban történő kézbesítéséről szóló 1393/2007/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet alapján, vagy

b) a polgári és kereskedelmi ügyekben keletkezett bírósági és bíróságon kívüli iratok külföldön történő kézbesítéséről szóló, Hágában, 1965. november 15. napján kelt Egyezmény alapján

kellett kézbesíteni, a bírósági meghagyás megtámadására előírt határidő elmulasztása esetén igazolásnak a bírósági meghagyás kibocsátásától számított egy évig van helye. Az igazolási kérelem előterjesztésével egyidejűleg az írásbeli ellenkérelmet is elő kell terjeszteni. E szabály nem alkalmazható személyállapotra vonatkozó perekben.

XII. Fejezet

Az eljárás perfelvételi szakasza

57. A perfelvétel általános rendelkezései

186. § [A perfelvétel tartalma]

(1) A perfelvétel körében a felek perfelvételi iratban feltüntetett vagy perfelvételi tárgyaláson előadott, tényre és jogra vonatkozó állítással, tagadással vagy elismeréssel, ezekből következő

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

kérelemmel, a tények megállapításához szükséges bizonyítási indítvánnyal, a bizonyítékok és a bizonyítási indítványok értékelésére vonatkozó nyilatkozattal, valamint bizonyítási eszköz rendelkezésre bocsátásával (a továbbiakban együtt: perfelvételi nyilatkozat) – a bíróság közrehatása mellett – meghatározzák a jogvita kereteit.

(2) A perfelvétel a látszólagos tárgyi keresethalmazatban álló valamennyi keresetre egyidejűleg kiterjed.

(3) A bíróság a perfelvétel körében bizonyítást csak törvényben meghatározott esetben folytat le.

(4) A perfelvétel lezárásáig a fél a perfelvételi nyilatkozatait – e törvény keretei között – az ellenfél hozzájárulása nélkül megváltoztathatja.

(5) Azt a felet, aki a perfelvételi nyilatkozatát úgy teszi vagy változtatja meg, hogy arra a perfelvétel során perfelvételi iratban vagy tárgyaláson korábban lehetősége volt, a bíróság pénzbírsággal sújtja.

187. § [Kereset- és ellenkérelem-változtatás a perfelvétel során]

(1) A perfelvétel során keresetváltoztatásnak akkor van helye, ha a megváltoztatott kereset ugyanabból vagy ténybeli és jogi alapon összefüggő jogviszonyból ered, mint a korábbi kereset.

(2) A keresetváltoztatást tartalmazó nyilatkozatot a keresetlevélre vonatkozó szabályoknak megfelelő tartalommal kell megtenni.

(3) A bíróság visszautasítja a keresetváltoztatást tartalmazó nyilatkozatot, ha a nyilatkozat szerinti kereset vonatkozásában e törvény szerint a keresetlevél visszautasításának lenne helye. A bíróság megtagadja a keresetváltoztatást, ha nem állnak fenn az (1) bekezdésben foglalt feltételek. A bíróság e bekezdés szerinti határozatát köteles megindokolni.

(4) A keresetváltoztatás előtti nyilatkozathoz kötődő keresetlevél beadási, illetve perindítási joghatások a perfelvételt lezárásával elenyésznek.

(5) Az ellenkérelem-változtatást tartalmazó nyilatkozatot az írásbeli ellenkérelemre vonatkozó szabályoknak megfelelő tartalommal kell megtenni.

188. § [A perfelvétel körén kívüli egyéb perbeli cselekmények]

A perfelvételi szakban a bíróság és a felek a perfelvétel lefolytatása mellett e törvény szerint járnak el a perfelvétel körén kívül eső esetleges egyéb perbeli cselekmények vonatkozásában.

58. A perfelvétel menete a perfelvételi tárgyalásig

189. § [A perfelvétel menetének és módjának meghatározása]

(1) A bíróság a keresettel szembeni írásbeli ellenkérelem vagy az elismerést tartalmazó irat előterjesztését követően – az ügy körülményeitől függően – választása szerint:

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

a) a perfelvételi tárgyalás kitűzése előtt további írásbeli perfelvételt rendel el,
b) kitűzi a perfelvételi tárgyalást, vagy
c) további írásbeli perfelvétel elrendelése, illetve perfelvételi tárgyalás kitűzése nélkül lezárja a perfelvételt.

(2) A bíróság az (1) bekezdésben foglaltakkal egyidejűleg vagy – amint az szükségessé válik – a perfelvétel során megteszi az irat- és adatbeszerzésére irányuló vagy egyéb bizonyítási indítvány miatt szükséges intézkedéseket.

190. § [További írásbeli perfelvétel elrendelése]

A bíróság a keresettel szemben előterjesztett írásbeli ellenkérelmet kézbesíti a felperesnek és megfelelő határidő tűzésével felhívja, hogy az ellenkérelemre vonatkozó válasziratát terjessze elő.

191. § [A perfelvételi tárgyalás kitűzése és az idézés]

(1) A bíróság kitűzi a perfelvételi tárgyalást, ha

a) további írásbeli előkészítést rendelt el, és a felperes a válasziratot előterjesztette vagy ennek hiányában, a válaszirat előterjesztésére megadott határidő lejárt,
b) további írásbeli előkészítést nem rendelt el.

(2) E törvény eltérő rendelkezése hiányában a perfelvételi tárgyalást úgy kell kitűzni, hogy az idézésnek a felek részére történő kézbesítése a tárgyalás napját legalább tizenöt nappal megelőzze (tárgyalási időköz). A tárgyalási időközt a bíróság sürgős esetben lerövidítheti.

(3) Ha a bíróság a perfelvételi tárgyalás kitűzése előtt nem rendelt el további írásbeli perfelvételt, az idézéssel egyidejűleg kézbesíti a felperesnek az alperes írásbeli ellenkérelmét vagy elismerést tartalmazó iratát.

(4) Ha a bíróság a perfelvételi tárgyalás kitűzése előtt további írásbeli perfelvételt rendelt el, és a felperes a válasziratát előterjesztette, a bíróság az idézéssel egyidejűleg azt kézbesíti az alperesnek és megfelelő határidő tűzésével felhívhatja az alperest, hogy a válaszirat vonatkozó viszontválaszát terjessze elő.

(5) A bíróság a perfelvételi tárgyalás határnapját és a (4) bekezdésben meghatározott határidőt úgy állapítja meg, hogy a határidőn belül előterjesztendő irat lehetőleg a kitűzött határnap előtt megérkezzen, és a többi félnek kézbesíthető legyen.

(6) A bíróság az idézésben tájékoztatja a felet, hogy köteles gondoskodni arról, hogy a perfelvételi tárgyaláson tény- és bizonyítási kérdésekben személyesen vagy képviselője útján nyilatkozatot tudjon tenni, tájékoztatja továbbá a 193. § (4) bekezdésében és a 194. § (2) bekezdésében foglaltakról.

59. A perfelvételi tárgyalás

192. § [A perfelvételi tárgyalás elmulasztásának következményei]

(1) Ha a perfelvételi tárgyalást mindegyik fél elmulasztotta, a bíróság az eljárást hivatalból megszünteti.

(2) Ha a perfelvételi tárgyalást valamelyik fél elmulasztotta, a bíróság a jelen lévő fél kérelmére megtartja a perfelvételi tárgyalást. Kérelem hiányában a bíróság az eljárást hivatalból megszünteti.

(3) Ha a perfelvételi tárgyalás a (2) bekezdés alapján megtartásra kerül,

a) úgy kell tekinteni, hogy a mulasztó fél a megjelent félnek a tárgyalást megelőzően előterjesztett vagy a tárgyaláson előadott tényállítását nem vitatja, indítványa teljesítését nem ellenzi, kivéve, ha korábban ezekkel ellentétes és hatályos nyilatkozatot tett,

b) a mulasztó féllel közölni kell tekinteni a tárgyaláson jelen lévő fél nyilatkozatát, a tárgyaláson csatolt, illetve kézbesíthető iratot, és

c) a perfelvétel lezárható, kivéve, ha a perfelvételi tárgyalást e törvényben meghatározott okból el kell halasztani.

193. § [A perfelvételi tárgyalás menete]

(1) A bíróság a perfelvételi tárgyalás kezdetén összegzi a felek által előterjesztett iratok alapján a jogvita szempontjából lényeges perfelvételi nyilatkozatokat és bizonyítékokat. A felek az összegzésre észrevételt tehetnek.

(2) Ha az alperes az ellenkérelmében az eljárás megszüntetését kérte, és erről a bíróság még nem határozott, a bíróság először ebben a kérdésben tárgyal és határoz. A bíróság a megszüntetés iránti kérelem tárgyalása mellett elrendelheti a perfelvétel érdemi folytatását is, kivéve, ha az eljárás megszüntetésének a felek mulasztása, közös kérelme vagy a felperes elállása folytán van helye. A bíróság az eljárás megszüntetése iránti kérelmet az ügyet befejező határozatában is elutasíthatja.

(3) A bíróság az írásbeli perfelvétel eredményéhez képest szükséges körben felhívja a feleket, és lehetőséget biztosít arra, hogy perfelvételi nyilatkozataikat előadják.

(4) A fél jogi képviselője mellett, a fél, a törvényes képviselője és a nem jogi képviselő meghatalmazottja a tényállítás, a bizonyíték és a bizonyítási indítványok tekintetében hatályos nyilatkozatot tehet.

194. § [A perfelvételi tárgyalás elhalasztása]

(1) A bíróság elhalasztja a perfelvételi tárgyalást, ha

a) a fél a tárgyalást elmulasztotta és az ellenfél a tárgyaláson az érvényesíteni kívánt jogot, a kereseti kérelem fajtáját, az anyagi jogi kifogását megváltoztatta vagy a kereseti-, vizontkereseti kérelmét felemelte,

b) a fél a tárgyaláson az érvényesíteni kívánt jogot, a kereseti kérelem fajtáját, az anyagi jogi kifogását vagy a kereseti kérelmét oly módon változtatta meg, hogy a tárgyaláson

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

jelen lévő ellenfélnek az ellenkérelem vagy annak módosítása, illetve nyilatkozata előterjesztésére megfelelő időt kell biztosítani,

c) a fél a perfelvételi nyilatkozatát a tárgyaláson önhibáján kívüli okból nem tudja teljes körűen megtenni, vagy

d) a perfelvétel lezárásának egyéb, e törvény szerinti akadálya van.

(2) A perfelvételi tárgyalás elhalasztásának az (1) bekezdés b) és c) pontja alapján nincs helye önmagában azért, mert a fél képviselője a nyilatkozatot arra hivatkozással nem tudja megtenni, hogy a jelen nem lévő fél vagy annak más képviselője rendelkezik a szükséges ismeretekkel.

(3) A bíróság a perfelvételi tárgyalás elhalasztásáról rendelkező végzésében megjelöli a halasztás okát, a folytatólagos perfelvételi tárgyalást nyomban kitűzi, arra a feleket idézi, és a tárgyaláson lefolytatott perfelvétel eredményéhez képest felhívja a felet, hogy megfelelő határidőn belül az előkészítő iratát terjessze elő.

(4) A perfelvételi tárgyalás elhalasztása esetén a 191. § (5) bekezdésében foglaltakat megfelelően alkalmazni kell.

195. § [A folytatólagos perfelvételi tárgyalás]

A folytatólagos perfelvételi tárgyalásra a perfelvételi tárgyalás elmulasztásának a következményeire, a perfelvételi tárgyalás menetére és elhalasztására vonatkozó szabályokat megfelelően alkalmazni kell.

60. A perfelvétel lezárása perfelvételi tárgyaláson

196. § [A perfelvétel lezárása]

(1) Ha a felek a perfelvételi nyilatkozataikat megtették, és a perfelvételi tárgyalás elhalasztásának nincs helye, a bíróság a perfelvételt lezárja.

(2) A perfelvétel lezárása előtt a bíróság a feleket erre figyelmezteti és lehetőséget biztosít további nyilatkozataik megtételére.

197. § [Egyezség létrehozásának megkísérlése a perfelvételi tárgyaláson és közvetítői eljárás útján]

A perfelvétel lezárását követően a bíróság megkísérli a felek között egyezség létrehozását, és egyidejűleg tájékoztatást nyújt a közvetítés igénybevételének lehetőségéről, annak módjáról és előnyeiről, az esetleges megállapodás bírósági egyezségbe foglalásának lehetőségéről, valamint a szünetelés szabályairól.

198. § [Áttérés az érdemi tárgyalásra]

Ha a felek között a 197. §-ban foglaltak alapján nem jött létre teljes körű egyezség és az eljárás nem szünetel, a bíróság nyomban megtartja vagy, ha ezt az ügy körülményei nem teszik lehetővé, kitűzi az érdemi tárgyalást.

61. A perfelvételi tárgyalás mellőzésével történő perfelvétel

199. § [Tájékoztatás a perfelvételi tárgyalás mellőzéséről]

(1) Ha a bíróság úgy ítéli meg, hogy a felek a keresetlevélben és az írásbeli ellenkérelemben vagy az elismerést tartalmazó iratban megtett nyilatkozatokkal a jogvita kereteit meghatározták, értesíti a feleket, hogy a perfelvételt további írásbeli perfelvétel, illetve a perfelvételi tárgyalás mellőzésével le kívánja zárni, továbbá egyidejűleg

a) a felperesnek kézbesíti az írásbeli ellenkérelmet vagy az elismerést tartalmazó iratot,

b) figyelmezteti a feleket a perfelvétel lezárásának a következményére és

c) tájékoztatja a feleket, hogy ha ezt bármelyikük tizenöt napon belül írásban kéri, perfelvételi tárgyalást tart.

(2) Ha bármelyik fél határidőben kérte a perfelvételi tárgyalás tartását, a bíróság kitűzi a perfelvételi tárgyalást.

200. § [A perfelvétel lezárása perfelvételi tárgyalás nélkül]

Ha a felek határidőben nem kérték a perfelvételi tárgyalás tartását, a bíróság – tárgyaláson kívül – végzéssel lezárja a perfelvételt, és kitűzi az érdemi tárgyalást.

62. A perfelvétel iratai

201. § [Az írásbeli ellenkérelem]

(1) Az ellenkérelem bevezető részében fel kell tüntetni:

a) az eljáró bíróság nevét és a bírósági ügyszámot,

b) a felek nevét, lakóhelyét vagy székhelyét, perbeli állását, az alperesnek a keresetlevélben fel nem tüntetett azonosító adatait,

c) az alperes jogi képviselőjének nevét, székhelyét, telefonszámát, e-mail címét, több jogi képviselő esetén a hivatalos iratok átvételére kijelölt jogi képviselő nevét is.

(2) Az ellenkérelem érdemi részében fel kell tüntetni:

a) alaki védekezés esetén

aa) valamennyi az eljárás megszüntetése alapjául szolgáló okot (a továbbiakban: pergátló kifogás) és az azt tartalmazó jogszabályhelyet,

ab) a pergátló kifogás alapjául szolgáló valamennyi tény,

ac) a feltüntetett tényeket alátámasztó, rendelkezésre álló bizonyítékokat, bizonyítási indítványokat és a bizonyításra való alkalmasság indokolását.

b) érdemi védekezés esetén

ba) a kereseti kérelem vitatott részét,

bb) a keresetlevél érdemi részében feltüntetett valamennyi tény vonatkozásában a vitató vagy nem vitató nyilatkozatot,

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

bc) a vitató nyilatkozatok okát és azokat a tényeket, amelyek a keresetlevélben, feltüntetett tényeket cáfolja, módosítja vagy kiegészíti,

bd) a jogállítást, a tényállítást és a kereseti kérelem közötti összefüggést cáfoló jogi érvelést,

be) a keresetlevélben feltüntetett bizonyítékok és bizonyítási indítványok vonatkozásában a bizonyításra való alkalmasság cáfolatát,

bf) a beszámítást kivéve, valamennyi, az érvényesíteni kívánt jog fennállását kizáró, érvényesíthetőségét megszüntető vagy gátló anyagi jogi kifogást (a továbbiakban: anyagi jogi kifogás) az anyagi jogi jogalap megjelölésével, és az annak alapjául szolgáló tényeket,

bg) a feltüntetett tényeket alátámasztó, rendelkezésre álló bizonyítékokat, bizonyítási indítványokat és a bizonyításra való alkalmasság indokolását.

(3) Az ellenkérelem záró részében fel kell tüntetni:

a) az ellenfél felhívására tett nyilatkozatot, a nyilatkozattételre vagy bizonyítékcsatolásra történő felhívás nem teljesítése esetén annak indokát,

b) a fél perben eljáró törvényes képviselője – ha az eltér az ellenfél által feltüntetettől – és meghatalmazottja képviseleti jogát megalapozó tényeket és azok bizonyítékait.

(4) Keresethalmazat esetén a (2) bekezdés b) pontja szerinti kötelezettséget keresetenként kell teljesíteni.

(5) Az ellenkérelemben feltüntethető:

a) az ellenfélhez intézett – indokolással ellátott – felhívás valamely tényre vonatkozó nyilatkozattételre vagy meghatározott bizonyítási eszköz csatolására,

b) egyéb kérelem, illetve nyilatkozat.

202. § [Az írásbeli ellenkérelem mellékletei]

(1) Az ellenkérelemhez csatolni kell:

a) a 175. § (1) bekezdés a)–d) pontjában foglaltakat,

b) azon bizonyítékokat, amelyekre vonatkozóan az ellenfél a félhez felhívást intézett, kivéve, ha a fél a felhívást nem teljesíti.

(2) Az idegen nyelvű irathoz csatolni kell annak legalább egyszerű magyar nyelvű fordítását.

203. § [Az elismerést tartalmazó irat]

Ha a fél a vele szemben érvényesített jogot elismeri, az iratában e nyilatkozatát kell feltüntetnie.

204. § [Válaszirat]

(1) A válasziratban a bíróság felhívásának megfelelő körben fel kell tüntetni, hogy a fél az ellenkérelemben szereplő tény-, illetve jogállításokat, kérelmeket, továbbá a bizonyítékokra, bizonyítási indítványokra vonatkozó állításokat mennyiben és milyen okból vitatja, és nyilatkozni kell a bíróság anyagi pervezetése szerinti felhívásra is.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

(2) A fél válasziratban külön felhívás nélkül is tehet az (1) bekezdés körébe nem tartozó perfelvételi nyilatkozatot, és felhívást intézhet az ellenfélhez valamely tényre vonatkozó nyilatkozattételre vagy meghatározott bizonyítási eszköz csatolására.

(3) Ha a fél az ellenkérelemre tekintettel keresetet kíván változtatni, a válasziratban fel kell tüntetni a keresetváltoztatást tartalmazó nyilatkozatot.

(4) A válaszirathoz mellékelni kell a feltüntetett és rendelkezésre álló, valamint az ellenkérelem szerinti felhívásban feltüntetett bizonyítékot.

205. § [Viszontválasz]

(1) A viszontválaszban a bíróság felhívásának megfelelő körben fel kell tüntetni, hogy a fél a válasziratban szereplő tény-, illetve jogállításokat, kérelmeket, továbbá a bizonyítékokra, bizonyítási indítványokra vonatkozó állításokat mennyiben és milyen okból vitatja, és nyilatkoznia kell a bíróság anyagi pervezetése szerinti felhívásra is.

(2) A fél a viszontválaszban külön felhívás nélkül is tehet az (1) bekezdés körébe nem tartozó perfelvételi nyilatkozatot, és felhívást intézhet az ellenfélhez valamely tényre vonatkozó nyilatkozattételre vagy meghatározott bizonyítási eszköz csatolására.

(3) Ha a fél a válasziratra tekintettel ellenkérelmet kíván változtatni, a viszontválaszban fel kell tüntetni az ellenkérelem-változtatást tartalmazó nyilatkozatot.

(4) A viszontválaszhoz mellékelni kell a feltüntetett és rendelkezésre álló, valamint a válaszirat szerinti felhívásban feltüntetett bizonyítékot

206. § [Előkészítő irat]

Az előkészítő iratban azt a perfelvételi nyilatkozatot kell feltüntetni, amelynek ilyen formában való előterjesztésére a bíróság a felet felhívta.

207. § [Perfelvételi irat előterjesztése és kézbesítése]

(1) A fél perfelvételi iratot akkor terjeszthet elő, ha arra a bíróság felhívta, vagy azt a törvény lehetővé teszi. Ennek megsértésével előterjesztett irat hatálytalan.

(2) Ha a bíróság a felet valamely perfelvételi irat előterjesztésére először hívja fel, egyidejűleg figyelmezteti az irat hiányosságának, előterjesztése elmulasztásának a következményeire.

(3) Több – ugyanolyan vagy eltérő fajtájú – perfelvételi iratot külön beadványban kell előterjeszteni.

(4) A bíróság a perfelvételi tárgyalás kitűzését követően előterjesztett perfelvételi iratot kézbesíti a feleknek, ha pedig a kézbesítés a perfelvételi tárgyalás hatánapjáig idő hiányában már nem lehetséges, azt a tárgyaláson adja át.

63. Perfelvétel viszontkereset illetve beszámítás esetén

208. § [Viszontkereset]

- (1) Az alperes a felperes ellen a kereset közlésétől számított negyvenöt napon belül írásban előterjesztett viszontkereset-levéllel viszontkeresetet indíthat, feltéve, hogy az ekként érvényesíteni kívánt jog a keresettel érvényesíteni kívánt joggal azonos jogviszonyból ered. Más jogviszonyból eredő jog iránt akkor terjeszthető elő viszontkereset, ha a kereset tekintetében hozandó döntés függ a viszontkereset elbírálásától vagy fordítva.
- (2) Ha az alperes a keresettel szemben írásbeli ellenkérelmet, illetve beszámítást tartalmazó iratot is előterjesztett, a viszontkereset-levelet legkésőbb az írásbeli ellenkérelemmel, illetve a beszámítást tartalmazó irattal egyidejűleg kell előterjeszteni.
- (3) Törvényszék előtt nincs helye járásbíróság hatáskörébe tartozó viszontkereset indításának, kivéve a vagyoni jogi perben vagyoni jogi igény iránt indított viszontkeresetet.
- (4) Vagyoni jogi perben a per bírósága a viszontkeresetre egyéb illetékességi ok hiányában is illetékes, kivéve, ha a viszontkereset elbírálása más bíróság kizárólagos illetékességébe tartozik.
- (5) Nincs helye viszontkereset indításának az olyan követelés vonatkozásában, amelyet az alperes más perben a felperes követelésével szemben már beszámított.
- (6) E törvény eltérő rendelkezése hiányában a viszontkeresetre a keresetre vonatkozó szabályokat megfelelően alkalmazni kell.

209. § [A viszontkereset-levél]

A viszontkereset-levél tartalmi elemeire és mellékleteire a keresetlevélre vonatkozó szabályokat kell megfelelően alkalmazni.

210. § [A viszontkereset-levél visszautasítása]

- (1) A bíróság visszautasítja a viszontkereset-levelet, ha
 - a) azt az alperes e törvény rendelkezéseinek megsértésével terjesztette elő,
 - b) a keresetlevél visszautasításának a 180. § (1) bekezdés a)–p) pontjaiban foglalt okok valamelyike áll fenn,
 - c) törvény egyéb rendelkezése értelmében nincs helye viszontkeresetnek.
- (2) A viszontkereset-levél részbeni visszautasításának és áttételének nincs helye. A viszontkereset-levél visszautasításáról szóló végzéssel szemben külön fellebbezésnek van helye.
- (3) A viszontkereset-levél visszautasítása esetén a viszontkereset-levél benyújtásának jogi hatályai fennmaradnak, ha azt az alperes a visszautasító végzés jogerőre emelkedésétől számított nyolc nap alatt szabályszerűen a már megfelelően becsatolt mellékletek kivételével újra benyújtja.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

(4) Az ismételten nem a törvénynek megfelelően benyújtott viszontkereset-levelet a bíróság visszautasítja.

211. § *[Viszontkeresettel szembeni írásbeli ellenkérelem]*

A viszontkeresettel szembeni írásbeli ellenkérelem tartalmi elemeire és mellékleteire a keresettel szembeni írásbeli ellenkérelem szabályait kell megfelelően alkalmazni.

212. § *[Viszontkeresettel szembeni ellenkérelem elmulasztásának következménye]*

(1) Ha a felperes a viszontkeresettel szemben ellenkérelem előterjesztését elmulasztja és beszámítást tartalmazó iratot vagy nyilatkozatot sem terjeszt elő, illetve azt a bíróság visszautasítja, a bíróság hivatalból a felperest, a vele közölt viszontkereseti kérelemnek megfelelően bírósági meghagyással kötelezi, kivéve, ha az eljárás megszüntetésének van helye.

(2) Nem akadályozza a bírósági meghagyás kibocsátását, ha a felperes előterjeszt írásbeli ellenkérelmet, de abban csak a viszontkeresetet általánosságban vitató nyilatkozatot tesz.

213. § *[A beszámítás]*

(1) Az alperes a felperes követelésével szembeni ellenkövetelését a kereset közlésétől számított negyvenöt napon belül írásban előterjesztett beszámítást tartalmazó iratban számíthatja be. Ha az alperes a keresettel szemben írásbeli ellenkérelmet, illetve viszontkereset-levelet is előterjesztett, a beszámítást tartalmazó iratot legkésőbb az írásbeli ellenkérelemmel, illetve a viszontkereset-levéllel egyidejűleg kell előterjeszteni.

(2) A követeléssel szemben nincs helye olyan ellenkövetelés beszámításának,

a) amelynek elbírálása más bíróság kizárólagos joghatósága alá, vagy – vagyoni jogi követelés kivételével – hatáskörébe, illetve kizárólagos illetékeségébe tartozik, vagy

b) amelynek érvényesítése iránt indított más perben a perindítás hatálya már beállt, vagy amely jogerősen elbírálásra került.

(3) Egymással eshetőleges vagy vagylagos viszonyban álló több beszámítás nem terjeszthető elő.

(4) Az alperes beszámítani kívánt követelésével szemben a felperes részéről beszámításnak (ellen-beszámítás) nincs helye, kivéve, ha a felperes a beszámításra vonatkozó nyilatkozatát az alperesi beszámítás előterjesztését megelőzően már közölte az alperessel.

(5) A viszontkereseti követeléssel szemben a felperes által előterjeszthető beszámításra az (1) és (2) bekezdés rendelkezéseit megfelelően kell alkalmazni.

(6) A fél az (1) bekezdésben meghatározott határidő után beszámítással írásban vagy a tárgyaláson szóban akkor élhet, ha

a) a (4) és (5) bekezdés szerint feltételek teljesülnek,

b) a beszámítást az ellenfél elismeri, vagy

c) a beszámítani kért követelés a beszámításra előírt határidő leteltét követően járt le.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

(7) A (6) bekezdés c) pontjában meghatározott esetben a beszámítást az ellenkövetelés lejártától számított harminc napon belül kell előterjeszteni vagy előadni; e határidő elmulasztása miatt igazolásnak nincs helye.

(8) Ha a fél a tárgyaláson él beszámítással, azt a beszámítási iratra vonatkozó szabályoknak megfelelő tartalommal kell előadni.

(9) E törvény eltérő rendelkezése hiányában a beszámításra a keresetre vonatkozó szabályokat megfelelően alkalmazni kell.

214. § [A beszámítást tartalmazó irat]

(1) A beszámítást tartalmazó irat tartalmi elemeire és mellékleteire – a (2) és (3) bekezdésben foglalt eltéréssel – a keresetlevél tartalmára és mellékletére vonatkozó szabályokat kell megfelelően alkalmazni.

(2) A beszámítást tartalmazó irat érdemi részében a 174. § (2) bekezdésében meghatározottakon túl fel kell tüntetni:

a) az ellenkövetelés határozott összegét, illetve mennyiségét,
b) annak kimutatását, hogy az ellenkövetelés a kereseti követelést milyen időponttal, mennyiben és miként szünteti meg.

(3) Ha a fél az ellenkövetelését a pert megelőzően nem számította be, a (2) bekezdés b) pontja szerinti számítást a beszámítás bíróságra történő előterjesztése időpontjával kell elvégezni.

215. § [A beszámítást tartalmazó irat vagy nyilatkozat visszautasítása]

(1) A bíróság a beszámítást tartalmazó iratot vagy nyilatkozatot visszautasítja, ha

a) azt e törvény rendelkezéseinek megsértésével terjesztették elő, vagy
b) a 180. § (1) bekezdés a)–p) pontjaiban foglalt okok valamelyike áll fenn.

(2) A beszámítást tartalmazó irat részbeni visszautasításának nincs helye. A beszámítást tartalmazó iratot visszautasító végzéssel szemben külön fellebbezésnek van helye.

(3) A beszámítást tartalmazó irat visszautasítása esetén a beszámítást tartalmazó irat benyújtásának jogi hatályai fennmaradnak, ha a fél a visszautasító végzés jogerőre emelkedésétől számított nyolc nap alatt a beszámítást tartalmazó iratot szabályszerűen, a már megfelelően becsatolt mellékletek kivételével újra benyújtja.

(4) Az ismételten nem szabályszerűen benyújtott beszámítást a bíróság visszautasítja.

216. § [A beszámítással szembeni írásbeli ellenkérelem]

A beszámítással szembeni írásbeli ellenkérelem tartalmi elemire és mellékleteire a keresettel szembeni írásbeli ellenkérelem szabályait kell megfelelően alkalmazni

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

217. § *[A perfelvétel menetének további szabályai viszontkereset illetve beszámítás esetén]*

(1) A bíróság a perfelvételre alkalmas viszontkereset-levelet illetve a beszámítást tartalmazó iratot a perfelvétel a 189. § (1) bekezdésének *a)* vagy *b)* pontja szerinti menetében az írásbeli ellenkérelemmel együtt vagy annak hiányában önállóan kézbesíti a felperesnek és megfelelő határidő tűzésével felhívja, hogy a viszontkeresettel, illetve a beszámítással szemben az írásbeli ellenkérelmet terjessze elő.

(2) További írásbeli perfelvétel elrendelése esetén, ha a felperes az írásbeli ellenkérelmet előterjeszti – ennek hiányában, ha a beszámítással szembeni írásbeli ellenkérelem előterjesztésére megadott határidő lejárt – a bíróság kitűzi a perfelvételi tárgyalást és az idézéssel egyidejűleg felhívhatja az alperest, hogy az írásbeli ellenkérelemre vonatkozó válaszirátát terjessze elő.

(3) Ha az alperes a keresettel szemben előterjeszt írásbeli ellenkérelmet, a bíróság a 189. § (1) bekezdés *a)* vagy *b)* pontja szerint folytatja a perfelvételt akkor is, ha a viszontkereset-levél, illetve a beszámítást tartalmazó irat perfelvétel megkezdésére való alkalmassága érdekében még további intézkedésre van szükség.

(4) A bíróság a perfelvételre utóbb alkalmassá vált viszontkereset-levelet és beszámítást tartalmazó iratot a perfelvétel állásától függően tárgyaláson kívül vagy tárgyaláson kézbesíti és ehhez képest felhívja a felet, hogy a viszontkeresettel, illetve beszámítással szemben az ellenkérelmet megfelelő határidőn belül írásban vagy az írásbeli követelményeknek megfelelő tartalommal tárgyaláson szóban adja elő. A bíróság elhalasztja a perfelvételi tárgyalást, ha a tárgyaláson közölt viszontkeresettel, illetve beszámítással szembeni ellenkérelem előterjesztésére megfelelő határidőt kell biztosítani.

(5) A (4) bekezdés rendelkezését kell megfelelően alkalmazni akkor is, ha a fél a beszámítást vagy ellenbeszámítását a 213. § (6) bekezdése szerint terjesztette elő.

XIII. Fejezet

Az eljárás érdemi tárgyalási szakasza

64. Az érdemi tárgyalási szak általános rendelkezései

218. § *[Az érdemi tárgyalási szak tartalma]*

Az érdemi tárgyalási szakban a bíróság a jogvitának a perfelvétel során meghatározott keretei között eldönti a pert és lefolytatja az ehhez szükséges bizonyítást.

219. § *[Nyilatkozatok az érdemi tárgyalási szakban]*

A fél az érdemi tárgyalási szakban csak e törvényben meghatározott esetben tehet vagy változtathat meg perfelvételi nyilatkozatot.

65. A kereset és az ellenkérelem megváltoztatása

220. § [A keresetváltoztatás megengedhetőségének feltételei]

(1) Keresetváltoztatásának – törvény eltérő rendelkezése hiányában – az elsőfokú ítélet hozatalát megelőző tárgyalás berekesztéséig akkor van helye, ha

a) a bíróságnak a megváltoztatott kereset vagy viszontkereset, illetve beszámítás esetén is fennáll a hatásköre és illetékessége, és

b) a megváltoztatott kereset vagy viszontkereset, illetve beszámítás ugyanabból a jogviszonyból ered.

(2) A tényállítás megváltoztatásának – az (1) bekezdés szerinti feltételek fennállása esetén – akkor van helye, ha a tényállítás megváltoztatását olyan eltérő vagy további tény indokolja, amely

a) a félnek önhibáján kívüli okból a perfelvétel lezárását követően jutott a tudomására, vagy

b) a perfelvétel lezárását követően következett be, kivéve, ha az utólag bekövetkezett tényt a fél felróhatóan maga idézte elő vagy a tény bekövetkezésével számolhatott, és azon alapuló jogát érvényesíthette volna.

(3) A jogállítás, illetve kérelem megváltoztatásának akkor van helye, ha

a) a fél a tényállítását a (2) bekezdésben foglaltaknak megfelelően változtatja meg, és

b) a megváltoztatott jogállítás, illetve kérelem a megváltoztatott ténnyel közvetlen okozati összefüggésben áll.

(4) A kérelem megváltoztatásának az elsőfokú ítélet hozatalát megelőző tárgyalás berekesztéséig a (3) bekezdésben foglalt feltételek hiányában is helye van, ha a fél a keresetét, viszontkeresetét, beszámítását kizárólag annak részenként el nem bírálható kérelme tekintetében szállítja le.

(5) Ha a hatáskör a per tárgyának értékétől függ, az (1) bekezdés a) pontja szerinti feltétel nem akadály a kereset megváltoztatásának és a hatáskör hiánya nem vehető figyelembe.

221. § [Az ellenkérelem-változtatás megengedhetőségének feltételei]

(1) Az ellenkérelem tényállítása megváltoztatásának – törvény eltérő rendelkezése hiányában – az elsőfokú ítélet hozatalát megelőző tárgyalás berekesztéséig akkor van helye, ha a tényállítás megváltoztatását olyan eltérő vagy további tény indokolja, amely

a) a félnek önhibáján kívüli okból a perfelvétel lezárását követően jutott a tudomására,

b) a perfelvétel lezárását követően következett be, kivéve, ha az utólag bekövetkezett tényt a fél felróhatóan maga idézte elő vagy a tény bekövetkezésével számolhatott és azon alapuló jogát érvényesíthette volna.

(2) Az ellenkérelem jogállítása megváltoztatásának akkor van helye, ha

a) a fél a tényállítását az (1) bekezdésben foglaltaknak megfelelően változtatja meg, és

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

b) a megváltoztatott jogállítás a megváltoztatott ténnyel közvetlen okozati összefüggésben áll.

(3) Az elismerés megváltoztatásának az (1) bekezdésben meghatározott időpontig akkor van helye, ha azt az (1) bekezdés a) és b) pontja szerinti tény indokolja és e tény az elismerést nyilvánvalóan okszerűtlenné teszi.

222. § [A kereset-, illetve ellenkérelem-változtatás iránti kérelem]

(1) A fél a kereset-, illetve az ellenkérelem-változtatás engedélyezése iránti kérelmét írásban, a változtatásra okot adó tényről való tudomásszerzéstől számított tizenöt napon belül terjesztheti elő. E határidő elmulasztása miatt nincs helye igazolásnak.

(2) A kereset-, illetve az ellenkérelem-változtatás engedélyezése iránti kérelemben fel kell tüntetni

a) a változtatás megengedhetőségének feltételeit, valamint a feltétel fennállását megalapozó tényeket,

b) a keresetlevél, a viszontkereset-levél, a beszámítást tartalmazó irat, illetve az írásbeli ellenkérelem tartalmi elemire vonatkozó szabályok szerint a kereset, a viszontkereset, a beszámítás, illetve az ellenkérelem változtatással érintett részét, és

c) a változtatásra okot adó tényről történő tudomásszerzés időpontját és módját, valamint azokat a bizonyítékokat, amelyek ezeket és az önhiba hiányát valószínűvé teszik.

(3) Az (1) bekezdés szerinti kérelemhez csatolni kell a változtatásra okot adó tényt alátámasztó, illetve a változtatásra okot adó tényről való tudomásszerzés időpontját, módját valószínűsítő bizonyítékokat.

(4) A keresetleszállítás engedélyezése iránt nem kell kérelmet előterjeszteni, azt elegendő írásban vagy a tárgyaláson szóban a kérelem fenntartott részének határozott feltüntetése mellett bejelenteni. A leszállításra vonatkozó nyilatkozat nem vonható vissza, a leszállítással érintett követelésrészt újból előterjeszteni nem lehet; az ezzel ellentétes nyilatkozat hatálytalan.

223. § [A kereset- és az ellenkérelem-változtatás iránti kérelem vizsgálata]

(1) A bíróság visszautasítja a kereset-, illetve az ellenkérelem változtatás iránti kérelmet, ha az elkésett vagy egyébként nem felel meg a 222. § szerinti feltételeknek továbbá, ha a megváltoztatott kereset, viszontkereset vagy beszámítás vonatkozásában e törvény szerint a keresetlevél, viszontkereset-levél, illetve beszámítást tartalmazó irat visszautasításának lenne helye. A bíróság e bekezdés szerinti végzését köteles megindokolni.

(2) Ha a fél a visszautasító végzés kézbesítésétől számított nyolc napon belül, de legkésőbb a tárgyalás berekesztéséig a változtatás iránti kérelmet szabályszerűen újra előterjeszti, a kérelem előterjesztésének jogi hatályai fennmaradnak. A határidő elmulasztása miatt nincs helye igazolásnak.

(3) Ha a fél a kérelmét a (2) bekezdés alapján újra előterjeszti, de nem szabályszerűen vagy az elkésett, úgy a kérelem hatálytalan.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

(4) Ha ugyanaz a fél ismételt változtatás iránti kérelmet terjeszt elő, és azt a bíróság ismételten hivatalból visszautasítja, a bíróság a visszautasításról szóló végzésében a felet pénzbírsággal sújthatja.

224. § [A kereset- és az ellenkérelem változtatás megengedhetőségének vizsgálata]

(1) Ha a fél a kereset-, illetve ellenkérelem-változtatás iránti kérelmét szabályszerűen előterjesztette, a bíróság – ha a változtatás megengedésének feltételei fennállnak – a változtatást engedélyezi, ellenkező esetben a változtatást megtagadja. A határozathozatal előtt a feleket írásban vagy az érdemi tárgyaláson szóban meghallgathatja.

(2) A bíróság azt a felet, aki nyilvánvalóan alaptalan vagy ismételten alaptalan kereset-, illetve ellenkérelem változtatás iránti kérelmet terjeszt elő, a bíróság a változtatás megtagadásáról szóló végzésben pénzbírsággal sújtja.

225. § [Egyéb perfelvételi nyilatkozatok megváltoztatása]

(1) A fél az elsőfokú ítélet hozatalát megelőző tárgyalás berekesztéséig a keresetet – ideértve a vizontkeresetet, beszámítást is – annak valamely önállóan elbíráható részét vagy az ellenfél valamely korábban vitatott állítását bármikor elismerheti, továbbá visszavonhatja anyagi jogi kifogását. A megváltoztatott nyilatkozat írásban vagy tárgyaláson szóban is megtehető. E nyilatkozat nem vonható vissza, és a visszavonást megelőző nyilatkozatot újból előterjeszteni nem lehet; az ezzel ellentétes nyilatkozat hatálytalan.

(2) A fél az elsőfokú ítélet hozatalát megelőző tárgyalás berekesztéséig bizonyítási indítványát bármikor visszavonhatja.

66. A perfelvétel kiegészítése és az utólagos bizonyítás

226. § [A perfelvétel kiegészítése]

(1) A bíróság a kereset-, illetve az ellenkérelem-változtatás, továbbá a keresetkiterjesztés megengedéséről szóló végzésében a változtatással érintett részben elrendeli a perfelvétel kiegészítését.

(2) Ha az (1) bekezdésben foglalt intézkedésre az érdemi tárgyaláson kerül sor, a bíróság a kiegészítő perfelvételi tárgyalást nyomban megtarthatja és felhívja a felet, hogy a szükséges perfelvételi nyilatkozatot szóban adja elő, illetve ha a perfelvételi tárgyalás elhalasztása szabályainak alapján szükséges – azok megfelelő alkalmazásával – a kiegészítő perfelvételi tárgyalást elhalasztja.

(3) Ha az (1) bekezdésbe foglalt intézkedésre nem az érdemi tárgyaláson kerül sor, a bíróság kitűzi a kiegészítő perfelvételi tárgyalást, és az idézésben megfelelő határidő tűzésével felhívhatja a felet, hogy előkészítő iratát terjessze elő.

(4) Az érdemi tárgyalási szak perfelvétel kiegészítésével nem érintett része folytatásának nem akadálya a perfelvétel kiegészítésének az elrendelése. A bíróság a perfelvétel kiegészítésével érintett bizonyítási cselekmények sorrendjét módosíthatja vagy azokat a kiegészítő perfelvétel

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

lezárást követő időre halaszthatja. A bíróság az érdemi tárgyalást külön vagy a kiegészítő perfelvételi tárgyalással együtt is megtarthatja.

(5) A kiegészítő perfelvételi tárgyalás elmulasztása esetén az érdemi tárgyalás elmulasztásának a következményeit kell alkalmazni.

(6) A perfelvétel kiegészítése esetén

- a) a perfelvételi tárgyalásra történő idézésre,
- b) a perfelvételi tárgyalás menetére és elhalasztására,
- c) a folytatólagos perfelvételi tárgyalásra,
- d) a perfelvételi tárgyalás elmulasztásának egyéb következményeire,
- e) a perfelvételi nyilatkozat elmulasztásának következményeire, és
- f) a perfelvétel perfelvételi tárgyaláson történő lezárására

vonatkozó szabályokat megfelelően alkalmazni kell.

(7) Ha a fél az érdemi tárgyalási szakban él beszámítással, a bíróság az (1)–(6) bekezdésben foglaltaknak megfelelően jár el azzal, hogy a felet a beszámítással szembeni ellenkérelem szóban történő előadására vagy írásban történő előterjesztésére hívja fel.

227. § [Utólagos bizonyítás]

(1) A fél a perfelvétel lezárását követően akkor terjeszthet elő további bizonyítási indítványt, illetve bocsáthat rendelkezésre további bizonyítékot, ha az

a) a keresete, illetve ellenkérelme megváltoztatásának alapjául hivatkozott tény bizonyítására szolgál, feltéve hogy a kereset-, illetve ellenkérelem változtatását a bíróság megengedi,

b) a keresete, ellenkérelme, viszontkeresete, illetve beszámítása alapjául hivatkozott tény bizonyítására vagy ellenbizonyításra szolgál, feltéve, hogy az utóbb keletkezett vagy arról önhibáján kívül utóbb szerzett tudomást, vagy

c) valamely bizonyítási eszköz bizonyító erejének, bizonyítás eredményének cáfolatára szolgál, feltéve hogy az ellenbizonyítás lehetőségének módja, eszköze csak a lefolytatott bizonyításból vált számára felismerhetővé.

(2) Az (1) bekezdés a) pontja esetében a változtatással érintett részben elrendelt kiegészítő perfelvétel során a perfelvételi szak szabályai szerint terjesztheti elő az ellenfél az ellenbizonyítékait.

(3) Az (1) bekezdés b) pontja esetében a fél a bizonyítási indítványt vagy bizonyítékot az arról való tudomásszerzéstől számított tizenöt napon belül terjesztheti elő, egyidejűleg köteles a tudomásszerzés időpontját és az önhiba hiányát valószínűsíteni.

(4) Az (1) bekezdés c) pontja esetében a fél a bizonyítási indítványt vagy bizonyítékot a lefolytatott bizonyítástól számított tizenöt napon belül terjesztheti elő, egyidejűleg köteles az ellenbizonyítási lehetőség utólagos felismerhetőségét és az előterjesztett bizonyítási eszköz ellenbizonyításra való alkalmasságát valószínűsíteni.

(5) A (3) és (4) bekezdésben foglalt határidők elmulasztása esetén igazolásnak, illetve az előterjesztés hiányai tekintetében hiánypótlási felhívás kiadásának nincs helye.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

(6) Az e § rendelkezéseivel ellentétesen előterjesztett bizonyítékot vagy bizonyítási indítványt a bíróság figyelmen kívül hagyja.

67. Az érdemi tárgyalás

228. § *[Az érdemi tárgyalás kitűzése és elmulasztásának következményei]*

(1) A bíróság az érdemi tárgyalást és a folytatólagos érdemi tárgyalást egymást követő határnapokra is kitűzheti.

(2) Ha a bíróság a perfelvétel lezárását követően az érdemi tárgyalást nyomban megtartja, a 124. § (1) bekezdésének b) pontja nem alkalmazható.

(3) A tárgyalást elmulasztó fél tekintetében a 194. § (3) bekezdésének rendelkezéseit az érdemi tárgyalásra megfelelően kell alkalmazni. Ezeket a rendelkezéseket kell megfelelően alkalmazni a tárgyaláson lefolytatott bizonyítási cselekményekre is.

229. § *[A tárgyalás berekesztése]*

(1) Ha a per vagy valamely külön eldöntésre alkalmas kérdés a határozathozatalra megérett, a bíróság a tárgyalást berekeszti.

(2) A tárgyalás berekesztése előtt az elnök a feleket erre figyelmezteti.

(3) A bíróság a berekesztett tárgyalást a határozat kihirdetése előtt – akár a perfelvételi, akár az érdemi szakra kiterjedően – újból megnyithatja, ha valamely kérdés további tárgyalása mutatkozik szükségesnek. Újból meg kell nyitni a tárgyalást és a 230. §-nak megfelelően kell eljárni, ha a tárgyalás berekesztése és a határozat meghozatala között a bírák személyében változás állott be.

XIV. Fejezet

A perfelvételi és az érdemi szakban alkalmazandó közös rendelkezések

68. A tárgyalásra vonatkozó általános rendelkezések

230. § *[Változás az eljáró bírák személyében]*

Ha a bíróság tanácsban jár el és a folytatólagos tárgyaláson vagy a kiegészítő perfelvételi tárgyaláson az eljáró tanács tagjainak személyében változás állt be, az elnök ismerteti a felek által előterjesztett kérelmeket, a korábbi tárgyalásokról készült jegyzőkönyveket és a per egyéb iratait; a felek az ismertetésre észrevételt tehetnek.

231. § [A tárgyalás kitűzése]

(1) Ha e törvény eltérően nem rendelkezik, a tárgyalást úgy kell kitűzni, hogy a tárgyalás az e törvény szerint kitűzésre okot adó perbeli cselekménytől számított legkésőbb négy hónapon belül megtartható legyen.

(2) A tárgyalási időpontra vonatkozó rendelkezéseket nem kell alkalmazni, ha a fél részére a tárgyalásra szóló idézést külföldre kell kézbesíteni és a kézbesítéshez szükséges idő a tárgyalás határidőn belül való megtartását nem teszi lehetővé.

(3) A tárgyalást rendszerint a bíróság hivatalos helyiségébe kell kitűzni, fontos okból azonban a tárgyalás más, akár az illetékességi területen kívüli helyre is kitűzhető.

232. § [A tárgyalás menete és a felek jelenléte]

(1) A bíróság az első kitűzött határnapon megnyitja a tárgyalást.

(2) A bíróság a tárgyalás kezdetén a megjelent felek számbavétele után megállapítja, hogy valamelyik fél részéről a tárgyalást elmulasztottnak kell-e tekinteni. Ha igen, a bíróság megállapítja, hogy a mulasztó fél vonatkozásában a tárgyalásra idézés szabályszerűen megtörtént-e. Ha igen, a bíróság dönt a tárgyalás elmulasztásának következményei tárgyában, ellenkező esetben a tárgyalást újra kitűzi.

(3) Ha a szabályszerűen idézett fél nevében képviselőként megjelent személy a perbeli képviseleti jogát szabályszerűen nem igazolja vagy képviselőként nem járhat el, a képviseleti jog szabályszerű igazolására vagy törvénynek megfelelő képviselő állítására vonatkozó hiánypótlásnak nincs helye.

(4) Ha a fél jogi képviselője szabályszerű idézés ellenére nem jelent meg, valamint, ha a jogi képviselőként megjelent személy a képviseleti jogát meghatalmazással vagy az általános meghatalmazás nyilvántartásba vételéről szóló határozat számának bejelentésével nem igazolja vagy képviselőként nem járhat el, a fél részéről a tárgyalást elmulasztottnak kell tekinteni akkor is, ha személyesen vagy más képviselője megjelent.

(5) A mulasztás esetére megállapított következmények alkalmazásának helye van akkor is, ha

a) az idézést az alperesnek a polgári és kereskedelmi ügyekben keletkezett bírósági és bíróságon kívüli iratok tagállamokban történő kézbesítéséről szóló 1393/2007/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet alapján kellett kézbesíteni, de a kézbesítés megtörténtéről kézbesítési igazolás nem érkezett vissza, feltéve, hogy a rendelet 19. cikke (2) bekezdésének a)–c) pontjában foglalt feltételek fennállnak, vagy

b) az idézést a polgári és kereskedelmi ügyekben keletkezett bírósági és bíróságon kívüli iratok külföldön történő kézbesítéséről szóló, Hágában, 1965. november 15. napján kelt Egyezmény alapján kellett kézbesíteni, de a kézbesítés megtörténtéről kézbesítési igazolás nem érkezett vissza, feltéve, hogy az Egyezmény 15. cikke második bekezdésének a)–c) pontjában foglalt feltételek fennállnak.

233. § *[Eljárás az idézés szabályszerűségének tárgyaláson való meg nem állapíthatósága esetére]*

(1) Ha a tárgyalás határnapján a megidézett fél jogi képviselője nem jelent meg, és idézésének szabályszerűsége az idézésre vonatkozó kézbesítési bizonyítvány (tértivevény) visszaérkezésének hiányában nem állapítható meg, a bíróság a tárgyalást csak a jelen lévő fél kérelmére tartja meg, ha annak egyéb törvényes akadálya nincs.

(2) Ha a bíróság a tárgyalást megtartotta és a tárgyalás után visszaérkezett tértivevény alapján a jogi képviselő idézése nem szabályszerű, a bíróság a tárgyalást újra kitűzi. A tárgyaláson tett minden a felek és a bíróság által teljesített perbeli cselekmény hatálytalan, kivéve az alaki pervezetés és a rendfenntartás körében illetve az okiratok csatolására vonatkozó cselekményeket. Ha a visszaérkezett tértivevény alapján a jogi képviselő idézése szabályszerű, a mulasztás esetére vonatkozó megfelelő rendelkezések irányadóak. Ha ilyen esetben a bíróság a tárgyalást berekesztette, a bíróság csak a határozata kihirdetését tűzi ki, melyről a feleket értesíti. Az a körülmény, hogy az értesítés kézbesítése nincs igazolva, a határozat kihirdetésének nem akadálya.

(3) Ha a bíróság a tárgyalást nem tartotta meg és a visszaérkezett tértivevény alapján a jogi képviselő idézése nem szabályszerű, a bíróság a tárgyalást újra kitűzi. Ha a visszaérkezett tértivevény alapján a jogi képviselő idézése szabályszerű a bíróság alkalmazza a mulasztás esetére irányadó rendelkezéseket.

234. § *[A tárgyalás elhalasztása]*

(1) A bíróság a feleknek a kitűzött határnap előtt legkésőbb nyolc nappal előterjesztett, indokolt közös kérelmére a tárgyalást elhalasztja. Később előterjesztett közös kérelemre a tárgyalás kivételesen fontos okból halasztható el.

(2) A bíróság a kitűzött tárgyalást hivatalból – a tárgyalást megelőzően vagy a tárgyaláson – csak fontos okból, az ok megjelölésével halaszthatja el.

(3) A tárgyalás elhalasztása esetén a bíróság az új tárgyalási határnap kitűzéséről egyidejűleg intézkedik és a megidézetteket – ha erre mód van – előzetesen értesíti.

235. § *[A fél személyes meghallgatása]*

(1) A bíróság – ha ez a per eldöntéséhez, illetve a tényállás megállapításához szükséges – az eljárás bármely szakaszában hivatalból elrendelheti a természetes személy fél, illetve törvényes képviselője, valamint a nem természetes személy fél törvényes képviselője személyes meghallgatását.

(2) A fél meghallgatásakor köteles személyazonosságát igazolni. A bíróság a meghallgatás alapján ellenőrzi, illetve megállapítja a fél azonosító adatait. A felet a meghallgatása előtt figyelmeztetni kell az igazmondási kötelezettségére, valamint annak megsértése következményeire.

69. Nyilvánosság a tárgyaláson

236. § [A tárgyalás nyilvánossága]

(1) A bíróság – ha törvény eltérően nem rendelkezik – a felek közötti jogvitát nyilvános tárgyaláson bírálja el, és a tárgyaláson vagy a tárgyalás berekesztése folytán hozott határozatát nyilvánosan hirdeti ki.

(2) A bíróság hivatalból vagy a fél indokolt kérelmére az egész tárgyalásról vagy annak egy részéről a nyilvánosságot kizárja, ha az minősített adat, üzleti titok vagy törvényben meghatározott más titok megőrzése, a közérkölc s védelmében, kiskorú védelmében vagy a fél személyiségi jogai védelme érdekében indokolt. A bíróság a tárgyalásnak a tanúmeghallgatással érintett részéről a nyilvánosságot különösen indokolt esetben akkor is kizárhatja, ha a tanú adatainak zártan kezelését rendelte el és a zárt tárgyaláson történő meghallgatása a tanú, illetve hozzátartozója életének, testi épségének a megóvása érdekében feltétlenül szükséges.

(3) A bíróság a nyilvánosságot kizáró végzését indokolni köteles.

237. § [Felvét elkészítés a tárgyaláson]

(1) A nyilvános tárgyalásról a sajtószabadságról és a médiatartalmak alapvető szabályairól szóló törvény szerinti médiatartalom-szolgáltató, a nyilvánosság tájékoztatása érdekében a (2)–(5) bekezdésben meghatározott feltételekkel, a bíróság által meghatározott módon kép- és hangfelvételt készíthet.

(2) A bíróság felhívása esetén – a hatósági nyilvántartás adatai és sajtóigazolvány útján, vagy más megfelelő módon – a felvétel készítője köteles igazolni, hogy médiatartalom-szolgáltató érdekében eljáró személy. Ha ez nem igazolható, illetve nem ellenőrizhető, a bíróság a felvétel készítését megtiltja.

(3) A bíróság tagjairól, a jegyzőkönyvvezetőről és az ügyészről, valamint törvény eltérő rendelkezése hiányában az állami vagy helyi önkormányzati feladatot, illetve jogszabályban meghatározott egyéb közfeladatot ellátó, e feladatkörében eljáró személyről hozzájárulása nélkül készíthető kép- és hangfelvétel.

(4) Az ügyész kivételével a felekről és más perbeli személyekről, ezek képviselőiről, továbbá a tanúról, szakértőről, tolmácsról és szemletárgy birtokosáról csak kifejezett hozzájárulásuk esetén készíthető kép- és hangfelvétel. Szükség esetén a bíróság e személyeket a kép- és hangfelvételhez való hozzájárulásról nyilatkoztatja; ennek megtörténtét, valamint a nyilatkozat tartalmát a jegyzőkönyvben fel kell tüntetni.

(5) A (4) bekezdésben említett személyek személyiségi jogainak védelméről a tárgyaláson az elnök a rendfenntartás keretében gondoskodik.

70. Pervezetés

238. § [Alaki pervezetés]

(1) A törvény keretei között az elnök határozza meg a tárgyaláson és tárgyaláson kívül teljesítendő perbeli cselekményeket, azok sorrendjét, idejét és gondoskodik a rend fenntartásáról.

(2) A tárgyalást az elnök vezeti. A feleket és más személyeket az elnök hallgatja meg, akikhez kérdéseket az eljáró tanács tagjai is intézhetnek, valamint a felek – ideértve a beavatkozót is – és képviselőik kérdéseket indítványozhatnak.

(3) Az elnök a felek és képviselőik kérelmére engedélyezheti, hogy a meghallgatott személyhez közvetlenül intézhessenek kérdéseket. A kérdés megengedhetősége felől az elnök határoz. Az elnök ügyel arra, hogy a tárgyalás ne terjedjen ki az üggyel összefüggésben nem álló körülményekre és az ügyre nem tartozó, úgyszintén a meghallgatott személy befolyásolására alkalmas kérdés feltevését, illetve az arra való feleletet megtiltja. Ha az elnök erre vonatkozó intézkedése figyelmeztetés ellenére nem vezet eredményre, a féltől illetve képviselőjétől a szót megvonja.

239. § [A rendfenntartás általános rendelkezései]

(1) A tárgyalás és a tárgyaláson kívüli perbeli cselekmények rendjének fenntartásáról, méltóságának megőrzéséről az elnök gondoskodik.

(2) A tárgyalás rendjének fenntartására, méltóságának megőrzésére vonatkozó rendelkezéseket megfelelően alkalmazni kell a 241. § (1) bekezdésében meghatározott személyek által a bírósághoz előterjesztett beadványok tartalma tekintetében is.

(3) Büntető vagy fegyelmi eljárás alapjául szolgáló rendzavarásról a bíróság értesíti az illetékes hatóságot, ha pedig előzetes letartóztatásnak is helye van, intézkedik az elkövető őrizetbe vétele iránt és ezzel egyidejűleg feljelentést tesz.

(4) A tárgyalóterembe – a rendőrség és a büntetés-végrehajtási testület szolgálati feladatot ellátó tagjain kívül – fegyverrel vagy rendbontásra alkalmas eszközzel senki nem léphet be.

240. § [A rendfenntartás hallgatóságot érintő intézkedései]

(1) Az elnök a tárgyalás szabályszerű lefolytatása, méltóságának és biztonságának megőrzése érdekében helyszűke esetén meghatározhatja a hallgatóság létszámát.

(2) Az elnök rendreutasítja a hallgatóság azon tagjait, akik a tárgyalás rendjét megzavarják. Ismételt vagy súlyosabb rendzavarás esetében, úgyszintén ha a hallgatónak az állapota vagy megjelenése sérti a tárgyalás méltóságát, őt az elnök a tárgyalásról kiutasítja, illetve kivezetteti.

241. § [A rendfenntartás feleket és egyéb perbeli személyeket érintő intézkedései]

(1) A felet, a képviselőt, más perbeli személyt, a tanút, a szakértőt és a tolmácsot, ha a tárgyalás rendjét, az eljárás menetét megzavarja, vagy a bíróságot, más felet vagy képviselőt,

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

egyéb perbeli személyt, tanút, szakértőt sértő magatartást tanúsít, az elnök rendreutasítja. Ismételt vagy súlyosabb rendzavarás esetében, valamint ha az állapotuk vagy megjelenésük a tárgyalás méltóságát sérti, őket a bíróság pénzbírsággal sújtja.

(2) A bíróság az (1) bekezdésben említett személyeket az ismételt vagy súlyosabb rendzavaró magatartásuk esetében – akár a pénzbírság kiszabására vonatkozó rendelkezéssel egyidejűleg, akár anélkül vagy azt követően – a tárgyalásról kiutasíthatja, illetve kivezettetheti. Kiutasításnak, illetve kivezettetésnek van helye akkor is, ha az (1) bekezdésben említett személyek állapota vagy a megjelenése a pénzbírság kiszabását követő folytatódó tárgyalások bármelyikén sérti a tárgyalás méltóságát. A kiutasítás hatálya az elrendelésétől kezdve – a bíróság rendelkezésétől függően – az adott tárgyalásra vagy az egész eljárásra terjed ki.

(3) Az (1) és (2) bekezdésben foglalt rendelkezéseket kiskorú fél, kiskorú érdekelt vagy kiskorú tanú vonatkozásában azzal az eltéréssel kell alkalmazni, hogy

- a) a rendreutasítás módjának igazodnia kell a kiskorú korához és érettségéhez,
- b) a tizennegyedik életévét be nem töltött kiskorúval szemben pénzbírság kiszabásának nincs helye,
- c) a tizennegyedik életévét betöltött kiskorúval szemben – ismételt vagy súlyosabb rendzavarás esetében – a pénzbírság kiszabásának szükségességéről az elnök mérlegeléssel dönt.

(4) Ha a kiutasítás hatálya az egész eljárásra kiterjed, a bíróság a felet felhívja, hogy képviselétéről a kitűzött határidő alatt gondoskodjék. Ha a bíróság fél képviselőjét utasította ki, felhívja a felet, hogy új képviselőről gondoskodjon. A felhívás eredménytelensége esetében a féllel szemben a mulasztás következményeit kell alkalmazni. Tanú vagy szakértő kiutasítása esetében a 279–281. § rendelkezései megfelelően irányadók.

242. § [Anyagi pervezetés]

(1) Ha a fél perfelvételi nyilatkozata hiányos, nem kellően részletezett vagy ellentmondó, a bíróság közrehat abban, hogy a fél a perfelvételi nyilatkozatát teljes körűen előadja, illetve annak hibáit kijavítsa.

(2) Ha a perfelvételi nyilatkozat nem terjed ki valamely lényeges tény vonatkozásában a bizonyításra vagy a felek között vita van abban, hogy valamely tény bizonyítása mely felet terheli, a bíróság az (1) bekezdésben foglaltakon túl tájékoztatja a feleket a bizonyíték rendelkezésre bocsátása, illetve a bizonyítás indítványozása elmulasztásának, valamint a bizonyítás esetleges sikertelenségének következményéről is.

(3) A bíróság hozzájárul a jogvita kereteinek meghatározásához azzal, hogy a fél tudomására hozza, ha

- a) a hivatkozott jogszabályt a felektől eltérően értelmezi,
- b) a rendelkezésre álló adatok alapján hivatalból figyelembeveendő jogi tényt észlel, vagy
- c) jogszabály szerint a kérelemhez nincs kötve,

és lehetőséget biztosít a feleknek nyilatkozataik megtételére.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

(4) A bíróság az (1)–(3) bekezdésben foglaltak érdekében az ügy körülményeitől függően, szükség szerint a leghatékonyabb módon a félhez intézett kérdéssel, nyilatkozattételre felhívással, illetve a tájékoztatással járul hozzá ahhoz, hogy a felek eljárási kötelezettségeiket teljesíthessék.

(5) A bíróság a felek kérelme és az általuk érvényesített jog keretei között gyakorolja anyagi pervezetési tevékenységét, melyet a felek rendelkezési jogukkal élve – perbeli cselekményeik megtételekor – szabadon felhasználhatnak.

71. Egyezség

243. § *[Egyezségi kísérlet a perben és tájékoztatás a közvetítői eljárásról]*

(1) A bíróság a per bármely szakaszában megkísérélheti, hogy a felek a jogvitát vagy a vitás kérdések egy részét egyezséggel rendezzék.

(2) A bíróság – ha annak sikerére esély mutatkozik, különösen ha a felek bármelyike kéri – tájékoztatja a feleket a közvetítői eljárás lényegéről, igénybevételének lehetőségéről és feltételeiről és ezzel összefüggésben a szünetelés szabályairól. Ha a felek a közvetítői eljárás során megállapodást kötnek, azt a szünetelés időtartamán belül a bírósághoz egyezségként történő jóváhagyás végett benyújthatják. Ebben az esetben a bíróság az eljárást folytatja és a 244. § (1) bekezdés szerint jár el.

244. § *[Az egyezség és jóváhagyása]*

(1) Ha az egyezség – ideértve a 243. § (2) bekezdésében meghatározott megállapodást is – megfelel a jogszabályoknak, a bíróság azt végzéssel jóváhagyja, ellenkező esetben a jóváhagyást megtagadja, és az eljárást folytatja.

(2) Az egyezséget jóváhagyó vagy azt megtagadó végzés ellen külön fellebbezésnek van helye. A jóváhagyó végzés elleni fellebbezésnek az egyezség végrehajtására, a megtagadó végzés elleni fellebbezésnek pedig az eljárás folytatására nincs halasztó hatálya.

(3) A bíróság által jóváhagyott egyezségnek ugyanaz a hatálya, mint az ítéletnek.

72. Az eljárás megszüntetése

245. § *[Az eljárás hivatalból való megszüntetése]*

(1) A bíróság az eljárást annak bármely szakában hivatalból megszünteti, ha

a) a keresetlevelet már a 180. § (1) bekezdés a)–m) pontja alapján hivatalból vissza kellett volna utasítani,

b) magyar bíróság joghatósága egyetlen joghatósági ok alapján sem állapítható meg, de a joghatóság az alperes perbe bocsátkozásával megalapozható, de

ba) az alperes írásbeli ellenkérelmet nem terjesztett elő vagy

bb) az alperes a bíróság joghatóságának hiányát kifogásolja,

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

c) magyar bíróság joghatósága egyetlen joghatósági ok alapján sem állapítható meg és a bíróság joghatóságát az alperes perbe bocsátkozása sem alapozhatja meg,

d) a fél törvényes képviselőjét mellőzték, és e hiányt a kitűzött határidő alatt sem pótolták,

e) a keresetlevél alperessel való közlése iránti intézkedését követően megállapítja, hogy a per más polgári ügyben eljáró bíróság hatáskörébe vagy kizárólagos illetékességébe tartozik, kivéve, ha

ea) a hatáskör a per tárgyának értékétől függ és az alperes hatásköri kifogás nélkül írásbeli ellenkérelmet már előterjesztett, vagy

eb) az illetékesség a felek alávetésén alapul és az alperes illetékességi kifogás nélkül írásbeli ellenkérelmet már előterjesztett,

f) a fél meghal vagy megszűnik – amennyiben a jogviszony természete a jogutódlást kizárja –,

g) a perfelvételi, illetve folytatólagos perfelvételi tárgyalást a felek elmulasztották vagy a jelenlévő fél a tárgyalás megtartását nem kéri,

h) a jogi képviselő közreműködésével eljárni köteles felperes a bíróság felhívása ellenére – ideértve a 81. § (1) bekezdés szerinti esetet is – a hiányzó vagy megszűnt jogi képviseletének pótlásáról bíróság által megállapított határidő alatt nem gondoskodik,

i) megállapítja, hogy az ügy közigazgatási ügyben eljáró bíróság hatáskörébe tartozik.

(2) Az (1) bekezdés b) pontja alkalmazása során nem tekinthető írásbeli ellenkérelemnek a fizetési meghagyással szemben előterjesztett ellentmondás. Az alperes joghatósági kifogását legkésőbb az írásbeli ellenkérelmében, az érdemi védekezéssel egyidejűleg terjesztheti elő.

(3) Az (1) bekezdés e) és i) pontja esetében a bíróság az eljárás megszüntetésével egyidejűleg elrendeli az ügy iratainak áttételét a keresetlevél áttételére vonatkozó rendelkezések megfelelő alkalmazásával. Ha azonban az i) pont szerinti esetben a közigazgatási ügyben eljáró bíróságnál az ügy már folyamatban van és az saját hatáskörét megállapította, a bíróság az eljárást az áttétel mellőzésével szünteti meg.

(4) Az (1) bekezdés h) pontja esetében, ha a felperes a bíróság felhívásában meghatározott határidőn belül pártfogó ügyvédi képviselet engedélyezése iránti kérelmet terjesztett elő, a kérelem elbírálásról szóló határozat jogerőre emelkedésétől kell számítani a jogi képviselétről való gondoskodásra nyitva álló határidőt.

(5) Az eljárást az (1) bekezdés alapján megszüntető végzés ellen külön fellebbezésnek van helye.

246. § [Az eljárás kérelemre történő megszüntetése]

(1) A bíróság az eljárást kérelemre megszünteti az eljárás bármely szakában, ha

a) felperes a teljes keresetétől elállt,

b) a felek ezt közösen kérték,

c) a megszűnt félnek nincs jogutódja és bármelyik fél az eljárás megszüntetését kérte,

d) a bíróság a felperest perköltség-biztosíték adására kötelezte, de a felperes a kitűzött határidő alatt biztosítékot nem adott és az alperes az eljárás megszüntetését kérte.

(2) Az (1) bekezdés a) pontja esetében a felperes az alperes írásbeli ellenkérelmének előterjesztéséig az alperes hozzájárulása nélkül, ezt követően csak az alperes hozzájárulásával állhat el. Az írásban bejelentett elálláshoz a hozzájáruló nyilatkozatot egyidejűleg csatolni

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

kell. Ennek elmulasztása esetén a bíróság az alperest nyilatkozattételre hívja fel és figyelmezteti, hogy ha a felhívásra az abban megadott határidőn belül nem nyilatkozik, a felperes kérelmének megfelelően az eljárást megszünteti.

(3) Az eljárást az (1) bekezdés alapján megszüntető végzés ellen külön fellebbezésnek van helye. Az eljárás megszüntetésére irányuló kérelmet az (1) bekezdés *a)* és *b)* pontja szerinti esetben elutasító végzés ellen külön fellebbezésnek van helye.

247. § *[Az eljárás részbeni megszüntetése]*

(1) Ha az eljárás hivatalból vagy kérelemre történő megszüntetésének oka csak a kereset vagy viszontkereset, illetve csak valamelyik fél vonatkozásában áll fenn, a bíróság az eljárást – annak bármely szakaszában – a kereset vagy viszontkereset, illetve a megszüntetési okkal érintett fél tekintetében, részben szünteti meg.

(2) Ha a felperes az érdemi tárgyalási szakban a keresetétől kizárólag a kereseti kérelme valamely önállóan elbíráható része tekintetében áll el, a bíróság az eljárást csak e rész tekintetében szünteti meg.

(3) Az eljárás részbeni megszüntetése esetén az eljárás megszüntetésére irányadó szabályokat megfelelően alkalmazni kell.

248. § *[A keresetlevél beadásának és a perindítás jogi hatályainak fenntartása]*

(1) Az eljárásnak a 245. § (1) bekezdés *a)* és *d)* pontja, valamint a 246. § (1) bekezdés *d)* pontja szerinti megszüntetése esetén a keresetlevél benyújtásának, valamint a perindításnak az eljárási és anyagi jogi hatályai fennmaradnak, ha a felperes a megszüntető határozat jogerőre emelkedésétől számított harminc napon belül a keresetlevelet szabályszerűen újra benyújtja vagy igényét egyéb úton szabályszerűen érvényesíti.

(2) Az (1) bekezdésben meghatározott határidő elmulasztása miatt igazolásnak nincs helye.

XV. Fejezet

Eltérő rendelkezések a járásbíróság hatáskörébe tartozó ügyekben

73. Általános rendelkezés

249. § *[Utaló szabály]*

(1) Ha e törvény másként nem rendelkezik, a törvény XI–XIV. Fejezetének rendelkezéseit a járásbíróság hatáskörébe tartozó ügyekben a jelen fejezetben foglalt eltérésekkel kell alkalmazni.

(2) Az (1) bekezdés nem zárja ki, hogy a fél igényét az Európai Parlamentnek és Tanácsnak a kis értékű követelések európai eljárásnak bevezetéséről szóló 861/2007/EK rendeletében meghatározott eljárásban vagy választottbíróági eljárásban érvényesítse.

74. Jogi képviselet igénybevétele

250. § [Jogi képviselővel való eljárás választása]

Ha a fél jogi képviselővel jár el, ennek időpontjától az eljárás jogerős befejezéséig rá a kötelező jogi képviselet szabályait valamint az X–XIV. Fejezet rendelkezéseit – e fejezet szerinti eltérések nélkül – kell alkalmazni akkor is, ha a jogi képvisellete megszűnik, kivéve a 251. §-ban meghatározott eseteket.

251. § [Áttérés a jogi képviselő nélküli eljárásra]

(1) A jogi képviselet megszűnése esetén a fél egy alkalommal áttérhet a jogi képviselő nélküli eljárásra. Az áttérés a fél bejelentésétől kezdve hatályos.

(2) A fél az e § szerinti perbeli cselekményei a fél jogutódjával szemben nem hatályosak.

252. § [Tájékoztatási kötelezettség]

A bíróság a 250. és 251. §-ban foglaltakról a felet, illetve jogutódját a hozzá intézett első intézkedése alkalmával tájékoztatja.

75. Perfelvételi és érdemi tárgyalási szak

253. § [Beadványok benyújtása]

(1) A félnek az igazságügyért felelős miniszter rendeletében meghatározott, erre rendszeresített nyomtatványon kell előterjeszteni

- a) a keresetlevelet,
- b) a viszontkereset-levelet és a beszámítást tartalmazó iratot,
- c) az írásbeli ellenkérelmet.

(2) Ha a fél az (1) bekezdés b) és c) pontjában meghatározott beadványt nem a jogszabály szerinti nyomtatványon terjeszti elő a bíróság azt – hiánypótlási felhívás kiadása nélkül – hivatalból visszautasítja, feltéve, ha a bíróság a felet az előterjesztésre irányuló felhívásban erre figyelmeztette.

(3) A felperes a keresetet a lakóhelye (székhelye), a munkahelye szerint vagy a perre illetékes járásbíróságnál szóban is előadhatja. A bíróság a keresetet az erre rendszeresített nyomtatványon rögzíti. Ha a perre nem az a bíróság illetékes, amelyik a keresetet rögzítette, a bíróság a keresetlevelet az illetékes bírósághoz haladéktalanul megküldi, és feltünteti a kereset előadásának az időpontját. A keresetlevél beadása időpontjának a kereset szóbeli előadásának időpontját kell tekintetni.

(4) A fél a nyomtatványon előterjesztendő egyéb beadványoknak megfelelő nyilatkozatát a perbíróságnál szóban is előadhatja. A bíróság a nyilatkozatot az arra rendszeresített nyomtatványon rögzíti.

(5) A (3) és (4) bekezdésben meghatározott esetekben a felet a szükséges tájékoztatással is el kell látni és az esetleges hiányok pótlására nyomban fel kell hívni; ha a fél a hiányok pótlását felhívás ellenére elmulasztja, a keresetet, illetve a nyilatkozatot hiányos tartalmával kell a nyomtatványon rögzíteni. A szóbeli előadásról – kivéve, ha hiánypótlásra való felhívásra került sor és a hiányok pótlását a fél elmulasztotta – külön jegyzőkönyvet nem kell készíteni.

(6) A fél a folyamatban lévő perben a (3) és (4) bekezdésben meghatározottakon kívüli egyéb kérelmet, nyilatkozatot a perbíróságnál szóban is előterjeszthet, amelyet jegyzőkönyvbe kell foglalni.

(7) A bíróság a felet válaszirat, viszontválasz vagy előkészítő irat előterjesztésére csak akkor hívja fel, ha az a félnek nem okoz különösebb nehézséget.

254. § [Beadványok tartalma és hiányosságai]

(1) A 253. § (1) bekezdésében meghatározott beadványban nem kell feltüntetni az anyagi jogi jogalapot, a jogi érvelést és a jogszabályhelyet.

(2) Ha a fél 253. § (1) bekezdésében meghatározott beadványa nem tartalmaz törvényben vagy bíróság felhívásában meghatározott kötelező tartalmi elemet, vagy mellékletet, illetve eljárási illetéket, a mulasztás következményeit akkor lehet alkalmazni, ha a bíróság rövid határidő tűzésével és a hiányok megjelölése mellett a hiányok pótlására a felet felhívta, és a fél a hiányt nem pótolta.

255. § [Viszontkereset]

Járásbíróság előtt olyan viszontkeresetet, amely a követelés egész összegére tekintettel a törvényszék hatáskörébe tartozna, csak akkor lehet indítani, ha a viszontkeresettel érvényesített követelés beszámításra is alkalmas, és a követelés összegének a felperes kereseti követelését meghaladó részére a járásbíróságnak hatásköre van.

256. § [A felek idézése és jelenléte a perfelvételi tárgyaláson]

(1) Ha a perfelvételi tárgyaláson a szabályszerűen idézett fél helyett megjelent nem jogi képviselő a perbeli képviseleti jogát szabályszerűen nem igazolja, a bíróság megfelelő határidő tűzésével felhívja a megjelent személyt a képviseleti jog szabályszerű igazolására, míg egyidejűleg a felet a megjelent személy eljárását jóváhagyó nyilatkozat csatolására. Ha képviselőként megjelent személy a felet a törvény értelmében nem képviselheti, a bíróság a felet megfelelő határidő tűzésével felhívja, hogy a perben személyesen vagy a törvénynek megfelelő meghatalmazott útján járjon el és nyilatkozzon, hogy a megjelent személy eljárását jóváhagyja-e.

(2) Az (1) bekezdésben említett esetekben a bíróság a tárgyalást megtarthatja, az ellenfél kérelmére pedig a tárgyalást megtartja; a bíróság az (1) bekezdésben említett igazolás, illetve nyilatkozat becsatolása vagy annak előterjesztésére megadott határidő lejártá után állapítja meg, hogy a tárgyalást a fél részéről elmulasztottnak kell-e tekinteni. Ha a (1) bekezdésben említett igazolást vagy nyilatkozatot a kitűzött határidő alatt nem csatolták, a tárgyalást a fél részéről elmulasztottnak kell tekinteni és a mulasztás esetére vonatkozó rendelkezéseket kell alkalmazni. Ha ilyen esetben tárgyalás tartására már nincs szükség, csak a határozatot kell közölni az ítélet kivételével. Ha ítélet meghozatalának van helye, a bíróság kitűzi annak

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

kihirdetését, melyről a feleket értesíti. Az a körülmény, hogy az értesítés kézbesítése nincs igazolva, a határozat kihirdetésének nem akadálya.

(3) A 233. §-ban foglalt rendelkezéseket megfelelően kell alkalmazni azzal, hogy a jogi képviselőn a felet kell érteni.

257. § *[A keresetváltoztatás és ellenkérelem változtatás iránti kérelem]*

A fél a kereset-, illetve az ellenkérelem-változtatás iránti kérelmet tárgyaláson szóban is előadhatja.

258. § *[Utólagos bizonyítás]*

A 227. § (5) bekezdése nem alkalmazható.

259. § *[Rendfenntartás]*

Ha a bíróság a fél képviselőjét kiutasítja a teremből, felhívja a felet, hogy új képviselőről gondoskodjon vagy a tárgyaláson személyesen jelenjen meg, ha a jogi képviselő nélküli eljárásra való áttérés lehetőségével kíván élni, illetve a jogi képviselő nélküli eljárást engedélyezte számára a bíróság.

260. § *[Anyagi pervezetés]*

Az anyagi pervezetés szabályait azzal a kiegészítéssel kell alkalmazni, hogy a bíróság

a) elrendelheti a fél személyes meghallgatását a jogvita kereteinek meghatározásához, így különösen a fél tényállításai, jogállításai és kérelme, ellenkérelme és bizonyítási lehetőségei tisztázása érdekében és

b) a felet a bizonyításra szoruló tények vonatkozásában a bizonyítási lehetőségek, bizonyítási eszközök és ezek feltételei tekintetében – szükség esetén – útmutatással látja el.

XVI. Fejezet

A fizetési meghagyásos eljárással összefüggő perek

76. A perindítás

261. § *[A fizetési meghagyásos eljárással indult per]*

(1) A kötelezett által előterjesztett hatályos ellentmondás folytán a fizetési meghagyásos eljárás – az ellentmondással érintett részben – perré alakul át.

(2) A fizetési meghagyásos eljárást az (1) bekezdésben meghatározott eseten kívül akkor is per követi, ha

a) a fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelmet a közjegyző hivatalból elutasítja vagy

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

b) a fizetési meghagyásos eljárást a közjegyző végzéssel megszünteti,

és ezt követően a jogosult a követelés érvényesítése iránt a bíróságnál pert indít.

(3) A fizetési meghagyásos eljárással összefüggésben indult perben az XI–XV. Fejezet rendelkezéseit az e fejezetben foglalt eltérésekkel kell alkalmazni.

262. § *[A keresetlevél visszautasítása és az eljárás megszüntetése a fizetési meghagyásos eljárás mellőzése miatt]*

(1) Ha a felperes a keresetével kizárólag olyan követelést érvényesít, amelyet a fizetési meghagyásos eljárásról szóló 2009. évi L. törvény (a továbbiakban: Fmhtv.) alapján csak fizetési meghagyásos eljárás útján lehet érvényesíteni, a bíróság a keresetlevél visszautasításával egyidejűleg tájékoztatja őt a fizetési meghagyásos eljárás megindításának lehetőségéről és módjáról.

(2) Az (1) bekezdésben meghatározott esetben a fizetési meghagyásos eljárás mellőzése miatt az eljárás hivatalból való megszüntetésének nincs helye, ha az alperes ennek kifogásolása nélkül írásbeli érdemi védekezését terjesztett elő.

(3) A 261. § (2) bekezdésében meghatározott esetekben az Fmhtv. 3. § (2) bekezdésben foglalt korlátozás és a 180. § (1) bekezdés c) pontja alapján történő visszautasítás alkalmazásának nincs helye.

263. § *[A keresetlevél beadásához és a perindításhoz fűződő hatályok]*

(1) A fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelem előterjesztésének ugyanaz a hatálya, mint a keresetlevél előterjesztésének. Elektronikus kérelem esetén a kérelem beadása időpontjának a Magyar Országos Közjegyzői Kamara (a továbbiakban: MOKK) rendszere által elektronikus úton kiállított visszaigazolásában feltüntetett adatbevitel időpontja (Fmhtv. 12. §) minősül.

(2) A fizetési meghagyás kézbesítésének ugyanaz a hatálya, mint a kereset közlésének.

(3) A 261. § (2) bekezdésében meghatározott esetekben a fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelem beadásának joghatásai – a 261. § (2) bekezdés b) pontja esetén a meghagyás kézbesítésének joghatása is – fennmaradnak, ha a jogosult a keresetlevelet a közjegyző elutasító vagy megszüntető végzésének jogerőre emelkedésétől számított harminc napon belül a bírósághoz előterjeszti, feltéve hogy a keresetlevélhez mellékeli a közjegyző elutasító, illetve megszüntető végzését. A határidő elmulasztása esetén igazolásnak nincs helye.

264. § *[A keresetet tartalmazó irat]*

(1) A felperes a közjegyző az Fmhtv. 37. § (3) bekezdése szerinti felhívása kézbesítésétől számított tizenöt napon belül köteles az eljárási illeték kiegészítését teljesíteni és keresetét a keresetlevél szerkezetére és tartalmi elemeire, valamint mellékleteire vonatkozó rendelkezéseknek megfelelő iratban előterjeszteni a közjegyző felhívásában megjelölt bíróságon. Az irat fejrészában fel kell tüntetni a per fizetési meghagyásos eljárási előzményére való utalást és a közjegyzői ügyszámot, valamint az irathoz mellékelni kell a közjegyző felhívásának másolatát.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

(2) A keresetet tartalmazó iratot a fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelemben megjelölt, illetve a hatáskörrel, illetékességgel rendelkező bíróságtól függetlenül a közjegyző felhívásában megjelölt bíróságon kell előterjeszteni.

265. § *[A bíróság intézkedései a fizetési meghagyásos eljárást követő eljárásban]*

(1) Ha a közjegyző valamely okból nem a Fmhtv. 37. § (3) bekezdése szerinti felhívásában szereplő bíróságnak küldte meg az aktanyomatot, a bíróság azt – az áttétel szabályainak mellőzésével – haladéktalanul megküldi a felhívás szerinti bíróságnak.

(2) Ha a felperes az előkészítő iratot nem a közjegyző felhívásában megjelölt bíróságon nyújtja be, a bíróság azt – az áttétel szabályainak mellőzésével – haladéktalanul megküldi a közjegyző felhívása szerinti bíróságnak és erről a felperest értesíti. A keresetet tartalmazó iratot akkor kell előterjesztettnek tekinteni, amikor az a közjegyző felhívása szerinti bíróságra megérkezett.

(3) Ha a közjegyző felhívásában megjelölt bíróság azt állapítja meg, hogy a per más bíróság hatáskörébe, illetve illetékességébe tartozik, azt eljárás megszünteti és elrendeli az ügy áttételét akkor is, ha a felperes a közjegyző felhívásában megjelölt határidőben keresetet tartalmazó iratot nem nyújtott be.

(4) Ha a felperes a keresetet tartalmazó irathoz nem csatolta a közjegyző felhívását, a közjegyző felhívásában szereplő bíróság egyébként nem állapítható meg, és a bírósághoz közjegyzői aktanyomat sem érkezett a bíróság a keresetet tartalmazó iratot hivatalból visszautasítja. Jogi képviselő nélkül eljáró fél esetében a visszautasításnak csak akkor van helye, ha a bíróság nyolc napos határidővel felhívta a felet a közjegyzői felhívás becsatolására, és az eredménytelenül eltelt. A végzés ellen külön fellebbezésnek van helye.

(5) A perre hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bíróság hivatalból elutasítja az ellentmondást és az eljárást megszünteti, ha a közjegyző az ennek megfelelő intézkedését [Fmhtv. 36. § (3) bekezdés] elmulasztotta. A végzés ellen külön fellebbezésnek van helye. A bíróság a jogerős végzése megküldésével egyidejűleg felhívja a közjegyzőt a meghagyás jogerejével kapcsolatos intézkedések megtétele érdekében.

(6) Ha a perre hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bíróság azt állapítja meg, hogy a közjegyző hatáskörébe tartozó – a perré alakulás tényét érintő – kérelmet a közjegyző nem bírált el, felhívja a közjegyzőt a kérelem elbírálására és ezzel egyidejűleg a kérelem jogerős elbírálásáig az eljárást felfüggeszti.

266. § *[Az eljárás megszüntetése]*

(1) A bíróság – a (2) bekezdésben meghatározott kivétellel – hiánypótlási felhívás mellőzésével az eljárást megszünteti, ha a felperes a közjegyző felhívásának kézbesítésétől számított tizenöt napon belül

a) nem teljesítette az illetékfizetési kötelezettségét vagy a keresetet tartalmazó iratot a közjegyző felhívásában megjelölt bíróságon nem nyújtotta be;

b) a felperes csak részben teljesítette az illetékfizetési kötelezettségét vagy a határidőben benyújtott irat nem felel meg a 174. és 175. §-ban meghatározottaknak, kivéve, ha a hiányzó tartalmi elem – ide nem értve a képviselő képviseleti jogának igazolását – a kibocsátott fizetési meghagyásból megállapítható.

(2) A jogi képviselő nélkül eljáró felperes vonatkozásában a bíróság az (1) bekezdés b) pontjában meghatározott esetben tizenöt napos határidővel hiánypótlási felhívást és a jogkövetkezményre való figyelmeztetést ad ki, és ennek eredménytelensége esetén szünteti meg az eljárást.

267. § [Az iratok kézbesítése]

A bíróság a 265. és a 266 §-ban meghatározott értesítéseit és határozatait a felek számára akkor is a fizetési meghagyásban, illetve ellentmondásban, vagy a keresetet tartalmazó iratban feltüntetett képviselő számára kézbesíti, ha a képviselő képviseleti joga nincs igazolva. Ha a feltüntetett képviselő neve vagy kézbesítési címe hiányos, az iratot a fél számára kell kézbesíteni.

77. A fizetési meghagyásos eljárással összefüggő perekre vonatkozó egyéb szabályok

268. § [Perköltség és költségkedvezmények]

(1) A 261. § (1) bekezdésében, valamint – a 263. § (3) bekezdésében meghatározott feltételek fennállása esetén – a 261. § (2) bekezdésében meghatározott perben a fizetési meghagyásos eljárás díja és a fél célszerű és jóhiszemű eljárása keretében a fizetési meghagyásos eljárásban felmerült másolati díj (e §-ban együtt: díj) a perköltség részét képezi.

(2) A közjegyzőnek a felet költségkedvezményben részesítő jogerős végzése a peres eljárásra is hatályos, azonban a perben eljáró bíróság a végzést hatályon kívül helyezheti vagy megváltoztathatja. Ha a közjegyző a felet költségkedvezményben részesítette, a fél részben vagy egészben mentes a 261. § (2) bekezdésében foglalt esetben a peres eljárás illetékének viselése alól.

(3) Ha a közjegyző a felet a fizetési meghagyásos eljárás során költségkedvezményben részesítette, a díj megfizetéséről és viseléséről a 261. § (1) bekezdésében foglalt esetben a bíróság határoz és kötelezi a felet a költségkedvezmény folytán meg nem fizetett díjnak a MOKK részére való megfizetésére. E határozatát a bíróság a MOKK-nak is kézbesíti. Ha a fél a per során költségkedvezményben részesül, ez a díj megfizetése alól őt nem mentesíti.

(4) A díj tekintetében igénybe vehető kedvezményekre a fizetési meghagyásos eljárásról szóló külön törvényt, valamint a felhatalmazása alapján kiadott külön jogszabályt, a peres eljárás során igénybe vehető további kedvezményekre e törvényt, valamint az e törvény felhatalmazása alapján kiadott külön jogszabályt kell alkalmazni.

269. § [A perré alakult eljárásra vonatkozó egyéb szabályok]

(1) Ha a 265. és a 266. §-ban foglalt intézkedések megtételére nincs szükség és a felperes a 264. § szerinti kötelezettségeit teljesítette, az eljárást a XI–XV. Fejezet rendelkezései szerint kell folytatni azzal az eltéréssel, hogy a kereset közlésével kapcsolatos rendelkezések vonatkozásában a keresetlevél alatt a felperes kereset tartalmazó iratát kell érteni. A 182. §-ban foglaltak alapján alperesnek kézbesítendő iratokra a 267. § rendelkezéseit megfelelően kell alkalmazni.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

(2) Az írásbeli ellenkérelem benyújtásának elmulasztása vagy hatálytalansága esetén a fizetési meghagyással szemben előterjesztett ellentmondás nem akadályozza a bírósági meghagyás kibocsátását.

NEGYPEDIK RÉSZ

BIZONYÍTÁS

XVII. Fejezet

A bizonyítás általános szabályai

78. A bizonyításra vonatkozó alapvető rendelkezések

270. § *[A tényállás szabad megállapításának elve]*

A bíróság a polgári perben – törvény eltérő rendelkezése hiányában – alakszerű bizonyítási szabályokhoz, a bizonyítás meghatározott módjához vagy meghatározott bizonyítási eszközök alkalmazásához nincs kötve, szabadon felhasználhatja a felek előadásait, valamint minden egyéb bizonyítékot, amely a tényállás megállapításához alkalmas.

271. § *[Bizonyítási érdek és bizonyítási szükséghelyzet]*

(1) A perben jelentős tényeket – törvény eltérő rendelkezése hiányában – annak a félnek kell bizonyítania, akinek érdekében áll, hogy azokat a bíróság valószínűsítse (bizonyítási érdek). A bizonyítás elmaradásának vagy sikertelenségének a következményeit is ez a fél viseli törvény eltérő rendelkezése hiányában.

(2) A fél bizonyítási szükséghelyzetben van, ha valószínűsíti, hogy

a) a bizonyítási indítványához nélkülözhetetlen adatokkal kizárólag az ellenérdekű fél rendelkezik, és igazolja, hogy az ezek megszerzéséhez szükséges intézkedéseket a tőle elvárható módon megtette,

b) a tényállítás bizonyítása a számára nem lehetséges, de az ellenérdekű féltől elvárható lenne az annak valószínűsítését kizáró tények fennállásának a bizonyítása, vagy

c) a bizonyítás sikerességét az ellenérdekű fél neki felróhatóan hiúsította meg, és ő ennek megelőzése, elhárítása vagy következményeinek enyhítése érdekében úgy járt el, ahogy az tőle elvárható.

(3) Nem áll fenn bizonyítási szükséghelyzet, ha az ellenérdekű fél valószínűsíti a (2) bekezdésben foglaltak ellenkezőjét.

(4) Bizonyítási szükséghelyzet fennállása esetén a szükséghelyzetben lévő fél által bizonyítandó tény a bíróság valószínűsítéssel fogadhatja el, ha annak tekintetében kételye nem merül fel.

272. § [Bizonyítás nélkül megállapítható tények]

(1) A bíróság az ellenérdekű fél által beismert, a felek által egyezően előadott, az ellenfél által bírói felhívás ellenére nem vitatott, vagy e törvény értelmében nem vitatottnak tekintendő tényállítást valósnak fogadhatja el, ha annak tekintetében kételye nem merül fel.

(2) A köztudomású tényeket és az olyan tényeket, amelyekről a bíróságnak hivatalos tudomása van, a bíróság akkor is figyelembe veszi, ha azokra a felek nem hivatkoztak. E tényeket a bíróság külön bizonyítás nélkül is megállapíthatja.

(3) A bíróság a törvényes vélelmeket – ideértve azokat a jogszabályokat is, amelyek szerint valamely körülményt az ellenkező bizonyításig valónak kell tekinteni – hivatalból veszi figyelembe. Ezen esetekben – törvény eltérő rendelkezése hiányában – ellenbizonyításnak van helye.

(4) A bíróság tájékoztatja a feleket a (2) és (3) bekezdés alapján hivatalból figyelembe vett tényekről.

79. A bizonyítás módjai és eszközei

273. § [A bizonyítás módjai]

A bizonyítás történhet különösen tanúbizonyítás, szakértői bizonyítás, okirati bizonyítás és szemle útján. A bíróság bármilyen olyan egyéb bizonyítást is fogadhat, amely a perben jelentős tények megállapítására alkalmas, ha ez a jogvita eldöntése szempontjából célszerűnek mutatkozik, kivéve, ha a bizonyítás-felvétel adott módja a közrendbe ütközik.

274. § [A bizonyítás eszközei]

(1) A bizonyítási eszköznek alkalmasnak kell lennie arra, hogy igénybevételével a bíróság a perben jelentős tények megállapításához felhasználható, az okszerű mérlegelés során ésszerűen figyelembe vehető bizonyítékhoz juthasson.

(2) Bizonyítási eszközként különösen tanú, szakértő, okirat, képfelvétel, hangfelvétel, kép- és hangfelvétel, valamint egyéb tárgyi bizonyítási eszköz vehető igénybe.

(3) Nem használható fel a bizonyítási eszköz, ha azt törvény

a) kizárja, vagy

b) feltételhez köti, kivéve, ha a feltétel fennállása megállapítható.

275. § [Jogsértő bizonyítási eszközök]

(1) A perben nem használható fel az a tárgyi bizonyítási eszköz,

a) amelyet az élethez és testi épséghez fűződő jog megsértésével vagy erre irányuló fenyegetéssel szereztek meg, illetve ily módon állítottak elő,

b) amely egyéb jogsértő módon keletkezett,

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

c) amelyet a bíróság elé terjesztő fél vagy harmadik személy, illetve a szerzési láncolatban őket megelőző személyek közül bárki egyéb jogsértő módon szerzett meg, vagy

d) amelynek a bíróság elé terjesztése személyiségi jogot sértene (jogsértő bizonyítási eszköz).

(2) A bizonyítási eszköz nyilvánvalóan jogsértő, ha az a rendelkezésre álló bizonyítékok és adatok alapján tényként egyértelműen megállapítható. A bizonyítási eszköz nyilvánvalóan jogsértő voltát a bíróság hivatalból veszi figyelembe és erről a feleket tájékoztatja.

(3) Ha a bizonyítási eszköz nem nyilvánvalóan jogsértő, a bizonyítási eszköz jogsértő voltát a bizonyítási eszközt előterjesztő fél ellenfele az előterjesztést követően haladéktalanul köteles bejelenteni. A perfelvétel lezárását követően a fél akkor hivatkozhat a bizonyítási eszköz jogsértő voltára, ha arról önhibáján kívül utóbb szerzett tudomást és a tudomásszerzéstől számított tizenöt napon belül azt bejelenti. Utólagos bizonyítás esetén e rendelkezéseket megfelelően kell alkalmazni.

(4) A jogsértő bizonyítékot a bíróság – az (1) bekezdés a) pontja szerinti esetet kivéve – kivételesen

- a) a jogsérelem sajátosságát és mértékét,
- b) a jogsérelemmel érintett jogi érdeket,
- c) a jogsértő bizonyíték tényállás felderítésére gyakorolt hatását,
- d) a rendelkezésre álló egyéb bizonyítékok súlyát, és
- e) az eset összes körülményeit

mérlegelve figyelembe veheti.

(5) Ha a jogsértő bizonyítási eszköz nem használható fel és a perben releváns tény a bizonyító fél más módon bizonyítani nem képes, a bíróság a bizonyítási szükséghelyzet szabályait alkalmazhatja.

276. § [A jogellenes bizonyítási eszköz befogadásának hatása más eljárásra]

(1) A jogellenes bizonyítási eszköz perben való felhasználása a bizonyítási eszköz készítése, jogosulatlan megszerzése, illetve felhasználása miatt a felet terhelő büntetőjogi, szabálysértési, illetve polgári jogi felelősséget – a (2) bekezdésben foglalt kivétellel – nem érinti; erre a bizonyító felet figyelmeztetni kell.

(2) A képmáshoz, illetve hangfelvételhez való jogot sértő bizonyítási eszköz befogadása esetén a képmás, illetve hangfelvétel kizárólag ezen bíróság előtti felhasználása miatt nem indítható a személyiségi jog védelme iránti per.

277. § [Más eljárásban felvett bizonyítás eredményének felhasználása]

(1) A bíróság felhasználhatja a más eljárásban beszerzett bizonyítékot – ide értve a fél más eljárásban tett tényállítását is –, kivéve, ha a bizonyítás (tényállítás) felvételének a módja, az eljárás sajátosságait leszámítva, e törvény rendelkezéseibe ütközik.

(2) A bizonyíték felhasználhatóságának akadályát a bíróság nem vizsgálja hivatalból, ha az nem nyilvánvaló. Ha valamelyik fél a más eljárásban beszerzett bizonyíték felhasználhatóságának akadályát állítja, a bizonyítás e tekintetben őt terheli.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

(3) A más eljárásban felvett bizonyítás eredményét a bíróság a tárgyaláson a szükséges terjedelemben ismerteti, és arra a felek észrevételeket tehetnek. Ha a felhasználni kívánt bizonyíték bármely jelenlévő fél előtt korábban nem volt ismert, a jelenlévő fél kérelmére a bíróság azt részletesebben is ismerteti.

(4) Jogerős ítéletben foglalt ténymegállapítást a bíróság külön bizonyítás nélkül is valónak fogadhat el, ha annak tekintetében kételye nem merül fel.

80. A közreműködők és a velük szemben alkalmazható kényszerítő eszközök

278. *[A közreműködők kötelessége és jogai]*

A tanú, a szakértő, az okirat, illetve a szemletárgy birtokosa, és mindazok, akiknek a bizonyításban való részvételét a bíróság szükségesnek tartja (a továbbiakban együtt: közreműködők), kötelesek közreműködni a bizonyítás felvételében. A közreműködők jogosultak a közreműködésükkel összefüggésben felmerült költségeik és káruk megtérítésére, és – ha a közreműködés a hivatásuk gyakorlásával valósul meg – megfelelő díjazásra.

279. § *[A közreműködőkkel szemben alkalmazható kényszerítő eszközök]*

(1) A bíróság azt a közreműködőt, aki az eljárási kötelezettségét megszegi anélkül, hogy azt – az ok valószínűsítése mellett – alapos okkal előzetesen kimentette volna,

- a) az okozott költségek megtérítésére kötelezi,
- b) pénzbírsággal sújthatja,
- c) elrendelheti az elővezetését,
- d) csökkentheti a díját,
- e) értesítheti a mulasztásról elöljáróját, vezetőjét, munkáltatóját.

(2) Az (1) bekezdésben foglalt kényszerítő eszközöket a bíróság együttesen is alkalmazhatja.

(3) A kényszerítő eszközök alkalmazása során a bíróság a célszerűség és arányosság követelményeit veszi figyelembe.

(4) A tizenegyedik életévét be nem töltött kiskorúval szemben kényszerítő eszközök nem alkalmazhatók, helyette a törvényes képviselőjével szemben alkalmazható az (1) bekezdés a) és b) pontja.

280. § *[Utólagos kimentés]*

Ha a közreműködő a kötelezettsége megszegését a kényszerítő eszköz alkalmazása után – az ok valószínűsítése mellett – alapos okkal kimenti vagy kötelezettségét teljesíti, a bíróság az intézkedést elrendelő végzést hatályon kívül helyezi.

281. § *[Jogorvoslat]*

A kényszerítő eszközt alkalmazó, illetve a kényszerítő eszközt alkalmazó végzés hatályon kívül helyezésére irányuló kérelmet elutasító végzés ellen az érintett közreműködő részéről

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

külön fellebbezésnek van helye. Az elővezetést elrendelő határozat fellebbezésre tekintet nélkül előzetesen végrehajtható.

XVIII. Fejezet

A bizonyítási eljárás általános szabályai

81. A bizonyítási indítványozása és elrendelése

282. § *[A bizonyítás indítványozása és bizonyítási eszköz rendelkezésre bocsátása]*

(1) A fél az e törvényben rögzített eljárási rend keretében a tárgyaláson vagy írásban terjesztheti elő bizonyítási indítványát illetve bocsáthatja rendelkezésre tárgyi bizonyítási eszközét.

(2) A bizonyítási indítványban a fél köteles megjelölni a bizonyítani kívánt tényt, a bizonyítási eszközt és a bizonyítási módot, és köteles röviden megindokolni azok bizonyításra való alkalmasságát.

(3) A tárgyi bizonyítási eszköz – ideértve az okiratot is – rendelkezésre bocsátásakor a fél köteles megjelölni a bizonyítani kívánt tényt és köteles röviden megindokolni a bizonyításra való alkalmasságát.

283. § *[A bizonyítás elrendelése vagy mellőzése]*

(1) A bíróság a per eldöntéséhez szükséges tények megállapítása végett bizonyítást rendel el.

(2) A bíróság bizonyítást hivatalból akkor rendelhet el, ha azt törvény megengedi.

(3) A bíróság a fél által előterjesztett bizonyítási indítványhoz, a bizonyítás felvétele tárgyában hozott határozatához nincs kötve.

(4) A bíróság mellőzi a bizonyítás elrendelését, vagy a már elrendelt bizonyítás lefolytatását, ha az a jogvita elbírálása szempontjából szükségtelen.

(5) A bíróság a bizonyítás elrendelését mellőzi,

a) ha a bizonyítási indítványt a fél nem e törvényben meghatározott tartalommal terjeszti elő, kivéve, ha törvény eltérően rendelkezik,

b) ha a bizonyítási költségek előlegezésére kötelezett fél – felhívás ellenére – előlegezési kötelezettségét nem teljesítette.

82. A bizonyítás-felvétel és a bizonyítás eredményének mérlegelése

284. § [A bizonyítás-felvétel helye]

(1) A bíróság csak a saját illetékességi területén vagy a székhelyén teljesítendő bírói cselekményeket foganatosíthatja közvetlenül, és más bíróság területén csak akkor járhat el, ha ez a területének határán foganatosítandó cselekmény befejezése végett szükséges, továbbá, ha a cselekmény közvetlen foganatosítását a sürgősség, kiskorú érdeke vagy más fontos érdek indokolja. Ha a bíróság az illetékességi területén kívül jár el, erről értesíti az illetékes járásbíróságot, amely megkeresésre a bizonyítás-felvétel során segédkezni köteles.

(2) A bizonyítási eljárást a perbíróság rendszerint tárgyaláson folytatja le. Ha annak e törvényben meghatározott feltételei fennállnak, a bizonyítás-felvétel történhet távközlő hálózat igénybevételével.

(3) Ha a bizonyítás-felvétel tárgyaláson való lefolytatása jelentős nehézséggel vagy aránytalanul nagy költségtöbblettel járna, a bizonyítás-felvétel történhet kiküldött bíró vagy megkeresett bíróság útján is.

285. § [A bizonyítás-felvétel módja]

(1) A bíróság a felek bizonyítási indítványainak keretei között szabadon állapítja meg a bizonyítás felvételének módját, eszközeit, az egyes bizonyítási cselekmények körét és sorrendjét.

(2) A bíróság a bizonyítás felvétele tárgyában hozott végzéséhez nincs kötve: elrendelheti a mellőzött bizonyítás foganatosítását, az elrendelt bizonyítás mellőzését, illetve a már foganatosított bizonyítás felvételének megismétlését vagy kiegészítését.

(3) A bizonyítás felvétele során a közreműködőket – e törvény eltérő rendelkezése hiányában – a bíróság nyilatkoztatja. A bíróság tagjai a közreműködőkhöz és a felekhez a ténybeli nyilatkozataik valós tartalmának tisztázása, a közreműködő szavahihetőségének és illetéktelen befolyástól való mentességének ellenőrzése, a tudomásszerzés körülményeinek, illetve az okirat vagy más bizonyítási eszköz hitelességét érintő körülményeknek a feltárása érdekében kérdéseket intézhetnek.

286. § [A felek által gyakorolható jogosultságok]

A felek a bizonyítás-felvételnél jelen lehetnek, annak lefolyásával és eredményével kapcsolatban észrevételeket és indítványokat tehetnek. A felek a bíróság számára további kérdések feltételét indítványozhatják. A bíróság engedélyezheti, hogy egyes kérdéseket a fél közvetlenül tegyen fel a közreműködőnek.

287. § [A bizonyítás eredményének mérlegelése]

(1) A bíróság a perben jelentős tényeket a felek tényállításainak és perben tanúsított magatartásának, valamint a per tárgyalása során megismert bizonyítékoknak és egyéb peradatoknak az egybevetése (egyenként és összességében való értékelése) alapján a meggyőződése szerint állapítja meg.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

(2) Ha a per során a félnek és képviselőjének tényállításai eltérőek, ezt a bíróság akként értékeli, mintha magának a félnek a tényállításai lennének eltérők.

(3) A bíróság a kártérítés vagy egyéb tartozás összegét, ha az a szakértői vélemény vagy más bizonyíték alapján nem állapítható meg, a per összes körülményeinek mérlegelésével belátása szerint határozza meg.

XIX. Fejezet

A bizonyítás-felvétel különös szabályai

83. Bizonyítás-felvétel távközlő hálózat igénybevételével és kiküldött bíró útján

288. § *[A távközlő hálózat útján történő meghallgatás]*

Ha a bizonyítás-felvétel során a fél és más perbeli személy, a tanú, valamint a szakértő meghallgatása szükséges, a bíróság a XLVII. Fejezet rendelkezései szerint a meghallgatást távközlő hálózat útján is foganatosíthatja.

289. § *[Bizonyítás-felvétel kiküldött bíró útján]*

(1) Kiküldött bíróként – ha e törvény eltérően nem rendelkezik – a bíróság eljáró tanácsának elnöke, egy vagy több tagja járhat el.

(2) A bizonyítás-felvétel kiküldött bíró útján való foganatosítását elrendelő végzésben meg kell jelölni

- a) a kiküldött bírót,
- b) a bizonyítás-felvétel időpontját,
- c) a meghallgatandó személy nevét, címét, perbeli szerepét vagy a szemle helyszínét,
- d) a bizonyítandó tényeket, és azokat a kérdéseket, amelyekre a meghallgatott személyt nyilatkoztatni kell,
- e) azt az okiratot vagy tárgyi bizonyítási eszközt, amelyet a közreműködő a meghallgatás helyszínén köteles felmutatni.

(3) A bíróság a végzésben elrendelheti, hogy

- a) a kiküldött bíró útján való bizonyítás-felvételre meghatározott helyszínen vagy az érintett személy tartózkodási helyén kerüljön sor,
- b) a kiküldött bíró készítsen kép- és hangfelvételt vagy hangfelvételt a bizonyítási cselekményről.

(4) A bíróság a meghallgatandó személyt és a feleket a bizonyítás-felvétel kitűzött hatánapjára megidézi.

(5) A kiküldött bíró a bizonyítási cselekményről jegyzőkönyvet vesz fel.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

(6) Ha e törvény eltérően nem rendelkezik, a bizonyítás-felvétel során a kiküldött bíró eljárására megfelelően alkalmazni kell a bizonyítás felvételére vonatkozó általános szabályokat is.

84. Bizonyítás-felvétel megkeresett bíróság útján

290. § [Megkeresett bíróság útján való bizonyítás-felvétel elrendelése]

A bizonyítás-felvétel megkeresett bíróság útján való fogantatását elrendelő végzésben meg kell jelölni a megkeresett bíróságot és a 289. § (2) bekezdés c)–e) pontjában foglaltakat, továbbá a bíróság elrendelheti a 289. § (3) bekezdésében foglaltakat.

291. § [Iratok megküldése a megkeresett bírósághoz]

A megkeresett bírósághoz meg kell küldeni azokat az iratokat is, amelyek a megkeresés elintézéséhez szükségesek. A megkeresett bírósággal a tanács elnöke közli mindazokat az adatokat, amelyek a bizonyítás lefolytatásához szükségesek, így különösen közölni kell az eljárásban részt vevők, továbbá a képviselőik nevét és lakóhelyét, a költségek előlegezésére vonatkozó adatokat, a szükséghez képest az ügy vázlatos leírását és a bizonyítás útján tisztázandó tényállást, valamint azt is, ha az eljárásban résztvevők valamelyike költségmentességben részesül.

292. § [A megkeresett bíróság eljárása]

(1) A megkeresett bíróság a bizonyítás lefolytatására hatánapot tűz ki, és arra a meghallgatni kért személyeket és a feleket megidézi.

(2) A megkeresett bíróságon a bizonyítást egyesbíró vagy bírósági titkár folytatja le. Egyébként a megkeresett bíróság a bizonyítás-felvétel általános szabályainak megfelelő alkalmazásával jár el, és – ha e törvény másként nem rendelkezik – a megkereső bíróság jogait gyakorolja.

(3) Ha a megkeresés teljesítésére egészben vagy részben más bíróság illetékes, erről a megkeresett bíróság haladéktalanul értesíti a megkereső bíróságot.

(4) A megkeresett bíróság a bizonyításról jegyzőkönyvet vesz fel. A jegyzőkönyvben mind a megkereső, mind a megkeresett bíróságot fel kell tüntetni. A bizonyításról készült jegyzőkönyvet az iratokkal együtt nyolc napon belül meg kell küldeni a megkereső bíróságnak.

(5) A megkeresett bíróság a megkeresést tizenöt napon belül teljesíti. Ha a megkeresett bíróság a megkeresést tizenöt napon belül nem intézte el, az elintézés akadályát a megkereső bíróságnak közli.

XX. Fejezet

Tanúk

85. A tanúkkal kapcsolatos általános rendelkezések

293. § *[A tanúbizonyítási indítvány]*

- (1) A fél tanúbizonyítási indítványában be kell jelenteni a tanú nevét és idézhető címét.
- (2) Ha a megidézeni kért tanú kiskorú, a félnek be kell jelentenie a tanú életkorát, törvényes képviselője nevét és idézhető címét is.
- (3) Ha a perben a bírót vagy más hivatalos személyt tanúként a hivatali működése vagy azzal összefüggő ok miatt kéri megidézeni, az idézési címe a szolgálati helye szerinti bíróság vagy hivatal címe. Ha a bíró vagy más hivatalos személy szolgálati viszonya a per alatt megszűnik, az idézésre az általános szabályok az irányadók.

294. § *[A tanú adatainak zártan történő kezelése]*

- (1) A tanú nevén kívül a tanú egyéb adatait külön lapon kell bejelenteni, kivéve, ha a tanú az adatainak feltüntetéséhez előzetesen hozzájárult, vagy ha az adatokat valamennyi peres fél ismeri, vagy azok valamely közhiteles nyilvántartásból bárki számára megismerhetők.
- (2) A hozzájárulásról vagy az adat ismertségéről az indítványozó félnek a tanúbizonyítási indítványban nyilatkoznia kell.
- (3) Különösen indokolt esetben a tanúbizonyítási indítványban elegendő a tanú neve helyett egyéb megjelölést alkalmazni; az így megjelölt tanú nevét is a külön lapon kell bejelenteni.
- (4) A külön lapot a bíróság az iratok között elkülönítve, zártan kezeli, annak tartalmát csak a bíróság, a jegyzőkönyvvezető (leíró) és az ügyész jogosult megismerni. A bíróság az eljárás során biztosítja, hogy az adatokat bejelentő fél és az ügyész kivételével a felek és egyéb perbeli személyek számára a tanú személyi adatai az eljárás egyéb adataiból se válhassanak megismerhetővé.
- (5) Ha a fél az (1)–(3) bekezdésben írt szabályok megszegésével terjeszti elő tanúbizonyítási indítványát, és a tanú a fél eljárását az adatbejelentés módjáról való tudomásszerzéstől számított tizenöt napon belül kifogásolja, a bíróság az adat bejelentőjét pénzbírsággal sújtja. Az adatbejelentéstől számított hat hónap eltelte után az adatbejelentéssel kapcsolatos kifogást előterjeszteni nem lehet. Ha a kifogás elkésett, azt a bíróság hivatalból elutasítja, a kifogást elutasító határozat ellen külön fellebbezésnek van helye.

295. § *[Az ellenérdekű fél kötelezése a tanú adatainak bejelentésére]*

- (1) A bíróság a bizonyító fél kérelmére az ellenfelet is kötelezheti a tanú nevének és idézhető címének a 293. §-ban meghatározott módon való bejelentésére, ha a bizonyító fél valószínűsíti, hogy az általa nem ismert tanút az ellenfél ismeri vagy ismernie kell.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

(2) Az (1) bekezdésben meghatározott esetben a tanú adatainak zártan történő kezelésére vonatkozó rendelkezéseket azzal az eltéréssel kell alkalmazni, hogy a tanú zártan kezelt adatait a bizonyító fél sem ismerheti meg, és az adatok zártan történő kezelését a tanú hozzájárulásának hiányában csak akkor lehet megszüntetni, ha a bizonyító fél időközben egyéb úton megismerte a tanú személyi adatait.

296. § [A tanú idézése]

(1) A tanút az elnök idézi meg. Az idézésben meg lehet jelölni azokat a körülményeket is, amelyekre a tanú meghallgatása irányul, és a tanút fel lehet hívni, hogy meghatározott feljegyzéseit, iratait vagy a bizonyításnál felhasználható egyéb tárgyait hozza magával.

(2) A tanút az idézésben tájékoztatni kell adatainak kezelési módjáról, az adatkezeléssel kapcsolatos jogairól, továbbá arról, hogy a megjelenésével kapcsolatos költségek megtérítésére mennyiben tarthat igényt.

(3) A tizennegyedik életévét be nem töltött kiskorú tanút törvényes képviselője útján idézi a bíróság azzal a felhívással, hogy a tanú megjelenéséről gondoskodik. A tizennegyedik életévét betöltött kiskorú tanú idézéséről a bíróság a törvényes képviselőjét értesíti.

(4) Ha a tanú a fél által bejelentett adatok téves volta miatt nem volt megidézhető, a bíróságnak a tanú ismételt megidézése előtt meg kell vizsgálnia, hogy a fél téves bejelentése nem a per elhúzását célozta-e. Ezt a rendelkezést kell megfelelően alkalmazni arra az esetre is, amikor a bíróság a bizonyító fél ellenfelét kötelezte a tanú adatainak bejelentésére.

297. § [A törvényes képviselő meghallgatása]

A fél törvényes képviselőjét tanúként meghallgatni nem lehet, kivéve, ha az általa képviselt természetes személy fél a perben perbeli cselekvőképességgel rendelkezik.

298. § [Tanúzási képtelenség]

(1) Nem hallgatható meg tanúként,

a) akitől testi vagy szellemi fogyatkozása miatt helyes vallomás nem várható,
b) aki a titoktartás alól felmentést nem kapott, olyan kérdésről, amely minősített adatnak minősül.

(2) A titoktartási kötelezettség az annak alapjául szolgáló jogviszony megszűnése után is fennmarad.

(3) Azt, hogy a titoktartás alól való felmentésre az egyes esetekben mely hatóság vagy szerv illetékes, jogszabály határozza meg.

(4) Azokat a kérdéseket, amelyekre a felmentést kérik, a felmentésre irányuló megkeresésben meg kell jelölni.

(5) A jelen § rendelkezései ellenére meghallgatott tanú vallomása bizonyítékként figyelembe nem vehető.

299. § [A tanúvallomás megtagadása]

(1) A tanúvallomást megtagadhatja:

- a) a felek bármelyikének hozzátartozója,
- b) az, aki a tanúvallomás folytán magát vagy hozzátartozóját bűncselekmény elkövetésével vádolná, az azzal kapcsolatos kérdésben,
- c) aki hivatásánál fogva titoktartásra köteles, ha a tanúvallomással titoktartási köteleességét sértené meg, kivéve, ha az érdekelt e köteleesség alól felmentette,
- d) az üzleti titok megtartására köteles személy az olyan kérdésben, amely tekintetében a tanúvallomással titoktartási köteleességét sértené meg, kivéve, ha a kérdés a közérdekű adatok nyilvánosságára és a közérdekből nyilvános adatra vonatkozó törvény rendelkezése alapján nem minősül üzleti titoknak, vagy ha a per tárgyát annak eldöntése képezi, hogy az érintett adat közérdekű adatnak minősül-e,
- e) a jogvitával érintett ügyben lefolytatott közvetítői eljárásban eljáró közvetítő, szakértő,
- f) a médiatartalom-szolgáltató, valamint a vele munkaviszonyban vagy munkavégzésre irányuló egyéb jogviszonyban álló személy, ha a tanúvallomásával a számára a médiatartalom-szolgáltatói tevékenységgel összefüggésben információt átadó személy kilétét felfedné, az azzal kapcsolatos kérdésben.

(2) Ha a tanú több pertárs közül nem valamennyinek hozzátartozója, a tanúságtételt a többiekre nézve csak akkor tagadhatja meg, ha a vallomás nem különíthető el.

(3) Az (1) bekezdés a) és b) pontja alapján a tanúságtétel nem tagadható meg, ha a kérdés:

- a) olyan jogügyletre vonatkozik, amelynél a tanú mint valamelyik fél képviselője vagy mint ügyleti tanú maga is közreműködött, vagy amelynél valamelyik fél a tanúnak képviselője volt, vagy ha a tanú a kérdéses jogviszonyban a felek valamelyikének jogelődje,
- b) a tanú családtagjának származására, házasságára, életben létére, halálára, kiskorú családtagját érintő szülői felügyelet gyakorlásának rendezésére, harmadik személlynél történő elhelyezésére, kiadására vagy családi viszonyon alapuló vagyoni jogi ügyre vonatkozik.

(4) Az (1) bekezdés c)–f) pontjában foglalt mentesség az annak alapjául szolgáló viszony megszűnése után is fennmarad. Az (1) bekezdés c) és d) pontjában foglalt kötelezettség megszűnik, ha a titok nem természetes személy jogosultja megszűnt jogutód nélkül.

(5) Az (1) bekezdés a), valamint c)–f) pontja esetében a tanút mentességére meghallgatása előtt, illetve mielőtt a mentesség kiderül, figyelmeztetni kell. Ennek megtörténtét, valamint a tanúnak a figyelmeztetésre adott válaszát a jegyzőkönyvben rögzíteni kell.

(6) Ha a tanút az e §-ban meghatározott esetekben a mentességére való alapos hivatkozása ellenére vallomásra kötelezik, vagy az (5) bekezdésben foglalt rendelkezést nem tartják meg, a tanú vallomása bizonyítékként nem vehető figyelembe.

300. § [A tanúzási képtelenség és a tanúvallomás megtagadásának előzetes bejelentése]

(1) Ha a tanú a 298. § (1) bekezdése értelmében nem hallgatható meg, vagy a 299. § (1) bekezdése alapján nem kíván vallomást tenni, ezt a bíróságon a kitűzött határnap előtt is bejelentheti. A megtagadás okát a bejelentéssel egyidejűleg elő kell adni és egyben

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

valószínűsíteni kell. A bíróság egyéb valószínűsítő adat hiányában a tanút a megtagadás okára nézve is meghallgathatja.

(2) Abban a kérdésben, hogy a tanúságtétel megtagadásának helye van-e, a meghallgatást fogatosító bíróság határoz. A határozathozatal előtt a feleket – ha jelen vannak – meg kell hallgatni. Ha a tanú meghallgatást megkeresés útján fogatosítják, a perbíróság a megkeresett bíróság határozatát – kérelemre – megváltoztathatja. A kérelemnek a tanú meghallgatására halasztó hatálya van.

(3) A vallomástételre kötelező határozat ellen a tanú külön fellebbezéssel élhet. A fellebbezésnek a tanú meghallgatására halasztó hatálya van. A vallomástételt nyilvánvalóan alaptalanul megtagadó tanút azonban a fellebbezést elbíráló bíróság pénzbírsággal sújthatja, a pert tárgyaló bíróság pedig az okozott költségek megfizetésére kötelezheti.

86. A tanú meghallgatása lefolytatásának szabályai

301. § [A tanú meghallgatása]

(1) A megidézett jelenlévő tanút a tárgyalási napon meg kell hallgatni. Ettől eltérni csak rendkívül indokolt esetben lehet.

(2) A tanú a tárgyaláson és a bizonyítási eljárásnál a meghallgatása előtt nem lehet jelen, és meghallgatása után csak a bíróság engedélyével távozhat el.

(3) A meghallgatás megkezdése előtt a tanút figyelmeztetni kell a hamis tanúzás következményeire.

302. § [A tanú adatainak zártan kezelése]

(1) A tanút a meghallgatása megkezdése előtt nyilatkoztatni kell arról, hogy kívánja-e személyi adatainak zártan kezelését. Ha a tanú ezt a meghallgatása előtt kéri, a bíróság zártan kezeli a tanú azon adatait, amelyeket a tanút megidézni kérő fél ellenfele – az ügyészt ide nem értve – még nem ismerhetett meg.

(2) Ha a tanú a bíróság felhívására a személyi adatainak zártan kezelését nem kéri, illetve külön felhívás nélkül is úgy nyilatkozik, hogy személyi adatainak zártan kezelését nem kívánja, a bíróság a tanú személyi adatainak zártan kezelését megszünteti; ez korlátozódhat a tanú neve zártan kezelésének megszüntetésére.

(3) Ha az eljárás során a bíróság megállapítja, hogy a tanút megidézni kérő fél ellenfele – az ügyészt ide nem értve – a tanú személyi adatait ismeri, a bíróság a tanú személyi adatainak zártan kezelését megszünteti.

(4) A tanú személyi adatai zártan történő kezelése tárgyában a meghallgatást fogatosító bíróság a felek meghallgatása nélkül dönt, külön határozatot hoznia azonban nem kell, a jegyzőkönyvben elegendő az (1)–(3) bekezdésben foglaltak megtörténteire utalni.

303. § *[A tanú azonosítása]*

(1) A meghallgatás kezdetén a bíróság meggyőződik a tanú személyazonosságáról, a tanú nevét, születési helyét, idejét, anyja nevét, lakóhelyét az adatkezelés módjának megfelelően a jegyzőkönyvben vagy írásban, külön lapon rögzíti. A tanú adatait akkor is rögzíteni kell, ha egyébként a vallomástétel megtagadására jogosult.

(2) Ha a perben a bírót vagy más hivatalos személyt tanúként a hivatali működése vagy azzal összefüggő ok miatt hallgatja meg a bíróság, a meghallgatása előtt személyazonosságát a nevének, feladatkörének, munkakörének, esetleges vezetői megbízásának, a szolgálati helye szerinti bíróság vagy hivatal nevének és címének a rögzítése mellett kell megállapítani.

(3) A bíróság a tanú személyi adatait a személyazonosításra alkalmas iratok megtekintésével állapítja meg. Ha a személyazonosság tekintetében kétsége merül fel, a tanú által

a) a személyazonosságának és lakcímének igazolása érdekében a rendelkezésére bocsátott adatai nyilvántartási adatokkal való egyezőségéről, és

b) a személyazonosságának igazolására alkalmas, bemutatott hatósági igazolványa, és tartózkodásra jogosító okmánya nyilvántartási adatokkal való egyezőségéről, valamint érvényességéről

elektronikus úton vagy az adatbázisok közvetlen elérésével is meggyőződhet.

(4) A tanútól meg kell kérdezni, hogy a felekkel milyen viszonyban van, s ennek folytán vagy más okból nem elfogult-e. A tanúnak erre a kérdésre akkor is válaszolnia kell, ha egyébként a vallomástétel megtagadására jogosult. Ezután a vallomástételre köteles tanút a per eldöntése szempontjából lényeges tényekre nézve részletesen meg kell hallgatni, tisztázva azt is, hogy az általa előadottakról miként szerzett tudomást.

(5) A meghallgatás során mindvégig kiemelt figyelmet kell fordítani a tanú személyhez fűződő jogainak, így különösen emberi méltóságának védelmére. A bíróság a tanúval szemben tiszteletlen magatartást tanúsító vagy ilyen hangnemet használó személy részéről – a 241. §-ban meghatározott intézkedésen túlmenően – ismételt esetben további kérdések feltételét megtiltja vagy a közvetlen kérdésés jogát megvonja.

(6) Ha a tanú vallomása más tanúnak vagy a személyesen meghallgatott félnek előadásával ellentétben áll, az ellentét tisztázását szükség esetén szembesítéssel kell megkísérelni.

304. § *[A tanúhoz intézett kérdések]*

(1) Az elnök a tanú meghallgatását indítványozó fél kérelmére engedélyezheti, hogy a tanúhoz először a meghallgatást indítványozó fél intézzon közvetlenül kérdéseket, majd – az ellenérdekű fél ilyen tartalmú kérelme esetén – az ellenérdekű fél. Ez esetben a feleket követően az elnök, valamint a tanács többi tagja jogosult a tanúhoz kérdéseket intézni.

(2) A fél részéről a tanúhoz intézett,

a) a tanú befolyásolására alkalmas, illetve a választ magában foglaló,

b) az ügyre nem tartozó,

c) indokolatlanul ismételten ugyanarra a tényre irányuló

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

kérdés esetén az ellenérdekű fél tiltakozást jelenthet be. A tiltakozással érintett kérdés megengedhetősége tárgyában az elnök határoz.

305. § [A tanú okirat-felmutatási kötelezettsége]

(1) A tanú a meghallgatása alkalmával a birtokában lévő okiratot, feljegyzést, a bizonyításnál felhasználható egyéb tárgyait, illetve azoknak a peres ügyre vonatkozó részét köteles a bíróság felhívására megtekintés végett bemutatni, kivéve, ha azt perben nem álló harmadik személy nevében tartja birtokában. Ha a tanú az okirat, feljegyzés, tárgyi bizonyíték bemutatását alaptalanul megtagadja, a tanúságtétel megtagadásának következményeit kell megfelelően alkalmazni.

(2) A bíróság szükség esetén elrendelheti az okirat, feljegyzés másolatának (kivonatának) az iratokhoz való csatolását. Ha a tanú a másolatot (kivonatot) csatolni nem tudja, annak elkészítéséről a bíróság gondoskodik.

306. § [A tanúvallomás rögzítése]

(1) A meghallgatás után a tanú előtt a jegyzőkönyvbe vett vallomását fel kell olvasni, kivéve, ha a felolvasást sem a tanú, sem a felek nem kívánják. A felolvasás megtörténtét vagy annak mellőzését a jegyzőkönyvben fel kell tüntetni.

(2) Ha a bíróság a tanú vallomását hangfelvételre történő diktálás útján rögzíti, a felvétel megkezdését megelőzően a tanút figyelmeztetni kell, hogy a hangfelvételt kísérje figyelemmel. Tájékoztatni kell arról, hogy a felvétel közben, közvetlenül a kifogásolt rész elhangzását követően a visszahallgatás, kiigazítás vagy kiegészítés iránti igényét jelezheti. A hangfelvétel egészének visszahallgatása ebben az esetben nem kérhető.

(3) Ha a tanú a vallomás felolvasásakor vagy a hangfelvétel felvétele során a korábban előadott vallomását kiigazítja vagy kiegészíti, a kiigazítást vagy kiegészítést indokolt esetben jegyzőkönyvbe kell foglalni.

307. § [A kiskorú tanú meghallgatása]

(1) A tizennegyedik életévét be nem töltött kiskorút csak akkor lehet tanúként meghallgatni, ha a vallomásától várható bizonyíték másként nem pótolható.

(2) A kiskorú tanú meghallgatásánál a törvényes képviselője jelen lehet. A meghallgatáskor a figyelmeztetéseket és tájékoztatásokat a kiskorú tanú korára, érettségére figyelemmel, számára érthető módon kell közölni. A meghallgatásnak megfelelő légkörben, a kiskorú számára érthető módon kell megtörténnie.

(3) A tizennegyedik életévét be nem töltött kiskorú meghallgatása esetén a hamis tanúzás következményeire való figyelmeztetést mellőzni kell, helyette az igazmondás követelményéről kell tájékoztatást adni a tanú korára és érettségére figyelemmel, számára érthető módon. A tizennegyedik életévét be nem töltött kiskorú tanú esetében a személyi adatainak zártan kezeléséről, valamint a vallomástétel megtagadásáról a nyilatkozatot a törvényes képviselője teszi meg, valamint a vallomástételre kötelező határozat elleni fellebbezési jogot a törvényes képviselő gyakorolja.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

(4) Ha a kiskorú tanú és a törvényes képviselője között érdekellentét van, a bíróság megkeresésére a gyámhatóság által kirendelt eseti gyám gyakorolja a (2) és (3) bekezdésben meghatározott jogokat.

308. § [A tanú díjazása]

(1) A tanúnak igénye lehet a megjelenésével szükségképpen felmerült költségek megtérítésére. Erre a tanút meghallgatásának befejezése után figyelmeztetni kell.

(2) A tanúdíj számításáról és részletes szabályairól jogszabály rendelkezik.

(3) A megállapított tanúdíjat a meghallgatást foganatosító bíróság az annak fedezésére letett összegből nyomban kiutalja. Ha a bíróság előzetes letételt nem rendelt el, vagy a letett összeg nem elegendő, a megállapított tanúdíj előlegezésére az e törvény alapján a költség előlegezésére köteles felet kell kötelezni.

(4) A tanúdíj megállapítása tárgyában hozott határozat ellen a tanú és a felek külön fellebbezéssel élhetnek; a fellebbezésnek – a fellebbezéssel nem érintett részben – a kifizetésre halasztó hatálya nincs.

(5) Ha a tanút a bíróság székhelyétől eltérő településről idézték meg, a bíróság az útiköltséget a tanú részére előlegként is kiutalhatja.

XXI. Fejezet

Szakértők

87. A szakértő alkalmazásának szabályai

309. § [Szakértő alkalmazása]

(1) Szakértőt kell alkalmazni, ha a jogvita kereteinek a meghatározásához vagy a perben jelentős tény megállapításához, megítéléséhez különleges szakértelem szükséges.

(2) Szakértő a fél megbízása vagy kirendelés alapján alkalmazható.

(3) Szakértő a szakértői névjegyzékben szereplő igazságügyi szakértő, szakvélemény adására feljogosított gazdasági társaság, szakértői intézmény, vagy külön jogszabályban meghatározott állami szerv, intézmény, szervezet lehet. Más szakértő csak ezek hiányában, kivételesen alkalmazható.

310. § [Szakértő kizárása]

(1) Szakértőként nem lehet alkalmazni,

a) akire a 21. §-ban meghatározott kizáró ok áll fenn,

b) aki az ügyben, mint bíró vett részt,

c) aki olyan gazdasági társaságnak tagja, alkalmazottja, amelyet az ügyben szakértőként már korábban alkalmaztak.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

(2) Szakértőként nem lehet alkalmazni azt a gazdasági társaságot, amelynek tagjával vagy vezető tisztségviselőjével szemben a 21. § a)–c) pontjában, illetve vezető tisztségviselőjével szemben a 21. § e) pontjában meghatározott kizáró ok és azt a szakértői intézményt sem, amelynek vezetőjével szemben a 21. § a)–c) és e) pontjában meghatározott kizáró ok áll fenn.

(3) A kizárási okot a bíróság hivatalból veszi figyelembe és azt a fél is köteles a bíróságnak haladéktalanul bejelenteni.

(4) A bíróság a kizárás tárgyában a felek meghallgatása után hivatalból határoz. A perben kirendelt szakértő alkalmazása esetén a bíróság a határozata előtt a szakértőt meghallgatja.

311. § [Magánszakértő alkalmazása]

(1) A fél – ha jogszabály eltérően nem rendelkezik – írásbeli szakvélemény (a továbbiakban: magánszakértői vélemény) elkészítésével szakértőt (a továbbiakban: magánszakértő) bízhat meg.

(2) A bizonyító fél a magánszakértői véleményt a bíróságnak címzett első iratával egyidejűleg nyújthatja be vagy arra a perfelvétel lezárásáig indítványt tehet. Ugyanazon szakkérdés vonatkozásában több bizonyító fél több magánszakértőt nem alkalmazhat.

(3) Ha a bizonyító fél magánszakértőt alkalmazott, a bizonyító fél ellenfele a perfelvétel lezárásáig magánszakértői vélemény benyújtását indítványozhatja. Ugyanazon szakkérdés vonatkozásában több ellenfél több magánszakértőt nem alkalmazhat.

(4) Ha a bíróság az indítványnak helyt ad, a fél köteles a magánszakértői véleményt a bíróság felhívásában meghatározott határidőn belül benyújtani.

(5) Szakértő 315. § (1) bekezdésében foglalt feltételek szerinti kirendelését vagy más eljárásban kirendelt szakértő 314. § szerinti alkalmazását követően ugyanazon szakkérdés vonatkozásában magánszakértői vélemény vagy annak kiegészítése benyújtásának nincs helye.

312. § [Magánszakértői vélemény kiegészítése]

A fél az általa benyújtott magánszakértői vélemény kiegészítésének a benyújtását indítványozhatja. Az érdemi tárgyalási szakban ilyen indítvány csak egy alkalommal terjeszthető elő. Az indítványban meg kell jelölni a kiegészítés okát. Ha a bíróság az indítványnak helyt ad, a fél köteles a bíróság felhívásában meghatározott határidőn belül a magánszakértői vélemény kiegészítését benyújtani.

313. § [Új magánszakértő alkalmazása]

(1) Magánszakértői vélemény betervesztését követően a fél új magánszakértőt csak akkor alkalmazhat, ha a magánszakértőt a bíróság a perből kizárta vagy a magánszakértői vélemény kiegészítése a magánszakértő személyében rejlő, a féltől független okból nem lehetséges. Ez utóbbi okot az új magánszakértő alkalmazásával egyidejűleg megfelelően igazolni kell.

(2) Ha a bíróság a magánszakértőt a perből kizárta, a fél köteles az új magánszakértői véleményt a bíróság kizáró határozatában megállapított határidőn belül betervesztetni.

314. § *[Más eljárásban kirendelt szakértő]*

(1) A bizonyító fél

- a) az igazságügyi szakértő nemperes eljárásban történő kirendeléséről szóló,
- b) az egyes közjegyzői nemperes eljárásokról szóló törvény,
- c) a büntetőeljárásról szóló törvény,
- d) a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló törvény,
- e) a közigazgatási perrendtartásról szóló törvény, vagy
- f) más polgári eljárásban e törvény

alapján kirendelt szakértőt akkor alkalmazhat, ha az adott szakkérdés vonatkozásában szakértő kirendelésére nem került sor és a bizonyító felek egyike sem alkalmazott magánszakértőt.

(2) A más eljárásban kirendelt szakértő alkalmazására a 311. § (2) és (4) bekezdése megfelelően irányadó azzal, hogy a fél a szakvéleményt tartalmazó irat beszerzését is indítványozhatja.

315. § *[Szakértő kirendelésének feltételei]*

(1) Szakértő kirendelésének akkor van helye, ha az adott szakkérdés vonatkozásában

- a) a bizonyító felek egyike sem alkalmazott magánszakértőt vagy más eljárásban kirendelt szakértőt,
- b) a magánszakértőt nem alkalmazó fél a magánszakértői vélemény kiegészítését kívánja,
- c) bármelyik fél a más eljárásban kirendelt szakértő szakvéleményének a kiegészítését kívánja,
- d) a magánszakértői vélemények egymással ellentétben állnak vagy
- e) a magánszakértő alkalmazását jogszabály nem teszi lehetővé.

(2) A bíróság a szakértőt – törvény eltérő rendelkezésének a hiányában – a fél indítványára rendeli ki.

(3) Szakértő kirendelésére irányuló indítványt – törvény eltérő rendelkezésének a hiányában – a perfelvétel lezárásáig lehet előterjeszteni. Az (1) bekezdés b), c) és d) pontjában meghatározott esetekben az indítvány az érdemi tárgyalási szakban is előterjeszthető.

(4) A szakértő kirendelésére irányuló indítványban fel kell tüntetni

- a) a kirendelés törvényben meghatározott feltételét,
- b) a szakterület megnevezését,
- c) azokat az adatokat, amelyeket a szakértőnek a vélemény elkészítése során figyelembe kell venni és
- d) azokat a kérdéseket, amelyeket a szakértőnek a véleményében meg kell válaszolnia,
- e) a kérelmet – ha ezt a fél szükségesnek tartja –
 - ea) a szakértő tárgyalásra történő idézése iránt, és ennek okát,
 - eb) az előzetes munkaterv elkészítése iránt.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

(5) Ha az indítvány a szakvélemény kiegészítésére irányul, csak a (4) bekezdés a) és d) pontjában, illetve ea) alpontjában foglaltakat kell feltüntetni.

(6) A fél az indítványát a (4) bekezdés c) és d) pontja tekintetében a kirendelésig kiegészítheti.

316. § *[A szakértő kirendelése]*

(1) Azonos típusú szakkérdések esetében egy szakértőt kell kirendelni. A 315. § (1) bekezdés b) pontja esetében a korábban alkalmazott szakértőt, ha ez a szakértő személyében rejlő okból nem lehetséges, továbbá a kirendelés minden más esetében a felek által közösen megjelölt szakértőt kell kirendelni. Megállapodás hiányában a szakértő személyéről a bíróság dönt.

(2) A bíróság a kirendelésben röviden összefoglalja a jogvita állított ténybeli alapját, megjelöli az adatokat, amelyeket a szakértőnek a szakvélemény elkészítése során figyelembe kell venni, feltünteti a megválaszolandó kérdéseket és a szakértőt – a (3) és (4) bekezdésekben foglalt kivétellel – megfelelő határidő tűzésével a szakvélemény írásbeli beterjesztésére vagy kiegészítésére hívja fel. A bíróság a feltüntetett adatok és a feltüntetett kérdésekkel érintett tények tekintetében a fél indítványához kötve van. Az ügyre nem tartozó, a jogi okfejtésre irányuló vagy egyébként nem a szakértő kompetenciába tartozó kérdés feltevését mellőzi. A perben alkalmazott magánszakértő vagy a más eljárásban kirendelt szakértő kirendelése esetén a bíróság a jogvita állított ténybeli alapját és az adatokat csak szükség szerint tünteti fel.

(3) Ha az célszerűnek látszik, a bíróság a kirendelésben a fél kérelmére a szakértőt a tárgyalásra idézi. A szakértő idézésének különösen akkor van helye, ha a jogvita kereteinek vagy a véleménynyilvánításhoz szükséges adatoknak a meghatározása a szakértő tárgyaláson való jelenlétét indokolja.

(4) Ha a szakértői munka várhatóan nagy költsége miatt ez szükséges, a bíróság a fél kérelmére a szakértőt a kirendelésben elsődlegesen arra hívja fel, hogy szakértői feladatáról és annak várható költségeiről készítsen munkatervet. A bíróság a szakértőt csak azt követően hívja fel a szakvélemény írásbeli beterjesztésére vagy idézi meg, ha a fél a munkaterv ismeretében, a bíróság felhívásában meghatározott határidőn belül úgy nyilatkozik, hogy kéri a szakértői munka elvégzését. Ha a fél a szakértői munka elvégzését nem kéri, más szakértő kirendelésének csak akkor van helye, ha a fél a felhívásban megjelölt határidőn belül arra indítványt tesz.

(5) A bíróság a kirendelésben figyelmezteti a szakértőt a hamis véleményadás következményeire.

317. § *[A kirendelt szakértő kötelezettsége alóli mentessége]*

A 298. és a 299. § rendelkezéseit a kirendelt szakértőkre is megfelelően alkalmazni kell.

318. § *[A kirendelt szakértő felmentése]*

A bíróság a kirendelt szakértőt a kirendelés alól hivatalból felmenti, ha

a) a feltett kérdések megválaszolása nem tartozik azon szakismeretei körébe, amelyekben a rá irányadó szabályok szerint jogosult eljárni,

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

b) a szakértői tevékenységének ellátásában fontos ok akadályozza, így különösen, ha tevékenysége ellátásának vagy a részvizsgálatok elvégzésének feltételei nincsenek meg, vagy más kirendelő hatóság felkérésének kell eleget tennie,

c) a feltett kérdésben külön jogszabályban meghatározott szervezet jogosult szakvéleményt adni,

d) a szakértő a szakkérdésről a 317. § alapján nem nyilváníthat véleményt, illetve a véleménynyilvánítást a bíróság határozata szerint alappal megtagadta,

e) a fél a munkaterv ismeretében úgy nyilatkozik, hogy nem kéri a szakértői munka elvégzését vagy a bíróság erre irányuló felhívásában megjelölt határidőn belül nem tesz nyilatkozatot,

f) jogszabályban meghatározott egyéb ok áll fenn.

319. § [Más szakértő kirendelése]

(1) A bíróság – törvény eltérő rendelkezésének a hiányában – hivatalból más szakértőt rendel ki, ha a kirendelt szakértőt a kirendelés alól felmentette vagy a perből kizárta.

(2) Más szakértő kirendelésénél a 316. § (1) bekezdését megfelelően alkalmazni kell.

320. § [A kirendelt szakértő perbeli jogai és kötelezettségei]

(1) A kirendelt szakértő a feladata teljesítése érdekében a per irataiba betekinthez és azokról másolatot készíthet.

(2) A kirendelt szakértő köteles jelezni a bíróságnak, ha a véleménynyilvánításhoz szükséges adatok a kirendelésből hiányoznak.

88. A szakvélemény és annak értékelése

321. § [A kirendelt szakértő véleménye]

(1) A szakértő meghallgatása előtt a bíróság megállapítja a szakértő személyazonosságát – igazságügyi szakértő esetében a szakértő nevének, szakértői igazolványa számának és elérhetőségi címének rögzítésével – továbbá azt, hogy a felekkel milyen viszonyban van, és hogy nem áll-e fenn kizáró ok.

(2) A tárgyaláson a felek a szakértőhöz a szakvélemény előadása előtt és azt követően kérdések feltevését indítványozhatják. A szakértőnek feltett kérdések vonatkozásában a 316. § (2) bekezdését megfelelően alkalmazni kell.

(3) Ha a szakértő a véleményt a tárgyaláson nem, vagy nem minden kérdésre kiterjedően adhatja elő, a bíróság a vélemény előadására új hatánapot tűz ki, vagy megfelelő határidő tűzésével a szakértőt akár már a tárgyaláson, akár később a szakvélemény írásbeli beterjesztésére hívja fel.

(4) A felek a kirendelt szakértő írásbeli szakvéleményére vonatkozóan kérdések feltevését indítványozhatják. A szakvélemény kiegészítésére irányuló indítványban fel kell tüntetni a szakértő által megválaszolandó kérdéseket és szükség szerint a kiegészítés alapjául szolgáló új adatokat és a szakértő idézésére irányuló kérelmet.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

(5) A bíróság a kirendelt szakértőt az írásbeli szakvélemény kiegészítése érdekében megfelelő határidő tűzésével és az új adatok megjelölése mellett a kérdések írásbeli megválaszolására hívja fel vagy kérelemre, ha az célszerűnek látszik a szakértőt a tárgyalásra idézi. Az adatok és a kérdések vonatkozásában a 316. § (2) bekezdését megfelelően alkalmazni kell.

322. § [Aggályos szakvélemény]

(1) Aggályos a szakvélemény, ha

- a) hiányos, illetve nem tartalmazza a szakvélemény külön jogszabályban előírt kötelező tartalmi elemeit,
- b) homályos,
- c) önmagával, illetve kirendelés esetén az abban meghatározott adatokkal ellentétes, vagy
- d) egyébként a helyességéhez nyomatékos kétség fér.

(2) Ha a kirendelt szakértő véleménye aggályos, a felek indítványozhatják, hogy a kirendelt szakértő az aggálymentességhez szükséges felvilágosítást illetve választ adja meg. Az indítványban fel kell tüntetni az aggályosság okát, illetve a szakértő által megválaszolandó kérdéseket és szükség szerint a szakértő idézésére irányuló kérelmet.

(3) A bíróság a kirendelt szakértőt az aggálymentességhez szükséges felvilágosítás megadása érdekében megfelelő határidő tűzésével a kérdések írásbeli megválaszolására hívja fel vagy kérelemre, ha az célszerűnek látszik a szakértőt a tárgyalásra idézi. A kérdések vonatkozásában a 316. § (2) bekezdésében foglaltakat megfelelően alkalmazni kell.

323. § [Új szakértő kirendelése]

(1) Ha a kirendelt szakértő véleménye aggályos és annak oka a szakértő által adott felvilágosítás után sem volt megszüntethető a felek új szakértő kirendelését indítványozhatják. Az indítványban fel kell tüntetni annak okát.

(2) Az új szakértő kirendelésénél a 316. § (1) bekezdését megfelelően alkalmazni kell.

(3) Szakértői testület új szakértőként rendelhető ki a perben.

(4) Új szakértő kirendelését követően új szakértő kirendelésének nincs helye.

324. § [Pervezetés]

(1) A bíróság felhívja a fél figyelmét,

- a) ha szakértő alkalmazása szükséges,
- b) ha jogszabály értelmében szakértő csak kirendelés útján alkalmazható,
- c) a perben nem szolgáltatott, a szakvélemény elkészítéséhez szükséges adatokra,
- d) ha a magánszakértői vélemények között a szakkérdés tekintetében ellentmondás áll fenn vagy
- e) ha a magán- vagy a kirendelt szakértő szakvéleménye aggályos.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

(2) Ha a bíróság a bizonyítást hivatalból rendelte el, szükség szerint hivatalból jogosult elrendelni a szakvéleménnyel kapcsolatos a fejezetben szabályozott valamennyi bizonyítást is.

325. § [Szakvélemény értékelése]

(1) A magán- és a kirendelt szakértő szakvéleménye között a bizonyító erő szempontjából nincs különbség.

(2) A kizárt, a kirendelés alól felmentett szakértő szakvéleménye, az aggályos valamint a jelen fejezetben foglaltakkal ellentétesen beterjesztett szakvélemény bizonyítékként nem vehető figyelembe.

(3) A bíróság a 324. § (1) bekezdés szerinti körülmények, és adatok alapján az adott szakkérdés vonatkozásában nem vonhatja le a bizonyítatlanság következményét, illetve nem mellőzheti a szakvélemény figyelembe vételét, ha a figyelemfelhívás elmaradt és a fél az adatok és a körülmények vonatkozásában nem tett nyilatkozatot.

89. A szakértővel szemben alkalmazható egyéb kényszerítő eszközök és a szakértő díjazása

326. § [Egyéb kényszerítő eszközök a kirendelt szakértővel szemben]

(1) A szakértővel szemben a közreműködőkkel szemben alkalmazható kényszerítő eszközökön túl a (2) és (3) bekezdésben foglalt kényszerítő eszközök alkalmazhatók.

(2) A bíróság a határidő lejártát követő naptól kezdve naponta egy százalékkal csökkenti annak a kirendelt szakértőnek a munkadíját, aki a véleménynyilvánítással alapos ok nélkül késlekedik és a véleménynyilvánításra nyitva álló határidő alatt a határidő meghosszabbítását nem kéri vagy a meghosszabbított határidő alatt sem nyilvánít véleményt.

(3) A szakértő késedelme esetén a bíróság a késedelemről tájékoztatja az igazságügyi szakértői névjegyzéket vezető hatóságot is.

327. § [Szakértői díj]

(1) A fél a magánszakértőnek kifizetett díjat a perben költségként felszámíthatja. A felszámítással egyidejűleg a magánszakértő díjjegyzékét csatolni kell.

(2) A 315. § (1) bekezdés *b)* pontja, valamint az 321. § (4) bekezdése esetében a szakértői díjat az indítványozó fél köteles előlegezni.

(3) A bíróság a perben kirendelt szakértő díját a szakvélemény beérkezését követően, de legkésőbb tizenöt napon belül, a szakértő meghallgatása esetében pedig a meghallgatást követően azonnal megállapítja.

(4) A végzés ellen – annak díjmegállapító rendelkezése vonatkozásában – a szakértő és a felek külön fellebbezéssel élhetnek.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

(5) A bíróság a jogerősen megállapított díj letéttel fedezett részét – ha törvény eltérően nem rendelkezik – a szakértő által benyújtott számla alapján tizenöt napon belül, a letéttel nem fedezett részét az előlegezést követően haladéktalanul kiutalja.

XXII. Fejezet

Okiratok

90. Bizonyítás okirattal

328. § *[Az okirat rendelkezésre bocsátása]*

(1) Ha a fél tényállításait okirattal kívánja bizonyítani, az okiratot beadványához kell csatolnia, vagy a tárgyaláson be kell mutatnia. Idegen nyelvű okirathoz csatolni kell annak legalább egyszerű magyar nyelvű fordítását is.

(2) A bíróság a bizonyító fél kérelmére az ellenérdekű felet kötelezheti a birtokában lévő olyan okirat rendelkezésre bocsátására, amelyet a polgári jog szabályai szerint egyébként is köteles kiadni vagy bemutatni. Ilyen kötelezettség az ellenérdekű felet különösen akkor terheli, ha az okiratot a bizonyító fél érdekében állították ki, vagy az rá vonatkozó jogviszonyt tanúsít, vagy ilyen jogviszonnyal kapcsolatos tárgyalásra vonatkozik.

(3) Ha az okirat olyan személy birtokában van, aki a perben nem vesz részt, akkor a bíróság a szemlére vonatkozó szabályok megfelelő alkalmazásával intézkedik az okirat beszerzése iránt.

(4) Ha az okiratnak a bíróság hivatalos helyiségében történő rendelkezésre bocsátása lehetetlen vagy aránytalanul nehéz, az okiratot a bíróság a szemle szabályainak megfelelő alkalmazásával a helyszínen szemléli meg.

(5) Olyan tényre vonatkozóan, amely okirattal bizonyítható, a bíróság az egyéb bizonyítást mellőzheti.

329. § *[Eredeti okirat, másolat, kivonat]*

(1) Az eredeti okirat helyett annak hiteles vagy egyszerű másolatban történő rendelkezésre bocsátása is elegendő, ha ezt az ellenérdekű fél nem kifogásolja, és az eredeti okirat rendelkezésre bocsátását a bíróság sem tartja szükségesnek.

(2) Ha a bizonyító fél által rendelkezésre bocsátott, az eredeti okiratról készített okirat (másolat, felvétel, adathordozó útján készített okirat) teljes bizonyító erejű magánokiratnak vagy közokiratnak minősül, a bíróság az ellenérdekű fél terhére értékeli, ha az ellenbizonyítás során a birtokában lévő eredeti okiratot nem bocsátja rendelkezésre.

(3) Ha könyvnek vagy egyéb nagyobb terjedelmű okiratnak csak egy része szolgál bizonyítékkal, elegendő csupán ezt a részt rendelkezésre bocsátani, kivéve, ha a bíróság megítélése szerint bármely okból az okirat teljes terjedelmű rendelkezésre bocsátása szükséges.

(4) A bíróság elrendelheti, hogy az eredeti okiratot vagy az arról készített másolatot (kivonatot) az iratokhoz csatolják; ha fontosabb eredeti okiratot kell az iratokhoz csatolni, a bíróság gondoskodik annak megőrzéséről.

(5) Az iratokhoz csatolt okiratok és egyéb mellékletek kiadásáról a bíróság – szükség esetén az érdekeltek meghallgatása után – dönt. Ha a bíróság szükségesnek tartja, az okirat vagy egyéb melléklet kiadását egyszerű vagy hiteles másolat csatolásától teheti függővé.

(6) Ha az eredeti okiratot a fél a bíróság rendelkezésére bocsátotta, és a fél nem rendelkezik egyszerű vagy hiteles másolattal, a másolatot a fél kérelmére és költségére a bíróság készítheti, illetve készíttetheti el.

330. § [Irat- és adatbeszerzés]

(1) Bíróságnál, hatóságnál, közigazgatási szervnél, közjegyzőnél, valamely szervezetnél, vagy perben nem álló egyéb személynél lévő irat, illetve adat beszerzése iránt a fél bizonyítási indítványára a bíróság intézkedik, ha az irat, illetve adat kiadását a fél közvetlenül nem kérheti. Az eredeti okirat beszerzése mellőzhető, ha az eredeti okirat megtekintésére nincs szükség és a fél a tárgyaláson annak hiteles vagy egyszerű másolatát bemutatja. Az okirat megküldése csak akkor tagadható meg, ha az minősített adatot tartalmaz. A közreműködő eljárási kötelezettsége megszegése esetén csak a 279. § (1) bekezdés b) pontja szerinti kényszerítő eszköz alkalmazásának van helye.

(2) Ha a rendelkezésre bocsátott okirat az azt megküldő nyilatkozata szerint olyan minősített adatot, üzleti titkot, hivatásbeli titkot, vagy törvényben meghatározott más titkot tartalmaz, amelynek felhasználásához a minősítő vagy a titoktartás alóli felmentés megadására jogosult (titokgazda) nem járult hozzá, a bíróság megkeresi a minősítőt vagy a titokgazdát a minősített adat vagy titok megismerésének engedélyezése céljából, kivéve, ha az okirat tartalma törvény rendelkezése alapján nem minősül üzleti titoknak, vagy a per tárgya annak az eldöntése, hogy az okirat tartalma közérdekű adatnak minősül-e.

(3) Ha a titokgazda a megkeresés kézhezvételétől számított nyolc napon belül nem nyilatkozik, megadottnak kell tekinteni az engedélyt; erre a titokgazdát figyelmeztetni kell a megkeresésben. Egyebekben a tanúvallomás megtagadására vonatkozó szabályokat megfelelően kell alkalmazni. Ha a titokgazda határidőn belül úgy nyilatkozik, hogy nem járul hozzá az üzleti, hivatásbeli vagy törvényben meghatározott más titok felek által történő megismeréséhez, az okiratnak ez a része nem használható fel bizonyítékként.

(4) A bíróság az iratok beérkezéséről, valamint – a titokgazda esetleges nyilatkozatától függően – az iratok megismerhetőségéről, illetve perben történő felhasználásának lehetőségéről a feleket tájékoztatja.

(5) A perben nem használható fel bizonyítékként az a minősített adatot tartalmazó okirat (az okirat ilyen titkot tartalmazó része), melynek a fél általi megismeréséhez a minősítő nem járult hozzá.

(6) Az (5) bekezdés nem alkalmazható, ha a pert a megismerési kérelem megtagadása miatt indították, vagy a per tárgyát annak eldöntése képezi, hogy az okirat tartalma minősített adatnak minősül-e. Az ilyen perben a felperes, a felperes oldalán beavatkozó személy és ezek képviselője a minősített adatot az eljárás során nem ismerheti meg. A perben résztvevő egyéb

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

személyek, valamint azok képviselői a minősített adatot csak akkor ismerhetik meg, ha a nemzetbiztonsági ellenőrzésüket elvégezték.

91. Az okiratok fajtái

331. § [A közokirat]

(1) A közokirat olyan papír alapú vagy elektronikus okirat, amelyet bíróság, közjegyző vagy más hatóság, illetve közigazgatási szerv ügykörén belül, a megszabott alakban állított ki.

(2) A közokiratot az ellenkező bizonyításáig valódinak kell tekinteni, a bíróság azonban az okirat kiállítóját hivatalból is felhívhatja nyilatkozattételre az okirat valódisága tekintetében.

(3) A közokirat teljes bizonyító erővel bizonyítja

a) hogy a kiállító a benne foglalt intézkedést megtette vagy határozatot a benne foglalt tartalommal meghozta,

b) a közokirattal tanúsított adatok és tények valóságát,

c) a közokiratban foglalt nyilatkozat megtételét, annak idejét és módját.

(4) Jogszabály egyéb okiratot vagy – adathordozótól függetlenül – más dolgot közokirattá nyilváníthat.

(5) Elektronikus közokirat kiállításához szükséges az is, hogy a közokirat kiállítására jogosult az elektronikus okiraton minősített elektronikus aláírást vagy bélyegzőt, valamint – ha jogszabály így rendelkezik – időbélyegzőt helyezzen el.

(6) Közokirattal szemben is van helye ellenbizonyításnak, kivéve, ha azt törvény kizárja vagy korlátozza.

332. § [A közokiratról készült másolat bizonyító ereje]

(1) Az eredeti közokirattal azonos bizonyító ereje van a közokiratról készített másolatnak – a másolat-készítés technikájától és adathordozótól függetlenül –, ha a másolatot közokirat kiállítására jogosult vagy megőrzésére hivatott szerv, továbbá ha ezek ellenőrzése mellett más személy vagy szervezet készítette.

(2) Közokiratról történő másolat készítése során a papír alapú és az elektronikus közokirat kiállítására vonatkozó szabályokat megfelelően kell alkalmazni, ellenkező esetben a létrejövő másolat bizonyító ereje nem egyezik az eredeti közokirattal.

(3) Ha közokiratnak nem minősülő okiratról készül közokiratba foglalt másolat, a közokirat csupán azt bizonyítja, hogy annak tartalma a közokiratnak nem minősülő eredeti okirattal megegyezik.

333. § [A teljes bizonyító erejű magánokirat]

(1) Teljes bizonyító erejű a magánokirat, ha

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

- a) a kiállító az okiratot saját kezűleg írta és aláírta,
- b) két tanú igazolja, hogy az okirat aláírója a részben vagy egészben a nem általa írt okiratot előttük írta alá, vagy aláírását előttük saját kezű aláírásának ismerte el; az igazoláshoz az okiraton mindkét tanú elhelyezi az aláírását, továbbá saját kezűleg, olvashatóan feltünteti a nevét és lakóhelyét (tartózkodási helyét),
- c) az okirat aláírójának aláírását vagy kézjegyét az okiraton bíró vagy közjegyző hitelesíti,
- d) az okiratot a jogi személy képviselőjére jogosult személy a rá vonatkozó szabályok szerint megfelelően aláírja,
- e) ügyvéd (jogtanácsos) az általa készített okirat szabályszerű ellenjegyzésével bizonyítja, hogy az okirat aláírója a más által írt okiratot előtte írta alá, vagy aláírását előtte saját kezű aláírásának ismerte el,
- f) az elektronikus okiraton az aláíró a minősített elektronikus aláírását vagy bélyegzőjét – és ha jogszabály úgy rendelkezik, időbélyegzőt – helyezte el, vagy
- g) olyan zárt rendszerben alkalmazott bizalmi szolgáltatás keretében jött létre, ahol a szolgáltató az okiratot a kiállító azonosításán keresztül a kiállító személyéhez rendeli és a személyhez rendelést a kiállító saját kezű aláírására egyértelműen visszavezethető adatokkal együtt hitelesen igazolja; továbbá a szolgáltató bizalmi szolgáltatások vagy bizalmi szolgáltatást megvalósító termékek megfelelőségének értékelésére feljogosított és kijelölt szervezet által értékelt rendszer felhasználásával az egyértelmű személyhez rendelésről kiállított igazolást elektronikus dokumentumba kapcsolt, elválaszthatatlan záradékba foglalja és azt az okirattal együtt legalább fokozott biztonságú elektronikus bélyegzővel és legalább fokozott biztonságú időbélyegzővel látja el.

(2) Nem pótolja a minősített elektronikus aláírást és a sajátkezű aláírást a név legépelt vagy bármilyen technikával előállított változata, továbbá a sajátkezű aláírásról készített elektronikus képnek az elektronikus vagy papír alapú okiraton történő elhelyezése. Az ilyen aláírással ellátott okirat nem minősül teljes bizonyító erejű magánokiratnak.

(3) Ha az okirat aláírója nem tud olvasni, illetve nem érti azt a nyelvet, amelyen az okirat készült, csak akkor jön létre teljes bizonyító erejű magánokirat, ha magából az okiratról kitűnik, hogy annak teljes tartalmát a tanúk egyike vagy a hitelesítő személy az okirat aláírójának felolvasta, illetve az okirat aláírója által értett nyelven szóban lefordította.

(4) A teljes bizonyító erejű magánokirat az ellenkező bizonyításáig teljes bizonyító erővel bizonyítja, hogy az okirat aláírója az abban foglalt nyilatkozatot megtette, illetve elfogadta vagy magára kötelezőnek ismerte el.

(5) A teljes bizonyító erejű magánokirat valódiságát csak akkor kell bizonyítani, ha azt az ellenfél kétségbe vonja, vagy a valódiság bizonyítását a bíróság szükségesnek találja.

(6) Ha a teljes bizonyító erejű magánokiraton szereplő aláírás valódisága nem vitás vagy bizonyított, illetve a legalább fokozott biztonságú elektronikus aláírás vagy bélyegző vagy zárt rendszerben alkalmazott bizalmi szolgáltatás keretében a kiállító saját kezű aláírására egyértelműen visszavezethető adatok ellenőrzésének eredményéből más nem következik, az aláírást vagy a bélyegzőt megelőző szöveget – elektronikus okirat esetén az aláírt vagy bélyegzővel ellátott adatokat – az ellenkező bizonyításáig meg nem hamisítottak kell tekinteni, kivéve, ha az okiratnak olyan rendellenességei vagy hiányai vannak, melyek e vélelmet megdöntik. Az olyan zárt rendszerben alkalmazott bizalmi szolgáltatás keretében kiállított elektronikus okirat esetében, ahol a szolgáltató az okiratot a kiállító személyéhez rendeli és a személyhez rendelést a kiállító saját kezű aláírására egyértelműen visszavezethető

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

adatokkal együtt hitelesen igazolja, a bíróság elsősorban a zárt rendszer bizalmi szolgáltatóját keresi meg.

(7) A teljes bizonyító erejű magánokiraton szereplő aláírás valódiságát vagy a szöveg meg nem hamisított voltát – kétség esetén – más olyan írással való összehasonlítás útján is meg lehet állapítani, amelynek valódisága nem kétséges. A bíróság ennek érdekében íráspróbát rendelhet el, és azt a szükséghez képest írásszakértővel is megvizsgáltathatja.

(8) Ha a legalább fokozott biztonságú elektronikus aláírással vagy bélyegzővel ellátott elektronikus okirat aláírójának vagy bélyegző létrehozójának azonossága, illetve az okirat hamisítatlansága kétséges, ezek megállapítása érdekében a bíróság elsősorban az elektronikus aláíráshoz vagy bélyegzőhöz tartozó tanúsítványt kibocsátó bizalmi szolgáltatót keresi meg. Az elektronikus okirathoz kapcsolt időbélyegző által igazolt adatokkal kapcsolatos kétség esetén a bíróság elsősorban az időbélyegzést végző bizalmi szolgáltatót keresi meg.

(9) A lenyomatképző algoritmusok biztonsági gyengülése ellen védett, minősített bizalmi szolgáltató vagy archiválási rendszerek megfelelőségének értékelésére feljogosított szervezet által értékelt zárt rendszerben alkalmazott bizalmi szolgáltatás, jogszabályban meghatározott hosszú távú megőrzésre alkalmas archiváló rendszerében tárolt, legalább fokozott biztonságú elektronikus aláírással vagy bélyegzővel ellátott, vagy zárt rendszerben alkalmazott bizalmi szolgáltatás keretében kiállított és a szolgáltató által a kiállító személyéhez rendelt elektronikus okirat valódiságát vélelmezni kell.

334. § [Az egyszerű magánokirat]

A nem a 333. § (1) bekezdése szerint kiállított magánokirathoz nem fűződik törvényi vélelem, és annak bizonyító erejét a bíróság a bizonyítás általános szabályai szerint a tárgyalás és a bizonyítás összes adatának figyelembevételével állapítja meg kivéve, ha jogszabály

- a) adott magánokirat bizonyító erejét másként szabályozza, vagy
- b) az okirati bizonyításhoz meghatározott alakban kiállított okiratot ír elő.

335. § [A jogi személy által kiállított vagy őrzött okiratról készült másolat bizonyító ereje]

A jogi személy által kiállított vagy őrzött okiratról készített papír alapú vagy elektronikus másolat teljes bizonyító erővel bizonyítja, hogy tartalma megegyezik az eredeti okirattal feltéve, hogy a másolatot készítő jogi személy ezt szabályszerűen igazolta a 333. § (1) bekezdés d) vagy f) pontjának megfelelő másolat kiállításával. A jogi személy által készített másolat bizonyító ereje az eredeti okirattal azonos, kivéve, ha a másolat közokiratról készült.

336. § [Az okirati bizonyítás körében alkalmazható szankció]

A bíróság pénzbírsággal sújtja azt a felet vagy képviselőt, aki a saját vagy az általa képviselt fél aláírásának valódiságát jobb tudomása ellenére vagy nagyfokú gondatlanságból tagadta vagy vitássá tette.

XXIII. Fejezet

Szemle

92. A szemle elrendelése

337. § *[A szemle elrendelésének feltételei és idézés a szemlére]*

- (1) Ha a perben jelentős tény megállapításához személy, tárgy, helyszín vagy esemény közvetlen megvizsgálása, illetve megfigyelése szükséges, a bíróság szemlét rendel el.
- (2) Nem rendelhető el a szemle, ha az minősített adat védelmét sértené, diplomáciai sérthetlenségbe, védelembe, mentességbe ütközne, továbbá mindazon okokból, melyek miatt a szemletárgy birtokosát tanúként kihallgatni nem lehetne.
- (3) Ha a szemletárgy birtokosa a peres felektől és a velük egy tekintet alá eső személyektől különbözik, a bíróság a szemlére őt is megidézi.
- (4) A szemletárgy birtokosát a bíróság felhívja a szemle tárgyának bemutatására vagy a szemle foganatosításának lehetővé tételére, egyúttal tájékoztatja arról, hogy az emiatt felmerülő költségei és kára megtérítését igényelheti.
- (5) Ha a szemle tárgya más bíróság vagy hatóság, avagy ezek megbízása alapján magánszemély őrizetében van, a bíróság ezeket keresi meg a szemletárgy megküldése vagy a szemle foganatosításának lehetővé tétele érdekében.

338. § *[Szemle lefolytatása távközlő hálózat útján]*

A bíróság a XLVII. Fejezetben foglaltak szerint elrendelheti a szemle elektronikus távközlő hálózat útján történő lefolytatását.

339. § *[A szemle lefolytatásának megtagadása]*

- (1) A szemletárgy birtokosa megtagadhatja a szemle tárgyának bemutatását vagy a szemle foganatosításának lehetővé tételét a 298. § (1) bekezdés *b)* pontjában meghatározott esetekben, továbbá, ha a tanúvallomás megtagadásának lenne helye. Egyéb esetekben a megtagadás alaposságáról a bíróság mérlegeléssel dönt.
- (2) Ha a szemletárgy birtokosa megtagadja a szemletárgy felmutatását, illetve a szemle foganatosításának lehetővé tételét, a bíróság végzéssel határoz a szemle foganatosíthatóságáról.
- (3) Ha a bíróság a megtagadás ellenében kívánja foganatosítani az elrendelt szemlét, a szemletárgy birtokosát ennek tűrésére kötelezi és figyelmezteti a szemle akadályozásának a jogkövetkezményeire. Döntése előtt a feleket személyesen meghallgathatja vagy lehetővé teheti, hogy a megtagadásra írásban nyilatkozzanak.
- (4) A tűrésre kötelezett a végzés ellen fellebbezhet. A fellebbezés halasztó hatályú. A tűrésre kötelező végzését a bíróság maga is megváltoztathatja.

93. A szemle foganatosításának szabályai

340. § [A szemle foganatosítása]

(1) A szemlét a bíróság a tárgyaláson vagy a helyszínen foganatosítja. A helyszíni szemle nem nyilvános, amennyiben magánterületen kell foganatosítani. Ha a szemletárgy birtokosa lehetővé teszi a szemle nyilvánosságát, azt a bíróság a nyilvánosság kizárásának eseteiben korlátozhatja.

(2) A bíróság a helyszínen is köteles gondoskodni a szemle szabályszerű foganatosításáról. Ennek érdekében megfelelően alkalmazhatja a rendelkezésére álló kényszerítő eszközöket, szükség esetén a rendőrség közreműködését is igénybe veheti a végrehajtási kényszer alkalmazásának szabályai szerint. A rendőri intézkedés költségét az illetékes rendőri szerv felszólítására a szemlét akadályozó személy köteles megtéríteni. Ez a költség nem számítható a perköltségekhez.

(3) Ha a szemle megtartásában érdekelt fél vagy felek összessége figyelmeztetés ellenére is akadályozza a szemle szabályszerű foganatosítását, a (2) bekezdésben foglalt kényszerítő eszközök alkalmazása helyett a bíróság a szemlét eredménytelennek nyilvánítja.

(4) Ha a szemle foganatosításában ellenérdekelt fél magatartására visszavezethető okból hiúsul meg a szemle, a bíróság a (2) bekezdésben foglalt kényszerítő eszközök alkalmazása helyett a bizonyítási szükséghelyzet szabályainak alkalmazásával jár el.

341. § [A szemle eredményének rögzítése]

(1) A helyszíni szemle foganatosításáról, az annak során elhangzott nyilatkozatokról és észrevételekről, valamint a bíróság által észlelt tényekről a bíróság jegyzőkönyvet készít.

(2) A vizsgálat tárgyáról a bíróság kép-, mozgókép-, illetve hangfelvételt, vázrajzot készíthet, a szemletárgy felett rendelkezni jogosult engedélyével mintát vehet, vagy más alkalmas módon gondoskodhat a ténymegállapításainak szemléltethetőségéről. Ehhez a feleknek, valamint a szemletárgy birtokosának az önkéntes segítségét is igénybe veheti. A szemle foganatosítása során nyert tárgyi szemléltetőeszközök a jegyzőkönyv mellékletei.

(3) A szemletárgy birtokosa kérheti a személyi adatainak zártan kezelését. Erre őt a bíróság előzetesen figyelmezteti.

342. § [A szemle költségei]

A szemletárgy birtokosának költség- és kártérítési igényéről a bíróság a tanúdíjra irányadó szabályok szerint határoz.

XXIV. Fejezet

Az előzetes bizonyítás

94. Az előzetes bizonyítás elrendelése

343. § *[Az előzetes bizonyítás elrendelésének feltételei]*

Előzetes bizonyításnak van helye az érdekelt fél kérelmére akár a per megindítása előtt, akár annak folyamatban léte alatt, ha:

- a) a bizonyítás a per folyamán, illetve annak későbbi szakaszában nem lenne sikeresen lefolytatható, vagy az jelentős nehézséggel járna;
- b) a bizonyítás előzetes lefolytatása a per elkerülését, illetve ésszerű időn belül történő befejezését elősegíti;
- c) a bizonyítás előzetes lefolytatását külön jogszabály megengedi.

344. § *[Illetékesség]*

(1) Az előzetes bizonyítás lefolytatására illetékes

- a) a kérelmező lakóhelye szerint illetékes járásbíróság, vagy
- b) az a járásbíróság, amelynek a területén a bizonyítás a legcélszerűbben lefolytatható.

(2) Amennyiben a per folyamatban van, a per bírósága az előzetes bizonyítás lefolytatására kizárólagosan illetékes.

345. § *[Az előzetes bizonyítás iránti kérelem]*

(1) Az előzetes bizonyítás elrendelésére irányuló kérelemben meg kell jelölni:

- a) a felek nevét, lakóhelyét; ha az ellenérdekű fél ismeretlen, ennek okát,
- b) a bizonyítani kívánt tényeket és az azokra vonatkozó bizonyítási eszközöket, bizonyítási módokat,
- c) az előzetes bizonyítás lefolytatására irányuló határozott kérelmet,
- d) hogy az előzetes bizonyítás elrendelését a 343. § szerinti melyik feltétel fennállásra alapítja,
- e) azokat a körülményeket, amelyek alapján az előzetes bizonyítás lefolytatásának helye van, és
- f) azokat az adatokat, amelyekből a bíróság illetékessége megállapítható.

(2) Azt, hogy az ellenérdekű fél ismeretlen, továbbá, hogy az előzetes bizonyítás előfeltételei fennállnak, valószínűsíteni kell.

346. § *[A kérelem elbírálása]*

(1) A bíróság az előzetes bizonyítás elrendelése tárgyában az ellenérdekű fél szóbeli vagy írásbeli meghallgatása után határoz – perben abban az esetben, ha a keresetlevél a perfelvétel megkezdésére alkalmas –, kivéve, ha

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

- a) az ellenérdekű fél ismeretlen, vagy
- b) az előzetes bizonyítás elrendelése sürgős.

(2) A meghallgatás hatánapjára szóló idézéssel vagy az írásbeli nyilatkozattételre történő felhívással együtt küldi meg a bíróság az előzetes bizonyítás elrendelése iránti kérelmet az ellenérdekű fél részére.

(3) Ha a bíróság a meghallgatást mellőzi, az előzetes bizonyítás elrendeléséről vagy elutasításáról szóló végzéssel együtt küldi meg az ellenérdekű fél részére az előzetes bizonyítás elrendelése iránti kérelmet.

(4) Az előzetes bizonyítást elutasító végzés ellen külön fellebbezésnek van helye.

95. Az előzetes bizonyítás lefolytatása

347. § [Az előzetes bizonyítás felvétele]

(1) Az előzetes bizonyításra egyebekben a bizonyítás általános szabályait kell megfelelően alkalmazni.

(2) A bíróság az előzetes bizonyítást zártcélú távközlő hálózat igénybevételével, megkeresés vagy kiküldött bíró útján is foganatosíthatja.

(3) Az előzetes bizonyítás eredményét a perben bármelyik fél felhasználhatja.

348. § [Az előzetes bizonyítás költségei]

Az előzetes bizonyítással összefüggésben felmerült költségekre a perköltségre vonatkozó általános szabályok az irányadók.

ÖTÖDIK RÉSZ

HATÁROZATOK

XXV. Fejezet

A határozatok fajtái, tartalma és közlése

96. A határozatok fajtái és tartalma

349. § *[A határozatok fajtái]*

A bíróság

- a) e törvényben meghatározott esetben bírósági meghagyással,
- b) a per érdemében ítélettel,
- c) a per során felmerült minden más kérdésben – ideértve a per megszüntetését is – végzéssel

határoz.

350. § *[Az ítélet teljessége]*

(1) Az ítéletben foglalt érdemi döntésnek ki kell terjednie a perben, illetve az egyesített perekben érvényesített valamennyi kereseti, vizontkereseti és beszámítási kérelemre, továbbá az ellenkérelemre.

(2) A bíróság egyes kereseti, vizontkereseti vagy beszámítási kérelmek felől vagy e kérelmek önállóan elbírálnak egyes részei felől külön ítélettel (részítélet) is határozhat, ha ebben a vonatkozásban további tárgyalásra nincs szükség, és ha a többi kérelem vagy kérelemrész eldöntése végett a tárgyalást el kell halasztani. A bíróság a később hozott ítélettel a beszámítási kérelemre illetve a vizontkeresetre vonatkozó tárgyalás eredményéhez képest a részítéletet hatályon kívül helyezi, hatályában fenntartja vagy megfelelően megváltoztatja.

(3) A bíróság a látszólagos halmazatban álló kereset vagy keresetek elutasításáról részítélettel határozhat, ha a halmazatban álló más kereset vonatkozásában további tárgyalására van szükség. A további kereset vonatkozásában a tárgyalás csak a részítélet jogerőre emelkedése után folytatható.

(4) Ha a keresettel vagy a vizontkeresettel érvényesített jog fennállása és az ezek alapján a felet megillető követelés összege (mennyisége) tekintetében a vita elkülöníthető, a bíróság a jog fennállását ítélettel előzetesen is megállapíthatja (közbenső ítélet). Ebben az esetben a tárgyalás a követelés összege (mennyisége) vonatkozásában csak a közbenső ítélet jogerőre emelkedése után folytatható.

(5) A bíróság e törvényben meghatározott esetben kiegészítő ítéletet hoz.

351. § [Az érdemi döntés korlátai]

(1) Törvény eltérő rendelkezése hiányában az ítéletben foglalt érdemi döntés nem terjedhet túl a kereseti, viszontkereseti és beszámítási kérelmen és az ellenkérelmen. Ez a szabály a főkövetelés járulékaire is irányadó.

(2) Ha a kereseti követelés a polgári jog szabályai szerint a fél vagyonának csupán valamely részéből hajtható be, a bíróságnak a határozatában ezt a részt is meg kell jelölnie.

(3) A bíróság érdemi döntése nem terjedhet ki olyan jogra, amelyet a fél a perben nem érvényesített. Törvény eltérő rendelkezése hiányában a bíróság nem alapíthatja érdemi döntését olyan az érvényesített jogot részben vagy egészben kizáró jogszabályi rendelkezésre, amelyre a fél az ellenkérelemben nem hivatkozott.

(4) A bíróság az egymással eshetőleges viszonyban álló keresetekről csak a keresetek előterjesztett sorrendjében dönthet.

352. § [Határozathozatal]

(1) A bíróság a határozatát – ha tanácsban jár el – zárt tanácskozás után szavazással hozza meg. Egyhangúság hiányában szavazattöbbséggel dönt.

(2) A fiatalabb bíró az idősebbet megelőzően szavaz, az elnök utolsónak adja le szavazatát. A szavazásnál kisebbségben maradó bíró jogosult írásba foglalt különvéleményét zárt borítékban az iratokhoz csatolni. A különvéleményt csak a perorvoslat tárgyában eljáró bíróság, a fegyelmi eljárás kezdeményezésére jogosult személy, – fegyelmi eljárás során – a fegyelmi bíróság, valamint a Kúria jogegységi eljárás kezdeményezésére jogosult, illetve a jogegységi eljárást lefolytató tanácsa tekintheti meg.

353. § [Teljesítési határidő]

(1) A bíróság a határozatban megállapított kötelezettség teljesítésére rendszerint tizenöt napos határidőt szab.

(2) Ha ez a felek méltányos érdekeinek mérlegelése alapján, a kötelezettség természetére való tekintettel, illetve a felek jó- vagy rosszhiszemű joggyakorlása alapján indokoltnak mutatkozik, a bíróság az érdemi határozatában a felek kérelmére tizenöt napnál rövidebb, vagy hosszabb teljesítési határidőt is megszabhat vagy elrendelheti a kötelezettségnek részletekben való teljesítését. A bíróság a kérelemről az ellenfelet lehetőség szerint meghallgatja.

(3) Kivételes esetben az első fokon eljáró bíróság a fél kérelmére a határozat jogerőre emelkedése után is engedélyezheti a részletekben való teljesítést, illetve a részletekben való teljesítés módosítását. A bíróság a határozatát tárgyaláson kívül hozza meg, de határozathozatal előtt az ellenfelet meghallgatja.

(4) Részletekben való teljesítés elrendelése vagy részletfizetés engedélyezése esetében a bíróság úgy rendelkezik, hogy bármely részlet megfizetésének elmulasztása esetében az egész hátralékos tartozás esedékessé válik.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

(5) A bíróság birtokperben a felet a birtokállapot helyreállítására, illetve a birtoklás zavarásának megszüntetésére az ellenfél kérelemre azonnali hatállyal kötelezi.

(6) A bíróság az ingatlan kiürítését elrendelő határozatban a kötelezett kérelmére különös méltánylást érdemlő esetben legfeljebb hat hónapig terjedő teljesítési határidőt állapíthat meg, ha

a) az ingatlan a kötelezett lakóhelye, egyúttal az ő és közvetlen családtagjainak egyedüli lakóingatlana,

b) a kérelemben a kötelezett valószínűsítette, hogy a saját és családja elhelyezését ideiglenesen sem tudja biztosítani,

c) a per során bírsággal nem sújtották, és a per vitele során nem tanúsított rosszhiszemű magatartást, és

d) nem önkényesen elfoglalt lakást kell kiüríteni.

354. § [A teljesítési határidő számítása]

(1) A teljesítés határideje a határozat közlését követő napon kezdődik.

(2) Le nem járt szolgáltatásokra vonatkozó marasztalás esetében a teljesítés napja a lejárat napjával egyezik meg.

355. § [Az ítélet tartalma]

(1) Az írásba foglalt ítélet bevezető részre, rendelkező részre, jogorvoslati záradékra, indoklásra és záró részre tagolódik.

(2) A bevezető rész

a) a bíróság megnevezését,

b) az ügy számát,

c) a képviselet fajtájára utalással a felet képviselő személy nevét és lakóhelyét (székhelyét), képviselet hiányában utalást a személyes eljárásra,

d) a fél nevét és lakóhelyét (székhelyét),

e) a fél perbeli állását és

f) a per tárgyának a megnevezését

tartalmazza.

(3) A rendelkező rész tartalmazza a bíróság döntését, a jogorvoslati záradék pedig azt, hogy az ítélet ellen van-e helye fellebbezésnek és hogy azt hol és mennyi idő alatt lehet benyújtani.

(4) Az indoklás a bíróság által megállapított jelentős tényeket, a felek a per tárgyára vonatkozó kérelmét és azok alapjának rövid ismertetését, az érdemi rendelkezés tartalmára való utalást, továbbá a jogi indokolást tartalmazza.

(5) A jogi indoklás tartalmazza az ítélet alapjául szolgáló jogszabályokat és szükség esetén azok értelmezését, a megállapított tényekre vonatkozó bizonyítékokat azokkal a körülményekkel együtt, amelyeket a bíróság a bizonyítékok mérlegelésénél irányadónak vett, a tények megállapításának egyéb körülményeit, továbbá azokat az okokat, amelyek miatt a bíróság valamely tényt nem talált bizonyítottnak, vagy amelyek miatt a felajánlott bizonyítást

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

mellőzte. A jogi indokolás az eljárás folyamán hozott végzés indokolását akkor tartalmazza, ha a törvény szerint a végzés csak az ítélet elleni fellebbezésben támadható meg.

(6) A záró rész tartalmazza az ítélelhozatal helyének és idejének megfelelő keltezt, továbbá az egyestbírónak vagy a tanács elnökének és tagjainak nevét és aláírását. Ha valamelyikük az aláírásban akadályozva van, a záró rész ezt és az akadály megjelölését is tartalmazza.

356. § [Rövidített indokolást tartalmazó ítélet]

(1) Az ítélet rövidített indokolást tartalmaz, ha

- a) az ítélet jogról való lemondáson, illetve a jog elismerésén alapul,
- b) az ügy ténybeli és jogi megítélése egyszerű,
- c) a fellebbezésre jogosultak e jogukról a határozat kihirdetését követően valamennyien lemondtak vagy
- d) ahhoz valamennyi fél hozzájárult.

(2) A rövidített indokolás kizárólag

- a) a bíróság által megállapított tényállást,
- b) a felek a per tárgyára vonatkozó kérelmét illetve nyilatkozatát és azok alapján rövid ismertetését,
- c) az ítélet alapjául szolgáló jogszabályokat és
- d) a rövidített indoklás törvényi feltételére való utalást

tartalmazza.

357. § [A bírósági meghagyás tartalma]

(1) A bírósági meghagyásra a (2)–(3) bekezdésekben foglalt kivétellel a 355. § megfelelően irányadó.

(2) A jogorvoslati záradékban a bíróság tájékoztatja a feleket az ellentmondás benyújtásának lehetőségéről, határidejéről, az előterjesztésének a helyéről és arról, hogy a jogerős bírósági meghagyásnak ugyanaz a hatálya, mint az ítéletnek.

(3) A bírósági meghagyás indoklása csak a mulasztás tényének a megállapítását tartalmazza.

358. § [A végzés tartalma]

(1) A végzésre (2)–(4) bekezdésekben foglalt kivétellel a 355. § megfelelően irányadó.

(2) A végzés a képviselőre vonatkozó adatokat és a felek lakóhelyét csak a szükséghez képest tartalmazza.

(3) Nem tartalmaz indokolást az egyezséget jóváhagyó végzés, továbbá az a végzés, amely ellen külön fellebbezésnek nincs helye, kivéve, ha e törvény eltérően rendelkezik.

(4) A tárgyaláson hozott végzést a bíróság a tárgyalási jegyzőkönyvbe is belefoglalhatja. Ebben az esetben a végzés csak a rendelkező részt és az indokolást tartalmazza.

97. A határozatok kihirdetése és közlése

359. § [A határozatok kihirdetése]

- (1) A bíróság a tárgyaláson hozott határozatát a tárgyaláson, a tárgyalás berekesztése folytán hozott határozatát – a (6) bekezdésben foglalt kivétellel – a tárgyalás napján hirdeti ki.
- (2) A határozat rendelkező részét a határozat kihirdetése előtt le kell írni és azt az egyesbírónak illetve a tanács tagjainak alá kell írniuk.
- (3) A határozatok kihirdetése a rendelkező rész felolvasásából és az indokok rövid ismertetéséből áll. Ez utóbbi elmarad, ha a határozatot a törvény szerint nem kell megindokolni.
- (4) A bíróság a kihirdetést követően tájékoztatja a feleket a határozat elleni fellebbezés lehetőségéről, annak benyújtásának helyéről és határidejéről.
- (5) Ha az ítélet kihirdetésekor valamennyi fél jelen van és a (6) bekezdésben foglaltak alkalmazására nem került sor, a bíróság az ítélet kihirdetését követően valamennyi felet nyilatkoztatja arról, hogy hozzájárul-e ahhoz, hogy az írásba foglalt ítélet rövidített indokolást tartalmazzon. A bíróság ennek megtörténtét, valamint a nyilatkozatok tartalmát a jegyzőkönyvben feltünteti. A felek nyilatkozatára nincs szükség, ha valamennyi fél lemondott a fellebbezési jogáról.
- (6) A bíróság a tárgyalás berekesztését követően az ítélet meghozatalát és kihirdetését – legfeljebb harminc napra – elhalaszthatja. Ebben az esetben a kihirdetés határnapját egyidejűleg kitűzi, és a meghozott határozatot a kihirdetés napjáig írásba foglalja.

360. § [A határozatok közlése]

- (1) A bíróság a határozatát – az (2) bekezdésben foglalt kivétellel – a kihirdetéssel közli.
- (2) A bíróság kézbesítés útján közli:
 - a) az ítéletet,
 - b) a bírósági meghagyást,
 - c) a tárgyaláson hozott végzést azzal a féllel, aki a tárgyalásra nem volt szabályszerűen megidézve,
 - d) a tárgyaláson hozott olyan végzést, amely új határnap kitűzésére vonatkozik, vagy amely ellen külön fellebbezésnek van helye, azzal a féllel, aki a tárgyalást elmulasztotta,
 - e) a tárgyaláson kívül hozott végzést az érdekelt féllel és
 - f) az eljárás során hozott minden határozatot azzal a személlyel, akinek érdekében ügyész, valamint a külön jogszabály által meghatározott ügycsoportokban a per megindítására feljogosított hatóság az eljárást megindította.
- (3) A bíróság a határozatot – kivéve, ha az ítélet meghozatalát és kihirdetését elhalasztotta – annak meghozatalától számított legkésőbb harminc napon belül írásba foglalja és az írásba foglalást követő három napon belül kézbesíti.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

(4) Ha a bíróság az ítélet meghozatalát és kihirdetését elhalasztotta, az írásba foglalt ítéletet a kihirdetéskor jelen lévő feleknek nyomban, a meg nem jelent feleknek pedig nyolc napon belül kézbesíti.

(5) A felek részére a határozatnak nemcsak a rendelkező részét, hanem indokolását is kézbesíteni kell, kivéve, ha a határozatot a törvény szerint nem kell megindokolni.

(6) A jelen § rendelkezéseit kell megfelelően alkalmazni akkor is, ha a határozatot nem a felekkel, hanem más érdekelttel kell közölni.

98. A határozatok kijavítása és kiegészítése

361. § [A kijavítás]

(1) Ha a határozat névcserét, hibás névírást, szám- vagy számítási hibát, illetve más hasonló elírást tartalmaz, a bíróság a határozatot kérelemre vagy hivatalból bármikor kijavíthatja.

(2) A kijavítás nem változtathat a kijavított határozat érdemén. Nincs helye kijavításnak a bíróság ténybeli tévedése miatt.

(3) A kijavítás tárgyában a bíróság a feleket szükség esetén meghallgatja. Ha fél a meghallgatásra kitűzött határnapot vagy határidőt elmulasztja, az a határozathozatalt nem gátolja és a mulasztás miatt igazolásnak nincs helye.

(4) A kijavító határozatot a kijavított határozatra és lehetőleg annak kiadmányaira is fel kell jegyezni. A kijavító határozattal egyidejűleg a kijavítást feltüntető határozatkiadmányt is kézbesíteni kell.

(5) A kijavítás tárgyában hozott határozat ellen fellebbezésnek van helye, ha a bíróság

- a) az önálló fellebbezéssel támadható határozat rendelkező részét javítja ki vagy
- b) a határozat rendelkező részének kijavítása iránt előterjesztett kérelmet utasítja el.

(6) A kijavítás iránt előterjesztett kérelemnek nincs halasztó hatálya a határozat elleni fellebbezés beadására, illetve a határozat végrehajtására.

362. § [Kijavítás a másodfokú bíróság által]

Ha az elsőfokú bíróság határozata a 361. § (1) bekezdés szerinti hibát tartalmaz, a határozatot a másodfokú bíróság is kijavíthatja a fellebbezést érdemben elbíráló határozatában.

363. § [Az indokolás kijavítása]

Ha az önálló fellebbezéssel, illetve felülvizsgálattal nem támadható érdemi határozat indokolási része homályos vagy ellentmondásos, azt a bíróság kérelemre kijavíthatja. A kijavításra irányuló kérelmet bármelyik fél a határozat közlésétől számított tizenöt nap alatt terjesztheti elő. A kijavítás iránt határozott kérelmet kell előterjeszteni; meg kell jelölni, hogy a fél milyen okból és mennyiben kéri a határozat indokolási részének kijavítását. A kérelem tárgyában hozott határozat ellen külön fellebbezésnek van helye.

364. § [Az ítélet kiegészítése]

(1) Ha a bíróság az ítéletében nem határozott a perben érvényesített valamennyi kereseti, viszontkereseti, beszámítási kérelemről vagy ellenkérelemről, a perköltségről vagy az ítélet előzetes végrehajthatósága felől, habár ezeknek helye lett volna, továbbá olyan kérdésről, amelyről a rendelkezés jogszabály értelmében hivatalból kötelező, vagy ha az ítélet kiegészítése a kiegészítési kérelmet elutasító végzés elleni fellebbezés eredményeként válik szükségessé, a bíróság az ítéletet kérelemre vagy hivatalból kiegészítheti.

(2) A fél az ítélet kiegészítését annak közlésétől számított tizenöt nap alatt kérheti. Az ítélet kiegészítésére határozott kérelmet kell előterjeszteni; meg kell jelölni, hogy azt fél milyen okból és mennyiben kéri. A kiegészítés iránt előterjesztett kérelemnek az ítélet elleni fellebbezés beadására és az ítélet végrehajtására nincs halasztó hatálya, a bíróság azonban az ítélet végrehajtását a kiegészítési kérelem elintézéséig hivatalból is felfüggesztheti.

(3) A bíróság az ítélet kiegészítéséről tárgyaláson dönt, kivéve ha

a) a fél a kiegészítésre irányuló kérelemében annak tárgyaláson kívüli elbírálását kéri és csatolja az ellenfél egyetértő nyilatkozatát,

b) a bíróság felhívására a felek csatolják egyetértő nyilatkozatukat a tárgyaláson kívüli elbíráláshoz, vagy

c) a perben érvényesített kereseti, viszontkereseti, illetve az ellenkérelemre hiányzó rendelkezés kivételével, az (1) bekezdésben írt egyéb okból merül fel a kiegészítés szükségessége.

(4) A bíróság érdemi vizsgálat nélkül elutasítja a kiegészítés iránti kérelmet, ha

a) elkésett,

b) azt a fél hiánypótlási felhívás ellenére újból hiányosan nyújtotta be, vagy

c) az ítéletnek olyan része ellen irányul, amely ellen nem lehet kiegészítési kérelmet előterjeszteni.

(5) Ha az ítélet kiegészítésének van helye, a bíróság kiegészítő ítéletet hoz, a kérelmet ellenkező esetben végzéssel elutasítja. A kiegészítő ítéletet az eredeti ítéletre és lehetőleg annak kiadmányaira is fel kell jegyezni.

(6) Az ítélet jogerőre emelkedésétől számított öt év elteltével nincs helye a kiegészítésnek.

365. § [A végzés kiegészítése]

A 364. § rendelkezései a végzések kiegészítésére megfelelően irányadók. A bíróság a felek meghallgatását mellőzheti.

XXVI. Fejezet

A határozatok joghatásai

99. Kötőerő, jogerő

366. § [Az egyszerű kötőerő]

- (1) E törvény eltérő rendelkezése hiányában a bíróság a saját határozatához abban a perben, amelyben azt hozta a határozat kihirdetésétől, ennek hiányában a közlésétől kezdve kötve van.
- (2) A bíróság nincs kötve a pervezetésre vonatkozó, valamint az egyoldalú kérelmet elutasító végzéshez, olyan végzést azonban, amely határidőhöz kötött perbeli cselekményt utasít el, a csak annak jogerőre emelkedése előtt változtathat meg.
- (3) A bíróság a pénzbírságot megállapító végzést fontos okból megváltoztathatja.

367. § [A jogerő]

- (1) A fellebbezéssel megtámadható határozat a fellebbezési határidő leteltét követő naptól kezdve jogerős, ha az arra jogosultak egyike sem nyújtott be fellebbezést, vagy a benyújtott fellebbezést a bíróság jogerősen elutasította.
- (2) A fellebbezésre jogosult a fellebbezési jogáról a határozat közlését követően lemondhat. A lemondó nyilatkozat nem vonható vissza. A lemondás csak akkor hatályos, ha azt valamennyi fellebbezésre jogosult bejelenti. Ha valamennyi arra jogosult a fellebbezési jogáról a határozat kihirdetését követően együtt lemond, a határozat a bejelentés napján, egyébként az utolsó bejelentésnek a bírósághoz érkezését követő naptól kezdve jogerős.
- (3) A határozat jogerőre emelkedésére a határidőben benyújtott fellebbezésnek, csatlakozó fellebbezésnek halasztó hatálya van. Az egyik pertárs fellebbezésének, csatlakozó fellebbezésének a hatálya a többi pertársra csak 45. § és a 46. § a) pontja esetében terjed ki. Ha azonban a fellebbezésre jogosult a határozatnak csak valamely része vagy valamely rendelkezése ellen él fellebbezéssel, csatlakozó fellebbezéssel, a határozatnak a fellebbezéssel, csatlakozó fellebbezéssel nem érintett része vagy rendelkezése jogerőre emelkedik. Jogerőre emelkedik a határozatnak az a része is, amely ellen nincs helye fellebbezésnek, csatlakozó fellebbezésnek.
- (4) A fellebbezés visszavonása esetén a határozat a fellebbezés visszavonására vonatkozó bejelentésnek a bírósághoz érkezését követő naptól kezdve jogerős, ha a fellebbezési határidő minden más fellebbezési jogosulttal szemben már lejárt. Ha viszont a fellebbezési határidő a fellebbezési jogosultakkal szemben még nem járt le, a határozat a fellebbezési határidő leteltét követő naptól kezdve jogerős.
- (5) Az a határozat, amely ellen nincs helye fellebbezésnek, a kihirdetésével emelkedik jogerőre. Azok a határidők azonban, amelyeket a határozat jogerőre emelkedésétől kell számítani, a határozatnak a féllel történt közlésétől kezdődnek.
- (6) A határozat a jogerőre emelkedését követően nem támadható meg fellebbezéssel.

368. § [A jogerő tanúsítása]

- (1) Az első fokon eljáró tanács elnöke a jogerő időpontját a határozat eredeti példányára vezetett záradékkal vagy külön határozatban tanúsítja.
- (2) Ha az első fokon eljáró bíróság határozatának csak egyes személyekre vonatkozó vagy bizonyos tárgyú részei emelkedtek jogerőre, a bíróság a záradékban vagy a végzésben ezt is kifejezésre juttatja.
- (3) A bíróság a jogerő időpontjáról a felet, illetve az egyéb érdekeltet a jogerőre emelkedéstől számított tizenöt napon belül értesíti. Az értesítés a jogerőt tanúsító végzés, ha pedig a fél, illetve az egyéb érdekelt részére a határozatot még nem kézbesítették, a záradékolt határozat kiadmányának kézbesítésével történik.
- (4) Ha a részjogerő valamely okból csak az iratoknak a másodfokú bírósághoz történő felterjesztése után állapítható meg, a (3) bekezdésben foglalt intézkedést a másodfokú bíróság teszi meg.

369. § [Az anyagi jogerőhatás]

- (1) A keresettel, viszontkeresettel és az ellenkövetelés fennállta tekintetében érdemben elbírált beszámítással érvényesített jog tárgyában hozott ítélet jogereje kizárja, hogy ugyanabból vagy a jog szempontjából lényeges tényalaphoz vezető ugyanazon jog iránt ugyanazok a felek – ideértve azok jogutódait is – egymás ellen új keresetet indíthassanak, vagy az ítéletben már elbírált jogot egymással szemben egyébként vitássá tehessék.
- (2) Az (1) bekezdés rendelkezéseit abban az esetben is alkalmazni kell, ha a perben nem a fél, hanem az érdekében eljáró ügyész, valamint a külön jogszabály által meghatározott ügycsoportokban a per megindítására feljogosított hatóság keresete alapján hozott a bíróság ítéletet, feltéve, hogy a fél részére az ítéletet szabályszerűen kézbesítették, és az a 367. § értelmében vele szemben is jogerőre emelkedett.

370. § [Az utóper]

- (1) Ha az ítélet egyik felet olyan szolgáltatásra kötelezi, amely az ítélet meghozatala után jár le, az ítélet anyagi jogereje nem gátolja, hogy a felek bármelyike pert indíthasson a szolgáltatás mennyiségének vagy időtartamának megváltoztatása iránt, ha azok a tények, amelyekre a bíróság az ítéletét alapította, utóbb lényegesen megváltoztak.
- (2) Az utóper folyamatban léte alatt a másik fél által indított ugyanilyen perre kizárólag a folyamatban lévő per bírósága illetékes.
- (3) A bíróság az utóperben a korábbi ítélettel megállapított szolgáltatást legfeljebb a kereset megindítását megelőző hat hónaptól kezdődő időre változtathatja meg.

100. Előzetes végrehajthatóság

371. § *[A fellebbezésre tekintet nélkül végrehajthatóvá nyilvánítandó határozatok]*

(1) Fellebbezésre tekintet nélkül végrehajthatónak kell nyilvánítani:

- a) a tartásdíjban, járadékban és más hasonló célú időszakos szolgáltatásban marasztaló ítéletet,
- b) a birtokháborítás megszüntetésére kötelező ítéletet,
- c) az alperes által elismert követelésben marasztaló ítéletet,
- d) a közokiratban vagy teljes bizonyító erejű magánokiratban vállalt kötelezettségen alapuló pénzbeli marasztalást tartalmazó ítéletet, ha az annak alapjául szolgáló összes körülményeket ilyen okirattal bizonyították, továbbá
- e) a nem pénzbeli marasztalást tartalmazó ítéletet, ha a felperesnek a végrehajtás elhalasztásából aránytalanul súlyos vagy nehezen megállapítható kára származnék, és ha a felperes megfelelő biztosítékot nyújt.

(2) Az előzetes végrehajthatóság a perköltségre nem terjed ki.

372. § *[Az előzetes végrehajthatóság kimondásának mellőzhetősége]*

(1) A bíróság a 371. § (1) bekezdés b)–e) pontjai esetében az előzetes végrehajthatóság kimondását mellőzheti, ha az az alperesre aránytalanul súlyosabb terhet jelent, mint az előzetes végrehajthatóság mellőzése a felperesre. Az alperesnek az erre irányuló kérelmét a tárgyalás berekesztése előtt kell előterjesztenie. A bíróság az ítéletet a körülményekhez képest részben is végrehajthatóvá nyilváníthatja.

(2) A bíróság – kivételesen indokolt esetben – mellőzheti az ítélet előzetesen végrehajthatónak nyilvánítását az ítélet meghozatala előtt már lejárt részletek tekintetében.

HATODIK RÉSZ

PERORVOSLATOK

XXVII. Fejezet

Fellebbezés

101. Fellebbezés ítélet ellen

373. § *[A fellebbezés és joghatása]*

(1) Az elsőfokú bíróság ítélete ellen fellebbezésnek van helye.

(2) A fellebbezésnek az ítélet végrehajtására halasztó hatálya van, kivéve, ha a törvény vagy a törvény alapján a bíróság másként rendelkezik.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

(3) Fellebbezéssel élhet a fél, a beavatkozó, valamint az, akire az ítélet rendelkezést tartalmaz, a rendelkezés reá vonatkozó része ellen.

374. § [A fellebbezés határideje és előterjesztése]

(1) A fellebbezés határideje az ítélet közlésétől számított tizenöt nap.

(2) A fellebbezést az ítéletet hozó elsőfokú bíróságnál kell írásban benyújtani.

375. § [A fellebbezés tartalma]

(1) A fellebbezésben

a) meg kell jelölni a fellebbezéssel támadott ítélet számát, valamint az ítéletnek a fellebbezéssel támadott rendelkezését vagy részét,

b) határozott kérelmet kell előterjeszteni arra vonatkozóan, hogy az elsőfokú ítéletet, vagy annak kifogásolt rendelkezését vagy részét a másodfokú bíróság mennyiben változtassa meg, vagy helyezze hatályon kívül,

c) jogszabályhelyre hivatkozással fel kell tüntetni azt a jogszabálysértést vagy megsértett jogi érdeket, amelyen a fellebbezés alapul, valamint ennek részletes indokait.

(2) A fellebbezésben új tényre és új bizonyítékra a 376. § (2) bekezdése és a 377. § rendelkezései szerint lehet hivatkozni.

(3) Az elsőfokú ítélet hatályon kívül helyezését a fél – az ítélet megváltoztatására irányuló kérelem előadása nélkül – arra hivatkozva kérheti, hogy

a) a per megszüntetésének van helye,

b) az elsőfokú bíróság nem volt szabályszerűen megalakítva, vagy az ítélet meghozatalában olyan bíró vett részt, akivel szemben a törvény értelmében kizáró ok áll fenn, vagy

c) az elsőfokú eljárás lényeges szabályainak a megsértése a döntés érdemére kihatott.

376. § [A kereset megváltoztatása]

(1) A másodfokú eljárásban – a (2) bekezdésbe foglalt kivételekkel – a keresetet megváltoztatni nem lehet.

(2) Ha a bíróságnak a megváltoztatott keresetre fennáll a hatásköre és illetékessége, engedélyezheti a kereset – viszontkereset – jogállítást nem érintő részének megváltoztatását akkor,

a) ha a keresetváltoztatást az elsőfokú érdemi tárgyalás berekesztését követően a fél tudomására jutott olyan tény indokolja, amelyről a fél önhibáján kívül korábban nem tudott és nem is tudhatott, vagy

b) a keresetváltoztatást alátámasztó tény az elsőfokú érdemi tárgyalás berekesztését követően következett be, kivéve, ha az utólag bekövetkezett tény a fél felróhatóan maga idézte elő vagy bekövetkezésével számolhatott és következményeit érvényesíthette volna,

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

és a keresetváltoztatást indokoló tények – elbírálásuk esetén – a félre kedvezőbb ítéletet eredményeztek volna.

(3) A felperesnek a keresetváltoztatás – viszontkeresetváltoztatás – iránti kérelmét a fellebbezésében e törvény rendelkezései szerint kell előterjesztenie.

(4) Ha az első fokú ítélet ellen az alperes terjesztett elő fellebbezést, a felperes legkésőbb a fellebbezési ellenkérelmében kérheti keresete megváltoztatásának engedélyezését. Ha a bíróság a keresetváltoztatást engedélyezi, a keresetváltoztatást és az engedélyező végzését haladéktalanul közli az alperessel, aki a megváltoztatott keresetre tizenöt napon belül írásban ellenkérelmet terjeszthet elő.

377. § [Új bizonyíték előadása]

A felek a fellebbezési eljárásban akkor terjeszthetnek elő új bizonyítási indítványt, illetve bocsáthatnak rendelkezésre további bizonyítékot, ha az

a) a kereset – viszontkereset – megváltoztatását megalapozó, illetve az erre vonatkozó alperesi ellenkérelmet megalapozó tény bizonyítására szolgál,

b) a fellebbezési kérelmet – csatlakozó fellebbezést – illetve fellebbezési ellenkérelmet megalapozó tény bizonyítására vagy ellenbizonyításra szolgál, feltéve, hogy az utóbb keletkezett vagy arról a fél önhibáján kívül utóbb szerzett tudomást.

378. § [A fellebbezés megvizsgálása]

(1) Ha a fellebbezési kérelem nem felel meg a törvény rendelkezéseinek, vagy más okból kiegészítésre vagy kijavításra szorul, a szükséges intézkedéseket az első fokon eljáró tanács elnöke teszi meg.

(2) Ha a fellebbezés elkésett, vagy olyan határozat ellen irányul, amely ellen a fellebbező nem élhet fellebbezéssel, továbbá ha a fél fellebbezése nem tartalmazza a 375. § (1) bekezdésben foglaltakat, az első fokú bíróság a fellebbezést hivatalból visszautasítja.

(3) Ha a fellebbezést nem kell a (2) bekezdésben foglaltak alapján visszautasítani, az első fokú bíróság egy alkalommal, kivételesen hiánypótlást rendelhet el.

379. § [A fellebbezés felterjesztése]

(1) Ha a fellebbezési határidő valamennyi jogosulttal szemben lejárt, illetve ha a fellebbezést valamennyi jogosult hiánytalanul benyújtotta, az elsőfokú bíróság – a szükséges intézkedések megtételét követően – a fellebbezést a per összes irataival együtt nyolc napon belül felterjeszti a másodfokú bírósághoz. Ha a fellebbezés a határozatnak előzetesen végrehajthatóvá nyilvánítása ellen is irányul, a fellebbezést haladéktalanul, a fellebbezési határidő lejártá előtt fel kell terjeszteni.

(2) Részítélet elleni fellebbezés esetén csak a szükséges periratokat kell felterjeszteni. Az elsőfokú bíróság biztosítja, hogy a felterjesztett iratok közül azokról, amelyekre az első fokú eljárás folytatása végett is szükség van, másolat álljon rendelkezésre.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

(3) Ha a fellebbezés mellett a fél az ítélet meghozatalát megelőző tárgyalás vagy határidő elmulasztása miatt igazolással él, a fellebbezésért csak az igazolási kérelem visszautasítása esetén kell a másodfokú bírósághoz felterjeszteni.

380. § *[Intézkedések a fellebbezés érdemi elbírálását megelőzően]*

A másodfokú tanács elnöke a törvény rendelkezéseinek meg nem felelő fellebbezést – hiánypótlás elrendelése nélkül – hivatalból visszautasítja.

381. § *[A másodfokú tanács elnökének intézkedései]*

(1) A másodfokon eljáró tanács elnöke határoz a végrehajtás felfüggesztése kérdésében, ha az elsőfokú bíróság az ítéletet a törvény ellenére nyilvánította előzetesen végrehajthatónak.

(2) Ha az elsőfokú bíróság előtt az ítélet kijavítása, illetve kiegészítése iránt előterjesztett kérelem vagy igazolási kérelem folytán eljárás van folyamatban, a másodfokú bíróság az előtte folyó eljárást a kijavítás, illetve a kiegészítés vagy az igazolás tárgyában hozott határozat jogerőre emelkedéséig, illetve az ellene bejelentett fellebbezés felterjesztéséig hivatalból is felfüggesztheti.

382. § *[Jogerő (részjogerő) tanúsítása]*

A másodfokú bíróság kérelemre a másodfokú eljárás során végzéssel bármikor megállapíthatja, hogy az ítéletnek fellebbezéssel (csatlakozó fellebbezéssel) meg nem támadott része jogerőre emelkedett.

383. § *[A fellebbezés visszavonása]*

(1) A fellebbező a fellebbezését a másodfokú határozat meghozatala előtt, vagy a másodfokú tárgyalás berekesztéséig visszavonhatja. A visszavont fellebbezést újból előterjeszteni nem lehet.

(2) A fellebbezés visszavonása esetén az elnök – ha ezzel kapcsolatban a költségek megállapításának szüksége merül fel – ebben a kérdésben is határoz. Ezt követően az ügyet visszaküldi az elsőfokú bíróságnak.

384. § *[Fellebbezési ellenkérelem és csatlakozó fellebbezés]*

(1) A bíróság a fellebbezés ellenfél részére történő kézbesítésével együtt a fellebbező fél ellenfelét figyelmezteti, hogy a fellebbezésre vonatkozóan ellenkérelmet terjeszthet elő, ha pedig a fellebbezéssel megtámadott ítélet megváltoztatását maga is kívánja, csatlakozó fellebbezést nyújthat be. Ha a fellebbezés a per főtárgyát nem érinti, a per főtárgyára vonatkozóan csatlakozó fellebbezésnek nincs helye. Ha a fellebbezés csak az ítélet hatályon kívül helyezésére irányul, a csatlakozó fellebbezésben az ítélet megváltoztatása nem kérhető.

(2) Ha a felperes keresetének megváltoztatását a bíróság engedélyezte, az alperes ellenkérelmet terjeszthet elő. Ennek során új bizonyítékra a 377. § rendelkezéseinek keretei között hivatkozhat, új tényre pedig csak akkor, ha az

a) az elsőfokú érdemi tárgyalás berekesztését követően jutott tudomására, és arról önhibáján kívül korábban nem tudott és nem is tudhatott, vagy

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

b) az elsőfokú érdemi tárgyalás berekesztését követően következett be, kivéve, ha azt felróhatóan maga idézte elő vagy azzal számolhatott és következményeit érvényesíthette volna.

(3) Új tényeket az alperes a (2) bekezdés rendelkezései szerint terjeszthet elő fellebbezési ellenkérelmében.

(4) A 375. § rendelkezései a fellebbezési ellenkérelemre, valamint a csatlakozó fellebbezésre is irányadóak.

(5) A fellebbezési ellenkérelmet és a csatlakozó fellebbezést írásban, a fellebbezés kézbesítésétől számított tizenöt napon belül kell a másodfokú bíróságnál előterjeszteni. A másodfokú bíróság a fellebbezési ellenkérelmet, illetve a csatlakozó fellebbezést haladéktalanul kézbesíti a fellebbező félnek.

(6) A kizárt vagy elkésett csatlakozó fellebbezést a másodfokú bíróság visszautasítja. A fellebbezés hivatalból való visszautasítása, úgyszintén a fellebbezés visszavonása és a fellebbezésnek a biztosíték hiánya miatt történt visszautasítása esetében a fellebbezéssel szemben előterjesztett fellebbezési ellenkérelem, illetve csatlakozó fellebbezés hatálytalanná válik.

385. § [A fellebbezési kérelem és a csatlakozó fellebbezési kérelem megváltoztatása]

A fellebbezési, illetve a csatlakozó fellebbezési kérelmet az elsőfokú ítéletnek fellebbezéssel, illetve csatlakozó fellebbezéssel nem érintett részére nem lehet kiterjeszteni. Egyébként a fellebbezési, illetve a csatlakozó fellebbezési kérelmet a fellebbezés tárgyaláson kívül történő elbírálása esetén addig lehet megváltoztatni, amíg a másodfokú bíróság az eljárást befejező határozatát meg nem hozza, tárgyalás tartása esetén a tárgyalás berekesztéséig.

386. § [Beszámítás előterjesztése]

A másodfokú eljárásban beszámítás csak akkor terjeszthető elő, ha azt az ellenfél elismeri, vagy ha a beszámítani kért követelés az elsőfokú tárgyalás berekesztését követően járt le.

387. § [A fellebbezés elbírálása]

(1) A bíróság a fellebbezést tárgyaláson kívül bírálja el, kivéve, ha a felek bármelyike tárgyalás tartását kéri.

(2) A fellebbező félnek a tárgyalás tartására irányuló kérelmét a fellebbezésében kell előterjesztenie. A tanács elnöke a fellebbezés kézbesítésekor figyelmezteti a fellebbező fél ellenfelét, hogy a felhívás kézhezvételétől számított tizenöt napon belül tárgyalás tartását kérheti.

(3) A felek tárgyalás tartására irányuló kérelmének hiányában a másodfokú bíróság – ha azt indokoltnak tartja – a fellebbezési kérelmet tárgyaláson bírálhatja el.

(4) Nem kérhetik a felek tárgyalás tartását ha:

a) az elsőfokú bíróság ítéletét a 391. és 392. §-ban meghatározott okból kell hatályon kívül helyezni,

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

b) a fellebbezés csak a perköltség viselésére vagy összegére, illetve a meg nem fizetett illeték vagy az állam által előlegezett költség megfizetésére vonatkozik,

c) a fellebbezés csak a teljesítési határidővel vagy a részletfizetés engedélyezésével, illetve az előzetes végrehajthatósággal kapcsolatos,

d) a fellebbezés csak az ítélet indokolása ellen irányul.

(5) Nem lehet tárgyaláson kívül elbírálni a fellebbezést, ha bizonyítást kell lefolytatni.

388. § [A fellebbezés tárgyaláson kívüli elbírálása]

(1) Ha a fellebbező fél nem kérte és a másodfokú bíróság szerint sem indokolt tárgyalást tartani, a tanács elnöke a fellebbezés kézbesítésekor a fellebbező fél ellenfelét figyelmezteti arra, hogy a tárgyalás tartására irányuló kérelmének hiányában is, a fellebbezés kézhezvételétől számított tizenöt napon belül írásbeli ellenkérelmet, illetve csatlakozó fellebbezést nyújthat be. A tanács elnöke az ellenkérelmet és a csatlakozó fellebbezést haladéktalanul közli az ellenféllel, azzal a figyelmeztetéssel, hogy arra tizenöt napon belül teheti meg észrevételét, illetve nyújthatja be ellenkérelmét.

(2) A fellebbezés tárgyaláson kívül történő elbírálásának időpontjáról a feleket értesíteni és az eljárásról jegyzőkönyvet készíteni nem kell.

389. § [A fellebbezési tárgyalás kitűzése]

(1) Ha a fellebbezés tárgyaláson kívül nem intézhető el, a másodfokú tanács elnöke a tárgyalásra hatánapot tűz ki és arra a feleket, valamint a beavatkozókat, továbbá azokat, akik a határozat ellen fellebbezéssel éltek, megidézi. Az ellenérdekű félnek, a beavatkozónak és a fellebbezéssel érintett pertársnak az idézéssel együtt – ha ez korábban még nem történt meg – meg kell küldeni a fellebbezést is. Ha az elsőfokú eljárásban az ügyész részt vett, a tárgyalásra az illetékes ügyészt meg kell idézni.

(2) Ha az ügy körülményei ezt nem zárják ki, a tárgyalást úgy kell kitűzni, hogy a tárgyalás az iratoknak, vagy az ellenfél tárgyalás tartását kérő nyilatkozatának a másodfokú bírósághoz való beérkezését követő négy hónapon belül megtartható legyen. A tárgyalást továbbá úgy kell kitűzni, hogy a fellebbezésnek az ellenfél részére való kézbesítése a tárgyalás napját legalább tizenöt nappal megelőzze. A tárgyalási időköz nem rövidíthető le.

(3) Az idézésben figyelmeztetni kell a feleket, hogy elmaradásuk a fellebbezés elintézését nem gátolja, továbbá, hogy a tárgyaláson – ha nem személyesen jelennek meg – csak a 73 §-ban megjelölt meghatalmazottal képviseltethetik magukat.

390. § [A fellebbezési tárgyalás szabályai]

(1) A fellebbezési tárgyalás megnyitása és a megjelentek számbavétele után az elnök vagy az általa kijelölt bíró ismerteti az elsőfokú bíróság ítéletében foglaltakat. A fellebbező fél vagy az elnök, illetve az általa kijelölt bíró ismerteti az írásban benyújtott fellebbezést (csatlakozó fellebbezést), és a fellebbezési ellenkérelmet.

(2) Az ismertetést követően a fellebbező fél az írásbeli fellebbezését módosíthatja vagy kiegészítheti.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

(3) A fellebbező fél nyilatkozata után az ellenfél terjeszti elő a fellebbezés módosítására vagy annak kiegészítésére vonatkozó észrevételeit.

(4) A fellebbezési tárgyaláson előterjeszthető tényállítások és bizonyítási indítványok tekintetében e törvény rendelkezései megfelelően irányadók.

(5) Ha a másodfokú bíróság bizonyítást rendel el, ezt közvetlenül vagy megkeresés útján fogatosítja.

(6) Azokban az esetekben, amikor bizonyítást a törvény szerint az elsőfokú bíróság helyett az elnök is lefolytathat, a másodfokú bíróság a bizonyítás lefolytatásával a tanács bármely tagját megbízhatja.

(7) A fellebbezési tárgyalásra szabályszerűen megidézettnek vagy valamelyiküknek az elmaradása a tárgyalás megtartását és a fellebbezés elintézését nem gátolja. Ilyen esetben a tárgyalás elmulasztása miatt igazolásnak nincs helye.

102. A másodfokú eljárásban hozott határozatok

391. § *[Az ítélet hatályon kívül helyezése permegszüntetés miatt]*

A másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét – végzéssel teljes egészében vagy abban a részében, amelyre a megszüntetés oka fennáll, hatályon kívül helyezi, és ez eljárást megszünteti, ha a 245. § (1) bekezdése vagy a 246. § (1) bekezdése szerinti okok akár az első-, akár a másodfokú eljárásban fennálltak, feltéve, hogy az eljárás megszüntetésének alapjául szolgáló hiány a másodfokú eljárásban – a felek megfelelő határidővel való felhívása ellenére – nem pótolható, vagy az eljárás jóváhagyásával nem orvosolható.

392. § *[Az ítélet hatályon kívül helyezése nem mérlegelhető eljárási szabálysértés miatt]*

(1) A másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét – a fellebbezési (csatlakozó fellebbezési) kérelem, illetve a fellebbezési ellenkérelem korlátaira tekintet nélkül – végzéssel hatályon kívül helyezi, és az elsőfokú bíróságot a per újabb tárgyalására és újabb határozat hozatalára utasítja, ha az elsőfokú bíróság nem volt szabályszerűen megalakítva, vagy az ítélet meghozatalában olyan bíró vett részt, akivel szemben a törvény értelmében kizáró ok áll fenn.

(2) Az (1) bekezdés rendelkezéseinek megfelelően jár el a másodfokú bíróság akkor is, ha az elsőfokú ítélet nem orvosolható hiányosságai miatt az ítélet érdemi felülbírálatra alkalmatlan.

393. § *[Az ítélet hatályon kívül helyezése mérlegelhető eljárási szabálysértés miatt]*

A másodfokú bíróság – a fél a fellebbezésére, csatlakozó fellebbezésére vagy fellebbezési ellenkérelmére, annak korlátai között – az elsőfokú bíróság ítéletét végzéssel hatályon kívül helyezheti, és az elsőfokú bíróságot a per újabb tárgyalására és újabb határozat hozatalára utasíthatja, ha az elsőfokú eljárás lényeges szabályainak megsértése miatt szükséges az elsőfokú eljárás megismétlése, illetve kiegészítése.

394. § *[A hatályon kívül helyezés kizártsága az elsőfokú bíróság anyagi pervezetése miatt]*

Az elsőfokú bíróság ítéletének hatályon kívül helyezésére önmagában nem szolgálhat alapul, hogy a másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság 242. §-ban foglalt anyagi pervezetésével nem ért egyet. Kizárólag ezen okból a felek sem kérhetik az elsőfokú ítélet hatályon kívül helyezését.

395. § *[Hatályon kívül helyező végzés]*

(1) A hatályon kívül helyező végzésnek tartalmaznia kell az elsőfokú ítélet ismertetését, a hatályon kívül helyezés okait, továbbá az új eljárásra vonatkozó utasításokat.

(2) A másodfokú bíróság, ha a per adatai vagy a másodfokú tárgyalás alapján megállapítható, a felek jogállítását tisztázhatja és rögzítheti. Ismertetnie kell jogi következtetéseit, és az elsőfokú bíróság szükséges eljárási cselekményeit. A másodfokú bíróságnak – ha erre a rendelkezésre álló peradatok és az ügy ismert körülményei lehetőséget adnak – állást kell foglalnia a peres jogvita jogi megítélésének kérdésében, ennek körében fejtheti ki álláspontját az elsőfokú bíróság anyagi pervezetéséről is.

(3) A másodfokú bíróságnak végzésében döntenie kell arról is, hogy a megismételt elsőfokú eljárást a perfelvételi vagy az érdemi tárgyalási szaktól kell az első fokú bíróságnak lefolytatnia.

(4) A másodfokú bíróság a – 391. §-ban foglalt kivétellel – a perköltség összegét csupán megállapítja, a költség viselésének kérdésében az elsőfokú bíróság határoz.

396. § *[Döntés az ügy érdemében]*

(1) A másodfokú bíróság – ha az ítélet hatályon kívül helyezésének e törvény szerint nincs helye – az ügy érdemében dönt.

(2) Ha az elsőfokú bíróság ítélete érdemben helyes, a másodfokú bíróság azt helybenhagyja, ellenkező esetben az elsőfokú bíróság ítéletét egészben vagy részben megváltoztatja. A megváltoztatásra csak a fellebbezési (csatlakozó fellebbezési) kérelem és a fellebbezési ellenkérelem korlátai között kerülhet sor. Hivatalból rendelkezik a le nem rótt illeték, valamint az állam által előlegezett és meg nem térült költség megfizetéséről.

(3) Ha a másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét megváltoztathatja, döntésének korlátjai között határozhat a perben érvényesített jog, illetve az azzal szemben felhozott védekezés alapjául szolgáló olyan kérelmekről is, amelyeket az elsőfokú bíróság nem tárgyalt, illetve amelyről nem határozott. A másodfokú bíróság a fellebbezési (csatlakozó fellebbezési) kérelem és a fellebbezési ellenkérelem korlátaira tekintet nélkül határoz a le nem rótt illeték, valamint az állam által előlegezett és meg nem térült költség megfizetéséről.

(4) A másodfokú bíróság részítélettel vagy közbenső ítélettel is rendelkezhet, ha ennek a törvényben meghatározott feltételei a másodfokú eljárásban fennállnak. Ha a közbenső ítélet elleni fellebbezés elbírálása után a követelés összegére (mennységére) nézve az elsőfokú érdemi tárgyalást folytatni kell; valamint ha a másodfokú bíróság a keresetet elutasító ítéletet megváltoztatja és a keresettel érintett jog fennállását közbenső ítélettel megállapítja, a másodfokú bíróság az iratokat az elsőfokú bíróságnak küldi meg.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

(5) A másodfokú bíróságnak az érdemben véglegesen elbírált kérelmekkel összefüggő perköltség viseléséről döntenie kell – ideértve a részítéletet is –, ha a perköltség minden elemének viseléséről való döntés feltételei fennállnak. Ha a keresetet elutasító ítélet elleni fellebbezés folytán hozott közbenső ítélettel a kereset jogalapját megállapította, a perköltség összegét meg kell állapítania, a költség viselésének kérdésében pedig az elsőfokú bíróság határoz.

(6) A másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletével együtt a per folyamán hozott végzéseket is felülbírálja, kivéve azokat, amelyek külön fellebbezéssel támadhatók meg.

397. § [Intézkedések a másodfokú határozat meghozatala után]

A másodfokú eljárás befejezése után az iratokat a bíróság legkésőbb harminc napon belül megküldi az elsőfokú bíróságnak, amely az iratok hozzá érkezését követő tizenöt napon belül közli a felekkel a másodfokú eljárást befejező határozatot. Ha a másodfokú bíróság az ítélet kihirdetését elhalasztotta, a már írásba foglalt ítéletét a jelenlévő feleknek nyomban kézbesíti és ezt a jegyzőkönyvben is feltünteti.

398. § [Egyezség a másodfokú eljárásban]

Ha a másodfokú eljárásban megkötött egyezséget a bíróság végzéssel jóváhagyja, egyúttal megállapítja, hogy az elsőfokú bíróság ítélete abban a részében, amelyre az egyezség vonatkozik, hatályát veszítette.

399. § [Szünetelés a fellebbezési eljárásban]

Ha a per a másodfokú eljárásban szünetelés folytán megszűnik, a másodfokú bíróság végzéssel megállapítja, hogy a fellebbezéssel (csatlakozó fellebbezéssel) megtámadott első fokú ítélet, illetve annak a fellebbezéssel (csatlakozó fellebbezéssel) megtámadott részei hatályukat veszítették.

400. § [Az első fokú eljárás szabályainak alkalmazása]

A másodfokú eljárásban az elsőfokú eljárás szabályait a másodfokú eljárás sajátosságait figyelembe véve kell alkalmazni azzal, hogy a másodfokú eljárás nem különül perfelvételi és érdemi tárgyalási szakra.

103. A járásbíróági eljárásban hozott ítélet elleni fellebbezés külön szabályai

401. § [A fellebbezés tartalma]

Ha a járásbíróági eljárásban a fél jogi képviselő nélkül jár el,

a) az ítélet ellen annak bármilyen címen előterjesztett megtámadását – a kijavításra, kiegészítésre, és a részletfizetésre irányuló kérelmek kivételével – fellebbezésnek kell tekinteni,

b) a fellebbezésben a fellebbezés alapjául szolgáló jogszabálysértés vagy megsértett jogi érdek feltüntetése során mellőzhető a jogszabályhelyre hivatkozás.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

402. § *[Intézkedések az iratok felterjesztése után]*

Az iratoknak a másodfokú bírósághoz való beérkezése után a tanács elnöke a szükséghez képest intézkedik az esetleges hiányok pótlása iránt, ha pedig a fellebbezést már az elsőfokú bíróságnak vissza kellett volna utasítania, ennek megfelelően határoz.

403. § *[A fellebbezési ellenkérelem előadása]*

A fellebbező fél ellenfele legkésőbb a tárgyaláson szóban is előadhatja fellebbezési ellenkérelmét.

104. A végzések elleni fellebbezés szabályai

404. § *[Az ítélet elleni fellebbezés szabályainak alkalmazása]*

Az ítéletek elleni fellebbezésre vonatkozó rendelkezéseket a jelen alcímben foglalt eltérésekkel kell alkalmazni.

405. § *[A végzések elleni fellebbezés]*

- (1) A végzés ellen fellebbezésnek nincs helye, kivéve, ha azt törvény külön megengedi.
- (2) Fellebbezéssel megtámadható a másodfokú eljárásban hozott olyan végzés, amellyel szemben az elsőfokú eljárás szabályai szerint fellebbezésnek lenne helye, továbbá a másodfokú eljárásban hozott, a fellebbezést hivatalból visszautasító végzés.

406. § *[Eljárás a végzések elleni fellebbezés esetében]*

- (1) Ha az elsőfokú bíróság a fellebbezéssel megtámadott végzéséhez nincs kötve, a fellebbezésnek maga is eleget tehet.
- (2) A fellebbezést az elsőfokú bíróság azzal a figyelmeztetéssel kézbesíti a fellebbező fél ellenfelének és az érintetteknek, hogy a fellebbezés kézhezvételétől számított nyolc nap alatt az elsőfokú bíróságnál észrevételeket terjeszthet elő. A határidő indokolt esetben megrövidíthető.
- (3) Csatlakozó fellebbezés előterjesztésének nincs helye.
- (4) Az elsőfokú bíróság legkésőbb az észrevételekre nyitva álló határidő letelte után az iratokat – a benyújtott észrevételekkel együtt – felterjeszti a másodfokú bírósághoz.

407. § *[A tanács elnökének végzése]*

A fellebbezési eljárásban eljáró tanács elnökének végzése a fellebbezés szempontjából a bíróság végzésével egy tekintet alá esnek.

408. § [A végzés elleni fellebbezés elbírálása]

(1) A végzés ellen beadott fellebbezés tárgyában a másodfokú bíróság tárgyaláson kívül határoz, azonban a feleket a szükséghez képest meghallgathatja.

(2) A végzés elleni fellebbezés esetén az elsőfokú bíróság a fellebbezést kizárólag az annak elbírálásához szükséges iratokkal terjeszti fel a másodfokú bírósághoz.

409. § [A megkeresett bíróság végzése elleni fellebbezés elbírálása]

A megkeresett bíróság végzése ellen beadott fellebbezést a megkereső bíróság másodfokú bírósága, ha pedig a megkeresés a másodfokú bíróságtól ered, maga a megkereső bíróság bírálja el.

XXVIII. Fejezet

Perújítás

105. A perújítás feltételei és a perújítási kérelem

410. § [A perújítás esetei]

A jogerős ítélet és az ítélet hatályával rendelkező határozatok ellen perújításnak van helye, ha

a) a fél oly tényre vagy bizonyítékra, illetve olyan jogerős bírói vagy más hatósági határozatra hivatkozik – ide értve az Európai Unió Bíróságának ítéletét is –, amelyet a bíróság a perben nem bíralt el, feltéve, hogy az, elbírálás esetén reá kedvezőbb határozatot eredményezhetett volna,

b) a fél az ítélet hozatalában részt vett bírónak, az ellenfélnek vagy másnak bűncselekménye miatt a törvény ellenére lett pervesztes,

c) a fél az Emberi Jogok Európai Bíróságának az 1993.évi XXXI. törvénnyel kihirdetett, az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én kelt Egyezményben vagy annak kiegészítő jegyzőkönyveiben meghatározott valamely jog megsértését megállapító ítéletére hivatkozik, feltéve, hogy az ügyében hozott jogerős ítélet ugyanezen a jogsértésen alapszik és ő maga ezért e Bíróságtól elégtételt nem vagy nem teljes körűen kapott,

d) a perben hozott ítéletet megelőzően ugyanarra a jogra nézve már korábban jogerős ítéletet hoztak,

e) a keresetlevelet vagy más iratot a fél részére a hirdetményi kézbesítés szabályainak megsértésével hirdetmény útján kézbesítették.

411. § [A perújítás megengedhetősége]

(1) A 410. § a) pontja alapján a perújítás csak akkor engedhető meg, ha a fél önhibáján kívül nem volt abban a helyzetben, hogy a perújítási kérelmében felhozott tényt, bizonyítékot vagy határozatot a korábbi eljárás során érvényesítse, így különösen, hogy azt ellentmondás, fellebbezés, vagy csatlakozó fellebbezés keretében előadja.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

(2) A 410. § b) pontja alapján perújításnak csak akkor van helye, ha a perújítás okaként megjelölt bűncselekmény elkövetését jogerős bírói ítélet megállapította, vagy ilyen ítélet hozatalát nem a bizonyítékok hiánya, hanem más ok zárta ki.

(3) A 410. § e) pontjára hivatkozással csak az a fél élhet perújítással, akinek az iratot hirdetmény útján kézbesítették, és kizárólag akkor, ha a 148. § (2) bekezdésében meghatározott jogkövetkezményeket a bíróság az elsőfokú eljárásban vagy egyéb perorvoslatban a fél hibáján kívül álló okból nem mondhatta ki, és a fél a hirdetményi kézbesítést követő eljárást nem hagyta jóvá.

(4) A lakás kiürítése iránti kérelemnek helyt adó, a lakásbérlet felmondásának érvényességét megállapító ítélet ellen – a per főtárgya tekintetében – perújításnak helye nincs.

412. § *[A perújítási kérelem benyújtásának határideje]*

(1) A perújítási kérelem előterjesztésének határideje hat hónap; ezt a határidőt a megtámadott ítélet jogerőre emelkedésétől, ha pedig a perújítás okáról a fél csak később szerzett tudomást, vagy csak később jutott abba a helyzetbe, hogy perújítással élhessen, ettől az időponttól kell számítani. A tudomásszerzés időpontját elegendő valószínűvé tenni.

(2) Az ügyész – ha az eljárásban nem vett részt – az alatt a határidő alatt terjeszthet elő perújítási kérelmet, amely a kérelem előterjesztésére a felek részére is rendelkezésre áll.

(3) Az ítélet jogerőre emelkedésétől számított öt év elteltével perújításnak helye nincs; e határidő elmulasztása miatt igazolással élni nem lehet.

413. § *[Perújítás egyezség esetén]*

Az ítélet elleni perújításra vonatkozó rendelkezések megfelelő alkalmazásával perújításnak a bíróság által jóváhagyott egyezség ellen is helye van, a 410. § a) pontja alapján azonban csak akkor, ha a perújító fél a perújítás alapjául szolgáló tényről vagy bizonyítékról (ítéletről, határozatról) az egyezség megkötésekor nem tudott.

414. § *[A perújítás sikeres alkotmányjogi panasz esetében]*

A jogerős ítélet ellen a Kúria határozata alapján a XXX. Fejezetben meghatározottak szerint perújításnak van helye.

415. § *[A perújítási kérelem]*

(1) A perújítási kérelmet a perben eljáró elsőfokú bíróságnál kell írásban benyújtani.

(2) A perújítási kérelemben meg kell jelölni azt az ítéletet, amely ellen a perújítás irányul, és annak megváltoztatása iránt határozott kérelmet kell előterjeszteni. A kérelemben meg kell jelölni a perújítás alapjául szolgáló tényeket és azok bizonyítékait, az erre vonatkozó okiratokat csatolni kell. Ha a kérelmet a megtámadott ítélet jogerőre emelkedésétől számított hat hónap eltelte után terjesztik elő, ennek okait elő kell adni.

416. § [Perújítás a jogerős fizetési meghagyás ellen]

(1) A jogerős fizetési meghagyás ellen perújításnak van helye. A perújítási eljárás lefolytatására az a bíróság rendelkezik hatáskörrel és illetékességgel, amelyik – ellentmondás esetén – elsőfokú bírósággént a perré alakult eljárás lefolytatására hatáskörrel és illetékességgel rendelkezett volna.

(2) A 410. § e) pontját a jogerős fizetési meghagyással szemben előterjesztett perújítás esetén úgy kell alkalmazni, hogy perújításnak akkor van helye, ha törvény ellenére a kötelezettnek a meghagyást hirdetményi úton kézbesítették. A 411. § (3) bekezdése ebben az esetben is megfelelően irányadó.

106. A perújítás elbírálása

417. § [Intézkedések a perújítási kérelem beérkezése után]

(1) Ha a perújítási kérelmet a megtámadott ítélet jogerőre emelkedésétől számított öt év elteltével terjesztették elő, a bíróság azt tárgyalás kitűzése nélkül, hivatalból visszautasítja.

(2) A bíróság – ha a hiánypótlás törvényi feltételei fennállnak – rövid határidő tűzésével elrendelheti a perújítási kérelem hiányainak pótlását.

(3) A bíróság a perújítási kérelmet, illetve a hiányok pótlása után ismételten benyújtott kérelmet haladéktalanul megküldi a feleknek, a beavatkozóknak és a megtámadott ítélet ellen fellebbezésre jogosult egyéb érdekelteknek azzal a felhívással, hogy arra a kézbesítéstől számított tizenöt napon belül írásban észrevételeket terjeszthetnek elő.

(4) Ha a perújítási kérelem előterjesztője a perújítási kérelem hiányait a bíróság felhívása ellenére a megszabott határidőn belül nem pótolja, a bíróság a perújítási kérelmet tárgyaláson kívül, hivatalból visszautasítja. A bíróság végzése ellen külön fellebbezésnek van helye.

418. § [A perújítás feltételeinek vizsgálata]

(1) A bíróság hivatalból vizsgálja, hogy a perújításnak a 410. §-ban meghatározott előfeltételei fennállnak-e. A megengedhetőség körében a 410. § a) pontjával kapcsolatban azt kell elbírálni, hogy a perújító fél által a perújítás alapjául felhozottak valóságuk bizonyítása érdekében alkalmasak lehetnek-e arra, hogy a bíróság a perújító félre kedvezőbb határozatot hozzon.

(2) A 414. § alapján előterjesztett perújítási kérelem esetében a perújítás a törvény erejénél fogva megengedett, arról a bíróságnak külön határozatot hoznia nem kell.

419. § [Döntés a perújítás megengedhetőségéről tárgyaláson kívül]

A bíróság a perújítás megengedhetőségéről tárgyaláson kívül is határozhat, amennyiben az ügy valamennyi körülményét mérlegelve a perújítási perfelvételi tárgyalás megtartását szükségtelennek tartja. A bíróságnak a megengedhetőség tárgyában hozott végzése ellen

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

külön fellebbezésnek van helye. Ebben az esetben a bíróság az eljárást a végzés jogerőre emelkedése után folytatja.

420. § [A perújítási perfelvételi tárgyalás]

(1) Ha a bíróság tárgyaláson kívül nem döntött a perújítás megengedhetőségéről, perújítási perfelvételi tárgyalást tart.

(2) A perújítási perfelvételi tárgyaláson az alapperben eljáró peres felek, valamint a perújítást kérelmező – ha a perújítási kérelmet nem a peres felek terjesztették elő – megjelenése kötelező. Ha a perújítási kérelem előterjesztője a tárgyalást elmulasztja, a bíróság a perújítási kérelmet hivatalból visszautasítja.

(3) A perújítási perfelvételi tárgyaláson a bíróság először a perújítás megengedhetőségének kérdésében határoz. A bíróságnak a megengedhetőség tárgyában hozott végzése ellen külön fellebbezésnek van helye. Ebben az esetben a perújítási perfelvételi tárgyalás folytatni, illetve perújítási érdemi tárgyalást tartani csak a bíróság végzésének jogerőre emelkedése után lehet.

(4) Ha a bíróság megengedte a perújítást, folytatja a perújítási perfelvételi tárgyalást. Amennyiben az ügy körülményei megengedik, a perfelvétel lezárása után nyomban perújítási érdemi tárgyalás tarthat. Ha a bíróság nem tart azonnal perújítási érdemi tárgyalást, a perújítási perfelvétel lezárása után hatánapot tűz ki a perújítási érdemi tárgyalásra.

(5) Ha a perújítás sikere valószínűnek mutatkozik, a bíróság a megtámadott ítélet végrehajtását, közbenső ítélet elleni perújítás esetében pedig az alapper tárgyalásának folytatását a perújítási perfelvételi vagy érdemi tárgyaláson hivatalból is felfüggesztheti. A feleket a felfüggesztés tárgyában meg kell hallgatnia. A bíróság a felfüggesztés tárgyában hozott végzését utóbb megváltoztathatja.

(6) A perújítási perfelvételi tárgyalásra egyebekben a perfelvételi tárgyalás szabályait kell megfelelően alkalmazni.

421. § [Eljárás a hirdetményi kézbesítés szabályainak megsértése esetében]

A 410. § e) pontjára hivatkozással előterjesztett perújítási kérelmet az elsőfokú bíróság – ha azt hivatalból nem utasította vissza – az iratokkal együtt a perújítás megengedhetősége tárgyában való döntés végett felterjeszti a másodfokú (felülvizsgálati) bírósághoz, ha a hirdetményi kézbesítés szabályait a másodfokú (felülvizsgálati) eljárásban sértették meg. Ebben az esetben az eljárásnak csak az érvénytelenséggel érintett szakaszát kell megismételni. Egyebekben a másodfokú (felülvizsgálati) bíróság a perújításra vonatkozó rendelkezések megfelelő alkalmazásával jár el.

422. § [A perújítási érdemi tárgyalás]

(1) A perújítás megengedése esetében a pert a perújítási kérelem korlátai között a perújítási érdemi tárgyaláson újból kell tárgyalni. A keresetváltoztatásra a keresetváltoztatás másodfokú eljárásra vonatkozó rendelkezései az irányadóak.

(2) A bíróság a per újbóli tárgyalásának eredményéhez képest a perújítási kérelemmel megtámadott ítéletet hatályában fenntartja, illetve annak egészben vagy részben hatályon kívül helyezése mellett a jogszabályoknak megfelelő új határozatot hoz.

(3) Ha a jelen fejezet másként nem rendelkezik, a perújítási érdemi tárgyalásra az érdemi tárgyalás szabályait kell megfelelően alkalmazni. A perújítási eljárás során egyebekben a bíróság az alapperre vonatkozó szabályok szerint jár el.

XXIX. Fejezet

Felülvizsgálat

107. A felülvizsgálat feltételei és a felülvizsgálati eljárás általános rendelkezései

423. § [A felülvizsgálat eljárás szabályai]

(1) Ha törvény másként nem rendelkezik, a felülvizsgálati eljárás során a Kúria a Második Rész és a XXVII. Fejezet rendelkezéseinek megfelelő alkalmazásával jár el.

(2) A felülvizsgálati eljárásban az olyan végzést, amellyel szemben az első fokú eljárás szabályai szerint fellebbezésnek lenne helye, továbbá a felülvizsgálati kérelmet visszautasító végzést a Kúria tanácsban, indokolással ellátva hozza meg.

424. § [A felülvizsgálat alapja és tárgyai]

(1) A jogerős ítélet vagy az ügy érdemében hozott jogerős végzés (e fejezetben a továbbiakban együtt: ítélet) felülvizsgálatát a Kúriától – az ügy érdemére kiható jogszabálysértésre hivatkozással – a fél, a beavatkozó, valamint a rendelkezés reá vonatkozó része ellen az kérheti, akire a határozat rendelkezést tartalmaz.

(2) Az (1) bekezdésben foglaltak megfelelő alkalmazásával van helye felülvizsgálati kérelem benyújtásának a keresetlevelet a 180. § (1) bekezdés a)–m) pontja alapján visszautasító és az eljárás a 245. § (1) bekezdés a)–c) és f) pontja alapján megszüntető jogerős végzések ellen.

425. § [A felülvizsgálatból kizárt határozatok]

(1) Nincs helye felülvizsgálatnak

a) az első fokon jogerőre emelkedett határozat ellen, kivéve, ha azt törvény lehetővé teszi,

b) ha a fél a fellebbezési jogával nem élt és a másik fél fellebbezése alapján a másodfokú bíróság az elsőfokú határozatot helybenhagyta,

c) a jogerős határozatnak csupán a kamatfizetésre, a perköltségre, a teljesítési határidőre, a részletfizetésre vonatkozó rendelkezései ellen vagy a jogerős határozatnak csupán az indokolása ellen,

d) ha a határozatot a Kúria hozta,

g) a birtokvédelmi eljárást követő birtokvédelmi perben hozott ítélet ellen,

h) ha azt törvény kizárja.

(2) Nincs helye felülvizsgálatnak, ha az elsőfokú bíróság ítéletét a másodfokú bíróság helybenhagyta

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

a) a szomszédjogok megsértéséből eredő, valamint közvetlenül a bíróság előtt megindított birtokperben, továbbá a közös tulajdonban álló dolog birtoklásával és használatával kapcsolatos perben,

b) a társasház tulajdonostársi közösségének szervei által hozott határozatok megtámadása iránti perben.

426. § [A felülvizsgálat kizártsága értékhatár alapján]

Nincs helye felülvizsgálatnak olyan vagyoni jogi ügyben, amelyben a felülvizsgálati kérelemben vitatott érték, illetve annak a 30. § (1)–(4) bekezdése alapján, továbbá a 30. § (5) bekezdésének az egyesített perekre történő megfelelő alkalmazásával megállapított értéke az ötmillió forintot nem haladja meg. Ez az értékhatártól függő kizárás nem vonatkozik a közhatalom gyakorlásával okozott károk megtérítése iránt indított perekre, valamint a tartási vagy élelmezési követelés, egyéb járadék iránt indított perekre.

427. § [A felülvizsgálat kivételes engedélyezésének feltételei]

(1) Ha a felülvizsgálatnak a 426. § alapján nem lenne helye – ugyanakkor törvény a felülvizsgálatot más okból nem zárja ki – a felülvizsgálati kérelem befogadását a Kúria kivételesen engedélyezheti.

(2) A Kúria a felülvizsgálati kérelem befogadását akkor engedélyezi, ha az ügy érdemére kiható jogszabálysértés vizsgálata

- a) a joggyakorlat egységének vagy továbbfejlesztésének biztosítása,
- b) a felvetett jogkérdés különleges súlya, illetve társadalmi jelentősége,
- c) – a másodfokú bíróság erről való döntése hiányában – az Európai Unió Bírósága előzetes döntéshozatali eljárásának szükségessége, vagy
- d) a Kúria közzétett ítélezési gyakorlatától eltérő ítéleti rendelkezés

folytán indokolt.

428. § [Az engedélyezés iránti kérelem]

(1) A felülvizsgálat engedélyezése iránti kérelmet a fél jogi képviselője útján az elsőfokú bíróságnál, a jogerős ítélet kézbesítésétől számított negyvenöt napon belül terjesztheti elő.

(2) A határidő elmulasztása miatt a határidő lejártát követő tizenöt napon belül igazolásnak van helye.

(3) A felülvizsgálat engedélyezése iránti kérelemben meg kell jelölni:

- a) azt a határozatot, amellyel szemben a fél a felülvizsgálat engedélyezését kéri,
- b) az ügy érdemére kiható jogszabálysértést, a megsértett jogszabály pontos megjelölésével, továbbá
- c) azokat az okokat, amelyek a joggyakorlat egységének vagy továbbfejlesztésének biztosítása érdekében megalapozzák a felülvizsgálat befogadásának engedélyezését,
- d) az ügyben felmerült jogkérdés megjelölését, amelynek különleges súlya vagy társadalmi jelentősége indokolja a befogadás engedélyezését,

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

e) annak a jogkérdésnek a megjelölését, amely az Európai Unió Bírósága előzetes döntéshozatali eljárásának szükségességét indokolja, illetve

f) azt az ítéleti rendelkezést, amely a Kúria közzétett ítélezési gyakorlatától eltér.

(4) Az engedélyezés iránti kérelemre a felülvizsgálati kérelem előzetes megvizsgálására és visszautasítására vonatkozó rendelkezések megfelelően irányadók. Az engedélyezés iránti kérelmet az előterjesztő fél ellenfelének a kérelem elbírálását megelőzően nem kell megküldeni.

(5) A Kúria az engedélyezés iránti kérelmet visszautasítja, ha a kérelem a törvényi feltételeknek nem felel meg. A végzés ellen jogorvoslatnak nincs helye.

429. § [Döntés a felülvizsgálat engedélyezéséről]

(1) Ha a felülvizsgálat engedélyezése iránti kérelem érdemi elbírálásra alkalmas, a Kúria háromtagú tanácsban, tárgyaláson kívül határoz a felülvizsgálat engedélyezéséről, vagy annak megtagadásáról.

(2) A felülvizsgálat engedélyezése tárgyában hozott végzés ellen jogorvoslatnak nincs helye, a megtagadásról szóló végzést azonban röviden indokolni kell.

(3) A felülvizsgálat engedélyezése tárgyában hozott végzést a Kúria kézbesíti az engedélyezési kérelmet előterjesztő félnek és – ha szükséges – felhívja, hogy a végzés kézbesítésétől számított tizenöt napon belül a bíróságnak benyújtott beadványon az illetéket a felülvizsgálati eljárás illetékére egészítse ki.

(4) Ha az engedélyezés iránti kérelmet előterjesztő fél a (3) bekezdésben meghatározott felhívásnak nem tesz eleget, a Kúria a felülvizsgálati eljárást megszünteti.

430. § [A felülvizsgálati kérelem előterjesztése]

(1) A felülvizsgálati kérelmet az elsőfokú határozatot hozó bíróságnál a határozat közlésétől számított negyvenöt napon belül kell benyújtani. A határidő elmulasztása miatt a határidő lejártát követő tizenöt napon belül igazolásnak van helye

(2) Ha a felülvizsgálat a 426. § rendelkezése szerint kizárt, a felülvizsgálati kérelemhez csatolni kell a felülvizsgálat engedélyezése iránti kérelmet

431. § [A felülvizsgálati kérelem tartalma]

(1) A felülvizsgálati kérelemnek a beadványokra vonatkozó általános szabályok mellett tartalmaznia kell:

a) a felülvizsgálni kívánt határozat számát,

b) a jogszabálysértés pontos megnevezésével, a jogszabályhely megjelölésével azt az eljárási, illetve anyagi jogi szabálysértést, amely kihatott az ügy érdemi eldöntésére,

c) a Kúria döntésére vonatkozó határozott kérelmet, amelyben elő kell adni, hogy a kérelmező milyen tartalmú határozat meghozatalát kívánja, és

d) a végrehajthatóság felfüggesztése iránti kérelmet tartalmazó felülvizsgálati kérelem esetén a végrehajtásra vonatkozó adatokat.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

(2) A felülvizsgálati kérelemben nem lehet hivatkozni

a) olyan új tényre, körülményre, amely nem volt sem az első-, sem a másodfokú eljárás tárgya és

b) új anyagi jogi jogalapra vagy korábban nem érvényesített beszámítási kérelemre.

(3) A felülvizsgálati kérelmet nem lehet megváltoztatni; a kérelem mindaddig visszavonható, amíg a Kúria a határozatát meg nem hozta, illetve – tárgyalás tartása esetén – a határozathozatal céljából a tárgyalást be nem rekesztette. Az ezzel kapcsolatban felmerült költségek viseléséről a Kúria határoz.

(4) A felülvizsgálati eljárásban hiánypótlás elrendelésének nincs helye.

432. § *[A felülvizsgálati kérelem felterjesztése]*

(1) Ha a felülvizsgálati kérelem benyújtására nyitva álló határidő valamennyi féllel szemben lejárt, vagy ha a felülvizsgálati kérelmet valamennyi fél benyújtotta, az elsőfokú határozatot hozó bíróság azt az ügy irataival együtt haladéktalanul felterjeszti a Kúriához, és értesíti az ellenérdekű felet, valamint – a felülvizsgálati kérelem megküldésével – a jogerős határozatot hozó bíróságot az eljárás megindításáról.

(2) A fél kérelmére a felülvizsgálati kérelem benyújtásáról az elsőfokú bíróság értesíti az ingatlanügyi hatóságot.

(3) Ha a végrehajtást már elrendelték, vagy a végrehajthatóság felfüggesztése iránti kérelmet terjesztettek elő, a felülvizsgálati kérelmet a beérkezését követően haladéktalanul fel kell terjeszteni.

433. § *[A felülvizsgálati kérelem visszautasítása]*

(1) A Kúria a felülvizsgálati kérelmet harminc napon belül megvizsgálja annak megállapítása érdekében, hogy nincs-e helye visszautasításnak.

(2) A Kúria a felülvizsgálati kérelmet visszautasítja, ha

a) azt nem az arra jogosult nyújtotta be,

b) az eljárási illetéket – kivéve a 429. § (3) bekezdésében foglaltakat – nem fizették meg,

c) a felülvizsgálati kérelem elkésett, és az erre jogosult igazolási kérelmet nem terjesztett elő, illetve igazolási kérelmét elutasítják,

d) a felülvizsgálati kérelemnek nincs helye a 425. § (1)–(2) bekezdése alapján,

e) a felülvizsgálati kérelemnek nincs helye a 426. § alapján, és a felülvizsgálati kérelem előterjesztője a felülvizsgálati kérelemmel együtt nem nyújtott be engedélyezés iránti kérelmet, vagy a kérelem alapján a felülvizsgálatot a Kúria megtagadta,

f) a kérelem nem felel meg a törvény által meghatározott követelményeknek, és az ennek megfelelő kiegészítése a kérelem benyújtására biztosított törvényes határidőn belül nem történt meg, vagy

g) a kérelmet előterjesztő fél a megadott lakóhelyéről (székhelyéről) nem idézhető, illetve onnan ismeretlen helyre költözött.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

(3) Ha a felülvizsgálati kérelemben tartalmilag helyesen történik hivatkozás a megsértett jogszabályi rendelkezésre, de a jogszabályhely megjelölése téves, ezen okból a felülvizsgálati kérelem hivatalból nem utasítható vissza.

(4) A Kúria a felülvizsgálati kérelmet az (2) bekezdésben meghatározott okokból az eljárás bármely szakaszában visszautasítja.

434. § [Döntés a határozat végrehajthatóságáról]

A felülvizsgálati kérelem benyújtásának a határozat végrehajtására nincs halasztó hatálya, de a határozat végrehajthatóságát a Kúria kérelemre kivételesen felfüggesztheti. A végrehajthatóság felfüggesztéséről szóló végzés meghozatala során a bíróságnak különösen arra kell figyelemmel lennie, hogy a végrehajtást követően az eredeti állapot helyreállítható-e, vagy, hogy a végrehajtás elmaradása nem okoz-e súlyosabb károsodást, mint amilyennel a végrehajthatóság felfüggesztésének elmaradása járna.

435. § [Az eljárás felfüggesztése]

Közbenső ítélet elleni felülvizsgálati kérelem esetében – ha annak sikere valószínűnek mutatkozik – a Kúria az eljárás folytatását hivatalból is felfüggesztheti. A bíróság a felfüggesztés tárgyában hozott határozatát utóbb megváltoztathatja.

436. § [Az Alkotmánybíróság értesítése]

(1) A Kúria, ha a jogerős ítélet vagy a jogerős ítélet alapját képező jogszabály ellen alkotmányjogi panaszt terjesztettek elő, a felülvizsgálati eljárásról értesíti az Alkotmánybíróságot.

(2) A Kúria a felülvizsgálati eljárást, ha az alkotmányjogi panaszt a jogerős ítélet alapját képező jogszabály ellen terjesztették elő hivatalból felfüggesztheti.

437. § [A felülvizsgálati eljárás felfüggesztése]

Ha a felülvizsgálati kérelem elbírálása során az eljáró tanács jogegységi eljárást kezdeményez, a felülvizsgálati eljárást a jogegységi eljárás befejezéséig a Kúria felfüggeszti.

438. § [Csatlakozó felülvizsgálati kérelem és felülvizsgálati ellenkérelem]

(1) A csatlakozó felülvizsgálati kérelem és az ellenkérelem előterjesztésére a csatlakozó fellebbezésre és ellenkérelemre vonatkozó rendelkezéseket kell megfelelően alkalmazni. Csatlakozó felülvizsgálati kérelmet a fél csak akkor terjeszthet elő, ha maga is jogosult lett volna felülvizsgálatot kérni.

(2) Ha a felülvizsgálatnak a Kúria engedélye alapján van helye, az eredményes engedélyezési kérelmet előterjesztő fél ellenfele a csatlakozó felülvizsgálati kérelmet a Kúria végzése által meghatározott jogértelmezési kérdéssel összefüggő, az ügy érdemi elbírálására kiható jogszabálysértésre hivatkozással terjesztheti elő.

108. Az érdemi elbírálás szabályai

439. § [A felülvizsgálati kérelem érdemi elbírálása]

(1) A Kúria a felülvizsgálati kérelmet tárgyaláson kívül bírálja el, kivéve, ha a Kúria a tárgyaláson való elbírálást szükségesnek tartja.

(2) Ha a felülvizsgálati kérelem elbírálása tárgyaláson történik, a tanács elnöke a tárgyalást úgy tűzi ki, hogy a felülvizsgálati kérelemnek a felek részére való kézbesítése a tárgyalás napját legalább tizenöt nappal megelőzze. Az idézésben figyelmeztetni kell a feleket, hogy távolmaradásuk a felülvizsgálati kérelem elbírálását nem akadályozza.

440. § [A legfőbb ügyész részvétele a felülvizsgálati eljárásban]

(1) A tanács elnöke jogkérdésben az iratok megküldése mellett, határidő tűzésével a legfőbb ügyészt álláspontjának kifejtésére hívhatja fel.

(2) A legfőbb ügyész álláspontját a felekkel közölni kell, és arra a tanács elnöke által tűzött határidőn belül észrevételt tehetnek. Ezt a szabályt kell alkalmazni akkor is, ha a legfőbb ügyész nem a tanács elnökének kezdeményezésére fejt ki álláspontját.

(3) Abban az eljárásban, amelyben a legfőbb ügyész álláspontját kifejtette, részére a Kúria felülvizsgálati határozatát meg kell küldeni.

441. § [A bizonyítás és a tényállás megállapításának sajátos szabályai]

(1) A felülvizsgálati eljárásban bizonyítás felvételének helye nincs, a Kúria a felülvizsgálati kérelem elbírálása során a jogerős ítélet meghozatalakor rendelkezésre álló iratok és bizonyítékok alapján dönt.

(2) A felülvizsgálati eljárásban nincs helye a bizonyítékok ismételt egybevetésének, felülmérlegelésének, újraértékelésének.

442. § [A felülvizsgálati kérelem elbírálásának korlátai]

(1) A Kúria a felülvizsgálat során a felülvizsgálati és csatlakozó felülvizsgálati kérelem korlátai között, az ott megjelölt jogszabályok tekintetében vizsgálja a jogerős ítélet jogszabálysértő voltát, kivéve, ha a pert hivatalból megszünteti, vagy ha a határozatot hozó bíróság nem volt szabályszerűen megalakítva, illetve a határozat meghozatalában olyan bíró vett részt, akivel szemben a törvény értelmében kizáró ok áll fenn.

(2) A felülvizsgálat a jogerős ítélet meghozataláig bekövetkezett és a jogerős ítélettel elbírált tényekre terjedhet ki.

(3) A perújítási eljárásban hozott jogerős ítélet felülvizsgálata az alapperbeli ítéletre nem terjedhet ki.

443. § *[A felülvizsgálati eljárásban hozott határozatok]*

- (1) Ha a felülvizsgálni kért határozat a jogszabályoknak megfelel, vagy olyan eljárási szabálysértés történt, amelynek az ügy érdemi elbírálására lényeges kihatása nem volt, a Kúria a megtámadott határozatot hatályában fenntartja.
- (2) Ha a Kúria azt állapítja meg, hogy a jogerős határozat megfelel a jogszabályoknak és a Kúria közzétett ítélezési gyakorlatának, a határozat indokolásának elegendő csak erre a körülményre utalnia, az alkalmazott jogszabályok feltüntetése mellett.
- (3) Ha a határozat az ügy érdemére kiható módon jogszabálysértő, a Kúria a jogerős határozatot egészben vagy részben hatályon kívül helyezi, és – ha a jogerős határozatban megállapított tényállás alapulvételel történő döntésnek nincs akadálya – a jogszabályoknak megfelelő új határozatot hoz, egyébként az ügyben eljárt első- vagy másodfokú bíróságot új eljárásra és új határozat hozatalára utasítja.
- (4) Ha a Kúria az első- vagy másodfokú bíróságot új eljárásra és új határozat hozatalára utasítja, a hatályon kívül helyező végzésben az új eljárás lefolytatására vonatkozóan kötelező utasításokat ad. Ebben az esetben csak a felülvizsgálati eljárásban felmerült költség összegét állapítja meg, annak viseléséről az új határozatot hozó bíróság dönt.
- (5) Ha a Kúria a másodfokú bíróságot utasítja új eljárásra, határozatát a másodfokú bíróság, egyébként pedig az elsőfokú bíróság közli a felekkel, és intézkedik – a határozathoz képest – a végrehajthatóság vagy a végrehajtás felfüggesztésének megszüntetése, illetve korlátozása iránt.
- (6) Új eljárásra utasítás esetében a tárgyalás a Kúria határozatának ismertetésével, a Kúria határozatában meghatározott perszakaszban kezdődik; a bíróság a továbbiakban a rá nézve irányadó szabályok szerint folytatja le az eljárást.

XXX. Fejezet

Az alkotmányjogi panasz esetén követendő eljárás

109. Az elsőfokú bíróság eljárása

444. § *[Az alkotmányjogi panasz továbbítása]*

Ha a fél az Alkotmánybíróságról szóló törvényben foglaltak szerint alkotmányjogi panaszt terjeszt elő, azt az első fokon eljárt bíróság haladéktalanul továbbítja az Alkotmánybírósághoz.

445. § *[Az alkotmányjogi panaszban támadott határozat végrehajtásának felfüggesztése]*

- (1) Az első fokon eljárt bíróság az alkotmányjogi panaszban támadott határozat végrehajtását az Alkotmánybíróság eljárásának befejezéséig felfüggesztheti, e határozat ellen külön fellebbezésnek van helye.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

(2) Az első fokon eljáró bíróság az alkotmányjogi panaszban támadott határozat végrehajtását az Alkotmánybíróság eljárásának befejezéséig felfüggeszti, ha az Alkotmánybíróság erre hívja fel a bíróságot.

(3) A bíróság az alkotmányjogi panaszban támadott határozat végrehajtásának felfüggesztéséről szóló végzést

a) az (1) bekezdés szerinti esetben annak jogerőre emelkedését,

b) a (2) bekezdés szerinti esetben annak meghozatalát

követően megküldi az Alkotmánybíróságnak.

110. A Kúria eljárása

446. § [Az alkotmányjogi panasz orvoslása]

(1) Ha az Alkotmánybíróság

a) alkotmányjogi panasz eljárásban a jogszabályt vagy jogszabályi rendelkezést megsemmisíti, és ezért az – az Alkotmánybíróság eltérő döntése hiányában – az Alkotmánybíróság eljárására okot adó ügyben nem alkalmazható, vagy

b) megállapítja a bírói döntés alaptörvény-ellenességét és a bírósági határozatot megsemmisíti,

az alkotmányjogi panasz orvoslásának eljárási eszközét – az Alkotmánybíróság határozata alapján és a vonatkozó eljárási szabályok megfelelő alkalmazásával – a Kúria állapítja meg.

(2) A Kúria az alkotmányjogi panasz orvoslása érdekében a következők szerint határoz:

a) ha az Alkotmánybíróság anyagi jogszabályt vagy rendelkezést semmisített meg, és az ügyben kizárólag per (vagy nemperes eljárás) volt folyamatban, értesíti a panasz indítványozóját, hogy harminc napon belül perújítási kérelmet terjeszthet elő a perben eljáró elsőfokú bíróságnál,

b) ha az Alkotmánybíróság eljárási jogszabályt vagy rendelkezést semmisített meg, megállapítja az Alkotmánybíróság határozatából következő eljárási jog gyakorolhatóságát a vonatkozó eljárási szabályok megfelelő alkalmazásával, és szükség esetén az eljárás azon szakaszának újbóli lefolytatását rendeli el – az azt befejező határozat egyidejű hatályon kívül helyezésével –, melynek kimenetelére az alaptörvény-ellenes jogszabály alkalmazása hatással lehetett,

c) ha az Alkotmánybíróság a bíróság határozatát megsemmisítette, az Alkotmánybíróság határozatából következően – a d) pontban foglalt kivétellel – az első- vagy a másodfokon eljáró bíróságot új eljárásra és új határozat hozatalára utasítja, vagy a felülvizsgálati kérelem tárgyában új határozat hozatalát rendeli el,

d) ha az Alkotmánybíróság a bíróság határozatának megsemmisítése esetén a bírósági határozattal felülvizsgált más hatóság által hozott döntést is megsemmisítette, a megsemmisített döntést hozó hatóságot értesíti a szükséges intézkedések megtétele érdekében az Alkotmánybíróság határozatának egyidejű megküldése mellett, és erről a panasz indítványozóját is tájékoztatja.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

447. § [Eljárási szabályok]

(1) Ha törvény másként nem rendelkezik, eljárása során a Kúria az általános szabályok megfelelő alkalmazásával jár el.

(2) Az eredményes alkotmányjogi panasz alapján indított eljárásokat soron kívül kell lefolytatni.

(3) Az eljárás a 446. § (2) bekezdés *a)* és *b)* pontjában meghatározott esetben az indítványozó – az Alkotmánybíróság határozatának részére történő kézbesítésétől számított harminc napon belül előterjeszthető – kérelmére, a 446. § (2) bekezdés *c)* és *d)* pontjában meghatározott esetben hivatalból indul. A 446. § (2) bekezdés *c)* és *d)* pontjában meghatározott esetben az elsőfokú határozatot hozó bíróság az Alkotmánybíróság döntését az ügy irataival együtt haladéktalanul felterjeszti a Kúriához. A Kúria nemperes eljárásban határoz.

(4) A Kúria indokolt esetben az alkotmányjogi panasz indítványozóját, illetve az Alkotmánybíróság határozatában megjelölt ügyben lefolytatott eljárásban részt vevő ellenérdekű felet meghallgatja. A szabályszerűen megidézettek vagy valamelyikük elmaradása az ügy elintézését nem gátolja.

HETEDIK RÉSZ

KÜLÖNLEGES ELJÁRÁSOK

XXXI. Fejezet

Személyi állapotot érintő perek közös eljárási szabályai

111. A személyi állapotot érintő perek meghatározása

448. § [Személyi állapotot érintő perek]

Személyi állapotot érintő peren – e rész alkalmazásában – a gondnoksági pereket, a házassági pereket, a származási pereket, a szülői felügyelettel kapcsolatos pereket és az örökbefogadás felbontásával kapcsolatos pert kell érteni.

449. § [Az általános szabályok alkalmazása]

Az Első–Hatodik Rész, valamint a Kilencedik és Tizedik Rész rendelkezéseit a személyi állapotot érintő perekben az e fejezetben és a XXXII–XXXVI. Fejezetben foglalt eltérésekkel kell alkalmazni.

112. Közös szabályok

450. § [Perindítás]

(1) Ha a perre sem az általános illetékességi szabályok, sem a XXXII–XXXVI. Fejezetben meghatározott különös illetékességi szabályok alapján nem volna illetékes belföldi bíróság, a perre a Pesti Központi Kerületi Bíróság az illetékes.

(2) A per tárgyalásáról a fél kérelmére a nyilvánosságot a 236. § (2) bekezdésében foglalt feltételek nélkül is ki lehet zárni. Erre a bíróság a feleket köteles figyelmeztetni.

(3) Az a korlátozottan cselekvőképes fél, akinek a személyi állapotát a per érinti, a perben teljes perbeli cselekvőképességgel rendelkezik.

(4) Ha a félnek nincs perbeli cselekvőképessége, és közte, valamint a törvényes képviselője között érdekellentét áll fenn, a bíróság – a származási perek körében meghatározott kivétellel – a fél képviselőjére ügygondnokot rendel.

(5) A perben a nem ügyvéd (ügyvédi iroda) részére adott meghatalmazáson a fél aláírását, illetőleg kézjegyét közjegyző által hitelesíttetni kell.

451. § [Perfelvétel]

(1) A perben

- a) válaszirat és viszontválasz benyújtásának,
- b) a keresethez való csatlakozásnak,
- c) beavatkozásnak – ha e törvény kivételt nem tesz –,
- d) bírósági meghagyás kibocsátásnak,
- e) a perfelvételi tárgyalás 200. § szerinti mellőzésének

helye nincs.

(2) A perfelvételi tárgyaláson a fél személyes megjelenése kötelező. A bíróság a perben a feleket köteles személyesen meghallgatni, kivéve, ha a fél ismeretlen helyen tartózkodik, vagy ha a meghallgatása elháríthatatlan akadályba ütközik.

(3) Ha a felperes a perfelvételi tárgyaláson személyesen nem jelenik meg a bíróság az eljárást hivatalból megszünteti. Ha az alperes személyesen nem jelenik meg, a perfelvételi tárgyalást a megjelölt felperes kérelmére meg kell megtartani, ellenkező esetben a bíróság az eljárást megszünteti.

452. § [Keresettől elállás]

A felperes a keresetétől az eljárás bármely szakában az alperes hozzájárulása nélkül is elállhat. Ha a felperes a keresetétől az első fokú eljárás befejezése után, de még az ítélet jogerőre emelkedése előtt áll el, az ítéletet az iratoknak a fellebbezés folytán való felterjesztése előtt az elsőfokú, egyébként a másodfokú bíróság helyezi hatályon kívül.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

453. § [Bizonyítás]

(1) A bíróság az általa szükségesnek talált bizonyítást hivatalból is elrendelheti.

(2) A tanúvallomást a tanú a 299. § (1) bekezdése alapján, a tanúként meghallgatott orvos pedig 299. § (1) bekezdés c) pontja alapján nem tagadhatja meg.

454. § [Ideiglenes intézkedés]

(1) A bíróság – szükség esetén – a felek erre irányuló kérelme hiányában is hozhat ideiglenes intézkedést.

(2) Ha az ismételten előterjesztett ideiglenes intézkedés iránti kérelem tárgya a korábban elbírált kérelemmel tartalmilag azonos, és a kérelmező nem valószínűsíti a kérelmet megalapozó új körülmény fennállását, az ideiglenes intézkedés iránti kérelmet elutasító végzés ellen fellebbezésnek nincs helye.

XXXII. Fejezet

Gondnoksági perek

113. A gondnoksági per meghatározása

455. § [A gondnoksági per]

Gondnoksági peren a gondnokság alá helyezés, a gondnokság alá helyezés módosítása, a gondnokság alá helyezés megszüntetése, a gondnokság alá helyezés felülvizsgálata és az előzetes jognyilatkozat felülvizsgálata iránt indított pert kell érteni.

114. Gondnokság alá helyezés iránt indított per

456. § [Illetékesség]

A perre az a bíróság is illetékes, amelynek területén az alperes huzamos időn át bentlakásos szociális intézményben vagy fekvőbeteg-gyógyintézetben tartózkodik, illetve amelynek területén az alperes huzamos időn át, életvitelszerűen tartózkodik.

457. § [A felek jogállása és képvisellete]

(1) A perben az alperes teljes perbeli cselekvőképességgel rendelkezik.

(2) A perben az alperes részére a keresetlevél kézbesítésével egyidejűleg ügygondnokot kell kirendelni.

458. § [Perindítás]

(1) A keresetlevélnek a 174. §-ban meghatározottakon túl tartalmaznia kell

- a) azokat az adatokat, amelyekből a keresetindításra való jogosultság megállapítható,
- b) az alperes ingatlanvagyonára vonatkozó adatokat és
- c) – ha arról a felperesnek tudomása van – az alperes előzetes jognyilatkozatára vonatkozó adatokat,
- d) – ha a kereset az alperes cselekvőképességét részlegesen korlátozó gondnokság alá helyezésre irányul – legalább egy olyan ügycsoport megjelölését, amelyre nézve a felperes a gondnokság alá helyezést kéri.

(2) Ha a felperes a gyámhatóság, a keresetlevélhez a 175. §-ban meghatározottakon túl csatolni kell

- a) az alperes elmeállapotára vonatkozó szakorvosi véleményt,
- b) az alperes lakóhelyén készített környezettanulmány során felvett jegyzőkönyvet,
- c) az alperes gyámhatósági meghallgatásáról készült jegyzőkönyvet és
- d) az ideiglenes gondnokrendelés, illetve zárlat elrendelése esetén az erre vonatkozó határozatot is.

(3) A gondnokság alá helyezés iránt indított kereset csak ugyanazon személy gondnokság alá helyezésére vagy szülői felügyeleti jogának megszüntetésére irányuló keresettel kapcsolható össze.

459. § [Alperesi ellenkérelem]

Az alperes ellenkérelmét szóban is előterjesztheti, legkésőbb a perfelvételi tárgyaláson.

460. § [A perindítást megelőzően tett intézkedések felülvizsgálata]

(1) Ha a gyámhatóság a felperes, és a perindítást megelőzően az alperes vagyonára zárlatot rendelt el vagy az alperes számára ideiglenes gondnokot rendelt, a bíróság a keresetlevél bírósághoz érkezésétől számított harminc napon belül megvizsgálja a gyámhatóság által hozott intézkedések fenntartásának szükségességét. Ennek során a 343. §-ban meghatározott előfeltételek hiányában is előzetes bizonyítást rendelhet el, így különösen az alperes igazságügyi pszichiátriai szakértővel történő megvizsgálását.

(2) Ha az előzetes bizonyítás az elrendelésétől számított harminc napon belül nem fejeződik be, a bíróság a zárlatot, illetve az ideiglenes gondnokrendelést legfeljebb harminc nappal meghosszabbíthatja.

(3) Az (1) bekezdés szerinti vizsgálat eredményeként a bíróság a zárlatot, illetve az ideiglenes gondnokrendelést a per jogerős befejezéséig hatályában fenntartja vagy a gyámhatóság döntését megváltoztatva a zárlatot, illetve ideiglenes gondnokságot megszünteti, és erről a feleket haladéktalanul értesíti.

461. § [Ideiglenes intézkedés]

(1) Ha a gondnokság alá helyezés szükségessége valószínű és az alperes érdekének védelme ezt a per folyamán indokoltá teszi, a bíróság a Ptk. 2:25. §-ában és 2:26. §-ában

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

meghatározott zárlatot, illetve ideiglenes gondnokrendelést ideiglenes intézkedéssel elrendelheti, szükség esetén az előzetes bizonyításra vonatkozó rendelkezések megfelelő alkalmazásával.

(2) A zárlatra, illetve az ideiglenes gondnokrendelésre vonatkozó végzését a bíróság a szükséges intézkedések megtétele, így az ideiglenes gondnok kirendelése érdekében megküldi a gyámhatóságnak.

(3) A zárlat, illetve az ideiglenes gondnokrendelés fenntartására, valamint elrendelésére vonatkozó végzés ellen külön fellebbezésnek van helye, de azt a bíróság előzetesen végrehajthatónak nyilváníthatja.

(4) Az ideiglenes gondnokrendelés az alperes perbeli cselekvőképességét nem érinti.

462. § [Tárgyalás]

(1) A per tárgyalásáról a nyilvánosságot a felperes kérelmére is ki lehet zárni, ha az alperes személyiségi jogainak védelme érdekében ez indokolt.

(2) Ha a személyes megjelenésre idézett alperes az érdemi tárgyaláson nem jelent meg, a bíróság elrendelheti az elővezetését, egyéb kényszereszköz alkalmazásának azonban nincs helye.

(3) Az alperes számára kézbesített idézésben a bíróság tájékoztatást ad az ügygondnok eljárásban betöltött szerepéről, jogairól, kötelezettségeiről.

(4) Az idézésnek és a per során az alperes számára kézbesített tájékoztatásnak a fél mentális állapotához kell igazodnia.

463. § [Bizonyítás]

(1) A bíróság az alperes elmeállapotának vizsgálatára és a választójogból való kizárás megítélése tárgyában igazságügyi pszichiátriai szakértőt rendel ki.

(2) Ha a szakértői vizsgálattal kapcsolatban az alperes hosszabb ideig tartó megfigyelése szükséges, vagy az alperes a szakértői vizsgálaton ismételt idézés ellenére sem jelenik meg, a bíróság – a szakértőnek az elővezetés helyére és időpontjára is kiterjedő javaslatát is figyelembe véve – elrendelheti az alperesnek a szakértői vizsgálatra történő elővezetését vagy az alperes megfelelő fekvőbeteg-gyógyintézetben való, legfeljebb harminc nap időtartamú elhelyezését. Az erre vonatkozó végzés ellen külön fellebbezésnek van helye.

464. § [A gondnokság alá helyező ítélet]

(1) Ha a bíróság az alperest gondnokság alá helyezi, erre irányuló kereseti kérelem hiányában is határoznia kell:

a) az előzetes jognyilatkozat alkalmazása felől, ha az előzetes jognyilatkozat ítélettel érintett részének alkalmazása indokolt,

b) arról, hogy a cselekvőképességében részlegesen korlátozott személy az ítéletben meghatározott ügycsoportok tekintetében jövedelme mekkora hányadával rendelkezhet a gondnoka hozzájárulása nélkül, és

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

c) a választójogból való kizárás tárgyában.

(2) A bíróságnak a cselekvőképesség korlátozását elrendelő ítéletében rendelkeznie kell a gondnokság alá helyezés kötelező felülvizsgálata iránti eljárás megindításának időpontjáról, amely

a) a cselekvőképesség részleges korlátozása esetén nem lehet későbbi, mint az ítélet jogerőre emelkedésétől számított öt év,

b) a cselekvőképesség teljes korlátozása esetén nem lehet későbbi, mint az ítélet jogerőre emelkedésétől számított tíz év.

(3) Ha a bíróság a gondnokság alá helyezés iránti keresetet a Ptk. 2:38. § (2) bekezdés alapján elutasítja, jogerős ítéletét megküldi a gyámhatóságnak a támogató kirendelése érdekében.

465. § [A gondnokság alá helyezés hatálya]

(1) A gondnokság alá helyezés, valamint a választójogból való kizárás hatálya a gondnokság alá helyezésről rendelkező ítélet jogerőre emelkedését követő napon kezdődik.

(2) Az alperes gondnokság alá helyezését elrendelő jogerős ítéletet az elsőfokú bíróság a gondnok kirendelése és az esetleg szükséges egyéb intézkedések megtétele végett közli a gyámhatósággal.

(3) Ha a bíróság az alperes cselekvőképességét teljesen vagy az ingatlannal való rendelkezés tekintetében részlegesen korlátozta, és az alperesnek ingatlana van vagy ingatlanon haszonélvezeti joga áll fenn, továbbá ingatlanra az alperest érintő egyéb jog vagy tény van bejegyezve, feljegyezve, az elsőfokú bíróság hivatalból intézkedik a gondnokság alá helyezésnek az ingatlan-nyilvántartásba való feljegyzése iránt.

(4) A bíróság a gondnokság alá helyezettnek – a gondnokoltak nyilvántartására vonatkozó törvényben meghatározott – adatairól számítógépes nyilvántartást vezet.

(5) A gondnokság alá helyezést és a választójogból való kizárást be kell vezetni a gondnokoltakról a bíróság által vezetett nyilvántartásba.

(6) Az előzetes jognyilatkozat teljes vagy részleges alkalmazását elrendelő, valamint az előzetes jognyilatkozatok nyilvántartásának adatait érintő egyéb jogerős határozatnak az előzetes jognyilatkozatok nyilvántartására vonatkozó törvényben meghatározott adatait, valamint azok változásait az elsőfokú bíróság bevezeti az előzetes jognyilatkozatok nyilvántartásába, illetve szükség esetén törli onnan.

115. Gondnokság alá helyezés módosítása, megszüntetése és felülvizsgálata iránt indított per

466. § [Utaló szabály]

A perre – a jelen alcímben foglalt eltérésekkel – a gondnokság alá helyezés iránt indított per szabályai megfelelően irányadók.

467. § [Felek a perben]

(1) A gondnokság alá helyezés megszüntetése, a cselekvőképességet részlegesen korlátozó gondnokság cselekvőképességet teljesen korlátozó gondnokságra változtatása, a cselekvőképességet teljesen korlátozó gondnokság cselekvőképességet részlegesen korlátozó gondnokság alá helyezésre módosítása, a cselekvőképességet részlegesen korlátozó gondnokság esetén a gondnokolt által önállóan nem gyakorolható ügycsoportok módosítása, a választójogból való kizárás, valamint a választójogból való kizárás megszüntetése iránt a keresetet a gondnokolt és az ellen kell megindítani, akinek keresete folytán a bíróság a gondnokságot elrendelte. Ha a gondnokság megszüntetését vagy módosítását, a választójogból való kizárást vagy a választójogból való kizárás megszüntetését az kéri, akinek a keresete folytán a bíróság a gondnokságot elrendelte, a keresetet a gondnokolt ellen kell megindítani. Ha az, akinek keresete folytán a bíróság a gondnokságot elrendelte, meghalt vagy ismeretlen helyen, illetve külföldön tartózkodik, a keresetet a bíróság által kirendelt ügygondnok ellen kell megindítani.

(2) A gondnokság alá helyezés kötelező felülvizsgálata iránti pert a gyámhatóságnak hivatalból kell megindítania a gondnokolt ellen.

468. § [Különös eljárási szabályok]

(1) A gondnokság alá helyezés kötelező felülvizsgálata esetén a gyámhatóság keresete a 467. §-ban meghatározottakon kívül a gondnokság alá helyezés fenntartására is irányulhat.

(2) A gondnokság alá helyezés megszüntetésére vagy módosítására irányuló per megindításának a gondnokság alá helyezés kötelező felülvizsgálatának időpontját megelőzően is helye van.

(3) A gondnokság alá helyezett a perben teljes perbeli cselekvőképességgel rendelkezik.

(4) Ha a bíróság a gondnokság alá helyezést módosítja, megszünteti, a választójogból kizár, vagy a választójogból való kizárást megszünteti, a gondnokoltak nyilvántartásában az alperesre vonatkozó adatokat az ítéletnek megfelelően módosítani kell.

116. Az előzetes jognyilatkozat felülvizsgálata iránt indított per

469. § [Utaló szabály]

A perre – a jelen alcímben foglalt eltérésekkel – a gondnokság alá helyezés iránt indított per szabályai megfelelően irányadók.

470. § [Perindítás]

(1) A pert a gondnoknak a gondnokolt ellen, míg a gondnokoltnak a gondnok ellen kell megindítania. Ha a gyámhatóság vagy az ügyész a felperes, a pert a gondnokolt és a gondnok ellen kell megindítani.

(2) A gondnokolt részére a perben a keresetlevél kézbesítésével egyidejűleg ügygondnokot kell kirendelni. A gondnokolt a perben teljes perbeli cselekvőképességgel rendelkezik.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

(3) Ha a pert nem a gyámhatóság indítja, a keresetlevél megküldésével a gyámhatóságot erről értesíteni kell.

471. § [Ítélet]

(1) Ha a bíróság megállapítja, hogy a Ptk. 2:41. §-ában foglaltak fennállnak, a gondnokság alá helyező ítélet előzetes jognyilatkozat alkalmazására vonatkozó rendelkezését mellőzni rendeli.

(2) A per során hozott jogerős ítéletet az elsőfokú bíróság a szükséges intézkedések megtétele végett közli a gyámhatósággal.

XXXIII. Fejezet

Házassági perek

117. A házassági perek különös szabályai

472. § [A házassági per]

(1) Házassági peren a házasság érvénytelenítése, továbbá érvényességének, létezésének vagy nemlétezésének megállapítása iránt indított pereket, valamint a házassági bontópert kell érteni.

(2) A házasság érvényességének, illetve létezésének vagy nemlétezésének megállapítása iránt indított perekben az érvénytelenítési perre vonatkozó szabályokat kell megfelelően alkalmazni.

473. § [Illetékesség]

(1) A perre az a bíróság is illetékes, amelynek területén a házastársak utolsó közös lakóhelye volt.

(2) Ha házassági per van folyamatban, kizárólag annak bírósága előtt indítható az ugyanarra a házasságra vonatkozó újabb házassági per, vagy a házassági perhez a 474. § (1) bekezdése szerint kapcsolható kereset.

474. § [Perindítás]

(1) A házassági per bírósága előtt kizárólag ugyanarra a házasságra vonatkozó érvénytelenítési vagy bontókereset, továbbá a házastársak gyermekének származására, tartására és a gyermeket érintő szülői felügyelet gyakorlásának rendezésére, kapcsolattartásra, a gyermek harmadik személynél történő elhelyezésére, a házastársi tartásra, a házastársi közös lakás használatának rendezése, valamint a házastárs névviseléstől való eltiltására vonatkozó keresetet lehet összekapcsolni.

(2) A keresetlevélnek a 174. §-ban meghatározottakon túl tartalmaznia kell

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

a) a házasság megkötésére és a házasságból származó, életben levő gyermekek születésére vonatkozó adatokat és

b) azokat az adatokat is, amelyekből a keresetindításra való jogosultság megállapítható.

(3) A keresetlevélhez a 175. §-ban meghatározottakon túl csatolni kell a (2) bekezdés szerinti adatokat igazoló okiratokat.

(4) Az érvénytelenítési per megindításáról a keresetlevél megküldésével az ügyészt értesíteni kell.

475. § *[A perfelvételi tárgyalás különös szabályai házassági bontóperben]*

(1) A fél személyes meghallgatása nem kötelező, ha cselekvőképességet teljesen korlátozó gondnokság alatt áll.

(2) A bíróság a per bármely szakaszában, különösen a perfelvételi tárgyaláson, megkísérli a felek békítését. Ha a békítés eredményre vezet, a bíróság az eljárást megszünteti és a perköltségben való marasztalást mellőzi.

(3) Ha a perfelvételi tárgyaláson a felek nem békülnek ki, és perfelvételi nyilatkozataikat megtették, továbbá a perfelvételi tárgyalás elhalasztásának nincs helye, a bíróság a perfelvételt lezárja, és kitűzi az érdemi tárgyalás határnapját.

(4) A perfelvétel lezárását követően az érdemi tárgyalás azonnali megkezdésének – a (5) bekezdésben meghatározott kivétellel – helye nincs.

(5) A pert – ha az ügy körülményei egyébként lehetővé teszik – a perfelvétel lezárását követően azonnal érdemben kell tárgyalni, ha

a) a fél személyes meghallgatása nem kötelező,

b) a feleknek nincs közös kiskorú gyermeke, vagy

c) a felek a házasság felbontását a Ptk. 4:21. § (2) bekezdés alapján kérik, és mindkét fél jogi képviselővel jár el, valamint a perfelvételi tárgyaláson együttesen, személyesen megjelennek.

476. § *[Ideiglenes intézkedés]*

A bíróság a perben ideiglenes intézkedéssel határozhat különösen

a) a kiskorú gyermek tartása és tartózkodási helyének valamelyik szülőnél vagy harmadik személynél történő kijelölése,

b) a szülői felügyeleti jogok bővítése vagy korlátozása,

c) a szülő és gyermek közötti kapcsolattartás, illetve

d) a házastársak lakáshasználatának

kérdésében.

477. § [A mulasztás és az eljárás szünetelése]

- (1) Ha a per érdemi tárgyalását a felperes mulasztja el, a bíróság az eljárást megszünteti, ha azonban az ügyész a felperes, hivatalból új hatánapot tűz ki.
- (2) Az elmulasztott határnaptól, illetve az elmulasztott határidő utolsó napjától számított tizenöt nap elteltével igazolásnak nincs helye.
- (3) Nincs helye az eljárás szünetelésének, ha a tárgyaláson egyik fél sem jelenik meg, vagy a megjelent fél az ügy tárgyalását nem kívánja, és a távollévő fél egyik esetben sem kérte a tárgyalás távollétében történő megtartását.
- (4) A házassági bontóperben az eljárás felek megegyezése alapján történő szünetelésére háromnál több alkalommal is sor kerülhet.

478. § [Ítélet]

- (1) A bíróságnak a házasságot érvénytelenítő vagy felbontó ítéletében – szükség esetén erre irányuló kereseti kérelem hiányában is – határoznia kell a szülői felügyelet gyakorlásának rendezése, a gyermek harmadik személynél történő elhelyezése, valamint a közös kiskorú gyermek tartása felől.
- (2) A bíróság a házasságot érvénytelenítő vagy felbontó ítéletében megállapítja a házassági életközösség időtartamát, ha azt a házassági vagyoni jogi per bírósága korábban, az eljárást befejező érdemi határozatában (közbenső ítéletében) nem állapította meg.
- (3) A bíróság a házasság felbontása felől – ha a felek a házasság felbontását a Ptk. 4:21. § (2) és (3) bekezdése alapján egyező akaratnyilatkozattal kérték – azt követően dönthet, ha az ott meghatározott valamennyi kérdésben a felek között egyezség jött létre és azt a bíróság jogerős végzésével jóváhagyta. Ha a házassági perben a névviseléstől való eltiltás iránti kérelmet is előterjesztettek, arról a bíróság a házasság felbontásával (érvénytelenné nyilvánításával) egyidejűleg dönt.
- (4) A perben részítélet meghozatalának nincs helye.
- (5) Az elsőfokú bíróságnak fellebbezéssel meg nem támadott ítélete csak a fellebbezési határidő utolsó napjától számított tizenötödik nap elteltével emelkedik jogerőre.

479. § [Kapcsolódó intézkedések]

- (1) Ha valamelyik házastárs a házassági bontóper jogerős befejezése előtt meghal, a bíróság a pert a perköltségre vonatkozó határozathozatal nélkül megszünteti és a perben esetleg meghozott ítéletet hatályon kívül helyezi.
- (2) Az elsőfokú bíróságnak a házasság érvénytelenítése iránt indított perben hozott ítéletét az ügyésszel akkor is közölni kell, ha a perben nem vett részt, és az ügyész az ítélet ellen ilyenkor is fellebbezhet.
- (3) Az elsőfokú bíróság a keresetnek helyt adó ítélet jogerőre emelkedése után a statisztikai jogszabályok szerinti népmozgalmi adatokat tartalmazó adatlapot közli az illetékes anyakönyvvezetővel.

480. § *[Perújítás és felülvizsgálat]*

A házasságot érvénytelenítő vagy felbontó ítélet ellen az érvénytelenítés vagy felbontás kérdésében perújításnak és felülvizsgálatnak helye nincs.

118. A házassági per kapcsolata a házassági vagyoni perrel

481. § *[A házassági per és a házassági vagyoni per összekapcsolásának tilalma]*

A házastársak vagyoni viszonyaival összefüggő kereset – a házastársi tartás és a házastársi közös lakás használatának rendezése iránti kereset kivételével – (a továbbiakban: házassági vagyoni per) a házassági perrel nem kapcsolható össze.

482. § *[Az életközösség fennállása időtartamának megállapítása]*

(1) Ha a házassági vagyoni perben eljáró elsőfokú bíróság ítéletének meghozatala időpontjában vagy azt megelőzően házassági per nincs folyamatban, a házassági életközösség fennállásának időtartamát – az eljárást befejező érdemi határozatában – a házassági vagyoni per bírósága állapítja meg. A házassági életközösség fennállása időtartamának megállapítása tekintetében közbenső ítélet hozható.

(2) Ha a felek között egyidejűleg házassági per és házassági vagyoni per is folyamatban van, a házassági életközösség fennállásának időtartamát a házassági per bírósága állapítja meg. Ha a házassági vagyoni perben a felek között az életközösség fennállásának időtartama vitás, a bíróság a házassági vagyoni per tárgyalását a folyamatban lévő házassági per jogerős elbírálásáig felfüggesztheti.

XXXIV. Fejezet

Származási perek

119. A származási perek meghatározása

483. § *[Származási perek]*

Származási peren az apaság megállapítása, az apaság vélelmének megdöntése, valamint az anyaság megállapítása iránt indított pert kell érteni.

120. A származási perek különös szabályai

484. § [Illetékesség]

A pert a kiskorú gyermek lakóhelye vagy tartózkodási helye szerint illetékes bíróság előtt is meg lehet indítani.

485. § [A felek jogállása, képvisellete, beavatkozás]

(1) Az apaság megállapítása és az apaság vélelmének megdöntése iránti per megindításához a gyámhatóság a gyermek törvényes képviselőjének ellátására eseti gyámot rendel ki, ha a perben gyermeke törvényes képviselőjeként az anya nem járhat el, vagy nem kíván eljárni.

(2) Az apaság megállapítása és az apaság vélelmének megdöntése iránti perben az anya beavatkozóként bármelyik félhez csatlakozhat. A perindításról a keresetlevél megküldésével az anyát akkor is értesíteni kell, ha nem peres fél; az értesítésben az anyát figyelmeztetni kell beavatkozási jogára.

(3) Ha a pert a bíróság által kirendelt ügygondnok ellen kell megindítani; az egyenesági rokon beavatkozóként bármelyik félhez csatlakozhat. Az ügygondnok kirendeléséről a bíróság értesíti a gyámhatóságot, és tájékoztatja a per adatai szerint ismert helyen lakó egyenesági rokonokat a beavatkozás lehetőségeiről.

486. § [Perindítás]

(1) Perindításnak a gyermek születése előtt is helye van, ítélet azonban csak a gyermek megszületése után hozható.

(2) Az apaság megállapítására irányuló kereset – annak bírósága előtt – összekapcsolható a gyermek tartására irányuló keresettel is. Az apaság megállapítása iránt az elsőfokú bíróság előtt folyamatban lévő perben a gyermek tartására irányuló kereseti kérelem utóbb is előterjeszthető.

487. § [Eljárás apai elismerés esetén]

(1) Ha apaság megállapítása iránt indított perben helye lehet annak, hogy az alperes a gyermeket teljes hatályú nyilatkozattal a magáénak ismerje el, erre őt a perfelvételi tárgyaláson és a bizonyítás lefolytatása után is figyelmeztetni kell.

(2) Ha az apa a gyermeket a magáénak ismeri el, és azok az érdekeltek, akiknek hozzájárulására a nyilatkozat hatályához szükség van, a tárgyaláson jelen vannak, figyelmeztetni kell őket, hogy hozzájárulásukat a tárgyaláson szóban is megadhatják. Az apa elismerő nyilatkozatát az egyéb érdekeltek hozzájárulásával együtt külön jegyzőkönyvbe kell foglalni és azt velük alá is kell írni.

(3) Az (1) és (2) bekezdés szerinti figyelmeztetéssel együtt az apát és a többi érdekelteket is tájékoztatni kell a nyilatkozat, illetve a hozzájárulás jelentőségéről és következményeiről; ennek megtörténtét a jegyzőkönyvben fel kell tüntetni.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

(4) A tárgyaláson jelen nem lévő érdekelteket megfelelő határidő tűzésével fel kell hívni, hogy hozzájáruló nyilatkozatukat a megszabott alakban mutassák be, vagy a bíróságnál mondják jegyzőkönyvbe.

(5) Elismerés esetében az apát fel kell hívni a törvényben megkívánt korkülönbség igazolására. A gyámhatóság részéről szükséges hozzájárulás vagy megerősítés iránt a gyámhatóságot hivatalból kell megkeresni.

(6) Az elismerésről felvett jegyzőkönyvet az (5) bekezdésben meghatározottak szerint beszerzett okiratokkal kiegészítve – a per tárgyalásának egyidejű felfüggesztése mellett – át kell tenni az illetékes anyakönyvvezetőhöz. Ha az apát az anyakönyvbe bejegyezték, az eljárást meg kell szüntetni. Ha az elismerő nyilatkozat alapján az apát az anyakönyvbe nem jegyzik be és az ennek okául szolgáló hiány nem pótolható, a bíróság az eljárás felfüggesztését megszünteti, és a tárgyalást folytatja.

488. § [Tárgyalás]

(1) Ha a személyes megjelenésre idézett fél a tárgyaláson nem jelenik meg, vagy a bíróság felhívására nem nyilatkozik, vele szemben a közreműködőkkel szembeni kényszerítő eszközöket kell alkalmazni.

(2) Az apaság megállapítása és az apaság vélelmének megdöntése iránti perben a gyermek anyját, ha a perben félként vagy beavatkozóként nem vesz részt, tanúként kell meghallgatni; meghallgatása csak akkor mellőzhető, ha cselekvőképtelen, vagy meghallgatásának más elháríthatatlan akadály van.

(3) Ha a tárgyaláson a kiskorú felperesnek a gyámhatóság által kirendelt eseti gyámja nem jelenik meg, az eljárás megszüntetésének nincs helye. Ilyen esetben a bíróság felhívja a gyámhatóságot a szükséges intézkedések megtételére, illetve új eseti gyám kirendelésére.

489. § [Bizonyítás]

(1) Ha a bíróság a származás megállapításához szükséges orvosszakértői vizsgálatot rendel el, a vizsgálat tűzésére bármelyik felet kötelezheti.

(2) Ha az orvosszakértői vizsgálatra kötelezett fél a kijelölt szakértőnél (orvosnál) vizsgálat vagy vérvétel (egyéb mintavétel) céljából nem jelenik meg, illetve a vizsgálatot vagy a vérvételt (egyéb mintavételt) nem engedi meg, a bíróság a közreműködőkkel szembeni kényszerítő eszközök közül az okozott költségek megtérítésére kötelezheti vagy pénzbírsággal sújthatja, de elővezetésnek helye nincs. Ugyanez a rendelkezés irányadó a kiskorú gyermek törvényes képviselőjével szemben is, ha a gyermeket vizsgálat vagy vérvétel (egyéb mintavétel) végett nem állítja elő, vagy a vizsgálatot, illetve a vérvételt (egyéb mintavételt) ő nem engedi meg.

(3) Előzetes bizonyításnak a 343. §-ban meghatározott előfeltételek hiányában is helye van.

(4) Az elsőfokú bíróság az apaság vélelmének megdöntését megállapító jogerős ítéletet, valamint a külön jegyzőkönyvbe foglalt – teljes hatályú apai elismerés tárgyában tett – nyilatkozatokat közli az illetékes anyakönyvvezetővel.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

(5) Az apaság véelmének megdöntése iránti perben az alperest – a származás megállapításához szükséges orvosszakértői vizsgálat költségei kivételével – a perköltségek megfizetésére kötelezni nem lehet; a pernek a felperesre nem hárítható költségét az állam viseli.

490. § [Perújítás és felülvizsgálat]

Az apaság véelmét megdöntő ítélet ellen – az apaság véelmét megdöntő részében – perújításnak, valamint felülvizsgálatnak nincs helye, ha az apaság véelmének megdöntését követően a gyermeket valamely személy teljes hatályú apai elismeréssel a magáénak ismerte el, vagy az apaságot jogerős bírói ítélet állapította meg.

XXXV. Fejezet

Szülői felügyelettel kapcsolatos perek

121. A szülői felügyelettel kapcsolatos perek közös szabályai

491. § [A szülői felügyelettel kapcsolatos perek meghatározása]

A szülői felügyelettel kapcsolatos peren a szülői felügyelet gyakorlásának rendezése, a gyermek harmadik személynél történő elhelyezése, valamint a szülői felügyelet megszüntetése és a visszaállítása iránt indított pert kell érteni.

492. § [A kiskorú gyermek meghallgatása]

(1) Ha a bíróság a perben a kiskorú gyermek mint érdekelt meghallgatásáról dönt, indokolt esetben egyidejűleg a kiskorú részére hivatalból ügygondnokot rendel. A bíróság a kiskorút a felek és a felek képviselői távollétében is meghallgatja.

(2) A bíróság a tizennegyedik életévét be nem töltött kiskorút a törvényes képviselője útján idézi meg azzal a felhívással, hogy a megjelenéséről gondoskodik. A tizennegyedik életévét betöltött kiskorú idézéséről akkor is külön értesíti a bíróság a törvényes képviselőt, ha őt is idézte a tárgyalásra.

(3) A kiskorú meghallgatásának megfelelő légkörben, a gyermek számára érthető módon kell megtörténnie. A meghallgatás kezdetén a kiskorútól – a korától és érettségétől függően – meg kell kérdezni a nevét, születési helyét, idejét, anyja nevét, lakóhelyét, majd tájékoztatni kell arról, hogy a meghallgatás során a valóságnak megfelelő előadásokat kell tenni és arról, hogy a nyilatkozattételt, illetve az egyes kérdésekre a válaszadást megtagadhatja. Ha a bíróság a kiskorú részére ügygondnokot rendelt, tájékoztatást ad a kiskorúnak az ügygondnok eljárásban betöltött szerepéről, jogairól, kötelezettségeiről. A tájékoztatásokat és figyelmeztetéseket a kiskorú korára és érettségére figyelemmel, számára érthető módon kell közölni.

(4) A kiskorút az elnök hallgatja meg. A felek a meghallgatást megelőzően indítványozhatnak kérdéseket akkor is, ha a kiskorú meghallgatására a felek távollétében kerül sor. Az

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

ügygondnok a kiskorú meghallgatása során kérdéseket indítványozhat. Az elnök engedélyezheti, hogy az ügygondnok a kiskorúhoz közvetlenül is intézhessen kérdést. Az indítványozott vagy a kiskorúhoz közvetlenül intézett kérdések megengedhetősége felől az elnök határoz.

(5) A meghallgatás végén, még a kiskorú jelenlétében a jegyzőkönyvbe vett vallomást fel kell olvasni vagy, ha a jegyzőkönyv hangfelvétel útján készül, azt a kiskorú jelenlétében kell hangszalagra rögzíteni. Ennek megtörténtét vagy mellőzését a jegyzőkönyvben fel kell tüntetni. A felolvasáskor, illetve a rögzítéskor a kiskorú az általa elmondottakat kiigazíthatja vagy kiegészítheti. A jegyzőkönyv – az elnök engedélyével – az ügygondnok, vagy ha a meghallgatás a felek jelenlétében történik, a felek észrevételei alapján is kiegészíthető és módosítható. Az ügygondnok, illetve a felek erre vonatkozó kérelmét – annak elutasítása esetén – a jegyzőkönyvben fel kell tüntetni.

(6) Ha a kiskorú meghallgatására a felek távollétében kerül sor, az elnök a felekkel ismerteti a meghallgatásról készült jegyzőkönyvet.

122. A szülői felügyelet gyakorlásának rendezése iránt indított per

493. § [A szülői felügyelet gyakorlásának rendezése iránt indított per meghatározása]

A szülői felügyelet gyakorlásának rendezése iránt indított peren a szülői felügyelet gyakorlásának rendezése, a felügyelet, továbbá egyes felügyeleti jogok gyakorlásának megváltoztatása, a különélő szülő feljogosítása egyes felügyeleti jogok gyakorlása és a közös szülői felügyeletet megszüntetése iránt indított pert kell érteni.

494. § [Illetékesség]

A pert a kiskorú gyermek lakóhelye vagy tartózkodási helye szerint illetékes bíróság előtt is meg lehet indítani.

495. § [Perindítás]

A keresettel a gyermek tartására és a kapcsolattartás rendezésére irányuló kereset kapcsolható össze.

496. § [Határozatok]

Ha a felek a szülői felügyelet gyakorlásának rendezése tárgyában egyezséget kötöttek, a bíróság azt végzéssel jóváhagyja. A bíróságnak az egyezség jóváhagyása során, illetve ítéletében a felek kiskorú gyermekének érdekét kell elsődlegesen figyelembe venni.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

123. A gyermek harmadik személynél történő elhelyezése iránt indított per

497. § *[A gyermek harmadik személynél történő elhelyezése iránt indított per meghatározása]*

A gyermek harmadik személynél történő elhelyezése iránt indított peren a gyermek harmadik személynél történő elhelyezése és az elhelyezés megváltoztatása iránt indított pert kell érteni.

498. § *[Illetékesség]*

A pert a kiskorú gyermek lakóhelye vagy tartózkodási helye szerint illetékes bíróság előtt is meg lehet indítani.

499. § *[Perindítás]*

A kereset kizárólag ugyanazon szülő más gyermekének harmadik személynél történő elhelyezése, a szülői felügyeleti jog megszüntetése, valamint a gyermek tartása iránti keresettel kapcsolható össze.

500. § *[Tárgyalás]*

(1) Azt a személyt, aki a gyermek nála történő elhelyezését kéri, a perben tanúként kell meghallgatni.

(2) A perben hozott jogerős ítéletet a bíróság a szükséges intézkedések megtétele végett közli a gyámhatósággal.

124. A szülői felügyelet megszüntetése és visszaállítása iránt indított per

501. § *[Illetékesség]*

(1) A szülői felügyelet megszüntetése iránt indított pert a kiskorú gyermek lakóhelye vagy tartózkodási helye szerint illetékes bíróság előtt is meg lehet indítani.

(2) A szülői felügyelet visszaállítása iránt indított perre kizárólag az a bíróság illetékes, amely a szülői felügyeleti jogot megszüntető határozatot hozta.

502. § *[Perindítás]*

(1) A szülői felügyelet megszüntetésére irányuló kereset kizárólag az ugyanazon szülő más gyermeke feletti szülői felügyelet megszüntetésére irányuló keresettel, a gyermek tartására, a szülői felügyeleti jog gyakorlásának rendezésére, a gyermek harmadik személynél történő elhelyezésére irányuló keresettel, vagy a szülő gondnokság alá helyezésére irányuló keresettel kapcsolható össze.

(2) A szülői felügyeleti jog visszaállítása iránti kereset más keresettel nem kapcsolható össze.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

503. § [Felek és a beavatkozás]

(1) A szülő a perben bármelyik félhez beavatkozóként csatlakozhat. A perindításról a perben félként részt nem vevő szülőt a keresetlevél megküldésével értesíteni kell, és egyben figyelmeztetni kell beavatkozási jogára.

(2) Ha a szülői felügyelet visszaállítása iránt nem az a szülő indít keresetet, akinek felügyeleti jogát megszüntették, ezt a szülőt a perben külön bejelentés nélkül is a felperes melletti beavatkozó jogállása illeti meg. A bíróság azonban akkor is köteles őt személyesen meghallgatni, ha beavatkozóként a perben nem kíván részt venni.

504. § [Ideiglenes intézkedés]

A bíróság ideiglenes intézkedést rendelhet el különösen a gyermek súlyos veszélyeztetése esetén.

XXXVI. Fejezet

Az örökbefogadás felbontása iránt indított per

125. Az örökbefogadás felbontása iránti indított per különös szabályai

505. § [Illetékesség]

A pert a kiskorú gyermek lakóhelye vagy tartózkodási helye szerint illetékes bíróság előtt is meg lehet indítani.

506. § [Perindítás]

Az örökbefogadás felbontása iránti kereset az örökbefogadással felvett családi név további viselése és az örökbefogadó tartási kötelezettségének megszüntetése iránti keresettel kapcsolható össze.

XXXVII. Fejezet

A kiskorú gyermek tartása iránt indított per

126. A kiskorú gyermek tartása iránt indított per meghatározása

507. § [A kiskorú gyermek tartása iránti indított per]

Kiskorú gyermek tartása iránt indított peren a kiskorú gyermekkel szemben fennálló tartási kötelezettség megállapítása, megváltoztatása, valamint megszüntetése iránt indított pert kell érteni.

508. § [Az általános szabályok alkalmazása]

(1) Az Első–Hatodik Rész, valamint a Kilencedik és Tizedik Rész rendelkezéseit a kiskorú gyermek tartása iránt indított perben az e fejezetben foglalt eltérésekkel kell alkalmazni.

(2) E fejezet alkalmazásában kiskorú gyermek – legfeljebb a huszadik életének betöltéséig – azt a tartásra jogosult nagykorú gyermeket is érteni kell, aki középiskolai tanulmányokat folytat.

127. A kiskorú gyermek tartása iránt indított per különös szabályai

509. § [Illetékesség]

A pert a kiskorú gyermek lakóhelye vagy tartózkodási helye szerint illetékes bíróság előtt is meg lehet indítani.

510. § [Perindítás]

(1) A pert a különélő szülők bármelyike megindíthatja a másik szülő ellen.

(2) A kiskorú gyermek tartására irányuló kereset kizárólag az ugyanazon szülők ugyanazon gyermeke feletti szülői felügyeleti jog gyakorlásának rendezése iránti keresettel kapcsolható össze.

(3) Ha a felek között házassági per van folyamatban, kizárólag annak bírósága előtt indítható a szülők közös kiskorú gyermekének tartása iránti per.

511. § [Perfelvétel]

(1) A perfelvételi tárgyalás 200. § szerinti mellőzésének helye nincs, a perfelvételi tárgyaláson a fél személyes megjelenése kötelező.

(2) A bíróság a perben a feleket köteles személyesen meghallgatni, kivéve, ha a fél ismeretlen helyen tartózkodik, vagy ha a meghallgatása elháríthatatlan akadályba ütközik.

512. § [Ideiglenes intézkedés és bizonyítás hivatalból]

(1) A bíróság – szükség esetén – bármely fél erre irányuló kérelme hiányában is határozhat ideiglenes intézkedéssel tartás megállapításáról.

(2) A bíróság az általa szükségesnek talált bizonyítást hivatalból is elrendelheti.

XXXVIII. Fejezet

Egyes személyiségi jogok érvényesítése iránt indított perek

128. Közös szabályok

513. § *[Személyiségi jogok érvényesítése iránt indított perek e fejezet alkalmazásában]*

E fejezet alkalmazásában személyiségi jogok érvényesítése iránt indított peren a sajtó-helyreigazítás, a képmáshoz és a hangfelvételhez való jog érvényesítése és a közösséghez tartozással összefüggő személyiségi jog érvényesítése iránt indított pert kell érteni.

514. § *[Az általános szabályok alkalmazása]*

Az Első–Hatodik Rész, valamint a Kilencedik és Tizedik Rész rendelkezéseit az e fejezetben szabályozott személyiségi jogok érvényesítése iránt indított perekben az e fejezetben meghatározott eltérésekkel kell alkalmazni.

129. Sajtó-helyreigazítás iránt indított per

515. § *[Sajtószerv előtti kötelező előzetes eljárás]*

(1) A sajtószabadságról és a médiatartalmak alapvető szabályairól szóló törvény szerinti helyreigazító közlemény közzétételét az érintett személy vagy szervezet az általa vitatott közlemény közzétételétől számított harminc napon belül írásban kérheti a médiatartalom-szolgáltatótól, a sajtótermék szerkesztőségétől vagy a hírügynökségtől. A kérelemben meg kell jelölni a sérelmezett közleményt, a valótlan, illetve hamis színben feltüntetett tényállításokat és a valós tényeket.

(2) A határidőn belül írásban megérkezett helyreigazítás közzétételét csak akkor lehet megtagadni, ha

- a) a helyreigazítást nem az arra jogosult kérte,
- b) a kérelem nem tartalmazza az (1) bekezdésben meghatározottakat vagy
- c) a kérelemben előadottak valósága nyomban megcáfолható.

516. § *[Perindítás]*

(1) Ha a helyreigazítás közzétételére irányuló kötelezettségét a sajtószerv határidőben nem vagy nem a helyreigazítási kérelemnek megfelelően teljesíti, a helyreigazítást igénylő ellene pert indíthat a helyreigazító közlemény közzététele iránt. Ha a perindítást nem előzte meg a sajtószerv előtti kötelező előzetes eljárás, a bíróság a keresetlevél visszautasításával egyidejűleg tájékoztatja a felperest az előzetes eljárás feltételeiről.

(2) A perben a sajtószerv félként jár el akkor is, ha egyébként nincs perbeli jogképessége. A perre annak a törvényszéknek van hatásköre és kizárólagos illetékessége, amelynek területén

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

az alperes székhelye, illetve lakóhelye vagy a médiatartalom-szolgáltató helyi stúdiójának székhelye található.

(3) A keresetlevelet a közlési kötelezettség utolsó napjától számított tizenöt napon belül kell benyújtani; e határidő elmulasztása esetén igazolásnak van helye. Ez nem érinti a felperes azon jogát, hogy az általános szabályok alapján pert indítson személyiségi jogának védelme iránt.

(4) A keresetlevélnek a 174. §-ban meghatározottakon túl tartalmaznia kell

a) az igényelt helyreigazító közlemény tartalmát, melyben meg kell jelölni a sérelmezett közleményt, a valótlan, illetve hamis színben feltüntetett tényállításokat és a valós tényeket,

b) annak előadását, hogy a felperes a helyreigazítást törvényes határidőben igényelte az alperestől.

(5) A keresetlevélhez a 175. §-ban meghatározottakon túl csatolni kell

a) az arra vonatkozó igazolást, hogy a felperes a helyreigazítást törvényes határidőben igényelte az alperestől,

b) napilap, folyóirat, időszaki lap esetében a kifogásolt közleményt tartalmazó lappéldányt, internetes sajtótermék esetén a kifogásolt közleményt, ha azok rendelkezésre állnak.

(6) A sajtó-helyreigazításra irányuló keresetet más keresettel összekapcsolni vagy egyesíteni nem lehet.

517. § [Perfelvétel]

(1) Ha a keresetlevél alkalmas a tárgyalásra, a bíróság legkésőbb a keresetlevél benyújtásától számított tizenötödik naphoz kitűzi a perfelvételi tárgyalást, melyre a feleket idézi. Ha a keresetlevél csak a bíróság intézkedését követően válik tárgyalásra alkalmassá, a tárgyalás kitűzésére előírt határidő kezdő időpontját ettől az időponttól kell számítani. A tárgyalási időköz legalább három nap.

(2) A bíróság a perfelvételi tárgyalásra történő idézéssel egyidejűleg közli a keresetet az alperessel és felhívja a feleket, hogy az ügyre vonatkozó valamennyi okiratot és egyéb bizonyítási eszközt a tárgyalásra hozzák magukkal, az alperest pedig arra is, hogy a keresetre legkésőbb a tárgyaláson adja elő az írásbeli ellenkérelemnek megfelelő tartalmú nyilatkozatát.

(3) A perben a perfelvételi tárgyalás mellőzésének, valamint perfelvételi tárgyalást megelőző írásbeli perfelvétel elrendelésének – ideértve az általános szabályok szerinti perfelvétel kötelező írásbeli részét is – nincs helye. Az alperes azonban legkésőbb a perfelvételi tárgyalás határnapját megelőző három nappal korábban írásbeli ellenkérelmet nyújthat be, feltéve hogy azt egyidejűleg – ajánlott elsőbbségi postai küldeményként vagy elektronikus úton – a felperesnek is megküldi, és ennek tényét igazolja. Az e rendelkezések megsértésével teljesített perbeli cselekmények hatálytalanok.

(4) Ha a perfelvételi tárgyalást az alperes elmulasztotta és írásbeli védekezést sem terjesztett elő, a keresetet nem vitatottnak kell tekinteni és a bíróság a perfelvétel lezárását követően a keresetnek megfelelő ítéletével marasztalja az alperest, kivéve, ha az eljárás

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

megszüntetésének van helye. Ha a jelenlévő alperes korábban írásbeli ellenkérelmet nem terjesztett elő, azt legkésőbb a perfelvételi tárgyaláson szóban köteles előadni.

(5) A perfelvételi tárgyaláson a perfelvétel folytatása akkor rendelhető el, ha a perfelvétel lezárásának elháríthatatlan eljárásjogi vagy a bíróság, illetve fél körülményeiben, működésében rejlő objektív akadálya van. A folytatólagos perfelvételi tárgyalás időpontját tizenöt napon belüli határrnapra kell kitűzni.

518. § [Érdemi tárgyalás]

(1) A bíróság a perfelvétel lezárását követően nyomban megtartja az érdemi tárgyalást. Bizonyítás felvételének csak olyan bizonyítékokra vonatkozóan van helye, amelyek a tárgyaláson rendelkezésre állnak, vagy amelyeket a felek legkésőbb a perfelvétel lezárásáig felajánlottak. A perben utólagos bizonyításnak nincs helye.

(2) Az érdemi tárgyalást akkor lehet elhalasztani, ha

a) ezt valamely fél kéri és a már feltárt bizonyítékokkal vagy egyéb módon valószínűsíti, hogy az általa felajánlott bizonyítás alkalmas és eredményes lehet a keresetben, illetve védekezésben előadottak igazolására vagy cáfolatára, vagy

b) az elrendelt bizonyítás lefolytatásának a fél körülményein kívül eső akadálya van és a bizonyítást indítványozó fél a bizonyítás lefolytatását továbbra is kéri; a távollévő fél e nyilatkozatának beszerzése érdekében a tárgyalás elhalasztásának nincs helye.

(3) A (2) bekezdés a) és b) pontjában meghatározott feltételek hiányában a bíróság a bizonyítás elrendelését, illetve lefolytatását mellőzi.

(4) Az érdemi tárgyalás elhalasztása esetén a folytatólagos érdemi tárgyalást – ha ezt az ügy körülményei nem zárják ki – az elhalasztott tárgyalás határrnapját követő tizenöt napon belüli határrnapra kell kitűzni.

(5) Ha a folytatólagos érdemi tárgyalást valamennyi fél elmulasztja, vagy a tárgyalást el nem mulasztó fél a tárgyalás megtartását nem kéri, és a mulasztó fél egyik esetben sem kérte előzőleg a tárgyalás távollétében történő megtartását, az eljárás szünetelésének nincs helye, a bíróság az eljárást hivatalból megszünteti.

519. § [Ítélet]

(1) Ha a bíróság a keresetnek helyt ad, ítéletében az alperest – a közzététel módjának és határidejének meghatározása mellett – a bíróság által megállapított szövegű helyreigazító közlemény közlésére kötelezi.

(2) A bíróság ítéletét annak meghozatalától és kihirdetésétől számított tizenöt napon belül írásba foglalja, az ítélet meghozatalát és kihirdetését legfeljebb tizenöt napra halaszthatja el.

520. § [Egyéb kizáró és korlátozó rendelkezések]

(1) A bíróság a per minden szakaszában – ideértve a felülvizsgálati eljárást is – soron kívül jár el.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

(2) A perben

- a) igazolásnak – az 516. § (3) bekezdésben meghatározott esetet kivéve –,
- b) viszontkeresetnek,
- c) a felek megegyezésén alapuló szünetelésnek,
- d) felfüggesztésnek,
- e) bírósági meghagyás kibocsátásának,
- f) új alperes perbevonásának és
- g) kereset- és ellenkérelem-változtatásnak

nincs helye.

(3) A 124. § (1) bekezdés c)–e) pontjában meghatározott esetekben a szünetelés időtartama egy hónap.

521. § [Perorvoslatok]

(1) A másodfokú bíróság a fellebbezést legkésőbb az iratok beérkezésétől számított tizenöt napon belül köteles elbírálni. A fellebbező fél ellenfele a fellebbezés kézbesítésétől számított három napon belül kérheti tárgyalás tartását, és öt napon belül köteles előterjeszteni írásban a fellebbezési ellenkérelmet és az esetleges csatlakozó fellebbezést.

(2) A Kúria a felülvizsgálati kérelmet legkésőbb az iratok beérkezésétől számított hatvan napon belül köteles elbírálni.

(3) A sajtó-helyreigazítási perben hozott ítélet ellen perújításnak nincs helye.

130. A képmáshoz és a hangfelvételhez való jog érvényesítése iránt indított per

522. § [A sérelem orvoslása iránti kötelező előzetes eljárás]

(1) Akiről hozzájárulása nélkül képmás, illetve hangfelvétel készül, a készítésről történt tudomásszerzéstől, valamint akiről a hozzájárulásával vagy hozzájárulása nélkül készült képmás, illetve hangfelvétel a hozzájárulása nélkül kerül felhasználásra, a felhasználásról történt tudomásszerzéstől számított harminc napon belül írásban – napokban megadott határidővel – kérheti a készítőtől, illetve a felhasználótól

- a) a jogsértés abbahagyását,
- b) azt, hogy adjon megfelelő elégtételt, és ennek biztosítson saját költségén megfelelő nyilvánosságot,
- c) a sérelmes helyzet megszüntetését, a jogsértést megelőző állapot helyreállítását és a jogsértéssel előállított dolog megsemmisítését vagy jogsértő mivoltától való megfosztását.

(2) A sérelem orvoslása iránti kérelemben meg kell jelölni a sérelmezett kép, illetve hangfelvételt, felhasználás esetén a felhasználás idejét és módját, a tudomásszerzés időpontját, valamint a jogsértőtől követelt szankciót. A képmás illetve hangfelvétel készítésének, illetve felhasználásának időpontjától számított három hónap eltelte után a sérelem orvoslása iránti kérelem előterjesztésének nincs helye.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

(3) A határidőn belül írásban megérkezett sérelem orvoslása iránti kérelem teljesítését csak akkor lehet megtagadni, ha

- a) azt nem az arra jogosult kérte,
- b) a kérelem nem tartalmazza a (2) bekezdésben meghatározottakat vagy
- c) a kérelemben előadottak valósága nyomban megcáfolható.

523. § [Perindítás]

(1) Ha a képmás, illetve hangfelvétel készítője, illetve felhasználója a sérelem orvoslása iránti kérelemben foglaltakat – az arra biztosított határidőben – nem vagy nem a sérelem orvoslása iránti kérelemnek megfelelően teljesíti, a kérelmet előterjesztő ellene pert indíthat. Ha a perindítást nem előzte meg a sérelem orvoslása iránti kötelező előzetes eljárás, a bíróság a keresetlevél visszautasításával egyidejűleg tájékoztatja a felperest az előzetes eljárás feltételeiről.

(2) A perben a képmás, illetve hangfelvétel készítője, illetve felhasználója félként jár el akkor is, ha egyébként nincs perbeli jogképessége. A perre annak a törvényszéknek van hatásköre és kizárólagos illetékessége, amelynek területén az alperes székhelye illetve lakóhelye vagy médiatartalom-szolgáltató esetében a helyi stúdiójának székhelye található.

(3) A keresetlevelet a sérelem orvoslása iránti kérelemben megadott határidő utolsó napjától számított tizenöt napon belül kell benyújtani; e határidő elmulasztása esetén igazolásnak van helye. Ez nem érinti a felperes azon jogát, hogy az általános szabályok alapján pert indítson személyiségi jogának védelme iránt.

(4) A keresetben a felperes csak a Ptk. 2:51. § (1) bekezdés a)–d) pontjában foglalt alkalmazását kérheti. A személyiségi jogok megsértése egyéb szankcióinak alkalmazása iránt külön per indítható. A képmáshoz és a hangfelvételhez való jog érvényesítése iránti keresetet más keresettel összekapcsolni vagy egyesíteni nem lehet.

(5) A keresetlevélnek a 174. §-ban meghatározottakon túl tartalmaznia kell

- a) annak határozott megjelölését, hogy a felperes a Ptk. 2:51. § a)–d) pontjában foglalt szankciók közül melynek az alkalmazását kéri,
- b) a sérelmezett képnek, illetve hangfelvételnek, valamint – felhasználás esetén – a felhasználás idejének, módjának és a tudomásszerzés időpontjának a megjelölését,
- c) annak előadását, hogy a felperes a sérelem orvoslása iránti kérelmet törvényes határidőben igényelte.

(6) A keresetlevélhez a 175. §-ban meghatározottakon túl csatolni kell

- a) az arra vonatkozó igazolást, hogy a felperes a sérelem orvoslása iránti kérelmet törvényes határidőben igényelte,
- b) a képmást, illetve a hangfelvételt, felhasználás esetén a megjelenési formától függő okirati vagy tárgyi bizonyítékot, ha az rendelkezésre áll.

524.§ [Utaló rendelkezés a sajtó-helyreigazítás iránti per szabályaira]

A képmáshoz és hangfelvételhez való jog érvényesítése iránt indított perben az ezen alcímben nem szabályozott kérdésekre a sajtó-helyreigazítás iránt indított perre vonatkozó rendelkezéseket kell megfelelően alkalmazni.

131. A közösséghez tartozással összefüggő személyiségi jog érvényesítése iránti per

525. § [Perindítás]

(1) A közösséget ért jogsérelemnek a Ptk. 2:54. § (5) bekezdésében szabályozott eseteiben a közösség bármely tagja jogosult a közösséghez tartozással összefüggő személyiségi jog érvényesítése iránt pert indítani a jogsértő ellen.

(2) A perre annak a törvényszéknek van hatásköre és kizárólagos illetékessége, amelynek területén az alperes belföldi lakóhelye, belföldi lakóhely hiányában belföldi tartózkodási helye, vagy – ha az alperes nem természetes személy – belföldi székhelye található, ha pedig az alperes ezekkel nem rendelkezik vagy az illetékes bíróság nem állapítható meg, a perre a Fővárosi Törvényszék illetékes.

(3) A keresetlevélnek a 174. §-ban meghatározottakon túl tartalmaznia kell

- a) a jogsértés megtörténtének időpontját és módját,
- b) a felperes nyilatkozatát arról, hogy a jogsérelemmel érintett közösséghez tartozik.

(4) A keresetben a felperes kizárólag a közösséget ért jogsérelemre alapított személyiségi jogsértés szankcióinak alkalmazását kérheti, kivéve a jogsértéssel elért vagyoni előny átengedését. A keresetet csak ugyanabból a ténybeli alapból származó közösséghez tartozással összefüggő személyiségi jog érvényesítésére vonatkozó keresettel lehet összekapcsolni.

526. § [Egyesítés]

(1) A bíróság elrendeli az előtte folyamatban lévő olyan perek egyesítését, amelyekben a kereseti igény ugyanabból a ténybeli alapból származó közösséghez tartozással összefüggő személyiségi jog érvényesítése, és amelyekben a perfelvétel még nem került lezárásra. A különböző bíróságok előtt folyamatban lévő ilyen pereket is egyesíteni kell azon bíróság előtt folyó perhez, amelyhez a keresetlevél legkorábban érkezett, és amelyben a perfelvétel még nem került lezárásra.

(2) A felek a tudomásszerzést követően haladéktalanul kötelesek bejelenteni az (1) bekezdés alapján egyesítendő pereket. Ha a bíróság hivatalból vagy a felek bejelentése alapján a perfelvétel lezárása után szerez tudomást az egyesítésre egyébként alkalmas perről, csak valamennyi peres fél közös kérelmére van helye egyesítésnek.

(3) Ha az (1) bekezdés alapján egyesített perben valamely felperes a közösséghez tartozással összefüggő személyiségi jogsértésből eredő kár megtérítése iránti követelést is érvényesít, a bíróság elrendeli annak önálló ügyként történő tárgyalását és azt a per jogerős elbírálásáig felfüggeszti. A bíróság a felfüggesztés megszüntetését követően a pert az általános szabályok szerint tárgyalja.

527. § [Egyéb rendelkezések]

(1) A felperes keresetlevélben foglalt nyilatkozata igazolja, hogy a jogsérelemmel érintett közösséghez tartozik; e tény megállapítása végett bizonyítás felvétele nem szükséges.

(2) A bíróság a személyiség lényeges vonásának minősülő, a közösséghez tartozással összefüggő személyiségjegy vonatkozásában azt vizsgálja, hogy a közösséget bántó jogsérelem alkalmas lehet-e arra, hogy általában véve a közösséghez tartozó személy személyiségi jogának a sérelmét is okozza.

(3) A perben nincs helye viszontkeresetnek és beavatkozásnak.

(4) A jogsértés körülményeire – különösen a jogsértés súlyára, ismétlődő jellegére, a felróhatóság mértékére, a jogsértés közösségre gyakorolt hatására – tekintettel megállapított sérelemdíjat egy összegben kell megítélni, ami a sérelemdíj iránti igényt érvényesítő felpereseket egyetemlegesen illeti meg.

XXXIX. Fejezet

Munkaügyi perek

132. A munkaügyi per meghatározása és az általános szabályok alkalmazása

528. § [A munkaügyi per]

(1) Munkaügyi peren e fejezet alkalmazásában

a) a munka törvénykönyvéről szóló 2012. évi I. törvény (a továbbiakban: Mt.) alapján létesített,

b) a közalkalmazotti,

c) – törvényben foglalt kivételekkel – a szolgálati,

d) a közfoglalkoztatási,

e) a sporttörvény alapján kötött munkaszerződéses,

f) a szakképzés során kötött tanuló szerződésből eredő,

g) a nemzeti felsőoktatási törvény szerinti hallgatói munkaszerződésből eredő

h) a szociális szövetkezettel és foglalkoztatási szövetkezettel létesített tagi munkavégzési

jogviszonyból (a továbbiakban együtt: munkaviszony) származó pert kell érteni.

(2) Az (1) bekezdésben foglaltakon túl e fejezet alkalmazásában munkaügyi per az Mt. 285. § (1) bekezdése szerinti további munkajogi igény érvényesítésével – beleértve a felszámolás elrendelésének közzétételét követően benyújtott munkajogi igény érvényesítését – kapcsolatos per.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

(3) Ha a peres felek bármelyikének személye engedményezés, tartozás átvállalás, munkáltatói jogutódlás, illetve a munkáltató személyében bekövetkező változás alapján módosul, a per változatlanul munkaügyi pernek minősül.

(4) Törvény az (1) és (2) bekezdésben foglaltakon túl más ügyekre is előírhatja a munkaügyi perre vonatkozó szabályok alkalmazását.

(5) A munkavállaló és a munkáltató közötti, a munkaviszonnyal közvetlen kapcsolatban lévő jogra alapított igény munkaügyi perben is érvényesíthető.

(6) A fél a pénzkövetelés iránti igényét fizetési meghagyás útján is érvényesítheti, kivéve ha a per tárgya a jogviszony keletkezése, módosítása (módosulása), megszűnése és annak jogkövetkezményei, vagy a munkaviszonyból származó kötelezettségeknek a munkavállaló által történt vétkes megszegése, illetve fegyelmi vétség miatt alkalmazott jogkövetkezmény.

529. § [A törvény rendelkezéseinek alkalmazása]

(1) Az Első–Hatodik Rész, valamint a Kilencedik és Tizedik Rész, továbbá a XLIII. Fejezet rendelkezéseit a munkaügyi perekben az e fejezetben foglalt eltérésekkel kell alkalmazni.

(2) A perben a keresethez csatlakozásnak nincs helye.

133. A munkaügyi perek különös szabályai

530. § [A munkaügyi perben eljáró bíróságok összetétele]

Munkaügyi perben az elsőfokú bíróság – törvény eltérő rendelkezése hiányában – ülnökök közreműködésével jár el.

531. § [A bírák kizárása]

(1) A per elintézéséből – a 21. és 22. §-ban meghatározottakon túl – ki van zárva, és abban mint bíró nem vehet részt

a) az, aki a keresettel megtámadott intézkedést tette vagy a határozatot meghozta,

b) az a) pont alá eső személy hozzátartozója és

c) az, aki a fegyelmi vagy egyeztetési eljárásban részt vett, ideértve a tanúként vagy szakértőként történő részvételét is.

(2) Az (1) bekezdés rendelkezéseit a jegyzőkönyvvezető kizárására is megfelelően alkalmazni kell.

532. § [A pertárgy értéke]

(1) Ha a munkaügyi perben a munkaviszony létrejötte, fennállása, megszüntetése vitás, a keresettel érvényesített követelés vagy más jog értékeként – a ténylegesen megállapítható összegtől függetlenül – az egyévi távolléti díjat kell figyelembe venni.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

(2) Ha a per tárgya pénzkövetelés, a pénzkövetelés összegét, bérkülönbözöt követelése esetén legfeljebb annak egyévi összegét kell a keresettel érvényesített követelés vagy más jog értékeként figyelembe venni.

533. § [Illetékesség]

(1) Munkaügyi perben a munkavállaló felperes a pert az alperesre általánosan illetékes bíróság helyett belföldi lakóhelye, ennek hiányában belföldi tartózkodási helye szerint illetékes közigazgatási és munkaügyi bíróság előtt is megindíthatja.

(2) Munkaügyi perben a munkavállaló felperes a pert az alperesre általánosan illetékes bíróság helyett megindíthatja azon közigazgatási és munkaügyi bíróság előtt is, amelynek illetékességi területén huzamos ideig munkát végez, vagy végzett.

534. § [Felek és képviselő]

(1) A perben fél lehet az a szakszervezet, munkáltatói érdek-képviselői szervezet vagy üzemi (közalkalmazotti) tanács is, amelynek egyébként nincs perbeli jogképessége.

(2) Nem kötelező a jogi képviselő – törvény eltérő rendelkezése hiányában – a perben, ideértve a fellebbezési és perújítási eljárást is, valamint a perrel összefüggő felülvizsgálati eljárásban az ellenkérelmet előterjesztő fél számára.

(3) Saját tagjainak munkaügyi perében meghatalmazottként eljárhat a munkavállalói érdek-képviselői szervezet.

535. § [Intézkedések a keresetlevél alapján]

(1) A bíróság a megtámadott határozat vagy jognyilatkozat végrehajtását kérelemre, indokolt esetben felfüggesztheti.

(2) A bíróság a megtámadott határozatot vagy jognyilatkozatot hivatalból is felfüggesztheti, ha a peres jogvitával összefüggésben valamely személy különös méltánylást érdemlő, jogvédelmet megalapozó érdeke ezt indokolja.

536. § [Soron kívüli per]

(1) A megszüntetett munkaviszony helyreállítására irányuló perben, valamint a felszámolás alatt álló munkáltatóval szembeni igény elbírálása esetében a bíróság soron kívül jár el.

(2) Soron kívüli eljárás esetén, a perfelvétel során

a) az ellenkérelem, illetve a viszontkereset előterjesztésére meghatározott határidő tizenöt nap,

b) a tárgyalási időközre meghatározott határidő nyolc nap,

c) a perfelvételi és a folytatólagos perfelvételi tárgyalás kitűzésére meghatározott határidő egy hónap.

(3) Az érdemi tárgyalás és a folytatólagos érdemi tárgyalás kitűzésére meghatározott határidő egy hónap.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

537. § [A bírósági székhelyen kívüli eljárása]

A bíróság indokolt esetben a tárgyalást a székhelyén kívüli járásbíróság hivatalos helyiségébe is kitűzheti.

538. § [A felperes keresettől való elállása]

A felperes a keresetétől az eljárás bármely szakában az alperes hozzájárulása nélkül is elállhat. Ha a felperes a keresetétől az első fokú eljárás befejezése után, de még az ítélet jogerőre emelkedése előtt áll el, az ítéletet az iratoknak a fellebbezés folytán való felterjesztése előtt az elsőfokú, egyébként a másodfokú bíróság helyezi hatályon kívül.

539. § [Különös jogvédelmi igény]

A munkabér megfizetése, továbbá a munkáltatói igazolás kiadása iránti kérelem a 108. § (1) bekezdés d) pontjának alkalmazásában különös méltánylást érdemlő jogvédelmi igénynek minősül.

540. § [Perfelvételi tárgyalás]

Ha a perfelvételi tárgyaláson a felek személyesen vagy képviselőik útján megjelentek, a bíróság a perfelvételi tárgyalást a felek megegyezésére irányuló egyeztetésével is megkezdheti; ebből a célból az elnök a jogvita egészét a felekkel megtárgyalhatja.

541. § [Keresetváltoztatás]

Ha a felperes az igényét az Mt. 82. § (1)–(2) bekezdésére, illetve az Mt. 83. § (3) bekezdésére alapította, kereseti követelésének összegét a per bármely szakában megváltoztathatja.

542. § [Bizonyítás]

(1) Munkaügyi perben a munkáltatónak kell bizonyítania

a) a kollektív szerződés, az igény elbírálásához szükséges belső szabályzatok, utasítások és a jogvita eldöntéséhez szükséges, a munkáltató működési körében keletkezett okiratok tartalmát,

b) az igényelt juttatással összefüggő számítások helyességét, ha az vitatott és

c) – bérvita esetén – a juttatás megfizetését.

(2) Ha a munkajogi anyagi jogszabályok e törvény rendelkezéseitől eltérően határozzák meg a bizonyításra kötelezett felet és a bizonyítási kötelezettség tartalmát (bizonyítási érdek), az az anyagi jogszabályok szerint alakul.

543. § [Felülvizsgálat]

(1) Nincs helye felülvizsgálatnak, ha a felülvizsgálati kérelemben vitatott érték, illetve annak a 30. § (1)–(4) bekezdése alapján, továbbá a 30. § (5) bekezdésének az egyesített perekre történő megfelelő alkalmazásával megállapított értéke a teljes munkaidőre megállapított kötelező legkisebb havi munkabér (minimálbér) ötszörösét nem haladja meg.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

(2) Ha a felülvizsgálatnak az (1) bekezdés alapján nem lenne helye – ugyanakkor törvény a felülvizsgálatot más okból nem zárja ki – a felülvizsgálati kérelem befogadását a Kúria kivételesen engedélyezheti a 427. § (2) bekezdésében foglalt okokra tekintettel.

544. § [Perújítás]

Ha a perújítási kérelem előterjesztésére hat hónapon túl kerül sor, a munkavállaló

a) nem követelheti munkaviszonyának helyreállítását és az eredeti munkakörben vagy munkahelyen történő továbbfoglalkoztatását, és

b) nem támaszthat munkabér-követelést a perújítási kérelem benyújtását megelőző hat hónapon túli időre.

545. § [Munkavállalói költségkedvezmény]

(1) Ha a munkaügyi per által érintett munkaviszonyból származó távolléti díj nem haladja meg a külön jogszabályban meghatározott mértéket, a perben félként részt vevő munkavállaló munkavállalói költségkedvezményre jogosult.

(2) A felet a munkavállalói költségkedvezmény alapján – jogszabály eltérő rendelkezése hiányában – a keresetlevél előterjesztésétől kezdve, a per egész tartamára, valamint a végrehajtási eljárásra is kiterjedően teljes költségmentesség illeti meg. A munkavállalói költségkedvezményre vonatkozó adatokat a keresetlevélben fel kell tüntetni, illetve ahhoz csatolni kell a szükséges iratokat. A fél jogosultságát a bíróság a csatolt iratok alapján hivatalból vizsgálja.

(3) A fellebbezés, illetve a felülvizsgálat ügyében eljáró bíróság – a fellebbezés, illetve a felülvizsgálati kérelem korlátaira tekintet nélkül – hivatalból vizsgálja a munkavállalói költségkedvezményre jogosultság feltételeinek fennállását.

XL. Fejezet

Végrehajtási perek

134. Közös szabályok

546. § [A végrehajtási perek meghatározása]

Végrehajtási peren a végrehajtás megszüntetése és korlátozása iránt indított pert, a végrehajtási igénypert, a foglalás tűrése iránt indított pert, a követelés behajtása iránt indított pert és a végrehajtási eljárásba történő bekapcsolódás engedélyezése iránt indított pert kell érteni.

547. § [Az általános szabályok alkalmazása]

Az Első–Hatodik Rész, valamint a Kilencedik és Tizedik Rész rendelkezéseit a végrehajtási perekben az e fejezetben meghatározott eltérésekkel kell alkalmazni.

135. Végrehajtás megszüntetése és korlátozása iránt indított per

548. § [A per tárgya]

(1) Az adós keresettel kérheti a végrehajtási lappal és a vele egy tekintet alá eső végrehajtható okirattal elrendelt végrehajtás megszüntetését vagy korlátozását, ha a perben közölni kívánt tény

a) akkor történt, amikor az már nem volt közölhető a végrehajtható okirat kiállításának alapjául szolgáló határozat meghozatalát megelőző eljárásban, vagy

b) a végrehajtható okirat kiállításának alapjául szolgáló egyezség megkötése után következett be.

(2) Az adós keresettel kérheti a végrehajtási záradékkal ellátott okirattal és a vele egy tekintet alá eső végrehajtható okirattal elrendelt végrehajtás megszüntetését vagy korlátozását, ha

a) a követelés illetve a végrehajtási jog elévült,

b) a követelés egészen, illetve részben megszűnt,

c) a végrehajtást kérő a teljesítésre halasztást adott, és az időtartama nem járt le, vagy

d) az adós a követeléssel szemben beszámítható követelést kíván érvényesíteni.

549. § [Illetékesség]

A perre kizárólag a végrehajtást elrendelő bíróság, ha pedig a végrehajtást nem bíróság rendelte el, az adós lakóhelye szerinti bíróság az illetékes.

550. § [Az eljárás szünetelése]

(1) A 124. § (1) bekezdés a) és b) pontjában meghatározott esetekben nincs helye szünetelésnek. A 124. § (1) bekezdés b) pontjában meghatározott esetben a bíróság az eljárást megszünteti.

(2) A 124. § (1) bekezdés c)–e) pontjában meghatározott esetekben a szünetelés tartama egy hónap.

551. § [Soronkívüliség]

A bíróság a perben soron kívül jár el.

552. § [A végrehajtás felfüggesztése]

A perben eljáró bíróság a végrehajtást kérelemre felfüggesztheti. A felfüggesztés tárgyában hozott határozat ellen külön fellebbezésnek van helye. A végrehajtás felfüggesztése vonatkozásában a Vht. 50. §-át megfelelően alkalmazni kell.

553. § [Előzetes eljárás]

A pert akkor lehet megindítani, ha a végrehajtás megszüntetésére vagy korlátozására a perben közölni kívánt okból a Vht. 41. §-a szerint a bírósági végrehajtási eljárás keretében nem volt lehetőség.

554. § [Perindítás]

(1) A pert a végrehajtást kérő ellen kell megindítani.

(2) A keresetlevélnek – a 174. §-ban meghatározottakon túl – tartalmaznia kell

a) a végrehajtható okiratot kiállító személy megnevezését és a végrehajtható okirat számát és

b) a végrehajtást foganatosító végrehajtó nevét és székhelyét, továbbá a végrehajtási ügyszámot.

(3) A végrehajtás korlátozása iránti per esetében a keresetlevélnek – a 174. §-ban meghatározottakon túl – tartalmaznia kell a végrehajtandó követelés azon részét, amelyre a fél a végrehajtást korlátozni kívánja.

(4) A keresetlevélhez – a 175. §-ban meghatározottakon túl – csatolni kell azt a végrehajtási eljárásban keletkezett okiratot, amely a perindítás az (1) bekezdésben foglalt feltételét bizonyítja.

555. § [Perfelvételi szak]

(1) A bíróság a keresetlevelet – annak az alperes részére történő kézbesítésével egyidejűleg – azzal küldi meg az ügyben eljáró végrehajtónak, hogy nyilatkozzon az általa lefolytatott eljárási cselekményéről és az eljárással kapcsolatban felmerült költségeiről, díjáról, valamint az azokat megalapozó körülményekről. A végrehajtót a tárgyalás napjáról értesíteni kell.

(2) A perfelvétel során

a) az ellenkérelem, illetve a viszontkereset előterjesztésére meghatározott határidő tizenöt nap,

b) a perfelvétel során további írásbeli előkészítésnek nincs helye,

c) a tárgyalási időközre meghatározott határidő nyolc nap,

d) a perfelvételi és a folytatólagos perfelvételi tárgyalás kitűzésére meghatározott határidő egy hónap.

556. § [Érdemi tárgyalási szak]

Az érdemi tárgyalás és a folytatólagos érdemi tárgyalás kitűzésére meghatározott határidő egy hónap.

557. § [Ítélet]

Ha a végrehajtó a nyilatkozatát a perben előterjesztette, a bíróság végrehajtást megszüntető ítéletében a végrehajtási költségek összegéről és megfizetéséről is dönt. A bíróság ítélete ellen a végrehajtási költségek tekintetében a végrehajtó is fellebbezhet.

136. Végrehajtási igényper

558. § *[A per tárgya]*

- (1) Keresettel kérheti a lefoglalt vagyontárgy foglalás alóli feloldását az, aki a lefoglalt vagyontárgyra a tulajdonjoga vagy más olyan joga alapján tart igényt, amely akadályozza a bírósági, közigazgatási- vagy adóvégrehajtás során történő értékesítést.
- (2) Nem tarthat igényt a lefoglalt vagyontárgyra az, aki a végrehajtandó tartozásért az adóssal egysorban felel. Az a házastárs azonban, akinek a felelőssége csak a közös vagyonból rá eső vagyoni hányad erejéig áll fen, igényt tarthat a lefoglalt különvagyon tárgyára.
- (3) A haszonélvező a haszonélvezettel terhelt ingatlan foglalás alóli feloldását nem kérheti.
- (4) Közös tulajdonban lévő vagyontárgy foglalás alóli feloldását bármelyik tulajdonostárs önállóan is kérheti.

559. § *[Illetékesség]*

- (1) A perre – a (2) bekezdésben foglalt kivétellel – kizárólag az a járásbíróság illetékes, amelynek területén a foglalás történt.
- (2) Ingatlan-igényper esetén a perre kizárólag az ingatlan fekvése szerinti járásbíróság illetékes.

560. § *[Perköltség]*

A pernyertes felperes perköltségét a pereszes alperes csak akkor fizeti meg, ha a foglalásnál jelen volt, és rosszhiszemű magatartást tanúsított. A fellebbezési eljárásban felszámított perköltség tekintetében a perköltség megfizetésének általános szabályai az irányadók.

561. § *[A végrehajtás felfüggesztése]*

A perben eljáró bíróság a végrehajtást kérelemre – kizárólag az igényelt vagyontárgyra kiterjedően – felfüggesztheti.

562. § *[Perindítás]*

- (1) A pert a végrehajtást kérő ellen kell megindítani. Ha a vagyontárgyat több végrehajtást kérő követelésének végrehajtása végett foglalták le, a pert mindegyik végrehajtást kérő ellen meg kell indítani.
- (2) A Vht. 10. § d) és e) pontjában felsorolt bünygyi követelés végrehajtása esetén – ideértve az ilyen követelés biztosítására elrendelt bünygyi zárlatot is – az igénypert az állam nevében a követelés jogosultjaként eljárni jogosult ellen kell megindítani.
- (3) Ha a bünygyi zárlatot polgári jogi igény biztosítására rendelték el, az igénypert a sértett (magánfél) ellen kell megindítani.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

(4) A keresetlevélnek – a 174. §-ban meghatározottakon túl – tartalmaznia kell a végrehajtást foganatosító végrehajtó nevét és székhelyét, továbbá a végrehajtási ügyszámot.

563. § [Perfelvételi szak]

(1) A bíróság a halasztó hatályú igényperben (Vht. 115., 139. és 178. §) a keresetlevél vizsgálata és a kereset közlése során haladéktalanul jár el.

(2) A bíróság a keresetlevélnek az alperes részére történő kézbesítésével egyidejűleg a halasztó hatályú igényperről a végrehajtót, ingatlanigényperről pedig az ingatlanügyi hatóságot haladéktalanul értesíti.

(3) A perben nincs helye viszontkeresetnek.

564. § [Határozatok]

(1) Ha a bíróság az igénykeresetnek helyt ad, az igényelt vagyontárgyat feloldja a foglalás alól. Ha a vagyontárgyat már értékesítették, és a vételárnak megfelelő összeg a végrehajtó letéti számláján rendelkezésre áll, a bíróság ezen összeg kiutalását rendeli el.

(2) Ha a bíróság a haszonélvezeti joggal terhelt vagyontárgy iránt a haszonélvező által indított igénykeresetnek helyt ad, a vagyontárgyat kizárólag a haszonélvező vonatkozásában a foglalás alól feloldja azzal, hogy azt csak a haszonélvezeti jog megszűnése után lehet értékesíteni.

(3) Az igényperben hozott jogerős ítéletet a végrehajtó részére, ingatlanigényszer esetén pedig az ingatlanügyi hatóság részére is kézbesíteni kell.

565. § [Perújítás]

A perben hozott ítélet ellen – a per főtárgya tekintetében – perújításnak nincs helye.

566. § [Házastársi vagyonközösségi igényper tárgya]

Ha a házastársi vagyonközösséghez tartozó vagyontárgyat olyan tartozásért foglalták le, amely kizárólag az egyik házastársat terheli, a másik házastárs igényperben kérheti a vagyontárgy foglalás alóli feloldását a közös vagyonból rá eső hányad értékéig.

567. § [Illetékesség a házastársi vagyonközösségi igényperben]

Ha a végrehajtás során több, a házassági vagyonközösséghez tartozó vagyontárgy került lefoglalásra, a felperes a pert az 559. § szerint illetékes bíróságok közül bármelyik előtt megindíthatja. A per folyamatban léte alatt ugyanazon házassági vagyonközösséghez tartozó vagyontárgyra vonatkozó házastársi vagyonközösségi igényperre a folyamatban lévő per bírósága kizárólagosan illetékes.

568. § [Házastársi vagyonközösségi igényper indítása]

A házastársi vagyonközösségi igénypert az adós (az igénylő felperes házastársa) ellen is meg kell indítani.

569. § *[Határozat a házastársi vagyontársasági igényperben]*

(1) A házastársi vagyontársasági igényperben a bíróság a házastársi vagyontársasághoz tartozó valamennyi lefoglalt vagyontárgy figyelembevételével dönt.

(2) Ha a bíróság az igénykeresetnek helyt ad, az igénylő közös vagyontárgyából rá eső hányadának megfelelő értékű meghatározott vagyontárgyakat feloldja a foglalás alól. Ha az igénylőt így nem lehet teljesen kielégíteni, a bíróság meghatározott vagyontárgyat azzal a feltétellel old fel a foglalás alól, hogy az igénylő az őt megillető hányad értékét meghaladó értékkülönbséget 15 napon belül megfizeti a végrehajtói letéti számlára. Ha ezt az igénylő a perben nem vállalja, a bíróság a meghatározott vagyontárgy értékesítését és az igénylőt megillető hányad értékének megfelelő vételárát az igénylő részére történő kiutalását rendeli el.

(3) A foglalás alól feloldott vagyontárgyak az igényper indító házastársnak, a fel nem oldott vagyontárgyak az adósok a különvagyonába kerülnek.

570. § *[A közös tulajdonban lévő vagyontárggyal kapcsolatos igényper]*

Az 569. §-t a közös tulajdonban lévő bármely vagyontárggyal kapcsolatos igényperben megfelelően alkalmazni kell.

137. Foglaltatás tőrése iránti per

571. § *[Perfelvételi szak]*

A végrehajtást kérő által az adós tulajdonában lévő ingóság lefoglaltatásának tőrése iránt harmadik személy ellen megindított perben (Vht. 109. §) viszontkeresetnek nincs helye.

572. § *[Perköltség]*

Ha a harmadik személy a végrehajtó felhívása ellenére az adós ingóságára vonatkozó nyilatkozatot (Vht. 107. §) elmulasztotta, a végrehajtást kérő perköltségét a per eldöntésére tekintet nélkül köteles megfizetni.

138. Követelés behajtása iránti per

573. § *[Perfelvételi szak]*

A végrehajtást kérő által az adóst harmadik személlyel szemben megillető követelés behajtása iránt a harmadik személy ellen megindított perben (Vht. 113. §) viszontkeresetnek nincs helye.

574. § *[Perköltség]*

Ha a harmadik személy a végrehajtó felhívása ellenére az adós követelésére vonatkozó nyilatkozatot (Vht. 111. §) vagy a követelés összegének befizetését, illetve a követelés

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

tárgyának letétbe helyezését elmulasztotta, a végrehajtást kérő perköltségét a per eldöntésére tekintet nélkül köteles megfizetni.

139. A végrehajtási eljárásba történő bekapcsolódás engedélyezése iránti per

575. § [Illetékesség]

A perre kizárólag az a bíróság az illetékes, amely a zálogjogosult kérelmét a végrehajtási eljárásban elutasította.

576. § [Előzetes eljárás]

A zálogjogosult a végrehajtási eljárásba történő bekapcsolódásának engedélyezése iránt akkor indíthat pert, ha a bíróság a kérelmét a végrehajtási eljárásban azért utasította el, mert az adós vagy a végrehajtást kérő a zálogjoggal biztosított követelés jogalapját és összecszerűségét – önálló zálogjog esetén a jogalapot és az összecszerűséget – vitatta, és állítását valószínűsítette.

577. § [Perindítás]

(1) A pert a jogalapot vagy összecszerűséget vitató adós, illetve végrehajtást kérő ellen kell megindítani.

(2) A keresetlevélnek – a 174. §-ban meghatározottakon túl – tartalmaznia kell a végrehajtást foganatosító végrehajtó nevét és székhelyét, továbbá a végrehajtási ügyszámot.

(3) A keresetlevélhez – a 175. §-ban meghatározottakon túl – csatolni kell azt a bírósági határozatot, amely a perindításnak az (1) bekezdésben foglalt feltételét bizonyítja.

578. § [Soronkívüliség]

A bíróság a perben soron kívül jár el.

579. § [A végrehajtás felfüggesztése]

A perben eljáró bíróság a végrehajtást felfüggesztheti. A felfüggesztés hatályára a Vht. 50.§-ának (4) bekezdésében foglalt rendelkezés megfelelően irányadó.

580. § [Perfelvételi szak]

(1) A perfelvétel során

- a) az ellenkérelem előterjesztésére meghatározott határidő tizenöt nap,
- b) a perfelvétel során további írásbeli előkészítésnek nincs helye,
- c) a tárgyalási időközre meghatározott határidő nyolc nap,
- d) a perfelvételi és a folytatólagos perfelvételi tárgyalás kitűzésére meghatározott határidő egy hónap.

(2) A perben viszontkeresetnek nincs helye.

581. § [Határozatok]

A perben eljáró bíróság a kielégítési jog megnyíltá vonatkozásában a végrehajtási eljárás irányadó szabályai alkalmazásával határoz.

XLI. Fejezet

A jegyző birtokvédelmi ügyben hozott határozatának megváltoztatása iránt indított per

140. Az általános szabályok alkalmazása

582. § [Az általános szabályok alkalmazása]

Az Első–Hatodik Rész, valamint a Kilencedik és Tizedik Rész rendelkezéseit a jegyző birtokvédelmi ügyben hozott határozatának (a továbbiakban e fejezet alkalmazásában: birtokvédelmi határozat) megváltoztatása iránt indított perben az e fejezetben foglalt eltérésekkel kell alkalmazni.

141. A jegyző birtokvédelmi ügyben hozott határozatának megváltoztatása iránt indított per különös szabályai

583. § [A bíró kizárása]

(1) A per elintézéséből – a 21. és 22. §-ban foglalt eseteken kívül – ki van zárva, és abban mint bíró nem vehet részt

- a) az, aki mint ügyintéző a birtokvédelmi határozat meghozatalában részt vett,
- b) az a) pont szerinti személynek a hozzátartozója,
- c) a birtokvédelmi határozatot hozó jegyző által vezetett hivatal volt dolgozója, a munkaviszonya megszűnését követő két évig, és
- d) az, akit a birtokvédelmi határozat meghozatala iránti eljárásban tanúként vagy szakértőként meghallgattak.

(2) Az (1) bekezdés rendelkezéseit a jegyzőkönyvvezető kizárására is megfelelően alkalmazni kell.

584. § [A szakértő kizárása]

A perben szakértőként nem járhat el az a személy sem, akivel szemben az 583. § (1) bekezdés a)–c) pontjában foglalt kizáró ok áll fenn.

585. § [Illetékesség]

A perre a birtokvédelmi határozatot hozó jegyző székhelye szerinti bíróság kizárólagosan illetékes.

586. § [Perindítás]

(1) A keresetlevélnek – a 174. §-ban meghatározottakon túl – tartalmaznia kell

a) a megváltoztatni kért birtokvédelmi határozatot hozó jegyző által vezetett hivatal megnevezését és a birtokvédelmi határozat számát, és

b) az arra való utalást, ha a birtokvédelmi határozat meghozatala iránti eljárásban a jogi képviselő olyan meghatalmazást csatolt, amely a per vitelére is vonatkozik.

(2) A keresetlevelet a birtokvédelmi határozatot hozó jegyzőhöz kell benyújtani. A jegyző a keresetlevelet az ügy irataival együtt nyolc napon belül a bírósághoz felterjeszti.

(3) Ha a fél a keresetlevél benyújtására megállapított határidőt elmulasztotta, igazolással élhet. Az igazolási kérelem tárgyában a bíróság határoz. A jegyző a hozzá elkésztett benyújtott keresetlevelet nem utasíthatja el, hanem azt a bírósághoz kell felterjesztenie, abban az esetben is, ha a fél igazolási kérelmet nem terjesztett elő.

(4) Ha a fél a keresetlevelet a perre hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bírósághoz nyújtja be és a birtokvédelmi eljárás azonosításához szükséges adatok rendelkezésre állnak, a bíróság a keresetlevél beérkezésétől számított nyolc napon belül megkeresi az ügyben eljáró jegyzőt az iratok felterjesztése iránt. A jegyző a bíróság megkeresésének nyolc napon belül köteles eleget tenni. A keresetlevelet határidőben benyújtottnak kell tekinteni, ha azt a Polgári Törvénykönyvben meghatározott keresetindítási határidő alatt a bírósághoz benyújtották. Ha a fél a keresetlevelet nem a perre hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bírósághoz nyújtja be, a bíróság elrendeli a keresetlevélnek a perre hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bírósághoz történő áttételét.

587. § [A birtokvédelmi határozat végrehajtásának felfüggesztése]

(1) A birtokvédelmi határozat végrehajtásának felfüggesztése iránti kérelemről a bíróság soron kívül határoz, szükség esetén a feleket meghallgatja.

(2) A végrehajtás felfüggesztése tárgyában hozott végzés ellen külön fellebbezésnek van helye. A bíróságnak a végrehajtás felfüggesztését elrendelő végzése fellebbezésre tekintet nélkül végrehajtható.

(3) A bíróság a végrehajtás felfüggesztését elrendelő végzését haladéktalanul megküldi a jegyzőnek.

588. § [Bíróági meghagyás kibocsátásának tilalma]

A birtokvédelmi határozat megváltoztatása iránti perben bíróági meghagyás kibocsátásának nincs helye.

589. § [Ítélet]

(1) Ha a birtokvédelmi határozat érdemben helyes, a bíróság a keresetet elutasítja, ellenkező esetben a birtokvédelmi határozatot egészben vagy részben megváltoztatja.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

(2) Ha a bíróság a birtokvédelmi határozatot megváltoztatja, a birtokvédelmi határozattal elbírált hasznok, károk és költségek tekintetében akkor is határoznia kell, ha az érdekelt fél csak a birtoklás kérdésében terjeszt elő keresetet.

590. § [Az elektronikus kapcsolattartás szabályai]

(1) A XLVI. Fejezet rendelkezéseit a birtokvédelmi határozat megváltoztatása iránt indított perben az e §-ban foglalt eltérésekkel kell alkalmazni.

(2) Ha a fél a keresetlevelet a birtokvédelmi határozatot hozó jegyzőnél terjeszti elő, a birtokvédelmi határozatot hozó jegyző köteles gondoskodni

a) a határozat alapjául szolgáló ügy iratainak digitalizálásáról, ha a keresetlevél elektronikusan került előterjesztésre, és

b) a hozzá benyújtott keresetlevél és a mellékleteit képező papír alapú okiratok digitalizálásáról, valamint a papír alapú okiratok megőrzéséről, továbbá a határozat alapjául szolgáló ügy iratainak digitalizálásáról, ha a keresetlevél papír alapon került előterjesztésre.

(3) Ha a fél a keresetlevelet a perre hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bírósághoz nyújtja be, a bíróság az 586. § (4) bekezdésében foglaltak szerinti eljárása során hívja fel a birtokvédelmi határozatot hozó jegyzőt, hogy az iratokat digitalizált formában terjessze fel.

NYOLCADIK RÉSZ

KOLLEKTÍV IGÉNYÉRVÉNYESÍTÉSSEL KAPCSOLATOS PEREK

XLII. Fejezet

A közérdekből indított perek

142. A közérdekből indított perek szabályainak és az általános szabályoknak az alkalmazása

591. § [A közérdekből indított perek szabályainak alkalmazása]

A közérdekből indított perekre (a továbbiakban: közérdekű per) vonatkozó rendelkezéseket azokban a perekben kell alkalmazni, melyekre nézve ezt törvény előírja.

592. § [Az általános szabályok alkalmazása]

Az Első–Hatodik Rész, valamint a Kilencedik és Tizedik Rész rendelkezéseit a közérdekű perben az e fejezetben foglalt eltérésekkel kell alkalmazni.

143. Különös szabályok

593. § [Felek, beavatkozás]

(1) Közérdekű perben nem minősülnek félnek azok a személyek, akik érdekében, illetve akik igénye érvényesítése iránt a közérdekű pert megindították (a továbbiakban: jogosultak).

(2) Közérdekű perben beavatkozásnak nincs helye.

594. § [Perindítás]

(1) A keresetlevélnek – a 174. §-ban meghatározottakon túl – tartalmaznia kell a közérdekű perrel érintett jogosultakat, és azt, hogy milyen módon kell igazolniuk az egyedi jogosultaknak az érintett jogosulti csoporthoz való tartozásukat ahhoz, hogy az ítélet alapján javukra teljesítés történhessen, illetve az ítélet rájuk alkalmazható legyen.

(2) Az érintett jogosultakat azoknak a tényeknek és körülményeknek az előadásával kell meghatározni, melyek révén a jogosultak érintett csoportja behatárolható, illetve a jogosultak azonos módon való érintettsége megállapítható.

(3) A perben megállapítás iránti kereset akkor is előterjeszthető, ha az egységes marasztalás nem lehetséges, mert az érintett jogosultak vonatkozásában a marasztalás összege, illetve az ezt megalapozó tények nem azonosak, azonban a megállapítani kért jog tekintetében fennáll az azonosság.

595. § [Az eljárás megszüntetése]

Ha a jogosulti érintettség azonossága nem áll fenn, a közérdekű pert meg kell szüntetni. A közérdekű pert akkor is meg kell szüntetni, ha az érintett jogosulti csoporthoz való tartozás igazolásának módja nem határozható meg egységesen, illetve nincs olyan egységes igazolási mód, mely a bíróság álláspontja szerint alkalmas az érintett jogosulti csoporthoz való tartozás bizonyítására.

596. § [Egyesítés]

Ha több felperes több olyan közérdekű pert indított, melyek vonatkozásában a jogosulti kör, az érvényesített jog és az alperes személye azonos, a bíróság elrendelheti, illetve bármelyik fél kérelmére elrendeli e közérdekű perek egyesítését. Egyesítésnek akkor is helye van, ha a perek különböző, de azonos hatáskörű bíróság előtt vannak folyamatban. Ilyen esetben a kizárólagosan illetékes, ennek hiányában az alperes lakóhelye szerinti bíróság rendelheti el az egyesítést. Egyéb okból egyesítésnek nincs helye.

597. § [Az ítélet tartalma]

(1) Az ítéletben – az 594. § (1) bekezdésével összhangban – meg kell határozni az érintett jogosultakat, akikre az ítélet hatálya kiterjed, továbbá az érintett jogosulti körhöz való tartozásuk igazolásának módját.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

(2) A felperes pernyertessége esetén az ítéletben az alperest az érintett jogosultak javára kell a teljesítésre kötelezni. A perköltség tekintetében felperest kell kötelezni pervesztességre, illetve jogosítani pernyertesség esetén.

598. § [Anyagi jogerőhatás]

(1) A közérdekű perben hozott ítélet anyagi jogerővel rendelkezik az érintett jogosultak közül azoknak a vonatkozásában, akik esetében a következő feltételek teljesülnek:

a) az alperes az adott érintett jogosultat harminc napon belül egyedileg, írásban értesíti a perben hozott jogerős ítéletről,

b) az alperes az értesítésben tájékoztatást ad arról is, hogy az ítélet anyagi jogereje az adott érintett jogosultra is kiterjed, kivéve, ha hatvan napon belül írásban bejelenti az alperes számára, hogy az egyéni keresetindítás jogát fenn kívánja tartani, és

c) az adott érintett jogosult nem tette meg a b) pont szerinti bejelentést.

(2) Az érintett jogosultak közül azokat a jogosultakat, akiket az alperes személyesen nem értesített az (1) bekezdésben meghatározott módon, úgy kell tekinteni, mint aki az egyéni keresetindításhoz való jogát fenntartotta.

(3) Ha érintett jogosultnak minősülő személy által indított egyedi vagy társult per a közérdekű perben hozott ítélet jogerőre emelkedése előtt jogerősen nem fejeződött be, az (1) bekezdés szerinti értesítést az alperes e per keretében tett nyilatkozattal köteles teljesíteni, melyre felperes harminc napon belül köteles nyilatkozni. A bíróság a felperesi nyilatkozat alapján határoz az eljárás további menetéről. Ha a felperes nyilatkozata alapján a közérdekű perben hozott ítélet jogereje az egyedi vagy társult perre is kiterjed, és a közérdekű perben az alperes pervesztés volt, az egyedi vagy társult per megszüntetésekor az alperest kell a perköltség megfizetésére kötelezni.

599. § [A közérdekű per hatása az elévülésre]

A közérdekű per megindítása az érintett jogosultak vonatkozásában a követelés érvényesítésének minősül a Ptk. 6:25. § (1) bekezdés c) pontja alkalmazásában. A kereset elutasítása esetén az elévülés a kereset megindításától az elutasítás időpontjáig nyugszik annak a jogosultnak a vonatkozásában, aki az egyéni keresetindításhoz való jogát az 598. §-ban meghatározott módon fenntartotta.

XLIII. Fejezet

Társult per

144. A társult perek meghatározása és az általános szabályok alkalmazása

600. § [A társult per meghatározása]

Társult per az e fejezet szabályai szerint indított és lefolytatott per.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

601. § [Az általános szabályok alkalmazása]

Az Első–Hatodik Rész, valamint a Kilencedik és Tizedik Rész rendelkezéseit a társult perben az e fejezetben foglalt eltérésekkel kell alkalmazni.

145. Különös szabályok

602. § [A felek képviselete]

A perben kötelező a jogi képviselet.

603. § [A perindítás feltételei]

Legalább tíz felperes egy vagy több olyan jogát, mely tartalmában azonos mindegyik felperes vonatkozásában (a továbbiakban: reprezentatív jog), társult per formájában érvényesítheti, ha a reprezentatív jogot megalapozó tények érdemben mindegyik felperes vonatkozásában azonosak (a továbbiakban: reprezentatív tények), és a társult pert a bíróság engedélyezi.

604. § [Az engedélyezés iránti kérelem és a keresetlevél tartalma]

(1) A társult per engedélyezése iránti kérelmet a keresetlevélben kell előterjeszteni. A kérelemnek tartalmaznia kell

- a) a társult felpereseket és társulásuk tényét,
- b) annak a felperesnek a megjelölését, aki a perben felperesként egyedül eljár a társult felperesek nevében (a továbbiakban: reprezentatív felperes), továbbá a helyettes reprezentatív felperest,
- c) a jogi képviselőnek a reprezentatív felperes által adott, a per vitelére szóló meghatalmazást,
- d) a reprezentatív jogot,
- e) a reprezentatív tényeket,
- f) annak az eszköznek, módszernek a meghatározását, mely alkalmas igazolni, hogy a felperesek mindegyike olyan személy, akinek vonatkozásában a reprezentatív tények fennállnak, és ennek alapján a reprezentatív jog őket megilleti (összekapcsolás), és
- g) a társult perlési szerződést.

(2) A társult pert megindító keresetlevelet és az engedélyezés iránti kérelmet a reprezentatív felperes terjesztheti elő.

(3) Marasztalás iránti keresetben a felperesek követeléseit felperesenként kell megjelölni.

605. § [Döntés az engedélyezésről]

(1) A bíróság a társult per engedélyezése iránti kérelmet elutasítja, ha a perfelvétel során azt állapítja meg, hogy

- a) a felperesek száma kevesebb, mint tíz,
- b) az állított jog nem reprezentatív,
- c) a jogállítást megalapozó tények nem reprezentatívak,

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

d) az összekapcsolás igazolására megjelölt eszköz, módszer erre a célra alkalmatlan,
e) a társult per engedélyezése nem célszerű, mivel az b)–d) pontok bármelyikében meghatározott kérdésben való döntés, vagy az összekapcsolás tényleges igazolásának idő-, illetve munkaigénye olyan jelentős lenne, melyre tekintettel a társult per hatékonysági előnyei feltehetően elenyésznének.

(2) Az (1) bekezdés alá nem tartozó esetekben az engedélyt meg kell adni.

(3) A társult per engedélyezéséről leghamarabb a keresetlevél benyújtásától számított hatvan napon belül lehet, legkésőbb pedig a perfelvételi szak lezárásával egyidejűleg kell határozni. A társult pert engedélyező végzésben rögzíteni kell az elbírálandó reprezentatív jogot, a reprezentatív tényeket, és az összekapcsolás igazolásának eszközét, valamint az összekapcsolás tényleges igazolására adott, legalább hatvan napos határidőt.

(4) Az engedély iránti kérelem elutasítása esetében a pert egyidejűleg meg kell szüntetni. A kérelmet elutasító és a pert megszüntető végzés ellen külön fellebbezésnek van helye. A keresetlevél beadásának jogi hatályai fennmaradnak azoknak a felpereseknek a vonatkozásában, akik a végzés jogerőre emelkedésétől számított harminc nap alatt a keresetlevelüket akár egyénileg, akár a társult per szabályai szerint szabályszerűen benyújtják, vagy követelésüket egyéb úton szabályszerűen érvényesítik.

606. § *[A társult perlési szerződés]*

(1) A társult per megindítása előtt az igényüket ebben a formában érvényesíteni kívánó jogosultaknak írásban társult perlési szerződést kell kötniük. A társult perlési szerződésnek tartalmaznia kell

- a) a társult per felpereseit (felek),
- b) a reprezentatív felperes kijelölését,
- c) a reprezentatív felperes helyettesének kijelölését,
- d) a társult per vitelére meghatalmazott jogi képviselőt,
- e) a társult perlési szerződés megkötésével és a társult per előkészítésével kapcsolatos költségek, továbbá a társult per perkölsége előlegezésének, viselésének, megosztásának szabályait,
- f) a feleknek a peranyag szolgáltatással kapcsolatos kötelezettségeit,
- g) a reprezentatív felperes felelősségére vonatkozó szabályokat, különösen a szakszerűtlen pervitelből következő károkért való helytállás módját, eszközét,
- h) annak szabályait, hogy a társult per megindítása után új felek csatlakozhatnak-e a társult perlési szerződéshez illetve a szerződő felek felmondhatják-e egyedileg a társult perlési szerződést,
- i) az egyezségkötés kifejezett tilalmát vagy az egyezségkötésre való kifejezett felhatalmazást azzal, hogy egyezségkötésre felhatalmazás esetén meg kell jelölni azt a minimum összeget és egyéb feltételt, melynek az egyezségben szerepelnie kell; a felek azt is kiköthetik, hogy az egyezségkötéshez az egyezség-tervezet megküldésével hozzájárulásukat kell kérni,
- j) az arra vonatkozó kikötést, hogy a reprezentatív felperes meghatározott perbeli nyilatkozatainak, perbeli cselekményeinek megtételéhez a felek előzetes jóváhagyása szükséges-e,
- k) annak szabályait, hogy a reprezentatív felperes milyen módon tájékoztatja perviteléről a feleket, és hogyan biztosítja a felek tájékozódási lehetőségét, valamint a pervitel ellenőrzését,

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

l) azt, hogy a társult perben a felperesek számára megítélt, illetve jóváhagyott egyezség alapján a felpereseket megillető pénzüsszeg, egyéb dolog vagy jog a felpereseket eredeti követelésük arányában illeti meg,

m) a társult perlési szerződés megszűnésének eseteit, feltételeit.

(2) A felek az (1) bekezdés l) pontjában foglaltakkal ellentétes felosztási tervben nem egyezhetnek meg.

(3) Ha a társult perlési szerződés az (1) bekezdésben előírtakat nem tartalmazza vagy a szerződés tartalmában ellentétes valamely kötelezően alkalmazandó kikötéssel, a bíróság a keresetlevelet visszautasítja. A visszautasítás előtt hiánypótlásra felhívásnak nincs helye. E végzés ellen külön fellebbezésnek van helye. A keresetlevél beadásának jogi hatályai fennmaradnak azoknak a felpereseknek a vonatkozásában, akik a végzés jogerőre emelkedésétől számított harminc nap alatt a keresetlevelüket akár egyénileg, akár a társult per szabályai szerint benyújtják, vagy követelésüket egyéb úton szabályszerűen érvényesítik.

(4) A bíróságnak nem feladata ellenőrizni, hogy a reprezentatív felperes a társult perlési szerződésnek megfelelően jár-e el a perben.

607. § *[Belépés a perbe, kilépés a perből]*

(1) A társult perbe új felperesként belépni, illetve a társult perből kilépni a keresetlevél benyújtásától számított hatvan napon belül lehet. Az esetleges perbelépéseket, illetve kilépéseket a reprezentatív felperes egy alkalommal, összesítetten köteles közölni a bírósággal. A belépés és kilépés igazolására a belépő felpereseknek a társult perlési szerződéshez való csatlakozó nyilatkozatát, kilépéshez pedig a kilépő felperesek felmondását kell csatolni.

(2) A reprezentatív felperes halála, jogutódlással vagy jogutód nélküli megszűnése esetén a keresetlevélben megjelölt helyettes járhat el a továbbiakban reprezentatív felperesként. E tényről a helyettes reprezentatív felperes köteles bejelenteni a bíróság számára.

608. § *[Az iratok megtekintése]*

A társult perlési szerződésbe alperes és beavatkozó nem tekinthet be, továbbá arról másolatot nem készíthet.

609. § *[A felpereseket megillető perbeli jogok egységessége]*

(1) A társult perben a felpereseket megillető jogokat – a (3) bekezdésben meghatározott kivétellel – kizárólagosan a reprezentatív felperes gyakorolhatja. A reprezentatív felperes jogainak szerződéssel való bármely korlátozása a reprezentatív felperes nyilatkozatainak, perbeli cselekményeinek érvényességét és hatályosságát nem érinti.

(2) A felpereseket megillető perbeli jogok egységesek és csak egységesen gyakorolhatók.

(3) A felperesek jogosultak a tárgyaláson való részvételre a nyilvánosság kizárása esetén is, továbbá az iratokba betekinthetnek.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

610. § *[A per tárgya, az ítélet tartalma]*

- (1) A bíróság a társult perben felperesek keresetéről egységesen dönt, határozatát a reprezentatív jog tekintetében, a reprezentatív tények vonatkozásában megállapított tényállás alapján hozza meg.
- (2) A bíróság az ítéletében azoknak a felpereseknek a javára marasztalja alperest, akik vonatkozásban az összekapcsolás tényleges igazolása az előírt határidőben megtörtént.
- (3) A perköltség tekintetében a reprezentatív felperest kell kötelezni, illetve jogosítani.

611. § *[Azonos tárgyú perek egymáshoz való viszonya]*

- (1) Ha több olyan társult per is folyamatban van, melyek azonos jog- vagy ténykérdések elbírálását igénylik, e társult pereket egymásra tekintettel felfüggeszteni nem lehet.
- (2) Közérdekű per és társult per tárgyazonossága esetén a bíróság a társult pert a reprezentatív felperes kérelmére a közérdekű perre tekintettel, annak jogerős befejezéséig felfüggesztheti. A közérdekű perben hozott határozat jogerőre emelkedése után az 598. § (3) bekezdését kell alkalmazni.
- (3) Egy társult perben hozott ítélet anyagi jogerővel nem rendelkezik sem egy másik, azonos tárgyú társult perre, sem az azonos tárgyú, a társult felperesektől különböző személyek által indított, de azonos tárgyú egyedi perekre, sem az azonos tárgyú közérdekű perre nézve.

KILENCEDIK RÉSZ

NEMZETKÖZI POLGÁRI ELJÁRÁSJOGI SZABÁLYOK

XLIV. Fejezet

Külföldi elem esetén alkalmazandó általános rendelkezések

146. Bevezető rendelkezések

612. § *[Hatály, viszonyosság]*

- (1) E fejezet rendelkezéseit akkor kell alkalmazni, ha nemzetközi szerződés vagy az Európai Unió kötelező jogi aktusa eltérően nem rendelkezik.
- (2) Ahol e fejezet viszonyosságot említ, annak fennállásáról az igazságügyért felelős miniszter ad a bíróságra és más hatóságra kötelező nyilatkozatot.

147. Külföldön kiállított okiratok bizonyító ereje belföldi eljárásban

613. § [Külföldön kiállított közokirat]

A 331. § rendelkezéseit a külföldi közokiratra is alkalmazni kell, feltéve, hogy azt a kiállítás helye szerint illetékes magyar külképviseleti hatóság felülhitelesítette, hacsak a kiállítás helye szerinti állammal hatályos nemzetközi szerződés eltérő követelményt nem ír elő.

614. § [Külföldön kiállított magánokirat]

A 333. § rendelkezéseit a külföldön kiállított magánokiratokra is alkalmazni kell azzal, hogy

a) a jogügylet bizonyítása céljából kiállított okirat a kiállítási hely joga szerint fennálló bizonyító erejét akkor is megtartja, ha a 333. § rendelkezéseinek nem felel meg,

b) a meghatalmazásnak, valamint a peres eljárás céljára kiállított nyilatkozatoknak és az igazságügyért felelős miniszter rendeletében a szükséghez képest megjelölt egyéb magánokiratoknak csak akkor van a 333. §-ban meghatározott bizonyító ereje, ha azokat a kiállítás helye szerint illetékes magyar külképviseleti hatóság hitelesítette vagy felülhitelesítette, hacsak a kiállítás helye szerinti állammal hatályos nemzetközi szerződés eltérő követelményt nem ír elő.

148. A perköltség-biztosíték

615. § [Perköltség-biztosíték]

(1) Az a felperes, akinek lakóhelye (székhelye) vagy tartózkodási helye nem az Európai Unió tagállamában, az Európai Gazdasági Térségről szóló megállapodásban részes államban, valamint nemzetközi szerződés alapján velük egy tekintet alá eső államban van, az alperes kérelmére, az alperes perköltsége fedezése céljából biztosítékot köteles adni, kivéve ha

a) a magyar állam által kötött nemzetközi megállapodás másként rendelkezik, vagy eltérő viszonyossági gyakorlat áll fenn,

b) a felperes személyes költségmentességben részesült,

c) a felperesnek az alperes által elismert követelése, vagy a belföldi ingatlan- vagy egyéb közhitelű nyilvántartásba bejegyzett vagyona elegendő biztosítékkul szolgál azzal, hogy a vagyon értékét a felperesnek kell megjelölnie és megfelelően valószínűsítienie.

(2) Ha az alperes viszontkeresettel élt, a perköltség fedezése céljából nem köteles biztosítékot adni.

(3) Az alperes a biztosíték adása iránti kérelmet az írásbeli ellenkérelmében terjesztheti elő, ezt követően csak akkor, ha a biztosítékadási kötelezettség feltételeiről önhibáján kívül csak később szerzett tudomást.

(4) Ha a bíróság a kérelemnek helyt ad, megállapítja a biztosíték összegét és megfelelő határidő tűzésével arra hívja fel a felperest, hogy a megállapított összeget a bíróságnál helyezze letétbe. A bíróság a biztosíték összegét az alperes perköltségének valószínű összege,

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

az alperes által elismert követelés összege, illetve az (1) bekezdés c) pontjában megnevezett vagyon értéke figyelembevételével állapítja meg.

(5) Ha (4) bekezdésben meghatározott feltételek utóbb lényegesen módosulnak, a bíróság bármelyik fél kérelmére – az ellenfél meghallgatása után – a biztosíték összegét módosítja. Ennek során az (4) bekezdésben foglaltaknak megfelelően jár el vagy elrendeli a letétbe helyezett összeg megállapított részének visszafizetését.

(6) Ha a biztosíték adásának oka a per folyamán megszűnik, a bíróság a felperes kérelmére – az alperes meghallgatása után – elrendeli a letétbe helyezett teljes összeg visszafizetését. E végzés ellen külön fellebbezésnek van helye.

616. § *[Perköltség-biztosíték a másodfokú eljárásban]*

(1) További biztosíték adására a fellebbezési eljárásban csak a fellebbező felperest lehet kötelezni akkor, ha azt az alperes kéri, és egyúttal valószínűsíti, hogy a követelés megítélt része elegendő biztosítékul nem szolgál.

(2) Ha a felperes az (1) bekezdés alapján hozott végzés ellenére biztosítékot nem nyújt, a másodfokon eljáró tanács elnöke az alperesnek a további biztosítékadás iránti kérelemben előterjesztett kérelmére a felperes fellebbezését hivatalból visszautasítja.

XLV. Fejezet

Külföldi elem esetén alkalmazandó különleges rendelkezések

149. A kis értékű követelések európai eljárása

617. § *[Általános szabályok alkalmazása]*

Az Európai Parlament és a Tanács kis értékű követelések európai eljárásának bevezetéséről szóló 861/2007/EK rendeletében (ezen alcímben a továbbiakban: rendelet) nem szabályozott kérdésekre az Első–Hatodik Rész, valamint a Tizedik Rész rendelkezéseit a jelen alcímben foglalt eltérésekkel kell alkalmazni.

618. § *[Hatáskör, illetékesség]*

Az eljárás a törvényszék székhelyén működő járásbíróság, Budapesten a Budai Központi Kerületi Bíróság hatáskörébe és kizárólagos illetékességébe tartozik.

619. § *[Perindítás]*

(1) A felperes a keresetet a perre illetékes járásbíróságon szóban is előterjesztheti, amelyet a bíróság az erre rendszeresített formanyomtatványon rögzít.

(2) Ha a keresettel érvényesített követelés nem tartozik a rendelet tárgyi hatálya alá, bíróság a jelen rész szabályainak alkalmazása nélkül, az általános szabályok szerint jár el.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

(3) Ha a viszontkereset tárgyának az értéke a viszontkereset bírósághoz történő benyújtásának az időpontjában e törvénynek a pertárgyérték meghatározására vonatkozó szabályai szerint meghaladja a rendelet 2. cikk (1) bekezdésében megállapított értékhatárt, a bíróság a keresetet és a viszontkeresetet az általános szabályok szerint bírálja el.

(4) A keresetlevél tartalmára a rendelet rendelkezései az irányadók. Az ott nem szabályozott kérdésekre e törvénynek a keresetlevélre vonatkozó rendelkezéseit kell megfelelően alkalmazni.

(5) A fél által becsatolt okirat hiteles fordítására a bíróság csak akkor kötelezheti a felet, ha a tényállás más módon nem állapítható meg.

620. § [Fellebbezés]

(1) Az ítélet ellen fellebbezésnek van helye, melynek elbírálására az általános szabályok az irányadók.

621. § [Felülvizsgálat]

(1) A rendelet 18. cikk (1) bekezdésének *a)* és *b)* pontjában meghatározott felülvizsgálatra e törvénynek a mulasztás igazolására vonatkozó rendelkezéseit kell megfelelően alkalmazni.

(2) A felülvizsgálati kérelem benyújtására nyitva álló határidő elmulasztása miatt igazolásnak helye nincs.

(3) A felülvizsgálati kérelmet hivatalból elutasító végzés ellen fellebbezésnek helye nincs.

150. Az európai fizetési meghagyásos eljárás

622. § [Különös eljárási szabályok]

(1) Az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak az európai fizetési meghagyásos eljárás létrehozásáról szóló 1896/2006/EK rendeletében (ezen alcímben a továbbiakban: rendelet) meghatározott európai fizetési meghagyásos eljárásból perré alakult eljárás során az Első–Hatodik Rész, valamint a Tizedik Rész rendelkezéseit az e §-ban foglalt eltérésekkel kell megfelelően alkalmazni.

(2) A kérelemnek a rendelet 11. cikke szerint történő elutasítása esetén a jogosult a bíróságnál keresetet indíthat. Ebben az esetben az európai fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelem beadásának joghatásai fennmaradnak, ha a keresetlevelet az elutasító végzés kézbesítésétől számított harminc napon belül a jogosult a bírósághoz benyújtja. E határidő elmulasztása ellen nincs helye igazolásnak. Az európai fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelem előterjesztésének, illetve kézbesítésének ugyanaz a hatálya, mint a keresetlevél beadásának, illetve kézbesítésének.

(3) Az ellentmondás folytán perré alakult európai fizetési meghagyásos eljárásban a felperest a bíróság felhívja arra, hogy harminc napon belül az eljárási illetéket egészítse ki a peres eljárás illetékére, valamint keresetét a keresetlevél szerkezetére és tartalmi elemeire, mellékleteire vonatkozó rendelkezéseknek megfelelő előkészítő iratban terjessze elő. A

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

bíróság a felhívást azzal a figyelmeztetéssel látja el, hogy az abban foglaltak elmulasztása esetében az eljárást megszünteti. Ha a felperes jogosultként az európai fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelmében a 294. § alkalmazásával jelölt meg tanút, a bíróság arra is felhívja a felperest, hogy a tanú nevét és idézhető címét – ha az szükséges, egyéb személyi adatait – az ott meghatározott módon jelentse be.

(4) Ha a rendelet szabályaiból más nem következik, a rendelet 20. cikkének (2) bekezdésében meghatározott felülvizsgálatra a perújítás megengedhetőségének vizsgálatára vonatkozó rendelkezéseket kell megfelelően alkalmazni.

TIZEDIK RÉSZ

AZ ELEKTRONIKUS TECHNOLÓGIÁK ÉS ESZKÖZÖK ALKALMAZÁSA

XLVI. Fejezet

Az elektronikus kapcsolattartás

151. A törvény rendelkezéseinek alkalmazása elektronikus kapcsolattartás esetén, valamint az elektronikus kapcsolattartás igénybevétele

623. § [Utaló szabály]

E törvény rendelkezéseit az elektronikus kapcsolattartás során az e fejezetben foglalt eltérésekkel kell alkalmazni.

624. § [Választható elektronikus kapcsolattartás]

(1) A perben a fél vagy a jogi képviselőnek nem minősülő képviselője – az (5) bekezdésben foglalt kivétellel – a keresetlevelet, továbbá minden egyéb beadványt, okirati bizonyítékot és ezek mellékletét (e rész alkalmazásában a továbbiakban együtt: beadvány) választása szerint, jogszabályban meghatározott módon, elektronikus úton is benyújthatja.

(2) A beadvány elektronikus úton történő benyújtását az (1) bekezdés szerinti elektronikus út vállalásának kell tekintetni. Az elektronikus úton történő kapcsolattartásra vonatkozó bejelentést a fél vagy a képviselő az eljárás bármely szakaszában megteheti az eljáró bíróságnál.

(3) Az (1) bekezdés szerinti elektronikus út választása esetében az eljárás folyamán – ideértve az eljárás minden szakaszát és a rendkívüli perorvoslatot is – a fél, illetve képviselője köteles a bírósággal a kapcsolatot elektronikus úton tartani és a bíróság is valamennyi bírósági iratot elektronikusan kézbesít a részére.

(4) Ha a fél, illetve a nem jogi képviselőnek minősülő képviselője nem vállalja az elektronikus kézbesítést, de az elektronikus kézbesítés a másik fél számára kötelező vagy azt vállalta, a bíróság a papír alapú okiratot benyújtó fél, illetve képviselő hivatalos iratait digitalizálja és elektronikusan kézbesíti a másik fél számára.

(5) A bíróság a fél részére papír alapon kézbesíti a bírósági iratot, ha a fél az eljárásban jogi képviselője vagy elektronikus kapcsolattartást vállaló egyéb képviselője útján jár el és az iratot nem a képviselő, hanem a fél részére kell kézbesíteni, vagy a képviselő részére nem lehet kézbesíteni. A bíróság a felet tájékoztatja arról, hogy a bírósággal a kapcsolatot elektronikus úton is tarthatja.

625. § [Áttérés papír alapú kapcsolattartásra]

(1) Ha jogi képviselő nélkül eljáró fél vagy jogi képviselőnek nem minősülő képviselője vállalta, hogy a bírósággal a kapcsolatot elektronikus úton tartja, utóbb, a beadvány papír alapú benyújtásával egyidejűleg kérheti a bíróságtól a papír alapú eljárásra való áttérés engedélyezését. A kérelemben valószínűsíteni kell, hogy a fél, illetve a jogi képviselőnek nem minősülő képviselő körülményeiben olyan változás következett be, amely miatt az elektronikus úton történő eljárás a továbbiakban számára aránytalan megterhelést jelentene.

(2) A papír alapú kapcsolattartásra való áttérés engedélyezése esetén erről külön végzést hozni nem kell, az áttérés iránti kérelem elutasításáról a bíróság végzéssel határoz, az áttérés iránti kérelem elutasítását a féllel, illetve a jogi képviselőnek nem minősülő képviselővel papír alapon közli. A végzés ellen papír alapon is előterjeszthető fellebbezésnek van helye. A papír alapon benyújtott, az (1) bekezdés szerinti beadványt az áttérés iránti kérelem elutasítása esetén is szabályszerűen benyújtott beadványnak kell tekinteni, azt elektronikus úton benyújtani nem kell.

(3) A papír alapú kapcsolattartásra való áttérés iránti kérelem elutasítása esetén azonos okból ismételt áttérés iránti kérelmet nem lehet benyújtani, az ennek ellenére benyújtott áttérés iránti kérelmet a bíróság érdemi vizsgálat nélkül elutasítja. Ha a jogi képviselő nélkül eljáró fél nyilvánvalóan alaptalanul terjeszt elő áttérés iránti kérelmet, ő az áttérést megtagadó határozatban pénzbírsággal sújtható.

626. § [Jogutódlás az elektronikus kapcsolattartásban]

A jogi képviselő nélkül eljáró jogutód félre nem vonatkozik az, hogy a jogelő az elektronikus kézbesítést vállalta, vagy a papír alapú kézbesítésre való áttérés megtörtént.

627. § [Kötelező elektronikus kapcsolattartás]

(1) Elektronikus úton való kapcsolattartásra kötelezett:

- a) a jogi képviselő,
- b) a belföldi székhellyel rendelkező gazdálkodó személy és gazdasági tevékenységet folytató jogi személyiséggel nem rendelkező szervezet,
- c) a közigazgatási szerv,
- d) a gazdálkodó személynek, illetve közigazgatási szervnek nem minősülő költségvetési szerv és
- e) az ügyész.

(2) Az elektronikus úton való kapcsolattartásra kötelezett minden beadványt, okirati bizonyítékot kizárólag elektronikusan – jogszabályban meghatározott módon – nyújthat be a bírósághoz, és a bíróság is elektronikusan kézbesít a részére.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

(3) E fejezet alkalmazása szempontjából jogi képviselőnek kell tekinteni a 83. § (1) bekezdésében meghatározott személyeket.

152. Elektronikus kapcsolattartás a szakértővel, a bírósággal, a közigazgatási szervvel és más hatósággal

628. § [Elektronikus kapcsolattartás a szakértővel]

(1) A szakértő az igazságügyi szakértői névjegyzékbe történő bejelentéssel, az igazságügyi szakértői névjegyzékben nem szereplő, szakértői tevékenységre külön jogszabályban feljogosított állami szerv, intézmény vagy szervezet (e rész alkalmazásában a továbbiakban: szakértői tevékenységet végző szerv) az Országos Bírósági Hivatal részére történő bejelentéssel vállalhatja az elektronikus kapcsolattartást.

(2) Ha a szakértő és a szakértői tevékenységet végző szerv az elektronikus kapcsolattartást vállalja – a (3) és (4) bekezdésben foglaltak kivételével – a szakvéleményét és egyéb beadványait jogszabályban meghatározott módon, elektronikusan kézbesíti a bíróságnak és a bíróság is valamennyi bírósági iratot elektronikusan kézbesít a részére.

(3) A bíróság a szakértő, illetve a szakértői tevékenységet végző szerv indokolt kérelmére – a 632. § (3) bekezdésében meghatározott okból, kivételesen – elektronikus kapcsolattartás esetén is engedélyt adhat a szakvélemény vagy annak egy részének papír alapú benyújtására.

(4) A bíróság papír alapon vagy adathordozón bocsátja rendelkezésre a szakértő, illetve a szakértői tevékenységet végző szerv részére a bírósági irat mellékletét, ha annak nagy mennyisége miatt vagy az adathordozó jellegéből adódóan a digitalizálás aránytalan nehézséggel járna vagy lehetetlen, valamint ha a papír alapú okirat valódisága vitás. Ha a bíróság által elektronikus úton megküldött bírósági irathoz e bekezdés szerinti melléklet kapcsolódik, a határidő számításának alapja a melléklet kézhezvételének időpontja.

(5) A bíróság felhívhatja a papír alapú kapcsolattartással eljáró szakértőt, illetve szakértői tevékenységet végző szervet, hogy a szakvéleményt adathordozón is benyújtsa, ha azt elektronikus kapcsolattartással eljáró fél részére kell kézbesítenie. A szakértő, illetve a szakértői tevékenységet végző szerv felel azért, hogy a papír alapú szakvélemény tartalma megegyezik az adathordozón benyújtott dokumentum tartalmával.

629. § [A bíróságok egymás közötti és más szervekkel történő elektronikus kapcsolattartása]

(1) A bíróság – a (2) bekezdésben foglalt kivétellel – másik bírósággal, valamint törvény alapján elektronikus ügyintézészt biztosító szervvel, továbbá a Kormány által kijelölt közfeladatot ellátó szervvel a kapcsolatot elektronikus úton tartja.

(2) Az elektronikus kapcsolattartás alóli kivételt jelenti, ha a kézbesíttetni rendelt okirat papír alapú bemutatása, megtekintése szükséges; erre különösen akkor kerülhet sor, ha az eredetileg papír alapú bizonyítékok nagy mennyisége, illetve sajátos alakja miatt azok digitalizálása aránytalan nehézséggel járna, vagy ha a papír alapú okirat valódisága vitás.

153. Az elektronikus kapcsolattartás eltérő szabályai

630. § *[A képviseletre vonatkozó szabályok elektronikus kapcsolattartás esetén]*

(1) A képviselő elektronikus kapcsolattartás esetén a keresetlevél vagy az első, a bírósághoz benyújtott beadvány mellékleteként csatolja az elektronikus okiratként rendelkezésre álló vagy az általa elektronikus formába átalakított meghatalmazást. A bíróság az elektronikus formába átalakított meghatalmazás esetén az eredeti meghatalmazás bemutatására hívja fel a képviselőt az egyezőség megállapítása érdekében, ha e tekintetben alapos kétsége merül fel.

(2) A jogi képviselővel eljáró, de saját személyében elektronikus útra nem köteles fél a jogi képviselet visszavonására irányuló nyilatkozatát papír alapon is benyújthatja. A jogi képviselet visszavonásával egyidejűleg a fél nyilatkozik arról, hogy a nyilatkozat benyújtását követően jogi képviselő igénybevételeivel vagy jogi képviselő nélkül jár el.

(3) Ha a fél a jogi képviselet visszavonását követően jogi képviselővel jár el, a jogi képviselet visszavonásával egyidejűleg a nyilatkozat benyújtását követően eljáró új jogi képviselő meghatalmazását csatolja. Az új jogi képviselő elektronikus elérhetőségének biztosítása érdekében – a fél nyilatkozatának a bírósághoz érkezését követő tizenöt napon belül – köteles a bírósággal a kapcsolatot elektronikus úton felvenni, amelynek során digitalizált meghatalmazását csatolja. A kapcsolatfelvétel elmulasztása esetén a bíróság az új jogi képviselőt pénzbírsággal sújtja.

631. § *[A beadványokra vonatkozó előírások elektronikus kapcsolattartás esetén]*

(1) Azt, hogy a keresetlevél és a beadvány elektronikus benyújtására szolgáló, e törvényben és jogszabályban meghatározott módokat és technikai eszközöket jogszerűen alkalmazzák, vélelmezni kell.

(2) Ha a perben a kapcsolattartás elektronikus úton történik, a határidő elmulasztásának következményeit nem lehet alkalmazni, ha a bírósághoz intézett beadványt legkésőbb a határidő utolsó napján elektronikus úton az informatikai követelményeknek megfelelően előterjesztették.

632. § *[Papír alapú okiratok elektronikus kapcsolattartás esetén]*

(1) Az elektronikus úton való kapcsolattartásra kötelezett és az elektronikus kapcsolattartást választó fél, illetve képviselő (a továbbiakban együtt: elektronikus úton kapcsolatot tartó) – ha a beadvány mellékletét képező okirat nem elektronikus okiratként áll rendelkezésre – köteles gondoskodni a beadvány mellékletét képező papír alapú okirat digitalizálásáról és a papír alapú okirat megőrzéséről.

(2) A papír alapú okirat – jogszabályban meghatározott módon történő – digitalizálására a bíróságnak öt munkanap áll rendelkezésére. Az irat digitalizálásához szükséges időt – legfeljebb azonban öt munkanapot – a határidő számítása szempontjából figyelmen kívül kell hagyni.

(3) Ha a fél az elektronikus úton való kapcsolattartást választotta vagy elektronikus útra kötelezett, az elektronikus benyújtás alóli kivételt jelenti, ha a bizonyítási eljárásban az okirat papír alapú bemutatása, megtekintése szükséges; erre különösen akkor kerülhet sor, ha az

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

eredetileg papír alapú bizonyítékok nagy mennyisége, illetve sajátos alakja miatt azok digitalizálása aránytalan nehézséggel járna, vagy ha a papír alapú okirat valódisága vitás. A papír alapú benyújtást a bíróság hivatalból és a fél indítványára is elrendelheti.

633. § *[Kézbesítés elektronikus kapcsolattartás esetén]*

(1) Ha a beadvány elektronikus úton kerül benyújtásra, és az illetéket jogszabályban foglaltak szerint olyan módon kell megfizetni, amely alapján a bíróság az illeték megfizetéséről a keresetlevél benyújtásával egyidejűleg nem szerez tudomást, a 118. § (2) bekezdésében, valamint a 180. § (1) bekezdés *n*) pontjában foglaltak alkalmazásának a beadvány érkezését követő három munkanapon belül helye nincs.

(2) Ha az irat azért nem kézbesíthető, mert az elektronikus úton kapcsolatot tartó a kézbesítési rendszer azon szolgáltatását nem hozta létre vagy megszüntette, melyen keresztül részére a bírósági iratok kézbesítésre kerülhetnek, az elektronikus úton kapcsolatot tartót a bíróság pénzbírsággal sújtja és a bírósági iratot papír alapon kézbesíti.

634. § *[Felhatalmazás adatkezelésre]*

Az Országos Bírósági Hivatal és a bíróság jogosult az elektronikus úton kapcsolatot tartóknak az elektronikus kapcsolattartás biztosítása céljából hozzá érkezett adatainak kezelésére.

635. § *[Elektronikus bírósági irat]*

A bíróság az elektronikus kapcsolattartás útján megküldött bírósági iratot a belső piacon történő elektronikus tranzakciókhoz kapcsolódó elektronikus azonosításról és bizalmi szolgáltatásokról, valamint az 1999/93/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről szóló 2014. július 23-i 910/2014/EU rendelet szerinti elektronikus bélyegzővel látja el. A bíróság által készített, elektronikus bélyegzővel ellátott irat közokirat.

636. § *[A határidő számítása üzemzavar, üzemszünet esetén]*

A törvényi, illetve a bíróság által meghatározott határidőbe nem számít bele az a nap, amely során legalább négy órán át jogszabályban meghatározottak szerinti üzemzavar vagy üzemszünet állt fenn.

637. § *[Az elektronikus kapcsolattartásra vonatkozó szabályok megszegésének következményei]*

(1) Ha az elektronikus úton kapcsolatot tartó beadványát

- a) nem elektronikus úton, vagy
- b) elektronikus úton, de nem jogszabályban meghatározott módon

terjeszti elő – ha e törvény másként nem rendelkezik –, a bíróság a keresetlevelet, a fellebbezést, a felülvizsgálati kérelmet és a perújítási kérelmet visszautasítja, az egyéb beadványban foglalt nyilatkozat pedig hatálytalan.

(2) Ha fizetési meghagyásos eljárás jogosultja e törvény alapján elektronikus úton kapcsolatot tartónak minősül és az ellentmondás előterjesztését követően az ügyre vonatkozó részletes

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

tényállításait és bizonyítékait a bíróság részére nem elektronikus úton terjeszti elő, a bíróság a pert megszünteti.

(3) Az (1) bekezdés szerinti hatálytalan beadványt előterjesztő elektronikus úton kapcsolatot tartót a bíróság pénzbírsággal sújtja.

638. § *[Az elektronikus formátumban rendelkezésre álló irat továbbítása]*

(1) A fél, az ügyész és a perben részt vevő egyéb személy, valamint azok képviselője írásban vagy a tárgyaláson kérheti, hogy a részére kiadható iratot elektronikus formában az általa megjelölt e-mail címre továbbítsa a bíróság, ha az irat

- a) elektronikus formában,
- b) elektronikus okiratként vagy
- c) a papíralapú okirat elektronikus másolataként

a bíróságnál rendelkezésre áll.

(2) Az (1) bekezdésben meghatározott esetben az irat továbbításáért nem kell illetéket fizetni. Az irat akkor áll elektronikus formában rendelkezésre, ha a bíróság a papír alapú iratot informatikai eszköz alkalmazásával szerkesztette meg; az elektronikus formában rendelkezésre álló irat nem hiteles kiadmány, az bizonyítékként nem használható fel.

639. § *[Iratbetekintés elektronikus hozzáférés biztosítása útján]*

Az iratok megtekintése; másolatok alcímben foglalt jogosultságok gyakorlása érdekében a bíróság az iratbetekintésre jogosultak számára a per irataihoz való elektronikus hozzáférés lehetőségét külön jogszabály rendelkezései alapján biztosítja.

640. § *[A hangkapcsolatot biztosító elektronikus úton megtett nyilatkozat joghatása]*

Kizárólag hangkapcsolatot biztosító elektronikus úton nyilatkozat nem tehető; az ilyen módon tett nyilatkozat hatálytalan.

XLVII. Fejezet

A távközlő hálózat igénybevétele

154. A távközlő hálózat igénybevételének elrendelése és a távközlő hálózat útján történő meghallgatás helye

641. § *[A távközlő hálózat útján történő meghallgatás elrendelése]*

(1) A bíróság a fél indítványára vagy hivatalból végzéssel elrendelheti, hogy a fél és más perbeli személy, a tanú, valamint a szakértő meghallgatására, továbbá – ha az ellen a szemletárgy birtokosa nem tiltakozik – a szemle lefolytatására jogszabályban meghatározott biztonsági követelményeknek megfelelő távközlő hálózat (a továbbiakban: távközlő hálózat) útján kerüljön sor, ha

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

- a) az célszerűnek látszik, különösen, ha az az eljárás lefolytatását meggyorsítja,
- b) a meghallgatás a tárgyalás, illetve a személyes meghallgatás kitűzött helyszínén jelentős nehézséggel vagy aránytalanul nagy költségtöbblettel járna, vagy
- c) ezt a tanú személyes védelme indokolja.

(2) A távközlő hálózat útján történő meghallgatás iránti kérelem tárgyában hozott végzéssel szemben nincs helye fellebbezésnek.

(3) A távközlő hálózat útján történő meghallgatást elrendelő végzést a bíróság a tárgyalásra, személyes meghallgatásra, illetve a szemlére szóló idézéssel együtt kézbesíti azoknak, akik a tárgyalásra vagy a személyes meghallgatásra, illetve a szemlére megidézésre kerülnek. A távközlő hálózat útján történő meghallgatást elrendelő végzést a bíróság haladéktalanul megküldi a távközlő hálózat útján történő meghallgatáshoz elkülönített helyiséget biztosító bíróságnak, illetve egyéb szervnek.

642. § [A távközlő hálózat útján történő meghallgatás helye]

(1) A távközlő hálózat útján történő meghallgatás során a tárgyalás vagy a személyes meghallgatás, illetve a szemle kitűzött helyszíne és a távközlő hálózat útján történő meghallgatás, illetve távközlő hálózat útján történő szemle (a továbbiakban együtt: távközlő hálózat útján történő meghallgatás) helyszíne között az összeköttetés közvetlenségét a mozgóképet és a hangot egyidejűleg továbbító készülék biztosítja.

(2) A távközlő hálózat útján történő meghallgatásra sor kerülhet a tárgyalás vagy a személyes meghallgatás, illetve szemle kitűzött helyszíne és több egyéb távközlő hálózat útján történő meghallgatási helyszín igénybevételevel is, ha azok közvetlen összeköttetése biztosítható.

(3) A távközlő hálózat útján történő meghallgatáshoz a helyiséget bíróság vagy egyéb – a távközlő hálózat működésének biztosításához szükséges feltételekkel rendelkező – szerv bocsátja rendelkezésre.

155. A távközlő hálózat útján történő meghallgatás lefolytatása

643. § [Jelenlét és azonosítás a meghallgatáson]

(1) A távközlő hálózat útján meghallgatásra kerülő személynek és a szemletárgy birtokosának (a továbbiakban együtt: távközlő hálózat útján meghallgatásra kerülő személy) – a bíróság vagy az egyéb szerv épületében – az erre a célra kialakított helyiségben kell megjelennie és a meghallgatás ideje alatt jelen lennie.

(2) A távközlő hálózat útján történő meghallgatás esetén a tárgyalás nyilvánosságára vonatkozó rendelkezéseket azzal kell alkalmazni, hogy a nyilvánosságot a tárgyalás kitűzött helyszínén kell biztosítani. A távközlő hálózat útján történő meghallgatásra kialakított helyiségben

- a) a távközlő hálózat útján meghallgatásra kerülő személy,

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

b) az, akinek a jelenlétét a távközlő hálózat útján meghallgatásra kerülő személyéhez kapcsolódóan a tárgyaláson vagy a személyes meghallgatáson, illetve a szemlén törvény lehetővé, illetve kötelezővé teszi,

c) a távközlő hálózat útján történő meghallgatáshoz szükséges technikai eszközök működését biztosító, kezelő személy

lehet jelen.

(3) A távközlő hálózat útján meghallgatásra kerülő személy személyazonosságát a tárgyalást vezető elnök (bíró), illetve a személyes meghallgatást lefolytató elnök (bíró) – ha a személyes meghallgatást, illetve a szemlét bírósági titkár folytatja le, úgy a bírósági titkár – állapítja meg. Az elnök (bíró), illetve bírósági titkár állapítja meg azt is, hogy a távközlő hálózat útján történő meghallgatásra kialakított helyiségben csak olyan személyek tartózkodnak, akiknek a jelenlétét a törvény lehetővé teszi, továbbá, hogy a meghallgatott személy nincs korlátozva eljárási jogainak gyakorlásában.

(4) A távközlő hálózat útján meghallgatásra kerülő személy személyazonosságának igazolása az általa

a) a személyazonosságának és lakcímének igazolása érdekében rendelkezésre bocsátott adatai alapján és

b) a személyazonosságának igazolására alkalmas hatósági igazolványa vagy tartózkodásra jogosító okmánya képi adatátvitellel történő bemutatásával

történik.

(5) Ha a bíróság a tanú adatainak zártan kezelését rendelte el, a tanú személyazonosságának igazolására alkalmas hatósági igazolványának vagy tartózkodásra jogosító okmányának képi adatátvitellel történő bemutatása során biztosítani kell, hogy azt csak a tárgyalást vezető elnök (bíró) – ha a meghallgatást, illetve a szemlét bírósági titkár folytatja le, úgy a bírósági titkár – tekinthesse meg.

(6) A bíróság a távközlő hálózat útján meghallgatásra kerülő személy által

a) a személyazonosságának és lakcímének igazolása érdekében a rendelkezésre bocsátott adatai nyilvántartási adatokkal való egyezőségéről, és

b) a személyazonosságának igazolására alkalmas, bemutatott hatósági igazolványa és tartózkodásra jogosító okmánya nyilvántartási adatokkal való egyezőségéről és érvényességéről

elektronikus úton, vagy az adatbázisok közvetlen elérésével is meggyőződik.

644. § [A meghallgatás módja]

(1) A meghallgatás megkezdésekor az elnök (bíró), illetve ha a személyes meghallgatást vagy a szemlét bírósági titkár folytatja le, a bírósági titkár tájékoztatja a távközlő hálózat útján meghallgatott személyt, hogy a meghallgatására távközlő hálózat útján kerül sor.

(2) A távközlő hálózat útján történő meghallgatás során biztosítani kell, hogy a tárgyalás, vagy a személyes meghallgatás, illetve a szemle kizárólag a helyiségben jelen lévő résztvevők láthassák a távközlő hálózat útján történő meghallgatásra kialakított helyiségben a

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

meghallgatott személyt, valamint a meghallgatott személlyel egyidejűleg ott-tartózkodó valamennyi személyt. Biztosítani kell továbbá, hogy a távközlő hálózat útján történő meghallgatásra kialakított helyiségnek minden pontja látható legyen a tárgyalás, a személyes meghallgatás, illetve a szemle kitűzött helyszínén jelenlévő elnök (bíró), illetve bírósági titkár számára.

(3) A távközlő hálózat útján történő meghallgatásra kialakított helyiségben tartózkodó meghallgatott személy részére is biztosítani kell, hogy követhesse a tárgyalás menetét.

645. § [Titkos meghallgatás]

(1) A bíróság elrendelheti a távközlő hálózat útján történő meghallgatásnak olyan módját, amelyből a tanú személye, tartózkodási helye nem állapítható meg (a továbbiakban: titkos meghallgatás).

(2) A titkos meghallgatás során a tanú személyének azonosítása során a 643. § (5) bekezdésében foglaltak szerint kell eljárni, továbbá a tanú személyazonosságának megállapítására alkalmas egyedi tulajdonságai (pl. arcvonásai, hangja) a közvetítés során technikai úton torzításra kerülnek. A titkos meghallgatás során az elnök (bíró) megtiltja az olyan kérdés feltételét, illetve az olyan kérdés megválaszolását, amely a közreműködő személyének és tartózkodási helyének azonosítását eredményezheti.

646. § [Jegyzőkönyv]

A távközlő hálózat útján történő meghallgatás esetén a tárgyalásról, személyes meghallgatásról, illetve a szemléről készült jegyzőkönyvnek ki kell terjednie a távközlő hálózat útján történő meghallgatás lefolytatásának körülményei rögzítésére, feltüntetve a távközlő hálózat útján történő meghallgatásra kialakított helyiségben jelen lévő személyeket.

TIZENEGYEDIK RÉSZ

ZÁRÓ RENDELKEZÉSEK

647. § [Felhatalmazó rendelkezések]

(1) Felhatalmazást kap a Kormány, hogy a bírósági ügyintéző által peres és nemperes eljárásban ellátható feladatokat rendeletben állapítsa meg.

(2) Felhatalmazást kap az igazságügyért felelős miniszter, hogy

a) – az Országos Bírósági Hivatal elnöke véleményének kikérésével a bírósági ügyvitel rendjére,

b) – az adópolitikáért felelős miniszterrel egyetértésben – az ügygondnok részére járó díjazásra,

c) a bírósági letétkezelésre,

d) – az államháztartásért felelős miniszterrel egyetértésben – a tanú által a peres és nemperes eljárásban felszámítható költségekre,

e) – az államháztartásért felelős miniszterrel egyetértésben – az elővezetés végrehajtásával felmerült költség mértékére, megtérítésére,

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

f) – az informatikáért felelős miniszterrel egyetértésben, az Országos Bírósági Hivatal elnöke véleményének kikérésével – a tárgyalás (meghallgatás) távközlő hálózat útján történő megtartására,

g) a polgári peres eljárás elektronikus beadványai űrlapjának tartalmi és formai kellékeire, az űrlaphoz csatolható mellékletekre, valamint az űrlapok közzétételének módjára,

h) a bíróságokkal való elektronikus kapcsolattartásra és az elektronikus bírósági iratkezelésre,

i) – az államháztartásért és az állami vagyon felügyeletéért felelős miniszterrel egyetértésben – az ügyész, valamint a külön jogszabály által meghatározott ügycsoportokban a per megindítására, illetve az abban való fellépésre feljogosított hatóság polgári eljárásbeli részvételével kapcsolatos költség előlegezésére és viselésére,

j) a költségjegyzék tartalmára, vezetésére és benyújtására,

k) a feljegyzett illeték és az állam által előlegezett, továbbá a bírósági szervezet érdekkörében felmerült költség vagy bevételkiesés megfizetésére,

l) az ítéletről és az ítélettel szembeni perorvoslat során hozott, az alsóbb fokú bíróságot új eljárásra és új határozat hozatalára utasító végzésről adott anonimizált másolat bíróságnak fizetendő díjára,

m) – az államháztartásért felelős miniszterrel, valamint a foglalkoztatáspolitikáért felelős miniszterrel egyetértésben – a munkavállalói költségkedvezmény vonatkozásában az 545. §-ban meghatározott mértékre, valamint a költségkedvezmény érvényesítésének eljárási szabályaira,

n) az írásbeli jegyzőkönyv és a hangfelvétel hitelesítésére, valamint a hangfelvétel tárolására, őrzésére, meghallgatására, kiadására

vonatkozó részletes szabályokat rendeletben állapítsa meg.

648. § [Hatályba léptető rendelkezés]

Ez a törvény 2018. január 1. napján lép hatályba.

649. § [Átmeneti rendelkezés]

E törvény rendelkezéseit a hatálybalépését követően indult perekben kell alkalmazni.

650. § [Európai uniós követelményekre utaló rendelkezések]

(1) E törvény 622. § összeegyeztethető szabályozást tartalmaz az Európai Parlament és a Tanács a kereskedelmi ügyletekhez kapcsolódó késedelmes fizetések elleni fellépésről szóló 2011/7/EU irányelvnek 10. cikkével.

(2) E törvény

a) 622. §-a az európai fizetési meghagyásos eljárás létrehozásáról szóló 2006. december 12-i 1896/2006/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet,

b) 617–621. §-a a kis értékű követelések európai eljárásának bevezetéséről szóló, 2007. július 11-i 861/2007/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet

végrehajtását szolgálja.

ÁLTALÁNOS INDOKOLÁS

I.

Az új szabályozás szükségessége

A polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (a továbbiakban: Pp.) évente 200-230 ezer polgári per szabályozásának kereteit adja, és évi több mint egymillió nemperes eljárás háttérjogszabályául szolgál; a jogrendszer vezető jogforrása.

A hatályos Pp., melyet hatálybalépésekor az 50-es évek egyszerű magánjogi jogvitáira modelleztek, melyek mögöttes szabályait egy kodifikálatlan magyar magánjog adta, mára, a gyökeresen megváltozott társadalmi, gazdasági viszonyok között nem képes kellő hatékonysággal rendezni azokat a bonyolult jogvitákat, melyek háttérében egy rendkívül differenciált, és magas színvonalon kodifikált magánjogi szabályozás áll, melynek bázisa a 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről (a továbbiakban: Ptk.).

Ahhoz, hogy az eljárásjogi szabályok megfelelő szabályozási kereteket tudjanak biztosítani a XXI. századi differenciált jogviták eldöntéséhez, új polgári perrendtartási törvény megalkotása vált szükségessé, erről döntött a Kormány az 1267/2013. (V. 17.) Korm. határozatában (a továbbiakban: kormányhatározat).

A kormányhatározat szerint a felülvizsgálat célja egy korszerű, a nemzetközi gyakorlatnak és elvárásoknak is megfelelő polgári perjogi törvénykönyv megalkotása, amely biztosítja az anyagi jogok hatékony érvényesítését, és amely a jogtudomány és a joggyakorlat eredményeire támaszkodva áttekinthetően, koherensen, a technika vívmányaira is figyelemmel szabályozza a perjogi viszonyokat, megkönnyítve ezzel a jogkereső állampolgárok és a szakmai közönség helyzetét.

A kormányhatározat alapján elkészült új polgári perrendtartás koncepcióját (a továbbiakban: Koncepció) a Kormány 2015. január 14-án fogadta el.

A Koncepció az új polgári perrendtartásról szóló törvényjavaslat (a továbbiakban: Javaslat) főbb szabályozási céljaiként nevesítette a perhatékonyság rendszerszintű megvalósítását, a perelterelést, a felek közötti egyeztetést előmozdító eljárási szabályok kiépítését, az osztott perszerkezet bevezetését, a perkoncentrációt biztosító eljárási szabályok megteremtését, a törvényszéken induló perekben a professzionális pervitel garanciájaként a kötelező jogi képviselőt előírását, a csoportper hazai szabályainak megalkotását és az ésszerű elektronizáció szerepének erősítését.

II.

Az új törvényi szabályozást meghatározó főbb szempontok

1. Az új polgári perjogi szabályozás alapját és kereteit az Alaptörvény vonatkozó rendelkezései szabják meg.

A Javaslatban kifejezésre kell juttatni az Alaptörvénynek az igazságszolgáltatással, a magánjogi jogviták rendezésével összefüggésben megfogalmazott tételeit. A Javaslatnak biztosítania kell különösen a polgári igazságszolgáltatás időszerűségét, a jogviták ésszerű időn belül történő elbírálását, a tisztességes eljárás követelményét, a bírósági út igénybevételeének hatékony biztosítását, a négyszintű bírósági szervezetnek megfelelő szabályozás kialakítását, a társasbíráskodás követelményének, és a jogorvoslathoz való jog érvényre juttatását, valamint a bírósági igényérvényesítéssel összefüggésben a felek felelősségére építő szabályozás kialakítását.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

Az Alaptörvénynek a polgári per jellegére kiható rendelkezései így különösen a következők:

Mindenki felelős önmagáért (...). [O) cikk]

A törvény előtt mindenki egyenlő. [XV. cikk (1) bekezdés]

Mindenkinek joga van ahhoz, hogy (...) valamely perben a jogait és kötelességeit törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, ésszerű határidőn belül bírálja el. [XXVIII. cikk (1) bekezdés]

Mindenkinek joga van ahhoz, hogy jogorvoslattal éljen az olyan bírósági (...) döntés ellen, amely jogát vagy jogos érdekét sérti. [XXVIII. cikk (7) bekezdés]

A bíróságok igazságszolgáltatási tevékenységet látnak el (...). [25. cikk (1) bekezdés]

A bíróság dönt a) büntetőügyben, magánjogi jogvitában, törvényben meghatározott egyéb ügyben (...). [25. cikk (2) bekezdés]

A bírósági szervezet többszintű. Az ügyek meghatározott csoportjaira külön bíróságok létesíthetők. [25. cikk (4) bekezdés]

A bíróság – ha törvény másképpen nem rendelkezik – tanácsban ítélik. [27. cikk (1) bek.]

Törvény által meghatározott ügyekben és módon nem hivatásos bírák is részt vesznek az ítélezésben. [27. cikk (2) bek.]

2. A Javaslat szabályozási megoldásai az ítélezés kiszámíthatóságának előmozdítása révén a polgári igazságszolgáltatás iránti közbizalom erősítését is célul tűzték ki. A Javaslat alapvető szinten is megfogalmazza, hogy fokozott elvárásokat támaszt mind a felekkel, mind a bíróságokkal szemben.

A Javaslat szabályozási megoldásai olyan eljárási rend kialakítására törekednek, ahol a felek számára a hatályos szabályozásnál előreláthatóbb lesz az eljárás menetének alakulása, mert az osztott perszerkezet világossá teszi az egyes eljárási szakok funkcióját, időtartamát, mellyel egyértelmű kereteket teremt egyes perbeli cselekmények megtételéhez, illetve azok korlátozására, kizárására, ami a perhatékonyság mellett a kiszámíthatóságot is előmozdítja.

3. A Javaslat szabályozási megoldásait tekintve egyaránt épített a mintaadónak tekinthető, olykor évszázados múltra visszatekintő tradicionális európai perjogi kódexek, így különösen az 1877. évi német polgári perrendtartás (Zivilprozessordnung, ZPO), az 1895. évi osztrák polgári perrendtartás (öZPO), továbbá a 2008-ban kodifikált és 2011. január 1-jén hatályba lépett svájci szövetségi polgári perrendtartás (schZPO) rendelkezéseire.

Emellett a Javaslat figyelemmel volt az elmúlt évtizedekben újrakodifikált közép-kelet európai államok perjogi kódexeinek megoldásaira, így pl. a szlovén polgári perrendtartás (Zakon o pravdnem postopku, ZPP 1999), a litván polgári perrendtartás (Civilinio proceso kodeksas, 2002), a horvát polgári perrendtartás (Zakon o parničnom postupku, 1991) szabályozási módjára.

4. Új magánjogi kódex, a 2013. évi V. törvény (Ptk.) lépett hatályba; a differenciált anyagi jogi szabályozás egy differenciáltabb eljárásjogi megközelítést igényel.

A kormányhatározat preambulumban meghatározott kiemelt célok között szerepel a Ptk. által újraszabályozott polgári anyagi jogviszonyok és anyagi jogi normák érvényesülésének biztosítása, mely az új perrendtartásra hárul.

A Javaslatnak koncepcionális szinten is meg kell felelnie ennek a jogpolitikai elvárásnak, és meg kell teremteni az összhangot az új Ptk. társadalmi modellje és az új perjogi szabályozás elvei között, ami a hatályos perjogi szabályozástól számos vonatkozásban radikálisan eltérő szemléletet kíván meg, mind a perstruktúra, mind felek és a bíróság közötti felelősség-megosztás terén.

III.

Az új törvényi szabályozás legfontosabb újításai

1. A Javaslat számos újítással, a magyar perjogban hagyományokkal rendelkező jogintézmények újraélesztésével, és a kor követelményeihez igazításával kívánja megteremteni a Javaslat kiemelt jogalkotói célkitűzését: a perhatékonyság rendszerszintű biztosítását.

E cél megvalósítása rendszerszintű változtatásokat igényel, mélyreható reformokat, vagy egyenesen szakítást a jelenlegi perjogi megoldásokkal. Ezek elsődlegesen az elsőfokú eljárás szabályai körében, és az újonnan bevezetett jogintézmények, így pl. a társult perlés körében jelentkeznek.

2. A Javaslat a perhatékonyság rendszerszintű biztosítása érdekében új alapelveket fogalmaz meg. A törvény elején tömören, tételszerűen, magas absztrakciós szinten azok, a per teljes életciklusa alatt érvényesülő elvek jelennek meg, amelyek előrevetítik az új törvénynek mind a felekkel, mind a bírósággal szemben kifejezésre juttatott elvárásait, így pl. a felek eljárás-támogatási kötelezettségét, a feleket terhelő igazmondási kötelezettség előírását, a jóhiszeműség és a perkoncentráció követelményét. A bírósággal szemben alapelvei szinten megfogalmazott elvárás: a közrehatási kötelezettség, ami a per során az anyagi pervezetésben nyilvánul meg.

3. Osztott perszerkezet. A Javaslat az eljárást mind funkciójában, mind időben egymástól elkülönülő, két szakaszra osztja, ezzel bevezeti az osztott tárgyalási rendszer ún. főtárgyalási modelljét. Ez a modell sikeresen működik a mintaadónak tekinthető külföldi perrendekben, így pl. a német, svájci, francia eljárásjogban, és az újonnan kodifikált európai kódexek is elsősorattal alkalmazzák, így pl. a szlovén, a horvát és a cseh perjogban.

A Javaslat szerint az eljárás két szakasza a perfelvételi szak és érdemi tárgyalási szak. Ebben a modellben a perfelvételi szakra nagy hangsúly helyeződik. E szakasz szabályainak kialakításához mindenekelőtt azonosítani kellett az eljárást hátráltató főbb problémákat, és olyan szabályokat kellett kialakítani, amelyek ezeket kiküszöbölik.

Az osztott perszerkezet lehetőséget ad arra, hogy a perfelvételi szakra koncentrálódjon a jogvita tartalmának, kereteinek meghatározását, amelyhez a Javaslat pontos menetrendet ad, ahol mind az írásbeliség, mind a szóbeliség szerepet kap. A perfelvételi szak ugyanakkor nem nélkülözi a rugalmasságot: a perfelvételi szak egyes lépései felől a bíróság dönt. Ez a szabályozás lehetővé teszi, hogy a bíróság a konkrét ügy sajátosságaihoz igazodóan határozzon az előkészítés megfelelő módjáról és menetéről. A Javaslat 2 felperesi és 2 alperesi írásbeli beadványra (keresetlevél – ellenkérelem – válaszirat – viszontválasz) korlátozza az írásbeli előkészítést, úgy, hogy a második iratváltás szükségessége felől a bíróság dönt az ügy állása alapján.

A Javaslat széles körben alkalmazza a preklúziókat, mely szerint a perfelvételi szak lezárását követően főszabály szerint nincs lehetőség a kereset és ellenkérelem megváltoztatására, további bizonyítékok és indítványok előterjesztése kizárásra kerül.

A korlátozás célja egyrészt az, hogy egy bizonyos ponton a bíróság és az ellenérdekű fél is véglegesen rögzültnak tekinthesse a jogvita keretét és tartalmát, ezt követően a rögzült állítások alapján már csak a bizonyítási eljárás és az érdemi döntés meghozatala történjen. A korlátozás másik indoka, hogy megakadályozza a per elhúzódását. A perfelvételi szak lezárásával beálló változtatási tilalom alól olyan feltételek teljesülése esetén lehet kivételt engedni, amelyek e célokat a lehető legkisebb mértékben veszélyeztetik. A keresetváltoztatás a percezurát követően kizárólag akkor lehet megengedett, ha az a fél önhibáján kívüli okhoz kapcsolódik.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

Az érdemi tárgyalási szak szerepe is változik: célja, hogy a perfelvételi szakban azonosított jogvita vonatkozásában a bizonyítás lefolytatásra kerüljön, ami az előkészítés következtében sokkal célirányosabbá válik, és a per érdemében emiatt korábban születhet döntés.

4. A Javaslatban a beadványok, a keresetlevél, a kötelezően írásban előterjesztendő ellenkérelem részletesen kimunkált tartalma egyszerre szolgálják a per megfelelő előkészítését, és a beadványok formanyomtatvánnyá történő átalakítását, ami egyfelől segíti a személyesen eljáró felet és előmozdítja az elektronikus kapcsolattartást is.

5. A Javaslat a négyszintű bírósági szervezethez igazítja a hatásköri szabályozást, és számos európai megoldást követve általános hatáskörrel a törvényszéket ruházza fel. Eszerint a törvényszék hatáskörébe tartoznak mindazok a perek, amelyek elbírálását törvény nem utalja a járásbíróság hatáskörébe. Az általános hatáskörű bírósághoz képest a másik bemeneti szint (járásbíróság) hatáskörébe tartozó ügytípusok tételes felsorolással határozhatók meg.

6. A Javaslat továbbra is fenntartja a két elsőfokú bemeneti szintet, de az egységes eljárási szabályokat az általános hatáskörrel felruházott törvényszékre modellezi, ahol mindkét fél számára kötelező a jogi képviselő, ez biztosítja a professzionális pervitelt. A felek percselekményeinek szakszerűsége nagymértékben elősegítheti mind a hatékony igényérvényesítést illetve jogvédelmet, mind az azzal szembeni védekezést, továbbá a perek ésszerű időn belüli befejezését. A járásbírósági szinten alkalmazandó eltéréseket a Javaslatban külön fejezet rendezi. Ez rugalmas megoldási alternatívát jelent az egyszerűbb megítélésű, illetve a gyengébb fél jelenlétét feltételező ügyekben.

7. A bizonyítással kapcsolatos szabályok a Javaslatban átstrukturáltan kerültek rögzítésre, megszüntetve az elmúlt időszak jogszabály-módosításai által okozott szétzúrt állapotot és a dogmatikai ellentmondásokat kiküszöbölve. A szabad bizonyítás elvét felváltja a tényállás szabad megállapításának elve, a bizonyítási kötelezettség fogalmát a bizonyítási érdek. A Javaslatban foglalt szabályok kialakítása során az egyszerűsítés, a kapcsolódó joggyakorlat eredményeinek normaszintre emelése is szerepet játszott.

A Javaslat új jogintézményként szabályozza a bizonyítási szükséghelyzetet, a jogsértő bizonyítási eszközök perbeli felhasználhatóságát, a más eljárásokban keletkezett bizonyítékok bizonyító erejét a polgári perben.

A bizonyítási szükséghelyzetet azokra a kirívóan információ-aszimmetrikus helyzetekre ad szabályozási megoldást, amikor a bizonyító fél ellenfele rendelkezik a releváns bizonyítékok felett, és ezáltal képes a bizonyítás eredményességét megnehezíteni, esetleg ellehetetleníteni. A bizonyítási szükséghelyzet Javaslat szerinti jogkövetkezménye: a tény fennállásának megállapítása, ha a bíróban kétely e tekintetben nem merül fel.

A Javaslat rendezi a jogsértő módon keletkezett bizonyítási eszközök perbeli felhasználásának kereteit, de ezzel kapcsolatban nem állít fel abszolút tilalmat.

A Javaslat rendezi a más eljárásban keletkezett bizonyítékok felhasználhatóságát, a bizonyító erőt, illetve a felhasználhatóságot meghatározott garanciális jellegű követelményekhez köti.

A bizonyítással kapcsolatos szabályozás leglényegesebb újítása a szakértői bizonyítás koncepcionális megújítása. A Javaslat a szakértőt továbbra is bizonyítási eszköznek tekinti, és a peranyag szolgáltatásának felet terhelő kötelezettségét kiterjeszti a szakértői bizonyításra is, és úgy alakítja ki a szabályozást, mellyel a magánszakértői véleményt is megfelelően a rendszerbe illeszti.

8. A Javaslat hatékonyabbá teszi a perorvoslatok szabályait. E tekintetben a Javaslat kettős célt kíván megvalósítani: megfelelően érvényesüljön a jogorvoslathoz való jog, ugyanakkor a szabályozás – követve a feszes menetrendű elsőfokú eljárás szabályait – ne adjon lehetőséget

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

a perelhúzásra a perorvoslati eljárásokban sem. Erre tekintettel a Javaslat a fellebbezés tartalmi elemeit szigorúbban határozza meg, a másodfokú bíróság főszabály szerint tárgyaláson kívül bírálja el a fellebbezést, és a perek elhúzódását előidéző hatályon kívül helyezésre okot adó körülményeket is újraszabályozza.

A Javaslat lehetővé teszi, hogy a fellebbező az ítélet megváltoztatásra irányuló kérelem nélkül kizárólag hatályon kívül helyezést kérjen, normaszintre emelve ezzel az utóbbi évek joggyakorlatában foglalt megállapításokat.

A felülvizsgálat mint rendkívüli perorvoslat szabályai körében ún. vegyes rendszer kerül bevezetésre, amelyben objektív, kizáró feltételek keretei között megmarad a felülvizsgálathoz való jog, de egyes kizáró feltételekkel érintett határozatok esetében a Kúria jogegységi szempontokat is figyelembe véve engedélyezheti a felülvizsgálatot. Ebben a rendszerben a Javaslatban meghatározott értékhatár alatti ügyek esetében engedélyezheti a Kúria a felülvizsgálatot, jogegységi szempontokra figyelemmel, ill. akkor is, ha a felvetett jogkérdés különleges súlya illetve társadalmi jelentősége azt indokolja.

A Javaslat úgy teszi főszabállyá a tárgyaláson kívüli elbírálást, hogy tárgyalás tartására csak akkor ad lehetőséget, ha a Kúria a tárgyaláson való elbírálást szükségesnek tartja.

A Javaslat a perújítás korábbi formáját és a főbb szabályokat nagyrészt érintetlenül hagyva rendezi az Európai Unió Bíróságának és az Emberi Jogok Európai Bírósága ítéleteinek hatását.

9. A Javaslat két kollektív igényérvényesítési forma Pp.-ben történő szabályozására tesz javaslatot: a közérdekből indított perekre és a társult perlésre.

A társult per formájának bevezetése azért indokolt a közérdekű perek mellett, mert a jogalkotó a közérdekű perindítást csak bizonyos esetszabályozásokban teszi lehetővé. A társult per szabályai viszont akkor is megkönnyítik az egyedi igények összevont, kollektív érvényesítését, amikor a közérdek nem indokolja a közhatalom (pl. ügyész, hatóságok) beavatkozását, viszont az igények nagy száma és hasonlósága miatt a kollektív elbírálás hatékonysági előnyöket nyújt.

A Javaslat olyan kollektív igényérvényesítési eljárásra tesz javaslatot, melyben a jogosultak döntése és kifejezett nyilatkozata képezi annak alapját, hogy az igények együttesen, egyetlen perben legyenek elbíráltak. A társult per így az ún. opt-in modellt valósítja meg. Ebben a modellben a felperesek személyükben ismertek, azonosítottak.

Míg a Javaslat a közérdekű pert törvényszéki hatáskörbe emelte, addig a társult per pertárgyérték alapján, vagy a per tárgya alapján egyaránt tartozhat járásbírói, törvényszéki, vagy közigazgatási és munkaügyi bíróság hatáskörébe, ha a per a munkaügyi perek szabályainak hatálya alá tartozik.

10. A Javaslatban nagyobb teret kap az elektronikus kapcsolattartás, illeszkedve az elektronikus ügyintézési kerettörvény rendelkezéseire, de azokat a polgári per sajátosságaira tekintettel kialakítva. Ez mind az elektronikus kapcsolattartásra, mind a modern információs technológia polgári perbeli felhasználására vonatkozik.

A modern információs technológiák használatának fontosságát jelzi, hogy a jogalkotó a Koncepcióban megjelölt cél megvalósítását megkezdte már az új polgári perrendtartás előkészítésének időszakában.

RÉSZLETES INDOKOLÁS

ELSŐ RÉSZ

ALAPVETÉSEK

A TÖRVÉNY HATÁLYA, ALAPELVEK

1. A Javaslat alapelveket tartalmazó fejezete kizárólag azokat az elveket rögzíti, amelyek a per teljes életciklusa alatt érvényesülnek, amelyeknek az egész perrendtartáson átsugárzó hatásuk van. Az itt megfogalmazott elveknek a törvény rendelkezéseinek alkalmazása során érvényesülniük kell, áthatják a részletszabályokat.

Ez a kodifikációs technika egyfelől módot ad arra, hogy azok az alapelvek, amelyek egyes eljárási szakokhoz kötődnek szorosan, az adott szerkezeti egységnél kapjanak helyet, így pl. a tényállás szabad megállapításának elve, vagy a bizonyítékok szabad mérlegelésének elve a bizonyítás fejezetben. Másfelől azt is biztosítja, hogy az alapelveket mint keretjellegű szabályokat kitöltő részletszabályok, illetve azok megsértésének jogkövetkezményei ne az alapelvi fejezetbe, hanem a törvény általános rendelkezései vagy az egyes eljárási szakokra vonatkozó szabályok közé kerüljenek. Harmadrészt lehetőséget ad arra, hogy azok, az alapelvekhez szorosan kapcsolódó rendelkezések, amelyek az egyes perszakokhoz kötődnek, az adott fejezetbe épüljenek be, pl. a nyilvánosság elve mint igazságszolgáltatási alapelv a törvényben nem szerepel, de a nyilvánosság kizárásának eseteit a törvény a tárgyaláshoz kapcsolódóan szabályozza.

2. A Javaslat szándékoltan csökkenti a kódex elején megjelenített alapelvek számát, és azokat – a hatályos polgári perrendtartás alapelveitől eltérően – tömören, koncentráltan, tételszerűen fogalmazza meg, ami az alapelvek magas absztrakciós szintjét hivatott biztosítani.

3. A Javaslat alapelvei a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény társadalmi modelljére is figyelemmel vannak, tekintettel arra, hogy a perjogi szabályozás elveit a Polgári Törvénykönyvvel újraszabályozott polgári anyagi jogi jogviszonyokra irányadó elvekkel összhangban kell kialakítani. Ezért jelenik meg hangsúlyosan az új polgári perrendtartás elvei között a felek cselekvési autonómiája, mellérendeltsége, a felek magánautonómiájából eredő rendelkezési jog tiszteletben tartása, és a jóhiszeműség.

4. A Javaslat vezérlő elveinek kimunkálása során a külföldi perrendtartási törvények vonatkozó rendelkezései is a figyelem középpontjába kerültek. Az utóbbi évtizedekben újrakodifikált európai külföldi perrendtartási törvények jelentős része tartalmaz külön fejezetben alapelveket. E külföldi modellek, pl. a szlovén polgári perrendtartás (Zakon o pravdnem postopku, ZPP 1999), a litván polgári perrendtartás (Civilinio proceso kodeksas, 2002), a horvát polgári perrendtartás (Zakon o parničnom postupku, 1991) terjedelmes, önálló szerkezeti egységben megjelenített 10-17 részletező alapelvet tartalmaz, míg a mintaadónak tekinthető, a XIX. században kodifikált német (1877) és osztrák (1895) polgári perrendtartás külön fejezetben alapelveket nem rögzít. A német és osztrák szabályozást alapul vevő magyar 1911. évi I. törvénycikk sem tartalmazott önálló alapelvi fejezetet.

A Javaslat azt a kodifikációs megoldást követi, amely pl. a 2011-ben hatályba lépett svájci szövetségi polgári perrendtartás (Zivilprozessordnung, ZPO, 2008) önálló alapelvi fejezetét is jellemzi: a törvénykönyv egészére vonatkozó alapelvek jelenjenek meg tömör megfogalmazásban.

5. A Javaslatban nem jelennek meg azok az igazságszolgáltatási alapelvek, amelyeket rögzítenek nemzetközi jogi dokumentumok, különösen az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én kelt Egyezmény, az Emberi Jogok Európai Egyezménye (a továbbiakban: EJEE), az Alaptörvény, a bíróságok

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény (a továbbiakban: Bszi.) vagy a bírák jogállásáról és javadalmazásáról szóló 2011. évi CLXII. törvény (a továbbiakban: Bjt.), mert azok megismétlése az új polgári perrendtartásban szükségtelen.

A törvény hatálya

A Javaslat, összhangban a szabályozási hagyományainkkal, nem határozza meg, hogy polgári pert ki és milyen esetben indíthat jogai érvényesítése érdekében. A bíróság előtti igényérvényesítési jogosultság tehát nem a perjog szabályaiból következik, hanem egyrészt alkotmányos megalapozottságú, másrészt az anyagi jog rendelkezésein alapul: a bírósághoz fordulás joga alkotmányos alapjog [Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bek.], a polgári jog területén pedig a Ptk. 1:6. § biztosítja általános érvénnyel a bírói utat.

Az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében garantált tisztességes eljárás elvét az Alkotmánybíróság több határozatában is részletesen elemezte. Ennek értelmezésével nevesíthetők a tisztességes eljáráshoz való jog tartalmát kitöltő ún. részjogosítványok, amelyek közül a hatékony bírói jogvédelem követelménye megjelenítésre kerül a törvény alapelvei között. Önmagában a bírói út igénybevételének formális biztosítása nem elegendő az eljárási garanciák teljesedéséhez, hiszen az alkotmányos szabályban előírt garanciák éppen azt a célt szolgálják, hogy azok megtartásával a bíróság a véglegesség igényével hozhasson érdemi döntést. A tisztességes eljárás követelménye tehát magában foglalja a hatékony bírói jogvédelem igényét is. [7/2013. (III. 1.) AB határozat].

A Javaslat törvény hatályára vonatkozó rendelkezésének jelentősége, hogy a bírói út megnyitása esetében általánosan, főszabály szerint a polgári perrendtartást teszi a magyar bíróságok eljárására irányadó eljárásjoggá. Ez azonban nem zárja ki azt, hogy a törvényalkotó egyes speciális esetekre külön eljárási szabályokat alkosson (pl. közigazgatási jogvitákra). Ha azonban nincs ilyen eltérő szabály, akkor a bíróságnak a polgári perrendtartást kell alkalmaznia, ha a törvényalkotó biztosította a bíróság előtti igényérvényesítés jogát.

A Javaslatnak a törvény hatályára vonatkozó rendelkezése terminológiájában tudatosan a Ptk.-hoz, illetve az alkotmányjogi fogalomhasználathoz igazodik. Ez a megoldás elkerüli a bírói útra tartozó igények tartalmi körülírását is (ilyen lehetne pl. a személyi és vagyoni viszonyokra, illetve jogvitára utalás), ami azért hasznos, mert egyrészt megkíméli a bíróságot attól a kettős értékeléstől, hogy az anyagi jogi jogosultság fennállása előtt/mellett azt is vizsgálja, hogy az érvényesített jog személyi vagy vagyoni jellegű-e, illetve van-e jogvita a felek között, másrészt kizárja annak a jogszabályütközésnek a lehetőségét, amely akkor állna elő, ha az anyagi vagy az alaptörvényi szabályból levezethető lenne a bírói út valamely jog érvényesítésére, viszont a perrendtartás által alkalmazott tartalmi körülírás nem fedné le az adott jogtípust.

Az alapelvek rendeltetése

Az alapelvek rendeltetését megfogalmazó szabály azt az üzenetet hordozza, hogy az egész kódexet átható alapelvek megjelenítésének funkciója van: a törvény rendelkezéseinek értelmezése körében a jelen fejezetben foglalt alapelveknek kiemelt jelentőségük van. A Javaslat szóhasználata kifejezi azt, hogy nem kizárólag az e fejezetben foglalt alapelvek érvényesülését kell a törvény rendelkezéseinek biztosítania, és figyelembe venni az egyes rendelkezések értelmezése során, mert a nemzetközi egyezményekben, az uniós jogban, az Alaptörvényben és más, így a bírósági szervezeti törvényben megfogalmazott alapelvek érvényre jutását is garantálnia kell az eljárási törvénynek, de az e fejezetben megfogalmazott alapelveknek meghatározó jogértelmezést elősegítő szerepük van.

Az alapelvek a jogalkalmazók számára a jogértelmezést elősegítő funkción túl egységesítési funkcióval is bírnak, eligazítják a bírót, ha mozgástér van valamilyen döntésre, illetve jogokat

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

és kötelezettségeket alapozhatnak meg a törvény által nem rendezett kérdésekben. Ugyanakkor a törvényben konkrétan meghatározott kötelezettséget nem tehetik terheesebbé, és jogot nem csorbíthatnak. Az alapelvek szabályozási hiányok esetén hízagpótló funkciót is betöltenek és zsinórmértékül szolgálnak.

A rendelkezési elv

A magánautonómiából következő önrendelkezési jognak messzemenően érvényesülnie kell a magánjogi jogviták bíróság elé vitele, és bíróság előtti érvényesítése során, ami a rendelkezési elvben fejeződik ki.

Már az 1911. évi I. törvénycikkkel kapcsolatban kifejezésre juttatta a korabeli szakirodalom, hogy „a magánjogi jogviszonyok tekintetében a fél akaraturalma a szabály, érthető, hogy az állam ezt a szabályt a reájuk vonatkozó, illetve a velük kapcsolatos jogvédelemre is alkalmazza: a bíróság csak akkor adjon jogvédelmet, ha azt a fél kéri, de ekkor mindenesetre köteles azt megadni. A fél az ő rendelkezéséből kifolyólag a magánjogi jogviszony fölött is rendelkezik, hogy kapjon-e perbeli jogvédelmet. Ez a fél akaraturalmát jelenti a bíróság akarata fölött a magánjogi védelem tekintetében, s a bíróság köteles hozzá alkalmazkodni. A fél akaraturalma a peralapítás után nem egy, hanem kétoldalú.” (Magyary Géza, Nizsalovszky Endre: Magyar polgári perjog, Franklin-Társulat Kiadása, Budapest, 1940. 220. o.)

A rendelkezési elv a polgári per legfontosabb rendező elve. Az Alkotmánybíróság az ügyészi perindítással kapcsolatos 1/1994. (I. 7.) AB határozatában kifejtette, hogy a feleket megillető rendelkezési jog azt jelenti, hogy a fél anyagi és eljárási jogaival szabadon rendelkezik, így mindenkinek szabadságában áll anyagi jogainak eljárási érvényesítése, a bíróság igénybevétele, peres vagy nemperes eljárás kezdeményezése is. Az eljárásjogi értelemben vett fél rendelkezési joga az alkotmányos önrendelkezési jog egyik aspektusa, eljárásjogi vonatkozása, amely az egyén autonómiáját érinti, illetőleg azzal kapcsolatos. A jogvitában érdekelt félnek alkotmányos joga van arra, hogy ügyét bíróság elé vigye. Ez a jog - hasonlóan a többi szabadságjoghoz - magában foglalja annak szabadságát is, hogy e joggal ne éljen.

A rendszerváltást követően nyerte el a hatályos polgári perrendtartás I. fejezetében a rendelkezési elv azt a tartalmát, amelyben kifejezésre jut a kérelemre történő eljárás elve, a kérelemhez kötöttség elve, továbbá a bizonyítás feletti rendelkezési jogot kifejező tárgyalási elv.

A Javaslat a hatályos polgári perrendtartásban foglaltakhoz képest elvontabb módon definiálja a rendelkezési elvet, amelyben a felek magánjogi cselekvési autonómiájának perbeli kifejeződése nyer alapvető megfogalmazást.

Ez egyfelől jelenti az anyagi jogok feletti szabad rendelkezést, amelynek egyik megnyilvánulása az, hogy a fél dönthet arról, igényét bíróság előtt érvényesíti-e, vagy attól tartózkodik, másfelől kifejezi azt, hogy a perben a bíróság egyes perbeli cselekményeket is kizárólag a felek rendelkezése alapján végezhet.

Mivel maga a perindítási jog is az anyagi jogra vezethető vissza, a perrendtartásnak a rendelkezési elvnek ezt az aspektusát nem kell külön deklarálnia. Ugyanakkor azt célszerű elvi élel kimondani, hogy a per megindítása, az anyagi jogi jogosultság peresítése semmilyen értelemben nem korlátozza a fél szabad rendelkezését az anyagi jogi jogai felett. Sem a jogok per alatt állása, sem esetleges megítélése/elutasítása nem változtat az anyagi jogi jogosultság minőségén, jellegén, az éppúgy magánjogi színezetű marad, mint a perindítás előtt, ezen a magánjogi típusú jognak a közjogi érvényesítési rezsím alá vetése („perbevitele”) sem változtat.

Az anyagi jogi háttérű rendelkezési elvből ugyanakkor nem következik az, hogy a per alakítása, lefolytatása, illetve a perbeli jogok gyakorlása terén is teljes szabadság illetné meg a feleket. Az anyagi jogi szabad rendelkezés tehát nem transzformálódik automatikusan eljárási (eljárásjogi) szabad rendelkezéssé. Ennek oka az, hogy a per közjogi jogviszonyt hoz létre,

abban a közhatalom képviselőjeként a bíróság is részt vesz, ami a felek rendelkezési jogának korlátozását olykor szükségessé tevő közérdekű szempontok érvényesítését is magával hozza. Másfelől az ellenérdekű felek teljes rendelkezési szabadságát egyszerre nem is lehetne érvényesíteni, ezek között (ismét csak korlátozásokkal járó) egyensúlyt kell teremteni. Ezen okokból például nem a felek határozzák meg az eljárás szabályait, az eljárási cselekményeik formáját, határidejét, tartalmát nem alakíthatják szabadon saját belátásuk szerint. A felek konkuráló érdekeinek együttes mérlegelése alapján alapvető eljárási lépések tekintetében is korlátozódik a fél szabad rendelkezése, pl. a felperes bizonyos idő után már csak alperesi hozzájárulással állhat el keresetétől. Bizonyos eljárásjogi jogokat tehát a Javaslat egyáltalán nem, vagy csak korlátokkal, feltételekkel ad meg a feleknek.

Ugyanakkor a felek rendelkezési joga maradéktalanul érvényesül az eljárás vonatkozásában is abban az értelemben, hogy magunk döntik el, élnek-e a törvényben biztosított jogaikkal (pl. senki nem köteles védekezni vagy fellebbezni). Ha azonban az eljárási jogaik gyakorlása mellett döntenek, akkor a jogok gyakorlásának módja ismét korlátozás alá esik (jóhiszemű joggyakorlás, eljárás-támogatás).

A hivatalbóli eljárás ellentétét kifejezésre juttató kérelemre történő eljárás elve, mely szerint a bíróság a magánjogi jogvitákat erre irányuló kérelem esetén bírálja el, és a kérelemhez kötöttség elve (ne eat iudex ultra petita partium) az alapelvi fejezeten kívül, az általános rendelkezések között, a per teljes életciklusa alatt érvényesülő rendelkezések között kapnak helyet.

A perkoncentráció elve

A perkoncentráció a Javaslat egyik kiemelt jogalkotói célkitűzése. Azt célozza, hogy a felek közötti jogvita mibenléte minél korábban tisztázódjon, és a bíróság számára az ítélet meghozatalához szükséges valamennyi tény és bizonyíték a lehető legkorábban rendelkezésre álljon, azaz a jogvita anyagi jogi és eljárásjogi keretei minél korábban rögzüljenek.

A perkoncentrációnak, ahhoz, hogy érvényesülni tudjon, a polgári per egészét át kell hatnia, a per szerkezetében, a részletszabályokban és a bírói attitűdben is egyaránt meg kell jelennie. A perkoncentráció lényegében az eljárás rendezőelvének tekinthető.

Ez a követelmény mind a bíróságtól, mind a felektől az eddigiektől részben eltérő szerepfelfogást kíván meg, és bár a Javaslat mind alapelvi szinten, mind a Javaslat szerkezete és tételesjogi szabályai körében is kifejezésre juttatja ezeket az elvárásokat, a perkoncentráció elvét annak újdonsága miatt indokolt önálló alapelvként megjeleníteni.

A perkoncentráció elve a szociális polgári per alapvető célkitűzése volt: a per legyen egyszerű, gyors és olcsó. Az Emberi Jogok Európai Egyezménye nemzetközi kötelezettségként fogalmazza meg a per ésszerű időn belül történő befejezését, a koncentrált per követelményét, az elhúzódnak az eljárás alapvető fogyatékoságaként értékelendő.

A perkoncentráció azt célozza, hogy a jogvitát egy, jól előkészített tárgyaláson elbírálhassa a bíróság. Ezt fejezi ki a CEPEJ (European Commission for the Efficiency of Justice) 2006. évi ajánlása, mely szerint az eljárásoknak (tárgyalásoknak) a lehető legkoncentráltabbnak kell lenniük, ahhoz, hogy hatékonyak legyenek. Egy tipikus eljárást nem több mint két tárgyaláson be kellene fejezni, melyből az első egy előkészítő tárgyalás kifejezetten előkészítő jelleggel, míg a második a bizonyítás lefolytatását szolgálja, és ha lehetséges, az érdemi döntés meghozatalát.

Azokban a külföldi perrendtartási kódexekben, ahol nevesítik a perkoncentráció elvét, szintén az egy érdemi tárgyaláson történő elbírálás fejezi ki annak lényegét, így pl. a litván polgári perrendtartás 7. §-ában, vagy a német polgári perrendtartás 272. § (1) bekezdésében.

Az egy tárgyaláson való érdemi befejezés kívánalma megjelent az 1911. évi I. törvénycikk 224. §-ában, és következik a hatályos Pp. 141. § (1) bekezdéséből is.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

A perkoncentráció követelményének címzettje tehát egyfelől a bíróság, másfelől a felek, azaz az ő irányukban fogalmaznak meg további elvárásokat a perkoncentráció elvét megjelenítő európai eljárási kódexek is.

A bíróságot e tekintetben terhelő kötelezettség, hogy biztosítsa a per tisztességes tárgyalását és ésszerű időn belül történő befejezését, és szükség esetén tevőlegesen mozdítsa elő a felek eljárás-támogatási kötelezettségét. Ezek, a bíróság irányában megfogalmazott kötelezettségek megjelennek nemzetközi dokumentumokban és az Alaptörvényben, illetve alapelvi szinten a törvényben a közrehatási tevékenység rögzítésével.

A felek irányában a perkoncentráció biztosítása érdekében megfogalmazott követelményeket a Javaslat részben az eljárás-támogatási kötelezettség keretei között írja elő, ezért függ össze szorosan a perkoncentráció, a felek eljárás-támogatása, és a bíróság közrehatása, ami a Javaslat kiemelt jogalkotói célkitűzésének: a perhatékonyság rendszerszintű biztosításának három tartópillére.

A perkoncentráció elve látszólag csak az idődimenziót hangsúlyozza, azonban ebben értelemszerűen egy hatékonysági elem is benne van, hiszen az elbírálás felgyorsításának egyik eszköze a ráfordítások mérséklése (pl. a bíróság logikai sorrendbe rendezi az eldöntendő kérdéseket, és ennek mentén haladva nem enged idejekorán felesleges vitát és előadásokat a csak később sorra kerülő részletkérdésekben). Továbbá azt is érdemes kiemelni, hogy a „szükséges” jelző a fellelőadások tartalmi követelményeire utal, tehát a perkoncentrációt az szolgálja, ha a bíróság nem csak a gyorsaságot tartja szem előtt, hanem azt is, hogy a nyilatkozatok adekvátak legyenek és csak az eldöntendő kérdések szempontjából releváns tényeket és érveket tartalmazzanak.

A Javaslat alapelvei körében tudatosan vannak átfedések az egyes alapelvek tartalmi elemeiben, mert több alapelv keretei között indokolt kifejezni, hogy milyen magatartást követel meg a koncentrált per a bíróságtól, a felektől és a per más résztvevőitől.

A felek eljárás-támogatási és igazmondási kötelezettsége

A Javaslat egyik fő célkitűzése a perkoncentráció biztosítása, ami azt célozza, hogy a jogvita tartalma, tárgya, a per anyagi jogi és eljárásjogi keretei minél korábban rögzüljenek. Ez indokolja az osztott perszerkezet bevezetését is, ahol az eljárás két szakaszának a jogvita rendezésével kapcsolatos eltérő funkciói is a perkoncentrációt hivatottak biztosítani. Ahhoz, hogy a perkoncentráció megvalósulhasson, alapelvi szinten kell meghatározni, hogy a feleket milyen kötelezettség terheli a per előre vitele érdekében.

A fél eljárás-támogatási kötelezettségének alapelvi szintű hangsúlyozása a magánautonómiából eredő rendelkezési elv egyenes következménye. Ha a fél a jogvitát a bíróság elé viszi, akkor annak előre vitele érdekében eljárási kötelezettségei keletkeznek, ha ezeknek nem tesz eleget, annak eljárási következményei (preklúzió, bizonyítatlanság stb.) a felet terhelik. Az elv valamennyi eljárási cselekményre vonatkozik, így a nyilatkozatok, indítványok, bizonyítékok előterjesztésére és a tárgyaláson történő megjelenésre is.

Az eljárás-támogatási kötelezettség ugyanakkor hangsúlyosan jeleníti meg a jogérvényesítési út közjogi jellegének félre háruló következményeit is.

A Javaslat a fél eljárás-támogatási kötelezettségének alapelvi szintű rögzítésével kívánja kifejezésre juttatni a fél fokozott eljárásjogi felelősségét a bíróság elé vitt jogvita előre vitelével kapcsolatban.

Az eljárás-támogatás elve tevőlegességet, aktivitást kíván meg a felektől. A támogatás nem csak az időszerűség javításához szükséges, de a hatékonyság érdekében is. A hatékonyság a ráfordítás és eredményesség viszonyát leíró fogalom, így a hatékonyság javítása a lehető legkisebb ráfordítást, illetve azonos ráfordítás mellett a lehető legjobb eredmény elérését jelenti. Az eljárásjog nyelvén ez lefordítható a célirányos, adekvát, lényegre törő nyilatkozatok kívánalmára, illetve a költségtakarékosságra.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

Fontos kihangsúlyozni, hogy a fél eljárás-támogatási kötelezettsége nemcsak akkortól áll be, amikortól a per hárompólusúvá válik, azaz a keresetlevél alperes részére történő kézbesítésétől, hanem már a per megindításával, ezért támaszt a Javaslat fokozott elvárásokat a pert kezdeményező fél keresetével szemben is.

Az „eljárás-támogatási kötelezettség” kiegészítő elvként megjelent az 1911. évi I. törvénycikk rendelkezései között is, mint a perbeli köteleességek teljesítésének elve, mely a bíróság rendelkezéseinek megfelelő cselekvés kötelezettségét jelentette a felek részéről. ((Magyary Géza, Nizsalovszky Endre: Magyar polgári perjog, Franklin-Társulat Kiadása, Budapest, 1940. 234. o.)

A hatályos Pp. is tartalmaz a feleket terhelő kötelezettséget a per előre vitele érdekében, így a Pp. 141. § (2) bekezdése alatt, amikor előírja, hogy a fél tényállításait, nyilatkozatait a per állása szerint a „gondos és az eljárást elősegítő” pervitelnek megfelelően köteles előadni. Ezt emeli alapelvi szintre a törvény.

A Javaslat a fél eljárás-támogatási kötelezettsége körében helyezi el a felet terhelő igazmondási kötelezettséget. Az igazmondási kötelezettség (egészen pontosan: a perbeli hazugság tilalma) az 1911. évi I. törvénycikk hatálybalépése óta jelen van perjogi szabályozásunkban. Az 1911. évi I. törvénycikk 222. §-a a hatályos Pp. 8. § (3) bekezdéséhez hasonlóan határozta meg az igazmondási kötelezettség tartalmát.

A hatályos Pp. 8. §-a a felet és a képviselőt terhelő igazmondási kötelezettséget a jóhiszemű pervitel egyik elemeként szabályozza, emellett nevesítve a jóhiszemű joggyakorlás körébe tartozó, de az igazmondási kötelezettségen túlmutató elemeket is, így a perelhúzás és minden olyan cselekmény megtételének tilalmát, amivel a fél felesleges költségeket okoz.

A törvény más szemlélettel, a felek eljárás-támogatási kötelezettségével köti össze, annak elemeként nevesíti az igazmondási kötelezettséget.

Ennek egyik indoka, hogy a hatályos Pp. 8. §-ában foglalt egyes rendelkezések címzett köre eltérő. Míg a 8. § (1) bekezdés alatt rögzített „rendeltetésszerű joggyakorlás” követelményének címzettjei a felek és a per más résztvevői, hasonlóan a 8. § (4) bekezdése alatt nevesített perelhúzás tilalmához, addig a 8. § (3) bekezdés alatt előírt igazmondási kötelezettség (perbeli hazugság tilalmának) címzettjei kizárólag a felek, illetve képviselőik.

A dogmatikai tisztaság is megköveteli a hatályos szabályozás felülvizsgálatát.

Emellett a polgári per társadalmi költségei is szükségessé teszik a fél felelősségének hangsúlyozását a tényállítások, és az általa megtett nyilatkozatok valóságtartalma tekintetében.

A Javaslat által előírt igazmondási kötelezettség alapján a felek a valóság feltárására csak annyiban kötelezhetők, amennyiben nyilatkozatot kívánnak tenni. Olyan tények, körülmények feltárására, amely a bíróság elé vitt jogaik érvényesítésével, perbeli érdekeikkel ellentétes, nem kötelezhetők, vagyis nem ír elő abszolút igazmondási kötelezettséget a törvény. A felek igazmondási kötelezettsége az aktív és a passzív tényállításokra terjed ki (állítás-tagadás).

Az igazmondási kötelezettség irányadó a képviselőre és a beavatkozóra is, amennyiben tényállítást vagy nyilatkozatot tesz. Mivel az eljárás egyéb résztvevői, különösen a bizonyítási eszköznek tekintett tanú, szakértő dogmatikai szempontból a félétől eltérő megítélés alá eső tényállításokat tesznek, ezért az ő tekintetükben, a rájuk vonatkozó speciális szabályok (hamis tanúzás, hamis véleményadás stb.) és jogkövetkezmények irányadók.

Az igazmondási kötelezettség eljárás-támogatási kötelezettséggel együtt történő szabályozásának koncepciója megjelent az 1911. évi I. törvénycikk már idézett „a perbeli köteleességek teljesítésének elve” körében. A felek részéről ez a köteleességteljesítés bizonyos határok közt az igazmondásban és a bíróság rendelkezéseinek megfelelő cselekvésben állt. (Magyary Géza, Nizsalovszky Endre: Magyar polgári perjog, Franklin-Társulat Kiadása, Budapest, 1940. 234. o.)

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

Az elmúlt évtizedekben újrakodifikált több európai kódexben is nevesítik az igazmondási kötelezettséget, de a mintaadónak tekintendő német és osztrák polgári perrendtartás is tartalmazza azt. Az osztrák polgári perrendtartás 178. §-a a törvény a Javaslat jelen §-ához hasonlóan együtt szabályozza a fél eljárás-támogatási és igazmondási kötelezettségét.

A jóhiszeműség elve

A Javaslatban nevesített jóhiszeműség elvének személyi és tárgyi hatálya tágabb a feleket (és képviselőiket) terhelő igazmondási kötelezettségnél, ez indokolja az alapelv külön megjelenítését, tartalmának kiterjesztését és leválasztását az igazmondási kötelezettségtől.

A jóhiszemű eljárás követelménye – hasonlóan a hatályos Pp. 8. § (1) bekezdésében foglaltakhoz – a feleken kívül az eljárás egyéb résztvevőire, azaz más perbeli személyekre is vonatkozik: képviselőre, beavatkozóra, tanúra, szakértőre, tolmácsra; tágan értelmezve mindenkire, aki részt vehet a peres eljárásban. Tárgyi hatályát tekintve is túlmutat az igazmondási kötelezettségen, mert általános módon fogalmazza meg a jóhiszemű joggyakorlás követelményét: ebbe beletartozik a per elhúzásától, a felesleges többletköltség okozásától, valamint mindazon magatartásoktól való tartózkodás is, amelyek az eljárást egyéb módon elnehezítik vagy egyébként az eljárási jogok visszaélészerű gyakorlását valósítják meg.

A jóhiszeműség (principle of good faith and fair dealing) a magánjogban olyan objektív követelmény, mely az eljárási jogok gyakorlása és a perbeli kötelezettségek teljesítése tekintetében is objektív zsinórmértéket jelent.

Az objektivitás alatt azt értjük, hogy a jóhiszemű eljárással ellentétes magatartások, cselekmények megállapíthatósága független a jogalany szubjektív tudatától, annak megítélése körében a magatartás szubjektív oldalának nincs relevanciája. (Gáspárdy László: Alapvető elvek, in: Polgári eljárásjog – Kommentár a gyakorlat számára (szerk: Petrik Ferenc), HVG-ORAC Kiadó, 1994. 21. o.)

A jóhiszeműség a felek és az egyéb perbeli személyek magatartására, cselekményeire általánosan, az eljárás teljes időtartama alatt irányadó, és amelynek alapján a visszaélészerű, rendeltetésellenes, a polgári per, illetve az alkalmazandó konkrét eljárási szabály céljával ellentétes perbeli magatartás, eljárási cselekmény megítélhető, illetőleg megakadályozható, elhárítható.

A bíróság közrehatási tevékenysége

A Javaslat egyik jellegadó sajátossága a bíróság szerepének erősítése a jogvita tárgyi kereteinek tisztázásában, amelyet az anyagi pervezetés foglal össze. Valamennyi újrakodifikált európai perrendben megfigyelhető a bírói aktivitás fokozódása, csak annak intenzitásában, kiterjedtségében vannak eltérések.

Az aktív bírói attitűd előírása egyben a koncentrált per nemzetközi követelményének is hivatott eleget tenni, amit több nemzetközi dokumentum is kiemel, köztük az Európa Tanács igazságszolgáltatás hatékonysága biztosításáért felállított bizottságának (CEPEJ- European Commission for the Efficiency of Justice) 2006. évi ajánlása, mely szerint a bírónak kifejezetten aktív, ügyet menedzselő szerepet kell játszania a polgári perekben. A bírói „inaktivitás” az Emberi Jogok Európai Bíróságának gyakorlatában is szigorú megítélés alá esik.

A Javaslat egyik fő célkitűzése a perkonzentráció biztosítása, amely a felek oldaláról a fokozott eljárási felelősség elvárásában ölt testet, melynek előmozdításához szükséges eszközöket ugyanakkor a bíróság számára is biztosítani kell az anyagi pervezetés formájában. A bíróság köteles őrködni a felett, hogy a felek törvényes kötelezettségeiknek eleget tegyenek. Bizonyos esetekben azonban ez nem elég, mert a legigyekezőbb, legjóhiszeműbb fél

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

sem tudja, hogy pontosan mit szükséges tennie ahhoz, hogy a per gyorsan és a lehető legkisebb ráfordítással eldönthető, befejezhető legyen. Ezért a bíróságnak magának is aktívan hozzá kell járulnia ahhoz, hogy a felek megtudják, mit kell tenniük a per mielőbbi érdemi eldöntése érdekében.

A bíróság közrehatási tevékenységének a feleket megillető rendelkezési jog érvényesítésülését kell hatékonyan elősegítenie. Az új perrendben központi szerepet játszó bírói közrehatás, melynek eszközei a kérdezés, a nyilatkozattételre felhívás, a tájékoztatás, a perkoncentrációt biztosítja. A perkoncentráció megvalósulása érdekében a bírói közrehatás ösztönözheti a felet a rendelkezési joga gyakorlására, az erről ugyanakkor mindig a fél dönt.

A bíró, mintegy katalizátorként aktívan előmozdítja, hogy a felek a perceseletek eredményeit a szándékaiknak megfelelően teljesíthessék, ugyanakkor nem vehet át a felektől olyan feladatokat, amelyek elvégzésére képesek, és nem avatkozhat olyan kérdésekbe, amelyek a felek magánautonómiája alá tartoznak.

Az anyagi pervezetés a bíró részére hatékony eszközt ad arra, hogy időt, költséget, energiát takarítson meg és a per elhúzódását megakadályozza. Alkalmazása által az eljárás hatékonyabb, következetesebb és átláthatóbb, a jogilag releváns körülményekre koncentrálódik, ezáltal a jogbiztonságot kellő időben helyreállítja, így a pergazdaságosságot szolgálja.

A Javaslat további szerkezeti egységei pontosan meghatározzák, hogy a bíróság a per előkészítő szakában, illetve a bizonyítási szakban milyen eszközökkel rendelkezik a tényállítások, jogállítások körében a felek előadásának tisztázására, de jelentőségénél fogva az anyagi pervezetés mint a bíróság közrehatási tevékenysége meg kell, hogy jelenjen az Javaslat alapelvei között.

MÁSODIK RÉSZ

ÁLTALÁNOS RENDELKEZÉSEK

Értelmező rendelkezések

A Javaslat tartalmilag fenntartja a gazdálkodó szervezet fogalmát, ugyanakkor a fogalmat jelölő elavult kifejezést „gazdálkodó személy” megnevezésre cseréli. A gazdálkodó személy megjelölés jobban leírja a hatályos szabályozás szerinti gazdálkodó szervezet fogalma alá tartozó meglehetősen összetett személyi kört. E személyi körbe tartozik többek között az egyéni vállalkozó is, aki se nem jogi személy, se nem szervezet, de vannak a felsorolásban nem jogi személy szervezetek is. Az összetett személyi kör miatt az absztrakt fogalomalkotásra a Javaslat nem tesz kísérletet, ugyanakkor fenntartja az új Ptk. megalkotásával összefüggésben aktualizált, gyakorlati szempontból jól alkalmazható, tételes felsorolást adó fogalmat, amelyre számtalan ágazati norma utal.

A fogyasztó és vállalkozás fogalmat a Ptk. definiálja. Az illetékességi szabályok között indokolt használni e fogalmakat, azok anyagi jog által meghatározott tartalmának megfelelően, ezért a Javaslat az értelmező rendelkezések között elhelyezett utaló szabállyal írja elő a Ptk. definícióinak alkalmazását. A Javaslat a hozzátartozó fogalmát is a Ptk. definíciójára utalva határozza meg, az egységes fogalomhasználat érdekében.

A jogi személyek alapításával és törvényes működésével kapcsolatos perek meghatározása a vonatkozó hatásköri szabály megfelelő értelmezése érdekében szükséges.

A keresetkiterjesztés fogalma a Javaslat szerint azokra az esetekre fog kiterjedni, amikor a kereset a – jogutódlás esetét kivéve – további felperes perbelépése, vagy további alperes perbevonása miatt egészül ki.

A médiatartalom-szolgáltató fogalmára vonatkozó utaló szabályt a Javaslat a hatályos szabályozással egyezően fenntartja.

A hatályos Pp. egyaránt alkalmazza a jogi személy és a jogi személyiséggel nem rendelkező szervezet kifejezéseket, ugyanakkor a szabályozás egyszerűsítése és egységesítése érdekében a Javaslat bevezeti a nem természetes személy megjelölést, amely mindazon személyek gyűjtőfogalmaként funkcionál, amelyek nem minősülnek természetes személynek, ugyanakkor jogszabályi rendelkezés alapján perbeli jog- és cselekvőképességgel rendelkeznek.

Meghatározásra kerül a vagyoni jogi per fogalma a hatásköri szabályok megfelelő értelmezése érdekében. A Javaslat szerint vagyoni jogi per az a per, amelyben az érvényesített igény a fél vagyoni jogain alapul vagy értéke pénzösszegben kifejezhető. A polgári jog ugyanis a felek személyi állapotát, személyiségi jogait és vagyoni viszonyait szabályozza. A vagyoni jogviszonyok tárgyában indított perek a vagyoni jogi perek, amelyek hatására a felek vagyoni helyzetében változás következhet be. A tisztán pénzkövetelés iránt indított perek mellett ide tartoznak azok a nem meghatározható pertárgyértékű kötelmi, dologi és öröklési jogi perek is, amelyek a felek vagyoni jogosultságait érintik.

A Ptk. kifejezetten különválasztja a törvényes és szervezeti képviselő fogalmát, erre tekintettel a perrendtartásban is kifejezetten rendelkezni szükséges a szervezeti képviselő képviseleti jogosultságáról. Perjogi szempontból ugyanakkor a két képviselői minőség között érdemben nem indokolt különbséget tenni, így annak érdekében, hogy ez a polgári per terminológiájában ne okozzon felesleges megkettőződést, a Javaslat az értelmező rendelkezések között a rövid megjelölés technikájának alkalmazásával úgy rendelkezik, hogy a törvényes képviselőre vonatkozó rendelkezéseket a szervezeti képviselőre is alkalmazni kell, azaz e törvény alkalmazásában törvényes képviselőnek minősül a szervezeti képviselő is.

Általános szabályok

Az általános rendelkezések között az Első Részben megfogalmazott alapelvekkel szoros kapcsolatban álló részletszabályok mint alapvető rendelkezések kerülnek elsőként elhelyezésre a Javaslat Második Részében. Itt nyer megfogalmazást a rendelkezési elvből következő kérelemre történő eljárás és a kérelemhez kötöttség szabályának kimondása, a bizonyítás feletti rendelkezést kifejező, a felek peranyag-szolgáltatási kötelezettségének rögzítése. A fegyverek egyenlősége biztosításának követelménye mint a tisztességes eljárás részjogosítványa is nevesítést nyer az alapvető rendelkezések között.

A Javaslat kiegészíti a más hatósági határozatok polgári perre vonatkozó hatályával kapcsolatos rendelkezéseket a közigazgatási ügyekre vonatkozó szabályokkal, mivel az önálló közigazgatási perrendtartás megalkotására tekintettel rendezni kell a közigazgatási és polgári ügyekben eljáró bíróságok döntéseinek egymáshoz való viszonyát.

Elsődlegesen rögzítésre kerül, hogy ha a közigazgatási ügyben eljáró bíróság saját hatáskörét állapítja meg, e döntése a polgári ügyben eljáró bíróságot köti. E rendelkezésből következik, hogy ha a közigazgatási ügyben eljáró bíróság előtt az ügy folyamatban van és a közigazgatási ügyben eljáró bíróság saját hatáskörének hiányát meg nem állapítva eljár, akkor függetlenül attól, hogy ugyanabban az ügyben a polgári ügyben eljáró bíróság előtt mikor indult meg az eljárás – a közigazgatási peres eljárás megindítását megelőzően, vagy azt követően – a polgári peres eljárást hivatalból meg kell szüntetni. Az erre vonatkozó rendelkezés az eljárás hivatalból való megszüntetésével kapcsolatos okok között kerül meghatározásra. Itt indokolt ugyanakkor utalni arra is, hogy ha a közigazgatási peres eljárás nincs folyamatban, de a polgári ügyben eljáró bíróság úgy ítéli meg, hogy az előtte folyamatban lévő ügy a közigazgatási ügyben eljáró bíróság hatáskörébe tartozik, akkor az eljárás megszüntetésével egyidejűleg az ügy iratainak a közigazgatási ügyben eljáró bírósághoz történő áttételéről is rendelkezik. Összefoglalóan tehát megállapítható, hogy párhuzamosan folyamatban lévő eljárások esetén a polgári eljárás – áttétel mellőzésével történő – megszüntetésének van helye, míg közigazgatási eljárás hiányában az ügy áttételének is. Ez utóbbi esetben hatásköri összeütközés esetén, vagyis akkor, ha a közigazgatási ügyben eljáró bíróság is hatáskörének hiányát állapítaná meg, az eljáró bíróság kijelölésére kerülhet sor a Kúria előtti eljárásban, amelyre a közigazgatási perrendtartás speciális rendelkezései vonatkoznak.

Ha a közigazgatási ügyben eljáró bíróság közigazgatási tevékenység jogszerűségének kérdését jogerősen elbírált, ebben a kérdésben a polgári ügyben eljáró bíróság ellentétes álláspontra nem helyezkedhet. Itt kerül rögzítésre az a speciális rendelkezés is, hogy a közigazgatási jogkörben okozott kár megtérítése iránti igény érvényesíthetőségének feltétele, hogy a közigazgatási ügyben eljáró bíróság a jogsértést jogerősen megállapítsa, feltéve, hogy a

közigazgatási bírói út biztosított. A közhatalom gyakorlásával okozott kárigény elbírálása tehát ezekben az esetekben – közigazgatási jogkörben okozott károk – is a polgári ügyben eljáró bíróság hatáskörébe tartozik, ugyanakkor a polgári ügyben eljáró bíróságot nem csupán köti a közigazgatási ügyben eljáró bíróság döntése, hanem a közigazgatási ügyben eljáró bíróság közigazgatási tevékenység jogszerűségének kérdésében hozott döntése előfeltétele a kárigény érvényesíthetőségének. Ennek hiányában nem az eljárás felfüggesztésének, hanem a keresetlevél visszautasításának van helye. Fontos ugyanakkor hangsúlyozni, hogy a közigazgatási ügyben eljáró bíróság keresetet elutasító ítélete önmagában nem akadály a kárigény érvényesítésének. Előfordulhat ugyanis, hogy a közigazgatási ügyben eljáró bíróság megállapítja a jogsértést, de elutasítja a keresetet, ha a megállapított jogsértés nem hatott ki az ügy érdemére. Az ítéletben ilyen módon megállapított jogsértés is megalapozhat kártérítési igényt.

A nyelvhasználathoz való joggal összefüggő szabályanyagon a Javaslat változtat. Egyértelműen kimondásra kerül, hogy törvény, uniós jogi norma, vagy nemzetközi egyezmény erre vonatkozó rendelkezése hiányában a félnek a bírósághoz címzett beadványait magyar nyelven kell előterjesztenie, mint ahogy a bíróság is – főszabály szerint – a határozatait a feleknek magyar nyelven küldi meg. A bírósági eljárásban, szóban mindenki jogosult anyanyelvét vagy nemzetközi egyezményben meghatározott körben regionális vagy nemzetiségi nyelvét használni. Ennek biztosítása érdekében – ha szükséges – a bíróság tolmácsot alkalmaz. Ha pedig uniós jogi norma, nemzetközi egyezmény, vagy törvényi előírás alapján fordítás szükségessége merül fel az anyanyelvhasználat biztosítása érdekében a bíróság részéről, akkor a bíróság fordítót alkalmaz. A tolmácsra és fordítóra vonatkozó részletszabályok a felek és más perbeli személyek című fejezetben kerülnek elhelyezésre. Az is meghatározásra kerül, hogy a hallássérült személyek jogosultak az eljárásban jelnyelvet, vagy az általuk ismert más, törvényben meghatározott speciális kommunikációs rendszert használni.

A Javaslat ugyancsak az általános szabályok között rendelkezik a jóhiszeműség elvét megsértő magatartást tanúsító féllel vagy más perbeli személlyel szemben alkalmazható jogkövetkezményekről. A Javaslat a hatályos Pp. 8. §-ához hasonló módon nem nevesíti, hogy milyen magatartások tanúsításával valósíthatja meg a fél, vagy más perbeli személy a jóhiszemű eljárással ellentétes cselekményeket, azok megítélését, és a szükségesnek ítélt jogkövetkezmények alkalmazását a bíróság mérlegelési jogkörébe helyezi. A gyakorlatban ugyanis számos olyan helyzet adódik, amely nem hozható egyértelmű összefüggésbe például az eljárás szándékos elhúzásával, mégis alkalmas annak elnehezítésére. Olyan keretjellegű megfogalmazás alkalmazása indokolt, amely magában foglalhatja a bíróság megítélése szerint a jóhiszeműség követelményével ellentétes valamennyi magatartást, azokat egyedileg nem nevesítve. Például ha a „nótoriusan pereskedő” felperes állandó jelleggel, nagy terjedelmű, a tényálláshoz, a perbeli jogkérdésekhez csak közvetve kapcsolódó beadványt terjeszt elő, elnehezíti az eljárást. A bírónak és az ellenérdekű félnek is tetemes munkát ad ezeknek az iratoknak az átolvasása, valamint azokban a releváns információk felkutatása, a későbbiekben pedig ezeknek az információknak („információ-rendszereknek”) a számon tartása. A fél nyilatkozattételi joga természetesen nem korlátozható, de az eljárást tendenciózusan elnehezítő magatartása az iratok alapján megítélhető. Az ezzel kapcsolatos szankcionálás szükségességét pedig a döntéssel szembeni jogorvoslatot elbíráló bíróság az iratok alapján megfelelő módon ellenőrizni tudja.

A Javaslat a fél igazmondási kötelezettségét leválasztja a jóhiszeműség elvéről, és azt a fél eljárás-támogatási kötelezettségéből vezeti le. Emiatt az igazmondási kötelezettség megsértésének jogkövetkezményeiről is külön kell rendelkezni, külön nevesítve, hogy milyen

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

cselekményekkel valósítható meg az igazmondási kötelezettség megsértése, a perbeli hazugság, másrészt, mert az igazmondási kötelezettség személyi hatálya is szűkebb a jóhiszemű eljárás címzettjeitől, melyet szintén meg kell jeleníteni a szabályozásban.

Bíróságok, a bíróságok összetétele, a bírák kizárása

A Javaslat a Bszi. 16. §-a szerinti négyszintű bírósági szervezetet alapul véve határozza meg – a hatályos Pp.-vel egyezően – az első- és másodfokon ítélkező bíróságokat.

Az Alaptörvény 27. cikk (1) bekezdése szerint a bíróság – ha törvény másképpen nem rendelkezik – tanácsban ítélkezik. Az Alaptörvény tehát a társasbíráskodást tekinti alapvető ítélkezési formának. Indokolt ezért a társasbíráskodás elvét kiterjeszteni és lehetőséget teremteni az elsőfokú ügyekben annak alkalmazására. Tekintettel ugyanakkor arra, hogy az egyszerűbb megítélésű ügyek vonatkozásában az egy hivatásos bíróból álló tanács fenntartása mellett több érv (gazdaságosság, hatékonyság) szól, a társasbíráskodás lehetőségét elsőfokon elsősorban a törvényszék hatáskörébe tartozó ügyek vonatkozásában indokolt megengedni.

A bíróságok összetétele tekintetében a Javaslat a korábbi szabályozást alapvetően fenntartja, megteremtve a társasbíráskodás lehetőségét a törvényszék, mint elsőfokú bíróság hatáskörébe tartozó különösen bonyolult megítélésű vagy a tárgyánál illetőleg a felek személyénél fogva élénk társadalmi érdeklődésre számot tartó kiemelt jelentőségű ügyekben. A Javaslat nem kívánja megkötni a bíróságot az ügycsoportok tételes felsorolásával, ezért a tanács elé utalás feltételeit rugalmasan határozza meg.

A Javaslat a bírósági titkár és ügyintéző eljárására vonatkozó korábbi szabályozáson lényegileg nem változtat. Az ügyintéző önálló aláírási jogára tekintettel indokolt megengedni, hogy az ügyintéző a bíró irányítása és felügyelete nélkül is eljárhasson, ezért a korábbi korlátozást a Javaslat nem tartja fenn.

A bíró kizárására vonatkozó szabályozás a bíróság iránti bizalom megőrzését garantáló pártatlanság érvényesülését szolgálja. A kizárási okok (mind az abszolút, mind a relatív) tekintetében a Javaslat lényegében a hatályos Pp. szabályait tartja fenn. A volt házastársi kapcsolat már nem kizárási ok, figyelemmel arra, hogy e rokon kapcsolat – konkrét ügyben – az elfoglaltság miatti kizárást alapozhatja meg. A perben tanúként meghallgatott személyek esetében a Javaslat a korábbi kettős szabályozást elhagyja, tekintettel arra, hogy a tanú meghallgatását értelemszerűen a meghallgatás elrendelése kell, hogy megelőzze. A szakértő ugyanakkor nem csak kirendelés alapján lehet érintett a perben. Ha magánszakértő szakvéleménye kerül felhasználásra, akkor indokolt e személy bíróként történő részvételét is kizárni az eljárásban. A hozzátartozó fogalmát a Javaslat az anyagi jogra (Ptk.) utaló szabállyal határozza meg az értelmező rendelkezések között, ezért a továbbiakban a hozzátartozó fogalmába már a Pp. alkalmazásában sem fog beletartozni a jegyes, tekintettel arra, hogy ezt a hozzátartozói viszonyt sem a hatályos Ptk., sem más jogszabály nem határozza meg.

A rendes és rendkívüli perorvoslati eljárásokból – a korábbi szabályozástól eltérően, mely a jogorvoslat szintjéhez kötötten indokolatlan különbséget tett az eljárásban való részvétel és a határozat meghozatalában való részvétel között – mindazon bírák kizártak, akik a támadott határozat meghozatalát megelőző eljárásban részt vettek. A Javaslat nem tekinti kizárási oknak az eljárás elhúzódása miatti kifogás elbírálásában való részvételt. E kifogás elbírálása az ügy érdemét nem érintő intézkedés, ezért annak elbírálásában való részvétel a jogorvoslati eljárásban a pártatlanság sérelmével nem jár, figyelemmel arra is, hogy a kifogást elbíráló bíróság az elsőfokú bíróságot meghatározott eljárási cselekményre nem utasíthatja.

A gyakorlatban problémát okozott a bíróság kizárásának a kezelése azokban a perekben, melyekben a bíróság félként vett részt. Ilyenkor a bíróság kizárására egyes esetekben a hatályos Pp. 13. § a) pontja szerinti abszolút, más esetekben a 13. § (1) bekezdés e) pontja szerinti relatív ok miatt történt. A törvény e bizonytalanság kiküszöbölése érdekében – a bíróra vonatkozó kizárási okkal egyezően – abszolút kizárási okká teszi a bíróság perbeli jogviszonyban való érintettségét. A bíróság elnökével szemben fennálló abszolút kizárási okok esetén a törvény fenntartja a bíróság kizárására vonatkozó korábbi szabályozást.

Amennyiben az itt meghatározott kizárási okok a törvényszékekkel vagy annak elnökével szemben állnak fenn, az nem csak a törvényszék, hanem értelemszerűen a törvényszék illetékességi területéhez tartozó, jogi személyiséggel nem rendelkező, járásbíróságok, közigazgatási és munkaügyi bíróság kizárását is eredményezi, mivel e bíróságok a törvényszék szervezeti egységei.

A bíró a kizárási okot értelemszerűen az ok pontos megjelölésével köteles bejelenteni. A törvény a relatív kizárási ok bejelentése esetén indokolási kötelezettséget ír elő a bíró számára, mivel a kizárás iránti bejelentés elintézése során a kizárási ok alaposágát minden esetben vizsgálni kell, függetlenül a bejelentő személyétől. Az elfogultságot megalapozó konkrét körülmények megjelölése a kizárás és kijelölés kérdésében döntő bíróságnak is nagyobb teret enged a döntés meghozatalának mérlegelésében, adott esetben megfelelő okot szolgáltathat a kizárás megtagadásához, amely az ügy érdemi elbírálásának megkezdését vagy mielőbbi folytatását segítheti elő. A bírónak a saját kizárására irányuló alaptalan bejelentése a szolgálati viszonytal kapcsolatos kötelezettségszegés, mely a fegyelmi felelősség megállapításához vezethet. Ugyanakkor a Javaslat a bejelentés elmulasztása miatti felelősség kimondását elhagyja, mivel a mulasztás ugyancsak a szolgálati jogviszonyból eredő kötelezettség megszegése, melyért való fegyelmi és kártérítési felelősséget a Bjt. állapítja meg. A Javaslat egyértelművé teszi, hogy a fél a kizárási okot kizárólag az adott (első- vagy másodfokú) eljárási szakasz folyamatban léte alatt jelentheti be, míg a relatív kizárási ok bejelentésére vonatkozó további korlátozásokat változatlanul fenntartja.

A Javaslat a bíró számára – a korábbi szabályozástól eltérően – nem teszi lehetővé a kizárásához (mellőzéséhez) való hozzájárulást, ha a fél által bejelentett kizárási ok valóságát tagadja (leggyakrabban: „nem vagyok elfogult, de a mellőzésemhez hozzájárulok”). Ezért a kizárás iránti kérelem csak abban az esetben bírálható el igazgatási ügykörben, ha a bíró a kizárási okot maga jelentette be, vagy a fél által bejelentett kizárási ok fennálltát nem teszi vitássá.

A kizárási kérelem határozattal történő elbírálásának, valamint a kizárási kérelemmel érintett bíró eljárásban való részvételének további szabályai változatlanok. A Javaslat az alaptalan bejelentések visszaszorítása érdekében a bíróság számára nem ad mérlegelési lehetőséget, a pénzbírság kiszabását kötelezővé teszi a nyilvánvalóan alaptalan vagy ismételt alaptalanul bejelentett kizárási kérelem esetén, mert az alaptalan bejelentések adott esetben hozzájárulnak az eljárás szükségtelen elhúzódnak.

Hatáskör

A Javaslat Kormány által elfogadott koncepciója az egységes peres eljárási rend megalkotását tűzte ki célul. Az egységes perrendet professzionális eljárási szabályrendszerként modellezi, és ehhez képest határozza meg azokat a törvényi szituációkat, amikor egyszerűbb, engedőbb eljárást lehetővé tevő eltérésre van mód. A Javaslat ilyen elvi-dogmatikai alapokból kiindulva határozza meg az általános hatáskörű elsőfokú bíróságként a törvényszéket. Az általános

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

hatáskör törvényszékre telepítése adja ugyanis az alapfeltételét egy egységes, professzionális törvényszéki perrend megalkotásának, és egy az eltérésekre csak konkrétan szabályozott körben lehetőséget adó járásbíróági eljárási rend kialakításának. Alapvető ellentmondás keletkezne ugyanis abból, ha az új polgári perrendtartás az eljárási jogintézményeket a törvényszéki eljárásra modellezné, ugyanakkor – ezzel szemben – az általános hatáskör telepítésénél a törvényszéknek biztosítana kivételes hatáskört, míg az általános hatáskörű bíróság a kivételekre épülő szabályok alapján eljáró járásbíróóság lenne.

Az a szempont is e változtatás mellett szól, hogy a törvényszék szakmai súlya adott megyén belül meghatározó. A törvényszékek mellett működnek a kollégiumok, amelyek a joggyakorlat szakmai koordináló fórumai. A szűkebb szakmai feladatokon kívül az igazgatási funkciók sem azért vannak a törvényszékhez telepítve, mert a törvényszék a jogi személy, hanem fordítva: azért a törvényszék a jogi személy, mert a megyén belül centrális szerepet tölt be az ítélezésben és az igazgatásban egyaránt.

A polgári eljárásjogi kodifikáció a négyszintű bírósági szervezetről indul ki. A kodifikáció feladata a négyszintű bírósági szervezeten belül az ügycsoportok optimális felosztása, az egyes bírósági szintek funkciójának megfelelő tartalmi munkamegosztás, a hatásköri és illetékességi szabályozás eszközeivel. Az egységes peres eljárás és az általános hatáskör törvényszékre modellezése elvi tisztasággal fejezi ki a négyszintű bírósági szervezet lényegét: a tiszta fellebbezési bírósági funkciót betöltő ítéletábrákhoz általános hatáskörű elsőfokú bíróságként a törvényszékek illenek.

Azokban az európai országokban, ahol két bírósági bemeneti szint áll nyitva a magánjogi jogviták tekintetében, az általános hatáskör magasabb (második) bírósági szervezeti szintre telepítése a külföldi megoldásokat tekintve is gyakorinak tekinthető, és jól működő rendszer. Európában, pl. Németországban, Ausztriában, Görögországban, Luxemburgban, Franciaországban, Olaszországban a magasabb szervezeti szinten álló bíróság rendelkezik általános hatáskörrel.

Az általános hatáskör törvényszékre telepítése a magyar eljárásjogtól sem idegen, megfelel az eljárásjogi tradícióknak. A négyszintű bírósági rendszernek ugyanis Magyarországon komoly hagyományai vannak, amelyeket a második világháborút követő történelmi események szakítottak meg. Az eljárásjogi kodifikáció aktuális feladata, hogy a négyszintű bírósági rendszert korszerű módon töltsen meg tartalommal és biztosítsa megfelelő és hatékony működtetését.

Az általános hatáskörű bírósághoz képest a másik bemeneti szint hatáskörébe tartozó ügytípusok tételes felsorolással határozhatók meg. A hatályos Pp. logikája szerint az általános hatáskörű elsőfokú bíróságok a járásbíróóságok, ezért a hatályos Pp. 23. § (1) bekezdése a törvényszék hatáskörébe tartozó ügyeket a)–o) pontok között sorolja fel, és ezen belül is további altípusok szerepelnek, összesen 20 ügytípus. A hatásköri felsorolás nem tartalmazza azokat a speciális ügyeket, amelyeket külön törvények sorolnak a törvényszék hatáskörébe.

A Javaslát a hatásköri megosztást fordított logikai rendben szabályozza úgy, hogy a törvényszék az általános hatáskörű elsőfokú bíróság. Ebből következik, hogy a törvényszék hatáskörébe tartoznak mindazok a perek, amelyek elbírálását törvény nem utalja a járásbíróóság hatáskörébe.

A járásbíróóság hatáskörébe tartoznak azok a vagyoni jogi perek, amelyek tárgyának értéke nem meghatározható vagy a harmincmillió forintot nem haladja meg. E főszabály alól a konkrét kivételek taxatív meghatározásra kerülnek. Abban a kérdésben, hogy mely perek sorolandók a „vagyoni jogi per” hatálya alá, az értelmező rendelkezések között elhelyezett meghatározás nyújt támpontot. Ez alapján vagyoni jogi per az a per, amelyben az érvényesített igény a fél

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

vagyon jogain alapul vagy értéke pénzösszegben kifejezhető. A polgári jog a felek személyi állapotát, személyiségi jogait és vagyoni viszonyait szabályozza. A vagyoni jogviszonyok tárgyában indított perek a vagyoni jogi perek, amelyek hatására a felek vagyonában változás következhet be. A tisztán pénzkövetelés iránt indított perek mellett tehát ide tartoznak azok a nem meghatározható pertárgyértékű kötelmi, dologi és öröklési jogi perek is, amelyek a felek vagyoni jogosultságait érintik.

A Javaslát szerint a vagyoni jogi perek tárgyának értékhatára a hatályos Pp.-vel egyező összeghatár szerint kerül meghatározásra; a beszerzett ügyforgalmi adatok szerint e tekintetben változtatás a jelen helyzetben nem indokolt. Érdemes ugyanakkor utalni arra, hogy az értékhatár változtatása – mint a megfelelő finomhangolás eszköze – a jövőben is alkalmas lehet a törvényszék és a bíróság közötti, érkező ügymennyiségtől függő munkamegosztás alakítására. Az értékhatár meghatározása során elsősorban nem az ügyek bonyolultsága az eligazító szempont, ugyanis az ügy jogi megítélésének nehézségi foka és a pertárgy értékének nagysága között nincs közvetlen összefüggés, azaz a magasabb perértékű ügy nem szükségképpen bonyolultabb. Másfelől viszont figyelembe kell venni azt is, hogy a peres felek szempontjából a magasabb perértékű ügy akkor is nagyobb tétellel bír, ha szakmai szempontból egyébként az ügy jogi megítélése egyszerűbb.

Célszerű a törvényszéki hatáskör változatlan fenntartása azokban a személyiségi jog megsértése miatt indult perekben, amelyekben felróhatóságtól független (objektív), nem vagyoni jogi szankciók alkalmazását kéri (például jogsértés megtörténtének bírósági megállapítása, jogsértő eltávolítása további jogsértéstől). Az önállóan érvényesített sérelemdíj és a személyiségi jog megsértéséből eredő kizárólag vagyoni jogi (például kártérítés) igény iránt előterjesztett keresetek elbírálását azonban indokolt a bíróság hatáskörébe utalni. A személyiségi jogi perek vonatkozásában törvényszéki hatáskört indokoló specialitás ugyanis elsősorban a személyiségi jog megsértésének objektív, nem vagyoni jogi szankcióival összefüggésben nyilvánul meg. Az objektív szankciók jellemzően [a vagyoni előny átengedésének kivételével (Ptk. 2:51. § (1) bekezdés e) pont)] nem vagyoni jogi igény érvényesítését szolgálják, e pereknek számos olyan eljárásjogi sajátossága van, amely speciális szakértelmet igényelhet. Ehhez képest a kizárólag fizetési kötelezettséget eredményező szankció alkalmazása iránti igény jellemzően klasszikus vagyoni jogi per keretei között vizsgálható, eljárásjogi sajátosságok nélkül.

A személyiségi jogok megsértése miatt indult perekre vonatkozó – a hatályos Pp.-ben rögzített – hatásköri szabály bírósági jogértelmezéssel is alakított lényeges tartalmán tehát nem célszerű változtatni, mert a változtatás egyrészt a korábban kifejtett indokokra tekintettel nem célszerű, másrészt az ügyek különböző szintű bíróságok közötti eloszlásában is jelentős átrendeződést indítana meg, ami aránytalan hangsúlyeltolódást eredményezne az egyes bírósági szintekhez igazodó ügyérkezés, valamint az ehhez kapcsolódó munkateher szempontjából is.

A Javaslát hatásköri szabályozása ennek megfelelően külön nem nevesíti a személyiségi jogok érvényesítése iránt indított pereket. A főszabály ugyanis az, hogy a törvényszék hatáskörébe tartoznak mindazok a perek, amelyek elbírálását törvény nem utalja a közigazgatási és munkaügyi bíróság vagy a bíróság hatáskörébe. E főszabályból következően a személyiségi jog megsértése miatt indított nem vagyoni jogi perek a törvényszék hatáskörébe tartoznak, míg a kizárólag vagyoni jogi igény (pénzkövetelés) érvényesítése iránt indított perek a pertárgyértéktől függően tartoznak a bíróság, illetve a törvényszék hatáskörébe, tekintettel arra, hogy a bíróság bírálja el a hatásköri szabályozás alapján azokat a tisztán vagyoni jogi pereket, amelyek tárgyának értéke a harmincmillió forintot nem

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

haladja meg. Ha pedig a perben egyszerre érvényesítenek nem vagyoni jogi és harmincmillió forint alatti vagyoni jogi igényt, úgy a per a törvényszék hatáskörébe tartozik, tekintettel arra, hogy ha valamelyik kereseti kérelem elbírálására a törvényszéknek van hatásköre, a per a törvényszék hatáskörébe tartozik.

A tisztességtelen szerződési feltételek érvénytelensége tárgyában indított pereket indokolatlanul kiemelni az érvénytelenségi perek közül. A tisztességtelen kikötésen kívül számos más érvénytelenségi okot ismer a Ptk., amelyek adott esetben súlyosabb megítélés alá is eshetnek (jogszállításba, nyilvánvalóan jóerkölcsbe ütköző szerződés), ezen túlmenően az érvénytelenségi jogkövetkezmények levonása tekintetében sincs lényeges minőségi eltérés az érvénytelenségi okok között. A felek a tapasztalatok szerint gyakran hivatkoznak az érvénytelenség jogkövetkezményeinek levonása érdekében több érvénytelenségi okra, ezek közül egynek – a tisztességtelen kikötésnek – a törvényszék, míg a többi érvénytelenségi oknak a járásbíróság hatáskörébe utalása a hatásköri ütközések folytán számos esetben eljárásjogi problémát okozott. A tisztességtelen kikötés miatti kifogást a hatályos Pp. szerint a járásbíróság bírálhatja el, viszontkeresetként ugyanakkor csak a törvényszék. A javaslat a felemás helyzetet megszünteti, az érvénytelenségi perek – ideértve a tisztességtelen szerződési kikötéseket is – értékhatártól függően tartoznak a járásbíróság, illetve a törvényszék hatáskörébe. A közérdekű kereset elbírálására ugyanakkor – a tisztességtelen általános szerződési feltétellel kapcsolatban is (Ptk. 6:105. §) – a törvényszék rendelkezik általános hatáskörrel.

A javaslat indokolatlannak tartja a törvényszék hatáskörének fenntartását a nemzetközi áru fuvarozásai vagy szállítmányozási szerződéssel kapcsolatos perekben, arra is figyelemmel, hogy a belföldi fuvarozási és szállítmányozási perek a járásbíróság hatáskörébe tartoznak. Az egységesség elvéből következik, hogy a nemzetközi áru fuvarozással és szállítmányozással kapcsolatos perek ne legyenek elválasztva a belfölditől, és a pertárgy értékétől függően tartozzanak járásbírósági vagy törvényszéki hatáskörbe.

Nem hozhatók fel anyagi jogi szakmai érvek amellett sem, hogy az értékpapírból származó jogviszonnyal kapcsolatos perek – a pertárgy értékétől függetlenül – a törvényszék hatáskörébe tartozzanak. Az értékpapírból származó jogviszonnyal kapcsolatos perek túlnyomórészt a Ptk.-nak a szerződésekre, így az adásvételi, megbízási, bizományi szerződésre vonatkozó szabályainak az alkalmazását kívánják meg, amely speciális ismereteket nem igényel. Az értékpapírokra vonatkozó alapvető rendelkezéseket egyebekben a Ptk. tartalmazza, az e jogviszonnyal kapcsolatos perek elbírálására a járásbíróság a megfelelő szakismeretekkel rendelkezik. A pertárgy értéke az irányadó – a hatályos Pp.-vel megegyezően – azokban a megállapításra irányuló perekben, ahol egyébként marasztalás kérhető lenne.

A szellemi alkotásokkal kapcsolatos szerzői jogi, szomszédos jogi és iparjogvédelmi perek speciális, különös szakmai felkészültséget igénylő anyagi jogi szabályozás alá esnek, ezért változtatlanul indokolt – a pertárgy értékétől függetlenül – a törvényszéki hatáskör fenntartása. A szerzői jogi perek közül a közös jogkezelés körébe tartozó jogok és díjigények érvényesítése iránt indított perek ugyan rendszerint egyszerű tényállású és megítélésű perek, az egységesség elvéből adódóan azonban a szerzői jogi perek megbontása és külön hatásköri felosztása indokolatlan. Megjegyzendő, hogy a szomszédos jogi perek a szerzői jogi perek tág kategóriájába tartoznak.

A Ptk. a szerződésen kívüli kártérítési felelősség egyes esetei között a közhatalom gyakorlásával okozott kárért való felelősséget is szabályozza, ideértve – a közigazgatási

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

jogkörben okozott kárfelelősség mellett – a bírósági jogkörben okozott kárért való felelősség is. A közhatalom gyakorlásával okozott kárért való felelősség vitathatatlanul magánjogi jogviszony, amelyet ennek megfelelően a Ptk. szabályoz. A közhatalmi jogkörben okozott károk megtérítése, illetve az e tárgykörrel szorosan összefüggő sérelemdíj megfizetése iránt indított perek törvényszéki hatáskörbe utalása ezért a pertárgy értékétől függetlenül, változatlanul indokolt.

A személyi állapotot érintő perek változatlanul a pertárgy értékétől függetlenül a járásbíróság hatáskörébe tartoznak,, mint ahogy a végrehajtási perek is speciális, külön szabályozás hatálya alá tartoznak.

Ágazati törvények meghatározott ügyekben számos esetben előírják a törvényszék hatáskörét, mint például a csődeljárásról és a felszámolási eljárásról szóló 1991. évi XLIX. törvény, vagy a tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról szóló 1996. évi LVII. törvény. Az új polgári perrendtartásban mindezekre kitérni a törvényszék általános elsőfokú hatásköre folytán nem szükséges. Ugyanezen okból szükségtelen a cégperek nevesítése. Indokolt ugyanakkor a jogi személyek és tagjaik, valamint a tagok egymás közötti tagsági jogviszonyon alapuló vagyoni jogi pereinek; illetve a jogi személyek alapításával és törvényes működésével kapcsolatos vagyoni jogi pereknek a járásbírósági hatáskör alóli kivételként történő nevesítése, mert ezek a perek tárgyuknál fogva – értékhatártól függetlenül –, a többi cégperrel együtt továbbra is a törvényszék általános hatáskörébe tartoznak. A jogi személyek alapításával és törvényes működésével kapcsolatos perek felsorolása – a hatásköri szabály megfelelő alkalmazása érdekében – az értelmező rendelkezések között került elhelyezésre.

A Javaslat szabályozási rendszerére tekintettel az ágazati törvénynek adott esetben majd azt kell kimondania, hogy a per a járásbíróság – és nem a törvényszék – hatáskörébe tartozik. A törvényszék általános hatáskörének a rögzítését az újabb jogszabályalkotással megjelenő, illetve atipikus keresetek is indokolják, amelyek rendszerint új jogalkalmazási problémákat és jogértelmezési kérdéseket vetnek fel. Ezek az új rendszer alapján automatikusan törvényszéki hatáskörbe kerülnek, hacsak a jogalkotó azokat nem utalja kifejezetten a járásbíróság hatáskörébe. Ezáltal valósítható meg hatékonyabban az egységes jogértelmezés is.

A hatályos Pp. 23. § (2) bekezdésével összefüggésben, a joggyakorlatban számos jogértelmezési bizonytalanság merült fel. A Kúria 1/2013. (VI. 17.) PK vélemény 2. pontjához fűzött indokolás ezzel kapcsolatosan a következőket tartalmazza: „A Pp. 23. § (2) bekezdése úgy rendelkezik, hogy ha valamelyik pertársra a törvényszéknek van hatásköre, a per a törvényszék hatáskörébe tartozik. Ugyanakkor a tárgyi keresethalmazat esetében ilyen törvényi rendelkezés nincs. A bírói gyakorlat analógiaként a tárgyi keresethalmazat esetén is alkalmazta az említett szabályt, de ezzel ellentétes álláspont is kialakult a gyakorlatban, amely azon alapult, hogy ha az elsődleges kereseti kérelem a járásbíróság hatáskörébe tartozik, úgy azt a járásbíróságnak kell letárgyalnia, figyelemmel arra, hogy az eshetőlegesen előterjesztett további kereseti kérelem tárgyalására esetleg nem is fog sor kerülni. Az érvénytelenségi perekben felmerülő eljárásjogi kérdésekről szóló 2/2010. (VI. 28.) PK vélemény 3. b. pontja szerint vagylagos vagy eshetőlegesen kereseti (viszontkereseti) kérelem esetében a bíróságnak a hatásköri és illetékességi szabályokat az adott, vizsgált kérelem vonatkozásában kell alkalmaznia. A PK véleményben foglaltak ellenére a bírói gyakorlat egységessége nem állt helyre, mert a PK véleményben kifejtett jogi álláspontot – különböző érvek alapján – sokan vitatták és az ott további jogalkalmazási kérdéseket is felvetett. A Javaslat a joggyakorlati bizonytalanság megszüntetése érdekében rendelkezik úgy, ha valamelyik pertársra vagy kereseti kérelem elbírálására a törvényszéknek van hatásköre, a per egységesen a törvényszék hatáskörébe tartozik, feltéve, hogy a pertársaság vagy a keresethalmazat a – Javaslatban szereplő – speciális törvényi rendelkezések alapján megengedett.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

A Javaslat szerint, ha a hatáskör a per tárgyának értékétől függ, az írásbeli ellenkérelem előterjesztését követően nem vehető figyelembe a hatáskör hiánya.

A pertárgyérték

A pertárgyérték számítása

A Javaslat az (1) bekezdésben a számítás általános szabályát rögzíti. A szabályozás kiindulópontja szerint a rendelkezés a marasztalási, megállapítási és a jogalakítási keresetek esetében is alkalmazható kell, hogy legyen és nem a jogszabályok szerint alappal előterjeszthető kereseti kérelmekből kell kiindulni, hanem a nyelvtan szabályainak megfelelő minden kérelemtípusból. A szabályból következő érték-megállapítás csak a perben érvényesített jog és csak annak a kérelem szerinti mértéke határán belül történhet meg. A hatályos Pp. 24. § (1) bekezdése mindezen követelményeknek megfelel, a rendelkezés szerinti fogalmak kellően kifejezőek, ezért azokat a Javaslat fenntartja. Az értékmeghatározásnál ugyanis elsődlegesen nem a kereset tárgya, hanem annak tartalma a lényeges. A követelés szó pedig - ott ahol ez az érvényesített jog jellege szerint lehetséges - megjeleníti a jogon felül az ahhoz kapcsolt kérelmet is, ahol pedig a jogból nem fakadhat valamely magatartás tanúsításának a követelése (pl.: szerződés érvénytelenségének a megállapítása) ott csak a jog kifejezés jöhet szóba.

A Javaslat a (2) bekezdésben esetekben számítási segítséget ad, lényegében az (1) bekezdésben rögzítetteket törvényi úton értelmezi, mivel a felsorolt esetekben a per tárgyának a sajátossága okán - pl. pénzkövetelés hiányában - nem feltétlenül lehet egy egyértelmű értékre jutni.

Az a), b) pontokban az egyes megállapítási és jogalakítási keresetek esetére a bírói gyakorlatban kimunkált elvet ülteti át a jogszabályba.

A dologi jogi perek jellemző sajátossága a pénzben kifejezhető követelés érvényesítésének a hiánya, a számítási segítségre így szükség van, a Javaslat ezért - változatlan szövegezéssel - fenntartja a hatályos szabályt. A közös tulajdon megszüntetésének egyes kérdéseiről szóló 1/2008. (V. 19.) PK vélemény a perértékszámításra vonatkozó megállapításai, a hatályos szabály szerinti szövegből kiolvashatóak, azok konkrét megjelenítése csak kazuisztikus szabályokkal lenne lehetséges.

A Javaslat ugyancsak átveszi a követelés biztosítása iránti perekre vonatkozó hatályos szabályt és a bírói gyakorlatot átemelve, egyező szabályozási logika mentén (mindig a kisebb érték az irányadó) további két pertípus (fedezetelvonó szerződés hatálytalanságára alapított per, végrehajtási igényper) szabályait is külön rögzíti. Ezeknél a szabályozást indokoló probléma ugyanaz: a per tárgyának az értékeként két érték is szóba jöhet. Ezek közül a számítás alapjául mindig csak a kisebb szolgálhat, hiszen a vitatás terjedelmét meghatározó felelősség is csak addig terjedhet.

A végrehajtás megszüntetési és korlátozási perek esetében is két értéket lehetne alapul venni: a végrehajtandó követelést (vagy egy részét) vagy ennek a végrehajtási költségekkel növelt részét. A Javaslat a választás során nem változtat a jelenlegi szabályon, hiszen e perben már nemcsak a követelés léte, hanem a teljes végrehajtás léte is vitás.

A Javaslat a hatályos Pp.-től eltérően nem szabályozza a számadással kapcsolatos perek értékének a szabályait, mivel azok az 1881. évi LIX. törvénnyel bevezetett úgynevezett felhívási per szabályait tükrözik, amit az 1911. évi perrend már eltörölt és a jogrendszer azóta sem ismeri. Amennyiben a per tárgya a számadással kapcsolatos megállapítás, úgy az pénzben ki nem fejezhető értékű pernek minősül.

Az új szabályozás a (3) bekezdésben egyrészt szintén a számítási nehézségek, másrészt a hatáskör telepítése miatt a ténylegesen megállapítható értéktől független, fiktív értéket rögzít,

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

még hozzá egy alapul fekvő időtartam meghatározásával. Az a), b) pontokban megjelölt pertípusok közös jellemzője ugyanis, hogy a kereset tárgyául szolgáló jogviszonyban a szolgáltatási kötelezettség nem egyszer, hanem időközönként visszatérően áll fenn.

A külön szabály létét marasztalásra irányuló perekben az a) pont értelmében ez esetben is csak az indokolja, ha a perben határozatlan ideig teljesítendő és egyúttal le nem járt szolgáltatást követelnek. Lejárt követelés esetén ugyanis a számítás általános szabálya az irányadó. Ugyanígy, ha a perben jövőben lejáró, de egy meghatározott ideig járó szolgáltatást követelnek, úgy a perértéknek az általános szabályok alapján a jövőben még teljesítendő szolgáltatások összértéke minősül. A szabály a megfogalmazásából következően irányadó akkor is, ha a per tárgya szolgáltatás felemelése vagy leszállítása. Ilyenkor az egy évi értéket csak az eredeti és a felemelt illetve leszállított szolgáltatás különbözete, tehát csak azon rész alapján kell megállapítani, amely iránt pert indítottak.

A b) azt az esetet szabályozza, amikor a per tárgya nem a szolgáltatás követelése vagy éppen felemelése, leszállítása, hanem kizárólag maga a jogviszony (Pl.:léte, hatályossága, érvényessége). A kikötött szolgáltatásért járó ellenszolgáltatás ilyenkor sem számítható ki, csak egy időtartam hozzárendelésével.

A Javaslat a kamat- és egyéb járulékkövetelések esetén fenntartja a hatályos szabályokat, azért, hogy a pertárgyérték-számítás ne legyen sem a felek, sem a bíróság számára a pert szükségtelenül már a kezdetén megterhelő módon bonyolult.

A pertárgyértékre vonatkozó szabályoknak alapvetően és elsődlegesen a hatáskör szempontjából van jelentőségük. A javaslat ezért e jogintézményre tekintettel lényegében a jelenlegi szabályoknak, illetve a kialakult gyakorlatnak megfelelően rendezi a pertárgyérték számítását akkor, ha a perben a valódi, illetve látszólagos tárgyi keresethalmazatot terjesztenek elő.

A Javaslat elhagyja a Pp. 25.§ (1) bekezdését is. E szerint, „ha a felperes nem pénzbeli követelés iránt indított perben kijelenti, hogy a per tárgya helyett meghatározott pénzösszeget is elfogad, a per tárgyának értékét ennél magasabb összegben megállapítani nem lehet. Ugyanez áll arra az esetre is, ha a felperes vagylagosan kér pénzbeli marasztalást.” nincs szükség arra, hogy a perrend úgy adjon alternatív kereseti kérelem előterjesztésre jogot, hogy a felek közötti jogviszonyt rendező anyagi jogszabályból ez nem következik.

A pertárgyérték meghatározása

A Javaslat lényegében nem változtat a hatályos szabályokon.

Illetékesség

A hagyományos perjogi gyakorlathoz igazodva, továbbra is főszabály az illetékesség alperes lakóhelyéhez (székhelyéhez, stb.) kötése azzal, hogy a felperesnek azokban a jogvitákban, ahol a jogalkotó valamilyen elismert érdek folytán az igénye érvényesítését vagylagos illetékességi szabályokkal segíti elő, választási lehetőséget kell biztosítani. A kisegítő illetékességi szabályok fenntartása is indokolt.

Az alperes továbbra is kérheti, hogy a pert – ha az a lakóhely szerinti bíróságtól eltér – a munkahelye szerinti bíróság folytassa le, ugyanakkor elvárható az alperestől, hogy ezt az igényét még az írásbeli előkészítés folyamán, a tárgyalás kitűzését megelőzően, írásbeli ellenkérelmében terjessze elő. Jellemzően az alperes akkor kéri, ha a perrel összefüggő bizonyítás is egyszerűbben folytatható a munkahely bírósága előtt.

A Javaslat fenntartja a hatályos Pp. 30. § (1) bekezdésének szabálya azzal a pontosítással, hogy a nem természetes személyek elleni perekben az általános illetékességet a nem

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

természetes személy székhelye és az a hely is megalapozza, ahol a jogvitában érintett ügyben eljáró, képviselőre hivatott szerv, szervezeti egység a működését kifejti. Ez esetben ugyanis nem állandó képviselői megbízásról van szó, hanem arról, hogy a nem természetes személyek egyes szervezeti egységei, illetve azok vezetői a szervezeti egység működése körében a nem természetes személy képviselőjeként járhatnak el, és ez esetben az illetékességet megalapozza az ilyen szervezeti egység működési helye (a szervezeti egységeknek általában nincs székhelyük), ha ezek a szervezeti egységek jártak el a tényállás szerinti ügyben. Ez a szabály a pereknek az ország egész területén való egyenletesebb elosztását segíti, ezért kiegészítő szabályként alkalmazása indokolt. A jogvitában érintett ügyre utalás megfelel a bírói gyakorlatnak, mivel nyilvánvalóan nem alapozhatja meg az illetékességet önmagában az, ha az alperesi nem természetes személynek egy adott helyen van egy irodája; szükséges, hogy az kötődjön a per tárgyává tett jogviszonyhoz.

Nem szükséges a hatályos Pp. 29. § (4) bekezdésének fenntartása. Egyrészt ritkán kerül alkalmazásra, másrészt amennyiben az alperes ismeretlen helyen tartózkodik és utóbb a címe ismertté válik, akkor a szabályszerű kézbesítés mellett ennek az oka általában az alperes érdekkörében jelentkező körülmény, amelyre hivatkozva nem támogatható – a perhatékonyság érvényesülésével szemben – akár a per későbbi szakaszában történő áttétel.

A hatályos Pp. 30/A. §-ának fenntartása nem indokolt, a fogyasztókra vonatkozó speciális illetékességi szabályok hivatottak biztosítani a megfelelő fogyasztói igényérvényesítést.

A vállalkozás által fogyasztóval szemben, szerződéses jogviszonyból származó igény érvényesítése iránt indított perre az alperes belföldi lakóhelye szerinti bíróság kizárólagosan illetékes. Ez a speciális illetékességi szabály kettős célt szolgál. Egyrészt a gyengébb félnek tekintett fogyasztó érdekeit szolgálja azáltal, hogy a vele szemben indított per lefolytatására a lakóhelye szerint illetékes bíróságon kerüljön sor. Másrészt arra is alkalmas, hogy a Budapestre és környékére koncentrálódó ügyterhet (ami a felperesi kör székhelyéhez igazodó illetékességi kikötésekből adódik) jobban szétterítse, gyorsítva egyúttal e perek elintézésének időtartamát is. A kevesebb ügyet tárgyaló bíróságok gyorsabban tudják elintézni ezeket az ügyeket, például sűrűbben tudják a folytatólagos tárgyalásokat kitűzni. Nem elegendő ugyanakkor a lakóhelyhez kötni a kizárólagos illetékességet, kiegészítő szabályok alkalmazása is szükséges annak esetére, ha az alperesnek nincs lakóhelye, tartózkodási helye. A lakóhely megléte tehát esetleges, szemben azzal, ha konkrét bíróság van megjelölve kizárólagosan illetékes bírósággént. A Javaslatban használt vállalkozás és fogyasztó fogalom a Ptk. fogalomhasználatához igazodik, az ezzel kapcsolatos utaló szabályok az értelmező rendelkezések között kerültek elhelyezésre.

A közhatalom gyakorlásával okozott károk érvényesítésével összefüggő perekre vonatkozó kizárólagos illetékességi szabály is azt a célt szolgálja, hogy lehetőleg a közhatalommal szemben álló „gyengébb fél” igényérvényesítő lakóhelyén, illetve székhelyén kerüljön lefolytatásra a per, ami az ügyteherelosztásra is mérsékelten, de pozitív hatással lehet.

Kizárólagos illetékességi szabály vonatkozik azokra az esetekre is, amikor a károsult közvetlenül a károkozó biztosítójával szemben érvényesíti igényét felelősségbiztosítási szerződéssel összefüggő törvényi rendelkezés alapján. Ennek tipikus esete, amikor a gépjárműkárrel, vagy gépjárműhasználattal összefüggő balesettel kapcsolatos igények kerülnek a biztosítóval szemben érvényesítésre. A hatályos szabályozás alapján ilyenkor az illetékességet főszabály szerint a biztosító székhelye határozza meg. Mivel a biztosító társaságok nagy részének a székhelye a központi régióban (Budapest és Pest Megye) található, ezeket a pereket szinte kizárólag a központi régió bíróságai tárgyalják le a vidéki

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

károsultak vonatkozásában. Ez a helyzet egyrészt indokolatlanul növeli az ügyterhet az amúgy is leterhelt régióban, de egyéb indokolatlan problémákat is szül, amelyeknek orvoslása mindenképpen indokolt. A károsultnak Budapestre kell utaznia a tárgyalásra, ami egyrészt utazási költséget keletkeztet, másrészt személyi sérülés esetén további nehézségekkel jár (személyi sérülést okozó balesettel kapcsolatos kártérítési igények). A károkozásra jellemzően a károsult lakóhelyének régiójában kerül sor, így a káresemény tanúi is jellemzően vidéken élnek, így nekik is, akár többször Budapestre kell utazniuk (utazási költség, kiesett munkaidő...). Gépjárműkár esetén a sérült gépjármű is vidéken van, sok esetben ezért a felek vidéki szakértő kirendelését kérik, aki helyben meg tudja vizsgálni a gépjárművet és nem kell odautaznia, ami további költséggel járna. Ha azonban szükség van a szakértő meghallgatására is, akkor a szakértőnek is meg kell jelennie a tárgyaláson, Budapestre kell utaznia. A fent jelzett esetekben elvileg a bíróságnak megkeresett bíróság útján kell eljárnia, aki kihallgatja a tanút, kirendeli a szakértőt az eljáró bíróság instrukciói alapján, de ilyenkor az eljáró bíróság nem tud közvetlenül kérdéseket intézni a tanúkhöz, a szakértőhöz, sérül a közvetlenség elve, bonyolult és nem hatékony az eljárás. A javasolt rendelkezés ezeket a problémákat kívánja orvosolni.

A felek által kikötött illetékesség szabályainak lényeges változtatása nem indokolt, az harmonizál a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló 1215/2012/EU rendelet 25. cikkével is. A vállalkozás által fogyasztóval szemben, szerződéses jogviszonyból származó igény érvényesítése iránt indított perre meghatározott kizárólagos illetékességi szabály bevezetése által megvalósuló jogvédelem következtében szükségtelen annak az előírásnak a fenntartása, amely szerint, ha az illetékességi kikötés az általános szerződési feltételek között szerepel, a kikötött bíróság az alperesnek legkésőbb az első tárgyaláson előterjesztett kérelmére a pert az alperes által megjelölt bírósághoz teszi át.

A Javaslat a hatályos Pp. 41. § (5) bekezdésének elhagyását tartalmilag akként javasolja, hogy csak az egyedi szerződéses rendelkezésekben teszi lehetővé a kikötést, az általános szerződési feltételekben ilyen kikötést tenni nem lehet. A javasolt rendelkezés figyelemmel van az Európai Bíróság gyakorlatára (így pl. a C-243/08. számú ügyben hozott döntésre), amely szerint tisztességtelennek tekinthető a fogyasztó által az eladóval vagy szolgáltatóval kötött szerződésben alkalmazott olyan feltétel, amely egyedileg nem került megtárgyalásra, és amely az eladó vagy szolgáltató székhelye szerinti bíróság kizárólagos illetékességét köti ki. A Javaslat ugyanakkor a megfelelő ügyteher-eloszlás biztosítása érdekében továbbra is fenntartja a hatályos Pp. 41. § (6) bekezdésébe foglalt kikötési tilalmat a Fővárosi Törvényszék, a Budapest Környéki Törvényszék, valamint a Pesti Központi Kerületi Bíróság vonatkozásában.

A vagylagos illetékességi szabályok lényeges megváltoztatása nem indokolt, ugyanakkor a szabályozás pontosítása, kiegészítése szükséges.

A tartásra, járadékra és más hasonló célú időszakos szolgáltatásra kötelezés iránti per esetében csak a törvényen alapuló tartásra jogosultnál célszerű elismerni a saját lakóhelye szerinti bíróság előtti perléshez való jogosultságot. A további időszakos szolgáltatások tekintetében ennek biztosítása nem indokolt, mert adott esetben elégséges a fizetendő összeg járadékként meghatározása ahhoz, hogy az általános illetékességi szabályoktól el lehessen térni. Hangsúlyozni kell ugyanakkor, hogy a fogyasztónak fennáll az a lehetősége, hogy a vállalkozással szemben fennálló szerződéses jogviszonyból származó járadék igényt a saját lakóhelye előtti bíróságon érvényesítse, amely megfelelő védelemnek minősül.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

A hatályos Pp. személyállapotot érintő perekkel összefüggő vagylagos illetékességi szabályai az érintett különleges eljárás szabályai között kerülnek elhelyezésre.

Az ingatlanra vonatkozó jogviszonyból eredő perek tekintetében az ingatlan fekvése szerint illetékes bíróság választásának biztosítása nem indokolt, ha a jogvita egyébként nem függ össze az ingatlan tulajdonával, birtokával vagy az ingatlant terhelő joggal. Erre tekintettel a Javaslat ezt a lehetőséget elhagyja.

Az ügyletkötés, vagy a teljesítés helyéhez kapcsolódó vagylagos illetékesség lehetőségének kiterjesztése indokolt valamennyi szerződéses jogviszonyból származó igényre. Az új Ptk. magánszemélyek vonatkozásában érvényesülő kereskedelmi jogi szemlélete megalapozza, hogy ne csak a gazdálkodó szervezet (személy) által tevékenységi körében kötött ügyletre vonatkozzon ez a különös illetékességi ok. A fogyasztónak a vállalkozással szemben fennálló, szerződéses jogviszonyból származó igénye érvényesítése iránti per tekintetében nem kizárólagos, hanem vagylagos illetékességi ok kerül bevezetésre, mert a fogyasztónak az érdekeit az veszi figyelembe, ha fennmarad a választási lehetősége a saját vagy az alperes lakóhelye, székhelye szerinti illetékesség tekintetében.

A Pp. hatásköri és illetékességi szabályai olyan közjogi természetű, kógens szabályok, amelyek nem tartoznak a fél rendelkezési joga alá. Ezért a Javaslat szerint továbbra is úgy kell az illetékesség vizsgálatát szabályozni, hogy annak hiányát a bíróságnak hivatalból kell figyelembe vennie, vagyis a fél ilyen irányú kérelme hiányában vagy akár kérelme ellenére is észlelnie kell az illetékesség szempontjából jelentős tényeket, és le kell vonni annak a jogkövetkezményeit. Ugyanakkor időbeli korlát fenntartása a perhatékonyság megvalósítása érdekében szükséges. A Javaslat alapján a kizárólagos illetékességen kívül az írásbeli ellenkérelem előterjesztése után az illetékesség hiányát figyelembe venni már nem lehet.

Az eljáró bíróság kijelölése

A kijelölés szabályainak lényegi megváltoztatása nem indokolt, azok a gyakorlatban megfelelően működnek.

Ha azonban a hatásköri összeütközés a polgári ügyben eljáró és a közigazgatási ügyben eljáró bíróság között merül fel, akkor a közigazgatási perrendtartás eljáró bíróság kijelölésére vonatkozó speciális rendelkezéseit kell alkalmazni.

Indokolt azt is megengedni, hogy a kijelölés kérdésében határozó bíróság a határozat meghozatala előtt beszerezhesse a kijelölni tervezett bíróság bíráinak – a felmerült kizárási okkal összefüggő – nyilatkozatait. E rendelkezés azt a célt szolgálja, hogy a kijelölő bíróság a határozat meghozatala előtt tájékozódhasson a tekintetben, hogy a kijelölni tervezett bíróság kijelölése nem ütközik-e akadályba. Akadály bejelentése esetén ugyanis a kijelölés mellőzhető, másik bíróság kijelölése rendelhető el, ami gyorsíthatja a kijelölés folyamatát, a kijelöléssel érintett ügy érdemi intézését.

Perképeség

A Javaslat a perbeli jogképeség vonatkozásában megőrzi a hatályos Pp.-ben követett szabályozási megoldást. A perbeli jogképeség ugyanis alapvetően a polgári jog szerinti jogképeséghez igazodik, így a perbeli jogképeség megilleti mindazokat a jogalanyokat, amelyeket a Ptk. vagy más anyagi jogi jogszabály szerint jogok illelhetnek, és kötelezettségek

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

terhelhetnek. A Javaslat a hatályos Pp. perbeli cselekvőképességre vonatkozó rendelkezését is fenntartja, tekintettel arra, hogy a normaszöveg új Ptk.-val való összhangját a jogalkotó már megteremtette, további módosítására nincs szükség.

A törvényes képviselő tekintetében – különösen annak anyagi jogi összefüggéseire tekintettel – nem indokolt koncepcionális átalakítás. A hatályos Pp. 49. § (2) bekezdésének szerkezeti átalakítása a jobb áttekinthetőséget szolgálja. A Javaslat a lehető legrugalmasabb fogalmakat használja annak érdekében, hogy az anyagi jogi szabályokkal való összefüggés miatt csak a lehető legszükségesebb esetben merülhessen fel a szabályok változtatásának igénye. A rendelkezés a jogi személy helyett a nem természetes személy kifejezést használja, melynek tartalma az értelmező rendelkezések között kerül kifejtésre. E szerint nem természetes személy a jogi személy, valamint a jogi személyiséggel nem rendelkező szervezet, amely jogszabályi rendelkezés alapján perképességgel rendelkezik.

Az új Ptk. 3:29–3:30. §-ai a jogi személyek törvényes és a szervezeti képviselőt önállóan szabályozzák. Az irányadó bírói gyakorlat a szervezeti képviselő perbeli képviselői jogát eddig is elismerte. A Legfelsőbb Bíróság – többek között – a Legf. Bír. Gf. IV. 31.552/1992. (BH1993. 637.) ítéletében elvi éllel szögezte le, hogy a jogi személy szervezeti egységének vezetője a perben az egység rendeltetésszerű működése által meghatározott körben a jogi személy képviselőjeként jár el, ha jogszabály, alapító határozat vagy okirat ettől eltérően nem rendelkezik. Ennek megfelelően a szervezeti képviselő perbeli képviselői joga eddig is fennállt. A Pp. fogalmi rendszerében ennek megfelelően törvényes képviselő alatt – adott esetben – a szervezeti képviselőt is érteni kell, ez a Javaslat értelmező rendelkezései között kerül kimondásra.

A hatályos Pp. 49. § (3) bekezdésének fenntartása nem indokolt, tekintettel arra, hogy az nem rendelkezik normatív tartalommal. A törvényes képviselőre és képviselőre vonatkozó anyagi jogi szabályokat a peres eljárással összefüggésben – utaló szabály megalkotása nélkül is – alkalmazni kell.

Pertársaság

Szerkezeti tagolásában a Javaslat részben eltér a hatályos Pp.-től. A Javaslat e körben rendező elvnek a pertársaság keletkezését tekinti, így – szemben a hatályos Pp. 51. § a) pontjával – elkülönítve, külön szakaszban szabályozza a kényszerű és a nem kényszerű, ám mégis egységes pertársaságot, ennek következtében ugyanakkor egy szakaszba kerül a célszerűségi pertársaság valamennyi esete.

Kényszerű pertársaságról akkor beszélünk, ha a felmerülő jogvita csupán úgy rendezhető, ha valamennyi releváns személy a perben félként részt vesz. Ilyenkor e személyek részvétele a perben egyfajta szükségszerűség a döntéshozatal szempontjából. Nem lehet például a közös tulajdont megszüntetni polgári perben, ha nem áll valamennyi fél perben, csak a tulajdonostársak egy része, hiszen így a perben nem álló személyek tulajdoni illetősége – maga a közös tulajdon is – fennmaradna. Más esetekben ugyanakkor a keresetről való döntéshez nem szükséges valamennyi érintett perbeli részvétele. Ezt az esetkört a Javaslat a célszerűségi pertársaság kategóriájával rendezi továbbra is, melynek első esete ugyanakkor egységes pertársasági formát ír le.

A pertársak közötti viszonyrendszer szempontjából annak van jelentősége, hogy a perben hozott döntés (határozat) anyagi jogerőhatása kiterjed-e a felekre, vagy sem. Az utóbbi eset nyilván úgy adódhat, hogy a felek csak az ügyeik valamilyen összefüggése miatt vesznek részt ugyanabban a perben, valójában azonban más-más kereset felperesei, illetve alperesei.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

Amennyiben az anyagi jogerőhatás kiterjed a felekre, egységes pertársaságról beszélünk. Amennyiben ez hiányzik, csak egyszerű pertársaság áll fenn. A Javaslat e fogalompár kapcsán a hatályos Pp. rendszerét viszi tovább.

Az egységes–egyszerű pertársaságon alapuló felosztással szemben ugyanakkor a választott megoldást az indokolja, hogy az egyéb perjogi intézmények kapcsán a pertársaság egyes esetei közötti különbség inkább a kényszerű–célszerű fogalompár mentén adódik. A korábbi felfogás továbbélését segíti elő ugyanakkor a pertársaság egyes eseteinek a hatályos szabályozással közel azonos megfogalmazása, tudatosan felhívva ezzel a korábbi bírósági gyakorlatot.

A kényszerű pertársaságra vonatkozó szabályozás azt is rendezi, hogy milyen eljárás követendő, amennyiben a meghatározott személyek mégsem állnak sem felperesként, sem alperesként perben (a felperest a bíróság a szükséges személyek perbe állítására határidő tűzésével felhívja). A hatályos Pp. 130. § (1) bekezdés g) pontjában, azaz a keresetlevél idézés kibocsátása nélküli elutasításának a szabályai között szerepel az a rendelkezés, amely a bíróság számára intézkedési kötelezettséget teremtett ebben a szituációban. Dogmatikailag helyesebb ezt a pertársaság körében szabályozni, hiszen itt az akadály abban áll, hogy a felperes(ek) nem megfelelően alakították ki a felperesi, illetve – ami gyakoribb – az alperesi pertársaságot. Ez a szabályáthelyezés egyúttal rávilágít arra is, hogy a felperesnek folyamatos gondoskodási kötelezettsége van, tehát nemcsak a keresetindítás során kell a szükséges személyek perbenállását elérnie, hanem a peres eljárás során mindvégig. Például közös tulajdon megszüntetése esetén, ha a per során az egyik alperes átruházza a tulajdoni illetőségét egy perben nem álló személyre, önmagában e személy kötelmi jogcíme megalapozza a perben való kötelező részvételét, így pedig a felperes perbevonási kötelezettségét. A bírósági felhívás elmulasztásának következményeit azonban továbbra is a keresetlevél visszautasítása, illetve a permegszüntetés esetei között szabályozza a Javaslat.

A Javaslat külön §-ban rendezi a célszerűségi pertársaság valamennyi esetét, megszövegezésében tudatosan követi a hatályos Pp. 51. § a) pontjának második fordulatát, illetve b) és c) pontját. A Javaslat csupán e szakasz a) pontját pontosítja. Értelmszerűen nem a döntés (ami főszabály szerint a határozat rendelkező része) „terjed ki” azokra a felekre, akikre az perbenállásuk nélkül is szükségszerűen kiterjedne. A pontosítás értelmében csak a „határozat” terjedhet ki egyéb személyekre, mégpedig a határozathoz társuló anyagi jogerőhatás által. Ezen túlmenően a Javaslat az ítélet vagy ítélet hatályú határozatokat sorolja ebbe a körbe.

A célszerűségi pertársaság szabályozásának az az alapelve, hogy amennyiben nem kényszerű a pertársaság, milyen körben illeti meg a felperest az őt érintő ügyek egy perben való elbírálásnak lehetősége különböző alperesek vonatkozásában. A Javaslat tehát meghatározza azokat a kritériumokat, amelyek teljesülése esetén egy ilyen ügyegybefoglalás megengedhető. Az alperesek főszabály szerint kötelesek az elé a fórum elé járulni, amelyet a felperes kiválasztott, hiszen az ügyek közötti kapcsolat erőssége legitimálja ezt. Azonban amennyiben a perbeli követelések csupán hasonló ténybeli és jogi alapból erednek, megkövetelendő, hogy fennálljon ugyanannak a bíróságnak az illetékessége valamennyi alperessel szemben a kisegítő, pertársasági illetékességi szabály nélkül is, az ilyen laza kapcsolat ugyanis nem egyenlíti ki a potenciális alperesi érdeksérelmet. Így tehát a c) pont szerinti esetben az alperesek tulajdonképpen csak akkor perelhetőek együtt, ha őket külön-külön perelve is eljárhatna ugyanaz a bíróság, azaz ha az egyúttperléssel nem szenvednek sérelmet.

A Javaslat a pertársak jogállását tekintve nem kíván koncepcionálisan eltérni a hatályos Pp. 52–53. §-ának rendelkezéseitől. Ennek megfelelően az egységes pertársak viszonyát a

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

függőség elve határozza meg, egyszerű pertársak esetében pedig a függetlenség elve érvényesül. A pertársak viszonyát elemezve megállapítható, hogy a perrendtartásnak elsősorban azokat a helyzeteket kell kezelnie, amikor is a pertársak perbeli cselekményei (vagy éppen a mulasztásban megnyilvánuló akarata) egymással ellentétesek. Egyértelmű továbbá az is, hogy ez a szabályozási igény csak az egységes pertársaság kapcsán merül fel, az egyszerű pertársaság esetében – mivel a pertársak egymástól függetlenül végzik perbeli cselekményeiket, illetve követik el mulasztásaikat – azonban nem.

Egységes pertársaság esetében az eltérő pervitel kétféle módon mehet végbe. Egyrészt előfordulhat, hogy egy adott perbeli cselekményt mindegyik pertárs elvégez, azonban eltérő tartalommal, ideértve azt az esetet is, amikor a másik pertárs kifejezetten kinyilvánítja azon akaratát, hogy a perbeli cselekményt nem kívánja elvégezni (pl. lemond a fellebbezési jogáról, vagy tiltakozik a pertársának perbeli cselekménye ellen). Másrészt az eltérés a pertársak között állhat abban is, hogy egyikük elvégzi a perbeli cselekményt, míg a másikuk nem, azaz ebben az értelemben ő „mulaszt”.

A pertársi perbeli cselekmény kihatása a másik nem cselekvő pertársra azonban csak addig tarthat, amíg e másik pertárs önállóan nem végzi el a saját perbeli cselekményét joghatályosan, érte ez alatt ismételten azt is, ha kifejezetten kinyilvánítja azon akaratát, hogy a perbeli cselekményt nem kívánja elvégezni. E másik perbeli cselekmény megtételével ugyanakkor rögtön feloldást is nyerhet a pertársak közötti eltérés, ugyanis előfordulhat, hogy ez az utóbbi megtett perbeli cselekmény egybevág a korábban már megtett pertársi perbeli cselekménnyel. Ha ilyen egybevágásra nem kerül sor, akkor mindenképpen két, akaratát kifejező pertárssal fog szemben állni a bíróság.

A pertársak függőségének elve alól ugyanakkor hagyományosan kivételt kell tenni az ún. anyagi rendelkező cselekmények (egyezségkötés, elismerés, jogról való lemondás) esetében azok személyhez kötöttsége miatt.

A polgári jog szabályai szerint valamely személy kifogásait egyes esetekben más személyek is érvényesíthetik. Erre példaként szolgálhat többek között a Ptk. 5:36. § (3) bekezdése [a tulajdonjog védelme], 6:29. § (3) bekezdése [egyetemleges kötelezettség]. Ezekre a kifogást érvényesítő személyekre a perben hozott határozat anyagi jogerőhatása jellemzően nem terjed ki, illetve a kapcsolódó jogvita nem indokol kötelező perbenállást. E személyek általában csak egyszerű pertársaságot alkotnak azzal a személlyel, akinek a kifogását érvényesítik. Ez nem jelent problémát olyan perbeli cselekmények esetében, amelyek a fél saját anyagi jogi védekezésének tekinthetőek (például kezes esetében az, hogy a kezességi szerződés érvénytelenségére hivatkozik). Ott azonban, ahol a fél ugyanazokat az anyagi jogi kifogásokat érvényesíti, mint a pertársa, felmerül a közös pervitel szükségessége. Az anyagi jogi szabályok alapján egyértelműnek tűnik ugyanis, hogy a kifogások érvényesítésének a megengedése teljes körű, azaz a kifogások kapcsán gyakorlatilag közös jog keletkezik. Ez a jogközösség azonban a függőségi elv alkalmazását indokolja e körben. A pertársak függősége ugyanakkor nem érvényesülhet minden perbeli cselekményre, hiszen az erre okot adó körülmények – a kifejtettek szerint – csak a közös kifogásokkal összefüggésben állnak fenn. Ahol ez nem adott, ott az egyszerű pertársaság szabályát kell követni.

Kötelező perbenállás esetén a jogvita eldöntéséhez fűződő érdekviszonyok nem mindig tükröződnek vissza a keresetlevéllel kialakított felperesi – alperesi felállásban. Ennek megfelelően kötelező perbenállás esetében nem feltétlenül az válik felperessé, illetve felperesi pertárssá, aki egyetért a keresettel (amely keresetet adott esetben ráadásul saját maga is megindíthatta volna), hanem az, aki elsőként cselekszik, illetve akik képesek a keresetindítás

kapcsán együtt cselekedni. Ilyen esetben előfordulhat, hogy olyan személy válik alperessé, aki egyébként, ha tehette volna, leginkább a felpereshez, illetve a felperesi pertársasághoz csatlakozott volna, azaz a keresettel magával egyetért, azt ő maga is érvényesíthetné. A (szükségszerű alperesi) perbeli pozíció és a jogvita eldöntéséhez fűződő érdek itt tehát nem esik egybe. A Javaslat erre kínál megoldást azáltal, hogy két területen (bizonyítás, költségviselés) a keresethez csatlakozó (azt elfogadó) alperest egy-egy fikcióval felperesi pozícióba helyezi. A jogvita eldöntéséhez fűződő érdek ugyanis nagymértékben befolyásolja a fél pervitelét, sokkal jobban, mint az, hogy alperesi vagy felperesi pozícióban van-e. Ez a korlátozott „pozícióváltás” ugyanakkor csak az alperes kérelmére következhet be, amelynek megtételét indokolt a perfelvételt lezáró végzés meghozataláig megkövetelni, hiszen a percezúra időpontjában e részben módosult szerepeknek is rögzülniük kell, később meg nem változtatható módon.

Általában igaz az a felosztás, hogy a felperes bizonyítása kapcsán a többi felperes azonos érdekű, az alperesek pedig ellenérdekűek. Ha azonban egy alperes valójában a felperes nézeteit osztja, a bizonyítás során is a felperes mellett áll, szemben a többi alperessel. Az ilyen jellegű „pozícióváltás” a bizonyítás során ugyanakkor visszaélésre is alkalmat adhat. Ennek a Javaslat elejét kívánja venni, ezért egy joggal való visszaélést tiltó kivétel is a szabályozás részét képezi. Hasonló megfontolások alapján indokolt módosítani a perköltség viselésének általános szabályait is a keresethez csatlakozó alperes javára, azzal, hogy a keresethez csatlakozó alperes pervesztesség esetén a perköltségnek kizárólag azt a részét köteles megfizetni, amely a saját perbeli cselekményeivel összefüggésben merült fel. Itt is indokolt ugyanakkor beépíteni egy bírói mérlegelést engedő szabályt a visszaélések megelőzése érdekében.

Egyszerű pertársaság esetén a függetlenség elve érvényesül, azaz a pertársak cselekményei egymásra nem hatnak ki. Egyszerű pertársaság esetén valójában a különböző ügyeknek csupán technikai értelemben vett együttes tárgyalása történik, amelyre nem perjogi szükségszerűség, hanem a felperes(ek) magánérdeke, perhatékonysági megfontolások adnak okot. Az együttes tárgyalás koncepciója a részletszabályok szintjén is megjelenik, amely szerint a bíróságnak lehetősége van – belátása szerint – arról dönteni, hogy az ily módon egyazon per keretébe tartozó ügyeket elkülönítve tárgyalja, amely tárgyalásra az adott ügyben közvetlenül nem érdekelt pertárs idézése mellőzhető.

Beavatkozás és perbehívás

A beavatkozás jogintézményének perjogi szabályozása lehetővé teszi, hogy a feleken kívüli jogalanyok is részt vegyenek a polgári peres eljárásban. A beavatkozó a feleken kívülálló harmadik személy – ez adja a jogintézmény lényegi ismervét. A két kategória kizárja egymást, vagyis ugyanaz a személy nem lehet fél és beavatkozó is egyben.

A hatályos szabályozás a beavatkozás két fajtáját különíti el: a jelenlegi Pp. 54. § (1) bekezdésében szabályozott önkéntes beavatkozást, illetve a jelenlegi Pp. 58. §-ában megjelenő perbehívásos beavatkozást.

Az önkéntes beavatkozás esetén a harmadik személy saját elhatározásából (önként) jelentkezik, hogy a perben részt kíván venni, míg a perbehívásos beavatkozás esetén valamelyik peres fél kívánja (hívja perbe), hogy a harmadik személy a perben részt vegyen. A szakirodalom is elismeri azonban, hogy a perbehívásos beavatkozás is önkéntes annyiban, hogy a perbehívott dönt perbeli részvétele tekintetében [Magyar polgári eljárásjog (szerk.: dr. Németh János), Budapest, 1996. 167. oldal.].

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

A hatályos Pp. egységesen kezeli a beavatkozás jogintézményét és a bírósági valamint a jogalkalmazási gyakorlat nem ismer olyan problémát, amely a változtatást – ezen a téren – indokoltá tenné. A beavatkozás jogintézményének kodifikációja kapcsán a Javaslat kizárólag a ténylegesen indokolt módosításokat jeleníti meg.

Indokolt előre bocsátani, hogy egyes különleges perekben – például személyállapotot érintő perek – a beavatkozás lehetőségének kizárása, vagy speciális szabályainak meghatározása a mögöttes anyagi szabályokra és a speciális perrendi tartalmakra tekintettel szükséges, indokolt azonban ezeket az általánostól eltérő, különleges szabályokat az adott különleges perre vonatkozó normaszövegnél megjeleníteni.

A gyakorlatban a beavatkozói szándék késedelmes bejelentése, a beavatkozó rosszhiszemű eljárása, avagy a kifejezetten irat-betekintési vagy perelhúzási céllal történő beavatkozások olyan, a peres eljárás gyorsítása, hatékonysága ellen ható jelenségek, amelyek meggátolása indokolt. A beavatkozóként a perben részt venni kívánó harmadik személynek, a bíróságnak és a feleknek is érdeke, hogy a beavatkozó mielőbb bekapcsolódhasson az eljárásba. Jogpolitikai cél ugyanis, hogy a perek alanyi köre minél előbb tisztázott legyen. Perhatékonysági és pertaktikai szempontból sem támogatható a beavatkozó indokolatlanul késedelmes nyilatkozattétele, mivel ez perelhúzást eredményezhet, tekintettel arra, hogy a bíróságnak döntenie kell a kérelemről, előtte pedig a feleket – a gyakorlatban szinte kivétel nélkül – meghallgatja.

Mindezekre tekintettel főszabály szerint – igazodva az osztott perszerkezet eljárási sajátosságaihoz is – beavatkozásnak a perfelvételt lezáró végzés meghozataláig van helye. E határidőt követően tett nyilatkozat hatálytalan, azt a bíróság figyelmen kívül hagyja. A határidőt követően tett nyilatkozat hatálytalanságnak jogkövetkezménye a per elhúzódásának megakadályozását szolgálja. A bíróságnak nem kell az ilyen nyilatkozatot tartalmazó beadványt formális végzésben elutasítania, nincs helye jogorvoslatnak sem, a nyilatkozatra úgy kell tekinteni, mintha elő sem terjesztették volna. A felek és a beavatkozni szándékozó érdekkörébe tartozik, hogy amennyiben bármelyikük szükségesnek látja a beavatkozás megtörténtét, ennek megvalósulását még a perfelvételi szakban előmozdítsa, ennek elmaradása esetén az érdemi tárgyalási szakban beavatkozásnak – a jogszabályban meghatározott kivételtől eltekintve – helye nincs. A perfelvételi szakban ugyanis rögzülnek a per kereteit meghatározó kérelmek, nyilatkozatok, a beavatkozásnak a per későbbi szakaszában történő megengedése rontaná a percezúra eljárás gyorsítását célzó hatását, vagyis azt, hogy a perfelvételt lezáró végzés meghozatalát követően – a szükséges bizonyítás hatékony lefolytatása érdekében – főszabály szerint a kérelmek nem változtathatóak meg.

A Javaslat a beavatkozó jogállásánál jeleníti meg az önálló beavatkozó kategóriáját, amely akkor keletkezik, ha a perben hozott ítélet jogereje a beavatkozónak az ellenféllel szemben fennálló jogviszonyára is kiterjed. A jogerőhatás miatt önálló beavatkozás esetében indokolt megengedni, hogy ha a beavatkozni szándékozó a fél pernyertességéhez fűződő jogi érdekéről önhibáján kívül a perfelvételt lezáró végzés meghozatalát követően szerez tudomást, akkor a tudomásszerzés időpontjának valószínűsítése mellett, a tudomásszerzést követő 30 napon belül a perbe beavatkozhat. Ebben az esetben beavatkozásnak legfeljebb az elsőfokú ítélet meghozatalát megelőző tárgyalás berekesztéséig van helye.

A Javaslat a beavatkozás írásbeli bejelentése esetében főszabály szerint kizárja a hatályos Pp. 105. § (4) bekezdésének alkalmazását, vagyis azt, hogy a határidő elmulasztásának következményeit nem lehet alkalmazni, amennyiben a bírósághoz intézett beadványt

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

legkésőbb a határidő utolsó napján ajánlott küldeményként postára adják. Problémát jelenthet ugyanis, ha a bejelentő beadványát a határidő utolsó napján postára adja, de az csak a határidő lejártát követően érkezik meg a bíróságra, azaz a perfelvételi szak lezárulását követően. A Javaslat szerint a beadványnak legkésőbb a perfelvételt lezáró végzés meghozatalát megelőző napon a bíróságra meg kell érkeznie. Erre azért van szükség, mert ha a végzés meghozatalának a napján is megérkezhetne a beadvány, akkor vitára adhatna okot, hogy a végzés meghozatala előtt vagy az után érkezett-e meg a bejelentés.

A hatályos Pp. nem rendelkezik arról, hogy a beavatkozást megalapozó jogi érdek megszűnése esetén mi a teendő, ezért a Javaslat kiegészíti a szabályozást azzal, hogy, ha a beavatkozást megalapozó jogi érdek bármely okból megszűnik a bíróság a beavatkozót - a felek és a beavatkozó meghallgatása után - a perből kizárja. A Javaslat ugyanakkor egyértelműsíti, hogy a perből kizáró határozat jogerős elintézéséig a beavatkozó a perbeli jogosultságait gyakorolhatja.

A beavatkozás bejelentésére főszabály szerint a perfelvételt lezáró végzés meghozataláig kerülhet sor és a beavatkozónak lehetőséget kell biztosítani arra, hogy a perfelvételi szakban a per tárgyával kapcsolatos tény- és jogállításait megtehesse. Ezért a perfelvételt a bíróság mindaddig nem zárhatja le, amíg a beavatkozás tárgyában jogerős határozatot nem hoz. E szabály alól csak az önálló beavatkozóval összefüggésben enged a Javaslat kivételt, az önálló beavatkozó – a korábban már részletezett feltételek megvalósulása esetén – a perfelvételt lezáró végzés meghozatalát követően, vagyis az érdemi tárgyalási szakban is beavatkozhat. Hangsúlyozni szükséges ugyanakkor, hogy az érdemi tárgyalási szakban történt beavatkozás esetében a perfelvétel kiegészítésére már nem kerülhet sor, a beavatkozó tény és jogállításokat az üggyel kapcsolatban már joghatályosan nem tehet, kizárólag a beavatkozást megengedő határozat közlésétől számított 15 napon belül bizonyítási indítványt terjeszthet elő, vagy bizonyítékot bocsáthat rendelkezésre. Az önálló beavatkozó a beavatkozást elutasító, illetve beavatkozót a perből kizáró határozat ellen külön fellebbezéssel élhet, ugyanakkor a fellebbezés elbírálása az eljárás érdemi folytatását adott esetben megakasztja. Ha a beavatkozás bejelentésére a perfelvételi szakban kerül sor, akkor a perfelvétel nem zárható le időlegesen, vagy ha a bejelentésére az érdemi tárgyalási szakban kerül sor, akkor az elsőfokú érdemi határozat nem hozható meg mindaddig, amíg a beavatkozás tárgyában jogerős határozat nem születik. Mindezekre tekintettel a Javaslat fenntartja a fellebbezés felterjesztésére és a másodfokú határozat meghozatalára vonatkozó szigorúbb eljárási határidőket – melyeket a hatályos Pp. a végzés elleni fellebbezésre vonatkozó rendelkezések között szabályozott – az eljárás időszerűségének biztosítása érdekében.

A Javaslat azt is rögzíti, hogy a beavatkozó perbeli jogosultságait a beavatkozást megengedő határozat meghozatalát követően gyakorolhatja.

Mivel a beavatkozó nem fél, ha meghallgatására van szükség, a bírósági gyakorlat szerint tanúként kell megidézni [Legfelsőbb Bíróság M. törv. I. 10095/1988. – BH 1989.1142.]. A gyakorlatban felmerült az az igény, hogy a beavatkozót a bíróság félként hallgassa meg, ugyanis a tanú a határozatokat, iratokat nem kaphatja meg, a kihallgatását megelőzően a tárgyaláson nem lehet jelen, olyan széles jogkörrel, mint a beavatkozó nincs felruházva. Mindezen érvek alapján indokoltnak tűnik a bírósági gyakorlat megváltoztatása, ezért a Javaslat kimondja, hogy a beavatkozót félként kell meghallgatni az eljárás során.

A Javaslat kimondja továbbá, hogy ha a peres eljárás során a jogi képviselő kötelező, akkor a törvény kötelező jogi képviselőre vonatkozó szabályait értelemszerűen a beavatkozó vonatkozásában is alkalmazni kell.

A hatályos Pp. perbehívásra vonatkozó – 2012. évi CCVIII. törvénnyel módosított – szabályainak lényegi megváltoztatása nem indokolt. E szabályozás a perbehívás lehetőségét szűk időkeretek közé szorítja. Mentési a bíróságot perbehívás közlésével kapcsolatos intézkedések megtétele alól és lehetővé teszi, hogy az érdemi tárgyalásra mihamarabb sor kerülhessen. Meggátolja, hogy az eljárást a későn előterjesztett perbehívó nyilatkozat hátráltassa. Tekintettel ugyanakkor arra, hogy a hatályos szabályozás egyes rendelkezései nem kellően egyértelműek, valamint indokolt azokat a koncepciólagosan megújuló elsőfokú eljárás szabályaihoz igazítani, a Javaslat a szükséges módosításokat tartalmazza.

A perbehívás bíróság részére történő bejelentésének az alperes részéről a keresetközlésétől számított negyvenöt, a felperes részéről az írásbeli ellenkérelem kézbesítésétől számított harminc, a perindítás joghatásainak beállását követően perbe lépett személy részéről a perbelépésétől számított harminc napon belül van helye. A megújuló szabályozás a felperes vonatkozásában a harminc napos határidőt a keresettel szembeni „írásbeli” ellenkérelem vele való közlésétől számítja, tekintettel arra, hogy a tárgyalást megelőző írásbeli előkészítés az érdemi ellenkérelem vonatkozásában főszabállyá válik. A Javaslat ugyanakkor objektív határidőt is szab a perbehívás bejelentésére, a perfelvételt lezáró végzés meghozatalát követően perbehívás bejelentésének – főszabály szerint – helye nincs.

Ha a perfelvételi szakban kereset- vagy ellenkérelem-változtatás miatt merül fel a perbehívás szükségessége, akkor a szabályozás alapvetően nem zárja ki a perbehívás lehetőségét, ugyanakkor az eljárás hatékony és időszerű lefolytatása érdekében a perbehívást szűk keretek között teszi lehetővé. Ilyen esetekben a perbehívás bejelentésére nyitva álló harminc napos határidő a kérelemváltoztatás közlésétől számít. A harminc napos határidő biztosítására alapvetően azért van szükség, mert a perbehívás bejelentésekor a perbehívónak azt is igazolnia kell, hogy a perbehívást a perbehívottal közölte, valamint ezzel egyidejűleg okirattal kell igazolnia a közlés kézhezvételét és annak időpontját. Ha a tárgyaláson merül fel – például keresetváltoztatás miatt – a perbehívás szükségessége, nyilvánvaló, hogy a fél nem tudja azonnal igazolni a perbehívás perbehívottal történő közlését, a szükséges intézkedések megtételére (perbehívott megkeresése) meghatározott időre van szüksége. A harminc napos határidőnek ugyanakkor csak abban az esetben van tényleges jelentősége, ha a perfelvétel lezárásáig több mint harminc nap áll rendelkezésre. Ebben az esetben a félnek elegendő idő áll rendelkezésére ahhoz, hogy a perbehívás bejelentéséhez szükséges cselekményeket elvégezze. Ha azonban a perfelvétel hamarabb lezárul és a perfelvételt lezáró végzés meghozataláig a perbehívás szabályszerű bejelentésére nem kerül sor, a perbehívás később hatályosan nem teljesíthető. E következetes szabályozásra azért van szükség, hogy a perfelvételi szak lezárását ne lehessen indokolatlanul akadályozni – adott esetben alaptalan – perbehívó nyilatkozatok megtételével, amelyek a perfelvételi tárgyalás és a perfelvétel lezárásának elhalasztására adnának okot. A szabályozás abban a tekintetben ugyanakkor rugalmas, hogy nem zárja ki annak lehetőségét, hogy amennyiben a fél – adott esetben a perfelvételi tárgyaláson bekövetkezett keresetváltoztatás miatt – a perbehívás bejelentésére határidőt kér, a bíróság annak indokoltságát, szükségszerűségét mérlegelve határidőt adjon a bejelentés teljesítésére, adott esetben elhalasztva a perfelvétel lezárását. Természetesen a kérelemváltoztatástól számítandó harmincnapos törvényi határidő ilyen esetben sem léphető túl, tehát annál hosszabb határidőt a bíróság értelemszerűen nem adhat. Annak sincs akadálya, hogy a perbehívó fél értesítse a perben nem álló harmadik személyt a perről, akinek lehetősége van azonnali, önkéntes beavatkozásra. Ebben az esetben a perbehívással kapcsolatos szigorú követelmények teljesítése okafogyottá válik. Önálló beavatkozó esetében pedig – a törvényben meghatározott feltételek fennállása esetén – az érdemi tárgyalási szakban is lehetőség van a beavatkozásra. A szabályozás tehát rugalmas, de maradéktalanul illeszkedik az osztott perszerkezet sajátosságaihoz, a perhatékonyság biztosítása érdekében.

A Javaslatban meghatározott határidőn túl megtett perbehívást bejelentő nyilatkozat tehát hatálytalan, azt a bíróság – egyezően a beavatkozásnál is megjelenő szabályozással – figyelmen kívül hagyja. A beavatkozás szabályaihoz hasonlóan itt is rögzítésre kerül, hogy a bejelentést tartalmazó beadványnak legkésőbb a perfelvételt lezáró végzés meghozatalát megelőző napon a bíróságra meg kell érkeznie.

A perbehívott a perbehívás közlésétől számított harminc napon belül nyilatkozhat a bíróságnak arról, hogy perbe kíván lépni. Ha tehát a perfelvételt lezáró végzés meghozatala előtt a fél hatályos, perbehívást bejelentő nyilatkozatot tesz, a bíróság a perfelvételt mindaddig nem zárhatja le, amíg a perbehívott a perbelépésről – a részére biztosított határidőben – nem nyilatkozik. Ezt az is indokolja, hogy perbelépés esetén a perbehívott a perbehívóhoz beavatkozóként csatlakozik, ezért lehetőséget kell számára biztosítani, hogy a perfelvételi szakban előadható tény és jogállításokat megtehesse.

Változás a felek személyében

A Javaslat a perbeli jogutódlás szabályai körében továbbra is biztosítani kívánja valamennyi anyagi jogi jogutódlás, vagyis mind a természetes személyek halálán, jogi személyek megszűnésén, vagy más jogszabályi rendelkezésen alapuló, mind a létező jogalanyok közötti egyes jogügyleteken alapuló alanyváltozás tekintetében a jogutód félként való perbeli részvételi lehetőségét. Egyértelművé teszi, hogy az eljárásjogi jogutódlásra vonatkozó szabályok alkalmazásának már a keresetlevél beadását követően helye van.

A szabályozás – a jelenlegi perjogi szabályozást és gyakorlatot követve – következetes abban, hogy a perbevonás önmagában, egyoldalú nyilatkozatként, a perbevont személy elfogadó nyilatkozata, perbe bocsátkozása nélkül kiváltja a célzott és elérni kívánt joghatást, a peres fél perbe állítását.

A Javaslat ugyanakkor a perbehívás jelentéstartalmán változtat, annak következetes alkalmazását irányozza elő. A perbehívás fogalma ugyanis a hatályos szabályozásban egyszerre jelöli a félként [hatályos Pp. 63. § és 64. § (1) bekezdése] és a beavatkozóként [hatályos Pp. 58. § (1) bekezdése] történő perbelépést. A perbehívás – akár peres fél, akár beavatkozó jogállását célozza – csupán kezdeményező perjogi aktusnak tekinthető, önmagában nem képes a kívánt perjogi pozíciót beállítani, a per addigi résztvevőinek körét megváltoztatni. A perbehívással elérni kívánt eredményhez – peres pozíciótól függetlenül – szükséges a perbehívott személy elfogadó nyilatkozata, a perbehívott perbelépése.

A Javaslat szerint a „perbehívás” kifejezés a továbbiakban kizárólag a beavatkozóként történő perbeli részvétel kezdeményezését, míg a félként történő perbelépés indítványozását a „perbeállítás kezdeményezése” kifejezés fogja jelölni.

A Javaslat tovább viszi a jelenlegi Pp. azon szabályát, ami élők közti jogügyleten alapuló jogutódlás esetén nem teszi lehetővé a felperesi jogutód perbevonását, és az anyagi jogutódlás valamennyi esetére – nem csak az élők közti jogügylet, hanem a halál és megszűnés esetére is – kizárja a felperes jogutódjának kényszerű perbeállítását (perbevonását). A felperest a kereseti igény felett megillető rendelkezési jog természetével összhangban, nem vonható perbe a felperes jogutódja, sem a jogelőd, sem az ellenérdekű fél által. Egyedül a felperesi jogutód önkéntes perbelépése esetén indokolt lehetővé tenni a perbe vitt és immár a jogutódot illető igény érdemi tárgyalását és elbírálását, a felperes keresete alapján.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

A Javaslát fenntartja a hatályos Pp. szabályait a hozzájáruló nyilatkozatok körében, azokat azzal egészíti ki, hogy abban az esetben sincs szükség hozzájárulásra, ha a perbeli jogutódlás jogszabályi rendelkezésen alapul.

A Javaslát a jogutódlással kapcsolatos határozathozatal során a normaszövegben nevesített nyilatkozatok (perbelépés, perbevonás, hozzájárulás) formai vizsgálatára szűkíti le a bíróság feladatát és a bíróság döntését arra korlátozza, hogy e nyilatkozatok birtokában a perbelépés, perbevonás Pp. rendelkezéseinek megfelelő gyakorlását állapítsa meg, rögzítve az eljárásban résztvevő felek megváltozott személyét. A Javaslát e megoldással egyértelművé teszi azt is, hogy a perbelépés, illetve perbevonás elbírálása során nem a jogelő és jogutód között fennálló anyagi jogviszonyt, hanem a fél személyében bekövetkezett változás eljárásjogi feltételeinek fennállását kell vizsgálnia a bíróságnak, azaz azt, hogy a perbevonás, perbelépés szabályszerűen került-e bejelentésre, a perbelépéshez, illetve perbevonáshoz szükséges hozzájárulások rendelkezésre állnak-e. A jogutódlás anyagi jogi megítélése az ügy érdemére tartozik, ítélettel igényel elbírálást. Ez a rendelkezés arra szolgál, hogy a peres eljárásban egyszerre – ítélettel – kerüljön sor a perbeli legitimáció vizsgálatára; annak eldöntésére, hogy a keresettel érvényesített jog megilleti-e a felperest az alperessel szemben. A perbelépés, illetve perbevonás bíróság általi megállapításának eredményeként válik peres félle a jogutód, akivel szemben ettől kezdve hatályosak a korábbi perbeli cselekmények, illetve bírói határozatok.

A Javaslát a korábban kifejtettek szerint kiiktatja a „perbehívás” szóhasználat alkalmazását a per tárgyának harmadik személy általi igénylése esetén, valamint abban az esetben is, ha az alperes ellen olyan jog iránt indítanak pert, amelyet ő harmadik személy nevében gyakorol (elődmegnevezés). Ezekben az esetekben tehát a Javaslát a „perbeállítás kezdeményezése” kifejezést használja. A perbeállítás kezdeményezésére mindkét esetben – az elsőfokú eljárást meghatározó osztott perszerkezetre tekintettel – a perfelvételt lezáró végzés meghozataláig kerülhet sor. E határidőt követően tett nyilatkozat hatálytalan, azt a bíróság figyelmen kívül hagyja.

A Javaslát a pertárgy igénylésére vonatkozó rendelkezések között pontosan meghatározza a perbeállítás kezdeményezésével kapcsolatos eljárási szabályokat a beavatkozás és perbehívás eljárási szabályainak mintájára, amelyeket az elődmegnevezés esetén is alkalmazni kell, az eljárási szabályok alkalmazását az utóbbi esetben utaló szabály írja elő.

A pertárgy igénylővel kapcsolatos szabályok között a Javaslát kifejezetten kimondja, hogy a per tárgyat teljesítési letétként kell letétbe helyezni. Itt indokolt megjegyezni, hogy ebben az esetben a bíróságon kezelt letétekről szóló 27/2003. (VII. 2.) IM rendelet szabályai alapján a peres eljárással párhuzamosan egy további bírósági nemperes – a letéti – eljárás is lefolytatásra kerül, a letét majdani kiutalásáról a hivatkozott letéti nemperes eljárás keretei között dönt a bíróság a vonatkozó jogszabályi rendelkezések alapján.

A Javaslát fenntartja, de az osztott perszerkezet sajátosságaira tekintettel csak a perfelvételt lezáró végzés meghozataláig engedi, hogy ha a felperes a pert nem az ellen indította meg, akivel szemben az igény érvényesíthető, akkor lehetősége legyen az általa megjelölt másik személyt alperesként perbe vonni.

A felperesi pertársaként történő perbelépés szabályozásán a Javaslát az osztott perszerkezet sajátosságaira tekintettel ugyancsak változtat. A célszerűségi pertársaság azon eseteiben, amikor a perben hozott érdemi határozat anyagi jogereje a pertársakra a perben való részvétel nélkül is kiterjedne, vagy amikor a perbeli követelések ugyanabból a jogviszonyból erednek,

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

illetve abban az esetben is, amikor a perindítási jogosultság külön jogszabályon alapul, a perindításra jogosult személy a perfelvételt lezáró végzés meghozataláig léphet a felperes pertársaként perbe. Kényszerű pertársaság esetén – tekintettel arra, hogy a kényszerű pertársaság esetében a pertárs nélkül döntés nem hozható – szükségeszerű lehetőséget biztosítani az elsőfokú ítélet meghozatalát megelőző tárgyalás berekesztéséig a perbelépésre.

A Javaslat értelmező rendelkezései között meghatározásra kerül a keresetkiterjesztés fogalma. E szerint a Javaslat alkalmazásában keresetkiterjesztésnek minősül a felperes más által indított perbe történő belépése vagy további alperes perbevonása, ide nem értve, ha a perbelépés vagy perbevonás jogutódlás miatt következik be. Alapvetően tehát keresetkiterjesztés alatt a személyváltozással összefüggő keresetmódosulás értendő. Mindezekre tekintettel a Javaslat a pertársként történő felperesi perbelépés eseteit követően, a további alperesek perbevonására vonatkozó rendelkezéseket is a felek személyében bekövetkező változásokat tárgyaló szerkezeti egységben helyezi el.

A célszerűségi pertársaság azon eseteiben, amikor a perben hozott ítélet vagy ítélet hatályú határozat anyagi jogereje a pertársakra a perben való részvétel nélkül is kiterjedne, vagy a perbeli követelések ugyanabból a jogviszonyból erednek – a pertársként történő felperesi perbelépés szabályozásával egyezően – a felperes további alperest a perfelvételt lezáró végzés meghozataláig vonhat perbe. Kényszerű pertársaság esetén az elsőfokú ítélet meghozatalát megelőző tárgyalás berekesztéséig van helye további alperes perbevonásának.

A Javaslat tételesen meghatározza azokat az eseteket is, amikor a bíróságnak meg kell tagadnia a perbelépést, illetve a perbevonást keresetkiterjesztés esetén. Erre kerül sor, ha az alanyváltozás törvény által meg nem engedett pertársaságot eredményezne, ha az alanyváltozás bejelentése elkésztett, vagy ha az alanyváltozást kezdeményező személy a bíróság felhívása ellenére nem terjeszt elő az alanyváltozással összefüggő szabályszerű keresetet.

A Javaslat ugyanakkor szigorú – a perhatékonyság és a perkoncentráció elveivel összhangban álló – elvárásokat juttat kifejezésre a pénzbírság kiszabásának kötelező előírásával. Ha a perbelépésre, illetve perbevonásra kényszerű pertársaság fennállása miatt perfelvételt lezáró végzés meghozatalát követően kerül sor, a perbe lépő, illetve a perbevonást kezdeményező személynek valószínűsítania kell, hogy a perbelépés-perbevonás szükségességéről, illetve a perrel csak a perfelvételi szakot lezáró végzés meghozatalát követően értesült, ellenkező esetben a bíróság pénzbírsággal sújtja. De nem csak a per befejezését, hanem a perfelvételi szak lezárását késleltető – perelhúzó, indokolatlanul késedelmes – nyilatkozatok is szankcionálандóak.

A Javaslat a pertárgy igénylése, az elődmegnevezés, valamint a téves perlés eseteiben a perbelépés, valamint a perből való elbocsátás tárgyában hozott határozat ellen továbbra is külön fellebbezési jogot biztosít. A per alapjául szolgáló jogviszonyban bekövetkezett anyagi jogi jogutódlás körében a hatályos Pp. szabályaihoz képest annyiban változtatja meg a fellebbezési jogot, hogy míg a perbelépést megtagadó és a perből való elbocsátás iránti kérelmet elutasító határozatot továbbra is külön fellebbezéssel lehet támadni, addig a perbelépés és perbevonás megfelelőségét megállapító határozat értelemszerűen csak az ügyet befejező érdemi határozat elleni fellebbezésben támadható. A rendelkezés célja kettős. Egyrészt a per indokolatlan elhúzódásának megakadályozása. Másrészt annak lehetővé tétele, hogy a perjogi és anyagi jogutódlás érdemi felülvizsgálatára együttesen kerülhessen sor, és az ítélet elleni fellebbezéssel érintett másodfokú eljárásban is teljes körűen vizsgálható legyen a fél perbeli legitimációja. A keresetkiterjesztéssel összefüggő perbelépést, illetve perbevonást megtagadó határozatokkal szemben is külön fellebbezést biztosít értelemszerűen a Javaslat.

A támogató részvétele a perben

A Javaslát fenntartja a hatályos Pp. szabályait a támogató perbeli részvételét illetően, amely az új Ptk. hatályba lépésével (2014. március 15.) egyidejűleg, a jogintézmény anyagi jogi szabályainak eljárásjogi vetületeként vált a perrendtartás részévé.

Az ügyész részvétele a perben

Az ügyész perindítási, fellépési, jogorvoslati jogának reformjára alapot adó 1/1994. (I. 07.) AB határozat kihirdetését követően az ügyészi perindításnak alapvetően két esete különíthető el:

1) az első esetben a perindításra való általános felhatalmazást maga a Pp. tartalmazza, ezt nevezzük az ügyész ún. általános perindítási jogának, mely az idézett AB határozat óta jelentősen szűkült. E perindításnak két pozitív és egy negatív előfeltétele van. Eszerint: a jogosult a jogai védelmére bármely okból ne legyen képes (jogvédelmi képtelenség), másrészt: a felek rendelkezési jogát messzemenően tiszteletben kell tartani, harmadrészt: nem indíthat az ügyész keresetet olyan jog iránt, amelyet csak jogszabályban meghatározott személy vagy szervezet érvényesíthet (pl: házassági bontóper).

2) Az ügyész perindítás másik esete, amikor a Pp. általános felhatalmazó rendelkezéséhez képest külön jogszabály biztosítja az önálló ügyészi perindítást. Ez a törvényi felhatalmazás tovább differenciálható, aszerint, hogy az ügyész közérdeket, vagy más szerv, vagy személy által nem védett magánjogi érdeket érvényesít, többnyire személyi állapotot érintő ügyekben. Elvi, dogmatikai alapon ez utóbbi perindítás is minősíthető „közérdekűnek” abból a szempontból, hogy az ügyészi perindítást éppen az egyéb érdekvédelem akadályai vagy nehézsége teszi szükségessé. Erre tekintettel állapítja meg az ügyészségről szóló 2011. évi CLXIII. törvény (a továbbiakban: Ütv.) 27. § (5) bekezdése, hogy ahol a törvény az ügyészt perindításra jogosítja, ott az eljárás közérdekűségét vélelmezni kell.

Az önálló féli pozíció körébe sorolhatók a Pp. különös részének azon rendelkezései is, amikor személyi állapotot érintő pert az ügyész ellen kell megindítani. Ilyenre kerülhet sor pl. gondnokság alá helyezés megszüntetése, módosítása iránti perben, ha a gondnokság alá helyezés iránti pert az ügyész kezdeményezte.

A Javaslát szabályai tehát egyértelművé kívánják tenni, hogy mennyiben különbözik az ügyész perbeli helyzete, nyilatkozattételi jogosultságának terjedelme, a félhez való viszonya attól függően, hogy külön jogszabály jogosítja fel perindításra: annak körében magánjogi érdeket vagy közérdeket érvényesít, vagy e törvény általános felhatalmazó rendelkezései szerint indít pert, vagy lép fel.

A Javaslát az általános rendelkezések részben, a felek és más perbeli személyek fejezetben szabályozza általános perindítás és a külön törvényi felhatalmazás alapján történő perindítás esetén az ügyész perbeli pozícióját és eljárásának jellemzőit, míg a közérdekű perindítás szabályait, melyet az ügyész is kezdeményezhet, ha azt külön jogszabály lehetővé teszi, a Javaslát VIII. része.

Abban az esetben, ha a keresetindítás a jogai védelmére nem képes fél érdekében történik (jogvédelmi képtelenség), úgy önálló ügyészi keresetindítási jogról nem beszélhetünk. Ugyanis kizárólag a jogai védelmére nem képes fél rendelkezési jogára tekintettel történik az ügyész perindítása vagy fellépése a polgári eljárásban, aki ekkor korlátozott féli jogosultságokkal rendelkezik.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

A Javaslat a hatályos Pp.-hez hasonlóan lehetővé teszi, hogy amennyiben az ügyészi perindításra az általános perindítási (fellépési) jog keretében kerül sor, akkor az a személy, akinek igénye érvényesítése céljából az ügyész pert indított, a perben félként részt vehessen.

Amennyiben az ügyész keresetindítási jogosultsága külön törvény alapján önálló, úgy az eljárásban félként – felperesként, vagy alperesként – vesz részt.

Ebben az esetben nincs jogi lehetőség arra, hogy az, akinek az érdekében az ügyészt pert indít (még akkor sem, ha e személy egyértelműen beazonosítható), az ügyészhez csatlakozzon a perbe.

Erre akkor sincs lehetőség, ha egyedi ügyben jogosult pert indítani az ügyész, pl. személyi állapotot érintő perekben, de akkor sem, ha közérdekből indít pert.

Arra azonban lehetőség van, hogy az ügyész a más által indított perbe – amennyiben a per megindítására külön jogszabály alapján jogosult lett volna – a felperes pertársaként perbelépjen. Ennek lehetőségéről az ügyész elsősorban a fél kérelme, illetve a bíróság értesítése alapján szerez tudomást. Az ügyész a mások között folyamatban lévő perbe a fél pernyertességének előmozdítása érdekében önállóan be is avatkozhat, vagy perbehívotként beavatkozóként csatlakozhat, ha annak jogszabályi feltételei fennállnak. [az ügyészség közérdekvédelmi feladatairól szóló 3/2012. (I. 6.) LÜ ut. 43. § (1) bek.]

A Javaslat a hatályos Pp. szabályaihoz hasonlóan rendezi a kötelező fellépés esetét is. A Pp.-t és a Be.-t módosító 2013. évi CLXXXVI. törvény az ún. lakásmaffia ügyek sértettjei jogainak hatékonyabb érvényesítése érdekében meghonosít egy sajátos együttműködési formát a büntető és polgári bíróságok között. A Pp. 2014. január 1-jével történt módosítása értelmében a Be. 54. § új (2a) bekezdésében meghatározott feltételek fennállása esetén a nyomozási bíró vagy a büntető ügyben eljáró bíró már a polgári jogi igény és az ideiglenes intézkedés iránti kérelmet tartalmazó indítvány előterjesztését követően megküldi a polgári jogi igényt a Pp. szerint hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bíróságnak további eljárás céljából. A Be. alapján így megküldött polgári jogi igényt keresetlevélként kell elbírálni és úgy kell tekinteni, mintha azt már eredetileg is annál a bíróságnál terjesztették volna elő, amelyhez azt a büntető ügyben eljáró bíróság megküldte. Ezekben a perekben, a törvény az ügyész kötelező fellépését írja elő a felperes (magánfél) jogainak védelme, a büntető- és a polgári eljárás összehangolása, a bizonyítási eszközök rendelkezésre bocsátása érdekében.

Az ügyészre vonatkozó iratbetekintési, költségmentességi, jogorvoslati jog stb. gyakorlására vonatkozó szabályokat a Javaslat adott jogintézményt szabályozó rendelkezései tartalmazzák.

A tolmács és fordító részvétele a perben

A Javaslatban rögzített, nyelvhasználathoz való jog, érvényesülése érdekében a bíróság tolmácsot, jelnyelvi tolmácsot, illetve fordítót alkalmaz, akik vonatkozásában főszabály szerint a Javaslat szakértőkre vonatkozó rendelkezéseit kell megfelelően alkalmazni.

Az egységes jogalkalmazás biztosítása érdekében szükséges rendelkezni arról, hogy főszabályként egyszerű fordítás alkalmazásának van helye a polgári eljárásban, kivéve, ha jogszabály, uniós jogszabály vagy nemzetközi egyezmény másként nem rendelkezik, vagy a felek a fordítás hitelességét vitássá nem teszik. Mindebből az következik, hogy a jogalkotónak konkrétan meg kell határoznia azokat az eseteket, ahol feltétlenül szükségesnek tartja hiteles fordítás alkalmazását, egyéb esetekben ugyanakkor érvényesülhet ez az eljárást egyszerűsítő főszabály. A meghatározó bírósági gyakorlat jelenleg is e rendelkezésnek megfelelően alakul.

Képviseleti jog gyakorlásának kizártsága, képviselet érdekellentét esetén

A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) a korábbi Ptk.-tól (1959. évi IV. törvény) eltérő módon szabályozza a képviselet szabályait, amelynek következtében a polgári peres és nemperes eljárásokban problémát okozhat, ha az ellenérdekű feleknek ugyanaz a személy a törvényes vagy meghatalmazott képviselője.

A korábbi Ptk. az ellenérdekű felek ugyanazon személy általi képviseletét – szűk kivételt engedve – kizárta, azzal, hogy a 221. § (3) bekezdésben kimondta, a képviselő nem járhat el, ha a szemben álló vagy ellentétesen érdekelt fél ő maga vagy olyan személy, akit ugyancsak ő képvisel.

A hatályos Ptk. ugyanakkor ezt a szabályt már nem tartalmazza, csupán megtámadhatóvá teszi a képviselt részéről a képviselő által tett jognyilatkozatot érdekellentét esetén, ami akár ahhoz is vezethet, hogy egy adott polgári eljárásban, az ellenérdekű pozíciókban ugyanaz a személy lépjen fel képviselőként és félként. Ez a körülmény összességében komoly problémák okozója lehet, például ha utóbb egy jogerős döntést azzal támadnának meg, hogy a képviselő nyilatkozata nem volt hatályos.

Az (1) bekezdés lényegében a korábbi Ptk. főszabályát tartalmazza. A (2) bekezdés azt az esetet tartalmazza, amikor például a jogi személy és annak törvényes képviselője pereskedik. Ilyen esetben a törvényes képviselő gyakorlatilag jogosult a jogi személy önálló képviseletére. El kell kerülni azt a lehetőséget, hogy az ellenérdekű törvényes képviselő hatalmazzon meg a vele szemben történő pereskedésre képviselőt, ezért ilyenkor az ügygondnok rendelés biztosíthatja a legeredményesebben a jogi személy elfogulatlan képviseletét. A szabályozás engedi, hogy az ágazati törvények, vagy különleges eljárások speciális rendelkezései ettől eltérő szabályt állapítsanak meg. Az ügygondnok díját a felperes előlegezi, tekintettel arra, hogy perindító félként alapvetően neki áll érdekében a peres eljárás lefolytatása. Ha az ügygondnok díját a fél – bírósági felhívás ellenére – nem előlegezi, az eljárás a bíróság felhívásában megadott határidő eredménytelen elteltét követő naptól szünetel. A szünetelési ok az eljárás szünetelésére vonatkozó szabályok között került elhelyezésre.

Meghatalmazottak

A hatályos Pp.-hez képest nincs változás abban, hogy a félnek főszabály szerint nem szükséges személyesen eljárnia a perében. A meghatalmazottak számát a Javaslat továbbra sem korlátozza, mivel sok olyan eset van, amikor a képviselet hatékonyabban látható el (például több területet érintő bonyolult szakkérdések esetén), ha többen állnak a meghatalmazotti oldalon. Mivel a Javaslat az osztott perszerkezettel abba az irányba mozdul el, hogy a felek már az eljárás elején határozott és egyértelmű nyilatkozatokat tegyenek kérelmeik vonatkozásában az eljáró bíróság előtt, a több meghatalmazottal eljáró fél kockázati körébe esik, hogy az egyes meghatalmazottak esetleg egymásnak ellentmondó nyilatkozatokat tesznek. A fél ilyen módon nem hozhatja hátrányos helyzetbe sem az eljárás többi résztvevőjét, sem a bíróságot azzal, hogy a megszokott egy személy helyett többen járnak el az érdekében.

A hatályos Pp. meghatalmazottként eljárni jogosult személyek körére vonatkozó szabályozása indokolatlanul terjedelmes és bonyolult. Mindez szükségessé teszi a Javaslatban a személyi kör nagymértékű csökkentését, mivel a hatályos szabályozás túl tágan értelmezte a meghatalmazottként eljáró személyi kört.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

A rokonok meghatalmazottként történő eljárását a Javaslat a Ptk. szerinti hozzátartozók körére szorítja. Indokolt lett volna a hozzátartozók meghatalmazottként történő eljárásának a járásbírói szintre korlátozása is, tekintettel azonban arra, hogy a Javaslat szerint a törvényszék előtti eljárásban a jogi képviselet általánosan kötelezővé válik, ez gyakorlatilag teljesül.

Közigazgatási szerv vezetőjének meghatalmazására vonatkozó törvényi felhatalmazás indokolatlan, mivel a közigazgatási szerv törvényes képviseletét a közigazgatási szerv vezetője látja el, ő tehát e minőségében és nem meghatalmazottként látja el a közigazgatási szerv képviseletét. Ugyanez igaz az önkormányzat esetében a polgármesterre, főpolgármesterre, megyei közgyűlés elnökére.

A Javaslat generális jelleggel szabályozza, hogy a közjogi jogalanyok, így az egymással egyébként átfedést mutató közigazgatási szervek, költségvetési szervek, valamint a gazdálkodó személyek, egyéb nem természetes személyek esetében meghatalmazottként azok alkalmazottja eljárhat.

Az önkormányzatok perei tekintetében a Javaslat egyszerűsítést valósít meg. Az önkormányzati szerv alkalmazottja munkáltatója tevékenységével kapcsolatos pereiben meghatalmazottként természetesen eljárhat. Ezen felül a korábbi bonyolult szabályozás helyett a Javaslat lehetővé teszi, hogy az önkormányzat belső szabályzatban (szervezeti és működési szabályzat) határozhassa meg a meghatalmazottként eljárni jogosult tisztségviselők körét. A tisztségviselő kategóriájába beletartoznak azok a személyek, akiket a hatályos szabályozás eljárni jogosultként megjelöl (polgármester, jegyző, a képviselőtestület és a közgyűlés tagja...), de a meghatározás nem teszi korlátlanul lehetővé a képviselő állítást, akár az önkormányzati szervhez nem kötődő személyek vonatkozásában. A szabályzatban tehát az önkormányzat meghatározhatja azt a tisztségviselői kört, akik meghatalmazottként eljárhatnak, az adott tisztségviselői típushoz pedig hozzárendelheti azt az ügykört, amelyek vonatkozásában a tisztségviselői típushoz tartozó személy eljárhat. Ezt követően a konkrét ügyben a kijelölt tisztségviselő kaphat meghatalmazást az eljárásra.

A képviseletre jogosultak köréből kikerült a szakszervezet, érdekképviseleti szervezet, szövetkezet alkalmazottja. A szakszervezet képviseleti jogosultsága kizárólag munkaügyi és társadalombiztosítási perekben lehet indokolt, az erre vonatkozó szabályokat a különleges eljárások szabályai között indokolt elhelyezni. Ez ugyanakkor nem akadályozza annak, hogy a szakszervezet szolgáltatásként a jogi képviseletet vagy annak a finanszírozását valamilyen formában más tárgykörben indult perekben is biztosítsa. Az érdekképviseleti szerv eljárásának biztosítása nem szolgálhat az ügyvédi garanciák (pl. felelősségbiztosítás) és az ügyvédekkel szemben támasztott követelmények (például szakvizsga, megfelelő iroda) megkerülésére, így az egyedi esetekben történő képviseletet indokolt kizárni a továbbiakban, ugyanakkor megmarad az érdekképviseleti szervezetek – Ptk.-ban szabályozott – közérdekű keresetindítási joga. A szövetkezet gazdálkodó személynek minősül, akinek alkalmazottja a Javaslat alapján meghatalmazottként eljárhat munkáltatójának tevékenységével kapcsolatos pereiben.

A meghatalmazottak köréből kizárt személyi kör szűkítése vagy bővítése alapvetően nem indokolt, a joggyakorlatban sem merült fel ilyen igény. A Ptk. 2:19. §-ának szabályozásával összhangban azonban annyi pontosítást tartalmaz a Javaslat, hogy a gondnokság alá helyezés nem minden esetben, hanem csak azokban az esetekben jár azzal a következménnyel, hogy az érintett nem lehet meghatalmazott, ha a bíróság ilyen hatállyal helyezte gondnokság alá. Ez

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

lehetővé teszi azt, hogy azokban az esetekben, amikor a bíróság a perbeli eljárást, illetve a per tárgyát érintő jognyilatkozatok megtétele körében nem korlátozta a természetes személy cselekvőképességét, a perben meghatalmazottként eljárhasson.

A törvényszéki eljárásban a kötelező jogi képviselő előírása azt a célt szolgálja, hogy professzionális képviselő valósuljon meg, amely biztosítja a megfelelő szaktudást (például jogi szakvizsga megléte, megfelelő joggyakorlat...), ezáltal pedig növeli az eljárás hatékonyságát, a perek gazdaságosságát és ésszerű időn belül történő lefolytatását. Mindezekre tekintettel az ügyvédjelöltek törvényszék, vagy magasabb szintű bíróság előtt történő eljárását nem indokolt lehetővé tenni.

A Javaslat kialakítása során elvi érveléssel merült fel, hogy a meghatalmazás, mint címzett egyoldalú jognyilatkozat esetében nyújt-e a minősített okirati forma többlet biztonságot az egyszerű okirati vagy formakényszer nélküli jognyilatkozathoz képest. Tekintettel ugyanakkor arra, hogy meghatalmazás esetén a fél adott esetben meg sem jelenik a tárgyaláson, a tárgyalás zökkenőmentes lefolytatásához elengedhetetlen, hogy a meghatalmazáshoz legalább az a vélelem fűződjön, hogy a jognyilatkozatot a meghatalmazó megtette. Ezt a követelményt a hatályos és a Javaslat szerinti szabályozás szerint is csak a közokirat és a teljes bizonyító erejű magánokirat teljesíti.

Nem szükséges fenntartani azt a rendelkezést, hogy az ügyvédnek adott meghatalmazáshoz, ha azt a fél saját kezűleg írta alá, tanúk alkalmazása nem szükséges. Az ügyvédekről szóló 1998. évi XI. törvény 26. §-a tartalmazza az ügyvédi meghatalmazásra vonatkozó szabályokat, annak részleges megismétlése a Pp.-ben nem indokolt. Egységesen kell megjeleníteni ugyanis az erre vonatkozó szabályokat az ágazati törvényben.

A meghatalmazásnak egyediesítetten kell tartalmaznia, hogy mely ügyre vonatkozik. Ez történhet a feleknek és a per tárgyának a meghatározásával, ügyszámra hivatkozással vagy más módon. Felmerült, hogy a korábbi szabályozástól eltérően a per vitelére szóló meghatalmazás külön kikötés hiányában ne terjedjen ki a végrehajtási eljárásra, valamint a peres pénznek vagy dolognak, és az eljárási költségeknek az átvételére, így ebben a meghatalmazónak és a meghatalmazottnak külön meg kelljen állapodnia. A hatályos szabály megváltoztatását ugyanakkor konkrét, a gyakorlatban felmerült probléma nem indokolta. Annak továbbra sincs akadálya, hogy a felek az eljárási jogosultságot e cselekmények, illetve eljárási szakaszok vonatkozásában külön kikötéssel kizárják. Az ügyvéd helyettesítését – mivel bizalmi viszonyról van szó – a felek a szerződésben kizárhatják, viszont a Javaslat – a meghatalmazás eltérő rendelkezése hiányában – azt fogadja el kiinduló helyzetnek, hogy akadályoztatása esetén az ügyvéd élhet a helyettes megbízásának lehetőségével.

A meghatalmazás megszűnésnek szabályait az anyagi jogi szabályok, így a Ptk. tartalmazza, annak hatályosulását kell csak a perrendtartásban szabályozni. A meghatalmazás visszavonásának szabályain nem szükséges változtatni.

Alapvetően fenntartja a Javaslat az általános meghatalmazás jogintézményével kapcsolatos szabályokat is. A Ptk. alapján általános meghatalmazást legfeljebb öt évre lehet adni. Az öt éves határidő a Ptk. szerint számítandó; de lejárat esetén megújítható.

Azonban az általános meghatalmazások nyilvántartásával kapcsolatos rendelkezések kiegészülnek az általános meghatalmazások országosan egységes – interneten elérhető – nyilvántartásának létrehozásával. Indokolt, hogy a bírósági eljárásokra vonatkozó adatok, jogok a bírósági szervezetrendszer keretei között kerüljenek nyilvántartásra, ezért a közhiteles

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

nyilvántartást a Javaslat alapján az Országos Bírósági Hivatal elnöke vezeti. Ezt célszerűségi, költséghatékonysági és adatvédelmi indokok egyaránt alátámasztják.

Kötelező jogi képviselet

A Javaslat – a jelenlegi szabályozástól eltérően – főszabállyá kívánja tenni a perben a fél számára a kötelező jogi képviseletet. Ennek indoka, hogy a tapasztalatok szerint az utóbbi évtizedekben a polgári jogviták a korábbiakhoz képest lényegesen bonyolultabbá váltak, így a felperes részéről a megalapozott igényérvényesítés, alperesi oldalon pedig az eredményes védekezés többnyire olyan jogi szaktudást igényel, ami nélkülözhetetlenné teszi a fél jogi szakember közreműködésével történő eljárását. A felek perceselexményeinek szakszerűsége nagymértékben elősegítheti mind a hatékony igényérvényesítést illetve jogvédelmet, mind az azzal szembeni védekezést, továbbá a perek ésszerű időn belüli befejezését. Ugyanakkor a kötelező jogi képviselet általánossá tétele a joghoz való hozzájutásban tényleges akadályt nem jelent. Egyrészt ugyanis a tapasztalatok azt mutatják, hogy a perek túlnyomó részében a felek akkor is jogi képviselőt hatalmaznak meg perbeli képviselőjük ellátására, ha a törvény ezt nem írja elő számukra kötelező jelleggel, másrészt a pártfogó ügyvéd intézménye azok számára is elérhetővé teszi jogi képviselő igénybevételét, akik anyagi lehetőségeik folytán nem, vagy csak aránytalan nehézségek árán tudnának jogi képviselő részére meghatalmazást adni.

Miután a Javaslat a szabályozást a törvényszékre, mint az általános elsőfokú hatáskörű bíróságra modellezi, a szabályozási metodikát a jelenlegihez képest megfordítja. Nem azokat az eseteket sorolja fel, amelyekben kötelező a jogi képviselet, hanem főszabályként rögzíti, hogy a perben a jogi képviselet kötelező, és ezt követően szabályozza a főszabály alóli kivételeket.

A perek járásbíró és törvényszék közötti elsőfokú hatásköri megosztása során az alapvető elhatárolási szempont az ügyek nehézségi foka. A szabályozás célja, hogy a nagyobb szakértelmet és gyakorlatot igénylő, bonyolultabb, ritkábban előforduló ügyek kerüljenek a törvényszék elsőfokú hatáskörébe. Ezek az ügyek azonban nemcsak a bíróság, hanem a fél részéről is megkívánják a nagyobb szakértelmet, ezért – a hatályos szabályozástól eltérően – indokolatlan a törvényszék elsőfokú hatáskörébe tartozó ügyek egy részében mentesíteni a feleket a kötelező jogi képviselet biztosítása alól.

Ugyanakkor a járásbíró elsőfokú hatáskörébe tartozó személyállapoti, illetve családjogi tárgyú perek, birtokviták, kisebb perértékű vagyoni jogi ügyek jogi megítélése általában kevésbé bonyolult, ezért ezekben az ügyekben a célszerű és hatékony pervitel többnyire nem teszi feltétlenül szükségessé a fél számára jogi szakember közreműködését, annak kötelezővé tétele adott esetben indokolatlan és szükségtelen terhet róna a félre. Erre figyelemmel a Javaslat a kötelező jogi képviselet főszabálya alól a járásbíró elsőfokú hatáskörébe tartozó ügyekben kivételt tesz, a fellebbezési és perújítási eljárásra is kiterjedően, valamint a felülvizsgálati eljárásban az ellenkérelmet előterjesztő fél tekintetében is.

A Javaslat ugyanakkor lehetővé teszi, hogy a jogalkotó törvényi rendelkezéssel további kivételeket is meghatározzon a kötelező jogi képviselet főszabálya alól, illetve arra is lehetőséget biztosít, hogy a járásbíró hatáskörébe tartozó egyes perek vonatkozásában is – szükség esetén – elő lehessen írni kötelező jogi képviseletet, azaz a Javaslat a rugalmas szabályozás érdekében megteremt az alkivétel lehetőségét a főszabály alóli kivétel alól.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

A Javaslat a kötelező jogi képviseletre vonatkozó hatályos szabályozást egyszerűsíti. Továbbra is főszabályként érvényesül, hogy a jogi képviselő közreműködése nélkül eljáró fél perbeli cselekménye és nyilatkozata hatálytalan, a Javaslat ugyanakkor egyértelműsíti, hogy azokat nem kell tekintetbe venni, úgy kell tekinteni rájuk, mint ha a fél perbeli cselekményt, nyilatkozatot egyáltalán nem tett volna. E szabály alóli kivételként kerül meghatározásra – vagyis a jogi képviselő közreműködése nélkül eljáró fél perbeli cselekménye és nyilatkozata nem hatálytalan –, ha a törvény az adott perbeli cselekményre nézve a meghatalmazott útján történő eljárást kizárja.

A kötelező jogi képviselet szükségességéről a pártfogó ügyvédi képviselet engedélyezésének lehetőségéről, valamint a jogi képviselő közreműködése nélkül való eljárás jogkövetkezményeiről az eljárás kezdetén, az eljárást megindító beadvánnyal összefüggésben (keresetlevél visszautasítása, keresetközlése az ellenérdekű féllel), illetve a perorvoslati eljárást megalapozó határozatban (jellemzően ítélet) indokolt a bíróságnak tájékoztatást nyújtani. Ha a fél az eljárás folyamán lép perbe, akkor első jelentkezése alkalmával, ha pedig a felet az eljárás folyamán vonják perbe, vagy az eljárás folyamán kezdeményezik a perbeállítását, akkor a perbevonás, perbeállítás kezdeményezésének közlésével egyidejűleg kell tájékoztatni a jogi képviselet szükségességéről. Ezt követően a félnek magának kell gondoskodnia arról, hogy az eljárás során folyamatosan fennálljon a jogi képviselete, ellenkező esetben nyilatkozata, cselekményei hatálytalanok. Ha a félnek önhibáján kívül álló okból úgy szűnik meg a jogi képviselete, hogy valamely perbeli cselekményt, nyilatkozatot a jogi képviselet megszűnése miatt nem tud határidőben teljesíteni, a fél igazolási kérelemmel élhet.

Ha a felperes jogi képviselő nélkül nyújtja be a keresetlevelet olyan ügyben, amelyben jogi képviselő közreműködése kötelező, a bíróság a keresetlevelet visszautasítja. Az eljárás megindításakor elvárható a felperestől, hogy jogi képviselő közreműködésével nyújtsa be a keresetlevelet. Ehhez igazodó szabály kerül megfogalmazásra arra az esetre is, ha a perorvoslati kérelmet előterjesztő fél nem rendelkezik jogi képviselővel. Ilyen esetben a bíróság a perorvoslati kérelmet visszautasítja.

A bíróság ugyanakkor az eljárás folyamán perbe lépő félnek megfelelő határidőt biztosít a jogi képviselet pótlására, ha később nem pótolható perbeli cselekmény elvégzésére, illetve nyilatkozat megtételére lenne szükség (például a perfelvétel lezárása előtt perbelépő fél, a perfelvétel lezárását követően nem tudná tény és jogállításait megtenni). A bíróság akkor is megfelelő határidőt biztosít a jogi képviselet pótlására, ha az ügyben áttétel, vagy kijelölés folytán jár el és a keresetlevelet eredetileg olyan bírósághoz nyújtották be, amelynek eljárásában a jogi képviselet nem kötelező.

Ha a felperes a megszűnt jogi képviseletének pótlásáról felhívás ellenére nem gondoskodik, a bíróság a pert – a hatályos szabályokkal egyezően – megszünteti, ugyanez történik akkor is, ha a viszontkereset előterjesztő alperes nem pótolja megszűnt jogi képviseletét. Utóbbi esetben a bíróság az eljárást részlegesen, a viszontkereset tekintetében szünteti meg.

A Javaslat azt is kimondja ugyanakkor, hogy a fél jogi képviseletének hiánya nem akadályozza a határozat kihirdetésének és kézbesítésének. Ebben az esetben a határozatot közvetlenül a féllel kell közölni.

A kötelező jogi képviselet törvényszéki szinten történő általánossá tétele mellett szűkíteni indokolt az ilyen ügyekben jogi képviselőként eljárásra jogosult személyi kört is, mert a valódi ügyvédkényszerhez közelítő szabályozás tudja garantálni az eljárásokban a kötelező

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

jogi képviselet miatt elvárt megfelelő szakértelmet. Az ügyvédek mellett ugyanakkor indokolt lehetővé tenni a speciális szakértelmet megkövetelő ügyekben az ilyen szakértelemmel rendelkező professzionális képviselők (pl. szabadalmi ügyvivő) részvételét, külön törvényi rendelkezés felhatalmazása alapján.

Kötelező jogi képviselet előírása esetén is eljárhat jogi képviselő nélkül saját ügyében a jogi szakvizsgával rendelkező személy, valamint az eljárni jogosult ügyész, ilyen eljárásokban ugyanakkor – az iratbetekintés esetkörének kivételével – ügyvédjelölt továbbra sem járhat el.

Az ügygondnok jogállása

Az ügygondnok kirendelését főszabályként – a hatályos Pp. főszabályával összhangban – továbbra is az ellenfél kérelmére teszi lehetővé. Törvényben meghatározott esetekben ugyanakkor indokolt fenntartani a hivatalból történő ügygondnok-rendelés lehetőségét, így különösen egyes különleges eljárásokban (személyállapotú perek), illetve például olyan esetekben, ha a félbeszakadás a törvényes képviselő nélkül maradt fél méltányos érdekeit sértené, vagy a fél és képviselője közötti érdekellentét esetén, ha nem mutatkozik a képviselet ellátására más mód.

A Javaslat a szabályozás egységessége és áttekinthetősége érdekében változtat a szabályozás struktúráján. Pontokba szedve kerülnek felsorolásra az ügygondnok-rendelés esetei. Az a)–c) pontokban írt esetek – kisebb pontosítások átvezetése mellett – megfelelnek a hatályos szabályozásban is megjelenő alapeseteknek, míg a d) pont arra utal, hogy az ügygondnok-rendelés egyes speciális esetei – a szoros összefüggés miatt – kizárólag az adott jogintézmény vagy különleges eljárás szabályai között kerülnek szabályozásra.

A Javaslat nem a jogi személy, hanem a nem természetes személy törvényes képviselőjével kapcsolatos rendelkezést tartalmaz. Ennek az az oka, hogy a hatályos Pp. egyaránt alkalmazza a jogi személy és a jogi személyiséggel nem rendelkező szervezet kifejezéseket, ugyanakkor a szabályozás egyszerűsítése érdekében a Javaslat bevezeti a nem természetes személy megjelölést, amely mindazon személyek gyűjtőfogalmaként funkcionál, amelyek nem minősülnek természetes személynek, ugyanakkor jogszabályi rendelkezés alapján perbeli jog- és cselekvőképességgel rendelkeznek.

Azt is indokolt konkrétan meghatározni, hogy mely személyi kör járhat el ügygondnokként. Az ügyvédekről szóló 1998. évi XI. törvény (a továbbiakban: Ügyvédi törvény) 31. § (1) bekezdése csupán arról rendelkezik, hogy az ügyvéd kirendelés esetén – többek között – ügygondnokként jár el. A gyakorlatban már jelenleg is ügyvédek kirendelésére kerül sor, amikor ügygondnokra van szükség, a Javaslat ezt már tételesen is előírja, számos jogalkalmazási kérdést megválaszolva, és a képviselet szakszerűségét, professzionalitását garantálva. Az ügyvédi törvény kirendelésre vonatkozó szabályanyaga így az ügygondnoki képviselet szabályanyagává válik, szükségtelenné téve azt, hogy e körben a Pp.-nek kelljen a képviselet járulékos kérdéseiről rendelkeznie (pl. képviselet korlátai, felmentés a kirendelés alól, szakmai felelősség, felhatalmazás az ügygondnoki díjazás szabályozására, kirendelhető ügyvédek köre).

A képviselet terjedelme tekintetében a hatályos szabály fenntartása javasolt, mely – a megfogalmazott kivételekkel – a per vitelére meghatalmazott jogállását biztosítja az ügygondnoknak.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

A Javaslat azt is megjeleníti, hogy ha az ügygondnok kirendelésére okot adó körülmény az eljárás folyamán megszűnik, a bíróság az ügygondnokot a kirendelés alól felmenti. Az Ügyvédi törvény tartalmaz további felmentési okokat a kirendelt ügyvéd vonatkozásában, azok megismétlése, vagy az azokra való utalás a normaszövegben nem szükséges, azokat az ágazati norma rendezi.

Perköltség

Költség - perköltség

A Javaslat a hatályos Pp. szerinti eltéréssel használja a költség, illetve a perköltség fogalmát. Az előbbi csak akkor, ha kizárólag a vagyonsökkenés ténye jelentős, az utóbbit pedig akkor, ha a költségek végleges viselésén van a hangsúly. Ennek megfelelően az előlegezésnél használt költségfogalom is más tartalmú, mint a perköltségfogalom. Az előlegezés a per során időben korábban történik, mint a perköltség viselése és a perköltségnek az előlegezett költség csupán egy részét teszi ki. Az előlegezésre vonatkozó szabályok ezért a perrendbeli helyüket tekintve megelőzik a perköltségre vonatkozó szabályokat.

Költségek előlegezése

A Javaslat az előlegezés kapcsán először a bíróság feladatát szabályozza, majd megnevezi az egyes költségek előlegezésére köteles felet. Ezzel a szabályozás módszerrel lényegében egy a hatályos szabályokból hiányzó definíciót is ad az előlegezésre. E szerint az előlegezés a perben közreműködő harmadik személyek vonatkozásában felmerült költségek tényleges kifizetésével egyenlő. Az előlegezés ezen túl csak a peres fél tekintetében értelmezhető, azaz nem félként a perben részt vevő személyek (pl. tanú) a per miatti kifizetései nem minősülnek előlegezésnek. A költségek láncolatában csak az a kifizetés lesz először szabályozást igénylő módon jelentős, amelyet a félnek kell teljesítenie. A fél a per miatt három módon költsékezhet: egyrésztől automatikusan, külön törvényi rendelkezés nélkül (pl. levélfeladás díja), külön törvényi előírás alapján (pl. illeték) és végül bírósági határozat alapján, azaz ha a kifizetendő összeg megállapítása a bíróság döntését is igényli (pl.: szakértői díj). A Javaslat megfogalmazásból egyértelmű, hogy az előlegezés alatt kizárólag ez utóbbit érti. Ennek egyéb költségre vonatkozó szabályok szempontjából van jelentősége. Amikor például a költségmentesség vonatkozásában azt rögzíti, hogy a fél mentes az eljárás során felmerülő valamennyi költség előlegezése alól, az csak törvényben megnevezett olyan költség lehet, amelynek a kifizetéséről a bíróság határozatot hoz. A költségmentességben részesült fél tehát nem követelheti, hogy a perbe vitt jog érvényesítésével összefüggésben felmerült postaköltséget az állam helyette fizesse ki.

A rendelkezés az előlegeztetés két módját is rögzíti. E szerint a fő szabály az, hogy a bíróság a perben a felet egy végrehajtható határozatban kötelezi a költségigénnyel fellépő harmadik személy javára a költség megfizetésére. A szabályozásnál fontos szempont kell, hogy legyen azonban a feleken kívül álló harmadik személy vagyoni igényének a kielégítése is, a bírósági végrehajtással járó idő, költség és kockázat nem terhelhető a jogvita eldöntésében közreműködő személyekre. Ezért, ha a végrehajthatóság szempontja miatt maga a bíróság úgy ítéli meg, hogy az célszerűbb, akkor letétbe helyezési kötelezettséget ír elő. A letétbe helyezési kötelezettség elmulasztásához a költség jellegétől függően különféle szankciók (pénzbírság, bizonyítatlanság, eljárás megszüntetése) párosíthatóak, így a harmadik személy követelésének megtérülése hatékonyan biztosítható.

A Javaslat külön szabályban rögzíti az előlegeztetés idejét is és annak rugalmassága miatt fenntartja a hatályos szabályozást. Így a fő szabály az, hogy a bíróság akkor határoz, ha

egyúttal a harmadik személy igényéről is dönt, azaz az előlegezendő költség pontos összege is kiderül. Ekkor a bíróság a célszerűségi szempontok mérlegelése után az előlegeztetés bármelyik módját választhatja. Ugyancsak célszerűségi, tehát a költség biztos megtérülésének a szempontja indokolhatja a főszabálytól való eltérést. Ebben az esetben az előlegeztetés már korábban, úgy történik meg, hogy a harmadik személy igényének pontos összege még nem ismert. Az előlegezés módja ekkor csak letétbe helyezés lehet.

A szakértő (fordító, tolmács) díja tekintetében az előlegeztetés csak előzetesen és csak letétbe helyezés útján képzelhető el, a szakértői (fordítói és tolmács) rendszer működtetése csak így biztosítható.

Az előzetes előlegeztetés a tanúdíj vonatkozásában nem indokolt. Egyrészt a tanúk nagyobb része nem igényel költséget, ebből következően a tanúzási hajlandóságot az előzetes letétbe helyezés nem szükségszerűen növelné. Ezzel szemben igen gyakori az, hogy kihallgatni indítványozott tanú számos okból (elhunyt, indítvány visszavonása, ismeretlen helyen tartózkodik, írásban bejelenti az alapos megtagadási okot) nem jelenik meg, így viszont előzetes letétbe helyezés esetén a bizonyító fél pénze akár hosszabb időre is feleslegesen le van kötve és a letétbe helyeztetés és a visszautaltatás miatt a bírói adminisztráció is nő. A tanú speciális körülményeinek (anyagi-jövedelmi viszonyai, a kihallgatási helytől távoli helyről érkezik) a figyelembe vétele a kivételszabály alkalmazásával megoldható.

A bírói gyakorlat az ügygondnoki díj esetében az előlegeztetés módjai közül a díj meg nem térülése kockázatának a teljes kizárása miatt szinte kivétel nélkül az előzetes letétbe helyeztetést alkalmazza. A Javaslat a rendszer rugalmassága miatt a gyakorlatot nem ülteti át szabályba, ugyanis az is előfordulhat, hogy az ügygondnok hamarabb jut a díjához az előlegezésre köteles féltől közvetlenül, mint a bíróság gazdasági hivatalán keresztül. A Javaslat ezen túl elhagyja a hatályos perrend az előlegeztetés idejére vonatkozó speciális szabályait (76. § (2) bekezdés második és harmadik mondat), azok ugyanis megfelelnek a Javaslat főszabályával. E szerint az ügygondnok készkiadásai az eljárás során esetenként merülnek fel, a bíróság ezekről így esetenként határoz. A díj mértéke pedig a bírói gyakorlat szerint az ügygondnok perbeli munkájától (is) függ, ami teljes körűen csak az eljárás befejezésekor értékelhető, tehát fő szabály szerint a díj az eljárás befejező határozat meghozatala előtt merül fel. Az ügygondnok az eljárás alatt bármely okból történő felmentése esetén viszont ezen szempont figyelembe vétele mellett a díj a felmentéskor merül fel, a bíróságnak így már ekkor kell határoznia.

A Javaslat a bizonyítás esetében az előlegezési kötelezettséget a perköltségviselés folyamatának egyszerűsítése és az elmulasztás szankcionálhatósága végett továbbra is a bizonyításban érdekelt féllel szemben fogalmazza meg. Nem tartja fenn viszont a bírói méltányosság-gyakorlás egyébként is ritkán használt, a Pp. 76. § (1) bekezdésében megjelenő intézményét. Nehezen képzelhető el ugyanis olyan, a méltányosság gyakorlása alapjául szolgáló körülmény, amely ne lenne értékelhető egy költségkedvezményi rendszer keretében. A jövedelmi -és vagyoni viszonyokon kívüli esetleges szempontok figyelembe vételéhez pedig nincs is elvi alap. A Javaslat azonban - a gyakorlati tapasztalatokat beépítve - lehetővé teszi a bizonyító fél ellenfelének előlegezésre kötelezését akkor, amikor a bizonyító fél ellenfele bármely okból, de magára vállalja az előlegezést. Azért, hogy a szabállyal ne lehessen visszaélni, a Javaslat szerint az ellenfél kötelezésére nincs lehetőség akkor, ha az ellenfél személyes költségkedvezményben részesült, azaz kizárt, hogy a szabály alkalmazásának az eredménye az legyen, hogy a költséget az állam előlegezi.

A Javaslat új tartalmú szabállyal rendezi a tolmácsolással együtt járó költségek előlegezését. A hatályos Pp. ugyanis e körben egyrészt a viselésnél tartalmaz előlegezési szabályt, másrészt a szabályozási körbe tartozó egyes rendelkezések (Pp. 6. §, 78. § (4) bekezdése) nem egyértelműek. A Javaslat kifejezésre juttatja, hogy önmagában a magyartól eltérő nyelv

használatának jogához nem párosul automatikusan előlegezési mentesség, csak akkor, ha ezt nemzetközi egyezmény előírja. Jelenleg az egyetlen ilyen a Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Kartája (kihirdető törvény: 1999. évi XL. törvény), amely szerint csak bizonyos nyelvek használata esetében és csak akkor kell, hogy az állam fizetési mentességet biztosítson, ha maga a peres fél jelenik meg személyesen a bíróság előtt. Amennyiben tehát a Karta által nem szabályozott nyelvet használnak vagy éppen nem a peres felek (pl.: törvényes képviselő), úgy az ezzel járó költséget a fél meg kell, hogy előlegezze. Amennyiben pedig a tolmácsolás a bizonyításhoz kapcsolódik, úgy a tolmácsdíjat minden esetben a bizonyító félnek kell előzetesen megfizetnie. A Javaslat e rendelkezés esetében is különbséget tesz a szerint, hogy a fordítási költség a bizonyítási eljárásban merült fel vagy sem. Az előbbi esetben a kötelezettség alanya a fő szabályt követve a bizonyító fél, az utóbbi esetben pedig a pert megindító és az előlegezési kötelezettség elmulasztása esetén megfelelően szankcionálható felperes. A Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Kartája egyébként a fordítás kapcsán előlegezési mentességet nem biztosít csak azt, hogy a meghatározott nyelven készült dokumentumot és bizonyítékot a fél benyújthassa, ha szükséges tolmács és fordító segítségével.

Az ügygondnok jogállásából következően az ügygondnok nem kifejezetten és kizárólag a bizonyítás miatt jut a perben szerephez, viszont az esetében is a költség nem automatikusan kerül megfizetésre, a díját ugyanis a bíróság állapítja meg. Az ügygondnoknál is alapvető követelmény, hogy a per miatti költsége és díja biztosan megtérüljön. Mindezek továbbra is azt indokolják, hogy a költségei előlegezése ne a bizonyító fél kötelezettsége legyen, hanem azé, aki a kirendelését kérte, illetőleg - a hivatalbóli kirendelési eset fenntartása esetén - akinek perbeli cselekménye folytán a kirendelés szükségessé vált.

Az ügyész és a per megindítására illetve az abban való fellépésre feljogosított hatóság a perben nem saját érdeket képviselnek. A közérdek miatt a költséget helyettük az állam kell, hogy előlegezze (és egyébként az állam kell, hogy külön jogszabály szerint viselje). A hatályos szabályozás tehát szövegezésbeli pontosítással fenntartandó.

A költségkedvezmény résznél a Javaslat csak azt rögzíti, hogy adott esetben a fél mentes az előlegezés alól, e helyen pedig megmondja, hogy mentesség esetén ki az előlegezés alanya. Végül a Javaslat általánosan ugyanilyen előírást tartalmaz azon költségek esetében is, ahol a törvény költségkedvezmény nélkül is előlegezési mentességet ad a félnek. Az egyes költségek meghatározásakor külön-külön ezt a tényt már így nem kell szabályba foglalni.

A perköltség

A Javaslat szerinti rendszer alapja a Pp.-ben is megjelenő kiegyenlítési elv. A főszabály szerint tehát nem minden peres fél a saját költségét viseli, hanem a pernyertes fél igényt tarthat a költségei megtérítésére a pervesztes, azaz az alaptalanul perlekedő vagy az önkéntes jogkövetést mellőző féltől. A perköltség így a felek részéről mind a perindításnál, mind a perbe bocsátkozásnál jelentős mérlegelendő szempont. Alapvető fontosságú ezért, hogy a perrend egyértelmű fogalom-meghatározással jelölje ki a perköltség-fizetésnél szóba jöhető vagyonszőkenések körét, anélkül azonban, hogy az e körben is felsorolhatatlan életviszonyok jogszabályi szinten megjelenjenek.

A perköltségfogalom tehát a kiegyenlítési elv alkalmazása, azaz a felek perköltségviselése szempontjából jelentős. A definíció így a hatályos Pp.-vel egyezően gyűjtőfogalom és csak a felek vonatkozásában értelmezhető (nem része a perköltségnek például a tanú által kifizetett az az útiköltség, aminek a megtérítésére a tanú nem tartott igényt).

A Javaslat szerinti, a kártérítési jellegre épülő rendszerben külön nevesítve sem része a perköltségnek a nem a félnél, hanem pl. a meghatalmazottnál vagy a támogatónál felmerülő költség. Ez perköltséggé csak akkor válik, ha egyúttal a félnél vagyonszőkenésként is jelentkezik, azaz ha a fél ezen személyek részére a kiadásait megtérítette. Szemben a

hatályos perrenddel az új meghatározás csak egy és nem az összes fél költségeit tömöríti. A perköltség-megtérítési igény kártérítési jellegű, a perköltség körébe ezért a kár és a kártérítő felelősség anyagi jogi fogalmának megfelelően, a perrel okozati összefüggésben és csak a szükséges felmerült költség és bevételkiesés tartozik bele. Az általános fogalom miatt nincs szükség arra, hogy a Javaslat tipikus költségeket (ügyvédi díj, közvetítői eljárás költsége, útiköltség) példálózva nevesítsen. Az okozatosság és a szükségesség fogalmai mentén pedig esetről esetre eldönthető, hogy egy adott költségfajta vagy annak megjelölt mértéke perköltségként figyelembe vehető vagy sem (pl.: a többes képviselő költsége például egy adott ügyben lehet szükséges egy másik ügyben azonban szükségtelen kiadás).

A Javaslat a fogalom hatálya alól kifejezetten kiemeli azokat a félnél felmerülő költségeket, amelyeket harmadik személy vagy éppen a bírósági szervezet működése okozott. Ezekre a költségekre nem vonatkoznak a perköltség-megfizetési szabályok. A fogalomból ezen túl egyértelműen kitűnik, hogy a fél által le nem rótt illeték és az állam által előlegezett egyéb költség nem része a perköltségnek, azzal együtt, hogy a bíróságnak külön szabályok szerint a perköltségnek nem minősülő költségekről is rendelkeznie kell.

A felszámítás

A fél perköltség-megtérítési igényét egy új jogintézmény, a költségjegyzék benyújtásával, az úgynevezett felszámítás keretében érvényesítheti. A Javaslat csak a jegyzékkel kapcsolatos alapvető szabályokat rögzíti, a részletek rendezését külön jogszabályra bízva. A legfontosabb szabályok a költségjegyzék bevezetésének fő indokait, azaz azt biztosítják, hogy a fél költségeiről részletesen feltárt adatok alapján, teljes körűen, de egyúttal a perhatékonyság követelményének megfelelően lehessen dönteni. A benyújtásra meghatározott végső időpont ekként arra készteti a felet, hogy a költségeit azok felmerülése után haladéktalanul felszámítsa. A rendelkezési elvnek megfelelően, a felszámításra meghatározott időpontig lehetőség van arra is, hogy a fél a felszámítását visszavonja, tehát bizonyos költségek vagy az akár az összes költség vonatkozásában lemondjon a megtérítéshez való jogáról. A döntését utóbb azonban már nem másíthatja meg.

Döntés a perköltségről

A kiegyenlítési elv alkalmazása miatt a perköltségről való döntés főszabály szerint legelőször csak az eljárást befejező határozatban születethet meg.

A perköltségről való döntéskor a bíróság egyrészt megállapítja, hogy a perköltség megfizetésének jogcímei közül melyek törvényi feltételei valósultak meg. Másrészt megállapítja, hogy a felszámított költségek illetve bevételkiesés közül mi és mekkora összegben minősül perköltségnek. Ha ezek szerint valamelyik fél perköltség viselésére köteles, úgy fizetésre kötelező határozatot hoz. Felszámítás hiányában vagy, ha a törvény értelmében egyik fél sem köteles perköltség megfizetésére, a bíróság a perköltség megfizetéséről nem határoz.

A bíróság a fél vonatkozásában a perköltség megállapításánál csak azt a költséget, illetve bevételkiesést veheti figyelembe, amit a fél felszámított és a döntésnél a megjelölt összegben sem terjeszkedhet túl. A bíróságnak tehát nem kötelessége, hogy a fél helyett kutassa fel a fél által elszenvedett „károkat” és azok mértékét. A bíróság a tárgyalási elvnek megfelelően csak a felszámítással egyidejűleg a felek által beterjesztett bizonyítékok és a per egyéb adatai alapján dönthet. Az esetek jelentős részében persze különösebb igazolásra nincs is szükség, ugyanis a költségösszegek bírósági döntés nyomán születnek (szakértői vagy tanúdíj) vagy ettől függetlenül a mértékük az iratokból és törvényi rendelkezés alapján nyilvánvaló (lerótt illeték). Az esetek kis részénél (keresetkiesés, per előtti levelezés költsége) azonban az azt alátámasztó, a fél által szolgáltatott adatok nélkül a teljes kártérítés illetve a káronszerzés

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

tilalmának megfelelő döntés meghozatala a hatályos szabályok szerinti módon, „hivatalból, a per egyéb adatai alapján” szinte lehetetlen is lenne.

A perköltség megfizetése

A Javaslat fenntartja a hatályos Pp. perköltség-fizetési főszabályát. Újításként rendezi azt az esetet, ha az ítélet szerint a kereset teljes mértékben alapos, tehát a fél teljes mértékben pernyertes, de a keresetét vagy viszontkeresetét – az érvényesített jog megváltoztatása nélkül – leszállította. A Javaslat azon bírói gyakorlatot foglalta szabályba, amely szerint ilyenkor a részleges pernyertesség szabályait kell alkalmazni, mert bár az elállás szabályai ilyenkor nem irányadóak, az eset mégis hatásában olyan, mintha a felperes a leszállított rész tekintetében elállt volna a keresetétől. Az új szabály arra készíti a felet, hogy a keresete összecsúszását a tényleges követelése alapján határozza meg, de kivételek megteremtésével méltányolja azokat az eseteket, amikor erre ténylegesen nem volt lehetősége.

A perköltség megfizetése ok nélküli perindítás esetén

A Javaslat nem mellőzi a Pp. 80. § (1) bekezdésében található szabályt sem, hiszen az abban foglalt feltételek fennállása esetén a kiegyenlítési elv alkalmazása a perköltségviselés céljától eltérő eredményre vezetne. A kivételszabály lényegi megváltoztatása tehát nem indokolt, azt a régi jog is ismerte és az alkotmányosság próbáját is kiállta (672/B/1990. AB határozat).

A szükséges változtatások egyrészt szövegezésbeli pontosítást jelentenek, másrészt az osztott perszerkezet és a perfelvételi szak azon sajátosságához igazodnak, amely szerint az végső jogállásnak nem kell feltétlenül megtörténnie az első tárgyalásig.

A perköltség megfizetése az eljárás megszüntetése esetén

Az eljárás megszüntetése esetén sem alkalmazható a főszabály. A megszüntetés következtében a jogvédelem - bár alaki okokból és nem feltétlenül véglegesen, de - sikertelennek minősül, ezért a fent kifejtett elvek alapján ez esetben is alapvetően a pert kezdeményező felperes köteles perköltséget fizetni.

A Javaslat az elállás miatti megszüntetés esetére irányadó perköltség-fizetési szabályokat a perköltségről szóló fejezetben helyezi el. Elhagyja a Pp. a bírói gyakorlat által sokféleképpen értelmezett „a keresetindítás folytán felmerült költség” fordulattát, a felperes az elvi egységesség szempontja alapján az eljárás megszüntetéséig felszámított és perköltségnek minősülő költség illetve bevételkiesés megfizetésére köteles. Az elállás vonatkozásában alkívételt is beiktat. Ha ugyanis az alperes a felperes követelését az eljárást követően a felperes által is elismerten teljes mértékben teljesíti, a felperes vagy eláll vagy szükségszerűen pervesztes lesz úgy, hogy alaptalan perlekedésről ez esetben szó sem lehet. Külön szabály hiányában mindkét esetben perköltségfizetésre lenne köteles, alapul véve azt is, hogy a kereset perköltségre történő leszállítása a Javaslat szerinti rendszerben nem lehetséges. A perköltség iránti igény ugyanis bár kártérítési jellegű, de nem anyagi jogból, hanem alaki jogból fakad. A jogérvényesítés miatti kiadás vagy elmaradt vagyoni előny csak az irányadó perjogi szabályoknak való megfelelés esetén válik perköltséggé. A perköltség megfizetésére irányuló kötelezettség nem a tényleges vagyonszőkenéssel keletkezik, a jogviszonyt a bírósági döntés hozza létre. A perköltség irányi igény így nem lehet a kereset tárgya, hiszen a perindítás és a keresetről való döntés folytán nyeri el a létezését.

A költségfizetés az eljárás megszüntetése esetén irányadó rendező elve a fél halála vagy megszűnése esetén alkalmazhatatlan, ezért a létező fél nem kötelezhető perköltség megfizetésére.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

A közös kérelem miatti megszüntetés esetén sem jelenthető ki feltétlenül, hogy a szükségtelenné vált jogvita okozója a felperes volt. A többlépcsős szabályozás szerint a felek maguk dönthetik el közösen, hogy ki fizesse a másik fél perköltségét. Annak hiányában a felperesnek kell perköltséget fizetnie, kivéve, ha per az alperes miatt indult és vált végül feleslegessé, azaz a követelést utóbb teljesítette vagy a jogot elismerte. A felek persze e szabály alkalmazását közösen el is kerülhetik úgy, hogy a felszámításaikat teljes mértékben visszavonják.

A perköltség megfizetése egyezség esetén

A bíróság által jóváhagyott egyezség esetén a per ítélet hatályú határozattal zárul. A perköltségfizetést tehát csak úgy, mint az ítélet esetében a pernyertesség-pervesztesség határozza meg. A Javaslat azonban azért, hogy a perköltség fizetésének a kérdése ne képezze szükségtelen akadályát az egyezség megkötésének, egy rugalmasságot biztosító szabállyal elsődlegesen megadja a lehetőséget a feleknek, hogy maguk döntsék el a fizetésre kötelezett fél személyét. A megállapodás szerint perköltség fizetésére köteles fél ellenfele megteheti ezzel együtt azt is, hogy a felszámításai egy részét visszavonja. Természetesen mindezen szabályok csak akkor alkalmazandók, ha van felszámított és perköltségnek minősülő költség vagy bevételkiesés. A felek nincsenek elzárva tehát attól sem, hogy az egyezséget jóváhagyó végzés meghozatala előtt mindannyian visszavonják felszámításaikat, így nem kérve döntést a perköltség körében.

A Javaslat mellőzi a Pp. 80. § (3)-(5) bekezdéseibe foglalt a közvetítői és a békéltetőtestületi eljárás miatti költségekről szóló szabályokat. A közvetítői eljárásban létrejött megállapodás ellenére perlekedő fél [(3)-(4) bekezdések] akár a közvetítői eljárásban, akár a perben felmerült költségeit alappal nem számíthatja fel, mivel azok az új perköltségfogalom szerint nem minősülnek szükségesnek, illetve okozatosnak, így perköltségnek. A szükségtelen per miatt a másik félnek okozott költségek pedig a 14.§ hatálya alá tartoznak, azt a fél a per eldöntésére tekintet nélkül külön kiemelés nélkül is köteles megfizetni. Ugyanez irányadó akkor is, ha a fél a kötelező közvetítői eljárás után indok nélkül nem köt egyezséget [(4a) bekezdés első mondat] vagy, ha a kötelező közvetítői eljárás a hibájából nem folyt le [(4b) bekezdés]. A Javaslat szerinti rendszerben nincs elvi indoka annak, hogy külön szabály a perköltség-fizetés általános szabályaitól eltérően kezelje a kötelező közvetítő eljárásban a felek által előlegezett költségeket, csak azért, mert a pert azért kellett érdemben folytatni, mert a létrejött megállapodás nem felelt meg a jogszabályoknak és egyezségkötés sem történt [(4a) bekezdés második mondata). Az általános perköltségfogalomból és a perköltség-fizetési szabályokból kiindulva az adott per sajátosságaihoz mérten egyedileg dönthető el, hogy a költségeket ki fizesse ki.

A perköltség megfizetése pertársaság esetén

A rendelkezés tartalmi megváltoztatása nem indokolt. A kártérítési elvek minél teljesebb érvényesülése érdekében az egyéb pertársak esetében azonban a Javaslat az érdekeltség arányában való megosztást jeleníti meg főszabályban, míg az egyenlő arányú kötelezést kivételszabályban.

A perköltség megfizetése a felek személyében bekövetkező változás esetén

A felek személyében bekövetkező változások a perköltségfizetés szempontjából is sajátos és egyértelmű szabályozást igényelnek. A Javaslat a hatályos szabállyal ellentétben nem a

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

beavatkozás szabályait rendeli alkalmazni, hanem a jogelőd és a jogutód jogállása alapján rendezi a fizetési kötelezettséget. E szerint, ha a jogelődöt a perből elbocsátják az elbocsátásig végzett cselekmények és bírói határozatok a jogutóddal szemben is hatályosak, azaz az okozott perköltségrész megfizetésére a jogelőd és a jogutód egyetemlegesen kötelesek. Elbocsátás hiányában a jogelőd a perben a jogutód pertársaként vesz részt, így a pertársaságra irányadó szabályok szerint kell, hogy perköltséget fizessenek. E szabályokat kell alkalmazni a felek személyében bekövetkező változások további eseteiben is és a Javaslat lényegében változatlan tartalommal, de a perköltség-fejezet szabályai között rendezi a fizetési kötelezettséget az alperes kicserélése esetére is.

A perköltség megfizetése az ügyész és a perlésre feljogosított hatóság perindítása vagy fellépése esetén

A Javaslat a szövegezésbeli módosításokat nem számítva lényegében a hatályos szabályt tartja fenn.

A perköltség megfizetése beavatkozás esetén

Szabályozási szükséglet hiányában a Javaslat e helyütt is a hatályos szabályokat tartja fenn.

A szükségtelen és rosszhiszemű pervittel okozott perköltségrész megfizetése

A Javaslat értelmében a perköltség gyűjtőfogalom, egy adott félnél bekövetkezett bevételkiesésből és számos költségből áll össze. A fogalom létjogosultságát az adja, hogy a megtérítési szabályok miatt a per miatti vagyonszőkenéseket általában egységes egészként kell kezelni. A perköltség-fizetési főszabály alkalmazása azonban nem felelne meg az annak alapjául szolgáló elvnek azon perköltségrész esetében, amelyet a fél az ellenfelének a jóhiszemű eljárás elvének megsértésével, az eljárás-támogatási kötelezettség figyelmen kívül hagyásával okozott. A Javaslat ezért a költségspecializálás elve szerint ezeket a költségeket illetve bevételkiesést ugyan a perköltség részének tekinti, de előírja az elkülönített kezelésüket. Ez egyrészt azt jelenti, hogy az esetükben - e jogszabályhelynél vagy a perrendben más helyeken - a per eldöntésére tekintet nélküli fizetési kötelezettséget ír elő, másrészt a hatályos szabályozásnál hangsúlyosabban rögzíti, hogy ezen perköltségelemeket a perköltség-megfizetési szabályok alkalmazása során figyelmen kívül kell hagyni. Ha például a bíróság a egy szükségtelenül okozott költségről is az eljárást befejező határozatban dönt, és például részleges pernyertesség áll fenn, akkor az arányosítás-beszámítás elvégzése során a költséget a többi perköltségrészhez nem számíthatja hozzá. A vagyonszőkenést elszenvedő fél ezen költségelemeket is fel kell, hogy számítsa, de a bíróságnak nem kell feltétlenül bevárnia az eljárás végét, a perköltségrész megfizetéséről a felszámítást követően azonnal határozhat.

Lényegében fennmarad a hatályos perrend 80. § (2) bekezdésében megfogalmazott szabálya is. A szövegezését annyiban változik, hogy lehetővé válik a perbe vitt joghoz kapcsolódó, de a per előtti felesleges költségokozás figyelembe vétele is. Ezen túl elmarad a költségmegtérítés igénylésének tilalma, mivel a Javaslat szerinti perköltségfogalom alapján a fél saját szükségtelen cselekménye miatti költsége nem minősül perköltségnek, azt a fél így alappal egyébként sem számíthatja fel.

A perköltség körébe nem tartozó költség és bevételkiesés megfizetése

A Javaslat a költségfizetési rendszer átláthatósága miatt külön szakaszban rendelkezik valamennyi perköltségnek nem minősülő költség és bevételkiesés megfizetéséről.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

A szabály egyfelől egyértelműsíti, hogy a perköltség által jelzett körbe a feljegyzett illetéket és az állam által előlegezett költséget nem lehet beleérteni, másfelől a bírósági szervezet érdekkörében felmerült ok következtében a félnél felmerült költség vagy bevételkiesés esetét is e körbe vonva utal arra, hogy a megfizetési szabályokat külön jogszabály tartalmazza. A Javaslat ezzel nem változtat a hatályos rendszeren, amely szerint a kérdéses rendelkezéseket külön jogszabály tartalmazza.

A szakasz második bekezdése pedig nem a fél által megfizetendő, de a félnek okozott költségről vagy bevételkiesésről rendelkezik. Ezek nem tartoznak a perköltség körébe, de ha a fél azok megtérítését kéri, a felszámításra vonatkozó szabályok szerint kell eljárnia és a bíróságnak ez esetben sem kell a kötelezéssel megvárnia az eljárás befejezését.

Költségkedvezmények

A költségkedvezmények fajtái

A Javaslat a kedvezmények számában és jellegében is megmutatkozó egyszerűsítésre és a rászorultság fokához igazodó differenciáltság biztosítására figyelemmel határozza meg a kedvezmények fajtáit.

Mint ahogy a múltban, úgy a jövőben is mindig lesznek olyan személyek, akik a jövedelmi-és vagyoni viszonyaik miatt képtelenek a perrel járó költségek megfizetésére, így számukra jogvédelem a végleges fizetési mentességet is biztosító kedvezmény hiányában nem biztosított. Ennek okán a személyes költségmentesség nem szüntethető meg. A kockázat nélküli perlés visszaélésszerű gyakorlása a jövedelmi-és vagyoni viszonyoktól független engedélyezési feltételek előírásával és a kedvezmény megvonásának hatékony igénybevételeit biztosító szabályozással akadályozható meg.

A perbeli költségek taxatívra nem sorolhatóak fel, viszont a jelentős anyagi megterheléssel járó, a perben előlegezendő, kifizetendő költségek köre viszonylag szűk. Lényegében az illeték, a szakértői díj és a fordítási (tolmácsolási) költség sorolható ide azzal, hogy szükségszerűen csak az első merül fel minden perben, az utolsó pedig általában nem. Így fölöslegesnek tűnik a csak az előlegezés alóli mentességet biztosító kedvezmény – lényegében a kisszámú költségek fajtái mentén – történő többszörözése.

A személyes illetékfeljegyzési jog – egy új tartalmú – személyes költségfeljegyzési jog bevezetése esetén a „többet a kevesebb” elve alapján így megszüntethető. Ez nem okoz jelentősebb gondot az állam szempontjából, hiszen a költségek végső kifizetője az utóbbinál is a peres fél lesz. A személyes költségfeljegyzési jog engedélyezési feltételei alapján alappal feltehető, hogy a kedvezményben részesült fél – szemben a személyes költségmentességgel – képes lesz a pert követően az állam részére az előlegezett költséget megtéríteni. Az egyszerűsítés hozzájárulna a perhatékonysághoz is, a per elején benyújtott illetékfeljegyzési jog engedélyezése iránti sikeres kérelmet nem követné újabb, például a szakértői díjra is kiterjedő kedvezmény engedélyezése iránti kérelem akkor, amikor kiderül, hogy azt is előlegezni kell. Ez a megoldás tehát a személyes költségfeljegyzési jog általános kedvezménnyé történő átalakítását igényli, hiszen az kifejezetten jelenleg csak a közjegyző által a fizetési meghagyásos eljárásban engedélyezhető. A hatályos szabályok szerint a perben a költségfeljegyzési jog engedélyezését nem lehet kérni, viszont részleges személyes költségmentesség engedélyezése esetén a nem érintett költségekre, mintegy járulékos előnyként kiterjed. Az új szabályozással ez utóbbi a rendszer bonyolultságát növelő sajátossága is eltűnik. A rászorultsági alapú, minden költség előlegezése alól mentesítő személyes költségfeljegyzési jog alkalmas arra, hogy általánosan és elsődlegesen igénybe vehető kedvezménnyé lépjen elő, a személyes költségmentesség pedig kivételes alternatíva marad.

A költségvetési szervek illetékfizetési kötelezettsége az azzal járó adminisztratív terhek miatt az állam részéről csak ráfizetés lenne. A személyes illetékmentességet ezért a Javaslat nem iktatja ki a rendszerből.

A tárgyi kedvezmények közül a tárgyi költségmentesség esetei a hatályos rendelkezések értelmében nem összegyűjtve kerültek meghatározásra, hanem az egyes preferált eljárások szabályainál. Így jelenleg tárgyi költségmentes például a gondnokság alá helyezési per vagy a társadalombiztosítási nyugellátás iránti igény érvényesítésével kapcsolatos eljárás. Tény, hogy az ügy tárgyából nem biztos, hogy szükségszerűen következik a felek rászorultsága, és a ténylegesség elvének jobban megfelelne az egyénenkénti vizsgálat, azaz a személyes kedvezmény, de tény az is, hogy vannak olyan jogok és kötelezettségek, amelyek kapcsán a perlésnek nincs alternatívája, illetve a perrel kifejezésre jutó közérdek feltétlen védelme miatt nem lehet a per megindítását és lefolytatását a pert megindító személy (pl.: gondnokság alá helyezés esetén a házastárs) körülményeitől függővé tenni. A kedvezményfajta általános megszüntetése így nem indokolt.

A hatályos illetéktörvény csaknem húsz, különböző pertípusban segíti a jogérvényesítést tárgyi alapon járó illetékfeljegyzési jog kedvezménnyel. Egyes pertípusok gyakoriságából (testi épségben bekövetkezett kár megtérítése iránti per, kártalanítási per, közigazgatási jogkörben okozott kár megtérítése iránti per stb.) és a rendszerint előforduló szakkérdések miatt azok költséges voltából következően az állam költségvetési érdeke miatt ezek a perek nem sorolhatók át a tárgyi költségfeljegyzési jog hatálya alá.

A tárgyi illetékmentesség, az egyes eseteiben az illeték megfizetése alóli mentességben megmutatkozó logikus méltányosság (pl.: az áttételt elrendelő végzés elleni fellebbezésnél, határozat kijavítása esetében) miatt szükségszerűen fenntartandó.

A mérsékelt illeték a gyakorlati tapasztalatok szerint is hatékony katalizátora az eljárás ítélet nélküli, azaz gyors befejezésének, így az egyszerűsítésnek nem válhat áldozatává.

A részleges személyes költségmentesség 2008. január 1. napjával történő bevezetésével a jogalkotó célja a kiadások csökkentése, az indokolatlan kedvezmények megszüntetése, az egyéniesített döntés meghozatalának a lehetősége volt. A hatályos szabályozás értelmében a részleges illetve a személyes költségmentesség engedélyezésének ugyanazok a feltételei, egy kivétellel. A teljes személyes költségmentességhez az is szükséges, hogy a várható perköltség összege a rendelkezésre álló adatok alapján előreláthatólag lehetetlenné tegye a bírósághoz fordulást (Pp. 84. § (2) bekezdése). A részleges kedvezmény vagy tételesen meghatározott költségekre terjed ki, vagy az összes költség meghatározott százalékára, azzal, hogy azt a jogszabály már nem határozza meg, hogy a bíróság melyik változatot alkalmazza és az érintett költség vagy a hányad nagyságának a megállapításához sem ad további támpontot. Mindezekből következően a kedvezmény odaítélésakor a szóba jöhető valamennyi költségből, illetve költségnagyságból kell kiindulni, majd meg kell határozni azt vagy azokat a költségeket illetve költséghányadot, amely pervesztesség esetére történő kifizetése a kérelmezőt ellehetetlenítené. Amennyiben ilyen megállapítható, úgy ezekre a költségekre vagy költségrészre kell elsősorban részleges mentességet engedélyezni. Teljes személyes költségmentességet csak akkor lehet tehát odaítélni, ha a fél már egy - a legkisebb összegű - költség vagy a költség minimális hányadának a megfizetésére is képtelen lenne. A részleges költségmentesség a fenti szabályozás mentén ugyan valóban lehetőséget ad a fél személyéhez és a per tárgyához is igazodó differenciálásra, azonban az alkalmazása nehézkes. A félnek a vagyoni és jövedelmi viszonyok körében ugyanis a 2/1968. (I.24.) IM rendelet által rendszeresített nyomtatványok tartalmából kiindulva nincs olyan közzététel kötelezettsége, amelyből a Pp. 84.§ (2) bekezdésében említett többletfeltétel fennállására lehetne következtetni. A fél kérelme általában nem tartalmazza a teljes kedvezményhez szükséges feltétel bekövetkeztének a szöveges indokolását, továbbá a részleges kedvezmény igénylése esetében az érintett költség vagy a százalékmérték megnevezését sem. A kérelemről való döntéskor - főleg, ha annak az eljárás megindulásakor kell megszületnie - egyébként sem

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

lehet teljes bizonyossággal meghatározni a később felmerülő költségek mértékét és sokszor a fajtáját sem. A mérlegelésen alapuló döntés így nem indokolható meg kellő súllyal, a rendszer nem válhat kiszámíthatóvá. Az a sajátosság továbbá, hogy az előlegezendő jelentős összegű költségek fajtája kevés a tételes költségekre kiterjedő részlegesség esetén kissé leegyszerűsítve azt jelenti, hogy amennyiben a fél teljes személyes költségmentességben részesül, úgy az illeték és a szakértői díj, míg részleges személyes költségmentesség esetében vagy az egyik vagy a másik megfizetése alól mentes. A per során előterjesztett kérelem esetén pedig lényegében eltűnik a két kedvezmény közötti különbség, mivel az új kódexben is fenntartandó szabály értelmében a kedvezmény hatálya fő szabály szerint nem terjed ki az eljárásnak az engedélyezés előtti szakaszára.

A fentiekből kiindulva, ha a személyes költségkedvezményről a jogi segítségnyújtó szolgálat dönt, akkor az egyéniesítést szolgáló részleges kedvezmény fenntartása csak akkor szolgálhatja az elérendő célokat, ha az nem tételesen meghatározott költségekre terjed ki, hanem a költségek egy meghatározott hányadra. A hányad nagysága pedig nem függ mérlegeléstől, azt jogszabály előre rögzíti, mint ahogy a hányadhoz tartozó objektív rászorultsági feltételt is. A Javaslat ezen túl a költségmentesség esetében nem teszi lehetővé a részleges engedélyezést, mivel az az új rendszerben eleve egy nagyon szűk körben, a lehető legalacsonyabb jövedelmi -és vagyoni szint mellett engedélyezhető kedvezmény, így a további differenciálás már nem is lenne lehetséges.

A Javaslat az áttekinthetőség érdekében egy helyen felsorolja a felek által a per kapcsán igénybe vehető kedvezményeket. Az új szabályozás nem tekinti a pártfogó ügyvéd képviselte engedélyezése iránti igényt önálló költségkedvezményi fajtának. Az új rendszer szerint a pártfogó ügyvéd díja egy költségfajta, amit költségfeljegyzési jog esetén az állam előlegez, költségmentesség esetén pedig meg is fizet.

A költségkedvezmények tartalma

A Javaslat minden egyes költségkedvezmény esetében egy jogszabályhely alatt feltünteti annak tartalmát, lényegében a hatályos szabályozással egyezően.

A Pp. 86. § (3) bekezdésének első mondatát külön nem foglalja szabályba, mert a kedvezmények tartalmát meghatározó rendelkezések alapján egyértelmű, hogy a költségkedvezmény nem érinti az ellenfél javára megítélt perköltségek megtérítésének a kötelezettségét.

Egyes költségkedvezmények időbeli hatálya

A Javaslat a kedvezmények időbeli hatálya tekintetében is lényegében fenntartja a jelenlegi szabályokat. Ismert olyan európai perrend, amely szerint a költségkedvezmény engedélyezését eljárási fokonként újra kell kérni, ennek bevezetése azonban az eljárást felesleges adminisztrációval terhelné meg. A fél anyagi körülményeiben általában nem gyakori a radikális pozitív változás, ha mégis, azt inkább a visszavonás intézményénél kell hangsúlyosan figyelembe venni.

A Javaslat a személyes kedvezmények esetében - a gyakorlatban ezzel kapcsolatban rendszeresen megjelenő félreértések elkerülése érdekében - egyértelműsíti, hogy az, a jogosult fél halálával megszűnik.

A költségkedvezmény engedélyezése

„A”

A Javaslát nem változtat a hatályos rendszeren. A személyes költségmentesség és a személyes költségfeljegyzési jog engedélyezése a bíróság feladatkörébe tartozik.

„B”

A Javaslát jelentős újításaként a személyes költségkedvezmények engedélyezése vonatkozásában a döntési jogkör a bíróságoktól a jogi segítségnyújtó szolgálatokhoz kerül át. Ezt számos szabályozást igénylő körülmény indokolja.

A döntés alapjául szolgáló vizsgálat a kifejezetten erre hivatott közigazgatási hatóság útján hatékonyabban megvalósítható, mint egy perben. Az e célra rendelt hatósági eljárás esetén a mérlegelés alapja egy szélesebb körű adatszolgáltatás lehetne és e körben igénybe vehető lenne a közigazgatási ellenőrzés minden eszköze is (pl.: helyszíni ellenőrzés).

A költségkedvezményeknek nincs olyan feltétele, amely kizárólag a bíró döntési jogkört igényelne.

Az engedélyezési feltételek értékeléséhez szükséges speciális jogi ismeret a jogi végzettségű személyek bevonásával a jogi segítségnyújtó szolgálatnál megfelelően koncentrálható, főleg úgy, hogy a szerv a jogi segítő illetve a pártfogó ügyvéd kapcsán már a hatályos szabályozás szerint is hasonló rendben, hasonló feltételeket vizsgál.

A döntés kiszervezésével jelentősen egyszerűsödne a teljes költségkedvezményi rendszer, amelynek bonyolultsága önmagában megnehezíti a joghoz jutást. Jelenleg az is előfordulhat, hogy a fél egy joga érvényesítése kapcsán, egy eljárásban a jövedelmi - és vagyoni viszonyairól három fórum döntését (közjegyző, bíróság, hatóság) kell, hogy kérje és több különböző feltételrendszernek kell megfelelnie.

A kiszervezés a bíróság és a hatóság közötti kapcsolattartás megfelelő szabályozása esetén nem gátolja a perhatékonyság követelményének az érvényesülését sem, feltéve persze, ha a hatóság ügyintézési határideje rövid.

A személyes adatok védelme kapcsán is egyértelműen kijelenthető, hogy az hatékonyabban megvalósítható a másik fél részvételét nélkülöző hatósági, mint a bírósági eljárásban.

A költségek állami előlegezésének és a költségek beszedésének a kérdésköre önmagában szintén nem képezi az akadályát a kiszervezésnek. A bíróság ezt előíró végzése alapján az előlegezést a hatóság bonyolítaná, és a perköltségről való bírósági döntést követően az állam javára járó költségek megfizetésére való felhívás és a költségek beszedése is átkerülne a jogi segítségnyújtó szolgálathoz.

Egységes hatósági eljárás keretében a költségkedvezményi rendszere biztosított állami kiadások jobban mérhetők, így könnyebben kontrollálhatóak.

Az engedélyezett költségkedvezmény megvonása

„A”

A hatályos szabályoknak megfelelően a megvonásról való döntés az engedélyezéshez hasonlóan a bíróság jogkörébe tartozik.

„B”

Az engedélyezésnél kifejtett indokok miatt a kedvezmény megvonása a jogi segítségnyújtó szolgálat hatáskörébe tartozik. A megvonás feltételeire, a felülvizsgálatra, és a megvonás következményeire külön törvény rendelkezései az irányadók.

Ha a megvonás alapjául szolgáló felülvizsgálat a bíróság jelzése alapján indul, úgy célszerűségi okból a felülvizsgálat és a megvonásról való döntés időtartamára az eljárás a Javaslat szerint megakad, de csak akkor, ha az eljárásból már csak az a határozat hiányzik, amelyben a bíróságnak a feljegyzett illetékről és az állam által előlegezett költségről kell döntenie. A Javaslat két esetre ír elő jelzési kötelezettséget. Egyfelől előfordulhat, hogy a per folyamán - akár az ellenfél jelzése alapján - merül fel olyan adat, amely okot adhat a kedvezmény felülvizsgálatára és amelyről a jogi segítségnyújtó szolgálat máshonnan nem is szerezhetne tudomást. Másfelől a fent már kifejtettek szerint a rosszhiszemű pereskedéshez az állam semmilyen módon nem nyújthat segítséget. Így ha jogerős bírósági döntés állapítja meg, hogy a fél megsértette a jóhiszeműség elvét, úgy ezt a bíróságnak azonnal jelezni kell a hatóságnak. A hatóság pedig a külön törvény szabályai szerint nem mérlegelhet, ez esetben a kedvezményt meg kell vonnia, és ezen felül le kell vonnia a megvonás jogkövetkezményeit is.

A tárgyi költségkedvezmény fennállása

A tárgyi költségkedvezmény az eljárás tárgyánál fogva, az eljárásban részt vevő valamennyi felet megilleti, külön kérelem nélkül. A tárgyi költségmentesség fennállása esetén a hatósági engedélyezési rendszer beindítása teljesen felesleges. Ha a fél mégis kérelmet terjeszt elő, azt a hatóságnak érdemi vizsgálat nélkül el kell utasítania. Tárgyi költségfeljegyzési jog esetén ez nyilvánvalóan csak a költségfeljegyzési jog engedélyezés iránti kérelemre igaz. A tárgyi kedvezmények léte azonban sok esetben a felek számára nem egyértelmű vagy vitás. Mind a felek, mind a hatóság számára tehát szükséges annak egyértelmű tisztázása, hogy az adott eljárásban fennáll-e a kedvezmény vagy sem. A jogi segítségnyújtó szolgálat csak a bíróság határozata alapján tud intézkedni a költségek előlegezéséről. A Javaslat ezért a bíróság számára előírja, hogy hivatalból foglaljon állást a tárgyi kedvezmény fennállásáról, illetve téves hivatkozás esetén annak fenn nem állásáról. Ez utóbbi esetben a végzése fellebbezhető és annak elbírálásáig a bíróság értelemszerűen nem hozhat olyan döntést, amelynek a tartalma függ a fellebbezés eredményétől.

A költségkedvezmények egyéb szabályai

A Javaslat az átláthatóság kedvéért, továbbá informatív jelleggel egy jogszabályhely alatt gyűjti egy csokorba a költségkedvezmény tárgyköréhez tartozó azon intézményeket, amelyek nem a perrend szabályoz.

Az ideiglenes intézkedés

Az ideiglenes intézkedés iránti kérelem

1. Az ideiglenes intézkedésekkel kapcsolatos külföldi megoldásokra, és európai uniós joggyakorlat által megfogalmazott követelményekre is figyelemmel rögzíthető, hogy ezen intézkedéseknek alapvetően három típusa különböztethető meg, aszerint, hogy azok milyen cél betöltésére hivatottak.

Az ideiglenes intézkedés elrendelésének funkciója 1) a felek között fennálló állapot (status quo) fenntartása, melynek megváltozása súlyos jogsérelemhez vezethet (állapot-konzerváló, fenntartó funkció) 2) pernyertesség esetére a kielégítés sikerességének biztosítása (biztosítási funkció) 3) a kereseti követelés átmeneti (legalább részbeni) kielégítése, azaz az érdemi döntés „előrehozatala” (kielégítési funkció).

Mind a hazai, mind a külföldi szakirodalom egységes a tekintetben, hogy az ideiglenes intézkedések elsődleges célja az elsőként említett két funkció betöltése – még akkor is, ha ezeket a funkciókat az egyes államokban elnevezésüket tekintve nem kizárólag az ún. ideiglenes, hanem biztosítási, vagy fenntartó intézkedések töltik is be.

Szabályozási igényként ugyanakkor felvetődhetne a harmadik típusba tartozó ideiglenes intézkedés bevezetése, vagyis olyan szabályozás kialakítása, ahol az ideiglenes intézkedés perpótló, akár az érdemi döntést is helyettesítő funkciót töltene be, ahogyan arra számos, kiválóan funkcionáló külföldi példa van, pl. a francia réferé vagy a holland Kort geding eljárás.

A magyar szabályozás is lehetővé tette, a jogintézményt megreformáló 1995. évi LV. törvény hatálybalépése előtt, hogy a keresetindítás előtt elrendelt ideiglenes intézkedés perpótló funkciót tölthessen be. A 105/1952. (XII. 28.) MT rendelet 6. §-a ugyanis akként rendelkezett, hogy „Az ideiglenes intézkedés tárgyában hozott jogerős végzés mindaddig hatályban marad, amíg azt a bíróság a felek bármelyike által indított per során hozott végzésével vagy a pert befejező ítéletével hatályon kívül nem helyezi. Egyébként a végzésnek a jogerős ítélettel azonos hatálya van.”

A Javaslat – a mintaadónak tekinthető külföldi megoldások és a magyar hagyományok ellenére – nem támogatja az ideiglenes intézkedés ún. kielégítési funkcióját, egyértelművé teszi, hogy az ideiglenes intézkedés célja nem a felek jogvitájának eldöntése, hanem a felek helyzetének átmeneti rendezése, ideiglenes, függő joghatások kiváltása, melyre a kérelmező méltányolható és azonnali jogvédelmi igénye adhat alapot. Az ideiglenes intézkedés elrendelésével a bíróság teljesítésre kötelezi a kérelmező ellenfelét olyan időpontban, mikor a jogvitát még érdemben nem bírálta el.

Az ideiglenes intézkedésre vonatkozó szabályozás nehézségét az adja, hogy a szabályoknak egyaránt alkalmasnak kell lenniük arra, hogy marasztalás iránti perben, tipikusan vagyoni jogi ügyben éppúgy biztosítsák a fél igényelt jogvédelmét, mint a személyi állapottal kapcsolatos perekben, ahol kifejezetten gyakorinak mondható az ideiglenes intézkedések elrendelése. Ennek is tudható be, hogy több külföldi perjogi kódexben külön szabályozzák vagyoni jogi követelések tekintetében elrendelhető ideiglenes intézkedéseket, továbbá a meghatározott dolog szolgáltatására irányuló intézkedéseket, így pl. a német polgári perrendtartásban.

2. A Javaslat nem kíván alapjaiban változtatni az ideiglenes intézkedés elrendelésének feltételein, de a hatályos Pp. 156. § (1) bekezdésében foglaltaktól általánosabban fogalmazza meg azokat a körülményeket, amelyek fennállása esetén kérelmezhető ideiglenes intézkedés, tekintettel mind a joggyakorlat, mind a jogirodalom ezzel kapcsolatos kritikai megállapításaira.

Az ideiglenes intézkedés elrendelésének feltételét és jogalapját továbbra is elsődlegesen a periculum in mora (késedelemben a veszély) jogelv képezi. A késedelemből eredő veszélynek nyilvánvaló esete, ha a kérelmezőt kár érheti amiatt, hogy bár a perindítással jogvédelmet igényel a bíróságtól, de az, a perrend általános szabályainak alkalmazása mellett és a bírósági döntéshozatali folyamat sajátosságai miatt azt csak olyan időben tudja megadni, amikor a kérelmezőt már kár éri.

3. A Javaslat egyértelművé teszi, hogy sem a bizonyítás megkönnyítése, sem a követelés kielégítésének biztosítása nem lehet az ideiglenes intézkedés elrendelésének alapja. Ezekre

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

más jogintézmények állnak rendelkezésre, úgy, mint az előzetes bizonyítás vagy a biztosítási intézkedés.

A Javaslat ezzel a szabályozási megoldással hozzáköti az intézkedést az adott jogvitához: csak olyan állapotfenntartás, jogfenntartás, hátrány lehet releváns, mely az érvényesített jogból levezethető, pl. szerződésszegés esetén az ezzel okozott kár lehet a hátrány.

4. A Javaslat az ideiglenes intézkedés elrendelésére okot adó feltételek közé bevezeti a „hátrány” fogalmát a „kár”, illetve „nem vagyoni sérelem” [Ptk. 2:52. § (2) bekezdés] helyett, mert ezzel fejezi ki, hogy az intézkedés kérelmezésekor nem állapítható meg kár, illetve nem vagyoni sérelem. A megállapíthatóság több okból is hiányzik: egyrészt a bekövetkezés még csak közvetlenül fenyeget (ha már megtörtént volna a károkozás, akkor nincs mit megakadályozni, elhárítani); másrészt az ideiglenes intézkedés elrendelhetőségéhez nem szükséges a bizonyítottság, elég a valószínűsítés; harmadrészt a kár, illetve nem vagyoni sérelem fogalmi elemét képező jogellenesség kérdése sem került elbírálásra.

Össességében tehát egy a jövőben valószínűleg bekövetkező, de nem bizonyított, és eshetőlegesen jogellenesnek minősülő következmény képezi az elrendelhetőség feltételét, mely körülményekre tekintettel indokolt az új fogalom bevezetése. Továbbá, az új fogalom kifejezi azt is, hogy az ideiglenes intézkedés elrendelése nem kizárólag vagyoni kárral fenyegető helyzetekben indokolt, hanem nem vagyoni sérelem fenyegetése esetén is. E két következményt együttesen fedi le a hátrány fogalom.

5. Az ideiglenes intézkedés sajátossága, hogy az elrendelés feltételei lényegében meghatározzák, hogy a fél mit kérhet, ugyanis ideiglenes intézkedésként a kérelmező nem bármely érvényesített joga előrehozott teljesítését kérheti, hanem csak a Javaslat által konstituált feltételek teljesüléséhez szükséges intézkedés elrendelését.

Az egyik ilyen speciális feltétel a fent tárgyalt hátrány bekövetkezésének elhárítása. Ugyanakkor ez a speciális jog is kötődik az anyagi jogi szabályokhoz, illetve a kérelmező által a keresettel érvényesített joghoz. Egyrészt a hátrány fogalma alá csak a kár és a nem vagyoni sérelem tartozik, másrészt a kérelmezőnek a keresetében olyan jogot kell érvényesítenie, melyek megsértéséhez a polgári jog a kártérítés és/vagy sérelemdíj jogkövetkezményét rendeli. Az elhárítás kifejezésből következik, hogy vagyoni előny elmaradásának fenyegetése nem tartozik e körbe. Tehát tulajdonjogi igény érvényesítése esetében nem kérhető ideiglenes intézkedésként bármely behatás megszüntetése, csak annak a behatásnak, mely hátránnyal (pl. kárral) fenyeget.

A másik speciális feltétel a későbbi joggyakorlás meghíúsulásának megakadályozása. Az anyagi jogi kötődés itt is kettős: egyrészt a későbbi joggyakorlás adott formájának is az anyagi jogon kell alapulnia, másrészt a keresettel érvényesített jogból kell következnie a későbbi joggyakorlás lehetőségének is. Így pl. egy bitorolt védjegy reputációjának silány termékekkel való lerombolása a későbbi, védjegyen alapuló jogok gyakorlását híúsíthatja meg.

A harmadik nevesített feltétel az állapot-konzerválás. Ez látszólag későbbi bizonyítási érdeket óv, de valójában e speciális joggal a Javaslat könnyebbséget ad az előző két esethez képest: nem szükséges sem a későbbi hátrány, sem a joggyakorlás meghíúsulásának a valószínűsítése, a fennálló állapot fenntartása, bármely változás megakadályozása önmagában méltánylandó érdek, akkor, ha annak elmaradása visszafordíthatatlan állapothoz vezetne.

Az anyagi jogi megalapozás azonban itt is szükséges. Így pl. egy tulajdonjogi vitában az állapot fenntartása anélkül kérhető, hogy a kérelmezőnek bizonyítania kellene, hogy az épület átalakítása neki kárt okozna. Viszont ez az állapot konzerválás az érvényesített anyagi jogából következik, arra visszavezethető követelés, mert a tulajdonjog szabályai alapján egyébként bármely átalakítás megakadályozása jogában állna, ugyanis az jogellenes behatásnak minősül, melynek megszüntetését követelheti.

6. A Javaslat a hatályos szabályoktól eltérően nem az ideiglenes intézkedés feltételei között szabályozza azt a negatív kikötést, mely szerint az ideiglenes intézkedés elrendelésének feltétele, hogy az intézkedéssel okozott hátrány ne haladja meg az intézkedéssel elérhető előnyöket. A Javaslat ezt az érdekmérlegelési szempontot az ideiglenes intézkedés tárgyában való döntés körében helyezi el, anélkül azonban, hogy azt az elrendelés feltételül szabná. Az intézkedéssel esetlegesen okozott hátrány ellensúlyozására a biztosítékadás elrendelése megfelelően fedezetet biztosít.

7. A Javaslat szándékosan használja a kérelmező és a kérelmező ellenfele kifejezéseket, a felperes és alperes helyett, tekintettel arra, hogy az ideiglenes intézkedés kérelmezése nem feltétlenül köthető kizárólag a felperesi perbeli pozícióhoz, akkor sem, ha az ilyen kérelmek döntő részét a felperesek terjesztik elő; nem kizárható az alperesi kérelem sem. A szóhasználat következetes alkalmazásának másik indoka, hogy a Javaslat lehetővé teszi a – igaz csak szűk körben, és rendkívüli sürgősség fennállása esetén – a kérelem perindítást megelőző előterjesztését, ezért sem indokolt a féli megnevezés használata.

8. A Javaslat egyértelművé teszi, hogy az ideiglenes intézkedés iránti kérelem főszabály szerint a keresetlevél előterjesztése előtt nem nyújtható be, tekintettel arra, hogy a jogintézmény a peres eljárás folyamatban léte alatt kívánja biztosítani valamelyik fél ideiglenes jogvédelmét egy sürgős jogvédelmet igénylő helyzetben az időmúlás miatt utóbb bekövetkező károk megelőzése érdekében.

Azért is indokolt főszabály szerint a keresetlevél előterjesztéséhez kötni az ideiglenes intézkedés iránti kérelmet, mert ezzel fejezi ki a felperes, hogy igénye bírói úton történő érvényesítése mellett döntött, és ekkor teszi meg a megalapozott igényérvényesítéshez szükséges jog- és tényállításokat keresetlevelében, emiatt ezt követően kerül a bíróság abban a helyzetbe, hogy megalapozott döntést hozzon a kérelmezett ideiglenes intézkedés tárgyában is.

A Javaslat e szempontokat is mérlegelve három ok miatt nyitja meg mégis az utat az ideiglenes intézkedés perindítás előtti, kivételes kezdeményezése előtt. 1) Előfordulhatnak olyan, azonnali jogvédelmet igénylő helyzetek, amikor nem várható be a keresetlevél előterjesztése, arra is tekintettel, hogy a Javaslat fokozott elvárásokat támaszt a per kezdőiratával szemben, annak tartalmát a professzionális pervitel követelményeihez igazítja, melynek előterjesztéséhez kötelezően jogi képviselőt rendel igénybe venni.

A perindítás ebben az esetben a kérelmező számára olyan idővesztéssel járhat, ami a perrel megvédendő joga elenyészéséhez vezethet, erre figyelemmel teszi lehetővé a Javaslat kivételesen indokolt esetben az ideiglenes intézkedés perindítás előtti kezdeményezését.

Ennél az esetnél azonban hangsúlyozni szükséges, hogy kérelmező nem késlekedhet igénye érvényesítésével, azaz az intézkedés elrendelését követően rövid határidőn belül perindítási kötelezettsége keletkezik, ha annak nem tesz eleget, a bíróság által elrendelt ideiglenes intézkedés ipso iure hatályát veszti. Ez a konstrukció biztosítja, hogy a kérelmező csak akkor kérjen a perindítást megelőzően ideiglenes intézkedést, ha rövid időn belül teljesíteni tudja a sikeres perindítás követelményét. 2) A megfelelő szabályozás kialakítását az is sürgetővé teszi, hogy a magyar jog is lehetőséget biztosít számos különleges eljárás során az ideiglenes intézkedés perindítás előtti kezdeményezésére és elrendelésére, így különösen a szellemi tulajdonvédelem területén (iparjogvédelmi eljárások, szerzői jog érvényesítésével összhangban) úgy, hogy az ideiglenes intézkedés hatályos, Pp. 156. § alatti általános szabályai (kivételt nem engedve) arra nem adnak lehetőséget. Ezekben az eljárásokban az Európai Unióhoz való csatlakozással összefüggő jogharmonizációs kötelezettségeink, és egyéb nemzetközi kötelezettségvállalásaink tették szükségessé a jogintézmény perindítás előtti kezdeményezésnek lehetővé tételét. Így különösen az Európai Parlament és a Tanács

2004/48/EK irányelve (2004. április 29.) a szellemi tulajdonjogok érvényesítéséről és az 1994-ben kötött TRIPS egyezmény (Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights). 3) A választottbíráskodásról szóló 1994. évi LXXI. törvény (Vbt.) 37. § (1) bekezdése szerint „A félnek a választottbíróági eljárás előtt vagy alatt a bírósághoz benyújtott, ideiglenes intézkedések megtételére irányuló kérelme és a bíróság e kérelemnek helytadó intézkedése nem összeegyeztethetetlen a választottbíróági eljárással”. A Vbt. lehetővé teszi az állami bíróság által nyújtott jogsegély formájában ideiglenes intézkedés elrendelését oly módon, hogy a per tekintetében a felek kisserződnek az állami bírósági szervezetrendszerből. Ez a hatályos Pp. 156. § (2) bekezdésével ellentétben áll, így a választottbíróági eljárás szabályozásával való összhang megteremtése is megkívánja az ideiglenes intézkedés perindításhoz nem kötött elrendelésének megteremtését.

9. A Javaslat pontosítja az ideiglenes intézkedés iránti kérelem tartalmát. A gyakorlatban sokszor hiányzik az ideiglenes intézkedés iránti kérelemből az intézkedés elrendelésére alapot adó valamely eljárási feltétel megjelölése, erre tekintettel írja elő a Javaslat, hogy azt a kérelmezőnek meg kell jelölnie, és az elrendelésre alapot adó feltételt alátámasztó tényállításokat is elő kell adnia.

A Javaslat egyértelművé kívánja tenni, hogy a kért ideiglenes intézkedés tartalma ugyan eltérhet a kereseti kérelemtől, de annak mindig a vitás jogviszonnyal összefüggésben kell állnia. A joggyakorlatban gyakran problémát okoz, amikor e kettő nem fedi egymást, ld. erre vonatkozóan pl. BDT2010. 2344. és BDT2007. 1695. számon közzétett eseteket.

10. A Javaslat egyértelművé kívánja tenni, hogy az intézkedésnek mindig az érvényesített igény által szabott határok között kell maradnia, de maga a kérelem eltérhet a kereseti kérelemtől. Olyan intézkedés, amelyre a kérelmezőnek a sikeres perbeli igényérvényesítés után sem lenne joga, ideiglenes intézkedésként sem rendelhető el.

Ezt a Javaslat oly módon határolja be, hogy az ideiglenes intézkedés olyan magatartásra kötelezést tartalmazhat, mely magatartás követelésére a kérelmező jogosult lenne a perben érvényesített jog alapján. A kérelmező személyiségi jogi, szellemi tulajdonjogi, dologi, személyi állapot megváltoztatása iránti vagy szerződéses alapú igényt érvényesít a perben. A jogviszony típusától függ az, hogy a kérelmező mit követelhet a keresetében. A tulajdonos például követelheti a jogellenes beavatkozás vagy behatás megszüntetését. Ennek számtalan formája lehet, de a tulajdonos bármely formájú behatás megszüntetését követelheti. Hasonló a helyzet a személyiségi jogoknál és szellemi tulajdonjogoknál, ahol az egyik polgári jogi igény a jogsértés abbahagyásának követelése. Ideiglenes intézkedésként ilyen esetekben bármely olyan magatartásnak a megszüntetése, abbahagyása kérhető, melynek megvalósítása az adott érvényesített jognak a megsértését jelentené. Azt kell tehát vizsgálni, hogy ha az érvényesített jog a kérelmezőt megilletné (azt a bíróság megítélné), akkor abból a jogból következne-e annak a magatartásnak a követelhetősége, melyet a kérelmező ideiglenes intézkedésként kér.

Szerződéses kötelemknél bonyolultabb helyzetek adódhatnak. Itt az érvényesített jog lehet valamilyen teljesítés (jellemzően valamilyen mellékkötelezettség teljesítése, pl. a szerződés keretében átadott dolog állagának megóvása), vagy szerződésszegésen alapuló követelés (pl. sürgős kijavítás a nagyobb károk elhárítása érdekében, vagy elállás esetében az eredeti állapot helyreállítása keretében visszaszolgáltatandó dologgal kapcsolatos tulajdonjogi típusú követelés). Ezeknek az érvényesített jogoknak a kontextusában kell vizsgálni azt, hogy az elrendelési feltételek valamelyike megvalósul-e.

A kereset és a viszontkereset, illetve az ideiglenes intézkedés iránti kérelem tartalma eltérhet egymástól, ez azonban nem azt jelenti, hogy ideiglenes intézkedéssel a bíróság olyan jogvitában és olyan kérelem tárgyában határozhat, amely egyébként az előtte folyó pernek nem tárgya. Az ideiglenes intézkedés tartalmát a jogvitára vonatkozó anyagi jogszabályok rendelkezései határozzák meg, azaz a kereset, illetőleg a viszontkereset korlátai között is csak

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

olyan ideiglenes intézkedés iránti kérelem teljesíthető, mely intézkedés meghozatalának a jogvita elbírálására irányadó anyagi jogszabályok szerint helye van. [BDT2010. 2344.]

Az ideiglenes intézkedés elbírálása, hatálya

A Javaslat a hatályos szabályokhoz igazodva, tekintettel az ideiglenes intézkedés elrendelésének céljára a kérelem soron kívüli elbírálását írja elő.

A Javaslat a kérelem elbírálása körében nevesíti a hatályos Pp.-nek az ideiglenes intézkedés elrendelésének negatív feltételeként meghatározott érdekmérlegelési szempontot, melynek körében nagy jelentőséghez jut a biztosítékadás intézménye.

Ki kell azonban emelni, hogy ez az előny/hátrány mérlegelés elsősorban az állapot-fenntartást célzó ideiglenes intézkedés esetében releváns; ilyen intézkedés iránti igény az anyagi jogból közvetlenül nem vezethető le, különösen szerződéses ügyekben. Ha a bíróság érdekmérlegelése eredményeként arra a megállapításra jut, hogy az intézkedéssel elérhető előnyöket jelentősen meghaladó hátrány várható az ellenfél oldalán, a kérelmet elutasítja.

A Javaslat rögzíti, hogy az ideiglenes intézkedés iránti kérelmet megalapozó tényeket valószínűsíteni kell. A kérelmező valószínűsítési kötelezettsége kétirányú: egyrészt valószínűsítienie kell az ideiglenes intézkedés alapját képező tényeket (pl. a szabadalombitorklás tényét, vagy a kötelezett tartási kötelezettségének elmulasztását), másrészt, hogy emiatt fennáll az intézkedés elrendelésének feltételeként meghatározott azonnali jogvédelmet megalapozó helyzet.

A valószínűsítés a bizonyításnál kevesebbet jelent, de mindenképpen „hihetővé” kell tennie a bíróság számára az ideiglenes intézkedés elrendeléséhez szükséges körülmények fennállását, hogy arról a bíróság kellő bizonyossággal meggyőződhesen.

Fontos összefüggés van a valószínűsítés foka és a biztosítékadás között. Bár a hatályos eljárási szabályok szerint nincs helye az ideiglenes intézkedés meghozatalának, ha az alapjául szolgáló tények nincsenek valószínűsítve, feltételezhető, hogy minél magasabb a valószínűsítés foka annál kisebb az esélye a biztosítékadás elrendelésének és fordítva. A német ZPO 921. § (2) bekezdése ugyanakkor lehetővé teszi az ideiglenes intézkedés elrendelését akkor is, ha az igényt nem valószínűsítették, feltéve, hogy a kérelmező az ellenérdekű felet emiatt fenyegető hátrányt biztosítékkal fedezi.

Ehhez hasonló álláspontra helyezkedett Kiss Daisy, aki szerint a kérelem előfeltételeinek valószínűsítési foka is indokolhatja a biztosítékadás kötelezettségének elrendelését, de indokolhatja ezt az intézkedéssel az ellenfélnek okozott hátrány mértéke és annak megtérülési lehetőségei. (A polgári perrendtartás magyarázata, (Szerk: Németh János) KJK Bp. 1999. I. Kötet 627. o.)

A Javaslat az elektronikus kapcsolattartás széleskörű és jogi képviselővel eljáró felek számára kötelező alkalmazásából kifolyólag a bíróság belátásra bízva, hogy a kérelem tárgyában való döntés során a felek nyilatkozatait milyen módon szerzi be, különös tekintettel arra, hogy az ideiglenes intézkedés éppen az a jogintézmény, ahol a felek szóbeli meghallgatásával, idézésével együtt járó késedelem kifejezetten kerülendő.

A biztosíték

A Javaslat a hatályos szabályokhoz képest gyökeresen átalakítja a biztosítékadásra vonatkozó szabályozást, elsősorban arra figyelemmel, mert kulcsfontosságúnak tekinti az ideiglenes intézkedés elrendelése szempontjából a jogintézmény megfelelő szabályainak kialakítását, mellyel előmozdítható az ideiglenes intézkedés jogintézményének jelenleginél szélesebb körű alkalmazása.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

A Javaslát az ideiglenes intézkedés elrendelésének kérelmezését lehetővé teszi, így az ilyen értelemben „jogszerűnek” tekinthető, ami azonban utóbb, a bíróság érdemi döntésének fényében, ha a kérelmező keresetét a bíróság elutasítja, mégis „jogszerűtlenné” válik, mert az érdemi döntés fényében azt nem lett volna joga követelni a kérelmezőnek. A Javaslathoz ezért megfelelően kell rendelkeznie a reparációról, ezt szolgálja a biztosíték.

Ha erre a problémára a Javaslát nem adna megfelelő megoldást, akkor az intézkedéssel okozott kár megtérítésére az általános szabályok vonatkoznának, külön perben. Ez a megoldás a pernyertes kérelmezettel szemben nem méltányos, és további pereket generálna.

Erre a problémára kíván megfelelő megoldást adni a Javaslát a biztosítékadás megváltozott szabályozásával, amelynek nem az a célzott funkciója, hogy az alperesi későbbi pernyertesség esetére a fedezetet biztosítsa, mert az biztosítási intézkedéssel megoldható.

A biztosíték akkor tud igazán hatékony lenni, ha ahhoz külön per nélkül, közvetlenül hozzájut a kérelmező ellenfele.

A Javaslát szerinti biztosíték a javasolt megoldással így egyfajta kompenzációnak tekintendő a kérelmező ellenfelét valószínűsíthetően érő hátrány kiegyenlítése érdekében, és mint ilyen, indokolt, hogy elsődlegesen kárátalányként funkcionáljon.

A Javaslát ennek ellenére nem zárja (nem zárhatja) el a kérelmezettet a későbbi perindítástól, abban az esetben, ha utóbb bizonyítani tudja, hogy a tényleges kára magasabb, mint a biztosítékként letett összeg.

A kérelmező (aki a biztosítéket letette) ugyanakkor nem indíthat pert, annak bizonyítására, hogy a kérelmezett kára ténylegesen alacsonyabb lett, mint a biztosítéki összeg, mert azzal, hogy letette a biztosítéket, elfogadta a kárösszeget.

A Javaslát szerint a biztosíték elrendelésének alapja, hogy a kért intézkedés vélhetően károsítja a kérelmező ellenfelét. A biztosíték tehát akkor indokolt, ha valószínűsíthető ilyen kár, de ennek mértéke a biztosítékadás tárgyában való döntést megelőző mérlegelés körében már közömbös. Legfeljebb a csekély mértékű kár zárhatja ki a biztosítékadást. Ezt a joggyakorlat pl. a várható perviteli költségekhez is kötheti, így pl. csekély mértékűnek minősülne az a hátrány, mely nem haladja meg jelentősen a kérelmező ellenfele oldalán a per vitelével várhatóan felmerülő költségeket.

A Javaslát a biztosíték szabályainak kialakítása során – igazodva a Javaslát egészét átható, a felek rendelkezési jogán felépülő szabályozáshoz – alapvetően a felek kérelmétől és döntésétől teszi függővé, hogy az ideiglenes intézkedés elrendelését biztosítékadáshoz kösse-e a bíróság.

A bíróság akkor köti biztosítékadáshoz az ideiglenes intézkedés elrendelését, ha a kérelmező ellenfele megfelelően valószínűsíti, hogy őt az intézkedés elrendelése miatt hátrány éri, vagy azt a kérelmező ajánlja fel az intézkedés elrendelése érdekében, és azt az ellenfél elfogadja. Ha e valószínűsítés sikertelen, akkor nincs biztosíték. A kérelmezett valószínűsítését szükségtelenné teheti, ha a kérelmező elfogadja az adott biztosíték mértékét.

A Javaslát szerint a bíróság hivatalból nem kötheti biztosítékadáshoz a kért ideiglenes intézkedés elrendelését, és annak összegét is a felek valószínűsített jövőbeni kárigénye, vagy a kérelmező által biztosítékként felajánlott összeg alapján kell meghatározni.

Ha a bíróság biztosítékadáshoz köti az ideiglenes intézkedés elrendelését, akkor csak annak teljesítését követően válik végrehajthatóvá az intézkedés. A Javaslathoz szabályozott modell arra épül, hogy a bíróság egy feltételes hatályú végzéssel rendeli el ilyenkor az intézkedést.

A Javaslát a biztosíték kompenzáció jellegéből következően előírja, hogy a bíróságnak a pert érdemben befejező határozatában rendelkeznie kell a biztosíték ki- vagy visszafizetéséről.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

A Javaslát korábbi szabályaiból egyenesen következik, hogy az eljárás megszüntetéséről hozott, vagy az eljárás szünetelés folytán történő megszűnését megállapító végzésben a bíróságnak a biztosíték sorsáról rendelkeznie kell.

Az ideiglenes intézkedés a perindítás előtt

A Javaslát a Konceptióban rögzített szabályozási célokkal összefüggésben kiiktatni szándékozik a törvényből a nemperes eljárási szabályokat, de kivételes jelleggel lehetővé teszi egy-egy nemperes eljárás szabályainak rögzítését a perkódexben, ahol a nemperes eljárás olyan szorosan kapcsolódik a perhez, ami indokolja perjogi környezetbe ágyazottságát.

Ilyen szerves kapcsolat áll fenn perindítást megelőzően elrendelt ideiglenes intézkedéssel, az egyezségi kísérletre idézéssel, és az előzetes bizonyítással kapcsolatosan.

A Javaslát – ahogyan azt a Javaslát jelen fejezetének 1. §-ához fűzött indokolása részletesen kifejti – egyértelművé kívánja tenni, hogy az ideiglenes intézkedés célja azonnali jogvédelem nyújtása a fél számára, ha annak feltételei fennállnak, de csak abban az esetben, ha a kérelmező az igényét bírói úton kívánja érvényesíteni. Ilyen esetekben fennállhat olyan, azonnali szükséghelyzet, amikor az igényét bírói úton érvényesíteni kívánó fél számára a keresetindítással szükségképpen együtt járó idő olyan késedelemmel jár, ami helyrehozhatatlan és visszafordíthatatlan károsodással, állapotváltozással járna a kérelmező számára.

Erre tekintettel teszi lehetővé a Javaslát az ideiglenes intézkedés keresetindítást megelőző kivételes kezdeményezését. Ebben az esetben a kérelmezőnek nemcsak azt kell valószínűsítania, hogy fennáll az ideiglenes intézkedés elrendelésének egyik feltétele, hanem azt is, hogy, ha a kérelmet a keresetlevéllel együtt terjeszteni elő, az, az időmúlásra tekintettel már megghiúsítaná az intézkedéssel elérni kívánt célt, és helyrehozhatatlan károsodást okozna számára.

A perindítást megelőző ideiglenes intézkedés kezdeményezése esetén a kérelmezőnek röviden elő kell adnia a későbbi perindítás szempontjából releváns körülményeket is, amelynek egyfelől abból a szempontból van jelentősége, hogy így a perre hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bíróság meghatározható, amely a kérelem tárgyában dönteni jogosult.

Másfelől abból a szempontból is, hogy a Javaslát az ideiglenes intézkedés általános szabályai között rögzíti, hogy a bíróság által elrendelt ideiglenes intézkedés olyan magatartásra kötelezést tartalmazhat, mely magatartás követelésére a kérelmező jogosult lenne a perben érvényesített jog alapján, annak megítélése esetében.

Minthogy ez a keret-feltétel köti a bíróságot a pert megelőző elrendelés esetén is, a bíróságnak látnia kell, hogy a kérelmező milyen igényt kíván a perben érvényesíteni. Ennek elmaradása, a kérelem elutasítását vonja maga után.

A Javaslátban rögzített illetékességi szabályt a célszerűség indokolja, tekintve, hogy a Javaslát kötelező perindítást ír elő, amennyiben a bíróság helyt ad a kérelmező ideiglenes intézkedés iránti kérelmének, így az eljárás szükségképpen peres eljárásként folytatódik.

A soron kívüli elbírálás a pert megelőző eljárásban is követelmény, itt azonban a határidő meghosszabbítására nincs lehetőség.

A Javaslát a kötelezően előírt perindítás megtörténtének követhetősége érdekében kötelezővé teszi, hogy a kérelmező igazolja a bíróságnál, a keresetlevél érkeztetett példányának bemutatásával a keresetlevél beadását, melynek elmaradása az elrendelt ideiglenes intézkedés hatályának megszűnését eredményezi.

Fontos kihangsúlyozni, hogy az alapelvi szinten rögzített, a féltől elvárt eljárás-támogatási kötelezettségből is következik, hogy a fél a per megindítását igazolja, melynek elmaradása azzal a következménnyel jár, hogy a pert megelőzően elrendelt ideiglenes intézkedés akkor is

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

hatályát veszti a perindításra nyitva álló határidő leteltét követő napon, ha a fél a pert egyébként megindította. Ezért a kérelmező elemi érdeke, hogy amennyiben a per során is fenn kívánja tartani az ideiglenes intézkedés hatályát, akkor a kötelező perindítás megtörténtét igazolja.

A perindítást megelőzően elrendelt ideiglenes intézkedés hatályára egyébiránt az ideiglenes intézkedés hatályára vonatkozó általános szabályok az irányadók.

A Javaslat egyebekben az ideiglenes intézkedés szabályait rendeli alkalmazni a perindítást megelőzően elrendelt intézkedésekre.

A perindítást megelőzően kérelmezett ideiglenes intézkedések körében – a külföldi és a nemzetközi joggyakorlat eredményeire is figyelemmel – fokozott jelentőséghez juthat az intézkedés elrendelésének biztosítékadáshoz kötése, figyelemmel a perindítás esetleges elmaradására.

A bíróság általános intézkedési kötelezettsége

A Javaslat az általános rendelkezések között határozza meg az általános intézkedési határidőt. Ez azt jelenti, hogy mindazokban az esetekben, amikor a Javaslat konkrét határidőt nem állapít meg, a bíróságnak a beadvány bírósághoz érkezésétől, a beadvány benyújtására nyitva álló határidő lejártától, vagy az intézkedésre okot adó egyéb körülmény bekövetkezésétől számított legkésőbb harminc napon belül intézkednie kell.

A harminc napos határidő alapvetően elegendő, azonban számítani kell arra, hogy az osztott perszerkezet és annak következményei folytán a keresetlevél és a perfelvételi szak további iratai nagyobb terjedelműek és részletesebbek lesznek, és ezáltal a tárgyaláson kívüli előkészítés és az azzal járó érdemi és adminisztrációs bírói munka meg fog növekedni. Erre tekintettel a hatályos Pp. szerinti harminc napos határidő megtartása mindenképpen indokolt.

Az általános intézkedési határidő meghatározása biztosítja, hogy a Javaslatban ne kelljen minden egyes intézkedés vonatkozásában külön nevesíteni az adott intézkedéssel kapcsolatos intézkedési határidőt, csak azokban az esetekben, amikor a határidő eltér az általános intézkedési határidőtől. Amennyiben a Javaslat valamely fél beadványával kapcsolatban intézkedési kötelezettséget ír elő, de nem határozza meg ennek határidejét, azt a bíróságnak legkésőbb harminc napon belül kell teljesítenie. Ha a fél a bíróság felhívásának határidejében nem tesz eleget, ennek következményeit a bíróságnak legkésőbb a határidő lejártától számított harminc napon belül le kell vonnia. Ha a másodfokú bíróság elsőfokú ítéletet hatályon kívül helyező végzése megérkezik az elsőfokú bírósághoz, ez olyan az intézkedésre okot adó esemény, amely nem a fél beadványához, vagy a bíróság által a fél vonatkozásában megállapított határidőhöz köthető, ugyanakkor intézkedési kötelezettséget feltételez, amelyre konkrét rendelkezés hiányában az általános intézkedési határidő az irányadó.

Új rendelkezés, hogy a bíróság a fél azonosításához szükséges adatok kivételével, nem kérheti a féltől olyan adat igazolását, amely nyilvános, vagy amelyet jogszabállyal rendszeresített közhiteles nyilvántartásnak kell tartalmaznia. Ha például a törvényes képviselőre vonatkozó adatokat a bíróság számára elektronikus úton hozzáférhető közhiteles nyilvántartás tartalmazza, az adat igazolására a felet kötelezni nem lehet. Az ilyen nyilvántartás adatai alapján a bíróság meggyőződhet a képviseleti jog fennállásáról, nem indokolt ebben az esetben a felet kötelezni az adat igazolására. Ez természetesen nem jelenti, hogy a bíróságnak hivatalból kellene kutatnia azt, hogy az érintett személy milyen minőségében lép fel a perben, de ha a törvényes képviselő e minőségére hivatkozik, annak igazolására már a bíróság nem kötelezheti.

Beadványok

A polgári eljárásban a felek, más perbeli személyek és a bíróság közötti – tárgyaláson kívüli – érintkezés jellemző formája az írásbeliség. A beadvány hordozza mindazt az információt, amelyet a fél, illetve az eljárás más közreműködője a bírósággal, illetve a többi perbeli résztvevővel közöl. A Pp. az általános szabályok között rögzíti a valamennyi beadványra alkalmazandó rendelkezéseket, az egyes speciális beadványokra vonatkozóan pedig az adott percesekekmenyeknél többletelőírásokat is meghatároz.

A Javaslát olyan adatok megjelölését és alakiságok megtartását kívánja meg, amelyekből kitűnik a beadvány rendeltetése és hitelessége. A beadványon fel kell tüntetni a bíróság nevét, ahova azt a fél benyújtja. A beadványon fel kell tüntetni a felek és jogi, illetve törvényes képviselők teljes nevét, lakóhelyét (székhelyét), valamint perbeli állásukat. A név és lakóhely megjelölésénél fontos, hogy abból a fél azonossága megállapítható legyen. Az idézésre alkalmasság célját szolgálja nem természetes személyek esetében a törvényes képviselő nevének és lakóhelyének megjelölése is, tekintettel arra, hogy szabályszerű kézbesítés hiánya számos esetben képezi akadályát a perek ésszerű időn belül történő befejezésének. A jogi képviselő nevének és székhelyének kötelező feltüntetése a beadványokon lehetővé teszi a bíróságok számára a felekkel való kommunikáció gördülékenységét és folytonosságát esetleges jogi képviselő változás esetén is.

A felek, valamint a jogi és törvényes képviselők ismert e-mail címének megjelölése – a megváltozott technikai feltételekkel összhangban – elősegíti a bíróság és a felek, valamint a felek egymás közötti kapcsolattartását és rövid úton való elérését.

A tartózkodási, valamint az egyéb idézhető cím (például jogerős szabadságvesztés büntetése esetén a büntetés-végrehajtási intézet) rögzítése lehetővé teszi a felek és képviselők fellelhetőségét, olyan esetekben is, amikor a címzett lakóhelyéről (székhelyéről) szabályszerűen egyébként nem idézhető. A beadványon – jogi képviselő nélkül eljáró fél esetében is – törekedni kell a per tárgyának minél pontosabb és szakszerűbb megjelölésére, azonban ennek hiánya nem akadályozza annak, hogy a bíróság a beadványt tartalma szerint bírálja el. Az eljárás megfelelő követhetősége és beazonosíthatósága szempontjából lényeges követelmény a már folyamatban lévő ügyek esetében a bírósági ügyszám feltüntetése. Elképzelhető olyan eset, amikor a beadvány tartalmából nem állapítható meg, hogy az melyik ügyre vonatkozik, például a tanú bejelenti, hogy orvosi kezelése miatt nem tud a tárgyaláson megjelenni, de a felek nevét és az ügyszámot nem jelöli meg, ilyenkor indokolt a beadvány visszaküldése azzal, hogy a tanú tüntesse fel beadványában az ügy számát.

A hagyományos módon előterjesztett beadványt továbbra is eggyel több példányban kell a bírósághoz benyújtani, mint ahány fél a perben érdekelt, a beadvány mellékleteinek egy-egy másolatát csatolni kell a beadvány többi példányához is.

A példányszám fenntartott szabályozása ellenére a hatályos jogszabály alkalmazásából fakadhatnak problémák, amelyek azonban jogértelmezési úton megfelelően kezelhetők. Így a „perben érdekelt” fordulat, amely érezhetően tágabb a felek fogalmi körénél, nem minden esetben nyújt teljesen konkrét eligazítást a bíróság és a benyújtó számára az elvart példányszámról. A keresetlevélben alperesként feltüntetett személy még nem biztos, hogy félnek tekinthető, és végképp nem biztos, hogy érdekelt. Ilyen esetben pl. a megfelelő alperes perbeállítás céljából helyesbített tartalmú, megfelelő példányszámú keresetlevél csatolása válhat indokolttá. Praktikus problémát okozhat ezen kívül az a beadvány, ami kifejezetten a perben álló felek számának a megváltoztatására irányul (perbehívás, perbevonás) – a

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

gyakorlatnak az a megoldása, amely ilyen esetekben a jelenleg perben álló illetve oda várt személyeket is „érdekeltnek” tekinti, jogértelmezés útján megfelelően oldja fel ezt a problémát. Hasonló esetekre célszerű értelmezési maximaként azt kitűzni, hogy a bírósági iratokból – a fegyverek egyenlőségének biztosítása végett is, de figyelembe véve a feleknek az adataikhoz fűződő önrendelkezési jogát is – minden olyan személy számára egy példányt biztosítson a beadványozó, aki a fél vagy vele esik egy tekintet alá (mint pl. a beavatkozó) és akire a konkrét perbeli cselekmény közvetlenül kihathat.

A beadványok másolatát az ügyben részt vevőkkel közölni kell, ugyanakkor a Pp. – kivételektől eltekintve, mint például a keresetlevél vagy a fellebbezés esetében – erre nem ír elő határidőt. A beadványok tartalmától függ, hogy azokat szükséges-e haladéktalanul a felek (érdekelték) tudomására hozni, vagy elegendő más iratokkal együtt megküldeni, illetve a legközelebbi tárgyaláson közölni. Ösztönzendő és az eljárás gyorsítását segíti az a gyakorlat, ha a fél a beadványát, fellebbezési ellenkérelmét a bírósághoz történő benyújtással egyidejűleg, közvetlenül megküldi az ellenérdekű félnek, illetve a perben szereplő egyéb érdekeltnek.

A beadványok nagyobb fokú hitelességének biztosítása érdekében továbbra is indokolt fenntartani a beadványok első példányára vonatkozó teljes bizonyítóerejű magánokirati formát. A megfelelő okirati forma hiánya esetén a bíróságnak hiánypótlás keretében fel kell hívnia a jogi képviselő által nem képviselt felet a beadványa szabályszerű előterjesztésére. A beadványok többi példánya esetében elegendő az egyszerű okirati forma megtartása. Ügyvédi képviselő esetében az ügyvédnek a beadvány első példányát eredeti aláírásával kell ellátnia, a többi példányt elegendő másolatban csatolni.

Hiánypótlás

A hiánypótlás elmulasztásának jogkövetkezményei nem alkalmazhatók, amennyiben a hiánypótlásra felhívó végzést a bíróság nem szabályszerűen hozza meg. A szabályszerű hiánypótlásra felhívó végzésnek a következőket mindenképpen tartalmaznia kell:

- a) a fél által pótolandó, kijavítandó hibák, hiányok pontos, részletes és egyértelmű felsorolását;
- b) a hiánypótlásra a félnek adott rövid, de betartható bírói határidő megjelölését, melynek mértékét a bíróság a törvény keretei között állapíthatja meg;
- c) a hiánypótlás elmulasztásának jogkövetkezményeire való figyelmeztetést.

A [hatályos] Pp. rendelkezése szerint a bíróság a hiánypótlási felhívással egyidejűleg a hiányos beadványt is visszaküldi a félnek, erre azonban a bíróságok gyakorlatában ritkán kerül sor, illetve az esetek túlnyomó részében ez nem is indokolt [Kommentár az 1952. évi III. törvényhez (szerk. Osztovits András) Opten Kft., Budapest, 2013, 145.].

Figyelembe véve a jelenlegi másolási technikákat, valamint azt, hogy a felek a beadványokat szinte kizárólag számítógépen szerkesztik meg, indokolt annak a Javaslatban történő rögzítése, hogy – a bírói gyakorlathoz igazodva – a hiánypótlásra felhívó végzéssel együtt az eredeti beadványt nem kötelező minden esetben visszaadni a hiánypótlásra felhívott félnek. Ha az eljáró bíró, vagy a tanács elnökének mérlegelése alapján a hiány a beadvány visszaadása nélkül is pótolható, elegendő kizárólag a hiánypótlásra felhívó végzést kézbesíteni a félnek. Elvárható ugyanis a peres felektől, hogy a saját maguk készítette beadványokat ismerjék, továbbá a számítástechnika lehetővé teszi azok megőrzését, pontos visszahívását. A fél – ha az előző módokon nem tud megbizonyosodni saját beadványa

tartalmáról – attól sincsen elzárva, hogy iratbetekintés során győződjön meg korábbi beadványai tartalmáról. Ha azonban az eljáró bíró vagy a tanács elnöke úgy látja, hogy az eljárás időszerű lefolytatását segíti, dönthet a beadvány visszaküldéséről. Célszerű a beadvány visszaküldésének a lehetőségét is fenntartani olyan esetekre, amikor a hiány pótlása magán a beadványon is eszközölhető, így például adatok, aláírást hitelesítő tanúk pótlása esetén. Ezekben az esetekben nem indokolt kizárni annak lehetőségét, hogy a fél a visszaadott beadvány helyett egy új tartalmú beadványt nyújtson be. A bíró mérlegelési jogkörében hozott e döntése pervezető végzés, a hiánypótló végzés részét képezi.

Tekintettel arra, hogy amennyiben a félnek a per vitelére meghatalmazottja van, az egyes perbeli cselekményeket a fél helyett és képviselőjében a meghatalmazott végzi, a Javaslatban – a bírói gyakorlattal összhangban – rögzítésre kerül, hogy a bíróság hiánypótlás végett kizárólag a személyesen eljáró felet idézheti maga elé.

A normavilágosság követelményének az érvényesítése érdekében indokolt továbbá pontosítani, illetve egyértelművé tenni a hiánypótlási kötelezettség elmulasztásának jogkövetkezményeit. A hatályos Pp. a hiánypótlási kötelezettség elmulasztása esetére valódi elutasítási jogcímet nem tartalmaz. A Pp. 95. § (2) és (3) bekezdése szó szerint csak a hiánypótlási felhívás jogkövetkezményekre történő figyelmeztetésének szövegét határozza meg, ugyanakkor a Pp. egy-két kivételtől eltekintve sehol nem mondja ki, hogy a hiánypótlási kötelezettség elmulasztása esetén a beadványt el kell utasítani. Ezt a joghézagot a bírói gyakorlat az elbírálhatatlan beadványt elutasító végzésekben jobb híján a Pp. 95. §-ának hivatkozott rendelkezéseire utalással oldja fel. A szabályozás átláthatóságának növelése érdekében önálló normában szükséges meghatározni a hiánypótlási kötelezettség elmulasztásának két következményét: a beadvány hivatalból való visszautasítását, illetve a hiányos tartalommal történő elintézését (Varga István, Szécsényi-Nagy Kristóf: A perrend egyéb általános szabályai, in: (Németh János, Varga István szerk.): Egy új polgári perrendtartás alapjai, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2014., 306.). Figyelembe véve, hogy a hatályos Pp.-ben szereplő „elutasítás” kifejezés inkább érdemi, anyagi jogi jellegű fogalom, a Javaslat a „visszautasítás” terminológiáját használja a hiánypótlási kötelezettség elmulasztásának jogkövetkezményeként, amely jobban tükrözi a döntés eljárási, alaki jellegét.

Szükséges továbbá általános érvénnyel kimondani, hogy az előterjesztésre nem jogosulttól származó beadványt a bíróság visszautasítja. A Pp. esetenként rendelkezik erről (lásd például 237. §), általános elutasítási jogcímet ugyanakkor nem tartalmaz. A bírói gyakorlat eddig a nem szabályozott tényállások tekintetében a fél fogalmára (Pp. 3. § (1) bekezdés) történő hivatkozással – azaz terjedelmesebb indokolással – utasította el a per definitionem elbírálásra alkalmatlan beadványt (Varga István, Szécsényi-Nagy Kristóf: A perrend egyéb általános szabályai, in: (Németh János, Varga István szerk.): Egy új polgári perrendtartás alapjai, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2014., 306.).

Új rendelkezés, hogy a beadvány hiánypótlására vonatkozó rendelkezéseket kell alkalmazni abban az esetben is, ha a szóban előterjesztett nyilatkozat nem felel meg a törvény rendelkezéseinek, vagy más okból kiegészítésre vagy kijavításra szorul. Ez a rendelkezés lehetőséget ad arra, hogy ha a perfelvételi tárgyaláson, szóban előadott keresetváltoztatás (például újabb kérelem) nem felel meg a törvény rendelkezéseinek és a hiányok pótlására felhívott fél a hiányokat a megjelölt határidőben nem pótolja, a kereseti kérelem keresetváltoztatással érintett részének visszautasítása megtörténhessen.

Elkülönítés, egyesítés

Az elkülönítésre vonatkozó rendelkezés nem változik, ugyanakkor a Javaslat az egyesítésre vonatkozó hatályos szabályokat módosítja. Az osztott perszerkezetre tekintettel a továbbiakban csak olyan perek egyesítése lehetséges, amelyek egyikében sem került sor a perfelvételt lezáró végzés meghozatalára. Ha ugyanis lehetőség lenne az érdemi tárgyalási szakban tartó perhez egy perfelvételi szak stádiumában álló pert egyesíteni, úgy ez az eljárás szükségtelen elhúzódását eredményezhetné. Az osztott perszerkezet lényege ugyanis az, hogy a felek tény és jogállításaikat a perfelvételi szakban terjesszék elő, a pernek ebben a szakaszában rögzüljenek lehetőleg a végleges kérelmek, a kérelmek változása ne lassítsa, vagy akadályozza a szükséges bizonyítás ésszerű időn belül történő lefolytatását. Eltérő szakaszban tartó perek egyesítése esetén a perfelvételi szak kiegészítése természetesen lassítaná az eljárást, ennek lehetőségét csak feltétlenül szükséges, kivételes esetekben célszerű megengedni, ellenkező esetben a pervezetés jogintézménye kiüresedne.

A Javaslat az egy törvényszék illetékességi területén működő járásbírók előtt folyamatban lévő perek egyesítését is lehetővé teszi a felek közös kérelmére, ami a pergazdaságosság hatékonyabb érvényesülését szolgálja. Előfordulhat ugyanis, hogy az adott törvényszék területén az adott felek között több jogviszonyból származó több igény elbírálása során különböző járásbírók kell eljárnia, ugyanakkor azok egy perben történő elbírálása a felek érdekét szolgálná. Tekintettel arra, hogy az egy törvényszék területén működő járásbírókra vonatkozik a rendelkezés az is biztosított, hogy a félnek ne kelljen a feltételezett lakóhelyétől távol pereskednie, ugyanakkor hangsúlyozandó, hogy a perek egyesítése csak a felek közös kérelme alapján valósulhat meg.

A házassági perek különös szabályai szerint a házassági perben előterjesztett kereset összekapcsolható a házastársi tartásra vonatkozó keresettel. A házassági perekre vonatkozó szabályok között az is rögzítésre kerül, hogy ha házassági per van folyamatban, kizárólag annak bírósága előtt indíthatóak a házassági perhez kapcsolható meghatározott keresetek, ilyen többek között a házastársi tartásra vonatkozó kereset is. E házassági perekre vonatkozó szabályokhoz igazodik az egyesítés jogintézményénél elhelyezett, a különélő házastárs tartása iránt indított perekre vonatkozó speciális szabály. E szerint, ha a házastársi tartással összefüggésben indított per már folyamatban van és időközben a felek között akár egy másik bíróság előtt házassági per indul meg, akkor bármelyik fél indítványára a házassági tartással összefüggő pert egyesíteni kell a házassági perhez. Ennek az a célszerűségi indoka, hogy az összefüggő tárgyú perek egyesítése és ezáltal együttes tárgyalása biztosítható legyen. Természetesen ehhez az is szükséges, hogy az egyesítés feltételei fennálljanak, azaz egyik per se tartson még az érdemi tárgyalási szakban, illetve a házassági per bíróságának legyen hatásköre a házastársi tartás tárgyában indított per lefolytatására.

Félbeszakadás

Az eljárás félbeszakadására akkor kerül sor, ha a felek valamilyen eljáráson kívüli ok folytán nem tudják a perbeli jogaikat gyakorolni és a kötelezettségeiket teljesíteni, illetőleg ha a bíróság gátolva van abban, hogy a jogvita eldöntéséhez szükséges tényeket kellően felderítse. Az eljárás félbeszakadásához vezető okokat a Javaslat taxatíván sorolja fel, hasonlóan a hatályos megoldáshoz. A félbeszakadás okai feloszthatóak a fél (vagy annak képviselője) személyét érintő körülményekre, illetőleg külső körülményekre visszavezethető félbeszakadási okokra. Az eljárás félbeszakadásának rendelkezései az eljárás bármely szakaszában alkalmazhatók. A normaszöveg hangsúlyt helyez arra, hogy a félbeszakadás kezdő és megszűnési időpontjai világosan kivehetőek legyenek.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

A fél halálával, illetve megszűnésével jogképessége megszűnik, ezért – mivel a perbeli jogképesség a polgári jogi jogképesség fogalmával megegyezik – megszűnik perbeli jogképessége is. Perbeli jogképesség és perbeli cselekvőképesség hiányában, amelyek meglétét a bíróság az eljárás egész tartalma alatt vizsgálja, az eljárás nem folytatható.

Indokolt fenntartani azt a rendelkezést, mely szerint a bíróság a pert megszünteti, ha a jogviszony természete kizárja a jogutódlást, ekként házassági bontóperben a fél halála nem a félbeszakadást, hanem a per megszüntetését vonja maga után.

A fél halála miatti félbeszakadás a jogutód perbelépéséig, illetve perbevonásáig áll fenn. A jogutód perbelépésével vagy perbevonásával jogelődjének helyébe lép, ezzel a jogelőd által végzett perbeli cselekmények és az addig meghozott bírói határozatok vele szemben is hatályosak, kivételt képeznek ez alól a jogelőd személyéhez tapadó jogosítványok, mint például a személyes költségmentesség, stb.

Ha az olyan fél, akinek a per vitelére nincs meghatalmazottja, a cselekvőképességét elveszíti, az eljárás mindaddig félbeszakad, amíg a fél részére kirendelt törvényes képviselő személyét be nem jelentik. A cselekvőképesség elvesztése miatti félbeszakadásnál a cselekvőképességre vonatkozó anyagi jogi szabályokat a perbeli cselekvőképességre vonatkozó rendelkezésekkel egybevetve kell vizsgálni. A kettő között ugyanis lényeges eltérés van a tekintetben, hogy az eljárásjog a korlátozott perbeli cselekvőképességet nem ismeri, tehát a korlátozottan cselekvőképes személy perbeli cselekvőképességgel nem rendelkezik. Kivétel ez alól személyállapokra vonatkozó perek. Ha tehát a fél a per folyamán korlátozottan cselekvőképessé válik (például gondnokság alá helyezés alapján) úgy a perben személyesen nem járhat el, az eljárás félbeszakadását kell megállapítani.

A fél cselekvőképességének elvesztése miatt bekövetkezett félbeszakadás addig tart, amíg a törvényes képviselő személyét be nem jelentik. Ezt megteheti a törvényes képviselő, de az ellenérdekű fél is.

Az eljárás félbeszakad, ha a fél törvényes képviselője meghal, és a törvényes képviselő által képviselt félnek a per vitelére nem volt meghatalmazottja, az új törvényes képviselő személyének bejelentéséig. A törvényes képviselő által a meghatalmazott részére adott meghatalmazás tehát az előbbi halálát követően is hatályban marad, és fennáll. Ez azt jelenti, hogy ebben az esetben az eljárás a fél nevében meghatalmazott eljárása mellett folytatható.

Az eljárás félbeszakadását eredményezi az is, ha a törvényes képviselőnek ez a jogosultsága anélkül szűnik meg, hogy az általa képviselt fél cselekvőképessé vált volna. A félbeszakadás az új törvényes képviselő személyének bejelentésével megszűnik. Ezt a bejelentést megteheti az új törvényes képviselő, de az ellenfél is. Természetesen megszünteti a félbeszakadást az is, ha a fél cselekvőképessé válik, és a perben ezt bejelenti és megfelelően igazolja.

Félbeszakad az eljárás, ha a bíróság működését elháríthatatlan esemény akadályozza, az akadály megszűnéséig. A hatályos Pp. szerinti megfogalmazást azzal a változtatással tartalmazza a Javaslat, hogy elegendő azt feltüntetni, hogy „ha a bíróság működését elháríthatatlan ok akadályozza”, hiszen ebben a megfogalmazásban eleve benne van a többi esetkör is (például háború).

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

A félbeszakadás, vagy annak túlságosan hosszú tartama (elhúzódó peresített hagyatéki eljárások, felszámolási eljárások) sértheti a fél vagy adott esetben a kirendelt szakértő méltányos érdekeit. Ennek megfelelően a Javaslat a hatályos Pp. félbeszakadással összefüggő ügygondnok-rendelésre vonatkozó szabályait fenntartja. Azt annyiban egészíti ki, hogy a szakértő kérelmére történő ügygondnok-rendelés lehetőségét kiterjeszti a félbeszakadásnak a fél halálával, illetve megszűnésével összefüggő esetére is, mert a félbeszakadás túlságosan hosszú tartama indokolatlanul sérti – a félbeszakadás alapesetében is – a kirendelt szakértő díjmegállapításhoz fűződő méltányos érdekét. Az ügygondnok kirendelésével az eljárás félbeszakadása megszűnik.

A Javaslat a félbeszakadás kezdő időpontját és a megszűnésének időpontját az esetkörre visszautaló szabállyal szabályozza. Figyelemmel a félbeszakadás jogkövetkezményeire, indokolt a félbeszakadás kezdő és annak megszűnésének időpontját is tartalmazó végzésben rendelkeznie róla a bíróságnak. A bíróság tehát minden esetben végzésben állapítja meg a félbeszakadás fennállását, annak, kezdő és befejező időpontját. A félbeszakadás kezdő időpontját megállapító határozat tekintetében külön fellebbezésnek van helye. A bíróság azonban nincs kötve a határozatához, azt maga is megváltoztathatja. Ki kell hangsúlyozni, hogy a félbeszakadás az esemény bekövetkezésekor objektíve, a törvény erejénél fogva megtörténik, a bíróság végzésében csak megállapítja annak bekövetkeztét és kezdő időpontját.

Az eljárás félbeszakadásának a legfontosabb jogkövetkezménye a határidők (beleértve valamennyi törvényi és bírósági határidőt) megszakadása. A félbeszakadás megszűnésével a határidők újra kezdődnek. A félbeszakadás tartama alatt tett minden eljárási cselekmény – a per érdemére nem vonatkozó bírói rendelkezéseket kivéve hatálytalan. A bíróságnak ugyanis a félbeszakadás időtartama alatt is lehetnek adminisztratív kötelezettségei az adott bírósági irattal kapcsolatban, ezekre az intézkedésekre nyilvánvalóan nem vonatkozik a hatálytalanság. Az eljárási cselekmények hatálytalansága nem terjed ki magával a félbeszakadással, illetőleg az annak megszüntetésével kapcsolatos eljárási cselekményekre.

A Javaslat bevezeti a részleges félbeszakadás jogintézményét, az osztott perszerkezet sajátosságaira tekintettel ugyanakkor erre kizárólag a perfelvétel lezárását követően kerülhet sor, amikor a perrel kapcsolatos tény és jogállítások már valamennyi pertárs vonatkozásában rögzültek. A részleges félbeszakadás tehát pertársaság esetén kerülhet alkalmazásra, amennyiben a félbeszakadásra okot adó körülmény kizárólag a pertársak egyikére nézve áll be, de a többi pertárs vonatkozásában az eljárás a félbeszakadás jogintézményének alkalmazása nélkül is folytatható, és tekintetükben részítélet hozható. Ilyen esetek leginkább a célszerű pertársaság körében fordulhatnak elő, amikor a pertársak közötti kapcsolat lazább. Ilyen esetben a félbeszakadást a bíróság csak az érintett pertárs vonatkozásában alkalmazza. A kényszerű pertársaság esetén viszont nem hozható a meghalt fél jogutódja nélkül ítélet, így a részleges félbeszakadás sem lesz alkalmazható.

Szünetelés

A szünetelés bekövetkezésének okai mindig a fél vagy a felek perbeli magatartásában, mulasztásában keresendők.

A felek rendelkezési jogából fakadóan nem indokolt az elsőfokú eljárásra korlátozni annak lehetőségét, hogy a felek közösen az eljárás szünetelése mellett döntsenek. A hatályos Pp. jelenlegi 255. § (1) bekezdése szerint egyértelmű, hogy a felek megegyezése alapján a másodfokú eljárásban is helye lehet szünetelésnek. Ennek megfelelően a hatályos Pp. 137. § (1) bekezdés a) pontjába foglalt szünetelési okból az elsőfokú eljárásra hivatkozás elhagyásra került. A „kölesönös” szó használata dogmatikailag felesleges megegyezés esetén, mivel a

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

megegyezés mindig kölcsönösséget takar, így a törvényszövegből ez a kifejezés is elhagyásra került. Mindez nem változtat azon, hogy az a) pont alapján szünetelésnek valamennyi fél erre irányuló közös (kölcsönös) kérelme alapján lehet helye. Értelmszerű, hogy ebben az esetben az eljárás szünetelésének kezdő időpontja, amikor a felek erre vonatkozó megegyezésüket a bírósággal közlik. Ez történhet a tárgyaláson szóban illetve a tárgyalások között vagy azt megelőzően írásbeli beadvány formájában, amely utóbbi esetben értelemszerűen a beadvány bírósághoz történő érkezése a szünetelés kezdő időpontja.

A Javaslat a felek megegyezésén alapuló szünetelés számát a perek elhúzódásának megakadályozása érdekében korlátozza, arra az eljárás jogerős befejezéséig három alkalommal kerülhet sor ugyanazon felek között. A szünetelés célja ilyen esetekben rendszerint az, hogy a felek peren kívüli megállapodása megszülethessen, ami egyben elősegíti az eljárás befejeződését is. A jogvita megegyezéssel történő lezárását kétségtől szolgálja az eljárás szünetelése, ha azonban három alkalommal történő szünetelés nem elegendő a jogvita önkéntes rendezéséhez, akkor további szüneteléstől sem várható feltétlenül számottevő eredmény. A peres eljárásban ugyanis nem kizárólag a jogvita megegyezéssel történő lezárása a cél, hanem a per ésszerű időn belül történő befejezése is. Annak, hogy a szünetelésnek ugyanazon felek között van három alkalommal helye azért van jelentősége, mert a Javaslat az érdemi tárgyalási szakban lehetőséget biztosít részleges szünetelésre is. Részleges szünetelés esetén a szünetelés nem vonatkozik valamennyi félre, ugyanakkor a szünetelésben érintett felek vonatkozásában a részleges szünetelés is beleszámít a felhasználható három alkalomba.

A Javaslat változtat a hatályos Pp. 137. § (1) bekezdés b) pontjába foglalt szünetelési ok tartalmán, kizárólag az érdemi tárgyalás elmulasztása eredményezheti az eljárás szünetelését. A perfelvételi tárgyalás elmulasztásának következményei az elsőfokú eljárásra vonatkozó szabályok között kerülnek kifejtésre, itt elegendő arra utalni, hogy a perfelvételi tárgyalás elmulasztása nem vezethet az eljárás szüneteléséhez. A Javaslat a felperesen kívül az alperesnek is biztosítja, hogy kérje az érdemi tárgyalás távollétében történő megtartását. Ez következik a fegyveregyenlőség követelményéből és gyakorlati szempontból is megkönnyíti a bíróságok munkáját. Az alperesek és a beavatkozók legelső beadványukban vagy első bírósági megjelenésük alkalmával már jelenleg is kérik általánosságban a folytatólagos tárgyalások távollétükben történő megtartását. Ebben az esetkörben a nyilatkozattétel elmulasztása, mint lehetséges szünetelési ok elhagyása indokolt. A szünetelés beállása tekintetében a megjelent félnek annyit kell eldöntenie, hogy az ügy tárgyalását kívánja-e. Nyilvánvaló, hogy ebben az esetben a szünetelés kezdő időpontja a tárgyalás napja.

A hatályos Pp. 137. § (1) bekezdés c) pontjában meghatározott esetkör ugyancsak módosul. Az idézhetőség hiánya, mint szünetelési ok nem tartható fenn a megváltozott eljárási szabályokra tekintettel. Írásbeli perfelvétel esetén az elérhetetlenség anélkül következhet be, hogy a fél idézésére sor kerülne. A Javaslat nem kizárólag a felperes, hanem valamennyi fél tekintetében lehetőséget enged a szünetelésre a hivatkozott ok bekövetkezése esetén, azaz akkor, ha a fél a megadott címen nem elérhető. Ennek oka, hogy az „ügy ura a felperes”, így az ő döntési kompetenciája miszerint az alperes elérhetőségének hiányában az ügy tárgyalását, vagy inkább az eljárás szünetelését kívánja. Az elérhetőség hiánya ugyanakkor kellően általános kifejezés ahhoz, hogy kifejezze: a kapcsolat az adott féllel nem teremthető meg. Amennyiben a fél a megadott címen nem elérhető, a másik félnek lehetősége van arra, hogy a bíróság felhívására másik elérhetőségi címet jelöljön meg – ez új rendelkezés – vagy az ügy tárgyalására irányuló szándékát fejezze ki. Ezekben az esetekben az eljárás az általános szabályok szerint folytatódik, ellenkező esetben szünetel. A másik elérhetőségi cím megjelölésére vonatkozó lehetőségre azért van szükség, mert a félnek adott esetben ez az

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

információ birtokában van, és így az eljárás nem húzódik el indokolatlanul a szünetelés bekövetkezésével. A fél rendelkezési jogából fakadóan ugyanis ekkor lehetősége van arra, hogy az elérhetőségi cím megjelölése mellett az eljárás folytatódjon, azonban amennyiben ez nem áll érdekében, a fél hallgatásával az eljárás szünetelése is bekövetkezhet. Ebben az esetben a szünetelés kezdő időpontja – hasonlóan az a) ponthoz – a bejelentés bírósággal történő közlésétől, illetve a bírósági felhívásban szereplő határidőt követő naptól kezdődik.

A Javaslat beiktat egy új szünetelési okot is. A képviselői szabályai között meghatározott összeférhetetlenségi ok következtében a törvényes képviselő a perben félként nem járhat el, ha az ellenérdekű fél az a nem természetes személy, akinek ő a törvényes képviselője. Ebben az esetben a bíróság a nem természetes személy fél részére hivatalból ügygondnokot rendel ki, az ügygondnok díját a felperesnek kell előlegeznie. Ha a felperes – bírósági felhívás ellenére – az ügygondnok díját nem előlegezi, az eljárás szünetel.

A hatályos Pp. 137. § (1) bekezdés d) pontja szerinti esetkör módosítására a végrehajtói kézbesítés Pp.-ben rögzített eseteinek bevezetése miatt van szükség. Ha a postai szolgáltató útján kézbesíteni megkísérelt keresetlevél, illetve eljárást befejező érdemi határozat a bírósághoz „cím nem azonosítható”, „címezett ismeretlen”, „elköltözött”, vagy „kézbesítés akadályozott” jelzéssel érkezett vissza és a kézbesíthetatlenség nem a bíróság érdekkörében felmerült – elhárítható – ok miatt következett be, a kézbesítés teljesülésében érdekelt fél kérhet végrehajtói kézbesítést. Ha ezt nem teszi és hirdetményi kézbesítés feltételeinek fennállása esetén hirdetményi kézbesítést sem kér, az eljárás szünetel.

Az eljárás szünetelése a folytatás iránti kérelemnek a bírósághoz történő benyújtásáig tart. Mivel kizárt, hogy a szünetelés időtartama alatt tárgyalásra kerüljön sor, a fél erre vonatkozó kérelmét beadvány formájában vagy jegyzőkönyvbe mondással terjesztheti elő. A bírósági gyakorlat alapján egyértelmű, hogy a szünetelés Javaslat szerinti c) és e) pontja esetén az eljárás folytatása iránti kérelemmel együtt pótolni kell az eljárás folytatásához szükséges feltételeket: a fél elérhetőségi címének bejelentésével vagy hirdetményi, illetve a Javaslat alapján végrehajtói kézbesítésre irányuló kérelemmel.

Az eljárás szünetelésének egyik legfontosabb következménye, hogy meghatározott idő elteltével az eljárás megszűnik. Ezen nem indokolt változtatni, ugyanakkor dogmatikai szempontból szükséges hangsúlyozni, hogy nem a per, hanem az eljárás szűnik meg. A perek ésszerű időn belül történő befejezése és a perhatékonyság miatt célszerű azonban a jelenlegi 6 hónapos határidőt 4 hónapra csökkenteni. A 4 hónapos határidő elmulasztása esetén az igazolás kizártsága fennmarad.

A Javaslat azt is egyértelműen kimondja, hogy ha az elsőfokú ítélet meghozatalát követően, annak jogerőre emelkedése előtt, az eljárás szünetelés folytán megszűnik, az elsőfokú ítélet hatályát veszti.

A jelenleg hatályos szabályok értelmében a szünetelés tekintetében alakszerű határozat meghozatala nem szükséges, annak tényét elegendő az iratokra rávezetni. A jelenlegi szabályok mentén kialakult bírósági gyakorlat szerint a per megszűnését szintén nem kell határozatban megállapítani, a benyújtott fellebbezést tehát hivatalból el kell utasítani. Ennek ellenére a gyakorlatban az látható, hogy a bíróságok végzés formájában – indokolás nélkül – megállapítják az eljárás szünetelését, és ugyanilyen módon rendelkeznek az eljárás folytatásáról, avagy a per megszűnéséről. A Javaslat ezt a ténylegesen folyó bírósági gyakorlatot emeli törvényi szintre, mivel az eljárás szünetelésének kezdő és befejező időpontja, vagy az eljárás megszűnésének megállapítása olyan kérdések a jogintézmény

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

kapcsán, amelyek alapvetően érintik a felek perbeli jogosultságait. A szünetelés kezdő időpontja az okot adó tény bekövetkezése, így azt csupán deklaratív végzés formájában rögzíti a bíróság. A szünetelés befejező időpontja pedig egyértelműen az eljárás folytatása iránti kérelemhez vagy az eljárás megszűnéséhez kötődik.

Ugyanakkor a Javaslat kizárólag az eljárás folytatása iránti kérelmet elutasító végzéssel szemben teremti meg a jogorvoslat lehetőségét. Ennek megfelelően az eljárás szünetelésének kezdő időpontját megállapító végzés tekintetében nincsen helye fellebbezésnek, azt a felek az eljárás folytatása iránti kérelem benyújtásával negligálhatják. Hasonlóan a másik két jogintézmény tekintetében kialakított szabályozáshoz a bíróság végzéseinek tekintetében az egyszerű kötőerő feloldásra kerül, így az ilyen típusú határozatait a bíróság maga is megváltoztathatja.

Az eljárás szüneteléseinek jogkövetkezményei tekintetében a jogintézmény volt a kivétel a nyugvási tényállások közül, mivel a szünetelés a határidők folyását nem érintette és a perbeli cselekmények hatályosságára sem hatott ki. A Javaslat ezen változtat annak rögzítésével, hogy a szünetelés a határidőket megszakítja és a – per érdemére vonatkozó - bírói rendelkezések, valamint a felek által teljesített eljárási cselekmények hatályosságát elveti. Indokolatlan ugyanis, hogy például a felek közös kérelmére történő szünetelés esetén, a feleknek a szakértői véleményre történő nyilatkozattételre előírt határidőn belül reagálni kelljen a bíróság felé, esetleg annak tudatában, hogy közöttük peren kívül megegyezés születik. A szünetelés hatásának kioltására ugyanakkor a felek rendelkezésére áll az eljárás folytatása iránti kérelem, amellyel az eljárás folytatódik, a határidők újrakezdődnek és az eljárási cselekmények már nem lesznek hatálytalanok. Az eljárási cselekmények hatálytalansága tekintetében okszerű kivétel a szüneteléssel, az eljárás folytatásával, illetve az eljárás megszűnésének megállapításával kapcsolatos bírói rendelkezések és eljárási cselekmények.

A gyakorlatban felmerülő igény a szünetelés részleges bekövetkezésének törvényi szintű szabályozása, amely akkor merül fel, amikor pertársaság esetén a szünetelésre okot adó körülmény kizárólag valamely pertárs tekintetében áll be. Ebben az esetben a perhatékonyság és a perek mielőbbi befejezése miatt célszerű ugyanakkor a többi pertárs vonatkozásában az eljárás folytatása, értelemszerűen kizárólag abban az esetben, ha tekintetükben az eljárás folytatható és részítélet hozható (konjunktív feltételek). Az osztott perszerkezet sajátosságaira tekintettel ugyanakkor – egyezően a félbeszakadás szabályozásával – ennek lehetővé tétele is csak a perfelvétel lezárását követően indokolt.

Az eljárás megszűnése esetén a per korábbi szakaszában hozott részítélet és közbenső ítélet hatályának negligálása nem indokolt, mivel az eljárás megszűnése nem jelenti az ügy érdemi eldöntését, ezért ezt a szabályt változatlan formában tartalmazza a Javaslat.

Felfüggesztés

A polgári eljárás nyugvásának egyik formája az eljárás felfüggesztése. Az eljárás felfüggesztése az eljárás folytatásának akadályát képezi. A felfüggesztés leginkább abban különbözik az eljárás nyugvásának másik két formájától, a szüneteléstől és a félbeszakadástól, hogy ennek beálltához és befejezéséhez is a bíróság döntése szükséges, nincs szó tehát automatikusan bekövetkező állapotról. Az eljárás felfüggesztése tehát a bíróság döntését, aktivitását igényli. A hatályos Pp.-től eltérően a Javaslatban nem a „tárgyalás”, hanem az „eljárás” felfüggesztésének az intézménye szerepel. Ennek oka, hogy már a tárgyalás megnyitása előtt felmerülhet a felfüggesztés iránti igény, illetve döntés hozható a felfüggesztésről. Az eljárás felfüggesztésének rendelkezései általános jellegű szabályok,

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

meghatározott esetekben a perindítás joghatásainak beállást követően, egyéb esetben az eljárás bármely szakaszában alkalmazhatók.

A bíróság az eljárást a perindítás joghatásainak beállítását követően felfüggesztheti, ha a per eldöntése olyan kérdés előzetes elbírálásától függ, amelynek tárgyában az eljárás polgári bíróság, az új közigazgatási perrendtartásra tekintettel közigazgatási bíróság, valamint büntetőbíróság vagy közigazgatási hatóság hatáskörébe tartozik. Ha az előkérdés közigazgatási per, polgári per vagy bíróság hatáskörébe tartozó más közigazgatási vagy polgári eljárás tárgya, az eljárás kizárólag abban az esetben függeszthető fel, ha a per, illetve más eljárás már folyamatban van. Ha a büntetőbíróság vagy közigazgatási hatóság eljárása még nincs folyamatban, a bíróság az eljárás megindítására harminc napos határidőt tűz. Ha a határidő eredménytelenül telik el, az eljárást folytatni kell.

Közigazgatási és polgári per, valamint más a bíróság hatáskörébe tartozó polgári, illetve közigazgatási eljárás csak akkor szolgálhat előkérdésként felfüggesztés okául, ha az eljárás már folyamatban van. A felek rendelkezési joga ugyanis a peres vagy egyéb eljárások megindítása. Hangsúlyos, hogy peres eljárás, mint előkérdés esetén a felfüggesztés okául szolgáló eljárás már a „per” szakaszában (perindítás joghatásainak beállása) kell, hogy legyen: vagyis csak olyan eljárások okán van helye az eljárás felfüggesztésének, ahol az alperes már tudomást szerzett a keresetről, már kontradiktórius eljárásról beszélhetünk. Nem elegendő tehát a felfüggesztés iránti kérelemhez egy adott esetben az előző nap benyújtott keresetlevél másolatát csatolni, hiszen a keresetlevél megvizsgálásakor a bíróság dönthet úgy, hogy azt nem tartja érdemi vizsgálatra alkalmasnak.

Büntetőbírósági vagy közigazgatási hatósági eljárás esetében akkor is sor kerülhet az eljárás felfüggesztésére, ha az előkérdés tárgyát képező eljárás még nincs folyamatban. A Javaslat a hatályos Pp. rendelkezéseitől eltérően azonban nem teszi kötelezővé a polgári ügyben eljáró bíróságnak, hogy maga kezdeményezze a büntetőeljárás megindítását abban az esetben sem, ha hivatalból üldözendő bűncselekménnyről van szó. A polgári eljárás urai a felek, a felek rendelkezési joguk keretében a megadott határidőn belül jogosultak eljárást kezdeményezni, amely a felfüggesztés okául szolgálhat. Kiemelendő, hogy a Javaslat törvényi határidőt ad az előkérdés tárgyát képező eljárás megindítására: a felhívástól számított harminc napos határidő egyfelől objektív, mindenkire egyformán irányadó, másfelől a gyakorlat szerint elegendő egy büntetőeljárás vagy más hatósági eljárás kezdeményezéséhez.

A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény 4:172. § alapján a szülői felügyelet gyakorlásának rendezése iránti perben a bíróság indokolt esetben kötelezheti a szülőket, hogy a szülői felügyelet megfelelő gyakorlása és az ehhez szükséges együttműködésük biztosítása érdekében – ideértve a különélő szülő és a gyermek közötti kapcsolattartást – közvetítői eljárást vegyenek igénybe. A közvetítői eljárás szabályait a közvetítői tevékenységről szóló 2002. évi LV. törvény (a továbbiakban: Kztv.) tartalmazza. A Javaslat szövege annyiban pontosít a jelenleg hatályos szabályokon, hogy a Kztv.-val való megfelelő összhangot teremti meg. A bíróság az eljárást felfüggeszti, ha törvény felhatalmazása alapján a bíróság közvetítői eljárás kötelező igénybevételét rendeli el. Arról tehát, hogy sor kerüljön-e közvetítői eljárásra nem a felek, hanem a bíróság dönt. A felfüggesztés ebben az esetben imperatív jellegű: a bíróság a közvetítői eljárásra kötelezés kérdésében mérlegelhet, a tárgyalás felfüggesztésének kérdésében azonban nem. Az eljárás elhúzódásának megakadályozását célzó rendelkezések jegyében a Javaslat szerint a közvetítői eljárás igénybevételére kötelező határozat közlésétől számított maximum kettő hónap elteltével az eljárást folytatni kell: ennyi időn belül ki kell, derüljön ugyanis, hogy a feleknek valóban szándékában áll a közvetítői eljárás keretében történő megegyezés. Ha a közvetítői eljárás érdemi lezárása a kettő hónapos határidőn belül

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

nem várható, ezt a felek úgy hozhatják a bíróság tudomására, hogy ennek tényét a kettő hónap letelte előtt nyolc nappal közösen bejelentik a bíróságnak; ebben az esetben az eljárás a közvetítői eljárás lezárásáig nem folytatható.

A bíróság az eljárást felfüggeszti, ha a per eldöntése házasság létezésétől vagy érvényességétől, illetve gyermek családi jogállásának bírósági megállapításától függ. Ha az előkérdés házasság létezése vagy gyermek családi jogállásának bírósági megállapítása, az eljárás kizárólag abban az esetben függeszthető fel, ha a polgári per, illetve más polgári eljárás már folyamatban van. Ha a per eldöntése házasság érvényességétől függ, a bíróság az eljárás megindítására harminc napos határidőt tűz, amennyiben az eljárás megindítására a felek valamelyike jogosult. A harminc nap az az időtartam, amely nem nyújtja el túlságosan az eljárást, azonban elegendő idő is arra, hogy az arra jogosult eljárást kezdeményezzen. Ha a határidő eredménytelenül telik el, az eljárást folytatni kell.

A bíróság az eljárást felfüggeszti, ha

- az Európai Unió Bírósága előzetes döntéshozatali eljárásának,
 - az Alkotmánybíróságnak a jogszabály, jogszabályi rendelkezés, közjogi szervezetszabályozó eszköz vagy jogegységi határozat alaptörvény-ellenességének megállapítására, továbbá nemzetközi szerződésbe ütközésének megállapítására irányuló eljárásának,
 - a Kúriának az önkormányzati rendelet jogszabályba ütközésének vizsgálatára irányuló eljárásának
- kezdeményezéséről határoz.

A bíróság az eljárást továbbá a perindítás joghatásainak beállítását követően felfüggesztheti, ha a peres eljárásban olyan jogkérdés merül fel, amelynek tárgyában folyamatban lévő közigazgatási perben, más polgári perben, vagy a bíróság hatáskörébe tartozó más közigazgatási vagy polgári eljárásban – azonos tényekre alapítva – az előző bekezdés szerinti valamely eljárást (előzetes döntéshozatali, alkotmánybírósági, kúriai) már kezdeményezték. Ezekben az esetekben a felfüggesztés e másik ügyben kezdeményezett eljárás befejezéséig tart. E rendelkezéssel összefüggésben indokolt utalni arra, hogy már nem sokkal hazánk uniós csatlakozását követően felmerült a kérdés, hogy ha uniós jogot – tipikusan az alkalmazandó magyar jogszabály uniós jognak való megfelelését – érintő kérdés több, magyar bíróság előtt folyamatban lévő ügyben felmerül, van-e lehetőség arra, hogy amennyiben egy bíróság már előzetes döntéshozatali kezdeményezett, úgy a többi – hasonló jogkérdésben érintett – bíróság ezt mellőzze és az előtte folyamatban lévő eljárást a megindított előzetes döntéshozatali eljárásra tekintettel felfüggeszse (az Európai Unió Bírósága ítéletének meghozataláig).

A Legfelsőbb Bíróság 3/2005. (XI. 14.) PK-KK közös véleménye a Pp. értelmezésével lehetővé tette, hogy ne kelljen minden olyan ügyben előzetes döntéshozatali eljárást kezdeményezni, ahol más perben azonos tényekre alapítottnan már feltették azt a kérdést, amit az adott ügyben az érintett bíró is fel akarna tenni. Az eljárás ilyen esetben történő felfüggesztésének is azonban értelemszerűen feltétele, hogy azonos tényekre alapítottnan, azonos jogkérdés elbírálása legyen szükséges, vagyis hogy a bíró győződjön meg arról, hogy ugyanolyan jogi probléma megoldásához ugyanazt a kérdést kívánja-e feltenni, amelyre vonatkozó eljárás már az Európai Unió Bírósága előtt folyamatban van. A Kúria 2/2015. számú BKMPJE határozatában kifejezetten fenntartotta a 3/2005. (XI. 14.) PK-KK közös vélemény 1. pontját. A Javaslat e vélemény alapján kialakított jogalkalmazási gyakorlatnak teremti meg a jogszabályi háttérét, valamennyi hivatkozott eljárás vonatkozásában.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

A bíróság a részítélettel el nem bírált kereseti kérelem, illetve keresetrész tárgyalását, vagy közbenső ítélet meghozatala esetén a per tárgyalását a követelés összegére (mennyiségére) vonatkozóan felfüggesztheti, ha a fél e határozatokkal összefüggésben alkotmányjogi panaszt terjesztett elő.

A Javaslat az itt tárgyalt felfüggesztési okokat egységesen az eljárás felfüggesztésére vonatkozó szabályok között helyezi el a hatályos Pp. megoldásától eltérően, amely a megjelölt eljárásokkal kapcsolatos rendelkezések között szabályozza a peres eljárás felfüggesztésének szükségességét.

A Javaslat pontosan meghatározza a felfüggesztés kezdő és befejező időpontját. A felfüggesztést elrendelő végzés – a kötelező közvetítői eljárás elrendeléséhez kapcsolódó, valamint a peres eljárást az Európai Bíróság, az Alkotmánybíróság, illetve a Kúria eljárásának kezdeményezésére tekintettel felfüggesztő végzés kivételével – fellebbezhető végzés, így a felfüggesztés hatálya minden esetben a végzés jogerőre emelkedésével kezdődik.

A felfüggesztés befejezéséről, azaz a peres eljárás folytatásának elrendeléséről szintén köteles rendelkezni a bíróság. A Javaslat meghatározza, hogy a bíróság mely körülmény bekövetkezésétől számított tizenöt napon belül köteles meghozni az eljárás folytatásáról szóló végzést. Az előkérdések jogerős elbírálásáról a bíróság akár a felektől, akár hivatalból tudomást szerezhet. Tudomásszerzésnek csak a jogerős befejezés igazolása minősülhet, vagyis ha a fél meg is küldi a bíróságnak a jogerős befejezést igazoló határozatot, nem elegendő azt csupán bejelenteni. Egyszerű bejelentés esetén a bíróságnak fel kell hívnia a feleket az előkérdés tárgyát képező ügy jogerős befejezésének igazolására. A kötelező közvetítői eljárás esetén a közvetítői eljárás igénybevételére kötelező határozat közlésétől számított két hónap elteltét, illetve amennyiben a felek közösen kérték, hogy a bíróság ne folytassa az eljárást a két hónap elteltével, a közvetítői eljárás befejezéséről történő tudomásszerzést követő tizenöt napon belül köteles meghozni a bíróság az eljárás folytatásáról szóló végzést. Az Európai Bíróság az előzetes döntéshozatali eljárás eredményéről, míg az Alkotmánybíróság a jogszabály, jogszabályi rendelkezés, közjogi szervezetszabályozó eszköz vagy jogegységi határozat alaptörvény-ellenességének megállapítására, továbbá nemzetközi szerződésbe ütközésének megállapítására irányuló eljárás eredményéről közvetlenül értesíti a bíróságot, mivel ezekben az esetekben maga a bíróság a kezdeményezője annak az eljárásnak, amelyre tekintettel a felfüggesztés megtörténik. Így a Javaslat szerint a bíróság e határozat vele való közlésétől számított tizenöt napon belül hozza meg az eljárás folytatásáról szóló végzést.

A felfüggesztést elrendelő végzéssel szemben – a Javaslatban meghatározott kivételekkel – külön fellebbezésnek van helye. Erre azért van szükség, mert az eljárás felfüggesztése nem automatikusan, hanem a bíróság rendelkezése folytán áll be, így a bíróság mérlegeli azokat a körülményeket, amelyek a felfüggesztés alapjául szolgálhatnak. A mérlegeléshez kapcsolódó döntések esetén indokolt a jogorvoslati jog érvényre juttatása, jelen esetben különös tekintettel arra is, hogy az eljárás folytatása is bírósági rendelkezésre történik, a felek cselekményei vagy a körülmények változása – ahogy a szünetelés vagy a félbeszakadás esetén – nem vezetnek automatikusan az eljárás folytatásához. Az eljárás folytatásáról rendelkező végzés ellen nincs helye külön fellebbezésnek, ez az érdemi döntés elleni fellebbezésben kifogásolható.

A hatályos Pp. szabályozásával összhangban az eljárás felfüggesztése minden határidőt megszakít. Az eljárás folytatásával a határidők újra kezdődnek. Új elem azonban a Javaslat szerint, hogy az eljárás folytatásának jogkövetkezményei a felekkel szemben az eljárás folytatásáról hozott végzés felekkel történő közlésével áll be. Ennek az az indoka, hogy az

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

eljárás felfüggesztésével megszakadt, ám annak befejeződésével folytatódó határidők (például beadványok előterjesztésére nyitva álló határidők) csak akkor teljenek, ha a feleknek erről már tudomása lehet.

A felfüggesztésnél is indokolt a részleges felfüggesztés lehetővé tétele – az érdemi tárgyalási szakban – egyszerű pertársaság esetén. Erre akkor kerülhet sor, ha az eljárás felfüggesztésére okot adó körülmény kizárólag valamely kereseti kérelemmel vagy kereseti kérelem elkülöníthető részével kapcsolatos, de az eljárás a többi kereseti kérelem vagy a kereseti kérelem elkülöníthető része vonatkozásában folytatható, és azokban részvétel hozható.

Az Európai Unió Bírósága, az Alkotmánybíróság és Kúria eljárásának kezdeményezése

Mindhárom eljárással összefüggésben a Javaslat lényegében fenntartja a hatályos Pp. szerinti szabályozást, ugyanakkor azokat egységesíti.

Az eljárást kezdeményező végzés ellen külön fellebbezésnek nincs helye. Az eljárás kezdeményezésére irányuló kérelmet elutasító végzés ellen sincs helye fellebbezésnek, mert a bíróság mérlegelési körébe tartozik, hogy kezdeményez-e eljárást, s a másodfokú bíróság érdemben a kezdeményezés mellőzésének indokoltságát leginkább az ügy érdemében hozott döntés elleni jogorvoslat keretében tudja megvizsgálni. Az önálló fellebbezés az kezdeményezését megtagadó döntés ellen ezért indokolatlan, ugyanakkor arról a bíróságnak végzéssel kell határoznia és döntése indokait legkésőbb az eljárást befejező érdemi határozatában köteles megindokolni. A szabályozás ilyen formában megfelel a 26/2015. (VII.21.) AB határozat által támasztott követelményeknek is. Az előzetes döntéshozatali eljárással összefüggésben ugyanakkor feltétlenül indokolt felhívni a figyelmet az Európai Unió Bíróságának az „Ajánlások a nemzeti bíróságok figyelmébe az előzetes döntéshozatal iránti kérelmek előterjesztésére vonatkozóan” című tájékoztatójára [HL 2012, C 388., 1. o.]

Idézés

Az idézés a polgári per egyik fontos bírósági eljárási cselekménye, amely arra hivatott, hogy a feleket és az eljárás más szereplőit tájékoztassa a tárgyalás megtartásának tényéről, annak helyéről és idejéről, valamint hogy felhívja őket az azon való megjelenésre. A hatályos szabályokhoz képest eltérő szövegezés annyiban indokolt, hogy a rövid úton történő idézés eseteit (távbeszélő, fax, elektronikus levél, külön kézbesítő) a Javaslat nem sorolja fel, figyelemmel arra, hogy időről időre új technológiák jelentkeznek. Új elem továbbá a szabályozásban, hogy a bíróság gondnokság alá helyezés iránti perekben is elrendelheti az ismeretlen helyen lévő alperes tartózkodási helyének felkutatását. Ennek indokát az adja, hogy a gondnokság alá helyezési perben az alperes távollétében csak igen korlátozott esetekben hozható határozat, az eljárást ellehetetlenítheti, ha az alperes nem tesz eleget a bíróság megjelenésre való felhívásának. Így szükség esetén módot kell adni arra a bíróságnak, hogy kérelemre vagy hivatalból maga is elrendelhesse kifejezetten csak a gondnoksági per alperesének a rendőrségi úton történő felkutatását és szükség szerint a tárgyalásra való előállítását, ezzel biztosítva, hogy a gondnoksági per a törvényes keretek között lefolytatható legyen.

Kézbesítés

A kézbesítés a bíróság okirati formát öltött eljárási cselekményeinek a felek és más érdekelt (címzettek) részére való dokumentált átadása, illetve szűk körben az átadás dokumentált elmaradása. A kézbesítés jelentősége abban rejlik, hogy a tájékoztatáson felül joghatások

kiváltására is alkalmas, így ha a kézbesítés például valamely elsőfokú ítélet közléseként történik, úgy a fellebbezési határidő megnyílását eredményezheti a joghatályos kézbesítés. A másik oldalról, a bírósági iratok kézbesítésének elmaradása nagyban hátráltathatja az eljárás időszerű lebonyolítását. A bíróság és a felek közötti kommunikáció gyorsítása egyik tere annak a feltétlen jogalkotói elvárásnak, hogy a polgári perek gyorsan, ésszerű időben lezárhatók legyenek. A kézbesítés hagyományos módjaival szemben ma már új, gyorsabb, elektronikus módjai is vannak a közlésnek, s még ezek a területek is folyamatosan fejlődnek. Mindazonáltal belátható időn belül a perek egy jelentős részében – és a nemperes eljárásokban is, amelyeknek a Pp. háttérjogszabálya lesz – még mindig hagyományos, nem elektronikus módon is szükség lesz a küldemények kézbesítésére, ezért a Javaslat részletesen kidolgozza annak szabályait. A kézbesítés szabályai a címzett részére való kézbesítés főszabályával kezdődnek.

Az ellenérdekű egyéb jogosult átvevő részére történő kézbesítés tilalmát általánosságban – és nem csupán a kézbesítési fikcióra nézve – mondja ki a Javaslat. Az ellenérdekű fél részére nem történhet meg a kézbesítés. A hatályos Pp. 99. §-ának (3) bekezdésében foglalt szabályt a bíróságok ebben az értelemben alkalmazzák jelenleg is, azonban e szabály teljes újrafogalmazása szükséges. A „helyettes átvevő” kifejezés nem megfelelő, mivel a kézbesítés során helyettes átvevő – hivatalos iratok esetében – csak a címzett 14. életévét betöltött hozzátartozója lehet, de a szabályozásnak ki kell zárnia azt is, hogy a postai meghatalmazott vagy a közvetett kézbesítő az ellenérdekű fél legyen. Továbbá ki kell zárni azt is, hogy az írni nem tudó, latin betűket nem ismerő, vagy egyéb ok miatt írásában gátolt címzettnak a küldeményt olyan tanú jelenlétében kézbesítsék, aki szintén az ellenérdekű fél [335/2012. (XII. 4.) Korm. rendelet 26. § (1) bekezdés]. Ebből következően a helyes szóhasználat az, ha a tilalom valamennyi, a címzetten kívüli jogosult átvevőre kiterjed és utal a tanúra is. Az ellenérdekű fél perbeli képviselője esetén ugyanazon indokok szólnak a kézbesítés szabályszerűtlensége mellett, mintha az ellenérdekű fél venné át a bírósági iratot. A Ptk. 2:9. § (1) bekezdése rögzíti, hogy a cselekvőképtelen állapotban tett jognyilatkozat semmis. Ezért a Javaslat a cselekvőképtelen állapot jogkövetkezményét a kézbesítés szabályszerűtlenségében jelöli meg. Ezt az arra hivatkozó személynek igazolnia kell a kézbesítési kifogás előterjesztésekor. Ekként kerülhető el például az a helyzet, amikor a demens hozzátartozó átveszi az iratot, azonban az állapota miatt a címzettnak nem továbbítja. Ilyen esetben a címzett a kézbesítés szabályszerűsége és az objektív határidő lejártá után sem kézbesítési kifogással, sem igazolási kérelemmel nem élhetne.

A törvényes képviselő részére történő kézbesítés egyes bírói gyakorlatban kialakult és elfogadott alkalmazási módjainak beemelése a szabályozásba indokolt. Természetes személyek esetében a korlátozottan cselekvőképes kiskorút nem indokolt elzárni attól, hogy a saját nevére érkezett hivatalos iratot személyesen átvegye. A jelenleg hatályos szabályok szerint csak az életkora miatt cselekvőképtelen személy címzett nem veheti át a részére küldött iratot [335/2012. (XII. 4.) Korm. rendelet 26. § (2) bek.], a 14. életévét betöltött személy a nevére szóló hivatalos iratot átveheti, valamint – mint hozzátartozó – helyettes átvevőként is eljárhat.

A perhatékonyság érvényesülése szempontjából kifejezetten indokolt annak a bevezetése, hogy székhely hiányában a bírósági iratokat a törvényes képviselőnek kell kézbesíteni. Amennyiben ugyanis valamely személy a közhiteles nyilvántartásban az adott szervezet törvényes képviselőjeként van nyilvántartva, elvárható tőle, hogy e minőségében akár a lakóhelyén is átvegye a bírósági iratokat, mivel a képviselőre teljes hatállyal jogosult, ezért a személyesen részére történt kézbesítés okkal tudható be a szervezet részére történt kézbesítésnek is. A visszaélések elkerülése érdekében a törvényes képviselő részére történő

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

kézbesítést a Javaslat csak másodlagosan, a székhelyre történt kézbesítési kísérlet sikertelensége esetére írja elő. Ha a kézbesítés mind a székhelyre, mind a törvényes képviselő részére sikertelen a Javaslat előírja a nem természetes személy felet nyilvántartó hatóság kötelező értesítését is. A cégnyilvánosságról, a bírósági cégeljárásról és a végelszámolásról szóló 2006. évi V. törvény 89–90. §-a az ismeretlen székhelyű cég megszüntetésére szolgáló eljárást kínálja fel abban az esetben, ha a cég a székhelyén nem érhető el és erről a Cégbíróság tudomást szerez. A Javaslat szerinti értesítési kötelezettség tartalommal töltene meg ezt az intézményt, és általánosságban is hozzájárulna ahhoz, hogy a cégek (nem természetes személy szervezetek) a jogszabályoknak megfelelően működjenek.

A jelenleg hatályos rendelkezések az átvétel megtagadásához, valamint annak sikertelenségéhez a „kézbesítési vélelem beállásának” jogkövetkezményét fűzik. Ezzel szemben, ahogy a jogirodalom is rámutatott, ebben az esetben egy meg nem történt kézbesítést kell úgy tekinteni, mintha az megtörtént volna – dogmatikailag helyesebb tehát ezt a helyzetet kézbesítési fikcióként kezelni, és nem vélelemként. A Javaslat ennek megfelelően a kézbesítési vélelem fogalmát kézbesítési fikcióra módosítja. A Javaslat a kézbesítési fikciót – az elektronikus kommunikáció perjogba való bevezetésére tekintettel – nem csak a postai kézbesítésre nézve kívánja általánosságban szabályozni, hanem azért is, hogy a definíciót tartalmazó rendelkezés nem tartalmaz utalást a kézbesítési módra nézve, azt is hangsúlyozni kívánja, hogy valamennyi törvényes kézbesítési mód – így az elektronikus kézbesítés – esetén is megfelelően alkalmazandó a kézbesítési fikció szabálya. A „nem kereste” jelzéssel visszaérkezett küldeményre utalás példálózó jellegű, tárgyi hatálya a postai kézbesítésre nézve terjed ki. Ugyanerre az esetkörre nézve azonban az elektronikus kézbesítés esetei is vonatkoznak: ott is kézbesítettnek kell tekinteni az iratot abban az esetben, amennyiben az elektronikus kézbesítési szolgáltatást igénybe vevő fél nem tanúsítja az elektronikus végezhető cselekménnyel az irat átvételét. Lényeges garanciális elem, hogy ilyenkor is csak a második kézbesítési kísérletet követően áll be a fikció.

A pert megindító, valamint az azt lezáró határozat közlése különös helyet foglal el a kézbesítendő iratok között, mivel törvény erejénél fogva ahhoz számos joghatás fűződik, amelyek alól a mentesülés nehézkes, egy idő után akár lehetetlenné is válhat. Ezért – bár a kézbesítés joghatályosan megtörtént akkor is, ha a kézbesítési fikció beállt – a postaládában ténylegesen egyszerű postai küldeményként elhelyezett értesítés és az annak mellékletét képező kézbesítendő bírósági irat alkalmat adhat arra, hogy a fél az iratról és annak tartalmáról ténylegesen tudomást szerezzen és ez által eljárási jogait gyakorolhassa. A kézbesítési fikció beálltáról szóló értesítésben tájékoztatni kell a felet a perindítás hatályainak beállásáról, valamint a kézbesítési fikcióval szembeni kifogás rendjéről. Az értesítést meg kell küldeni a címzett ismert e-mail címére is, ha azt bejelentették a bíróságnak. Ezt a bíróság akkor is köteles e-mailen megküldeni, ha a felek és a bíróság között egyébként nem a kötelező vagy választható elektronikus kommunikáció szabályai szerint zajlik az iratváltás. Ugyanakkor ez csak többlet lehetőség, nem pótolja az egyszerű küldeményként való postai tájékoztatást.

A kézbesítési fikcióval szembeni kifogás

Indokolt, hogy a kézbesítési fikcióval szembeni kifogás előterjesztésének határideje megegyezzen az igazolási kérelem előterjesztésének szubjektív és objektív határidejével. A hatályos Pp. 99/A. § (1) bekezdése és 107. § (1) bekezdése jelenleg eltérő szabályozást (hat hónap, illetve három hónap) tartalmaz. A kézbesítési fikcióval szembeni kifogás elsődleges – tizenöt napos – határideje tisztán szubjektív, így a kifogást tevőnek minden esetben igazolnia kell, hogy mikor szerzett a fikció beálltáról tudomást. A kézbesítési fikcióval szembeni

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

kifogás objektív határidejének 3 hónapra történő csökkentése az eljárások időszerűségét szolgálja, hogy ne legyen függő helyzet valamely irat közlése tekintetében. Mind az igazolási kérelem, mind pedig a – végrehajtói kézbesítés esetén releváns – végrehajtási kifogás objektív határideje 3 hónap, semmi nem indokolja, hogy a postai kézbesítés esetén a kézbesítési fikcióval szembeni kifogás előterjesztésére hosszabb objektív határidőt biztosítson a törvény. Az eltérő bírósági gyakorlat miatt (BDT 2011. 2477.) lehetővé kell tenni azt, hogy a címzett perbeli képviselője is kifogást terjeszthessen elő a képviseltje nevében.

A kézbesítési fikció célja, hogy az eljárás időszerű menetét biztosítsa, ne hátráltathassa valamely fél, címzett az eljárást azzal, hogy a bírósági iratok átvételében szándékosan vagy önhibájából nem működik együtt. Ugyanakkor nem vezethet olyan eredményre, hogy általa a fél (címzett) eljárásban történő részvétele ellehetetlenül. Ezért amennyiben az eljárás még folyamatban van, az (1) bekezdésben meghatározott szigorú, három hónapos objektív határidőtől eltérően a kifogás az eljárás folyamatban léte alatt a kézbesítési fikció beálltáról való tudomásszerzéstől számított 15 napon belül előterjeszthető, a tudomásszerzés egyidejű igazolásával.

A kézbesítési fikcióval szembeni kifogás a hatályos szabályozáshoz hasonlóan két esetkörre tagozódik a Javaslatban, amely közül az első – a kézbesítés szabályszerűtlenségének alátámasztása – esetén irreleváns, hogy a címzett tanúsított-e önhibát a kézbesítés során. A második esetben a feltételek között van előírva az önhiba hiánya, mint a kifogást alátámasztó ok. Így a szabályozás egyértelműbb a tekintetben, hogy a b) pontra hivatkozó kifogásban valószínűsíteni kell az önhiba hiányát.

Nem természetes személyek esetében ugyanakkor indokolt szigorúbb követelményeket támasztani. A Ptk. 3:1. § (5) bekezdés szerint a jogi személynek saját névvel, székhellyel, tagjaitól, illetve alapítójától elkülönített vagyonnal, valamint az ügyvezetését és képviselétét ellátó szervezettel kell rendelkeznie. A jogi személyek tehát székhellyel, az ügyvezetést és a képviselétét ellátó szervezettel rendelkeznek, tevékenységükkel kapcsolatban elvárható a nekik kézbesített küldemények átvételének biztosítása. A Javaslat ezért kizárólag természetes személy fél vagy érdekelt esetében teszi lehetővé a b) pontra hivatkozó kifogást. A hatályos Pp. 99/A. § (4) bekezdése jelenleg is differenciál, ugyanakkor a természetes személyek mellett lehetőséget biztosít b) pontra hivatkozó kifogás előterjesztésére a közkereseti társaság (kkt.), betéti társaság (bt.), illetve az egyéni cég számára is. Az új Ptk. hatályba lépésével ugyanakkor a kkt. és a bt. is jogi személlyé vált, illetve a hivatkozott szervezetektől tevékenységükkel összefüggésben elvárható a kézbesítéssel kapcsolatos rendelkezésre állás. Ezért a továbbiakban nem indokolt a differenciálás fenntartása, különös tekintettel arra, hogy e szervezeti formákat napjainkban már nem csak kisvállalkozások, hanem akár jelentős vagyonnal és szervezeti háttérrel rendelkező vállalkozások is választják, ami a más formában működő hasonlószervezetekkel szemben méltánytalan különbségtételt eredményez. Mindezekre tekintettel indokolt a szabályozás egységesítése.

Indokolt annak előírása is, hogy az a címzett, akinek a közhiteles nyilvántartásba bejelentett lakó- vagy tartózkodási helyére, avagy székhelyére kézbesítik a bírósági iratot, erre alapítva utóbb nem sérelmezheti a kézbesítés szabályszerűségét. Mindez nem feltétlenül a címzett kötelezettségét erősíti, hanem inkább a kézbesítés folyamatát orientálja: mind az igazságszolgáltatás szervei, mind a felek szabályszerűen járnak el („biztosra mennek”), ha a bejelentett címadatokra támaszkodva járnak el. Az igazolási kérelem három hónapig rendelkezésre áll a mulasztás kimentésére, egyébként pedig elvárható a felektől, hogy a hatósági nyilvántartások a helyes adatokat tartalmazzák.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

A Javaslat az igazolási kérelemre vonatkozó szabályozás mintájára beépíti az egyéb önhibán kívüli okra alapított kifogás körébe a méltányos elbírálás elvét, továbbá azt a követelményt, hogy a címzett a kérelem előterjesztésével együtt pótolja az addig elmulasztottnak tekintett cselekményt. Az addig elmulasztottnak tekintett cselekmény pótlása azért írható elő, mert ebben az esetben szabályos volt a kézbesítő és a bíróság eljárása, a félnél merült fel menthető ok. Ezt alátámasztja az a körülmény is, hogy a címzettnek valahonnan értesülnie kellett az eljárásról, az irat tartalmáról, így lehetséges az elmulasztottnak tekintett cselekmény pótlása. Ugyanakkor ez a kötelezettség nem írható elő annak a címzettnek, akinek szabálytalanul kézbesítették az iratot, vagy a pótlás más ok miatt nem lehetséges.

Az igazolási kérelemre utaló szabályt a Javaslat felszámolja. Nem indokolt az eredményes kifogás jogkövetkezményeinek megkülönböztetése annak két esetköre – szabályszerűtlen kézbesítés, illetve az önhibán kívüli tudomásszerzés elmaradása – szerint. Az utóbbi okozta sérelmeket nem igazolási kérelemmel, hanem a kézbesítési fikcióval szembeni kifogással lehet elhárítani, a szabályozás akkor következetes, ha egységes jogkövetkezmények kerülnek előírásra.

A Javaslat alapján – a perújításhoz hasonlóan – az eljárás tárgyalásának vagy a határozat végrehajtásának a felfüggesztésére hivatalból is sor kerülhet, arra tekintettel, hogy ha az előadottak alapján a kifogás sikere valószínűnek látszik, azonban a fél formálisan nem terjeszt elő felfüggesztés iránti kérelmet, a felfüggesztésnek ne legyen akadálya.

A hatályos Pp. 99/B. § (3) bekezdése szerint, ha a címzett ellen a jogerős határozat alapján a bírósági végrehajtást megelőzően pénzforgalmi úton történő behajtást kezdeményeztek és arról tudomást szerzett, a kézbesítési vélelem megdöntése iránti kérelmet terjeszthet elő, a tudomásszerzéstől számított tizenöt napon belül. Ezt a rendelkezést indokolt kiegészíteni a „munkabérből levonással”, tekintettel arra, hogy ilyen behajtásra is sor kerülhet végrehajtási eljárástól függetlenül (például közvetlen bírósági letiltás).

A következetes bírósági gyakorlat alapján a jogi képviselő kötelessége gondoskodni az általa képviselt fél jogainak helyes érvényesítéséről és szükség esetén helyettesítéséről. Az ügyvédek esetében ráadásul hivatásrendi követelmény is a bírósági iratok átvétele céljából való folyamatos rendelkezésre állás. Ennek megfelelően – összhangban az igazolási kérelemmel – a kézbesítés szabálytalanságán kívüli okra alapítva csak rendkívül szűk körben indokolt megengedni a kézbesítési fikcióhoz fűződő joghatások elhárítását a jogi képviselő részére kézbesítettnek tekintendő bírósági iratok esetében.

Indokolt annak előírása is, hogy az a címzett, akinek a közhiteles nyilvántartásba bejelentett lakó- vagy tartózkodási helyére, avagy székhelyére kézbesítik a bírósági iratot, erre alapítva utóbb nem sérelmezheti a kézbesítés szabályszerűségét. Mindez nem feltétlenül a címzett kötelezettségét erősíti, hanem inkább a kézbesítés folyamatát orientálja: mind az igazságszolgáltatás szervei, mind a felek szabályszerűen járnak el („biztosra mennek”), ha a bejelentett címadatokra támaszkodva járnak el. Az igazolási kérelem három hónapig rendelkezésre áll a mulasztás kimentésére, egyébként pedig elvárható a felektől, hogy a hatósági nyilvántartások a helyes adatokat tartalmazzák.

Nem természetes személyek esetében indokolt szigorúbb követelményt támasztani a részvénytársasággal és a korlátolt felelősségű társasággal szemben. A hatályos Pp. 99/A. § (4) bekezdése jelenleg is differenciál. Ugyanakkor a szabály érvényre juttatása más szervezetekkel szemben méltánytalan eredményre vezethet. A részvénytársaságtól és a korlátolt felelősségű társaságtól, mint tőkeegyesítő, általában hatékonyabban szervezett

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

társaságoktól – minden esetben elvárható, hogy a közhiteles nyilvántartásban szereplő adatai a tényleges helyzettel egyezzenek meg, s ott gondoskodjon is az iratok átvételéről. A hatályos Pp.-vel szemben tehát a Javaslat a negatív meghatározás eszközével él. A Javaslat az igazolási kérelemre vonatkozó szabályozás mintájára beépíti az egyéb önhibán kívüli okra alapított kifogás körébe a méltányos elbírálás elvét, továbbá azt a követelményt, hogy a címzett a kérelem előterjesztésével együtt pótolja az addig elmulasztottnak tekintett cselekményt. Az addig elmulasztottnak tekintett cselekmény pótlása azért írható elő, mert ebben az esetben szabályos volt a kézbesítő és a bíróság eljárása, a félnél merült fel menthető ok. Ezt alátámasztja az a körülmény is, hogy a címzettnek valahonnan értesülnie kellett az eljárásról, az irat tartalmáról, így lehetséges az elmulasztottnak tekintett cselekmény pótlása. Ugyanakkor ez a kötelezettség nem írható elő annak a címzettnek, akinek szabálytalanul kézbesítették az iratot, vagy a pótlás más ok miatt nem lehetséges.

Az igazolási kérelemre utaló szabályt a Javaslat felszámolja. Nem indokolt az eredményes kifogás jogkövetkezményeinek megkülönböztetése annak két esetköre – szabályszerűtlen kézbesítés, illetve az önhibán kívüli tudomásszerzés elmaradása – szerint. Az utóbbi okozta sérelmeket nem igazolási kérelemmel, hanem a kézbesítési fikcióval szembeni kifogással lehet elhárítani, a szabályozás akkor következetes, ha egységes jogkövetkezmények kerülnek előírásra.

A Javaslat alapján – a perújításhoz hasonlóan – az eljárás tárgyalásának vagy a határozat végrehajtásának a felfüggesztésére hivatalból is sor kerülhet, arra tekintettel, hogy ha az előadottak alapján a kifogás sikere valószínűnek látszik, azonban a fél formálisan nem terjeszt elő felfüggesztés iránti kérelmet, a felfüggesztésnek ne legyen akadálya.

A hatályos Pp. 99/B. § (3) bekezdése szerint, ha a címzett ellen a jogerős határozat alapján a bírósági végrehajtást megelőzően pénzforgalmi úton történő behajtást kezdeményeztek és arról tudomást szerzett, a kézbesítési vélelem megdöntése iránti kérelmet terjeszthet elő, a tudomásszerzéstől számított tizenöt napon belül. Ezt a rendelkezést indokolt kiegészíteni a „munkabérből levonással”, tekintettel arra, hogy ilyen behajtásra is sor kerülhet végrehajtási eljárástól függetlenül (például közvetlen bírósági letiltás).

Kézbesítési kifogás

A hatályos Pp. alapján a gyakorlatban vita tárgyát képezi, hogy ha a címzett a bírósági irat kézbesítésének szabályszerűtlenségét kifogásolja, anélkül, hogy kézbesítési vélelem (fikció) alkalmazására került volna sor, akkor a kérelem elintézése során a kézbesítési vélelem (fikció) megdöntésével kapcsolatos szabályanyagot, vagy az eljárás szabálytalansága miatt benyújtandó kifogásra vonatkozó szabályokat kell-e alkalmazni. A hatályos Pp. nem rendezi ezt a témakört. Ugyanakkor ezeknek a kérelmeknek az eljárás szabálytalanságára alapított – határidő nélküli – kifogásként történő elbírálása sértené a jogbiztonságot. Indokolt ezért a kézbesítéssel kapcsolatos kifogások elintézésére a kézbesítési fikció megdöntésére vonatkozó szabályok alkalmazását előírni, azaz a helyes bírósági gyakorlatot átültetni a jogszabályba.

Végrehajtói kézbesítés

A bírósági irat végrehajtói kézbesítését jelenleg a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény (a továbbiakban: Vht.) 31/D. §-a szabályozza, de a fizetési meghagyásról szóló 2009. évi L. törvény (a továbbiakban: Fmhtv.) 16. § (3) bekezdése is lehetővé teszi ennek alkalmazását kérelemre a fizetési meghagyás kézbesítésével összefüggésben.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

A végrehajtói kézbesítés a kézbesítésben érdekelt fél számára azért előnyös, mert kizárja a kézbesítési fikció beállítását, a címzett részére pedig azért, mert mint nemperes eljárás, magában hordozza ennek garanciáit. A végrehajtói kézbesítés nemperes eljárás, a kézbesítésről közokirat és nem magánokirat kerül kiállításra, a nemperes eljárás keretén belül lehet jogorvoslattal élni (végrehajtási kifogás). A gyakorlati tapasztalatok szerint nagyobb arányban valósul meg általa a kézbesítés tényleges megtörténte, mert a végrehajtó – a számára biztosított jogosultságok miatt – jobban képes megtalálni a címzettet.

Ellenérvként hozható fel a jogintézménnyel szemben, hogy lassítja az eljárást, de csak meghatározott iratok kézbesítésével összefüggésben (keresetlevél, eljárást befejező érdemi határozat) alkalmazva – ahogy a Javaslat is tartalmazza – alkalmas lehet a hirdetményi kézbesítés és az ügygondnok rendelés kiküszöbölésére, a kézbesítés tényleges teljesülésének biztosítására.

Fentiekre tekintettel indokolt, hogy a postai kézbesítés mellett alternatív jelleggel – konkrétan meghatározott esetekben – a végrehajtói kézbesítésre szélesebb körben is lehetőség nyíljon.

A végrehajtói kézbesítésre csak belföldi címzett vonatkozásában kerülhet sor, mivel a végrehajtó csak belföldön járhat el. A végrehajtói kézbesítés külön díjára tekintettel pedig minden esetben a fél erre irányuló kérelmére lehet helye. A végrehajtó eljárását a Vht., valamint a végrehajtói kézbesítés részletes eljárási szabályairól szóló 250/2004. (VIII. 27.) Korm. rendelet szabályozza, így a polgári perrendtartásnak a végrehajtó eljárását nem kell szabályoznia, csak a külön jogszabály alkalmazására elegendő utalni.

Tekintettel ugyanakkor arra, hogy a végrehajtói kézbesítésnek külön jogszabályban meghatározott díja van – melynek előlegezése a perköltségre vonatkozó szabályozás alapján a kérelmezőt terheli, és amivel kapcsolatban a Vht. 31/D. § (2) bekezdése alapján külön törvény szerinti költségkedvezmény nem vehető igénybe – nem indokolt elsődleges kézbesítési módként meghatározni, hanem a kézbesítésben érdekelt fél kérelmére, fakultatív lehetőségként indokolt alkalmazását biztosítani.

A Javaslat pontosan meghatározza, azokat a kézbesíthetlenségi okokat, a postai szolgáltató útján kézbesíteni megkísérelt keresetlevél, illetve eljárást befejező érdemi határozat vonatkozásában, amely esetben a végrehajtói kézbesítés az eljárásban kérhető. Az esetek megnevezése illeszkedik a 335/2012. Korm. rendelet (a továbbiakban: Postavhr.) 25. §-ában meghatározott kézbesíthetlenségi okok jelzéséhez.

Ezek a következők:

- „cím nem azonosítható”,
- „címzett ismeretlen”,
- „elköltözött”, vagy
- „kézbesítés akadályozott”.

A Postavhr. 25. §-ában meghatározott további esetekben a végrehajtói kézbesítés igénybevételének biztosítása a Pp. szabályozásában nem indokolt. Átvétel megtagadása, vagy „nem kereste” jelzéssel visszaérkezett küldemény esetében beáll a kézbesítési vélelem/fikció, ilyen esetben a kézbesítés szabályszerűnek minősül, rendelkezésre áll ismert lakcím, nincs szükség ügygondnok kirendelésére, nem kell hirdetményi kézbesítést elrendelni, vagyis ezekben az esetekben a keresetlevél kézbesítése esetén a végrehajtói kézbesítés szükségtelenül lassítaná az eljárást. Ha az érdemi határozat (amely végrehajtás alapjául szolgálhat) érkezik vissza „nem kereste” jelzéssel, annak végrehajtói kézbesítése a Vht. 31/D.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

§-a alapján van lehetőség. Ha meghalt, vagy megszűnt jelzéssel érkezik vissza a küldemény, akkor az eljárás félbeszakadásra, vagy az eljárás megszüntetésére kerül sor a körülmény hitel érdemlő igazolása esetén.

Indokolt ugyanakkor rámutatni, hogy ha az írat a Javaslatban megjelölt jelzéssel jön vissza, de ez adott esetben arra vezethető vissza, hogy a bíróság a címet a borítékon elírta, vagy tévesen tüntette fel, tehát a kézbesítés sikertelenségét a bíróság érdekkörében felmerült anomália okozta, akkor nem végrehajtói kézbesítésnek, hanem az írat kézbesítésének ismételt megkísérlésére kell, hogy sor kerüljön.

Ha a fél az (1) bekezdés szerinti esetekben nem kéri a végrehajtói kézbesítést és ezzel egyidejűleg a hirdetményi kézbesítés feltételeinek fennállása esetén hirdetményi kézbesítést sem kér, akkor az eljárás szünetel. A Javaslat a szünetelés d) pontos esetét (hirdetményi kézbesítés) egészíti ki ennek megfelelően.

A végrehajtó kézbesítése esetén is felmerülhet olyan ok, ami miatt a bíróságnak megkeresését kell intéznie a végrehajtóhoz, akárcsak jelenleg a postai szolgáltatóhoz. Ennek hatékony érvényesülése érdekében indokolt a pénzbírság alkalmazását lehetővé tenni a bíróság számára.

Kézbesítési megbízott

A hatályos Pp. kézbesítési megbízottra vonatkozó szabályanyagát a Javaslat alapvetően fenntartja, azt csupán részlegesen módosítja a következetlenségek kiküszöbölése, a koncepcionálisan megújuló elsőfokú eljárás szabályainak való megfelelés, valamint az uniós jognak való megfelelés érdekében.

Módosítani szükséges a hatályos Pp. 100/A. §-ának (3) bekezdésébe foglalt rendelkezést, mely szerint, ha a külföldi felperes elmulasztja a keresetlevél beadásával egyidejűleg megjelölni a kézbesítési megbízott nevét és címét, akkor erre a bíróság az első tárgyalásra szóló idézésben ismét felhívja. Ez a szabály azért nem tartható fenn, mert a megújuló elsőfokú eljárás szabályai lehetővé teszik az akár többfordulós írásbeli perfelvételt is az első tárgyalás kitűzése előtt, ezért célszerű biztosítani annak lehetőségét, hogy a felhívást a bíróság már az írásbeli előkészítő szakasz folyamán megtehesse.

A szabályozás eddigi következetlensége miatt indokolt meghatározni a hirdetményi kézbesítés általánostól eltérő szabályait, e szabályanyag alkalmazása során. Hirdetményi kézbesítés esetén a hirdetményt meg kell küldeni a fél utolsó ismert lakóhelye szerinti polgármesteri hivatalnak, a hirdetőtáblára való kifüggesztés érdekében. Ez a szabály nem alkalmazható külföldön, mert nem biztos, hogy illeszkedik a külföldi hatóságok gyakorlatához, az ottani szokásokhoz (például hirdetőtábla alkalmazása). A bíróságnak az adott külföldi hatósággal való közvetlen kommunikációja sem minden esetben megoldott, ezért ennek a szabálynak az alkalmazását a bírósági gyakorlat értelemszerűen eddig is mellőzte. Nincs is rá feltétlenül szükség, mert a hatályos Pp. 102. § (2) bekezdés második mondata szerint, ha a fél olyan államban lakik, amellyel a postai forgalom fennáll, a hirdetményt ajánlott levélként a fél ottani címére is meg kell küldeni. Tekintettel arra, hogy a fél külföldi címmel rendelkezik, a hirdetményben azt kell megjelölni, belföldi cím megjelölésére nyilvánvalóan nem kerülhet sor.

A Javaslat a cégjegyzékben szereplő külföldi félre vonatkozó szabályt annak érdekében pontosítja, hogy az tartalmában jobban megfeleljen a cégnyilvánosságról, a bírósági cégeljárásról és a végelszámolásról szóló 2006. évi V. törvény (a továbbiakban: Ctv.)

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

vonatkozó rendelkezéseinek [31. § (2) és (3) bekezdés]. A hivatkozott rendelkezések alapján ugyanis, ha a bejegyzési kérelemben külföldi jogi személy, jogi személyiség nélküli gazdasági társaság szerepel, vagy a bejegyzési kérelemben feltüntetett külföldi természetes személy nem rendelkezik magyarországi lakóhellyel, kézbesítési megbízottat kell jelölni. A kézbesítési megbízott feladata, hogy a bíróságnak, illetve más hatóságnak a cég működésével összefüggésben keletkezett, a külföldi személy részére kézbesítendő iratokat átvegye, és azokat a megbízó részére továbbítsa.

A kézbesítési megbízott – hatályos szabályok szerinti – jogintézménye nincs összhangban az uniós joggal. Az 1393/2007/EK rendelet szabályozza a bírósági iratok tagállamok közötti kézbesítésének szabályait. Kézbesítési megbízott alkalmazása esetén nem valósul meg ténylegesen az EK rendelet szerinti külföldre (másik tagállamba) történő kézbesítés az egész eljárás folyamán, mivel a kézbesítési megbízott részére belföldre történik meg a kézbesítés a címzett fél helyett, vagy kézbesítési megbízott hiányában hirdetményi kézbesítés valósul meg annak ellenére, hogy az EK rendelet szerinti kézbesítési módok alkalmazásának nincs akadálya. Az Európai Unió területén lakóhellyel, tartózkodási hellyel rendelkező felek esetében az eljárási jogok hatékony érvényesülése úgy biztosítható, ha a kézbesítés a fél ismert uniós címére történik meg az EK rendelet által biztosított kézbesítési módok valamelyikének igénybe vételével. Mindezekre tekintettel az Európai Unió tagállamai vonatkozásában nem tartható fenn a kézbesítési megbízottalra vonatkozó jelenlegi szabályozás. A harmadik – Európai Uniót kívüli – államokba történő kézbesítésre ugyanakkor fenntartandó a kézbesítési megbízottalra vonatkozó szabályozás, mivel ebben a körben az uniós rendeletek hatálya nem érvényesül. Ez számít ugyanis a leghatékonyabb és leginkább költségkímélő kézbesítési módnak, másrészt ez a jogintézmény eredményesen szolgálja a külföldi fél részvételével zajló perek időszerű befejezését, az ilyen elemet hordozó eljárások elhúzódásának megakadályozását is. Más európai államokban is találunk hasonló jogintézményt, így Lengyelországban, Németországban, Ausztriában és Svájcban. Az Európai Unió valamely tagállamában lakóhellyel vagy székhellyel rendelkező félre ugyanakkor nem lehet a hirdetményi kézbesítés szankcióját alkalmazni abban az esetben, ha nem jelöl meg kézbesítési megbízottat, de egyébként a kézbesítési címe ismert, a kézbesítés postai úton nem akadályozott.

Hirdetményi kézbesítés

A hirdetményi kézbesítés esetei közül a Javaslat elhagyja a „kézbesítés megkísérlése már előre is eredménytelennek mutatkozik” fordulatot. Ezt a fordulatot a gyakorlatban nem alkalmazzák, illetve a kézbesítés egyéb elháríthatatlan akadályba ütközésének esetei ezt az esetkört is magában foglalja. A többi esetkör fenntartása indokolt, a Javaslat azokat átláthatóbb szerkezetben jeleníti meg, illetve kiegészíti azzal az esetkörrel, amikor a hirdetményi kézbesítésnek a keresetlevelet visszautasító végzés kézbesítésére vonatkozó szabályok alapján van helye. Ha ugyanis a visszautasító végzést a felperes részére hirdetményi kézbesítés alapjául szolgáló ok miatt nem lehet kézbesíteni, a bíróság – a főszabálytól eltérően – hivatalból elrendeli a végzés hirdetményi kézbesítését. Indokolt továbbá helyenként a szövegezés egyszerűsítése, egységesítése.

A félreértések elkerülése végett a polgármesteri hivatal hirdetőtábláján történő elhelyezésnél az utolsó ismert „belföldi” lakóhely megjelölése indokolt, valamint ha a fél e-mail címét a bíróságnak bejelentették, akkor a hirdetményt a bíróságnak a fél e-mail címére is meg kell küldenie.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

Indokolt egyértelmű rendelkezésként megjeleníteni a hatályos Pp. 74. §-ával való összhang megteremtése érdekében, hogy ha a kereset kézbesítését követően válik ismeretlenné az alperes kézbesítési címe, akkor nincs szükség ügygondnok kirendelésére, tekintettel arra, hogy az alperesnek az eljárásról tudomása van, elvárható tőle, hogy abban megfelelő képviselőtéről mindvégig gondoskodjon. Ez a szabály igazodik a felek eljárás-támogatási kötelezettségéhez és a bírósági gyakorlatnak is megfelel.

A Javaslat elhagyja a hatályos Pp. 102. § (6) és (7) bekezdéseit, amelyek ügyviteli jellegű szabályok és a normaszöveget indokolatlanul terhelik. Ez a szabályozási tartalom elhelyezhető Bűsz. rendelkezései között is, mint ahogy több hasonló nyilvántartás szabályai is itt szerepelnek.

Határidő

A határidőre és annak számítására vonatkozó rendelkezések koncepcionális megváltoztatására nincs szükség. Az egyes nemperes eljárásokat szabályozó jogszabályokra is tekintettel indokolt a törvényi rendelkezések között a napok, hónapok és évek mellett a munkanapokban, illetve az órákban megállapított határidőkre is kitérni. A Pp. jelenleg nem ismeri az órákban számított határidőt, de egyes nemperes eljárások (így például a pszichiátriai beteg gyógykezelésének elrendelésével kapcsolatos eljárás) ismernek ilyen határidőt. Az elektronizáció folyamatos terjedése miatt várható, hogy a rendes eljárásokban is megjelenik, elterjed a határidők órákban való számítása, hiszen az elektronikus kommunikációs eszközök használata minimálisra redukálja a közlés időtartamát, így szűkebb határidők írhatók elő egyes cselekményekre.

Az órákban számolt határidő – csakúgy, mint a napokban, hónapokban számolt határidő – az okot adó cselekmény megtörténtekeor kezdődik. Az órákban számított határidőbe a kezdőóra nem számít bele éppen úgy, mint ahogy a napokban számított határidőbe sem számít bele a kezdőnap. A számítási mód szempontjából a leginkább lényeges annak biztossága. Ez a számítási mód szavatolja, hogy mindig biztosan megállapítható legyen – bár fikcióval – a határidő kezdőpontja, s ehhez igazodjon ugyanilyen bizonyossággal a határidő lejártá is.

A napokban megállapított határidő tekintetében a bírósági gyakorlat által kimunkált elvek szerint mind a szombatot, mind a vasárnapot – amikor a bíróságon a munka szünetel – munkaszüneti napnak kell tekinteni (Legfelsőbb Bíróság MK 69. sz. állásfoglalás). Minden évben továbbá figyelembe kell venni a munkaszüneti napok körüli munkarendről szóló rendeletben foglaltakat, amely alapján meghatározott munkanapok munkaszüneti napnak, míg meghatározott munkaszüneti napok munkanapnak minősülnek.

A határidő anyagi jogi vagy eljárásjogi határidő lehet. Az anyagi és az eljárási jogszabályban megállapított határidők elteltének számítási módja különböző, és az anyagi jogi határidőt nem lehet egyben eljárásjogi határidőnek is tekinteni (Németh János, Kiss Daisy (szerk.): A Polgári perrendtartás magyarázata 1. CompLex Kiadó, Budapest 2010, 441.). A Pp.-ben szabályozott határidők eljárásjogi jellegűek, azok az eljárási cselekmények végzésére előírt időtartamot jelölik (Kiss Daisy: A polgári per titkai, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2006, 322.). A keresetlevél benyújtására irányadó határidők jellegére és számításuk módjára vonatkozóan ugyanakkor a Kúria 4/2003. Polgári jogegységi határozatában foglaltak a jövőben is megfelelően irányadók.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

Az ingadozó bírói gyakorlatra figyelemmel szükséges rögzíteni, hogy a bíróság által napokban meghosszabbított határidő tartamát a korábbi határidő lejártának időpontjához kell hozzászámítani.

A Javaslat a törvénykezési szünet elnevezést ítélezési szünetre változtatja. A terminológia megváltoztatása azt a külön rendelkezéssel is meghatározott követelményt hangsúlyozza, hogy az ítélezési szünet időszakára tárgyalást kitűzni nem lehet.

Indokolt továbbá az ítélezési szünet időtartamának módosítása akként, hogy az – a bíróságokon ténylegesen megvalósuló ítélezési szünetre tekintettel – a karácsony és újév közötti időszakra is terjedjen ki. Ezzel a változtatással összefüggésben ugyanazok az érvek hozhatók fel, mint amelyekre tekintettel a törvénykezési szünet jogintézményének hatályos szabályai bevezetésre kerültek a perjogba (Varga István, Szécsényi-Nagy Kristóf: A perrend egyéb általános szabályai, in: (Németh János, Varga István szerk.): Egy új polgári perrendtartás alapjai, HVG Orac Lap- és Könyvkiadó, Budapest 2014., 311.).

A hatályos Pp. is rendelkezik arról, hogy a törvénykezési (ítélkezési) szünet szabályait mely peres eljárásokban nem lehet alkalmazni. Ezen nem kíván a Javaslat változtatni, mert annak indoka nem merült fel.

A mulasztás és annak igazolása

A polgári perrendtartás hivatott szabályozni azt, hogy a polgári perben a felek és más résztvevő személyek – milyen eljárási cselekményeket, hogyan és mikor tudnak határidőben teljesíteni. Amennyiben ezt akár a fél, akár az eljárás egyéb résztvevője határidőben nem végzi el, mulasztást követ el (Németh János, Kiss Daisy (szerk.): A polgári perrendtartás magyarázata, CompLex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft., Budapest 2007., 651. o.), melynek elsődleges jogkövetkezménye, hogy az elmulasztott perbeli cselekmény többé hatályosan nem teljesíthető. A törvény egyes más cselekmények kapcsán a mulasztáshoz további általános (pl. pénzbírsággal való sújtás lehetősége) illetve különös (pl. a per megszüntetése felperesi kötelező jogi képviselő esetén jogi képviselő híján stb.) jogkövetkezményeket fűzhet, ezeket azonban nem a mulasztás általános szabályai között, hanem – a hatályos Pp.-hez hasonlóan – az egyes cselekményeknél kell szabályozni.

A mulasztás szabályozása tekintetében koncepcionális változtatás nem indokolt, mert a hatályos Pp. alapján egyértelmű és határozott bírósági gyakorlat alakult ki. A változtatás szükségességét a jogirodalom sem vetette fel (Varga István, Szécsényi-Nagy Kristóf: A perrend egyéb általános szabályai, in: (Németh János, Varga István (szerk.): Egy új polgári perrendtartás alapjai, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2014., 311. o.) Változatlanul a mulasztás általános szabályai között kell kimondani a mulasztás fogalmát, elsődleges következményét, a jogkövetkezmények azonnali beálltát, ill. ennek kivételes esetkörét, a mulasztás alóli fogalmi kivételt.

A Javaslat több jogintézménnyel összefüggésben külön is nevesíti a nyilatkozat hatálytalanságát, mint jogkövetkezményt (például kötelező jogi képviselő, beavatkozás, perbehívás). Ezeket a határidőn túl előterjesztett nyilatkozatokat a bíróság a Javaslat szabályozása alapján hatálytalannak tekinti, vagyis azokat a bíróságnak figyelmen kívül kell hagynia, ami alapvetően a mulasztás – továbbra is fenntartott – főszabályából következik. Mindez azt is jelenti, hogy az elkésztett teljesített perbeli cselekmény visszautasítása vagy megtagadása tárgyában – törvény eltérő rendelkezése hiányában (pl. elkésztett fellebbezés, perbevonás megtagadása) nem kell alakszerű határozatot hozni. A Javaslat ugyanakkor

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

előírja, hogy a bíróságnak a felet az elkésztett teljesített perbeli cselekmény hatálytalanságának tényéről értesítenie kell, ha a törvény nem írja elő a formális visszautasítást vagy megtagadást, annak érdekében, hogy a fél számára nyilvánvalóvá váljon, cselekménye joghatást nem váltott ki és nem is fog kiváltani.

Az utolsó kisegítő szabályt, az utolsó napon ajánlott küldeményként postára adott írásbeli cselekmény kivételes helyzetét is szabályozza a javaslat, e körben azonban figyelemmel kell lenni az eljárásokban egyre inkább terjedő elektronikus kommunikációra is. A szabály változatlanul alkalmazandó lesz a hagyományos (analóg) eljárásokban; mindazon esetekben azonban ahol a fél számára kötelező, vagy vállalta az elektronikus kommunikációt, csak a határidő utolsó napján elektronikusan ténylegesen benyújtott beadványt lehet határidőben benyújtottnak tekinteni.

Abban az esetben, ha a fél vagy az eljárás egyéb résztvevője önhibáján kívül mulasztja el valamely eljárási cselekmény teljesítését, a mulasztás jogkövetkezményei igazolással orvosolhatók. E tekintetben az igazolás a vétlen mulasztás kimentésére szolgáló jogorvoslat, melyben a mulasztását igazolni kívánó személynek elő kell adnia mulasztása okát és a vétlenséget valószínűsíteni kívánt körülményeket, ezzel egyidejűleg – a határidő elmulasztása esetén – az elmulasztott perbeli cselekményt is pótolni kell.

A Javaslatban a mulasztás igazolásának szabályozása tekintetében – a mulasztáshoz hasonlóan – koncepcionális változtatás nem indokolt, a korábbi normaszöveg alapján ugyanis következetes és egyértelmű bírói gyakorlat alakult ki.

A Javaslat az igazolási kérelem előfeltételeinek fennállására vonatkozóan normaszöveg szintjén meg kívánja tartani azt a rendelkezést, miszerint annak előfeltételei fennállását méltányosan kell elbírálni [ld. Legfelsőbb Bíróság M.törv.I.10.108/1977. – BH 1977. évi 12/569.]. A bírói mérlegelés során ugyanakkor vizsgálat tárgyává kell tenni azt a szempontot, hogy az elmulasztott perbeli cselekmény nem minősül(het)-e egyidejűleg a mulasztó fél perelhúzó magatartásának.

Az igazolási kérelem előterjesztésének határidejére nézve felmerülhet problémaként, hogy mi a helyes eljárásrend abban az esetben, ha a fél előzetesen próbálja kimenteni magát, még mielőtt a tényleges mulasztás bekövetkezne (a képviselő a határnap előtt jelzi, hogy azon nem tud majd megjelenni). Ilyenkor az igazolási kérelem előterjesztése fogalmilag kizárt, mert a mulasztás még nem következett be. A mulasztás igazolása elbírálásának idején a mulasztásnak fenn kell állnia, mert csak ténylegesen bekövetkezett mulasztás tekintetében tudja a bíróság megvizsgálni az igazolás alapjául szolgáló vétlenség körülményeit. Például egy előzetes bejelentésben hivatkozott ok, ami miatt a tárgyaláson a fél nem jelenik meg, könnyen lehet, hogy megváltozik a tárgyalás tényleges idejére (mert pl. az ütköző tárgyalást elhalasztják). Ebből az következik, hogy a mulasztás tényleges bekövetkezése előtt előterjesztett, az előzetes kimentésre irányuló kérelmek csak a fél egyoldalú állításai egy bizonytalan jövőbeli eseményről és az önhibán kívüliség ahhoz kapcsolódó állásáról, amelyek azonban még valószínűsítéssel sem igazolhatóak – hiszen jövőbeli eseményre vonatkoznak.

Felhívás nyilatkozattételre

A jogintézmény azt a célt szolgálja, hogy az eljáró bíróságnak a tárgyaláson kívül is lehetősége legyen a felektől információt, felvilágosítást vagy nyilatkozatot kérni, azaz ne csak az írásbeli előkészítés keretei között élhessen ezzel a lehetőséggel. A rendelkezés továbbra is megtartja a szóbeli utat, így a bíróságnak lehetőséget biztosít arra, hogy a felet maga elé idézze szóbeli (személyes) meghallgatás lefolytatása érdekében. A Javaslat a korábbi

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

rendelkezésektől eltérően ezt a lehetőséget csak a jogi képviselő nélkül eljáró fél esetén hagyja nyitva, mivel a jogi képviselővel eljáró féltől elvárható, hogy nyilatkozatait írásban nyújtsa be. Az egyéb képviseleti módok tekintetében ez a szűkítés nem valósul meg, ugyanakkor minden esetben személyes megjelenési kötelezettségről van szó, ami a képviselő megjelenése útján nem teljesíthető, mivel a jogintézmény ekként tudja csak jogpolitikai célját megvalósítani. Az átrendeződő perszerkezetre tekintettel a személyes meghallgatásra vonatkozó szabály fenntartása csak járásbírói szinten indokolt, mivel törvényszéki vagy magasabb szinten a jogi képviselővel történő eljárás válik főszabállyá.

Kifogás az eljárás szabálytalansága ellen

A kifogás az eljárási szabálysértések orvoslásának elsődleges eszköze. Kifogás a legkülönbözőbb eljárási szabálysértések miatt előterjeszthető. A polgári perjog ismeri a kifogás benyújtásának lehetőségét a bíróság összetétele, annak hatásköre, illetékessége megállapítása kapcsán, de a jegyzőkönyv hiányosságai is e formában észrevételezhetők. A Pp.-ben nevesített kifogások benyújtása szinte minden esetben határidőhöz kötött – bíró kizárásra irányuló elfogultsági kifogást haladéktalanul, a hatásköri és illetékességi kifogást – az ismert kivételektől (pertárgy értékétől függő hatáskörön kívüli esetektől, valamint a kizárólagos illetékesség esetétől) eltekintve – alperes érdemi perbe bocsátkozásáig lehet benyújtani.

A Javaslat a hatályos Pp. rendelkezéseihez képest nem csak perbeli cselekményekre, hanem eljárási cselekményekre teszi lehetővé a kifogás benyújtását, ezzel a kifogás benyújtásának esetköre a keresetlevél alperes részére való kézbesítését megelőző időszakra is kiterjed, így adott esetben az eljárásnak ebben a szakaszában is orvosolhatóvá válnak az eljárási szabálysértések.

A Javaslat hangsúlyt helyez arra is, hogy a lehetséges kifogást benyújtók személyi körét meghatározza, e körben a felet (és nyilván a képviselet esetében a képviselőt) jogosítja fel kifogás benyújtására. A beavatkozó is jogosult a beavatkozásával érintett eljárási cselekmények tekintetében kifogás benyújtására.

A kifogás jelen §-ban szabályozott esete az eljárás szabálytalanságára irányuló kifogás benyújtásának, és elbírálásának kérdésével foglalkozik. A fél a bíróság által elkövetett eljárási szabálytalanság kijavítását az eljárás folyamán kérheti, ha azonban a kifogás előterjesztésével indokolatlanul késedelmeskedik, ami a per szükségtelen elhúzódását eredményezi, a bíróság a jóhiszeműség követelményét sértő magatartást pénzbírsággal szankcionálhatja.

Az alapos kifogást a bíróság általában figyelembe veszi, és annak helyt ad, ezáltal az adott fokú eljárásban minden eljárási szabálysértés kijavítható. Ha a bíróság a kifogást nem találja alaposnak, azt elutasítja.

A hatályos Pp. 114. §-tól eltérően a kifogás elbírálását a Javaslat nem a figyelmen kívül hagyás, és helyt adás fogalom párossal, hanem az elutasítás és helyt adás fogalom párossal nevesíti, utalva ezzel arra, hogy a kifogás benyújtásának garanciális, és eljárási szabálysértést orvosló szerepe van, amelyet el kell bírálnia a bíróságnak.

A Javaslat pontosítja a kifogás tekintetében a határozathozatal szabályait. A korábbi bírói gyakorlat (Legfelsőbb Bíróság Gf.V.30379/1995- BH 1996 1/55) nem tette kötelezővé a kifogás tárgyában az alakszerű végzés meghozatalát. A Javaslat ezzel ellentétben kimondja, hogy a kifogás elutasítása tekintetében a bíróság mindenképpen alakszerű végzéssel határoz.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

A végzés indokolása tekintetében a bíróságnak annyi mozgástere van, hogy azt magában az elutasító végzésben is, illetőleg – nyilván ennek elmaradása esetén – legkésőbb az eljárást befejező érdemi határozatban is megteheti.

Kifogás az eljárás elhúzódása miatt

E kifogás jogintézményének fenntartásával az a jogalkotó célja, hogy az eljárások folyamatában – és nem csak azok lezárása után – ráhatást biztosítson az eljárások elhúzódásmentes folytatására. Az eljárás elhúzódása miatti kifogás létjogosultsága az, hogy eszköz legyen az érintettek kezében az eljárás előbbre viteléhez.

A Javaslát a kifogás előterjesztését meghatározott feltételek esetén teszi lehetővé. E feltételek között szabályozza egyrészt a személyi kört, a kifogás előterjesztésére jogosultak felsorolásával, másrészt a tárgyi kört, a kifogást megalapozó mulasztások definiálásával. A személyi kört illetően a javaslat egyértelmű rendelkezése szerint a fél, valamint az eljárásban részt vevő személyek közül a beavatkozó, valamint az eljárásban résztvevő ügyész nyújthat be kifogást. E meghatározás egyben kizárja azt, hogy az eljárás résztvevői közül más személy – tanú, szakértő, tolmács, stb. – kifogással élhessen.

A tárgyi kört illetően a Javaslát rögzíti, hogy a kifogás alapja az ügyben eljáró bíróság meghatározott mulasztása lehet. Az (1) bekezdés a), b) és c) pontjai tartalmazzák a bíróság részéről megvalósítható azon mulasztásokat, amelyek a kifogás előterjesztését megalapozhatják. A korábbi szabályozásból eredő egységes bírói gyakorlat akként fogalmazódott meg, hogy az új jogintézmény nem a mulasztás vagy késedelem megállapítását, hanem orvoslását célozza, ezért a kifogás érdemi elbírálása csak akkor lehetséges, ha az előterjesztésre okot adó sérelmezett – a másodfokú bíróság beavatkozását igénylő – helyzet még fennáll. Ezen a gyakorlaton a Javaslát nem kíván változtatni. A jogintézmény célja az eljárás előbbre vitele, nem a mulasztás esetleges deklaratív megállapítása, ami felesleges bírói kapacitásokat kötne le. Az eljárás esetleges elhúzódásával kapcsolatos igényét a fél külön eljárásban érvényesítheti, amelyben hivatkozhat az általa benyújtott kifogásra, függetlenül attól, hogy a kifogás érdemi elbírálásra megtörtént-e az adott eljárásban, vagy sem.

A Javaslát nem tartja fenn azt a hatályos Pp. szerinti rendelkezést, mely kizárja a kifogás előterjesztését bizonyítási cselekmény elrendelése, valamint olyan határozat ellen, amellyel szemben külön jogorvoslatnak van helye. A bizonyítás – akár szükségtelen – elrendelésével az (1) bekezdés a)–c) pontjaiban felsorolt mulasztások nem valósíthatók meg, ezért ennek az esetkörnek a kizárása szükségtelen. A másik esettel kapcsolatban pedig hangsúlyozandó, hogy az eljárás elhúzódása miatti kifogás esetében a védett jogi tárgy az eljárás ésszerű időn belül történő lefolytatásához fűződő jogi érdek. Ennek sérelme független attól, hogy a határozat ellen van-e helye jogorvoslatnak, vagy sem. A határozattal szembeni jogorvoslat az eljárás elhúzódásának megakadályozásával összefüggésben nem vezetne eredményre, nem tudná elérni azt a célt, hogy a határidő be nem tartása szankcionálást nyerjen.

A Javaslát a korábbi szabályozáshoz képest a benyújtási okokat szabályozza elsőként, majd ezt követően rendezi a kifogás előterjesztésének szabályait. A benyújtók köre változatlan, így a fél, az ügyész és a beavatkozó az ügyben eljáró bíróságnál írásban nyújthat be kifogást, a járásbíróság eljárása esetén a törvényszéktől, a törvényszék előtt folyamatban lévő ügyben az ítéletábról, míg az ítéletábra esetén a Kúriától kérve a mulasztás tényének megállapítását, valamint a mulasztó bíróságnak megfelelő határidő tűzésével az elmulasztott eljárási cselekmény elvégzésére vagy az elmulasztott határozat meghozatalára történő utasítását.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

Kifogás a Javaslat szerint akkor terjeszthető elő, ha

- a törvény a bíróság részére az egyes eljárási cselekmények elvégzésére határidőt tűzött ki, azonban ez eredménytelenül eltelt, vagy ha
- a bíróság az eljárásban részt vevő részére az eljárási cselekmény megtételére határidőt tűzött ki, amely eredménytelenül eltelt, de a bíróság ennek ellenére nem tette meg az érintettel szemben a szükséges és lehetséges intézkedéseket, illetve ha
- eltelt az az ésszerű idő, amely elegendő volt arra, hogy a bíróság az eljárási cselekményt elvégezze, vagy annak elvégzéséről rendelkezzen, azonban azt nem tette meg.

A Javaslat a) pontjára alapított kifogás a leggyakoribb az elbírált ügyekben. E jogszabályhely szerint kifogás akkor terjeszthető elő, ha a törvény a bíróság részére az eljárás lefolytatására, eljárási cselekmény elvégzésére vagy valamely határozat meghozatalára határidőt állapít meg, azonban az eredménytelenül eltelt. E pont alkalmazásában elsősorban az eljárási törvény, tehát a Pp. által előírt határidők eredménytelen eltelte vizsgálendő. A Pp. számos rendelkezése törvényi határidőt szab valamely eljárási cselekmény elvégzésére, így egyebek között a tárgyalás kitűzésére is.

A b) pontra alapított kifogás elbírálásánál is hangsúlyozandó a jogintézmény célja. Az eljárás folyamatosságának biztosításához csak akkor indokolt lehetővé tenni a kifogásolási jogot, ha a mások általi mulasztás valóságos jogsérelmet idéz elő és az ügyben eljáró bíróság e helyzet megszüntetése iránti intézkedést mulasztja el. A bíróságnak ez a mulasztása csak akkor teszi alapossá a kifogást, ha kihat az eljárás folyamatosságára, emiatt akad meg az ügy előrehaladása. Nem fér össze ugyanis a kifogás céljával és a rendeltetésszerű joggyakorlással, ha az ügy menetére kihatással nem bíró késedelem vagy bármely jelentéktelen határidő túllépés miatt a szankcionálás elmaradására hivatkozással terjesztenének elő kifogást.

A Javaslat c) pontja szerint a kifogás akkor terjeszthető elő, ha a bíróság elmulasztotta a perek ésszerű időn belül történő befejezésére irányuló kötelezettségét azáltal, hogy eltelt az az ésszerű időtartam, amely elegendő arra, hogy a bíróság az eljárási cselekményt elvégezze, vagy annak elvégzéséről rendelkezzen, azonban a bíróság ezt nem tette meg.

Amíg az a) és b) pont konkrét – napokban, hónapban mérhető – határidő elmulasztása miatti sérelmet szabályoz, addig a c) pontban megvalósuló mulasztás vagy késedelem nem ilyen egzakt módon mérhető: a számokban kifejezhető határidő helyett itt az ésszerűség követelménye kerül a középpontba. E megfogalmazás alá tartozónak tekinthető minden olyan sérelem, amely az a) és b) pontban nevesített esetek körébe nem vonható. Az idetartozó mulasztás minden olyan helyzetet magában foglal, amikor az ésszerűség követelménye indokolta volna a bíróság intézkedését, de az elmaradt. Azt, hogy mi minősül ésszerű időtartamon belüli intézkedésnek az ügy körülményei alapján lehet csak meghatározni. A konkrét ügy ismeretében és azon belül is az adott eljárási szakasz időigénye alapján dönthető el, hogy mulasztott-e az ésszerűség követelményével szemben a bíróság.

Tekintettel arra, hogy a jogintézmény célja az eljárás előbbre vitele, a Javaslat – a korábbi szabályozással egyezően – rövid határidőket, és rugalmas eljárást ír elő a bíróság számára a kifogás elintézésére. Ha az ügyben eljáró bíróság a kifogást alaposnak tartja, saját maga 30 napon belül megteheti a kifogásban sérelmezett helyzet megszüntetéséhez szükséges intézkedéseket, és erről a kifogás előterjesztőjét értesíti. Számos esetben előfordulhat ugyanis, hogy az elhúzódás oka nem valamely relatíve „egyszerűen” orvosolható eljárási cselekmény (pl. tárgyalás kitűzésének elmaradása), hanem pl. az ítélet írásba foglalásának elmaradása. Az ilyen esetekben nagyobb érdek fűződik ahhoz, hogy az eljáró bíróság maga végezze el az

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

elmaradt eljárási cselekményt - amelyhez viszont megfelelő idő szükséges -, mint ahhoz, hogy automatikusan felterjessze a beadványt a kifogás elbírálására jogosult felettes bírósághoz.

Abban az esetben, ha az eljáró bíró a kifogást nem tartja alaposnak, azt megküldi az ellenfél részére, aki észrevételeit a kézbesítéstől számított 8 napon belül terjesztheti elő. A határidő elteltét követően a bíróság valamennyi iratot 8 napon belül felterjeszti a kifogás elbírálására hatáskörrel rendelkező bírósághoz, amely 15 napon belül döntést hoz és alapos kifogás esetén felhívja az eljáró bíróságot, hogy megadott határidőn belül intézkedjen az ügy továbbvitele iránt. Fontos kiemelni, hogy a kifogást elbíráló bíróság az eljáró bíróságot meghatározott konkrét eljárási cselekmény lefolytatására nem utasíthatja, mivel ez már a bírói függetlenség megsértését jelentené. A bíróság döntése ellen további jogorvoslatnak helye nincs.

Annak érdekében, hogy az érintettek ne éljenek vissza ezzel az új jogintézménnyel, és ne használják – alapvető céljával ellentétesen – az eljárás további elhúzásának eszközeként, a Javaslat a korábbi szabályozásnak megfelelően előírja, hogy ha a kifogást előterjesztő ismételten alaptalan kifogást nyújt be, őt a kifogást elbíráló bíróság elutasító határozatában pénzbírsággal is sújthatja.

Jegyzőkönyv

A jegyzőkönyv funkciója polgári peres eljárásban foganatosított eljárási cselekmények, nyilatkozatok és közlések hiteles írásba foglalása, valamint az eljárás, így különösen a bizonyítási eljárás menetének dokumentálása. Ügyviteli értelemben a jegyzőkönyv bírósági irat. A polgári peres eljárásban a jegyzőkönyv kettős szerepének akkor tud megfelelni, ha az a célokat mind formai, mind tartalmi értelemben képes szolgálni. Formai szempontból ennek az adja elsődlegesen a garanciáját, hogy a jegyzőkönyv elkészítésére közokirati formában kerül sor. Azon tények tekintetében, amelyeket a bíróság tapasztal az eljárás, így különösen a bizonyítási eljárás során – például szemletárgy szemle során tapasztalt külső tulajdonságai tekintetében – a jegyzőkönyv tanúsító közokiratnak minősül.

A jegyzőkönyv dokumentációs funkciója különös jelentőséget nyer a jogorvoslati eljárásokban, melyekben a perorvoslatot elbíráló bíróság jellemzően iratokból dolgozik. Ha a jogorvoslati eljárás során az annak elbírálására jogosult bíróság megállapítja, hogy lényeges – azaz az ügy érdemi elbírálására kihatással lévő – eljárási cselekmények, körülmények vagy nyilatkozatok jegyzőkönyvezésére nem vagy nem a valóságnak megfelelően került sor, adott esetben az ítélet vagy a peres eljárást befejező más végzés hatályon kívül helyezését is eredményezheti.

A kommunikációs technikák alkalmazása a jegyzőkönyvezés kapcsán jelenleg is széles körben elterjedt. Az írásbeli jegyzőkönyv elkészítésének elősegítése érdekében mára általánosnak mondható a hangfelvétel alkalmazása. A fent vázolt indokok alapján ugyanakkor egyre nagyobb az igény arra, hogy a bírósági tárgyaláson és más eljárási cselekményeknél elhangzottak, történetek utólag reprodukálható módon kerüljenek rögzítésre.

A Javaslat amellet foglal állást, hogy a bírósági tárgyalásokról és meghallgatásokról, amelyek esetében írásbeli jegyzőkönyv készül, bármelyik fél kérelmére készüljön folyamatos hangfelvétel is. Folyamatos hangfelvétel alkalmazását a bíróság hivatalból is elrendelheti. Ez biztosítja ugyanis, hogy utólag – amennyiben szükséges – pontosítható legyen a jegyzőkönyv tartalma. A hatályos Pp. szabályaival egyezően az írásbeli jegyzőkönyv elkészítése maradna tehát a főszabály, amelynek tartalmát az eljáró bíró fakultatív lehetőségként továbbra is jegyzőkönyvvezető mellőzésével, elektronikus hangrögzítő eszköz alkalmazásával is rögzítheti, de ezzel párhuzamosan folyamatos hangfelvétel készítésére is lehetőség lenne. A

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

folyamatos hangfelvétel abban különbözik a bíróság által készített, a jegyzőkönyv tartalmát összefoglaló hangfelvételtől, hogy az az eljárási cselekmény egész tartama alatt rögzíti az elhangzottakat, míg a bíróság által szerkesztett hangfelvétel csak az eljárás lényegi tartalmát foglalja össze az írásbeli jegyzőkönyv elkészítése érdekében.

Éppen a jegyzőkönyv dokumentációs funkciója miatt nem indokolt ugyanakkor a hangfelvétellel való teljes körű kiváltása, hiszen a jegyzőkönyvben történő dokumentáció során maga a bíróság gondolja végig az eljárás során történeteket és rögzíti a szükségszerűen általa – és természetesen a felek által – lényegesnek tartott tényeket, körülményeket, nyilatkozatokat egy olyan szerkesztett dokumentumban, amely alkalmas az eljárás lényegi tartalmának visszahívására, a döntéseket megalapozó körülmények alátámasztására.

A Javaslat a jegyzőkönyv tartalmi elemei tekintetében érdemi tartalmi változtatást nem tartalmaz, a hatályos szabályokat rendszerezi, különvéve az alaki, technikai, formai kötelező elemeket, valamint az eljárási cselekmény során történt lényeges eseményeket. Az alaki követelmények külön rögzítését indokolja a jegyzőkönyv közokirati jellege. A közokirati formához fűződő vélelmek ugyanis csak olyan okirathoz, jegyzőkönyvhöz fűződhetnek, amelyek a törvényben meghatározott alakiságoknak megfelelően, az arra jogosult közjogi jogalany (jelen esetben az eljáró bíróság) állított ki. Az eljárási cselekmény során történt lényeges eseménynek minősül minden, aminek a bíróság vagy a felek álláspontja szerint a per érdemére vagy szabályszerű lebonyolítására kihatása van. A Javaslat összhangban a hatályos szabályozással példálózó felsorolást ad azon lényeges eseményekről, melyeket mindenképpen jegyzőkönyvezni kell. Minden más, az eljárási cselekmény során történt eseményt, perbeli cselekményt akkor kell a jegyzőkönyvben rögzíteni, ha azt a bíróság hivatalból, vagy a felek nyilatkozata alapján lényegesnek tartja. Ennek elbírálása során a fentieknek megfelelően azt kell a bíróságnak vizsgálnia, hogy a körülmény alkalmas-e arra, hogy kihatással legyen a perben meghozandó döntésekre, így különösen az ítéletre.

Az eljárás gyorsabb, hatékonyabb lefolytatása érdekében nem indokolt a per anyagává tett iratok felolvasása, ismertetése esetén ezen események, nyilatkozatok szó szerinti rögzítése a jegyzőkönyvben. A jegyzőkönyv közokirati jellege biztosítja, hogy az érintett iratokban foglalt tárgyaláson vagy más eljárási cselekménynél történő elhangzását utólag ne lehessen ezzel ellenkező bizonyíték előterjesztése nélkül megkérdőjelezni.

A felek rendelkezési jogából ered, hogy a bíróság – főszabály szerint – nem tagadhatja meg a felek által jegyzőkönyvezni kért nyilatkozat vagy körülmény rögzítését. A folyamatos hangfelvétel garanciális ellenőrző szerepe biztosíthatja, hogy a felek is csak olyan nyilatkozatokat vetessenek jegyzőkönyvbe, amelyek az eljárási cselekmény során ténylegesen elhangzottak; a másik oldalról pedig, ha azok bizonyíthatóan elhangzottak, akkor azok jegyzőkönyvbe vétele megtörténhessen.

A Javaslat a jegyzőkönyv elkészítésének a határidejére nem állapít meg a hatályostól eltérő szabályokat. A nyolc munkanapos határidő mind jegyzőkönyvvezető alkalmazása, mind pedig hangfelvétel útján rögzített jegyzőkönyv esetén is elegendő arra, hogy annak végleges írásba foglalt szövege elkészüljön. Az, hogy ez a gyakorlatban sok esetben nem valósul meg, elsősorban munkaszervezési probléma, és nem abból fakad, hogy nyolc nap a jellemzően hangfelvételre rögzített jegyzőkönyv leírására és ellenőrzésére ne lenne elegendő. A hatályos szabályozáshoz képest eltérés, hogy értelemszerűen nem csupán a jegyzőkönyv, hanem az

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

eljárási cselekményről készült folyamatos hangfelvétel megismerésének helyéről és idejéről is tájékoztatást kell adnia a bíróságnak.

Az eljárás cselekményen jelen lévő felek – ha a jegyzőkönyv részükre kézbesítésre kerül – a kézbesítéstől számított nyolc, kézbesítés hiányában az eljárás cselekményétől számított tizenöt napon belül kérhetik a jegyzőkönyv kijavítását, illetve kiegészítését a következő esetekben:

- a) ha a jegyzőkönyv elkészítésére nem az eljárás cselekménnyel egyidejűleg kerül sor,
- b) ha a jegyzőkönyv elkészítésére nem az eljárás cselekménnyel egyidejűleg kerül sor és az eljárás cselekményen folyamatos hangfelvétel is készül,
- c) ha az eljárás cselekménnyel egyidejűleg alkalmazott jegyzőkönyvvezés mellett folyamatos hangfelvétel is készül.

Folyamatos hangfelvétel készítése esetén a bíróság a jegyzőkönyv kijavításáról, illetve kiegészítéséről a folyamatos hangfelvétel tartalmának figyelembe vételével határoz. Ettől részben a jegyzőkönyv hitelességének megerősítése, részben pedig az várható, hogy a jogorvoslati eljárásban kevesebb alkalommal kell a jegyzőkönyv hiányosságai, pontatlanságai miatt új eljárást elrendelni.

Az iratok megtekintése; másolatok

A nyilvánosság elvének teljes körű érvényesülése érdekében a tárgyalás nyilvánossága mellett lehetőséget kell biztosítani a perek iratainak megtekintésére. Ezt a lehetőséget azok számára mindenképpen biztosítani kell, akik akár eljárás szereplőkként, akár jogi érdekük okán érdekeltek a perben. Az elmúlt évek tapasztalatai alapján azonban a joggyakorlat és a jogtudomány részéről egyaránt igény mutatkozott a per iratainak megtekintésére jogosultak körének alaposabb meghatározására, ezért a Javaslat az iratbetekintés kapcsán differenciál az egyes perbeli szereplők vonatkozásában, illetve átstrukturálásra került a hatályos Pp. 119. §-a.

A felek, azok képviselői, a szakértő és az ügyész továbbra is szinte teljes iratbetekintési és másolatkészítési joggal bírnak, mely magában foglalja a per irataihoz való elektronikus hozzáférés lehetőségét is. A per iratainak kiadására, illetve korlátozás nélküli megismerhetőségére vonatkozó jogszabályhely alkotmányosságát a 879/E/2004. AB határozat is megerősítette.

A beavatkozó és más perbeli személyek esetében korlátozottabb a per irataiba való betekintés. A beavatkozók (és azok képviselői) – a jogosulatlan gazdasági információszerzés elkerülése érdekében – a per iratainak megtekintésére, valamint azokról másolat készítésére a beavatkozást megengedő határozat meghozatalát követően jogosultak. Más perbeli személyek esetében az iratbetekintés és másolatkészítés jogát célszerű csak a rájuk vonatkozó részekre korlátozni.

Bíróság, ügyészség, közjegyző, bírósági végrehajtó, nyomozó hatóság vagy közigazgatási hatóság megkeresése esetében továbbra is a szükséges mértékben lehetőséget kell biztosítani a per irataiba való betekintésre, illetőleg az azokról való másolat készítésére, amennyiben ez szükséges a feladataik ellátásához.

Fennmarad ugyanakkor a hatályos Pp. azon rendelkezése, mely szerint az eljárásról a perbeli személyeken kívül – az eljáró bíróság elnökének engedélye alapján – annak adható felvilágosítás, illetve annak engedélyezhető iratbetekintés, akinek az eljárás lefolytatásához, illetve annak eredményéhez jogi érdeke fűződik. Ily módon biztosított, hogy akár a

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

beavatkozni szándékozó is információhoz juthasson a beavatkozás megengedése előtt, a szükséges mértékben.

Az új szabályozás változatlan formában átvette a titokvédelemre vonatkozó korábbi szabályokat, így minősített adatok, az üzleti titkok, hivatásbeli titkok, illetve a külön törvényben meghatározott titkok védelme érdekében további korlátozás érvényesül, mely minden eljárási szereplő, így a felek és a bírósági apparátus esetében is fennáll.

A minősített adat fogalmát a minősített adat védelméről szóló 2009. évi CLV. törvény (a továbbiakban: Mavtv.) 3. § 1. pontja határozza meg.

Eszerint

„a) nemzeti minősített adat: a minősítéssel védhető közérdekek körébe tartozó, a minősítési jelölést az e törvényben, valamint az e törvény felhatalmazása alapján kiadott jogszabályokban meghatározott formai követelményeknek megfelelően tartalmazó olyan adat, amelyről – a megjelenési formájától függetlenül – a minősítő a minősítési eljárás során megállapította, hogy az érvényességi időn belüli nyilvánosságra hozatala, jogosulatlan megszerzése, módosítása vagy felhasználása, illetéktelen személy részére hozzáférhetővé, valamint az arra jogosult részére hozzáférhetetlenné tétele a minősítéssel védhető közérdekek közül bármelyiket közvetlenül sérti vagy veszélyezteti (a továbbiakban együtt: károsítja), és tartalmára tekintettel annak nyilvánosságát és megismerhetőségét a minősítés keretében korlátozza;

b) külföldi minősített adat: az Európai Unió valamennyi intézménye és szerve, továbbá az Európai Unió képviselőjében eljáró tagállam, a külföldi részes fél vagy nemzetközi szervezet által készített és törvényben kihirdetett nemzetközi szerződés vagy megállapodás alapján átadott olyan adat, amelyhez történő hozzáférést az Európai Unió intézményei és szervei, az Európai Unió képviselőjében eljáró tagállam, más állam vagy külföldi részes fél, illetve nemzetközi szervezet minősítés keretében korlátozza”.

A Mavtv. 5. § (1) bekezdése rögzíti, hogy mely célokból minősíthető egy adat, azaz mely közérdek védhető minősítéssel.

Ezek: Magyarország szuverenitása, területi integritása, alkotmányos rendje, honvédelmi, nemzetbiztonsági, bűnüldözési és bűnmegelőzési tevékenysége, igazságszolgáltatási, központi pénzügyi, gazdasági tevékenysége, külügyi vagy nemzetközi kapcsolatai, állami szervek illetéktelen külső befolyástól mentes, zavartalan működésének biztosítása.

Olyan, az államszervezet működése szempontjából jelentős, az Alaptörvény által is védelmezett érdekekről van szó [ilyen különösen a B) cikk (1) bekezdésében megfogalmazott jogállamiság elve, illetve a 46. cikkben megjelenő közbiztonság, közrend, nemzetbiztonsági érdekek], amelyekre tekintettel a közérdekű adatok megismerése – bizonyos időkereten belül – korlátozható. Mindaddig, amíg a minősítés jogszerűen fennáll, a bírósági határozatokban foglalt minősített adatok megismerését is korlátozni szükséges.

Hasonló megállapítások vonatkoznak az üzleti titokra, hivatásbeli titokra, külön törvényben meghatározott, minősített adatnak nem minősülő egyéb titokra is. Ezek a titkok nagyrészt az Alaptörvény VI. cikk (1) bekezdése által megfogalmazott magán- és családi élet, kapcsolattartás tisztelőben tartása, illetve a személyes adatok védelme, másrészt egyéb alkotmányos rendelkezések, így különösen a tulajdonhoz való jog (XIII. cikk) révén alapjogi védelemben részesülnek. Ez azt is jelenti, hogy az állam az alapjogokkal összefüggő intézményvédelmi feladatait ellátva köteles olyan szabályozást kialakítani, amelyben e titkok, adatok akkor is védettek maradnak, ha peres eljárás anyagává váltak. Pusztán azon ok, hogy

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

bíróági iratokba kerültek, nem teremthet alapot arra, hogy ezen adatok az iratok megismerésén keresztül illetéktelenek számára hozzáférhetővé váljanak. Azaz a szabályozásnak biztosítania kell, hogy e személyes adatok és védelmet élvező titkok csak akkor legyenek mások számára is megismerhetőek, ha az alapjogi korlátozás szigorú feltételei teljesülnek (3056/2015. (III. 31.) AB határozat [41] pont).

Az Alkotmánybíróság a polgári peres iratok megismerhetőségével, illetőleg annak korlátozásával több alkalommal foglalkozott, így az Alkotmány 61. § (1) bekezdésének értelmezése körében a 34/1994. (VI. 24.) AB határozat szerint „[a] nyilvánosság, a közhatalom demokratikus működésének a próbája. A közérdekű adatok megismerhetősége tehát a közhatalom, a közügyek intézésének áttetszőségét, mint alapvető demokratikus intézmény garantálását is jelenti. A közérdekű adatok nyilvánossága és az azokhoz való hozzáférhetőség ezért az Alkotmány 2. § (1) bekezdésében deklarált demokratikus jogállamiság alapvető alkotmányos biztosítója” (ABH 1994, 177, 185.).

Az Alkotmánybíróság szerint az államhatalom gyakorlása körébe tartozik a bíróságok igazságszolgáltatási tevékenysége is. A 873/B/2008. AB határozat külön hangsúlyozta, hogy a bírósági határozatok megismerhetősége a jogállamiság elvéből következően is fontos követelmény, hiszen a jogot a bíróságok a saját értelmezésük szerint állapítják meg: jogvitát eldöntő tevékenységük során a jogot alkalmazva azt értelmezik, sőt tovább is fejlesztik. A konkrét ügyeket eldöntő határozatokban kifejtett jogi okfejtés, jogértelmezés hozzáférhetősége révén a bíróságokon kívüli jogalkalmazók és jogkövetők számára is láthatóvá válik egy jogi norma tartalma, mindez egyúttal a joggyakorlat egységesebbé válása felé is hat. Az Alkotmánybíróság ugyanakkor kiemelte: „A bírósági határozatok – amelyeket bár közhatalmi szervek hoznak, és amelyek a közhatalmi szervek által kezelt adatokat tartalmazzák – alapvetően a természetes és más személyek jogait és kötelezettségeit, egymással való viszonyukat rendezik; mind a magánjog területén, mind a büntetőjogi, vagy közigazgatási kérdésekben. A bírósági eljárásban a természetes személyekre, mint felekre vonatkozó adatok személyes adatok, ideértve azt az esetet is, amikor valamely szervezet hozható kapcsolatba természetes személlyel. Az adatok egy része a bíróságon kívül keletkezik, más részük pedig az ügyben érintett természetes személyek nyilatkozatait tartalmazza. A személyes adatok ugyanis nem válnak pusztán abból az okból közérdekű adattá, hogy közfeladatot ellátó szerv kezelésébe kerülnek. Az Alkotmánnyal összhangban ugyanis az Avtv. nem az iratelvekből, hanem az adatelvekből indul ki; nem a dokumentumot, vagy valamely más adategységet, hanem az adatot, információt minősíti. Ennek megfelelően egy adott dokumentum többféle (személyes, illetve közérdekű) adatot is tartalmazhat, így tartalmának egy része nyilvános, más része nem nyilvános is lehet. Az adatelv viszont azt is jelenti, hogy a közérdekű adat megismeréséhez való jog gyakorlása esetén is az információ, és nem maga az irat az alapjog tárgya.

A bírósági eljárás a jogérvényesítés eszköze. A legtöbb esetben a bírósági út igénybevétele nem választási lehetőség; a jogalany tipikusan vagy rajta kívül álló okok miatt válik félé az eljárásban (pl. büntetőeljárás vádlottja, polgári ügy alperese), vagy pedig a bírói út az egyetlen legitim módja jogainak, érdekeinek érvényesítésére. A bírósági eljárásban való részvételt tehát nem lehet a személyes adatok védelméhez való jogról történő önkéntes lemondásnak tekinteni.” (ABH 2011, 1826, 1831–1832.). Az Alkotmányból az a döntés közvetlenül nem volt levezethető, hogy a bírósági iratokban és határozatokban lévő egyes adatok milyen módon hozandók kötelezően nyilvánosságra, vagy milyen körben kell lehetőséget teremteni az egyedi kérelemre való megismerésre. A törvényhozó feladata tehát a közérdekű adatok és az ehhez való hozzáférés módjának meghatározása a két alapjog (a személyes adatok védelme

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

és a közérdekű adatok megismeréséhez való jog) kölcsönös korlátaira tekintettel (ABH 2011, 1826, 1832–1833.).

Említésre méltó továbbá, mert a hivatkozott alkotmánybíróági gyakorlattal összhangban van, az Európai Bíróságnak az az állásfoglalása, amely szerint a jogszerűen nyilvánosságra kerülő adat is élvezi a személyes adatokra vonatkozó szabályok védelmét. Ennek oltalmán keresztül a magánszféra védelemben részesül még akkor is, ha az adat a nyilvánosságra került, vagy közelebbről meg nem határozható számú személy számára ismertté vált, válhatott (Tietosuo javaultutettu v. Stakunnan Markkipörssi Oy. Satamedia Oy. C-73/07).

Anonimizált iratmásolat kiadása

Az anonimizált iratmásolat kiadására vonatkozó szabályokat külön alcím alatt szabályozza a Javaslat, a hatályos szabályozással lényegében azonos tartalommal. Új rendelkezés ugyanakkor, hogy ha a per tárgyát az adat minősítésének, illetve titkosítása jogszerűségének eldöntése képezi és a bíróság azt állapítja meg, hogy az adatot titokvédelem nem illeti meg, azaz az érintett adatot jogellenesen minősítették vagy titkosították, a határozatról iratmásolat kiadható. A másolat adásának tilalmát ezekben az esetekben indokolatlan fenntartani.

Elveszett (megsemmisült) iratok pótlása

A polgári peres eljárás során csakúgy, mint az eljárásjogokban általában, rendkívül nagy jelentőségük van az eljárás során keletkezett iratoknak. A Pp-ben foglalt szabályok nagyrészt ügyviteli jellegűek (Ld. így: Szabó Imre in: Szabó Imre (szerk.): A polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény magyarázata, Budapest 2011, Magyar Hivatalos Közlönykiadó, 460. o.), azonban a rendelkezések garanciális jellegéből fakadóan a szabályozás Bűsz.-be történő áthelyezése nem indokolt.

A szabályozás lényegi megváltoztatása nem indokolt. A „különösen” kifejezés beiktatása jelzi, hogy a pótlás lehetséges alternatívái csupán példálózó jelleggel kerülnek felsorolásra. A felsorolás új taggal bővült, tekintettel arra, hogy a tárgyalások anyaga már teljes körűen rögzítésre kerülhet folyamatos hangfelvétel útján, így – amennyiben ez a felvétel rendelkezésre áll – nyilvánvalóan egyszerűsíti a tárgyalási jegyzőkönyvek, vagy akár a felek tárgyaláson ismertettet beadványainak reprodukálását is.

Pénzbírság

A jelenlegi szabályok 2012. év június hó 29. napjával léptek hatályba, azonban ez a legutolsó módosítás kizárólag arra vonatkozott, hogy privilegizáltan differenciálta a kiskorúk esetében kiszabható pénzbírság összegét. A pénzbírság legmagasabb összegét 500.000,- Ft-ban maximáló szabályozás 2000. év január hó 1. napja óta alkalmazandó, így a kodifikáció során alappal volt elvárható az, hogy az elmúlt 15 év társadalmi – gazdasági változásaira tekintettel a maximált összeg is magasabb értékben kerüljön megállapításra.

A pénzbírságra vonatkozó rendelkezések perrendi reformja így kifejezetten a pénzbírság összecszerűségére vonatkozik. Nem érinti a módosítás azt a főszabályt, melynek értelmében a pénzbírság maximált összege a pertárgy értékéhez igazodik, azt nem haladhatja meg. A Javaslat azonban kivételt enged a főszabály alól. Amennyiben a pertárgyérték nem több mint 50.000,- Ft, úgy a maximált összegű pénzbírság ennek a kétszeres összegét is elérheti. Csak így biztosítható, hogy a pénzbírság kiszabása valóban érdemi hatást válthasson ki. A pénzbírság ugyanis a bíróság kezében eszköz arra, hogy a peres eljárás során az abban részt

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

vevők rendeltetésszerű joggyakorlását, az eljárás ésszerű időn belül való befejezését elősegítse, és megakadályozzon minden olyan tevékenységet, ami ezek ellen hathat.

Fontos azt rögzíteni, hogy a pertárgy értékéhez vagy a fentiekben meghatározott értékhez kötött maximum csak az egy alkalommal kiszabható maximumot határozza meg, tehát elvileg az eljáró bíróság nincs attól elzárva, hogy többször is a maximum értéknek megfelelő összegű bírságot szabjon ki.

Az összecszerűség meghatározásánál figyelemmel kell lenni a cselekmény súlyára, az érintett személy korábban tanúsított magatartására, az okozott hátrányra, hogy mennyiben késleltette az ügy előbbre menetelét, valamint arra is, hogy az kellő visszatartó erőt jelentsen egy esetleges ismételt jogszerűtlen magatartástól (Osztovits András (szerk.): Kommentár a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvényhez, OPTEN Kft.,)

A pénzbírság kiszabásánál arra is figyelemmel kell lennie az eljárós bíróságnak, hogy kiszabása előtt erre az érintett perbeli résztvevő figyelmét fel kell hívni, ellenkező esetben a bírság kiszabása eredményesen lesz támadható (BH 1992. 468.).

A beszedett pénzbírság felhasználására vonatkozó szabályok érdemben nem változtak, azokat a jogszabályokat kell alkalmazni, amelyek a bíróságok által büntetőügyben kiszabott pénzbüntetésekre irányadók. [Vö.: BH 2011. 171 és 9/2002. (IV. 9.) IM rendelet]

HARMADIK RÉSZ

ELSŐFOKÚ ELJÁRÁS

Egyezségi kísérlet perindítás előtt

Közvetítői eljáráshoz kapcsolódó és anélküli egyezségi kísérlet

A Javaslat – továbbfejlesztett formában – az egyezségi kísérletre idézés jogintézményét nemperes jellege ellenére a Pp.-ben rendeli szabályozni a jogvita perindítás nélkül történő elintézési lehetőségének hangsúlyozása és a felek közötti egyeztetés előmozdítása érdekében.

A Konceptióban rögzített szabályozási célok között hangsúlyosan szerepelt az alternatív vitarendezési módok igénybe vételét lehetővé tevő, arra ösztönző szabályoknak a Javaslatban való megjelenítése, melyek a perelterelést, a peres ügyek mennyiségének csökkenését is szolgálják, ezáltal a megindított perek ésszerű időn belül történő befejezését elősegítik.

A hatályos Pp. 121/A. §-a szerinti peren kívüli elintézés kötelező megkísérlésére vonatkozó szabályozást a Javaslat elhagyja. Ez a gyakorlatban nem váltotta be a hozzá fűzött pozitív várakozásokat, mivel kontinentális jogrendszerünk nem a felek kooperációs elvén áll. A hazai vita és jogi kultúrától idegen a felek együttműködése elvén alapuló per előtti egyeztetés, így annak kötelezővé tétele sem járhatott a kívánt eredménnyel. A peren kívüli elintézés és ezáltal a perelterelés célját olyan megoldás szolgálja, amely az egyeztetés lefolytatásában nem hagyja magára a vitában álló feleket, hanem intézményesített és professzionális kereteket kínál az alternatív vitarendezésre a feleken kívül álló, tőlük független személy részvételével. Emellett a cél eléréséhez fontos, hogy a feleket a Javaslat által kínált út igénybe vételére ösztönözze és az esetleges megállapodás végrehajthatóságát biztosítja.

A Javaslat ezen intézményesített keretet oly módon teremti meg, hogy megvalósítja a (piaci) közvetítői jogintézmény és a hatályos Pp. 127. § (2) bekezdése szerinti – a Javaslat által a törvényszékre is kiterjesztett – egyezségi kísérletre idézés jogintézményének összekapcsolását. Ezek igénybe vételét és a megállapodás létrejöttét ösztönző hatású olyan szabályokat tartalmaz a Javaslat, amelyek folytán olcsóbban, egyszerűbben és gyorsabban juthatnak a felek a jogvita lezárásához, mint perben és egyben a megállapodás kikényszeríthetősége is lehetővé válik.

A Javaslat előnyben részesíti az eredményes közvetítői eljáráshoz kapcsolódó egyezségi kísérletet és megteremti annak lehetőségét, hogy a közvetítői eljárásban létrejött megállapodás végrehajthatóvá váljon.

Előzetes eredményes közvetítői eljárás hiánya esetére a Javaslat a perelterelés lehetséges módjaként fenntartja az egyezségi kísérletre idézés jogintézményét, amelynél a közvetítés jogintézményének erősítése érdekében a közvetítéshez kapcsolódó egyezségi kísérlet szabályaihoz képest némileg eltérő, kevésbé előnyös szabályt tartalmaz. A Javaslat lényeges újítása azonban az alternatív vitarendezés e formáját is összekapcsolja a (piaci) közvetítés és immár a bírósági közvetítés intézményével, mivel lehetővé teszi az eljárás szünetelését a közvetítői eljárás igénybe vétele érdekében, és annak eredményessége esetén az egyezség jóváhagyása, végrehajthatóvá válása céljából az egyezségi kísérlet jogintézményének keretébe való visszatérést. A vitarendezés e módja megnyitja az utat a (piaci) közvetítői eljárás mellett a bírósági közvetítés irányába is, mivel az egyezségi kísérletre idézéssel indult nemperes eljárásban a felek számára a bírósági közvetítés lefolytatása is lehetséges. A bírósági közvetítés igénybe vételének lehetővé tétele így módon olyan felek számára is hozzáférhetővé

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

teszi a közvetítés, mint alternatív vitarendezési eszköz használatát, akik vagyoni viszonyaik vagy egyéb körülmények folytán a piaci közvetítéstől elesnének.

A Javaslát kiiktatja a szóbeli kereset azonnali tárgyalását – ideértve az eredménytelen egyezségi kísérlethez kapcsolódót is –, mivel egyrészt gyakorlati alkalmazása ritka, másrészt nem illeszkedik a Javaslathoz a perindításra és perfelvételre vonatkozó szabályrendszerébe.

Perindítás

Keresetlevél

A keresetlevél tartalma és mellékletei

A gyors és hatékony eljárás érdekében az eljárásnak a lehető legkoncentráltabbnak kell lenni ahhoz, hogy a jogvita tartalma minél hamarabb tisztázódjon. A felek eljárás-támogatási kötelezettségének elvéből is fakadóan szükséges a felektől egy aktívabb és együttműködőbb hozzáállást megkívánni mind a bíróság felé irányuló, mind egymás közötti viszonylatban. Erre is tekintettel a Javaslát az eljárást megindító keresetlevél alapvető kellékei vonatkozásában pontosabb és szigorúbb szabályozást tartalmaz, amely a törvényszékre, mint általános hatáskörű bíróságra és a fél jogi képviselőjére építő, professzionális pervitel követelményéhez igazodik. A járásbírószágon jogi képviselő nélkül eljáró fél esetében is indokolt az elvárások fokozása, a jogi képviselő hiányából fakadó szükséges eltéréseket a Javaslát az ide vonatkozó külön fejezetben tartalmazza.

A Javaslát a keresetlevelek tartalmának egységesítését célozza, ami jelentősen megkönnyítheti a tárgyalás előkészítés folyamatát. A keresetlevéllel szembeni tartalmi követelményeket úgy határozza meg és olyan szerkezeti felépítésben szabályozza, hogy egyrészt alapvetően szükségtelen legyen – jelentős idő- és költségvonzattal járó – hiánypótlási és egyéb tevékenység. Ez elősegíti, hogy egyrészt a bíróság és az alperes számára valamennyi anyagi és eljárásjogi adat a kereset tárgyalhatóságához azonnal rendelkezésre álljon, másrészt az alperes részére lehetővé és elvárhatóvá teszi a teljes körű ellenkérelem előterjesztését. A Javaslát a keresetlevéllel szembeni tartalmi követelményeket egy helyen, tételesen összegyűjtve és logikai sorrend szerint tagolt szerkezetben határozza meg. Ez egyrészt a felperes számára mintegy sorvezetőül is szolgál a beadvány elkészítéséhez, másrészt átláthatóbbá és gyorsabban feldolgozhatóvá teszi a keresetlevelet mind a bíróságnak, mind az alperesnek. Ehhez párosul, hogy a Javaslát az alperesi ellenkérelemnek, mint a keresetlevél ellenpárjának a – szintén fokozott – tartalmi követelményeit a keresetlevélhez igazodó és az ellenkérelem jellegéből fakadó megfelelő logikai sorrendbe állított tartalmi tagolással határozza meg. Mindez szintén a perkoncentrációt, azaz a hiánytalan peranyag mihamarabbi rendelkezésre állását, valamint a fél-fél, fél-bíróság közti kommunikációt, együttműködést segíti elő.

A keresetlevél kötelező kellékeit a Javaslát tartalmi szempontból négy csoportba tagoltan szabályozza: a bevezető rész a per szereplőit, az érdemi rész a keresetet, a záró rész alapvetően a bíróság által hivatalból vizsgálendő egyéb eljárásjogi körülményeket, végül a kötelező mellékletek mindezek igazolásához szükséges iratokat tartalmazza.

A keresetlevél bevezető részében a peres felek személyének pontos és beazonosításra szolgáló adatainak megkövetelése szükséges a per alanyainak kétséget kizáró meghatározásához, ami mind eljárásjogilag, mind anyagi jogilag fontos az eljárás megindításakor és a későbbiekre nézve is. Ezen adatokból és adatokhoz képest lehetséges ellenőrizni a fél jogképességét, a

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

perbeli cselekvőképességet, a kézbesítés helyét, szabályszerűségét, hirdetményi kézbesítés feltételeit, a félnek a per tárgyát képező jogvitával való anyagi jogi kapcsolatát, egy esetleges későbbi jogutódlást, perakadályt és a végrehajtáshoz (a felek egymással szembeni, illetve a fél és az állam közötti viszonylatban) is nélkülözhetetlen. A természetes személy felperes személyi adatai is szükségesek pervesztessége esetére az alperes vele szembeni perköltségigényének végrehajthatóságához, vagy az állam javára járó illetékek, költségek, pénzbírság behajtásához. Az elvárt azonosító adatokat a Javaslat a természetes személyre és nem természetes személyre szabottan az Értelmező rendelkezések között tartalmazza.

A keresetlevél érdemi részében kell a felperesnek a keresetét – a kereseti kérelmet, a keresettel érvényesített jogot, ezek ténybeli alapját – és bizonyítékait előadni. A Javaslat a fél rendelkezési jogára hangsúlyosan építő új szabályozási koncepció szellemével összhangban változtat a hatályos Pp. 121. § (1) bekezdés c) és e) pontja szerinti tartalmi elemeken és sorrenden. Tartalmi elemként előírja a kereset tárgyának, azaz a keresettel érvényesíteni kívánt jog egyértelmű feltüntetésének a követelményét és a jogi indokolást. A kereset elemei közül pedig a kereset tartalmát, azaz a kereseti kérelmet és az érvényesíteni kívánt jogot előre helyezi és csak ezek után nevezi meg a jog és a kérelem alapjául szolgáló tényeket. A Javaslat ezzel is azt juttatja kifejezésre, hogy a felperesnek kell a bíróság felé egyértelműen kijelölnie azon jogvédelmet, amelyet a bíróságtól kér, és amitől a bíróság – a fél rendelkezési joga folytán – nem térhet el. A kereseti követelés és az érvényesített jog pedig kijelöli, hogy mely tények fennállása alapozza azt meg és e tények fennállását mi bizonyítja.

A keresetlevél érdemi részében feltüntetendő kereseti kérelmet (petitum) illetően a Javaslat fokozza és pontosítja a követelményeket. A kereseti kérelemben kétséget kizáró, további értelmezést nem igénylő módon meg kell határozni, hogy a felperes a bíróságtól az alperessel szemben milyen tartalmú jogvédelmet – ideértve a megállapítást, marasztalást vagy jogalakítást is – kér és ennek érdekében milyen tartalmú ítéleti rendelkezést, döntést kíván a bíróságtól. A kereseti kérelemnek valamennyi perbevitt anyagi jogi igényre, így a járulékos követelésekre – azok kezdő- és befejező időpontjára, konkrét mértékére – is ki kell terjednie. Összefoglalóan tehát azt úgy kell megfogalmazni és feltüntetni, hogy a kereset alapossága esetén azzal egyező tartalmú ítéleti rendelkező rész vagy bírósági meghagyás legyen hozható. A Javaslat különösen fontosnak tartja, ezért külön kimondja az egyre gyakoribb keresethalmazatok esetére az érdemi részre tartozó tartalmi elemek feltüntetésének követelményét minden keresetre. A kereseti petitumból egyértelműen ki kell derülni, hogy a felperesnek több egymás mellett álló kereseti igénye van-e, vagy ezek látszólagos halmazatban álló keresetek. Pontosan meg kell határozni, hogy melyik kereseti kérelme kinek (melyik felperesnek) kivel (melyik alperessel) szemben áll fenn, hogy látszólagos keresethalmazat esetén konkrétan kinek, kivel szembeni és melyik kereseti kérelmei állnak fenn, a keresetek vagylagos avagy eshetőleges viszonyban állnak, utóbbi esetben milyen sorrendben.

A keresetlevél érdemi részében feltüntetendő érvényesíteni kívánt jog (jogállítás) vonatkozásában a Javaslat fokozza a követelményeket, mivel törvényszéken és járásbíróságon jogi képviselővel eljáró féltől elvárható és célszerű – a gyakorlatban szokás is – az érvényesíteni kívánt jog egyértelmű nevesítése, az igény anyagi jogi jogalapjának megjelölése a keresetlevélben. A hatályos Pp. elegendőnek tartja, ha a keresetlevélben előadott tényekből és bizonyítékokból megállapítható („kiolvasható”) a felperes által érvényesített jog, így a felperes által érvényesített jogot lényegében jogi következtetéssel kell a bíróságnak és az alperesnek meghatározni. Ez viszont azzal a veszéllyel jár, hogy más-más jogot tekint a kereset tárgyának a felperes, az alperes és a bíróság, így három különböző dimenzióban mozognak. A hatályos Pp. e szabályozási megközelítése jelentősen hozzájárul az utóbbi

évtizedekben egyre több vitára és kifogásra okot adó „jogcímhez kötöttség” és „meglepetés-ítéletek” problematikához. A bírói gyakorlat jelentős része ugyanis úgy tekinti, hogy lényegében a bíróság által a keresetben előadott tények és kérelem alapján megállapítható joghoz van kötve a bíróság, akkor is, ha a felperes keresetlevelében megjelölte keresetének „jogcímét” is és az adott esetben helytelen. A bíróság így olyan jogszabályi rendelkezésen alapuló jog alapján bírálja el a felperes keresetét, amelyre a felek egyike sem hivatkozott, illetve az alperes számára az nem volt ismert. A hatályos Pp. szerinti alacsonyabb tartalmi követelmény összefügg azzal is, hogy 1952. évi III. törvény megalkotásakor Magyarországnak nem volt a polgári anyagi jogi szabályokat tartalmazó magánjogi kódexe (az 1928. évi magánjogi törvény sosem lépett hatályba, a régi Ptk. pedig csak 1959-ben került megalkotásra). Mára azonban a magyar polgári anyagi jog tételes kodifikáltságot nyert, a polgári jogi jogalannyal szemben az új Ptk. magánjogi elvárásai is fokozódtak, a perekben a jogi képviselővel való eljárás széles körben elterjedt. Mindezekre tekintettel a Javaslat lehetségesnek és szükségesnek tartja az érvényesített jog jogalapja egyértelmű megjelölésének követelményét. A felperesnek egyértelművé kell tennie, hogy melyik felperes, melyik alperessel szemben milyen jogalapon kíván jogot érvényesíteni. Konkrét jogszabályi rendelkezésre való hivatkozást csak az alanyi jogot közvetlenül megalapozó (keletkeztető) tárgyi jogi rendelkezésre vonatkozóan követel a Javaslat, az egyéb jogalapi feltételekre vonatkozó jogszabályi rendelkezések feltüntetése nem kötelező. A jogalkalmazási és jogirodalmi területen tapasztalható többféle értelmezés és vita miatt a Javaslat az Értelmező rendelkezések közt definiálja a jogállítással kapcsolatban használt két alapfogalmat: a keresettel érvényesített jogot és az igény anyagi jogi jogalapját. Utóbbi történhet a jog alapjául szolgáló konkrét jogszabályhely megjelölésével (pl. Ptk. 6:154. § (1) bekezdés; Ptk. 6:535. § (1) bekezdés) vagy annak a jogszabályi rendelkezési tartalomnak az egyértelműen azonosítható módon való visszaadásával, ami a jogot adja (pl. a kötelezett késedelme folytán beállott érdekmúlás miatti szerződéstől való elállási jog; veszélyes üzemi felelősségből eredő kár megtérítése iránti jog). A keresetlevélben egyértelműen és kifejezetten megjelölt jog azonos és megfelelő kiindulási alapot ad a bíróság és az alperes számára is a perben. Ehhez kapcsolódóan azonban ki kell emelni, hogy a keresetlevélben megjelölt jogalap (és a keresettel érvényesített jog is) a Javaslatnak az Elsőfokú eljárás Perfelvételre vonatkozó szabályai szerint a perfelvétel lezárásáig helyesbíthető, valamint a bíróság a megjelölt jogból, kérelemből kiindulva és az előadott tényekre tekintettel anyagi pervezetése során kérdéseivel, felhívásaival, tájékoztatásaival elősegíti a jogvita végleges kereteinek meghatározását. Hangsúlyozandó azonban, hogy ezzel a bíróság nem válik a fél jogi segítőjévé, a bíróság „nem ad jogot” a félnek, csupán az anyagi pervezetés eszközeivel közrehat a fél jogai érvényesítésében.

A keresetlevél érdemi részében feltüntetendő tények (tényállítás) vonatkozásában a Javaslat fenntartja és egyben fokozza a hatályos Pp. azon követelményét, hogy a felperesnek elő kell adnia az érvényesíteni kívánt jogra vonatkozó összes releváns tényt (a kereset szubsztanciálása). A felperesnek ismertetni kell a jogvita releváns előzményeit, bemutatni a peres felek és a perben nem szereplő esetleges egyéb személyek, esetleges jogelődök személyét, elő kell adni kronológiai sorrendben haladva a történeti tényeket. A kereset tárgyát képező jogviszony jellegére és a felek között kibontakozott jogvita tárgyára, a főbb vitapontokra tekintettel köteles a felperes az egyes tényállításait részletesen és konkrétan kifejteni, valamint a jogviszony jellegéből, jogvita tárgyából adódó esetleges egyéb szakmai specialitásokat érthető módon elmagyarázni. A Javaslat megköveteli továbbá külön a kereseti kérelem (petitum) meghatározásának alapjául szolgáló konkrét tények előadását is, amiből megállapítható, hogy az mit tartalmaz, miből tevődik össze, hogyan és milyen adatok alapulvételével került meghatározásra. Az összességében (mennyiségileg) határozottan

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

megjelölt kereseti kérelem nem elegendő, mint ahogyan a keresetlevél mellékleteként csatolt iratok sem tekinthetők kereseti tényelőadásnak.

A Javaslat újítása a keresetlevél érdemi részében feltüntetendő jogi érvelés. Eszerint a jogállítás nem csak a jog megjelöléséből áll, hanem a keresetlevélnek jogi érvelést is tartalmaznia kell a szükséghez képest. Itt kell a megjelölt jogalap törvényi tényállási feltételeit, jogi érvelést, levezetéseket, az alkalmazandónak tartott anyagi jogszabályhelyeket, azok értelmezését ismertetni. A jogi indokolás körében elvárás, hogy a felperes az állított joghoz feleltesse meg (adaptálja) az állított tényállást, azaz mutasson rá, hogy a megjelölt anyagi jog törvényi feltételeit állítása szerint az előadott mely konkrét tények és miként valósítják meg.

A keresetlevél érdemi részének bizonyítással kapcsolatos tartalmi elme tekintetében a Javaslat ugyancsak emeli a követelményeket. A kereseti tényállítások körében előadott tényekhez kapcsolódóan a felperesnek továbbra is meg kell jelölni az azt alátámasztó bizonyítékokat és az okirati bizonyítékokat csatolni is kell mellékletként. Az összes okirati bizonyítéknak mihamarabb és időrendi sorrendben való rendelkezésre állásához és értékeléséhez szükséges az, hogy már a keresetlevél kötelező melléklete legyen az időrendbe szedett tényálláshoz tartozó és így ugyancsak időrendbe soroltan csatolt okirat. Előírja a Javaslat azonban azt is, hogy a rendelkezésre álló egyéb, a jogvita tárgyától függően számtalan fajta, jogszabályi szinten nem nevesíthető és rendelkezésre álló bizonyítékot (pl. fénykép, kép- illetve hangfelvétel, magánszakvélemény) is meg kell jelölni és csatolni mellékletként. Emellett elő kell terjeszteni a bizonyítási indítványokat. Nem szükséges és nem célszerű ezzel az ellenkérelmet megvárni. Egyrészt a felperesnek már lennie kell elképzelésének arról, hogy mik lesznek, lehetnek a főbb vitapontok, és látja azt is, hogy miről nem rendelkezik bizonyítékkal. Másrészt az alperes ellenkérelmének előterjesztését orientálja abból a szempontból is, hogy fölöslegesen ne vitasson tényeket. Végül a bizonyítás szükségessége, a felajánlott bizonyítás alkalmassága, a bizonyíték bizonyító erejét növelő/csökkentő körülmények gyakori vitatéma a perekben, ezért az alperes már ellenkérelmében tud ezekre nyilatkozni, ellenbizonyítást felajánlani és a bizonyítás témakörének felek közti megvitatása azonnal elindulhat.

Ezt a célt szolgálja a Javaslat szerinti azon új előírás is, hogy a fél a bizonyítási indítványt indokolni köteles mind ténybeli, mind jogi szempontból. Nem elegendő a keresetlevélben például a kihallgatni indítványozott tanúkat felsorolni, hanem elő kell adni, hogy melyik tanú kicsoda, konkrétan miről és honnan tud, a bizonyítani kívánt ténynek a jogvita eldöntésében milyen jelentősége van és a felajánlott bizonyíték a bizonyításra milyen okból alkalmas.

A bizonyítékok megjelölésének és az indokolási kötelezettségnek a szükségessége egyben a felperest is orientálja az igényei előterjesztésében, mivel tudatosítja, hogy nem elég állítani és kérni, de bizonyítani is kell és bizonyítani is tudnia kell. Ugyanakkor a keresetlevélben előterjesztett indítványok szükség esetén visszavonhatók, illetve a perfelvétel lezárásáig még módosíthatók, kiegészíthetők.

Ugyancsak a perhatékonyságot szolgálja az a körülmény, hogy a bizonyítékok, indítványok rendelkezésre állása esetén a bíróság például a perfelvételi tárgyalásig az indítványozott irat- vagy adatbeszerzéseket elintézheti, vagy a perfelvételi tárgyalás várható azonnali érdemi tárgyalásba fordulása esetére tanút, vagy szakértőt idézhet.

A Javaslat a keresetlevél záró részében előírja a bíróság által az eljárás megindításakor hivatalból vizsgálendő tényekhez szükséges pontos adatszolgáltatást a felperes számára.

A hatályos Pp. alapján eddig is a felperes kötelessége volt a pertárgyérték megjelölése, de ezt a normaszöveg nem a keresetlevélnél szabályozza. A Javaslat a keresetlevél kötelező kellékévé teszi a pertárgyértékre vonatkozó felperesi nyilatkozatokat, mivel a pertárgy

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

értékének több eljárásjogi kérdés szempontjából jelentősége van már az eljárás megindulásakor is.

A Javaslat által változatlanul megtartott szabályozás szerint a pertárgyértéket a felperesnek kell megjelölnie, azt nem a bíróság állapítja meg hivatalból. A bíróság arra jogosult, hogy bizonyos feltételek esetén a fél által megjelölttől azt eltérően állapíthatja meg. A megjelölt pertárgy értéket viszont a bíróság hivatalból köteles ellenőrizni, ezért célszerű a keresetlevél kötelező kellékévé tenni egy esetleges hiánypótlási felhívás elkerülése érdekében. A lerótt illeték szempontjából is jelentősége van annak, hogy a jogi képviselővel eljáró fél hiányosan róttá le az illetéket vagy csupán tévedett a pertárgyérték meghatározásában. A pertárgyérték megállapítása egyes esetekben nem egyszerű, a keresethez szorosan nem kapcsolódó, így abban nem feltétlenül szereplő tényektől, adatoktól függ (pl. nem pénzkövetelésre irányuló munkaügyi perben az egy évi távolléti díj), ezért a bíróság számára a pertárgyérték meghatározásául alapul vett tények, adatok is szükségesek a pertárgyérték hivatalból történő ellenőrzéséhez. Amennyiben ezen adatok, tények a keresetlevélben nem szerepelnek, vagy nem egyértelmű, hogy a megjelölt pertárgyértéket a fél hogyan határozta meg, ugyancsak időigényes hiánypótlás kerülhet el a pertárgyérték meghatározásául alapul szolgáló tények és meghatározásának módjára való előadás beszerzésével. Egyben az alperes esetleges hatásköri kifogását is gyorsabban elbírálhatóvá teszi, ha az alapadatok már rendelkezésre állnak. Emellett az illetéknek az adóhatóság által való kiszabása útján való teljesítése esetén az adóhatóságot is segíti a pertárgyérték meghatározásában, esetleges felülbírálatában és a megfelelő mértékű illeték kiszabásában.

A hatáskör, illetékesség és bizonyos esetekben a joghatóság meglétét vagy hiányát a bíróság hivatalból köteles vizsgálni és figyelembe venni, jogkövetkezményeit levonni. Nem elegendő ezért annak előírása, hogy a keresetlevélből az ehhez szükséges adatok megállapíthatók legyenek, mivel pertárgyértéken és a lakóhelyen/székhelyen alapuló hatásköri (joghatósági) és illetékességi okon kívüli egyéb okok többnyire speciális ténybeli vagy jogi körülményen alapulnak. Ezek konkrét nevesítése szükséges a felperes által annak érdekében, hogy a bíróság hiánypótlás szükségessége nélkül arról a keresetlevél alapján döntsön. Ezzel az alperes esetleges (joghatósági) hatásköri és illetékességi kifogása is gyorsabban elbírálhatóvá válik, mivel az alapul szolgáló tény és jogállítások már rendelkezésre állnak a felperestől.

A bíróság által hivatalból vizsgálandó, hogy a felperes eleget tett-e a megfelelő mértékű eljárási illeték megfizetésére vonatkozó kötelezettségének az eljárás megindításakor. Az illeték hiánytalan megfizetése vagy az alóla való mentesülés fennálltának, okának tisztázása a keresetlevél befogadásának feltétele. Erre tekintettel követeli meg a Javaslat a keresetlevélben a megfizetett illeték összegére és megfizetésének módjára vonatkozó nyilatkozatot. A felperes köteles feltüntetni, hogy az illetéket milyen módon fizeti meg, ha pedig erre nem került sor, akkor előadni a költségkedvezményre való jogosultság alapjául szolgáló tényeket. Az eljárási illeték annak többféle megfizetési módja és jellege folytán nem tekinthető a keresetlevél tartalmi elemének vagy mellékletének, azonban a Javaslat a keresetlevél kötelező kellékeként kezeli. A Javaslat ezt azzal juttatja kifejezésre, hogy az illetékfizetési kötelezettség teljesítésére vagy költségkedvezményre való jogosultság fennállására vonatkozó előírás teljesítésének hiányát – a kötelező tartalmi elemek, mellékletek hiányával azonos módon – a keresetlevél visszautasítására vezető okként határozza meg.

A nem természetes személy fél perbeli jogképességét, a fél törvényes képviselőjének képviseleti jogát, a tőle származó meghatalmazással vagy egyéb alapon fellépő perbeli meghatalmazott képviseleti jogát a bíróságnak az eljárás megindulásakor és mindvégig hivatalból vizsgálni, ellenőrizni kell. A természetes személy peres félnél is előfordulhat (pl. kiskorú, gondnokság alatt álló személy), minden más jogalanynál pedig szükségszerűen a

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

félnek az anyagi jog szabályai szerinti valamilyen törvényes képviselője van, akinek útján járhat el a perben és akitől adott esetben a perbeli meghatalmazott képviseleti joga is származtatandó. Mind a bíróság által a fél irányába, mind a fél által a bíróság irányába teljesítendő bármilyen perbeli cselekmény, nyilatkozat tekintetében előkérdés, hogy az a fél képviseletére jogosult számára vagy részéről történt-e. A meghatalmazott a törvényes képviseletre jogosulttól származó meghatalmazással igazolhatja képviseleti jogát. Klasszikus jogalanyok és képviselők esetében (pl. Kft., szülő, ügyvezető) ez néhány szóval elintézhető, míg különleges jogalanyok vonatkozásában (pl. külföldi nem természetes személy, Magyar Állam adott ügyre megnevezett törvényes képviselője, külön jogszabállyal létrehozott jogképes jogalany) az eljárás gyorsítása és a bíróság hivatalbóli kötelezettségei teljesítésének elősegítése érdekében szükséges a keresetlevél kötelező mellékleteként megkövetelni e tények és adott esetben jogszabályok feltüntetését.

A Javaslat fenntartja hatályos Pp.-nek az okirati bizonyítékok és a bíróság által hivatalból vizsgálendő tényekre vonatkozó iratok mellékleteként való csatolásának követelményét. A Javaslat a hatóságok és a szükséges közhiteles nyilvántartások elektronikus összekapcsolásának terveivel összhangban a bürokratikus ügyfélterhek csökkentése érdekében, az elektronikus kommunikáció előnyeit kihasználva csak a bíróság által ily módon nem ellenőrizhető mellékletekre korlátozza a kötelező mellékleteket. A keresetlevél e kötelező mellékleteinek körét nevesíti is a gyakorlat számára. Az idegen nyelvű iratok vonatkozásában alapvető követelményként írja elő a Javaslat azok egyszerű magyar nyelvű fordításának mellékelését, mivel az eljárás nyelve továbbra is a magyar, az eljárás gyorsítását szolgálja ezért, ha nem külön bírósági felhíváshoz köti a fordítás csatolását.

A Javaslat a keresetlevélben feltüntethető elemként bevezeti, hogy a fél közvetlenül kérdést intézhessen, illetve iratok, adatok perbeli szolgáltatására hívhassa fel a másik felet. Ez a felek számára az eljárás-támogatási kötelezettségük teljesítéséhez nyújt eszközt és a per hatékonyabb lebonyolítását teszi lehetővé a felek egymás közötti, a bíróság közbeiktatása nélküli kommunikáció közvetlen megteremtésével. A Javaslat által új jogintézményként szabályozott bizonyítási szükséghelyzetben lévő, illetve arra hivatkozó fél számára is elősegíti jogai érvényesítését.

Minden más a fél által lényegesnek tartott körülményt és egyéb kérelmet (pl. ideiglenes intézkedés, perfeljegyzés, perbehívás) is előterjeszthet a fél keresetlevelében, amelyet célszerű egy helyen és elkülönülten összegyűjteni a könnyebb áttekinthetőség érdekében. Ennek előnye, hogy a soron kívüli kezelést igénylő kérelmek is könnyebben észlelhetők és intézhetők.

A keresetfajták és keresethalmazatok

A Javaslat meghatározza a kereset tartalma szerint az előterjeszthető különböző keresetfajtákat és előterjeszthetőségük feltételeit. Ez a keresetlevélben feltüntetendő egyértelmű és határozott kereseti kérelem és jogállítás követelményéhez is kapcsolódik, mivel azokból ki kell derülnie, hogy a felperes milyen jogvédelmet kér a bíróságtól. A Javaslat a hatályos Pp. hiányosságát pótolva szabályozza a jogalakítási keresetet is. A megállapítási és a jogalakítási keresetekre vonatkozó rendelkezések a jogirodalom és jogalkalmazás által kidolgozott pontosításokkal kerültek kialakításra. A Javaslat kimondja a bírói gyakorlat által alkalmazott azon elvet, hogy a megállapítási kereset előterjeszthetőségének eljárásjogi feltételeit a bíróság hivatalból vizsgálja. Ez természetesen nem érinti a törvény által megengedett (ún. sui generis) megállapítási kereset előterjeszthetőségét (pl. személyiségi jogsértés tényének megállapítása).

A keresethalmazatok létezését perökonómiai szempontok indokolják, mivel a jogvita általában és összességében gyorsabban, kevesebb költség mellett dönthető el egy perben, mint több perben. A keresethalmazatok egyre szélesebb körben való elterjedése, az ezekkel összefüggésben – részben a szabályozatlanság miatt – felmerült jogalkalmazási problémák azonban azt mutatják, hogy a keresethalmazás korlátlanága már az egyes per perhatékonyságát jelentősen rontja, ezért ésszerű korlátok felállítása szükséges. A Javaslat erre tekintettel korlátozza eljárásjogi feltételekkel a keresettöbbségi esetek közül a valódi és a látszólagos tárgyi keresethalmazatokat. Az alanyi keresethalmazatok (több felperes illetve több alperes együttes perlése) korlátait a Javaslat az Általános Rendelkezők pertársaságra vonatkozó szabályai közt tartalmazza.

Valódi tárgyi keresethalmazat esetén a felperesnek több keresete van (akár egy, akár több alperessel szemben), melyet egy perben kíván érvényesíteni, a keresetek létezése egymástól nem függ, mivel a felperes valamennyi keresete elbírálását és azokról ítéleti rendelkezést kér. A Javaslat a keresettöbbség e fajtáját csak két szempontból korlátozza: egyrészt a jogviszony, másrészt az eljáró bíróság jellege szerint. Az elbírálendő jogviszony szempontjából csak a peres felek között fennálló ugyanazon jogviszonyból eredő több igény terjeszthető elő együtt, míg több jogviszonyból eredő igények csak akkor, ha az egyes jogviszonyok egymással ténybelileg és jogilag összefüggnek. Több, egymástól független jogviszonyból eredő különböző igények egy perben érvényesítése a pereket indokolatlanul bonyolítja, a perhatékonyságot nem szolgálja. A Javaslat egyéb részeiben (pl. hatáskör) szabályozza a keresethalmazathoz kapcsolódó és a hatályos Pp.-ből hiányzó speciális eljárásjogi kérdéseket, ugyanakkor nem teszi lehetővé a valamely bíróság kizárólagos illetékességébe tartozó keresetnek más bíróság illetékességébe tartozó keresettel való együttes érvényesítését. Az eljáró bíróság szempontjából a Javaslat kizárja, hogy a felperes olyan keresettöbbséget érvényesítsen, amelyeknél egyes keresetek a polgári ügyben, mások a közigazgatási ügyben eljáró bíróság hatáskörébe tartoznak. Nem célszerű a más-más eljárásjogi törvény hatálya alá tartozó eljárásban elbírálendő, és az eljárások jellegét tekintve mutatkozó lényeges eltérések folytán az ilyen keresetek összekapcsolásának és egy perben való érvényesítésének megengedése.

A látszólagos tárgyi keresethalmazat egyik fajtája, az eshetőleges kereset esetén a felperesnek több keresete van, de a keresetek létezése egymástól függ, mert a felperes feltételeken, az elsődlegesen kért keresetének alaptalansága esetére terjeszt elő másik (másodlagos) vagy további (harmadlagos stb.) kereseteket. Ebben az esetben a felperes csak a sorrendben előbb megjelölt keresetének elutasítása esetén kéri a további keresete(i) elbírálását és az előterjesztett keresetei közül csak egyiknek megfelelő ítéleti rendelkezést kér. Ha a sorrendben előrébb álló kereset alaposnak bizonyul, a további keresetek elbírálása és arról ítéleti rendelkezés nem szükséges. A látszólagos tárgyi keresethalmazat másik fajtája, a vagylagos kereset esetén a felperesnek több, egymást kölcsönösen kizáró keresete van akként, hogy kereseteinek elbírálási sorrendjét nem határozza meg, az előterjesztett keresetei közül csak egyiknek, de bármelyiknek megfelelő ítéleti rendelkezést kér. A jogirodalom által ismert és a bírói gyakorlat által pergazdaságossági, a jogérvényesítési szempontokra tekintettel befogadott látszólagos tárgyi keresethalmazatokat a hatályos Pp. nem szabályozza, ami több problémát is okoz a jogalkalmazás során. A gyakorlati tapasztalatok szerint a korlátlan keresethalmazás az egyik jelentős oka a perek elhúzódásának, mivel egyre több – főként az eshetőleges – keresethalmazatban való igényérvényesítés pernyertességi kockázatcsökkentési célból, illetékfizetési kötelezettség csökkentése érdekében. A látszólagos halmazat az adott pert rendszerint mind a bíróság, mind az alperes(ek) számára bonyolultabbá teszi, a pertartamot növeli. A Javaslat a keresethalmazatok e fajtájának létezését perökonómiai szempontok miatt indokoltnak tartja, feltéve, hogy az olyan keresetek összekapcsolását jelenti, ahol feltételezhető, hogy a bíróság egy perben gyorsabban és kevesebb költség mellett döntheti el a jogvitát a felek között. A Javaslat a látszólagos keresethalmazatok

szabályozatlansága folytán a jogalkalmazásban felmerülő hatásköri probléma vonatkozásában figyelemmel volt a Kúria 1/2013 Polgári Kollégiumi véleményére, mely szerint jogértelmezéssel nem oldható meg, így jogszabályi rendezést igényel annak eldöntése, ha az egyes eshetőleges vagy vagylagos keresetek más bíróság hatáskörébe vagy illetékessége tartoznak.

A Javaslat nem kívánja lehetővé tenni, hogy a hatásköri és kizárólagos illetékességi szabályok által a bírósági szervezetben a jogalkotó által az ügytípusokra és munkamegosztásra kialakított rendet a felperes keresethalmazása felboríthassa. Erre tekintettel elvetette az olyan szabályozást, hogy ha bármely kereset magasabb (törvényszék) vagy speciális (munkaügyi) bíróság hatáskörébe, vagy valamely bíróság kizárólagos illetékességébe tartozik, akkor valamennyi látszólagos halmazatban álló kereset elbírálása ehhez tartozik. A látszólagos keresethalmazat egyik eljárásjogi feltétele tehát az, hogy egyetlen kereset sem tartozik más bíróság hatáskörébe vagy kizárólagos illetékességébe. A további korlátként került előírásra, hogy valamennyi keresetnek ugyanabból a jogviszonyból kell eredni és valamennyi keresetnek ugyanazon peres felek között kell fennállnia. A keresethalmazat megengedése az azonos felek közti azonos jogviszonyból fakadó jogvitából eredő lehetséges igények egy perben való gazdaságosabb érvényesítését szolgálja. Nem indokolt azonban a különböző jogviszonyokból esetlegesen érvényesíthető igények vonatkozásában a látszólagos kereset többség megengedése, mert a pergazdaságosság nem terjed odáig, hogy a felek közti valamennyi esetleges jogviszonyból eredő esetleges jogvita egyetlen perben kerüljön elbírálásra. A különböző személyekkel fennálló jogviszonyok esetében sem indokolt a kereset többség engedése, mivel az alperesi oldal szempontjából is figyelemmel kell lenni a pergazdaságossági érdekekre, a felperesnél fennálló esetleges célszerűségi érdekeivel szemben áll ugyanis az alperesi oldal azon érdeke, hogy az alperesnek ne kelljen részt venni öt esetlegesen egyáltalán nem érintő keresetek tárgyalásában. Hangsúlyozandó, hogy a Javaslat szerinti osztott perszerkezetben a látszólagos keresethalmazat esetén szükségszerű a perfelvétel lefolytatása valamennyi eshetőleges vagy vagylagos keresetre.

A Javaslat – törvény által megengedett esetek kivételével – kizárja ez utóbbi indokból a személyi látszólagos keresethalmazatban való igényérvényesítést. Nem terjeszthető elő tehát olyan kereset, amelyben a felperes az alperesek valamelyikét vagy elsődlegesen az I. r. alperest, másodlagosan a II. r. alperest (stb.) kéri kötelezni. Több alperes együttes perlése csak valódi személyes keresethalmazatban, a pertársaság szabályai szerint lehetséges, mivel a vagylagos vagy eshetőleges személyi keresethalmazat nem tekinthető határozott keresetnek valamennyi alperes vonatkozásában, valamint nem egyeztethető össze az osztott perszerkezet céljával és eljárásrendjével. Mindez természetesen nem érinti, ha törvény által megengedett a feltételhez kötött az együttes perlés (pl. adós és sortartó kezes, betéti társaság és beltag).

Áttétel és jogkövetkezményei

A Javaslat fenntartja a keresetlevél áttételére vonatkozó szabályokat azzal a bírói jogalkalmazás által követett szűkítéssel, hogy az eljárást megindító irat áttételének lehetőségét mellőzi abban az esetben, ha a keresetlevéllel kezdeményezett peres eljárás helyett nem bíróság, hanem más hatóság (pl. közjegyző, adóhatóság, rendőrség, választottbíróság) hatáskörébe tartozó, illetve nemperes eljárás (pl. felszámolási eljárás, cégbírósági eljárás, végrehajtási eljárás) megindításának van helye. Ezeket az eseteket a Javaslat a keresetlevél hivatalból való visszautasításának esetkörébe sorolja, mivel a különböző hatóságok és bíróság, illetve különböző típusú eljárások közti hatásköri összeütközés a Pp.-ben nem kezelhető, míg a keresetlevél beadásához fűződő joghatások változatlan szabályozása a fél esetleges érdeksérelmét is orvosolja. A hatáskör és illetékesség fennállását a bíróság hivatalból vizsgálja, ezért az áttételre okot adó tény a bíróság nem csak a keresetlevélből,

hanem a Javaslat szerint egyéb módon (pl. cégnyilvántartás vagy más hivatalbóli tudomása alapján) is megállapíthatja.

A Javaslat rendezi az áttétel szükségességének az eljárás későbbi szakaszában való felismerése esetére a hatáskör vagy illetékesség nélkül eljáró bíróság és a felek által teljesített perbeli cselekmények hatálytalanságát illetően a jogalkalmazásban mutatkozó bizonytalanságot. A hatáskörrel és illetékességgel nem rendelkező bíróság előtt folyt eljárás hatálytalanságát azonban pergazdaságossági szempontokra tekintettel orvosolhatóvá teszi, ha azt a felek egységesen jóváhagyják, illetve a hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bíróság hatályában fenntartja. Az egyértelműség érdekében kimondja azt is, hogy ha az áttétel valamely későbbi eljárási cselekmény folytán válik szükségessé, az áttételre okot adó körülmény felmerülése előtti perbeli cselekmények hatályosak.

A keresetlevél visszautasítása és jogi hatályainak fenntartása

A Javaslat változtat a hatályos Pp. azon menetrendjén, hogy a tárgyalásra alkalmas keresetlevél alapján a kereset közlésével egyidejűleg kitűzi és idézi az első tárgyalásra a feleket. Erre is tekintettel a tárgyalásra alkalmatlan keresetlevél vonatkozásában a Pp. 130. § szerinti „keresetlevél idézés kibocsátása nélkül való elutasítása” terminológia megváltoztatásra került. A Javaslat elhagyja az „idézés kibocsátása nélkül” fordulatot és az inkább érdemi, anyagi jogi jellegű „elutasítás” helyett is keresetlevél befogadhatóságának hiányát jobban kifejező „visszautasítás” kifejezésre tér át. A Javaslat a hatályos Pp. szerinti visszautasítási okokat a bírói jogalkalmazás által kidolgozott pontosítások beépítésével megtartja, illetve kiegészíti, valamint egyértelműsíti, hogy hiánypótlásnak csak az egyes visszautasítási okoknál előírt esetben van helye.

A joghatóság hiányával kapcsolatos visszautasítási ok a hazai és nemzetközi kollíziós szabályokra tekintettel kiegészült az egyéb jogforrásokkal és a külföldi bíróság kizárólagos joghatóságába tartozó perekkel.

A hatáskörrel, illetékességgel kapcsolatos visszautasítási ok kiegészült és átalakításra került az áttétel szabályainak módosítása folytán szükséges rendelkezésekkel. Ennek megfelelően a más hatóság hatáskörébe tartozó igény érvényesítésére, vagy bírósági hatáskörbe, de nem polgári peres útra tartozó igény érvényesítésére irányuló keresetlevél sem kerül befogadásra. Fenntartja és pontosítja a kijelölési szabályokkal való összhang végett, hogy amennyiben a rendelkezésre álló adatok alapján nem állapítható meg a keresetlevélről, hogy az melyik bíróság hatáskörébe, illetékességébe tartozik, akkor az áttétel szabályainak alkalmazhatatlansága folytán a keresetlevét vissza kell utasítani. Abban az esetben azonban, ha – többnyire az ügy specialitása folytán és rendkívül ritka esetben – az illetékességi szabályok nem adnak választ arra, hogy melyik bíróságnak kell eljárni, akkor a kijelölés szabályait kell alkalmazni.

Az előzetes eljárás lefolytatásnak hiányával kapcsolatos visszautasítási ok kiegészült a hatósági eljárás mellett a törvényben a perindításhoz előírt egyéb előzetes eljárás feltüntetésével. Ha törvény a perindítás feltételül nem előzetes hatósági eljárás lefolytatását szabja, hanem más kötelezően lefolytatandó eljárást (pl. sajtó-helyreigazítási per megindítása előtt a sajtószerző előtti előzetes eljárást) ír elő, az ennek mellőzésével kezdeményezett keresetlevél befogadásának sincs helye. Ezekon túlmenően a Javaslat a közigazgatási ügyben eljáró bíróság és a polgári ügyben eljáró bíróság közötti hatásköri elosztás, valamint a határozatok hatálya tekintetében az Általános rendelkezések szabályaihoz kapcsolódóan került kiegészítésre egy új visszautasítási okkal. Ezek értelmében a közigazgatási ügyben eljáró bíróság hatáskörébe tartozik – feltéve, hogy a közigazgatási bírói út biztosított – a közigazgatási tevékenység jogszerűségének megítélése, amelynek tárgyában hozott döntéshez a bíróság kötve van. A közigazgatási jogkörben okozott kár megtérítése iránti igénynek a

polgári ügyben eljáró bíróság által történő elbírálása során a bíróság így nem vizsgálhatja a közigazgatási tevékenység jogszerűségét. Erre tekintettel az e tárgyú polgári jogi igény érvényesítésének feltétele, hogy előzetesen a közigazgatási tevékenység jogszerűtlenségét a közigazgatási ügyben eljáró bíróság megállapította.

A fél jogképességének hiánya mellett a fél törvényes képviselőjének felhívás ellenére történő mellőzése is felvételre került a visszautasítási okok közé, mivel a fél perbeli cselekvőképességét, törvényes képviselőjének ezt a minőségét, a törvényes képviselőnek az adott per vitelére kiterjedő képviseleti jogát a bíróságnak az eljárás bármely szakában hivatalból vizsgálnia kell, de a hatályos szabályozás csak a megszüntetési okok között nevesítette. A törvényes képviselő mellőzése a felperesi és alperesi oldalon is előfordulhat. Főként az alperesi oldalon, különösen speciális jogalanyok (pl. Állam, jogképes befektetési alap, felszámolás alatti cég) esetében okozhat problémát, ahol a keresetlevelet a törvényes képviselőnek kell kézbesíteni, de a keresetlevél helytelen törvényes képviselőt jelöl meg.

A perfüggőséggel, ítélt dologgal kapcsolatos visszautasítási okok lényegében változatlanok. A Javaslat azonban elhagyja a visszautasítási okok közül az igény időelőttiiségét, mivel ez a kereset érdemére tartozó anyagi jogi kérdés.

A kifejezett jogszabályon alapuló felperesi és alperesi perbeli legitimációval, kötelező perben állás hiányával és a munkáltatói helytállási kötelezettséggel kapcsolatos visszautasítási ok külön bontva három alpontba került elsősorban a hiánypótlási felhívás szükségessége szempontjából. Abban az esetben, ha a pert nem a jogszabályban erre feljogosított személy indítja, nincs racionális indok és eljárásjogi lehetőség arra, hogy a perindításra nem jogosult felperes felhívásra kerüljön a perindításra jogosult személy perbe vonására, és arra sincs szükség, hogy a perindításra nem jogosult felperes perben maradjon. A jogszabályban meghatározott személy ellen indítandó per és a kötelező perben állás a hatályos szabályokkal egyezően a hiánypótlási felhívással együtt fenntartásra került. Innen leválasztásra és külön alpontba került az ide utóbb beiktatott alperesi legitimáció hiányának speciális esete. A Javaslat pontosítja a Pp. szabályait az új Ptk. (Ptk. 2:51. § (2) és (3) bekezdés) szabályozásának megfelelően, mivel törvény által meghatározottan csak a munkáltató ellen indítható meg a per, vele szemben kell érvényesíteni személyiségi jogsértés miatt igényt a közigazgatási, bírósági vagy ügyészségi jogkörben eljáró személy vonatkozásában. Ebben az esetben a közigazgatási, bírósági, ügyészségi jogkörében eljáró személy ellen benyújtott keresetlevél vonatkozásában a Ptk. szabályaival és szellemével nem állna összhangban, ha a hiánypótlási felhívást írta elő a Javaslat, hogy az annak folytán perbe állított munkáltató mellett az eljáró hivatalos személy is perben maradjon.

A keresetindítási határidővel kapcsolatos visszautasítási ok vonatkozásában a hatályos Pp. szabályait a Javaslat a bírósági jogalkalmazás által az anyagi- és eljárásjogi szabályok és határidők alkalmazásával kapcsolatban kialakított elvek szerint rögzíti. Az eljárás gyorsítása érdekében a nem jogvesztő határidő elmulasztása esetén a Javaslat lehetővé teszi, hogy a bíróság az igazolási kérelem elutasításáról és a keresetlevél visszautasításáról egyidejűleg határozzon, ezáltal az esetleges fellebbezés is egyidejűleg elbírálható.

A jogalkalmazás számára a meg nem engedett keresethalmazatot vagy pertársaságot tartalmazó keresetlevelek kezelésre vonatkozó hatályos szabályozás hiányát pótolja a Javaslat a visszautasítási okként való meghatározásával. Ebben az esetben azonban a felperest tájékoztatni kell és lehetőséget biztosítani, hogy keresetét a megengedett keresethalmazat vagy pertársaság szerint tarthassa fenn. A bíróság nem rendelkezhet arról, hogy aalmazatban álló mely kereseteket vagy mely peres feleket fogadja be.

A visszautasítási okok körébe felveszi a Javaslat azon keresetlevelet is, amely olyan kereseti kérelmet tartalmaz, melynek teljesítése nyilvánvalóan jogszabályba ütközne. A következetes bírói gyakorlat és azt alátámasztó Ptk. szelleme is azt diktálja, hogy a bíróság hivatalból észleli és veszi figyelembe a nyilvánvalóan megállapítható jogszabályba ütközést, a bíróság a keresetlevél befogadását is köteles megtagadni.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

A Javaslát a törvényszéki általános hatáskörre és kötelező jogi képviselőre épülő szabályozásával összhangban, a törvényben részletes, pontos iránymutatást adó előírások ellenére a törvényben előírt kötelező tartalmi elemeket, mellékleteket nélkülöző keresetlevél esetén a jogi képviselővel eljáró fél keresetlevelét nem tartja befogadhatónak. A törvényben előírt alapvető tartalmi kellékeket sem tartalmazó keresetlevéllel azonos módon kezeli a Általános rendelkezések beadványokra vonatkozó alaki kellékeit nélkülöző (pl. aláírás) keresetlevelet és az eljárási illetékfizetési kötelezettség teljesítésével kapcsolatos követelményeket. A hatályos Pp. szabályozását megtartva és azt valamennyi új kötelező tartalmi elemre és mellékletre is értelmezve, hiánypótlási felhívás kiadása sem indokolt, mivel a jogi képviselőtől elvárható valamennyi kötelező tartalmi elemet tartalmazó keresetlevél elkészítése, a hiánypótlás pedig a pertartamot növeli, valamint nem ösztönzi a jogi képviselőt a hiánytalan keresetlevél előterjesztésére. A járásbírószágon nem jogi képviselővel eljáró fél esetében azonban a Javaslát erre vonatkozó része a visszautasítást továbbra is az eredménytelen hiánypótlási felhíváshoz köti.

A Javaslát a visszautasítási okok közé beemeli az általánosan kötelezővé tett jogi képviselő ellenére jogi képviselő nélkül benyújtott keresetleveleket – az áttétel esetének kivételével – hiánypótlási felhívás mellőzésével. Egyrészt ezzel vissza kívánja szorítani a jogi képviselő által készített, de ennek tényét fel nem tüntető keresetlevelek benyújtásának a visszaélészerű gyakorlatát, másrészt elvárható, hogy a jogi képviselővel nem rendelkező fél a keresetlevelének a törvényszékre való benyújtása iránti választásakor arról is tájékozódjon, hogy jogi képviselő igénybe vétele szükséges-e.

A Javaslát fenntartja a keresetlevél hiánypótlási lehetőségét, ami jogi képviselővel eljáró fél esetében is alkalmazható. Ha a keresetlevél tartalmazza a kötelező tartalmi elemeket, mellékleteket, de az hiányos, kiegészítésre szorul, vagy egyéb okból nem felel meg a törvény előírásának illetve bíróság által hivatalból vizsgálendő körülmény ezt szükségessé teszi, akkor csak a hiánypótlási felhívás ellenére is hiányos keresetlevél visszautasításának van helye.

A Javaslát új visszautasítási okként határozza meg azt az esetet, ha az alperesnek már a keresetlevelet sem lehet kézbesíteni és a felperes az eljárás lefolytatáshoz nélkülözhetetlen perceseleményeket sem teljesíteni. A hatályos Pp. szabályai szerint ilyenkor az eljárás szünetelésére került sor, amely gyakran nem is folytatódott és indokolatlanul növelte a pertartamot, az eljárás költségeit. A felperes jogai érvényesítésében sérelmet nem szenved, mivel ha perlési szándéka továbbra is fennáll, lehetősége van a keresetlevél joghatályait fenntartani a keresetlevél szabályszerű újbóli előterjesztésével.

A Javaslát szabályozza azt az esetet is, ha a visszautasítási ok a keresetlevélnek csak valamely részét érinti és a bírói gyakorlattal egyezően nem teszi lehetővé a keresetlevél részleges visszautasítását. Ezzel el kívánja kerülni, hogy a részben tárgyalásra bocsátott keresetlevéllel megindult eljárás a visszautasított rész újbóli szabályszerű benyújtása vagy részleges visszautasító határozat hatályon kívül helyezése, megváltoztatása folytán a perfelvételi szakmenete felboruljon, széttöredezzon.

A keresetlevelet visszautasító végzés kézbesítésével, jogerőre emelkedésével kapcsolatos gyakorlati problémák kezelésére és egyszerűsítésére a Javaslát a hatályos Pp. szabályait módosítja, illetve kiegészíti. A visszautasító végzést csak az eljárást megindító felperes számára teszi fellebbezhetővé, míg az alperes részére csak értesítési kötelezettséget ír elő, így az alperes számára való kézbesítési problémákat és a határozat jogerőre emelkedését egyszerűsíti. A visszautasító végzés alperes és felperes számára való kézbesítésével kapcsolatos gyakorlati problémák kezelésére is egyszerűbb és kevesebb idő- illetve költségvonzattal járó szabályozást vezet be a Javaslát.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

A Javaslát fenntartja a keresetlevél anyagi és eljárási joghatásai fennmaradásának lehetőségére vonatkozó szabályozást azzal, hogy szükségessé teszi az ügy előzményére való utalást a bíróság működésének elősegítése érdekében. A szükségtelen idő, munka és költségráfordítással járó – akár többszörös – párhuzamos eljárások kizárása érdekében azonban csak a visszautasító rendelkezés vonatkozásában jogerős végzés esetében teszi lehetővé a keresetlevél újbóli benyújtását.

A kereset közlése és a perindítás joghatásainak beállása

A Javaslát az Általános rendelkezések között „A bíróság általános intézkedési kötelezettsége” címszó alatt rendelkezik arról, hogy a bíróság a szükséges intézkedéseket, így a beérkezett keresetlevél alapján szükséges intézkedéseket is hogyan köteles megtenni. A perfelvétel az alperessel való közlésre és tárgyalásra alkalmas keresetlevél alapján indulhat meg

A Javaslát fenntartja lényegében a kereset kézbesítés útján való közlésére és az ahhoz kapcsolódó anyagi és eljárásjogi perindítási joghatások beállítására vonatkozó hatályos szabályozást. Lényeges változtatás azonban, hogy az alperes ellenkérelmét nem szóban az első tárgyaláson terjeszti elő, hanem írásban, és ezzel egyidejűleg kell ellenkövetelését is (vizontkereset, beszámítás) írásban előterjeszteni. A perfelvételi tárgyalás kitűzésére pedig legkorábban az írásbeli ellenkérelem (ellenkövetelések) benyújtását követően kerül sor.

A Javaslát azt kívánja ezzel elérni, hogy a perfelvételi tárgyalás ne a kereset, ellenkérelem, esetleges ellenkövetelés (vizontkereset, beszámítás) előadásával teljen, az ellenfélnek és a bíróságnak ezeket ne ott kelljen megismerni, értékelni és arra azonnal reagálni. A hatályos szabályozás gyakorlati tapasztalatai azt mutatják, hogy e rendszerben a megfelelő felkészülési idő, megfontolt nyilatkozatok biztosítása érdekében gyakran érdemi előrelépés nélkül elhalasztásra kerül az első tárgyalás. Ez vezet arra is, hogy az első tárgyalást követően a folytatatólagos tárgyalásoknak is egy jelentős része gyakorlatilag nem érdemi tárgyalás, mert a keresettel, ellenkérelemmel, ellenkövetelésekkel és ezzel szembeni ellenkérelemmel kapcsolatos kölcsönös nyilatkozatok ekkor kerülnek csak előadásra. A perelőkészítés és a jogvita tartalmának tisztázása így a hatályos Pp. alapján a jelen Javaslathoz képest ténylegesen és valójában jóval később kezdődik (az első tárgyaláson) és jóval tovább tart, illetve több tárgyalást vesz igénybe, amíg – sokszor egymást kerülő vagy közvetlenül tárgyaláson, tárgyalás előtt benyújtott – iratokkal és szóbeli előadásokkal a szükséges körben minden rendelkezésre áll.

A Javaslát szerinti változtatás célja, hogy a perfelvételi tárgyalásra legalább az ellenkérelem – és esetleges vizontkereset, beszámítás esetén az is – az írásbeli előkészítés eredményeként ismert legyen, ezáltal a perfelvételi tárgyalás a jogvita tartalmának és kereteinek tisztázására és véglegesítésére szolgáljon.

További előnye az előzetes írásbeli ellenkérelemnek, hogy a mulasztás következménye – a Javaslát újítása szerint tárgyaláson kívül is és korábban levonható, nem szükséges a tárgyalásig várni a bírósági meghagyás kibocsátásával. Emellett még tárgyalás kitűzése és tartása nélkül kiderülhet, ha a kézbesítés akadályba ütközik és megtehető a keresetlevél kézbesíthetősége és tárgyalás megtarthatósága érdekében szükséges intézkedések (cím felkutatása, hirdetményi kézbesítés, ügygondnok rendelés). Ezzel elkerülhetővé válnak az idézés és a kereset közlésének szabályszerűtlensége folytán ténylegesen meg nem tartható tárgyalások. Az előzetesen előterjesztett ellenkérelem alapján fény derülhet hatásköri vagy illetékességi (joghatósági) akadályra, amelynek következményei (áttétel, megszüntetés) jóval hamarabb és tárgyaláson kívül levonhatók.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

A Javaslát a perfelvétel feszes menetrendjére, a felekkel és bírósággal szemben támasztott fokozott követelményekre és következményekre tekintettel hangsúlyosan törekszik olyan reális határidők megállapítására, amelyek lehetővé és elvárhatóvá teszik a szükséges perceseletek tényleges teljesítését. A Javaslát a határidők rövidítése helyett inkább a perjogi jogintézményeknek a perkoncentrációt biztosító eljárási szabályozását és ezzel a perhatékonyság rendszerszintű megvalósítását részesíti előnyben.

A Javaslát az ellenkérelem, viszontkereset, beszámítás írásbeli benyújtására vonatkozó határidő tekintetében abból indul ki, hogy a bíróság nem feltétlenül tudja megállapítani, hogy az alperes számára az adott esetben mennyi a reális és szükséges időtartam, mivel ez önmagában a keresetlevélből nem biztos, hogy megállapítható. Az ellenkérelem előzetes írásbeli beszerzése azért is szükséges, hogy a bíróság felmérhesse az ügy és a felek sajátosságait, így a perfelvétel célszerű menetét és módját meghatározhassa. Előfordul, hogy egy bonyolultnak tűnő per az ellenkérelem tükrében leegyszerűsödik, vagy egy egyszerűnek tűnő per bonyolulttá válik az ellenkérelemben foglaltak alapján vagy beszámítás, viszontkereset folytán, így az a megoldási út, ami a keresetlevél alapján eredetileg célszerűnek tűnt, később már nem tölti be funkcióját vagy éppen feleslegessé válik. A keresetlevél a még perbeli jogi képviselővel nem (feltétlenül) rendelkező alperes számára kerül megküldésre. Emiatt is szükséges valamennyi tájékoztatás megadása számára ahhoz, hogy a vele szemben támasztott eljárásjogi követelményeket ismerje és felmérje, cselekedeteit ehhez igazítsa és magatartásának lehetséges következményeivel tisztában legyen.

Tekintettel a Javaslát azon céljára, hogy alapvetően 2-2 iratból és egy perfelvételi tárgyalásból a teljes perfelvétel megtörténjen és érdemi tárgyalás kezdődhessen, reális határidőt kell biztosítani az alperesnek. Figyelembe kell venni, hogy az alperesnek e határidő szolgál arra, hogy eldöntse akar-e, és mivel védekezni, akar-e, és mire ellenkövetelést érvényesíteni, kiválassza és megállapodjon a jogi képviselővel, vagy jogi tanácsot szerezzen be, a jogi képviselő megismerje a keresetet és az alperes álláspontját, iratait, esetleges perben érvényesíthető ellenköveteléseit, mindezeket feldolgozza és értékelje, majd a szabatos és teljes körű alperesi írásbeli ellenkérelmet, egyidejűleg esetleges ellenkövetelésére viszontkeresetet, beszámítást tartalmazó iratot elkészítse.

A viszontkereset esetében e határidőn belül kell az eljárási illeték megfizetéséről vagy költségkedvezményre való jogosultságról gondoskodni. Az alperes e határidőn belül dönt esetleges perbehívási szándékáról és intézi el annak közlését. A Javaslát újítja, hogy az írásbeli ellenkérelem elmulasztása esetén tárgyaláson kívül, hivatalból bírósági meghagyás kibocsátásának lehetőségét biztosítja, és az általános (formális) ellenkérelmet nem fogadja el. E jogkövetkezmény is azt indokolja, hogy az ellenkérelem benyújtására hosszabb, és reális határidő álljon rendelkezésre.

A Javaslát továbbra is a keresetlevél kézbesítéséhez köti a perindítás anyagi és eljárásjogi joghatásainak beállítását. A jogalkalmazás számára egyértelműsíti, hogy látszólagos tárgyi keresethalmazat esetében valamennyi keresetre beáll a perindítás joghatása, viszont a per jogerős érdemi befejezése hiányában a joghatások elenyésznek.

Az írásbeli ellenkérelem elmulasztásának következménye, bírósági meghagyás

A Javaslát az elmulasztott ellenkérelem jogkövetkezményeként fenntartja a bírósági meghagyás kibocsátásának jogintézményét. Jelentős változás azonban, hogy erre hivatalból és perfelvételi tárgyalás nélkül, így időben is korábban kerül sor.

További lényeges változtatása a Javaslátnak, hogy nem elegendő csupán ellentmondással élni az alperesnek, hanem egyidejűleg az írásbeli ellenkérelmet (vagy beszámítást) is elő kell terjesztenie. A Javaslát célja ugyanis, hogy a perfelvételi tárgyalás írásban, legalább az írásbeli ellenkérelem formájában előkészítésre kerüljön. A pusztá ellentmondás a pert nem

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

viszi előbbre, az eljárás folytatására akkor kerülhet sor, ha valóban van jogvita a felek közt és az alperes a védekezését előadja.

Ezt a célt szolgálja az is, hogy a Javaslat kizárja az ún. általános (formális) védekezést, így az ellentmondáshoz is értelemszerűen tényleges ellenkérelem előterjesztése szükséges. A Javaslat fokozza az ellenkérelemmel szembeni követelményeket, amelytől teljes körű perfelvételi nyilatkozat megtételét várja annak érdekében, hogy a jogvita tartalma minél hamarabb tisztázódjon. Ezen céllal, de a fél eljárás-támogatási kötelezettségével, a jóhiszeműség elvével is ellentétes az a gyakorlatban nem ritkán előforduló eset, amikor az alperes továbblépésre alkalmatlan, a keresetet csupán általánosságban vitató, formális ellenkérelmet terjeszt elő. (pl. „Vitatom a kereset jogalapját, összecszerűségét.” vagy „Vitatom a követelés fennállását.” esetleg „Nem tartozom.”) A Javaslat ezzel eléri, hogy bírósági meghagyás esetén is csak ellenkérelem alapján és ismeretében kerüljön sor perfelvételi tárgyalásra. Ezen túlmenően az ellentmondási illeték megfelelő módon szankcionálja az alperes mulasztását, egyben ösztönzi az ellenkérelmének határidőben való előterjesztésére.

A Javaslat az új szabályozással ösztönzi az alperest az ellenkérelem időben és teljes körű előterjesztésére, továbbá meggátolja, hogy a perfelvételi tárgyalásra tolódjon az esetleges permegszüntetési ok és az érdemi védekezés előadása. A Javaslat alapján a nem védekező alperesek esetében az eljárás is korábban befejeződik, mivel nem kell megvárni a bírósági meghagyás kibocsátásával a perfelvételi tárgyalást.

Az eljárás perfelvételi szakasza

A perfelvétel általános rendelkezései

A perfelvétel tartalma

A Javaslat kiemelkedő újítása, hogy a perhatékonyság rendszerszintű megvalósítása, a perkoncentráció hangsúlyos érvényesítése érdekében bevezeti az osztott perszerkezetet. A hatályos Pp. szerinti egységes perszerkezet ugyanis lehetővé teszi, hogy a felek tény- és jogállításaikat, jogi érveiket, kérelmeiket, bizonyítékaikat és indítványait az eljárás során részletekben, szétszórtan szolgáltatassák, módosítsák, kiegészítsék. Akár szándékosan, akár hanyagságból vagy tudatlanságból kerül sor a releváns információknak az eljárás folyamán széthúzódva történő kibontására, ez több szempontból hátrányos. A bíróság szükségképpen később jut a releváns információk birtokába, ami az eljárás irányítását és mederben tartását is hátráltatja, emellett a felek számára is megnehezíti az igény, illetve a védekezés körében érvek előterjesztését. Mindezek kiküszöbölését szolgálja az osztott tárgyalási rend és a perfelvételi szak.

A Javaslat az osztott tárgyalási rendszer bevezetésével a peres eljárást időben és funkcióját tekintve is két szakaszra bontja. Az első szakasz a perfelvételi szak, a második az érdemi tárgyalási szak, melyben a két szakasz között a választóvonalat (percezúra) a bíróság perfelvételt lezáró végzése húzza meg.

A perfelvételi szakban a perfelvétel körében teljesítendő eljárási cselekmény a jogvita tartalmának és kereteinek meghatározása. Az eljárás e meghatározott szakaszában az a feladat, hogy a bíróság irányítása és szükség szerinti közrehatása mellett a felek valamennyi tény- és jogállítást, az ellenfél által felhozott tények beismerésére vagy vitatásra vonatkozó nyilatkozatokat, kérelmet és ellenkérelmet, bizonyítékot és bizonyítási indítványt, valamint ezek értékelésére vonatkozó nyilatkozatokat (perfelvételi nyilatkozatok) kölcsönösen

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

előadjanak, és ezek megvitatásra kerüljenek. Mindezek eredményeként minden szereplő számára tisztázódik és véglegeződik a jogvita tárgya és keretei.

A Javaslat kimondja a látszólagos keresethalmazatokkal kapcsolatban e téren mutatkozó jogalkalmazási problémákra tekintettel és ezek elkerülése érdekében, hogy valamennyi keresetre le kell folytatni a perfelvételt és a feleknek meg kell tenni perfelvételi nyilatkozataikat.

A per e szakaszában lehetősége van a feleknek a törvényi keretek közt viszonylag szabadon, valamint az eljárás-támogatási kötelezettség, jóhiszeműség elvével összeegyeztethető módon perfelvételi nyilatkozataikat változtatni, kiegészíteni. A kontradiktórius eljárás jellegéből következik és természetes, hogy a jogvitában a felek érveiket és ellenérveiket egymásra reagálva hozzák fel. A Javaslat olyan permenetrendet és követelményeket alakít ki, melyben minden egyes lépéssel, perbeli cselekmény teljesítésével az eljárás ténylegesen és a lehető legnagyobb mértékben halad előre a perfelvétel lezárhatóságához a jogvita tartalma és keretei tisztázásában. Ugyanakkor az a fél, aki a jogvita tartalmának és kereteinek megvitatása során a megfelelő gondosságot elmulasztva, az igazmondás és jóhiszeműség elvével ellentétesen úgy teszi meg vagy változtatja meg nyilatkozatát, hogy erre korábban is lehetősége lett volna, az nem az elvárható perbeli magatartást tanúsítja. (pl. a bíróság felhívása szerinti perfelvételi iratot nem nyújtja, hanem a perfelvételi nyilatkozatot a tárgyaláson teszi meg, vagy benyújtja, de csak részben teljesíti a felhívást és azt a tárgyaláson egészíti ki) Ennek megakadályozása érdekében a Javaslat a pénzbírság szankcióját alkalmazza és perköltségviselés szabályai szerint az ezzel okozott költségek is terhére esnek.

A perfelvétel lezárásának legfőbb joghatása, hogy a kereset és ellenkérelem megváltoztatása, további bizonyítékok és bizonyítási indítványok előterjesztése – főszabály szerint – kizárásra kerül (preklúzió). Az eljárás második fázisában történik a perfelvételi szakban azonosított jogvita körében, – ha szükséges – a releváns bizonyítás lefolytatása és a per érdemében való döntés. A perfelvételi szakban alapvetően a perfelvételi nyilatkozatok előadása és megvitatása történik, ezért a perfelvétel körében, azaz az ügy érdemében bizonyításnak alapvetően csak a perhatékonyság érdekében a Javaslat által lehetővé tett körben van helye (pl. a felek indítványai szerinti főként a perfelvételhez szükséges irat- és adatbeszerzés, előzetes bizonyítás). A nem a per érdemére vonatkozó bizonyítás azonban természetesen nem kizárt (pl. perelőfeltételek, pertárgyérték, illetékesség).

A Javaslatnak Az eljárás perfelvételi szakaszára vonatkozó fejezete a perfelvétel körébe, azaz a perfelvételi nyilatkozatok megtételére vonatkozó rendelkezéseit tartalmazza. Az egyértelműség érdekében azonban kimondja, hogy az eljárás ezen szakaszában a perfelvétel körén kívül eső esetleges egyéb perbeli cselekmények vonatkozásában a felek és a bíróság az ezekre vonatkozó Általános rendelkezések, illetve a törvény egyéb rendelkezési szerint járnak (pl. a mulasztás következményei, igazolás, beavatkozás közlése és a felek nyilatkozatai beadványban való előterjesztésére való felhívás)

Kereset- és ellenkérelem-változtatás a perfelvétel során

A jogalkalmazás gyakorlati tapasztalatai alapján a perek elhúzódásának egyik gyakori és jelentős oka a hatályos Pp. azon hiányossága, hogy a keresetváltoztatást nem, vagy csak részben korlátozza, továbbá a védekezést az alperes az elsőfokú eljárás során lényegében korlátlanul megváltoztathatja.

A Javaslat a keresetváltoztatás korlátozását a perkoncentráció iránti érdektől vezérelve egyrészt arra alapozza, hogy az alperes és a bíróság alappal várhatja el, hogy a felperes a

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

keresetét megfelelően készítse elő, és egy bizonyos ponton túl a jogvita kereteit lezártnak tekinthesse, ne kelljen a felperes új tényelőadásait, jogállításait, érveit, kérelmeit követnie. Ugyanezen elvárás az ellenkövetelést (vizontkereset vagy beszámítás formájában) érvényesítő alperes vonatkozásában a felperes részéről éppoly jogos, bármilyen különbségtételnek dogmatikai indoka nincs, ezért a Javaslat kimondja a korlátozást a vizontkeresetre és beszámításra is.

Emellett a korlátozást az is indokolja, hogy az eljárás ily módon való elhúz(ód)ása megakadályozható, a per ésszerű időn belül befejezhető legyen.

A Javaslat újítása az is, hogy e korlátozást – a fegyveregyenlőség követelményére is figyelemmel – nem egyoldalúan kezeli és nem csak az igényt érvényesítő féllel szemben támaszt korlátot, mert méltánytalan és tisztességtelen eredményekre vezet, ha az egyik félre beállt korlát ellenére az ellenérdekű fél számára még nyitva állna az ellenkérelem, a védekezés tartalmának, irányának megváltoztatási joga. Erre tekintettel a Javaslat bevezeti az ellenkérelem-változtatás fogalmát és azt is korlátozza.

A Javaslat a keresetváltoztatás jogintézményének egyértelmű szabályozása, a korlátozás érvényesülési tartományának pontos kijelölése érdekében az Értelmező rendelkezések között meghatározza a keresetváltoztatás fogalmát, amely a Javaslat terminológiájában egyaránt vonatkozik a vizontkereset és a beszámítás megváltoztatására. A hatályos Pp. erre definíciót nem tartalmaz és mind a jogtudományban, mind a jogalkalmazásban vitás, hogy mi minősül keresetváltoztatásnak.

Erre tekintettel sem tartja fenn a Javaslat Pp. jelenlegi negatív meghatározási módját („nem keresetváltoztatás az, ha...”), mert a hatályos törvény által „nem keresetváltoztatásnak” tekintett esetek egy része valójában és helyesen a keresetváltoztatás törvény által megengedett esetei (vagyis a tilalom alóli kivételek), így a Javaslat ezeket ennek is minősíti és ekként is jeleníti meg. A keresetváltoztatás fogalmát a Javaslat a korlátozás fent kiemelt két indokából kiindulva határozza meg, azaz alapvetően nem a dogmatikai, hanem a gyakorlati megközelítésre fekteti a hangsúlyt.

A változtatás fogalmát a Javaslat a kereset (vizontkereset, beszámítás) érdemi elbírálásához szükséges három alapvető elemre, vagyis a kereset kötelező kellékeire terjeszti ki:

1.) a mennyiségében és tartalmában határozott kereseti kérelem (petitum), azaz a kereset tartalma; 2.) a keresettel érvényesített jog, a kereseti igény anyagi jogi jogalapja (jogállítás), azaz a kereset tárgya; 3.) és ezek ténybeli alapja, azaz a tényállítás. Bármelyik elemnek a megváltozása, a korábbtól való eltérés befolyásol(hat)ja az igény érdemi elbírálását, szükségessé teszi az ellenérdekű féllel való közlését, nyilatkozattétele lehetővé tételét, esetleg egyéb eljárásjogi cselekményeket. Az érdemi elbírálást még inkább befolyásolja, ha ugyan megmarad az eredeti kereset, de az bármelyik részében kiegészítésre (bővítésre) kerül, vagyis további ténybeli alapokra helyeződik, további alanyi (anyagi) jogból eredeztetik, további igény kerül megfogalmazásra. Ezekkel egy tekintet alá esik a látszólagos keresethalmazat létrehozása.

A Javaslat az ellenkérelem-változtatás témakörének világos szabályozása érdekében ugyancsak az Értelmező rendelkezések között egyértelműen meghatározza annak fogalmát, amely a Javaslat terminológiájában egyaránt vonatkozik a vizontkeresettel és a beszámítással szembeni ellenkérelemre. A Javaslat az ellenkérelmet lényegében a kereset negatívjának, ellenpárjának tekinti, és az érdemi védekezés megváltoztatására a keresettel azonos tartalmi és időbeli korlátot állít fel. Az alaki védekezés esetében a kérelemre figyelembe vehető pergátló kifogások (pl. illetékességi, hatásköri kifogás) vonatkozásában a hatályos szabályozással egyezően az érdemi perbebocsátkozás időpontjához kapcsolja a preklúziót.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

A Javaslát kimondja, hogy a keresetváltogatást tartalmazó nyilatkozatot – akár szóban, akár írásban kerül előterjesztésre –, olyan tartalommal kell megtenni, amely megfelel a keresettel szemben támasztott tartalmi követelményeknek, azaz a változtatással előálló kereset a kereset érdemi részét tekintve tárgyalásra alkalmas (pl. kereset felemelése esetén határozott kérelmet, a felemelt rész jogalapját, ténybeli alapját, bizonyítékait). Ugyanezen követelmény az ellenkérelem változtatására is vonatkozik. Az ellenkérelem-változtatás esetleges hibáira, hiányosságaira a Javasltnak az Általános rendelkezések Hiánypótlás címe alatt található szabályai alkalmazandók.

A perfelvétel során a keresetváltogatásnak lényegében egyetlen érdemi korlátja van. Azt a Javaslát a hatályos szabályozáshoz hasonlóan ahhoz a feltételhez köti, hogy a megváltoztatott kereset ugyanabból vagy legalább ténybelileg és jogilag összefüggő jogviszonyból eredjen, mint az eredeti kereset. Ennek hiányában a bíróság a keresetváltogatást megtagadja. E végzésre a Javaslát indokolási kötelezettséget ír elő, mivel a Javaslát e végzéssel szemben külön fellebbezést nem enged, azonban az eljárást befejező határozatban a fél adott esetben kifogásolhatja.

A Javaslát kezeli a gyakorlatban sok nehézséget okozó azon problémát, amikor a befogadott kereset utóbb valamely beadványban vagy szóban hiányosan vagy hibásan kerül változtatásra. Nem lehetséges olyan keresetváltogatás, amellyel létrejövő kereset vonatkozásában a keresetlevél hivatalból való visszautasításának lenne helye az általános visszautasítási okok szerint. A keresetváltogatással és ellenkérelem-változtatással kapcsolatos – szóban vagy perfelvételi iratban – előterjesztett nyilatkozatok esetleges hibáira, hiányosságaira, hiánypótlási felhívás kiadására a Javaslát külön szabályozást nem ad, hanem az Általános rendelkezések Hiánypótlás címe alatt szereplő, a beadványokra és szóbeli nyilatkozatokra is vonatkozó szabályokat, valamint keresetlevél általános visszautasítására vonatkozó szabályokat kell alkalmazni. Ennek megfelelően, ha a törvény az adott esetben hiánypótlást ír elő akkor hiánypótlás eredménytelensége, míg ilyen törvényi előírás hiányában hiánypótlási felhívás kiadásának mellőzésével visszautasítja a bíróság a változtatást. Ha például a jogi képviselővel eljáró fél keresetváltogatása meg nem engedett keresethalmazatot keletkeztet, akkor eredménytelen hiánypótlás esetén, míg ha a keresetlevél kötelező tartalmi elemét nem jelöli meg, akkor hiánypótlás nélkül kerül visszautasításra a változtatást tartalmazó nyilatkozat a keresetlevél általános visszautasítási szabályainak megfelelő alkalmazásával.

A változtatást visszautasító végzés ellen a Javaslát szerinti perorvoslati szabályok értelmében nincs helye fellebbezésnek, mivel e rendelkezésnél a külön fellebbezés lehetősége nem került feltüntetésre. Annak érdekében azonban, hogy a fél, ha lehetséges, nyilatkozata hibáit korrigálhassa, illetve az eljárást befejező határozattal szembeni fellebbezésében támadhassa, a Javaslát a végzés nem fellebbezhetősége ellenére indokolási kötelezettséget ír elő a bíróságnak. A fellebbezhetőség hiánya jelentős érdeksérelemmel nem jár, mivel a perfelvétel lezárásig a fél bármikor előterjesztheti újra (szabályszerűen) a változtatási nyilatkozatát.

Kiemelendő, hogy a Javaslát a kereset-kiterjesztés fogalmát ugyancsak az Értelmező rendelkezések közt határozza meg és azt a peres felek körének új peres féllel való bővülésére alkalmazza, azaz a jogutódlás esetét kivéve a keresetnek további alperesre való kiterjesztése mellett ide sorolja az új felperes perbelépését is. Ezekre vonatkozó szabályokat az Általános rendelkezések tartalmazzák.

A perfelvétel menete a perfelvételi tárgyalásig

A Javaslát alapvetően nem tesz különbséget a törvényszéki és járásbírósi perekben zajló perfelvételt illetően (egységes perrend) abból kiindulva, hogy – mennyiségét tekintve ugyan

eltérő arányban – mindkét bírósági szinten vannak ténybelileg és jogilag egyszerű és bonyolult ügyek, illetve jogi képviselővel eljáró felek. Az ügyek és ügyfelek különbözőségének megfelelő kezelése érdekében a Javaslat a perfelvétel egyes lépéseire, módjára vonatkozó menetrend tekintetében épít be rugalmas szabályokat és az írásbeli ellenkérelem (esetleges viszontkereset, beszámítás) beérkezésétől három lehetséges útvonalat ad a perfelvétel lezárásának eléréséhez. A bíróság így az ügy konkrét sajátosságaihoz igazodóan határozhat az előkészítés megfelelő módjáról (szóbeli vagy írásbeli) és menetéről.

A Javaslat egy közepesen bonyolult ügy ideális menetrendjére alkalmazhatóan lehetővé teszi, hogy az ellenkérelem beérkezését követően a bíróság további írásbeli perfelvételt rendeljen el. A Javaslat azonban az írásbeli előkészítés második lépéstől, azaz az írásbeli ellenkérelem benyújtásától lehetővé tesz két másik útvonalat is: egyrészt a perfelvételi tárgyalás azonnali kitűzését, másrészt a perfelvételi tárgyalás mellőzésével történő lezárást.

A Javaslat jelentős újítása, hogy az írásbeli ellenkérelem (esetleges viszontkereset, beszámítás) előterjesztését követően a két alapirat (kereset, ellenkérelem) alapján a bíróság az ügy körülményeinek, sajátosságainak megfelelően újabb iratváltást rendelhet el. Itt két felperesi és két alperesi írásbeli perfelvételi iratra (keresetlevél – ellenkérelem – válaszirát – viszontválasz) korlátozza az írásbeli előkészítést a perfelvételi tárgyalás előtt, ezután kerül megtartásra a perfelvételi tárgyalás, amely a válaszirát beérkezésekor kerül kitűzésre és a viszontválasz a tárgyalásig benyújtásra. A Javaslat által megteremtett új eljárásjogi lépés (válaszirát, viszontválasz) egy bonyolultabb, a kereset és a védekezés tartalma alapján ténybelileg vagy jogilag szerteágazóbb jellegű ügy esetén lehetőséget biztosít arra, hogy a felek – a bíróság közrehatása mellett – megfelelően előkészítsék a perfelvételi tárgyalást. A Javaslat ezzel azt kívánja elérni, hogy a perfelvétel lehetőleg az ügy és a felek körülményeinek megfelelően, minden lépéssel ténylegesen és érdemben előrébb haladva történjen, így perfelvétel lehetőleg egyetlen perfelvételi tárgyaláson lezárható legyen.

Ha bíróság az írásbeli ellenkérelem (esetleges viszontkereset, beszámítás) beérkezését követően az ügy körülményei alapján további írásbeli előkészítést tart indokoltnak, a perfelvételi tárgyalás kitűzését még mellőzi. Ebben az esetben a bíróság a felperest felhívja, hogy a kézbesített írásbeli ellenkérelemre válasziratot terjesszen elő.

A Javaslat más alcímében található rendelkezései szerinti újítása, hogy kötelezővé teszi a viszontkereset és a beszámítás vonatkozásában a felperes számára is az írásbeli ellenkérelem benyújtását egyrészt az egyenlő bánásmód és fegyveregyenlőség elvére tekintettel, másrészt a viszontkereset és beszámítás keresethez hasonló jellegével és kezelésével összhangban. Ha tehát a bíróság további írásbeli perfelvételt rendel el, a válasziratra való felhívással egyidejűleg a perfelvételre alkalmas viszontkereset és beszámítás tekintetében felhívja a felperest az írásbeli ellenkérelem benyújtására is. A válaszirát beérkezését követően vagy a megadott határidő lejártát követően, a bíróság köteles kitűzni a perfelvételi tárgyalást. A további perfelvételi iratra, azaz az alperesnek viszontválasz benyújtására történő felhívása, – ha azt a bíróság indokoltnak tartja – az idézéssel és a válaszirát kézbesítésével együtt történik.

A Javaslat nem állapít meg törvényi határidőt a további perfelvételi iratok benyújtásával kapcsolatban, mivel ahol lehet, kerülni kívánja a szükségszerűen rugalmatlan törvényi határidőket. A bíróság a periratok, a per tárgya, a felek körülményei alapján – e törvény keretei közt – megfelelő határidőt határozhat meg a fél számára. A Javaslat a perfelvétel feszes menetrendjére, a felekkel és bírósággal szemben támasztott fokozott követelményekre és következményekre tekintettel hangsúlyosan törekszik olyan reális határidők alkalmazhatóságára, amelyek lehetővé és elvárhatóvá teszik a szükséges perceseletek tényleges teljesítését.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

A Javaslát alapján a perfelvételi tárgyalás vagy az írásbeli ellenkérelem (vizontkereset, beszámítás) beérkezése után vagy további írásbeli perfelvétel elrendelése esetén a válaszirát beérkezése után kerül sor a perfelvételi tárgyalás kitűzésére, és a felek idézésére. Ha pedig a bíróság az ellenkérelem beérkezése után további írásbeli perfelvételt rendelt el, a perfelvételi tárgyalásig elrendelheti további perfelvételi iratok benyújtását: a kereset vonatkozásában benyújtott felperesi válasziratra az alperestől viszontválaszt kérhet.

Ezen iratok benyújtására sem határoz meg a Javaslát merev törvényi határidőt, de előírja, hogy a tárgyalási határnapot úgy kell kitűzni, hogy az ügy körülményeire tekintettel megfelelő határidőt biztosíthasson, valamint a kitűzött tárgyalási határnap előtt lehetőleg az iratok megérkezessenek és kézbesíthetők legyenek.

A Javaslát a perfelvételi tárgyalás hatékony lebonyolításához feltétlenül szükségesnek tartja, hogy a fél egyrészt a perfelvételi tárgyaláson megjelenjen, másrészt olyan személy legyen jelen, aki kompetens, megfelelően felkészült ténybeli és bizonyítási kérdésekben. Ellenkező esetben a perfelvételi tárgyalás nem tudja megfelelően betölteni a szerepét, kiüresedhet és további tárgyalások tartását indukálhatja, ha például a fél képviselője nem tud ténybeli kérdésekre válaszolni vagy nem rendelkezik információval arról, hogy milyen bizonyítást tud felajánlani szükség esetén. Erre tekintettel a Javaslát elvárja a féltől és abból indul ki, hogy a fél vagy egy megfelelően informált jogi képviselőt állít ki vagy pedig személyesen, illetve egyéb az ügyben megfelelő ismeretekkel rendelkező kompetens meghatalmazott útján jelen van a tárgyaláson. Ennek érdekében a Javaslát a kötelező jogi képviselet ellenében is megengedi, hogy a jogi képviselő közreműködése mellett maga a fél vagy egyéb meghatalmazottja is hatályosan nyilatkozhat a perfelvételi tárgyaláson. A megfelelően felkészült fél vagy képviselő jelenlétét pedig azzal kívánja a Javaslát biztosítani, hogy nem engedi a tárgyalás elhalasztását olyan okból, ami az elvárható gondossággal felkészült fél vagy képviselő esetében nem lenne szükséges. Az idézésben az Általános rendelkezések Idézésre vonatkozó szabályain (tárgyalás elmulasztásának következményei) túl külön figyelemztetni kell a felet erre is.

Perfelvételi tárgyalás

A Javaslát a perfelvételi tárgyalásra valamennyi fél számára megjelenési kötelezettséget ír elő azzal, hogy szigorúan szankcionálja a tárgyalás elmulasztását. A felek megjelenése hiányában a perfelvételi tárgyalás nem tudja betölteni célját, a fél vagy felek távollétében az javarészt kiüresedik, meghiúsul. A felek eljárás-támogatási kötelezettsége, a felektől elvárt aktív, egymás és a bíróság felé együttműködőbb hozzáállása, illetve a bíróság közrehatási feladatai minden fél részvételével valósítható meg a leghatékonyabban.

A Javaslát újítja, hogy sem a felperes, sem az esetleg viszontkeresettel élő alperes számára nem tartja fenn a tárgyalás távollétében való megtartása kérelmezésének jogát, mivel az egyrészt nem egyeztethető össze a felek eljárás-támogatási kötelezettségével, másrészt meghiúsítja a perfelvételi tárgyalás funkciójának betöltését. Bármelyik vagy mindkét fél távolmaradása – különösen a perfelvételi szakban – az esetek nagy részében a hatályos Pp. alapján is szükségszerűen az eljárás elhúzódásához vezet.

A felek megjelenési fegyelme vagy annak hiánya jelentős mértékben tudja gyorsítani vagy hátráltatni az eljárást. A Javaslát újítja az is, hogy a valamennyi fél által elmulasztott perfelvételi tárgyalást az eljárás hivatalból való megszüntetésével szankcionálja. A Javaslát elvetette az eljárás szünetelését, mert az aktuálisan ugyan a per befejezését jelenti, de a gyakorlatban a szünetelés intézménye összességében a pertartam növekedésével jár. Ugyancsak elveti a Javaslát a tárgyalás elhalasztását – még esetleges pénzbírság kiszabása mellett is –, mivel az egyértelműen a felek mulasztása ellenére a per időtartamát növeli és a

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

perbeli kötelezettségeiket negligáló feleket támogatja. A tárgyalás megtartása és a perfelvétel lezárása sem célszerű, mivel a tárgyalási cselekmények „az üres tárgyaló teremnek” szólnának, a perfelvételi szakban hangsúlyos bírói közrehatást, a jogvita ténybeli és tárgyi kereteinek tisztázását, megfelelő irányba terelését, a releváns tények és bizonyítékok alapján a jogvita végleges lezárásának célját veszélyezteti.

Abban az esetben, ha a jogvita rendezése érdekében megindított eljárásban a perfelvételi tárgyaláson a felek valamelyike megjelenik, akkor perbeli pozíciójától függetlenül megilleti a jog arról dönteni, hogy a maga részéről kívánja-e az eljárás folytatását. Ilyen kérelem hiányában azonban ebben az esetben is a megszüntetés a jogkövetkezmény.

A Javaslat szerint, ha a jelenlévő fél kérelmére a tárgyalás megtartásra kerül, akkor azt úgy kell megtartani, mintha azon a mulasztó is jelen volna, mivel mulasztásával saját felelősségére önmagát zárta el attól, hogy a tárgyaláson a többi fél perbeli cselekményeit, nyilatkozatait megismerje, arra reagálhasson. A mulasztó fél ugyancsak saját felelősségére esik el a bíróság által a tárgyaláson teljesíthető perbeli cselekményektől (pl. tárgyaláson kézbesíthető iratok, a mulasztó fél felé irányuló anyagi pervezetési tevékenység). A fél mulasztása – főszabály szerint – nem tolerálható sem a felperes, sem az alperes esetében azzal, hogy a törvény a felet olyan helyzetbe hozza, mintha mulasztása nem történt volna meg és a mulasztó féllel való közlés, nyilatkozatainak beszerzése érdekében az eljárás elhúzódását eredményező lépést, azaz halasztást tegyen lehetővé, valamint a perfelvétel lezárását a mulasztás akadályozza. Összességében tehát, ha a tárgyalás megtartásra kerül valamely jelenlévő fél kérelmére, annak csak akkor van értelme, és akkor szolgálja a per előbbre vitelét, ha mindaz megtörténik, ami valamennyi fél jelenléte esetén megtörténhet és a mulasztás mindezek hatályosulását nem gátolja. Az eljárási szabályoknak ösztönöznie kell a feleket a megfelelő eljárási gondosság tanúsítására és a saját ügyük viteléért a felelősség vállalására.

A Javaslat a tárgyaláson a felek számbavételével, a tárgyalás elmulasztottságának megállapításával kapcsolatos szabályokat „A perfelvételi és érdemi tárgyalásra vonatkozó közös rendelkezéseknél” tartalmazza.

A perfelvételi tárgyalás tartalmát illetően a Javaslat arra épít, hogy az írásbeli előkészítés alapján és a bíróság esetleges közrehatása eredményeként ideális esetben az első tárgyalásra a jogvita előkészítésre kerül minden perbeli szereplő számára. A perfelvételi tárgyalás így már nem azzal telik, hogy ott előadásra és a bíróság által jegyzőkönyvezésre kerüljenek mindkét oldal jog- és tényállításai, a tagadások, kérelmek, az okiratok, a bizonyítékok, vagyis nem a kereset és azzal szembeni védekezés előadása történik. A perfelvételi tárgyalás célja, hogy mindezeknek minden perbeli szereplő általi ismeretében a pert megalapítsa, azaz a perbe vitt és előkészített jogvita ténybeli és jogi alapja véglegeződjön, valamint a tárgyalás érdemi (bizonyítási) részének iránya és tartalma ugyancsak véglegesen kialakításra és rögzítésre kerüljön.

A perfelvételi tárgyalás tehát már azzal kezdődik, hogy a bíróság összegzi az írásbeli perfelvétel eredménye alapján a jogvita szempontjából lényeges perfelvételi nyilatkozatokat. Ez az anyagi pervezetés egyik lényeges megnyilvánulási formája és lehetősége, mivel a felek ebből megismerhetik, hogy a bíróság miként és miben látja jogvitájukat. A perfelvételi tárgyalás a szóbeliség előnyét is kiaknázhhatja az esetleg még egyértelműsítésre szoruló, hiányzó körülmények tisztázási lehetőségével, az azonnali reagálási lehetőséggel, így a félreértések, félreértelmezések lehetősége kizárható, a bíróság meggyőződhet arról, hogy helyesen értelmezi a felek nyilatkozatait, jogérvényesítési szándékát. Ezt szolgálja a felek észrevételezési lehetősége is.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

Ha a bíróság a válaszirát, illetve a viszontválasz benyújtását korábban mellőzte, vagy az idő hiányában a tárgyaláson került kézbesítésre, illetve a korábban kézbesített iratra vonatkozó észrevételezési határidő még nem telt le, a felek a tárgyaláson teszik meg az ezekre vonatkozó előírásoknak megfelelő tartalmú nyilatkozataikat. Az írásbeli perfelvétel eredményéhez képest a tárgyaláson további perfelvételi nyilatkozatok tehetők.

Ezen túlmenően minden peres fél egyidejű jelenléte a tárgyaláson a leghatékonyabb és legcélszerűbb módja a bíróság anyagi pervezetéssel kapcsolatos feladatai ellátásának, az előkészítő iratokból kitűnő jogvita végleges kereteinek bírói közreműködéssel való tisztázásának, a szükséges bizonyítás megvitatásának és az erről szóló esetlegesen szükséges tájékoztatás nyújtásának. A bíróság szükség esetén a jogvita ténybeli és jogi, valamint bizonyítási kereteinek a meghatározása és ezekre vonatkozó végleges nyilatkozatok megtétele érdekében az anyagi pervezetés eszközei mellett lehetőséget biztosít az ügynek a felekkel való megvitatására.

A perfelvételi tárgyalás fentiek szerinti programjából is következően és a hatékonysága érdekében, a perfelvétel lezárhatóságához feltétlenül szükséges, hogy valamennyi peres fél megfelelően felkészült legyen és a tárgyaláson felmerülő körülményekre is reagálni tudjon. A Javaslat célja, hogy lehetőleg ne legyen szükség egy esetleges további perfelvételi tárgyalásra, vagy további írásbeli előkészítésre, hogy a fél az ellenfél által vagy a bíróság által az anyagi pervezetés körében tárgyaláson felhozottakra akár ténybeli, akár jogi, akár bizonyítási kérdésről van szó, lehetőleg azonnal tudjon nyilatkozni. A fél képviselője, különösen jogi képviselője alapvetően a fél szócsöve abban az értelemben, hogy a fél igényeit közvetíti, mégis maga a fél az igény anyagi jogi jogosultja (vagy kötelezettje), a fél részéről ismert tényanyag teljes körű birtokában is ő van, a bizonyítási lehetőségeit is ő ismeri. A bíróság anyagi pervezetésének címzettje is a fél, a kérdésekre, felhívásokra, tájékoztatásokra is sok esetben csak a fél tud reagálni.

Ezért a Javaslat elvárja, hogy a perfelvételi tárgyaláson olyan személy legyen jelen, aki kompetens, megfelelően felkészült ténybeli és bizonyítási kérdésekben. Ellenkező esetben a perfelvételi tárgyalás nem tudja megfelelően betölteni a szerepét és további tárgyalások tartását indukálhatja, ha a fél képviselője nem tud ténybeli kérdésekre válaszolni vagy nem rendelkezik információval arról, hogy milyen bizonyítást tud felajánlani szükség esetén. Erre tekintettel a Javaslat abból indul ki, hogy a fél vagy egy megfelelően informált jogi képviselőt állít ki vagy pedig személyesen, illetve egyéb az ügyben megfelelő ismeretekkel rendelkező kompetens meghatalmazott útján jelen van a tárgyaláson. Ennek érdekében a Javaslat a kötelező jogi képviselő ellenében is megengedi, hogy a jogi képviselő közreműködése mellett maga a fél vagy egyéb meghatalmazottja is hatályosan nyilatkozhat a perfelvételi tárgyaláson. Lehetővé válik tehát, hogy a jogi képviselő mellett maga a fél, vagy helyette állított személyes meghatalmazott működjön közre ténybeli és bizonyítási kérdésekben mintegy a képviselő segítőjeként. A megfelelően felkészült fél vagy képviselő jelenlétét pedig azzal kívánja a Javaslat biztosítani, hogy nem engedi a tárgyalás elhalasztását olyan okból, ami az elvárható gondossággal felkészült fél vagy képviselő esetében nem lenne szükséges.

A Javaslat szerinti permenetrend alapján az ügyek jelentős részében egyetlen perfelvételi tárgyalás elegendő lesz a per választóvonalának meghúzására (percezúra) és akár azonnal a perfelvételi tárgyaláson vagy legkésőbb a következő tárgyaláson már áttérhet a bíróság az érdemi tárgyalási szakra és érdemi bizonyítást folytathat. Valamennyi a perfelvételi tárgyalást követő tárgyalás tehát kizárólag az ügy érdemi eldöntéséhez szükséges bizonyítás lefolytatásával telik, a bizonyítást nem töredezi szét, nyújtja el a jogvita tartalmának, tárgyának előkészítésére, megvitatására vonatkozó perceselexmények, előkészítő iratok beékelődése.

Az ügyek egyedi sajátosságai, az eljárás menet közbeni alakulása folytán adódhatnak olyan helyzetek, amikor a perfelvételi tárgyaláson nem zárható le a perfelvételi szak, ezért a Javaslat nem ragaszkodik mereven a kitűzött ideális célhoz, a perfelvétel egyetlen tárgyaláson való lezárásához. A Javaslat azonban az indokolatlan halasztások meggátolása érdekében a perfelvétel folytatásnak elrendelését kivételessé teszi és feltételekhez köti. A perfelvételi tárgyalás elhalaszthatóságának esetei szűkre szabottak.

A tárgyalást elmulasztó fél érdekében kizárólag akkor lehet halasztani, ha a jelenlévő felperes a keresettel érvényesíteni kívánt jogot, az igénye anyagi jogi jogalapját, a kereset fajtáját módosítja vagy a kereseti követelés összegét felemeli, illetve ha jelenlévő alperes új anyagi jogi kifogást terjeszt elő. Ebben az esetben ugyanis a másik féllel való közlés elmaradása már garanciális aggályokat vet fel.

A tárgyaláson jelenlévő felek érdekében való halasztásra olyan okokat határoz meg a Javaslat, amikor a perfelvételi tárgyaláson a felek önhibáján kívüli körülmények folytán a perbevitt valamennyi igény ténybeli, jogi és bizonyítási kereteinek tisztázása és véglegesítése részben vagy egészben nem lehetséges. Ebbe a körbe tartozik például az az eset, ha a fél olyan lényegesen megváltoztatta jogállítását, hogy az arra vonatkozó nyilatkozatok tárgyaláson történő előterjesztése a megfelelően felkészült féltől nem várható el. Ugyancsak a tárgyalás elhalasztása szükséges, ha a fél önhibáján kívül nem tudja a tárgyaláson teljes körűen megtenni a szükséges nyilatkozatot, mert például a tárgyaláson előterjesztett utólag lejárt beszámításra nem tud nyilatkozni, vagy valamelyik fél indítványára a bíróság által beszerzett irat a tárgyaláson kerül közlésre, esetleg az ellenfél a tárgyaláson csatol jelentős terjedelmű bizonyítékot, magánszakvéleményt. Ebbe a körbe tartoznak a fél vagy a bíróság működésében, körülményeiben felmerülő akadályok (például tűzriadó). Mindezekén túl a perfelvétel lezárásának több eljárásjogi akadálya is lehet, például a tárgyaláson történt keresetkiterjesztés új alperesre vagy új felperes perbelépése, vagy perfelvétel megkezdésére még nem alkalmas perbevitt egyéb igény, hiánypótlás alatt álló vagy jogerősen még vissza nem utasított viszontkereset, beszámítás. A Javaslat kizárja azonban a tárgyalás elhalaszthatóságát olyan ok miatt, ami az elvárható gondossággal felkészült fél vagy képviselő esetében nem lenne szükséges.

A Javaslat előírja, hogy a halasztáskor meg kell jelölni a halasztás okát, nyomban ki kell tűzni az új határnapot, valamint a bíróság rendelkezik a további perfelvételi lépésekről. E körben felhívhat a perfelvételi iratok fajtái közül előkészítő irat benyújtására. A perfelvételre utóbb alkalmassá vált viszontkereset vagy beszámítás vonatkozásban felhívható a fél írásban ellenkérelem vagy a viszontkeresettel szembeni beszámítás, beszámítással szembeni ellenbeszámítás írásbeli előterjesztésére.

A folytatódó perfelvételi tárgyalásra mindenben a perfelvételi tárgyalás szabályait rendeli alkalmaznia a Javaslat.

Perfelvétel lezárása tárgyaláson

A perfelvétel lezárásra akkor kerül sor, ha a felek megtették végleges perfelvételi nyilatkozataikat, de legalábbis erre a lehetőségük megvolt. A perfelvétel lezárásához kapcsolódó joghatások folytán a bíróság a berekesztéshez hasonlóan figyelmezteti a feleket, hogy a perfelvételt le kívánja zárni. A perfelvételt lezárása a bíróság alakszerű végzésével történik, amely nem fellebbezhető.

A perfelvételi iratokból és a tárgyaláson történekből ekkor válik teljes körűen kialakulttá a jogvita a feleknek és a bíróságnak, de még az érdemi bizonyítás nem kezdődött meg, így ez a

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

legalkalmasabb időpont és helyzet arra, hogy a bíróság megkísérelje a felek közt egyezség létrehozását, vagy közvetítő igénybevétele felé próbálja őket terelni. Egyezség hiányában, de megállapodási szándék és hajlandóság esetében a szünetelés mellett a folyamatban lévő peres eljáráshoz kapcsolódóan a felek a bírósági közvetítés intézményét vagy a közvetítést is igénybe vehetik. Egyezség létrejötte esetén pedig annak bírósági jóváhagyását kérhetik a perben, így akár piaci, akár bírósági közvetítőhöz fordultak, a megállapodás kikényszeríthetősége is megteremtésre került.

Egyezség vagy közvetítőhöz fordulás érdekében történő szünetelés hiányában a Javaslat lehetővé teszi, hogy a tárgyalás akár az első perfelvételi tárgyalás napján átforduljon érdemi tárgyalásba és az is megtartható. Amennyiben bizonyításra nincs szükség, vagy a bizonyítási eszközök rendelkezésre állnak és a szükséges bizonyítás is lefolytatható, az ítélet meghozatalának is helye van.

A perfelvételi tárgyalás mellőzésével történő perfelvétel

A Javaslat az ügyek különbözősége, az eljárás menet közbeni alakulása folytán nem kívánja mereven, eltérést nem engedő módon megszabni a perfelvételi szak egyes lépéseit. Előfordulhatnak olyan ügyek, ahol egyáltalán nincs szükség a perfelvételi tárgyalásra, vagy további írásbeli perfelvételre, mivel a jogvita kifejezetten egyszerű (pl. a kereset teljesen alátámasztott, a védekezés pedig alkalmatlan) vagy egyértelműen megfelelően előkészítésre került írásban (pl. a felek a perindítás előtt a jogkérdésben fennálló álláspontjukat részletesen megvitatták, ezekre nyilatkoztak), de ez az útvonal követhető akkor is, ha az alperes a keresetet elismerte. Erre az esetre viszont szabályozza a Javaslat a perfelvétel programjának tárgyaláson kívüli lebonyolítását, melyet előzetes figyelmeztetéshez köt és lehetővé teszi a felek számára tárgyalás tartásának kérését.

A perfelvétel iratai

A Javaslat a perfelvételi szakban a perfelvételi nyilatkozatok előadására és megvitatására a szóbeliség és az írásbeliség útját vegyesen alkalmazza, mivel az ügyek és az ügyfelek különbözősége folytán nem indokolt mereven csak a szóbeliség vagy csak az írásbeliség eszközét igénybe venni. A Javaslat újítása a perfelvételi tárgyalás írásbeli előkészítése azzal, hogy az írásbeli előkészítés mértékéről a bíróság az ügy konkrét sajátosságaihoz igazodóan határozhat, de a perfelvételi tárgyalás írásbeli előkészítése legfeljebb két felperesi és két alperesi íratkörre (keresetlevél – ellenkérelem, válaszirat – viszontválasz) korlátozott. Az írásbeli előkészítés keretében kötelezően benyújtandó, illetve a bíróság felhívására benyújtható perfelvételi iratok tartalmát a Javaslat meghatározza. A Javaslat ezzel az írásbeli perfelvétel egyes lépéseiben is segíti a perbeli szereplőket kötelezettségeik teljesítésében, mert konkrétan meghatározza az egyes lépéseknél teljesítendő és elvárt percselekményeket. Ez egyben hozzájárul a perfelvételi szak mulasztásainak meghatározhatóságához, és szankcionálhatóságához. Egységesíti a beadványokkal szembeni tartalmi követelményeket, ezzel is azok minél teljesebb körű elkészítését, valamint átláthatóságát és feldolgozhatóságát elősegítve.

Az írásbeli ellenkérelem tartalma és mellékletei

A hatályos Pp.-nek az ellenkérelemre vonatkozó 139. §-a az ellenkérelem előterjesztésére alakilag a szóbeliséget írja elő, tartalmi követelményeit pedig csak nagyvonalakban szabályozza.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

A Javaslát lényeges újítása, hogy minden ügyben kötelezővé teszi az ellenkérelem előzetes írásbeli előterjesztését, meghatározza tartalmi elemeit. Azzal, hogy az alperes az ellenkérelmét, nem szóban és nem az első tárgyaláson terjeszti elő, a Javaslát azt kívánja elérni, hogy a perfelvételi tárgyalás ne a kereset, ellenkérelem (esetleges ellenkövetelés: viszontkereset, beszámítás) előadásával teljen, az ellenfélnek és a bíróságnak ezeket ne ott kelljen megismerni, értékelni és arra azonnal reagálni. A hatályos szabályozás gyakorlati tapasztalatai azt mutatják, hogy e rendszerben a megfelelő felkészülési idő biztosítása érdekében gyakran érdemi előrelépés nélkül elhalasztásra kerül az első tárgyalás. A Javaslát szerinti változtatás célja, hogy a perfelvételi tárgyalásra legalább az ellenkérelem – az esetleges viszontkereset, beszámítás esetén az is –, az írásbeli előkészítés eredményeként ismert legyen, ezáltal a perfelvételi tárgyalás a jogvita tartalmának és kereteinek tisztázására szolgáljon.

Az ellenkérelem tartalmát illetően a jogvita elbírálásához nemcsak az alapvető fontosságú, hogy milyen tény- vagy jogállításokat vitat az alperes, hanem az is, hogy milyen okból vitatja. A vitatott tény és jogállítások tekintetében meg kell tudni, hogy melyek az ezzel szembeni alperesi tény- és jogállítások. Gyakori, hogy a per tulajdonképpen nem a felperes tény és jogállításairól szól, hanem az alperes védekezéséről, ahol az alperesnek van tény- és jogállítási kötelezettsége. Például az alperes állítja a szerződés érvénytelenségét a szerződés (nem vitatott) teljesítésére irányuló követeléssel szemben, vagy törvényi vélelemmel szemben neki van tényelőadási és bizonyítási kötelezettsége, avagy ő állítja a szerződés későbbi (szóbeli) valamilyen tartalmú módosítását.

A Javaslát e szempontokra is tekintettel, de különösen a perfelvétel hatékony és koncentrált menetének biztosítása érdekében az ellenkérelmet, mint a keresetlevél ellenpárját kezeli és a keresetlevélhez hasonló, annak tartalmához és tagolásához igazodó követelményeket ír elő az ellenkérelemre.

Az ellenkérelem bevezető részében az alperes köteles feltüntetni a felperes által nem ismert és ezáltal fel nem tüntetett saját azonosító adatait.

Az ellenkérelem érdemi részében az alperes védekezése kétirányú is lehet. A Javaslát fenntartja, hogy ellenkérelemnek tekintendő az eljárás megszüntetésére irányuló alaki védekezés és a keresettel szembeni érdemi védekezés, ugyanakkor külön kezeli az ellenkövetelés érvényesítésének mindkét formáját (viszontkereset, beszámítás).

A Javaslát az ellenkérelem alaki védekezésre irányuló része tekintetében meghatározza az előterjesztendő ténybeli és jogi hivatkozások, illetve bizonyítékok körét.

Az érdemi védekezés vonatkozásában ellenkérelem jellegéből fakadó eltérésekkel a keresetlevél tartalmi tagolásához igazodva határozza meg a Javaslát a tartalmi követelményeket azzal, hogy itt is kötelező keresethalmazat esetén valamennyi keresetre a nyilatkozatokat előterjeszteni.

A félnek egyértelmű nyilatkozatot kell tenni a vele szemben keresetben, viszontkeresetben vagy beszámításban támasztott igény vagy valamely részének vitatása, valamint az ellenfél által felhozott valamennyi tény vitatása tárgyában.

Meg kell jelölnie, hogy ezeket milyen okból vitatja, és elő kell adnia az ellenfél tényállításait cáfoló, módosító vagy kiegészítő saját tényállításait.

A Javaslát az ellenkérelem vonatkozásában is előírja a szükséges jogi indokolást, azaz a támasztott igény ténybeli vagy jogi szempontból való alaptalanságának levezetésére szolgáló jogi érvelést.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

A Javaslát az ellenfél által felajánlott bizonyítás értékelésére vonatkozó nyilatkozatokat is az ellenkérelem részévé teszi. A fél már itt felhozhatja a jogellenes bizonyíték felhasználásával vagy bizonyítási szükséghelyzet fennállásával kapcsolatos hivatkozásait.

A Javaslát lényeges újítása, hogy az ellenkérelemmel kapcsolatban elvárás az érvényesíteni kívánt joggal szembeni anyagi jogi kifogások előterjesztése, már az ellenkérelemben.

Az érvényesített jog fennállását kizáró, érvényesíthetőségét megszüntető vagy gátló anyagi jogi kifogás (semmisségen vagy megtámadáson alapuló érvénytelenségi kifogás, szavatossági kifogás, elévülési kifogás, kivéve a beszámítási kifogás) olyan, a fél által perbevitt anyagi jogi hivatkozás, amely jellege folytán a keresetlevélhez hasonló módon megköveteli annak anyagi jogi jogalapjának és ténybeli alapjának előadását ahhoz, hogy az érdemben elbírálnak legyen.

A Javaslát azért emeli ki külön az érdemi védekezésnek ezt a formáját, és határozza meg alapvető kellékeit, mivel a gyakorlati tapasztalatok szerint az anyagi jogi kifogás indokolatlan késedelmes, illetve hiányos előterjesztése egyrészt gyakran visszaélészerű, másrészt ezek megvitatása és elbírálása többnyire nagyobb terjedelmű peranyaggal jár, és a per elhúzódására vezethet. Kiemelendő, hogy a Javaslát az anyagi jogi kifogások közül a beszámítási kifogást külön és önállóan kezeli.

A Javaslát az ellenkérelemmel szemben is megköveteli, hogy ahhoz a hivatkozott tények bizonyítékai megjelölésre, a bizonyítási indítványok a szükséges adatokkal együtt előterjesztésre kerüljenek.

Az ellenkérelem záró részére vonatkozó előírások közül kiemelendő, hogy törvényi kötelezettséget teremt az ellenfél által tett felhívásnak megfelelő nyilatkozat megtételére, bizonyíték csatolására, vagy ezek hiányában megtagadásának indokolására. Egyben az ellenkérelmet előterjesztő fél számára is lehetővé teszi hasonló tartalmú felhívás intézését a közvetlen kommunikáció érdekében. A mellékletek előterjesztésére a keresetlevélre irányadó szabályozást alkalmaz a Javaslát.

Válaszirat

A Javaslát újítása – a bíróság döntésétől függően elrendelhető – a további írásbeli előkészítés következő lépésének szánt válaszirat (és az azt követő alperesi viszontválasz), ami a kifejezésből is kitűnően kettős célt szolgál. Egyrészt a Javaslát a két alapirat (keresetlevél – ellenkérelem) után sem engedi szabadjára az eljárás folyását és irányát, hanem a perkoncentráció elvének érvényesülése érdekében, a perhatékonyság rendszerszintű megvalósításának eszközeként meghatározza a felektől elvárt perbeli cselekmények további sorát és azok tartalmát. Másrészt ezzel segíti és egyértelművé teszi a felek számára, hogy milyen kötelezettség terheli őket a perkoncentráció biztosítása terén, a jogvita ténybeli, jogi és bizonyítási keretei tisztázása körében, vagyis a feleknek a per előbbre vitelének elősegítésére irányuló kötelezettségük teljesítésében.

A Javaslát ezzel az eljárás e fázisában azt kívánja elérni, hogy az ne rekedjen meg a két alapiratból megismert álláspontok kölcsönös ismételésénél, illetve az azokkal szembeni ellenvetések és további ellenvetések ne az eljárás során széthúzódva, rendszertelenül, összhang nélkül, egymás iratait kerülve jelenjenek meg. Ehelyett a feleket arra irányítja, hogy az eljárásban lehetőleg egy helyre koncentrálódjon az ellenvetések előadása, az ellentétek megvitatása és az lehetőleg valamennyi releváns körülményre itt történjen meg. Ezért a cél, hogy a felek a két alapirat alapján körvonalazódott ellentétekre reagáljanak, azaz az alperesi ellenkérelemben felhozott összes ellenvetésre adjon feleletet (választ) a felperes, majd pedig ezekre feleljen meg az alperes (viszontválasz).

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

A Javaslát nem teszi kötelezővé az alperesi ellenkérelemre válaszirát benyújtását, hanem a bíróság döntésére bízta, hogy a keresetből és az ellenkérelemből körvonalazódott jogvita ténybeli és jogi összetettsége, bonyolultsága folytán szükségesnek mutatkozik-e további írásbeli előkészítés, illetve a felek körülményei folytán az célszerű-e (pl. jogi képviselőt, a fél írásbeli kifejezőképessége). A válasziratra való felhívással a bíróság az anyagi pervezetés eszközeivel irányíthatja a perfelvételi nyilatkozatok megfelelő és teljes körű előterjesztését.

A válaszirát nem csak a felperesi keresettel szembeni ellenkérelemre, hanem az alperesi viszontkeresettel, illetve beszámítással szemben felperes által benyújtott ellenkérelemre is bekérhető, ha a bíróság a további írásbeli előkészítést elrendelte.

Az ellenkérelemre a felperes által benyújtandó válaszirát tartalmát tekintve a keresettel szembeni védekezésben felhozottakról való tételes nyilatkozatokat, valamint mindezekhez képest a kereset változatlan fenntartásáról vagy módosításáról, kiegészítéséről szóló nyilatkozatot, illetve az annak megalapozására vonatkozó esetleges további hivatkozások előterjesztését tartalmazza.

A válaszirátban tehát az alperesi védekezéstől és a bíróság felhívásától függően a következőkre kell kitérni:

- a) Az ellenkérelemben esetlegesen felhozott permegszüntetésre irányuló pergátló vagy anyagi jogi kifogás alapjául, valamint az ellenkérelem alapjául felhozott tényekről azok vitatására vagy beismerésére vonatkozó nyilatkozatok előadása.
- b) Meg kell jelölni, hogy e tények vitatásának mi az oka és elő kell adni az ellenfél tényállításait cáfoló, módosító vagy kiegészítő esetleges további saját tényállításokat
- c) Elő kell adni azt az esetleges jogi érvelést, ami a pergátló kifogás vagy anyagi jogi kifogás alaptalanságát igazolja, valamint az ellenkérelemben felhozott jogi érvelés cáfolatát.
- d) Az ellenkérelemben a bizonyítékok alkalmatlanságára irányuló hivatkozások esetén elő kell adni a bizonyítékok értékelésnek cáfolatára szolgáló nyilatkozatokat.
- e) Elő kell terjesztetni az ellenkérelemben felhozott új és vitatott tények cáfolatára, illetve a válaszirátban felhozott új tény alátámasztásra irányuló bizonyítékokat és bizonyítási indítványokat.
- f) Elő kell terjesztetni az ellenfél felhívására tett nyilatkozatok vagy bizonyítékot, ennek elmaradása esetén indokait.
- g) Elő kell terjesztetni a bíróság anyagi pervezetési cselekményeire tekintettel szükséges egyéb nyilatkozatokat.
- h) Mellékelni kell továbbá a válasziráthoz a hivatkozott tényekre rendelkezésre álló további bizonyítékokat.

A Javaslát külön kiemeli, hogy ha a fél az ellenkérelemre tekintettel keresetet (viszontkeresetet, beszámítást) kíván változtatni, azt válaszirátában köteles feltüntetni.

Mindezek mellett a fél külön felhívás nélkül is tehet egyéb perfelvételi nyilatkozatot, valamint ismét felhívást intézhet a másik félhez. A fél eljárás-támogatási kötelezettségéből következik, hogy maga a fél is köteles előmozdítani az eljárás hatékony és koncentrált előre menetelét, ezért felhozhatja mindazon perfelvételi nyilatkozatát, amelyre a bíróság külön nem hívta fel.

Viszontválasz

A viszontválasz a további (második iratváltásos) írásbeli előkészítés elrendelése esetén a kereset vonatkozásában kérhető az alperestől. A keresettel kapcsolatban az alperes által benyújtandó viszontválasz tartalmát tekintve az alperesi védekezéssel szemben a felperes válaszirátában felhozott ellenvetésekre való tételes nyilatkozatait, valamint az alperesi

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

védekezés változatlan fenntartásáról vagy esetleges módosításáról, kiegészítéséről szóló nyilatkozatot, illetve annak megalapozására vonatkozó esetleges további hivatkozások előterjesztését tartalmazza.

A viszontválaszban tehát a felperes válaszából és alperesi védekezéstől, valamint a bíróság felhívásából függően a következőkre kell kitérni:

- a) Az alperesi ellenkérelemre a felperes válasziratában felhozott újabb tények vitatására vagy beismérésére vonatkozó nyilatkozatot kell tenni.
- b) Meg kell jelölni, hogy e tények vitatásának mi az oka és elő kell adni azokat az ellenkérelemben fel nem tüntetett további tényeket, amely a válasziratban felperes által felhozott tényeket cáfolják, módosítják vagy kiegészítik.
- c) Elő kell adni azt az esetleges jogi érvelést, ami válasziratban felperes által felhozott jogi érvelés cáfolja.
- d) Elő kell terjeszteni a felperes válasziratában felhozott új és vitatott tények cáfolatára, illetve a viszontválasziratban alperes által felhozott új tény alátámasztásra irányuló bizonyítékokat és bizonyítási indítványokat.
- e) Elő kell terjeszteni az ellenfél felhívására tett nyilatkozatok vagy bizonyítékot, ennek elmaradása esetén indokait.
- f) Elő kell terjeszteni a bíróság anyagi pervezetési cselekményeire tekintettel szükséges egyéb nyilatkozatokat.
- g) Mellékelni kell továbbá a viszontválaszhoz a hivatkozott tényekre rendelkezésre álló további bizonyítékokat.

A Javaslát külön kiemeli, hogy ha a fél a válasziratra tekintettel ellenkérelmét meg kívánja változtatni, azt viszontválaszában köteles feltüntetni.

Mindezek mellett a fél – eljárás-támogatási kötelezettségével összhangban – külön felhívás nélkül is tehet egyéb perfelvételi nyilatkozatot, valamint ismét felhívást intézhet a másik félhez.

Előkészítő irat és perfelvételi iratok kézbesítése

A Javaslát a bírósággal szemben is fokozott elvárást támaszt a jogvita tárgyának tisztázásában való aktív közreműködés útján. Ennek egyik eszközeként szabályozza a bíróság anyagi pervezetési feladatait és jogosultságait. Erre is tekintettel a per menetének a bíróság által való irányítása, a hatékony perszervezés érdekében a perfelvételi nyilatkozatok, azaz a kereset és ellenkérelem érdemi része vonatkozásában lehetővé teszi a perfelvételi szak során (pl. a perfelvételi tárgyalás elhalasztása esetén) a szükségesnek tartott körben további írásbeli előkészítő irat benyújtására való felhívást, a felek számára pedig kötelezővé teszi ennek teljesítését. A Javaslát ugyanakkor a perfelvételi szak során tárgyaláson vagy tárgyaláson kívül a felek számára perfelvételi irat, azaz a kereset és ellenkérelem érdemére vonatkozó beadvány csatolását alapvetően csak a bíróság felhívására teszi lehetővé. Ez meggátolja, hogy a felek tetszőleges időpontban és mennyiségben, tárgyaláson, közvetlenül tárgyalás előtt benyújtott irataikkal a perfelvételt menetét felborítsák, széttöredezzék, az aktuális lépést megghiúsítsák, a bíróság perszervezését és irányítását, az eljárás kiszámíthatóságát akadályozzák. Egyben rászorításra kerülnek ezzel a felek arra is, hogy megfelelő időben és tartalommal, kellő gondossággal nyújtsák be perfelvételi nyilatkozataikat tartalmazó irataikat. Ez azzal is jár, hogy jelentősen csökkenhet – különösen a korábbi nyilatkozatokat csupán ismételtető, új elemet nem vagy alig tartalmazó, illetve visszaélésszerű „iratbombázások” folytán előálló – periratok mennyisége, ami mind az ellenfél, mind a bíróság számára idő- és költséghatékonyságot növelő körülmény.

Ugyancsak az átláthatóbb és a bíróság irányításával zajló permenetet szolgálja a Javaslat azon előírása, hogy az eljárás egy adott lépésénél a különböző tárgyú, fajtájú perfelvételi iratokat egyidejűleg, de külön-külön beadványban rendeli előterjeszteni. Az alperes tehát például külön beadványban terjeszti elő, de a Javaslatnak a Perfelvétel meneténél szereplő előírása szerint egyidejűleg az írásbeli ellenkérelmét, a viszontkereset-levelét és beszámítást tartalmazó iratát. A perben alapvetően többnyire ugyan párhuzamosan, de általában külön szálon fut a beszámítás, viszontkereset tárgyalása.

A keresettel szembeni ellenkérelem egy már a bíróság által befogadott jogvitában kerül előterjesztésre, amelyhez képest időben később indul és így más fázisban tart a beszámítással, viszontkeresettel alperes által kezdeményezett jogvita. A beszámítás, viszontkereset lehet hiányos, kerülhet hivatalból visszautasításra, megvitatása időben más fázisban tart. Amikor ezek az ellenkérelemmel egy beadványban kerülnek előterjesztésre, szükségszerűen a például tárgyalásra még alkalmatlan vagy hiányos beszámítást, viszontkeresetet is a bíróság kézbesíti az ellenkérelemmel. Ezzel szükségtelenül bonyolódik, érdemében a bíróság által nem irányítottá válik az eljárás. A felek és a bíróság számára is előnyösebb, átláthatóbb, ha az ellenkövetelések megvitatása egyidejűleg érkező, de külön beadványokban történik.

Perfelvétel viszontkereset illetve beszámítás esetén

A viszontkereset

A Javaslat a hatályos Pp. hiányosságait pótolva az alperes viszontkeresetét szándékosan önálló eljárásjogi jogintézményként kezeli, melynek érdekében bevezeti a viszontkereset-level fogalmát. Külön és részletesebben szabályozza a vele szemben támasztott alaki, tartalmi követelményeket, korlátokat és a visszautasítását, továbbá egy generális utaló szabállyal a keresetre vonatkozó rendelkezések megfelelő alkalmazását írja elő. A Javaslat a viszontkereset előterjesztésére és tárgyalására a keresetlevéllel és a kereset tárgyalásával lényegében azonos szabályozást tartalmaz, mivel úgy tekinti, hogy a viszontkeresetet tartalmazó viszontkereset-levellel az alperes viszont-per-t indít. Ennek megfelelően a Javaslat lényeges változtatása, hogy viszontkeresetet az alperes nem szóban az első tárgyaláson adja elő, hanem a keresettel egyezően, csak írásban lehet előterjeszteni és időbeli korlátként az ellenkérelemre nyitva álló határidő került meghatározásra.

A kereset vonatkozásában elvárás jogi képviselő nélkül eljáró félnél is, hogy írásban (keresetlevélben) terjessze elő keresetét, ami megkövetelhető az ellenkövetelést érvényesítő alperestől is. A viszontkereset előterjesztésre szolgáló perfelvételi irat tartalmi követelményeire a keresetlevélre vonatkozó szabályokat rendeli alkalmazni a Javaslat.

A Javaslat a viszontkereset előterjeszthetőségét mind időben, mind érdemben és eljárásjogilag a hatályos szabályozásnál szigorúbban állapítja meg. A viszontkeresetnek a per legelején és az ellenkérelemmel való egyidejű előterjesztésére vonatkozó előírás azért indokolt, mert a viszontkereset későbbi időpontban (pl. szóban, perfelvételi tárgyaláson) való előterjesztésének megengedése a Javaslat szerinti feszes menetrendbe foglalt perfelvételi szakot felborítaná, szükségtelenül elnyújthatja, ezáltal a perkoncentráció elvének érvényesülését gátolná. A keresetlevéllel szembeni szigorúbb követelmények, a felek eljárás-támogatási kötelezettsége folytán reálisan elvárható, hogy a per megindulását követően mihamarabb eldöntse az alperes, hogy mivel kíván védekezni, kíván-e ellenkövetelést akár viszontkereset, akár beszámítás útján érvényesíteni a perben. A felperes által saját jogai védelmében indított per ésszerű időn belül történő befejezését szolgálja az előterjeszthető viszontkereset tárgyának a keresettel azonos vagy attól függő jogviszonyra való korlátozása. Az alperes a más jogviszonyból eredő

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

igényét csak beszámíthatóság esetén beszámítás útján érvényesítheti, a keresettel össze nem függő egyéb jogviszonyból fakadó egyéb igényét pedig a Javaslat külön perre utalja.

A Javaslat kizárja – a vagyoni jogi perek kivételével – a járásbírói hatáskörbe vagy a más bíróság kizárólagos illetékességébe tartozó vagyoni jogi viszontkereset előterjesztését a jogalkotónak a bíróságok közötti ügy- és munkateher elosztási szándékainak megóvása és felborulásának megakadályozás érdekében. A beszámításhoz sajátos eljárásjogi jellege folytán perindítási joghatások nem fűződnek, ezért a gyakorlat nem tekinti akadálnak olyan tárgyakban viszontkereset előterjesztését, amelyet az alperes más perben a felperes követelésével szemben beszámításként már előterjesztett. A Javaslat a perelhúzási célzatú igényérvényesítés megakadályozása érdekében, valamint az ugyanazon tárgyakban több bíróság előtt folyó párhuzamos eljárások elkerülése érdekében ezt kizárja.

A Javaslat önállóan szabályozza a viszontkereset-levelet hivatalból történő visszautasítását, amelynek négy esetkörbe tartozó okát határozza meg. Visszautasítási oknak nevesíti a hatályos Pp.-ből hiányzó azon esetet, ha az nem felel meg előterjeszthezősége vonatkozó feltételeknek (pl. keresettel össze nem függő jogviszonyból ered) vagy azt törvény kizárja. Emellett a keresetlevelettel azonos módon kezeli, amikor a kötelező tartalmi elemek hiánya folytán vagy a keresetlevelet általános visszautasítási okai valamelyikének folytán nem fogadható be a viszontkereset. A Javaslat kizárja – a keresetleveletre vonatkozó szabállyal egyezően és azonos indokokból – a részbeni visszautasítás lehetőségét, valamint a végzéssel szemben külön fellebbezést biztosít. A keresetleveletől eltérően azonban a keresetlevelet beadásának joghatásai fenntartására biztosított határidőt rövidebben állapítja meg, ezzel a per elhúzásának minél kisebb teret engedve.

A Javaslat újítása, hogy a viszontkeresettel szemben is kötelezővé teszi ellenkérelem benyújtását és a keresethez hasonlóan az ellenkérelem elmulasztása esetén tárgyaláson kívül is – hivatalból – bírósági meghagyás kibocsátását. Ellenkérelem hiányában ugyanis nincs a felek között jogvita, ezért szükségtelen perelőkészítés és perfelvételi tárgyalás. A Javaslat ezzel is kifejezi, hogy a hatályos szabályozáshoz képest önállóan és az egyenlő bánásmód, fegyveregyenlőség elvére tekintettel a keresethez hasonlóan kezeli.

A beszámítás

A beszámítás „kétarcú” jogintézmény: egyrészt anyagi jogi, másrészt eljárásjogi. A beszámítás perben való elbírálása és elbírálhatósága lényegét tekintve semmiben nem különbözik a keresettel vagy viszontkeresettel érvényesített anyagi jogi igénytől. A beszámítás alaposságáról való döntéshez ugyanúgy szükség van ténybeli és jogi alapra, határozott kérelemre és bizonyítékokra. A hatályos Pp. azonban az alperes által perbevitt és elbírálendő anyagi jogi igény (ellenkövetelés) előterjesztésével kapcsolatos tartalmi, alaki szabályokat, korlátokat, előterjesztése hibáinak, hiányosságainak, egyéb eljárásjogi vetületeinek kezelésével kapcsolatos szabályokat alig tartalmaz, noha gyakran perelhúzási célzatú.

A Javaslat mindezek miatt a beszámítást nem pusztán anyagi jogi kifogásként, hanem az ellenkérelemtől külön kezeli, valamint a keresethez, viszontkeresethez hasonló eljárásjogi jogintézményként szabályozza. Ennek megfelelően a keresethez hasonlóan alaki követelményt állít fel a beszámítás írásbeli előterjesztésének kötelezettségével, valamint a keresetlevelet tartalmára és mellékleteire vonatkozó szabályokra utalással meghatározza a tartalmi követelményeket is.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

A beszámítás anyagi jogi vetületéhez igazodóan azonban a beszámítással érvényesített ellenkövetelés „petitum” részével szemben nem a bíróság ítéleti rendelkezésére irányuló határozott kérelem, hanem a beszámított ellenkövetelés határozott összegének vagy mennyiségének megjelölését írja elő. Emellett további követelményt támaszt, mivel túlnyomó részt olyan pénzkövetelések állnak egymással szemben, melyekhez kölcsönösen járulék (kamat) követelés is kapcsolódik, ezért két anyagi jogi jellegű kérdés adódik az elszámolásnál.

Az egyik a beszámítás időpontja: amennyiben ugyanis már a per előtt megtette az alperes a beszámításra vonatkozó anyagi jogi jognyilatkozatát, akkor annak hatályosulása időpontjával következik be a követelések kölcsönös megszűnése (részben vagy egészben) és ezen időpontra kell az elszámolást elvégezni.

Ha azonban csak a perben terjeszti elő, akkor a bírósággal való közlés, azaz a beszámítást tartalmazó beadvány érkezésének napja vagy a felperesnek való kézbesítés napja lehet az elszámolás időpontja. A Javaslat kimondja, hogy a perben tett beszámítási nyilatkozat esetén, a beszámításnak a bíróságra érkezésének időpontja minősül a beszámításra vonatkozó jogosulthoz címzett jognyilatkozat megtétele időpontjának. A felek a beadványokat ugyan a bíróságnak címzik és postázzák, mégis a per megteremtett köztük és a bíróság közt egy hárompólusú perjogi jogviszonyt, a bíróságon keresztül kommunikálnak egymással is, ezért a beadvány egyben a felperesnek címzettként is tekintendő. A beszámítást tartalmazó beadvány felperesnek való kézbesítése ugyan ekkor nem történik meg, így anyagi jogi értelemben vett hatályosulása sem állapítható meg, azonban más anyagi jogi jogintézmények esetében (Ptk. 6:25. §, Ptk. 6:89. §) is törvény a másik félhez címzett nyilatkozattal egyenértékűnek kezeli a bírósághoz fordulást.

A másik kérdés a kamatok és tőkeösszegek szembeállításánál az elszámolás sorrendje: a felek eltérő megállapodása, felperesi hozzájárulás hiányában a törvény szerint (Ptk. 6:46 §) az alperesnek a kamatokkal együtt előterjesztett tőkekövetelését először a felperes kamatkövetelésére és azután a tőkekövetelésére kell elszámolni. A beszámítás azonban rendszerint ezen elszámolás elvégzése nélkül kerül előterjesztésre, melyet azonban nem lehet a bíróság feladatává tenni, mivel anyagi jogi kérdéseket is érintő az elszámolás, amit a feleknek kell meghatározni. Emiatt a Javaslat előírja, hogy ezt az elszámolást az alperes maga végezze el, közölje az alapul vett időpontokat, adatokat, mert a beszámítás mint védekezési eszköz arra is irányul, hogy a felperes felé esetleg fennálló teljesítési kötelezettség megszűntét is bizonyítsa. Erre tekintettel megköveteli annak megjelölését és levezetését, hogy miként és mennyiben eredményezi a beszámítás a felperesi követelés megszűntét.

A beszámítás feltételei, határideje és visszautasítása

A beszámítás a polgári anyagi jogban szabályozott jogintézmény, ami a kötelezettség megszűntetésével, a teljesítéssel azonos joghatással bír. Ezen anyagi jogi joghatás kiváltásához egyrészt a kötelezett részéről a jogosulthoz címzett egyoldalú anyagi jogi jognyilatkozat megtételére és hatályosulására van szükség, másrészt tartalmilag egy a kötelezettnek (alperes) a jogosulttal (felperes) szemben az anyagi jog szabályai szerint fennálló (ellen)követelése szükséges. Az előbbi feltétel, azaz a beszámításra irányuló egyoldalú jognyilatkozat vonatkozásában a régi Ptk. (296. §) külön nevesítette a jogosulthoz címzett (peren kívüli, anyagi jogi) jognyilatkozat mellett a bírósági eljárásban tett nyilatkozattal (perbeli) való beszámítást. Az új Ptk. (6:49 §) helyesen ez utóbbit kifejezetten már nem is tartalmazza, mivel a beszámítás és az azzal érvényesített (ellen)követelés egy anyagi jogi igény, ahol az anyagi jogi joghatás szempontjából alapvetően csupán technikai kérdés, hogy a kötelezett jognyilatkozata peren kívül vagy perben a bíróság útján jut el a felpereshez. A beszámítás elbírálása és elbíráhatósága azonban lényegét tekintve semmiben nem különbözik a keresettel vagy viszontkeresettel érvényesített anyagi jogi igénytől, hiszen

ugyanúgy kell ténybeli és jogi alap, határozott kérelem, bizonyítékok. A beszámításra irányuló alperesi jognyilatkozat anyagi jogi joghatása a kereseti követelés megszüntetése, vagyis a teljesítés követelhetőségének kizárása. Erre tekintettel minősül anyagi jogi szempontból anyagi jogi kifogásnak, és a kereseti követeléssel szemben érdemi védekezésnek, azaz a kereseti követelés megalapozatlanságát eredményező hivatkozásnak.

Lényeges különbség azonban az érdemi védekezésnek felhozható egyéb anyagi jogi kifogásokhoz (pl. érvénytelenségi kifogás, szavatossági kifogás, elévülési kifogás) képest, hogy ezek érvényesítésekor az alperes a vele szemben támasztott igény teljesítésének követelhetőségét magának a követelésnek a fennállását, érvényesíthetőségét megalapozatlanná tevő anyagi jogi rendelkezésre hivatkozik, anélkül hogy annak alapján saját maga számára igényt érvényesítene. A beszámítás esetében azonban az alperes egy, a vele szemben érvényesített kereseti követeléshez képest önálló, saját (esetleg mástól engedményezéssel szerzett) anyagi jogi igényt érvényesít a perben, amely anyagi jogi igényének perbevitelét bejelentő nyilatkozata eljárásjogilag a kereseti vagy viszontkereseti igény perbevitelét bejelentő nyilatkozathoz hasonlatos.

A hatályos Pp. az 1999. évi CX. törvénnyel, 2000. január 1-jétől módosított 139. §-ában ismerte fel és jelenítette meg először az érdemi védekezéstől elkülönítve az alperes által perbevitt anyagi jogi igényt, azaz az alperesi ellenkövetelést és tüntette fel az alperesi ellenkövetelés perbeli érvényesítésének két alakzatát: a viszontkeresetet és a beszámítást. Mivel beszámítás a jogalkalmazásban évtizedekig csak az érdemi védekezés részeként, anyagi jogi kifogásként tudott megjelenni, a gyakorlat a beszámítási kifogás kifejezést használja, és ezt alkalmazza a hatályos Pp. a későbbi törvénymódosítások során is. A hatályos Pp. azonban az alperes által perbevitt és elbírálandó anyagi jogi igény (ellenkövetelés) tekintetében következetlen és nem helyezi el az eljárásjogi jogintézmények között. A beszámítással érvényesített ellenkövetelés előterjesztésével kapcsolatos tartalmi, alaki szabályokat a hatályos Pp. alig tartalmaz, az előterjesztésének hibáival, hiányosságainak kezelésével kapcsolatban pedig csak nehézkesen alkalmazható szabályok vannak.

A Javaslat mindezek miatt a beszámítást szándékosan egyrészt külön, nem csupán ellenkérelemként és annak részét képező anyagi jogi kifogásként kezeli, másrészt a keresettel/viszontkeresettel azonos szinten és módon önálló eljárásjogi jogintézményként szabályozza, ideértve az ezekkel szemben támasztott alaki, tartalmi követelményeket, korlátokat és szankciókat is. Nem változat azonban a Javaslat azon, hogy a beszámítás a kereset eljárásjogi sorsát osztja.

A beszámítás a perben az alapul szolgáló jogviszony szempontjából nincs korlátozva, így az alperes alapvetően a keresettől teljesen független más jogviszonyból eredő követelését is érvényesítheti a perben. A Javaslat a beszámítás előterjeszthetőségének feltételeit csak eljárásjogi szempontból korlátozza. A más bíróság kizárólagos joghatósága alá, vagy a vagyoni jogi perek kivételével más bíróság hatáskörbe vagy kizárólagos illetékességébe tartozó igények érvényesítését nem teszi lehetővé a jogalkotónak a bíróságok közötti ügy- és munkateher elosztási szándékainak megóvása és felborulásának megakadályozás érdekében. A beszámításhoz sajátos eljárásjogi jellege folytán perindítási joghatások nem fűződnek, ezért a gyakorlat nem tekinti akadálnak olyan tárgyban beszámítás előterjesztését, amelyet az alperes más perben a felperessel szemben már keresettel vagy viszontkeresettel érvényesít. A hatályos szabályozás alapján jogerőhatás csak az ítéletben beszámított követeléshez fűződik, így annak sincs akadálya, hogy más perben már érdemben elbírált és alaptalannak talált ellenkövetelést az alperes más perben ismét előhozzon. A Javaslat a perelhúzási célzatú igényérvényesítés megakadályozása érdekében, valamint az ugyanazon tárgyban több bíróság előtt folyó párhuzamos eljárások elkerülése érdekében ezt kizárja.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

A gyakorlatban vitás, hogy az alperes által előterjesztett beszámítással szemben a felperes élhet-e beszámítással (ellen-beszámítás) vagy csak keresetfelemeléssel. Az egymással szembeni beszámítások végtelen sora egyértelműen a perhatékonyosság ellen hat, ezért a Javaslat a felperes számára csak olyan követelés ellen-beszámítását engedi, amelyet már az alperesi beszámítás előterjesztését megelőzően vele közölt. Ebben az esetben ugyanis a felperes keresetfelemeléssel nem tud élni, mert az ellen-beszámítással érvényesített követelés – a beszámítás alapossága esetén – a követelését megszüntette, annak teljesítését keresettel nem kérheti.

A Javaslat – a keresethez és viszontkeresethez hasonlóan – a beszámítást főszabályként írásban (beszámítást tartalmazó irat) és az ellenkérelemmel egyidejűleg rendeli előterjeszteni. A beszámítás előterjesztését a hatályos Pp. főszabály szerint a kötelező jogi képviselettel zajló perekben, illetve a kísértékű perekben korlátozza időben és azt az első tárgyalást követő 30 napon belül, illetve az első tárgyaláson teszi lehetővé. E szabályozás összefügg a Pp. azon alap-koncepciójával, hogy a kereset és az ellenkérelem az első tárgyaláson kerül előterjesztésre, ugyanakkor indokolatlan megkülönböztetést tesz a különböző ügyek között. A perben alapvetően többnyire ugyan párhuzamosan, de általában külön szálon fut a beszámítás tárgyalása. A keresettel szembeni ellenkérelem egy már a bíróság által befogadott jogvitában kerül előterjesztésre, amelyhez képest időben később indul és ebből következően más fázisban tart a beszámítással alperes által kezdeményezett jogvita. A beszámításnak az ellenkérelemnél későbbi időpontban (pl. szóban, perfelvételi tárgyaláson) való előterjesztésének megengedése a Javaslat szerinti feszes menetrendbe foglalt perfelvételi szakot még jobban felborítaná, szükségtelenül elnyújthatja, ezáltal a perkoncentráció elvének érvényesülését gátolná. A keresetlevéllel szembeni szigorúbb követelmények, a felek eljárás-támogatási kötelezettsége folytán reálisan elvárható, hogy a per megindulását követően mihamarabb eldöntse az alperes, hogy mivel kíván védekezni, kívánja-e fennálló ellenkövetelést akár viszontkereset, akár beszámítás útján érvényesíteni a perben.

A Javaslat az előterjesztés alaki követelménye és határideje alól csak szűk körben – a jelenlegi szabályozás alapján a másodfokú eljárásban is előterjeszthető esetekben és az ellen-beszámítás esetében – enged kivételt, valamint az utóbb lejárt beszámítható követelés előterjesztését is határidőhöz köti.

A beszámítás külön eljárásjogi jogintézményként való szabályozására tekintettel, valamint a beszámítás hibáinak, hiányosságainak kezelése terén a gyakorlatban jelentkező problémák megszüntetése érdekében a Javaslat szabályozza a beszámítás visszautasítását is. Visszautasítási okként nevesíti, ha az nem felel meg az előterjeszthetőségre vonatkozó eljárásjogi feltételeknek. Emellett a viszontkeresettel azonos módon kezeli, amikor a kötelező tartalmi elemek hiánya folytán vagy a keresetlevél általános visszautasítási okai valamelyikének folytán nem fogadható be és kizárja a részbeni visszautasítás lehetőségét, valamint a végzéssel szemben külön fellebbezést biztosít. A keresetlevélről eltérően azonban a joghatások fenntartására biztosított határidőt rövidebben állapítja meg, a per elhúzódásának minél kisebb teret engedve.

A perfelvétel menetének további szabályai viszontkereset, illetve beszámítás esetén

A Javaslat a perfelvétel menetét arra az alapesetre vonatkoztatva szabályozza, amikor a per tárgyát csak a kereset és ellenkérelem képezi. A per menetét szükségképpen bonyolítja, ha a perben az alperes által – akár viszontkereset, akár beszámítás útján – ellenkövetelés kerül érvényesítésre a felperessel szemben, különösen arra tekintettel, hogy a perelőkészítés folyamatában ezek a keresethez képest szükségképpen legalább egy fázissal hátrébb tartanak.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

A Javaslattal erre figyelemmel meghatározza azokat a további szabályokat, amelyek az általános permenetrend mellett haladva a viszontkereset és a beszámítás kezeléséhez szükségesek.

A Javaslattal lényeges újítás, hogy kötelezővé teszi a viszontkereset és a beszámítás előzetes írásbeli előterjesztését, valamint az ezekkel szembeni ellenkérelem előzetes írásbeli előterjesztését. Ezzel a Javaslattal azt kívánja elérni, hogy a perfelvételi tárgyalás ne az esetleges ellenkövetelés (viszontkereset, beszámítás) előadásával teljen, az ellenfélnek és a bíróságnak ezeket ne ott kelljen megismerni, valamint az azzal szembeni ellenkérelem is lehetőleg előzetesen ismert legyen. Erre tekintettel a keresettel szembeni írásbeli ellenkérelemmel együtt előterjesztendő viszontkeresetnek, beszámításnak egyidejű kézbesítését írja elő a felperes részére, valamint előírja az azokkal szembeni ellenkérelem írásbeli előterjesztésére való felhívást. Attól függően, hogy a bíróság a perfelvétel menetének melyik útját választja, ezzel egyidejűleg kitűzi a perfelvételi tárgyalást is, vagy ha további írásbeli perfelvételt rendelt el, akkor a viszontkeresettel, illetve beszámítással szembeni ellenkérelem beérkezését követően tűzi ki a perfelvételi tárgyalást és felhívhatja ezen ellenkérelmek vonatkozásában válasziratot benyújtására.

A Javaslattal nem engedi a perfelvétel megakadását akkor sem, ha az előterjesztett viszontkereset vagy beszámítás a perfelvétel megkezdésére még nem alkalmas, ilyen esetben a kereset vonatkozásában folyik a perfelvétel tovább. A Javaslattal az utóbb perfelvétel megkezdésére alkalmassá vált viszontkereset és beszámítás vonatkozásában rugalmas szabályozást alkalmazva a bíróságra bízva, hogy a kereset vonatkozásában folyó perfelvétel állásához képest azt hogyan csatornázza be az eljárás menetébe, vagyis azt hogyan közli és az azokra vonatkozó ellenkérelmet mikor és hogyan kell előterjeszteni. Ezáltal a bíróságnak lehetősége van a perfelvételi vagy folytatólagos perfelvételi tárgyalásig kézbesíteni és a tárgyaláson szóbeli ellenkérelem előadását kérni, vagy a tárgyaláson kézbesíteni és ott szóbeli vagy írásbeli ellenkérelem előterjesztését elrendelni.

Az eljárás érdemi tárgyalási szakasza

Az érdemi tárgyalási szak általános rendelkezései

Az érdemi tárgyalási szakra tartozó eljárási cselekmény a perfelvétel során tisztázott jogvita keretei alapján a szükséges bizonyítás lefolytatása, és az érdemi döntés meghozatala. Az eljárás e szakaszában perfelvételi nyilatkozatok előterjesztése akár szóban, akár tárgyaláson nem megengedett, a perfelvétel lezárásával rögzült perfelvételi nyilatkozatok csak törvényben meghatározott esetben és feltételekkel változtathatók.

Kereset és ellenkérelem megváltoztatása

A Javaslattal a hatályos Pp. meglehetősen önkényes és kaotikus rendelkezéseit elhagyva a változtatási tilalom időbeli és tartalmi szabályozásában és a tilalom alóli kivételes esetek meghatározásában egységesen kezeli a törvényszéken és járásbíróságon zajló pereket, és nem tesz különbséget az ügyek közt a pertárgy érték vagy jogi képviselő szerint. A bírósági szinttől, pertárgy értéktől, jogi képviselőtől függetlenül minden ügyre kiterjedő, azaz általános változtatási tilalom és a háromtagú pertárgy fogalom mindhárom elemére (tény, jog, kérelem) kiterjedő, azaz széleskörű változtatási tilalom ugyanis a perfelvételi szak eljárásjogi és garanciális szabályaival ellensúlyozott. A perfelvételi szak – szükség szerinti bírói anyagi pervezetés mellett – teret ad a feleknek az esélyegyenlőségi elv betartásával a kereset (viszontkereset, beszámítás) és ellenkérelem minden elemére kiterjedő előadására és megvitatására. A megfelelően gondos és felkészült felek számára lehetőséget biztosít a jogvita végleges kereteinek kialakítására. Az eljárás e szakasza az írásbeli és tárgyaláson való szóbeli

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

előkészítés eszközeivel, az ügy és ügyfelek sajátosságaihoz igazítható feszes, de rugalmas szabályozással, az előkészítő szak lezárására való előzetes bírói figyelmeztetéssel eljárásjogi garanciákat nyújt az igények érvényesítésére. Kiemelendő, hogy a perfelvétel lezárásáig alapvetően lehetősége van a feleknek a kereset (vizontkereset, beszámítás) és az ellenkérelem elemeit módosítani. Mindezzel tehát az eljárásjogi szabályozás megteremti a feleknek a saját ügyükért való felelősség vállalásának és viselésének a tisztességes és reális hátterét.

A korlátozás célja az előzőekben kifejtettek szerint egyrészt az, hogy egy bizonyos ponton a bíróság és az ellenérdekű fél is véglegesen rögzültnek tekinthesse a jogvita keretét és tartalmát, ezt követően a rögzült állítások alapján már csak a bizonyítási eljárás és az érdemi döntés meghozatala történjen. A korlátozás másik indoka, hogy megakadályozza a per elhúzódtását. Mindezekre tekintettel a Javaslat a perfelvétel lezárásával beálló változtatási tilalom alól olyan feltételek teljesülése esetén enged kivételt, amely e célokat a lehető legkisebb mértékben veszélyezteti és a célokhoz képest vagy ellenére is ésszerűnek, méltányolandónak tekinthető.

A Javaslat a keresetváltoztatás témakörének világos szabályozása, a korlátozás érvényesülési tartományának pontos kijelölése érdekében a keresetváltoztatás fogalmát az Értelmező rendelkezések között határozza meg, amely alatt a vizontkereset és beszámítás megváltoztatása is értendő. Ugyanitt került meghatározásra az ellenkérelem-változtatás fogalma. A perfelvételi szakban történő kereset-változtatás és ellenkérelem-változtatás tartalmában lényegében nincs különbség csak a viszonyítási pontban. A perfelvételi szakban a keresetben, ellenkérelemben előadottakhoz képest eltérő vagy további perfelvételi nyilatkozat, míg az érdemi tárgyalási szakban a perfelvétel lezárásával rögzült végleges nyilatkozathoz képest eltérő vagy további nyilatkozat minősül változtatásnak.

Kiemelendő, hogy a Javaslat a kereset-kiterjesztés fogalmát ugyancsak az Értelmező rendelkezések közt határozza meg és azt a peres felek személyének új peres féllel való bővülésére alkalmazza, azaz – a jogutódlás esetét kivéve – a keresetnek további alperesre való kiterjesztése mellett ide sorolja az új felperes perbelépését. Ezekre vonatkozó szabályokat az Általános rendelkezések tartalmazzák. A Javaslat a peres felek személye vonatkozásában a változást a lehető legszűkebb mértékre, a kötelező perben állásra korlátozza. A keresetkiterjesztés megengedettsége esetén, azonban azt a kereset-, illetve ellenkérelem-változtatással azonos módon kiegészítő perfelvétel tartásával rendezi.

A Javaslat a keresetváltoztatás mindhárom fajtáját – azaz tényállítás, jogállítás, kérelem megváltoztatása – olyan esetekben engedi meg, ami a fél önhibáján kívüli okhoz kapcsolódik. A preklúzió feloldásának e megközelítése egyben biztosítja azt is, hogy ne szolgálhasson egy későbbi esetleges perújítás alapjául olyan ok, amelyet a fél a perfelvétel lezárása miatt már nem tudott felhozni az eljárásban. Az önhibán kívüli körbe, azaz a változtatás kivételesen megengedett eseteibe egyrészt a perfelvételi szakban rögzültekhez képest olyan eltérő vagy további tények tartoznak, amelyekről a fél nem tudott és megfelelő gondossággal eljárva nem is tudhatott. Másrészt ide tartoznak azok a tények, amelyek az előkészítő szak lezárását követően következtek be, hiszen az anyagi jog által szabályozott életviszonyok az eljárás perfelvételi szakaszának lezárásával nem állnak meg, előfordulhat, hogy később keletkeznek a fél jogérvényesítési lehetőségeire kihatással lévő tények. A jogállítás és a kérelem megváltoztathatóságát emellett az önhibán kívül utóbb felhozott tényállításhoz köti.

A Javaslat újítása, hogy nem minősíti kereset leszállításnak a kereset bármilyen vagy bármely részének elhagyását, csökkentését, hanem az érdemi tárgyalási szakban már csak valamely teljesen elhatárolható kereseti követelés összezszerűségének mennyiségi leszállítását tekinti

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

leszállításnak, és egyben megengedett keresetváltoztatásnak. A Javaslat újraértelmezni az elállás és leszállítás fogalmát akként, hogy nem leszállításnak, hanem részleges elállásnak kezeli – ezáltal részleges eljárás megszüntetésnek van helye –, ha a fél a valódi vagy látszólagos (tárgyi vagy személyi) keresethalmazatban álló, egymástól teljesen elhatárolható valamelyik keresetét nem tartja fenn. A leszállítás ugyanis az ellenfél hozzájárulása hiányában is gyakorolható, így a felperesnek lehetősége van több, egymástól elhatárolható kereseti kérelmei valamelyikétől, eshetőleges kérelmekről, jogállításokról akár az azokra lefolytatott bizonyítás után lényegében elállni, míg az alperesnek nincs lehetősége a hozzájárulás megtagadásával az igény jogerős elbírálását elérni.

A Javaslat az ellenkérelem változtathatóságát – a jogintézmény jellegének megfelelő alkalmazással – azonos feltételek teljesüléséhez köti, mint a keresetváltoztatást. Az ellenkérelmet tehát a fél önhibáján kívül utóbb tudomására jutott, illetve bekövetkezett tényekre alapítottan lehet változtatni, valamint ugyanilyen tények alapján engedhető meg a korábbi elismerő vagy nem vitató nyilatkozat visszavonása. Végül nyilvánvalóan megengedhető, hogy az alperes utóbb – korábbi elutasítás iránti ellenkérelmét, vitatásra irányuló nyilatkozatát megváltoztatva – elismerő nyilatkozatot tegyen.

A Javaslat a keresetváltoztatás fenti feltétele teljesülése mellett további szűrőt épít be a korlátozási célok elérése érdekében. Így a keresetváltoztatás általános feltétele, hogy a megváltoztatott kereset ugyanabból a jogviszonyból eredjen, és arra is fennálljon a bíróság hatásköre és illetékessége.

A kereset-, illetve ellenkérelem-változtatás iránti kérelem, annak vizsgálata és a megengedhetőség vizsgálata

A Javaslat újítása, hogy határidőhöz köti a változtatás előterjesztését, mivel azt a fél a perfelvétel lezárása utáni változtatásra okot adó tényről való tudomásszerzést követően nem a perfelvétel lezárását követően bármikor, hanem rövid határidőn belül terjesztheti elő. Ezen túlmenően egyrészt alaki feltételeket támaszt a keresetváltoztatás, ellenkérelem-változtatás előterjesztésére, másrészt külön választja a változtatási kérelem alaki feltételeinek és a megengedhetőségének a vizsgálatát. Az alaki feltételek előírása azért szükséges, mert az érdemi tárgyalási szakban a hiányosan, nem egyértelműen előterjesztett változtatások hátráltatják az eljárást. Erre tekintettel a Javaslat meghatározza a változtatás iránti kérelem kötelező tartalmi elemeit, amelyek alapvetően a megengedhetőség kérdésben való határozathozatalhoz szükséges adatokat, valamint a kereset illetve az ellenkérelem érdemi részének kötelező tartalmi elemeit foglalják magukban. A Javaslat összhangban a kereset és az ellenkérelem írásbeli előterjesztésének követelményével – főszabály szerint – a változtatási kérelemre írásbeli előterjesztését ír elő. Ez arra tekintettel is célszerű, hogy az érdemi tárgyalási szakban meggátolja, hogy a bizonyításra tervezett tárgyalási idő a változtatás szóbeli előadásával teljen vagy rövidüljön, továbbá az ellenérdekű fél számára egyébként is felkészülési idő biztosítása szükséges többnyire.

A Javaslat szabályozza az alaki vizsgálat körében a változtatási kérelem hiányosságainak kezelését és jogkövetkezményeit. Az Általános rendelkezések Hiánypótlás címszáva alatti rendelkezések értelmében hiánypótlásnak van helye. Ennek eredménytelensége esetén a változtatás iránti kérelem visszautasításra kerül, amely határozatot a bíróság nem fellebbezhetősége ellenére indokolni köteles, mivel a fél rövid határidőben belül azt szabályszerűen újra előterjesztheti. Visszautasításnak van helye akkor is, ha a kérelem elkészett vagy a változtatással előálló kereset (viszontkereset, beszámítás) hivatalból való visszautasításának lenne helye az általános visszautasítási okok alapján.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

A Javaslat további újítása, hogy a kereset és ellenkérelem-változtatás megengedhetőségének kérdésében alakszerű határozatot ír elő a megengedés esetében is, valamint a jóhiszeműség elvével ellentétes változtatási kérelmeket pénzbírsággal sújthatóvá teszi.

A perfelvétel kiegészítése és az utólagos bizonyítás

A Javaslat az új osztott perszerkezet folytán a keresetváltóztatás, ellenkérelem-változtatás megengedése esetére a szükséges nyilatkozatok beszerzése, megvitatása érdekében szabályozza a perfelvétel kiegészítését. A perfelvétel kiegészítése azonban hangsúlyozottan csak a változtatással érintett részre terjed ki, vagyis nem nyílik meg a teljes korábbi perfelvételi szak. A Javaslat nem tartalmaz konkrét törvényi szabályozás sem a határidőkről, sem az perfelvétel szóbeli vagy írásbeli módjáról, illetve egyes lépéseiről. Az ügy és ügyfél, valamint a változtatás jellege, mértéke és jelentősége alapján a bíróság határozza meg a perfelvétel kiegészítésére adott esetben legmegfelelőbb eljárás, melyre azonban ugyanazok a követelmények és szankciók irányadók, és mihelyt lehet, ismét lezárásra kerül.

A perfelvétel kiegészítésnek van helye akkor is, ha keresetkiterjesztés történik vagy utóbb lejárt beszámítás előterjesztése.

Az osztott perszerkezet folytán az a sajátos helyzet áll elő, hogy a törvény által időben és tartalmában is kifejezetten elkülönített perfelvételi szak és érdemi tárgyalási szak egyidejűleg és párhuzamosan egymás mellé kerül, ezért a Javaslat tisztázza, ilyen esetben az érdemi tárgyalási szak egybe eshet az újból megnyitott perfelvételi szakkal és az eset körülményeitől függően a bíróságra bízza, hogy adott esetben folytatható-e illetve miként az érdemi, bizonyítási rész.

A perfelvétel lezárásának lényeges joghatása, hogy a felek által ott előterjesztett bizonyítékok és bizonyítási indítványok is rögzülnek, azaz nem változtathatók és nem terjeszthetők elő újabbak. A Javaslat azonban elismeri, hogy a kereset- és ellenkérelem-változtatáshoz hasonló esetekben és feltételek teljesülése esetén a bizonyítás vonatkozásában is indokolt kivételeket engedni.

Érdemi tárgyalás

A Javaslat lehetővé teszi a perfelvételi tárgyalás határnapján, a perfelvétel lezárását követően az érdemi tárgyalás azonnali megkezdését, így a perfelvételi tárgyalás határnapján akár ítélet is meghozható további bizonyítás szükségességének hiányában vagy megkezdhető a szükséges bizonyítás lefolytatása.

A felek jelenléte az eljárás e szakaszában már nem elengedhetetlen, így a Javaslat – változtatva a hatályos Pp. egyoldalúan felperesre kedvező szabályozásán – lehetővé teszi bármelyik fél számára a tárgyalás távollétében való megtartásának kérelmezését. Az érdemi tárgyalás elmulasztásának következménye a szünetelés lehet, ha senki sem kérte távollétében megtartani és senki sem jelent meg vagy a megjelent fél a tárgyalás megtartást nem kívánja.

A tárgyalást elmulasztó fél és ezzel az ott lefolytatott bizonyításban részt nem vett fél vonatkozásában a perfelvételi tárgyalást elmulasztó félre irányadó rendelkezéseket rendeli alkalmazni a Javaslat, az eljárás ezen okból való elhúzódásának meggátolása érdekében.

A tárgyalás berekesztésének szabályaiban lényeges változás nincs, a Javaslat csupán pontosítja, hogy ha az újbóli megnyitás szükséges, az a perfelvételi vagy az érdemi szakra is vonatkozhat.

A perfelvételi és az érdemi szakban alkalmazandó közös rendelkezések

A tárgyalásra vonatkozó általános rendelkezések

A Javaslat e fejezetben tartalmazza a perfelvételi és érdemi tárgyalási szakban egyaránt érvényesülő szabályokat. A hatályos Pp. elsőfokú eljárási szabályainak ide vonatkozó rendelkezései nagy részén a Javaslat lényeges változtatást hajt végre, csupán néhány technikai pontosítást és a jogalkalmazást egyértelműsítő, segítő módosítást tartalmaz.

A nyilvánosság a tárgyaláson

A hatályos Pp. rendelkezéseinek értelmezésében – a szabályozás hiányosságai folytán – a jogalkalmazás nem egységes a vonatkozásban, hogy a tárgyaláson bárki, vagy csak valamely személyi kör készíthet kép-, illetve hangfelvételt. Az utóbbi esetben abban sem egységes a gyakorlat, hogy szükséges-e a jogosultság igazolása és ha igen, mely körben. A jogalkotó a hatályos Pp. vonatkozó rendelkezésének felülvizsgálatakor azt vizsgálta, hogy a tárgyalás nyilvánossága és a sajtónyilvánosság egymásnak mennyiben megfeleltethető elvek, illetve a felvételt készítésre jogosult alanyi kör szűkebb értelmezésével sérül-e az igazságszolgáltatás működésének ellenőrzése, az ítélezési folyamat átláthatósága.

Az Alaptörvény VI. cikk (2) bekezdése alapján mindenkinek joga van személyes adatai védelméhez, valamint a közérdekű adatok megismeréséhez és terjesztéséhez. Az adatvédelem és az információszabadság relációjában a bírósági tárgyalások nyilvánosságát a Bszi. 12.§ (1) bekezdésén kívül, a Pp. 5.§ (1) bekezdése is deklarálja, mely szerint a bíróság – ha törvény eltérően nem rendelkezik – a felek közötti jogvitát nyilvános tárgyaláson bírálja el.

A felvételt készítésre vonatkozó hatályos rendelkezéseket beiktató 2008. évi XXX. törvény 14.§ a bíróság és a sajtó viszonyát – a felmerült problémákra is figyelemmel – törvényi szinten kívánta szabályozni, miután a nyilvános tárgyaláson való kép- és hangfelvétel készítése tekintetében a Pp. kifejezett rendelkezést nem tartalmazott.

A Javaslat abból indul ki, hogy az ítékezés nyilvánosságához való jog címzettje – mind jogtörténeti, mind dogmatikai szempontból – a peres fél, akinek jogi érdeke fűződik ahhoz, hogy jogvitájában a bíróság a nyilvánosság kontrollja mellett tisztességes eljárásban járjon el. Azaz nem a nyilvánosságnak van joga a fél ügyében döntő bíróságot ellenőrizni, hanem a félnek van joga ahhoz, hogy az ő ügyében döntő bíróságot a nyilvánosság kontrollja alá vesse.

A 873/B/2008. AB határozat leszögezte, hogy a tárgyalás nyilvánossága és a közérdekű adatok nyilvánossága, e két "nyilvánosság" rendeltetése eltérő. A tárgyalás nyilvánossága és a bírósági döntés nyilvános kihirdetése biztosítja a társadalom részéről az igazságszolgáltatás működésének ellenőrzését [58/1995. (IX. 15.) AB határozat, ABH 1995, 289, 292.]. A 20/2005. (V. 26.) AB határozat pedig – visszautalva az Emberi Jogok Európai Bíróságának gyakorlatára – rámutatott, hogy a "nyilvánosság minden ügyben, minden fokon és mindenféle eljárási rendben a tisztességes eljárás olyan kiemelt követelménye, amely megvédi az eljárás résztvevőit a titkos eljárásoktól és ítéletektől, ugyanakkor növeli a bíróságokba vetett bizalmat is" [ABH 2005, 202, 212.]. E döntésekből az a következtetés vonható le, hogy a tárgyalás nyilvánossága elsődlegesen a bírósági eljárásban résztvevő személyek és nem az eljáráson kívül állók (pl. hallgatóság) joga, amely garanciát jelent számukra a tisztességtelen, részrehajló eljárásokkal szemben.

A bíróság egyik feladata a határozat szerint éppen a természetes személyek, jogi személyek és a jogi személyiséggel nem rendelkező szervezetek jogainak, törvényes érdekeinek a védelme.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

A jogi személyek és a jogi személyiséggel nem rendelkező szervezetek jogainak védelme is, vagy a bűncselekmények elkövetőinek büntetése – mint feladat – valamely természetes személlyel kapcsolatba hozható. Vagyis a bíróságok működésével összefüggésben, ha feladatkörükben konkrét természetes személlyel kapcsolatba hozható, konkrét jogokról döntenek, minden esetben felmerül, hogy az iratokban és a határozatokban személyes adatok kezeléséről van szó.

A 34/1994. (VI. 24.) AB határozat utal továbbá arra, hogy: "[a] nyilvánosság, a közhatalom demokratikus működésének a próbája. A közérdekű adatok megismerhetősége tehát a közhatalom, a közügyek intézésének áttetszőségét, mint alapvető demokratikus intézmény garantálását is jelenti.

A Javaslat fenntartja a hatályos Pp.-vel egyezően annak deklarálását, hogy nyilvános tárgyaláson kép, illetve hangfelvétel készíthető, melyet a jogalkotó eredeti szándéka szerint pontosít azzal, hogy ez a jog a „sajtót” illeti. Miután a tárgyalás egyebekben nyilvános, az igazságszolgáltatás működésének ellenőrzése biztosított, az ítélkezési folyamat átláthatósága nem sérül. Az a körülmény, hogy a tárgyaláson történő felvételkészítés joga a sajtót, azaz a közvéleményt professzionális módon tájékoztató jelenlévő felet illeti meg, azt is biztosítja, hogy az adatvédelemhez kapcsolódó alapvető jogok érvényesüljenek, a sajtóra vonatkozó többlet törvényi előírások alapján (2010. évi CIV. törvény a sajtószabadságról és a médiatartalmak alapvető szabályairól). A bíróság feladata ugyanis, hogy a természetes személyek, jogi személyek és a jogi személyiséggel nem rendelkező szervezetek jogait, törvényes érdekeit védje az eljárás során, a bírósági tárgyalásra is kiterjedően, melyen a sajtó többletjogosultsággal felvételt készíthet a rá irányadó további törvényi előírások betartásával.

Mivel a felvételkészítésre a sajtó jogosult, a Javaslat biztosítja, hogy a bíróság a jogszabályi előírásoknak érvényt szerezve ellenőrizze, hogy a felvételkészítés a sajtó részéről történik-e meg. Az ellenőrzés lehetséges a sajtóigazolvány felmutatása révén, de más módon is, ha az eljáró bíró által így megállapítható, hogy a média érdekében eljáró személyről van szó (2010. évi CLXXXV. törvény (Mttv.) 203.§).

A Javaslat változtat a felvételkészítésre jogosult személy megnevezésében a terminológián, határozási módján, mivel a „sajtó” fogalom a jogalkalmazásban és a jogszabályi környezetben nem egyértelmű. A Mttv. 203.§-ában foglaltak szerint *médiaszolgáltatás*: az Európai Unió működéséről szóló szerződés 56. és 57. cikkében meghatározott, önálló, üzletszerűen – rendszeresen, nyereség elérése érdekében, gazdasági kockázatvállalás mellett – végzett gazdasági szolgáltatás, amelyért egy médiaszolgáltató szerkesztői felelősséget visel, amelynek elsődleges célja műsorszámoknak tájékoztatás, szórakoztatás vagy oktatás céljából a nyilvánossághoz való eljuttatása valamely elektronikus hírközlő hálózaton keresztül. *Médiaszolgáltató*: az a természetes vagy jogi személy, illetve jogi személyiséggel nem rendelkező gazdasági társaság, aki vagy amely szerkesztői felelősséggel rendelkezik a médiaszolgáltatás tartalmának megválasztásáért, és meghatározza annak összeállítását. A szerkesztői felelősség a médiatartalom kiválasztása és összeállítása során megvalósuló tényleges ellenőrzésért való felelősséget jelenti, és nem eredményez szükségszerűen jogi felelősséget a médiaszolgáltatás tekintetében. *Sajtótermék*: a napilap és más időszaki lap egyes számai, valamint az internetes újság vagy hírportál, amelyet gazdasági szolgáltatásként nyújtanak, amelynek tartalmáért valamely természetes vagy jogi személy, illetve jogi személyiséggel nem rendelkező gazdasági társaság szerkesztői felelősséget visel, és amelynek elsődleges célja szövegből, illetve képekből álló tartalmaknak a nyilvánossághoz való eljuttatása tájékoztatás, szórakoztatás vagy oktatás céljából, nyomtatott formátumban vagy

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

valamely elektronikus hírközlő hálózaton keresztül. A szerkesztői felelősség a médiatartalom kiválasztása és összeállítása során megvalósuló tényleges ellenőrzésért való felelősséget jelenti, és nem eredményez szükségszerűen jogi felelősséget a sajtótermék tekintetében. Gazdasági szolgáltatás az önálló, üzletszerűen – rendszeresen, nyereség elérése érdekében, gazdasági kockázatvállalás mellett – végzett szolgáltatás.

Mindezek miatt a Javaslat jogszabályban pontosan meghatározott és így beazonosítható személyi kört nevez meg a sajtó kifejezés helyett. Az Mttv. a médiaszolgáltatást üzletszerű gazdasági szolgáltatásnak tekinti, így az NMHH által regisztrált médiaszolgáltatók is csak ezt a kört ölelik fel, vagyis újságírással foglalkozó nonprofit személyek nem tartoznak ide.

Pervezetés

A Javaslat az alaki pervezetés és rendfenntartás körében, valamint az egyezség tekintetében lényeges változtatást nem tartalmaz.

A Javaslat a bírói gyakorlatban a hatályos Pp. alapján is lényegében élő anyagi pervezetés kifejezett törvényi megjelenítését kiemelten fontosnak tartja, amit a bírói közrehatás alapelvei szintén való megfogalmazásával is kifejezésre juttat.

Az anyagi pervezetés olyan bírói aktivitást jelent, amelynek közvetlen vagy közvetett hatása van a per anyagára, azaz a felek jogállítása, tényállítása és kérelme ellentmondásosságának, hiányosságainak vagy következetlenségeinek bírói észlelését, és ennek tisztázására irányuló bírói cselekvést. Az anyagi pervezetés célja, hogy a döntéshez szükséges lényeges tények, nyilatkozatok rendelkezésre álljanak, míg annak korlátja a felek rendelkezési joga, eszközei pedig a kérdezés, tájékoztatás és felhívás. Az anyagi pervezetés tehát nem a fél anyagi jogi segítőjévé, tanácsadójává teszi a bíróságot.

A Javaslat a felek rendelkezési joga és a tárgyalási elv (felek peranyag szolgáltatási kötelezettsége) hangsúlyos érvényesítésére figyelemmel a hatályos Pp. 3. § (3) bekezdésben megfogalmazott bizonyítással kapcsolatos bírói feladatkört átértelmezi és szakít azzal a megközelítéssel, hogy a bíróság feladata generálisan minden ügyben és mindenre kiterjedő tájékoztatást adni minden fél számára a bizonyítás témakörében. A bizonyítással kapcsolatos bírói feladatkört a Javaslat dogmatikailag az anyagi pervezetés körében helyezi el és a jogvita tartalmának és kereteinek tisztázására irányuló anyagi pervezetési feladatokhoz hasonlóan, olyan esetben telepít a bíróságra közrehatási feladatot, ha bírói cselekvési szükséglet áll elő.

Azok az esetek, amikor anyagi pervezetési cselekmény kifejtése szükségessé válhat, annak megnyilvánulási formái olyan sokrétűek lehetnek az ügyek változatosságai folytán, hogy a Javaslat a tevékenység lényegét megragadó, tömör megfogalmazással adja meg az anyagi pervezetés lényegét. Az anyagi pervezetés eltérő intenzitással, terjedelemben és tartalommal, de egyaránt szükséges a perfelvételi és érdemi tárgyalási szakban, valamint a másodfokú eljárásban is. Emellett a Javaslat egyéb rendelkezései is tartalmazzák az anyagi pervezetés körébe tartozó elemeket. Az anyagi pervezetési tevékenység nyilvánul meg, amikor a perfelvételi tárgyaláson a bíróság összegzi a jogvita szempontjából lényegesnek tartott perfelvételi nyilatkozatokat, valamint a szükséges körben felhívja a feleket és lehetőséget biztosít perfelvételi nyilatkozataik előadására. Az anyagi pervezetési tevékenység jelenik meg a Javaslatnak a szakértői bizonyításra vonatkozó rendelkezéseiben, amikor a bíróság felhívja a felek figyelmét jogilag releváns körülményekre.

A Javaslat az anyagi pervezetési tevékenység lényegét két oldalról fogja meg. Egyrészt a felek által szolgáltatott peranyag, a perfelvételi nyilatkozatok vonatkozásában lép fel a bíróság, ha a felek oldalán további nyilatkozatra van szükség. Másrészt a bíróság oldaláról, amikor a bíróság által a peranyaghoz hozzáadott szempontokat határozza meg.

A felek által szolgáltatandó peranyag tekintetében a bíróság kérdéseivel és felhívásaival közrehat abban, hogy a döntés szempontjából lényeges tények és jognyilatkozatok a felek által teljes körűen előadásra kerüljenek, ezek bizonyítékai megjelölésre és a szükséges indítványok előterjesztésre kerüljenek. A bíróság felhívja a figyelmet és lehetőséget biztosít, hogy a fél tényelőadását tisztázza, megmagyarázza vagy kiegészítse, amennyiben az nem egyértelmű, túl általános, ellentmondásos vagy hiányos. A bíróság felhívja a felek figyelmét arra, ha az előterjesztett bizonyítékok és indítványok nem terjednek ki valamennyi lényeges tényre, vagy szakértői bizonyítás indítványozása szükséges. A bíróság vita esetén közli, hogy valamely tény vonatkozásában melyik felet terheli a szükséges bizonyíték rendelkezésre bocsátása és tájékoztat ezek vonatkozásában a bizonyítás indítványozása elmulasztásának illetve sikertelenségének következményeiről.

A bíróság maga is hozzájárul a peranyag alakulásához azzal, hogy a felek tudomására hozza a saját jogszabály értelmezését, ha a fél által hivatkozott jogszabályt a féltől, illetve mindkét féltől eltérően értelmezi. Ez főként akkor szükséges, ha az eltérő jogértelmezés eltérő tényállítást vagy bizonyítást igényel, mint amit a fél előterjeszt. Nincs szükség azonban erre, ha a felek közt vita van a jogszabály értelmezésében és a bíróság valamelyik fél álláspontját osztja. A bíróság tájékoztatja a feleket a köztudomásúként vagy a bíróság hivatalos tudomása alapján rendelkezésre álló tényekről, a rendelkezésre álló peranyag alapján hivatalból észlelendő semmisségi ok fennállásáról, valamint ha a jogszabály alapján a kérelemhez nincs kötve.

A bíróság anyagi pervezetési tevékenységének korlátja a kereseti kérelem és ellenkérelem, valamint az érvényesített jog és hivatkozott jogalapja. A bíróság anyagi pervezetése nem terjed ki arra, hogy a felet arról tájékoztassa, ha az előadott tények a fél által kérelmében, ellenkérelmében nem hivatkozott olyan jog alkalmazását vetik fel, amely a kérelem, ellenkérelem, illetve érvényesített jog megváltoztatását kívánná meg. Nem terjed ki továbbá a fél kérelme, ellenkérelme, illetve az érvényesített jog és hivatkozott jogalapja keretein belül sem a tények és bizonyítékok hivatalból való felkutatására, beszerzésére.

A felek rendelkezési joga alá tartozik, hogy a bíróság anyagi pervezetése körében tett cselekményeit a saját perbeli cselekményeikben, nyilatkozataikban felhasználják-e, követik-e. Az anyagi pervezetés körében kifejtett tevékenységet tehát a felek szabadon, de saját felelősségükre használhatják fel.

Az eljárás megszüntetése

A Javaslat változtat a megszüntetéssel kapcsolatos terminológián és az eljárás megszüntetése kifejezésre tér át. Ez mutatja, hogy a perindítás joghatásainak beállta előtt is sor kerülhet az eljárás megszüntetésére, ami több jogalkalmazásban dogmatikai okból felmerült problémát kezel (például a kereset közlése előtti keresettől elállás). A Javaslat az átláthatóság érdekében külön kezeli a hivatalból és a kérelemre történő megszüntetési okokat.

A Javaslat a joghatósági kérdéskör tekintetében az osztott perszerkezethez igazítja a megszüntetés feltételeit, mivel a Javaslat alapján a perbebocsátkozás az írásbeli ellenkérelem előterjesztésével történik, így megszüntetésnek akkor van helye, ha az alperes nem nyújt be írásbeli ellenkérelmet vagy előterjeszt, de abban joghatósági kifogást emel. A Javaslat megteremti az eljárás megszüntetésének lehetőségét arra az esetre, ha nemzetközi egyezmény illetve az Európai Unió kötelező jogi aktusa alapján az alperes perbebocsátkozása a joghatóságot nem alapozza meg, de a hivatkozott joghatósági ok jelentősebb bizonyítást igényel, amelynek eredményeként a magyar bíróság joghatóságának fennállása nem állapítható meg.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

A jogalkalmazás számára egyértelműsítésre került, hogy az eljárás megszüntetése mellett kell az áttételről rendelkezni, ha a kereset közlése után észleli, hogy a per eredetileg is vagy kereset változtatás folytán más bíróság hatáskörébe, illetékességébe tartozik.

A hatályos szabályozással egyezően a pertárgyértéktől függő hatáskör esetében az alperes perbebocsátkozása az áttételt kizárja. A Javaslat ugyanezt a szabályt alkalmazza arra, ha az illetékességi kikötés ellenére a felperes más bíróságon nyújtja be keresetlevelét és az alperes illetékességi kifogás nélkül perbe bocsátkozik.

A Javaslat kiegészítette az Általános rendelkezésekben a más hatósági határozatok polgári perre vonatkozó hatályával kapcsolatos rendelkezéseket a közigazgatási ügyekre vonatkozó szabályokkal, mivel az önálló közigazgatási perrendtartás megalkotására tekintettel rendezni kell a közigazgatási és polgári ügyekben eljáró bíróságok döntéseinek egymáshoz való viszonyát. Rögzítésre került, hogy ha a közigazgatási ügyben eljáró bíróság saját hatáskörét állapítja meg, e döntése a polgári ügyben eljáró bíróságot köti. E rendelkezésből következik, hogy amennyiben a polgári ügyben eljáró bíróság megállapítja, hogy az előtte folyamatban lévő ügy a közigazgatási bíróság hatáskörébe tartozik, akkor a polgári peres eljárás megszünteti és rendelkezik az ügy iratainak áttételéről. Ha azonban az ügy a közigazgatási bíróság előtt már folyamatban van és az – a polgári bíróságra kötelező hatállyal – saját hatáskörének fennállását már megállapította, akkor elegendő a polgári peres eljárás megszüntetése, az áttétel mellőzendő.

A Javaslat a hatályos Pp. hiányosságát pótolva szabályozza a nem kötelező képviselet mellett eljáró bíróság által törvényszékhez áttett ügy esetében azt, ha a felperes felhívás ellenére nem gondoskodik az áttett perben jogi képviseletéről.

A Javaslat újítása, hogy szabályozza az eljárás részbeni megszüntetését. A bíró gyakorlat eddig is alkalmazta megfelelő módon a kereset, viszontkereset vagy valamely fél vonatkozásában való részleges megszüntetést, amit a Javaslat ennek jogszabályi nevesítésével támogat.

A Javaslat ugyanakkor gyakorlati és dogmatikai okokból részben a helyenként bizonytalan bírói gyakorlatra tekintettel, részben pedig az elállás, kereset leszállítás és keresetváltoztatás fogalmának átértékelése folytán külön szabályoz egy részleges megszüntetési okot. Az osztott perszerkezetben a perfelvételi szak szolgál a jogvita tartalmának, kereteinek kialakítására és tisztázására, ahol a kereset tárgyának, tartalmának alakulása még alapvetően szabadon történhet. Erre tekintettel a Javaslat szerint a per e szakaszában a kereset változtatása az ellenfél hozzájárulása és a bíróság alakszerű határozat nélkül lehetséges. A perfelvétel lezárásával azonban rögzül a kereset, az érdemi tárgyalási szakban már csak a keresetváltoztatás szabályai szerint változhat. A keresetváltoztatás új fogalmából következően a kereset bármely elemének csökkentése, elhagyása is keresetváltoztatásnak minősül, ezért a Javaslat csak valamely teljesen elhatárolható kereseti követelés összecszerúségének csökkentését tekinti az alperes hozzájárulása nélkül gyakorolható és minden további feltételtől független kereset leszállításnak. Azokat az eseteket viszont, amikor a fél a tárgyi keresethalmazatban álló – ideértve a látszólagos keresethalmazatot is – valamely igényét, jogát nem kívánja érvényesíteni, a Javaslat a kereset egy részétől való elállásnak tekinti, amely csak az alperes hozzájárulásával gyakorolható.

Eltérő rendelkezések a járásbíróság hatáskörébe tartozó ügyekben

A Javaslat a törvényszéki és járásbírósági hatáskörbe utalt ügyek vonatkozásában egységes perrendet alkalmaz, oly módon, hogy az általános hatáskörű bírósággént megjelölt törvényszéki professzionális pervitelre modellezett szabályozást tartalmaz.

A Javaslat a két bemeneti szint között az ügyek ténybeli és jogi összetettségében, a felek körülményeiben előforduló különbségeket a bíróság által választható különböző eljárási

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

útvonalak útján kezeli. Ez lehetővé teszi, hogy a bíróság a perfelvétel során az ügy sajátosságai és állása alapján a szóbeliség és írásbeliség útját vagy ezek kombinációját alkalmazza. Az így kialakított egységes perrendre tekintettel a Javaslat a járásbíróság előtti eljárásra alapvetően egyetlen tényező mentén tartalmaz eltéréseket. A törvényszékre általánosan kötelező jogi képviselőhöz képest ugyanis a járásbíróságon jogi képviselő nélkül is eljárhatnak a felek, ezért a Javaslat a jogi képviselő nélkül eljáró fél vonatkozásában határoz meg eltérő szabályokat.

A professzionális képvisellel nem rendelkező fél számára a Javaslat egyrészt kevésbé szigorú elvárásokat, másrészt az eljárási kötelezettségei és jogai érvényesítését segítő szabályokat tartalmaz. Erre tekintettel, de ettől függetlenül is a jogalkalmazás tapasztalatai alapján az eljárást hátráltató problémaként merül fel, ha a fél az eljárás során változtatgatja a jogi képviselővel vagy személyesen történő eljárást, ami visszaélészerű joggyakorlás is eredményezhet.

A Javaslat újítása, hogy ennek kezelésére a hatályos Pp. elektronikus kommunikáció vállalására vonatkozó szabályozáshoz hasonló megoldást tartalmaz. Abban az esetben, ha nem kötelező jogi képviselő mellett zajló perben a fél – az őt megillető rendelkezési jog gyakorlása keretében – úgy dönt, hogy jogi képviselő közreműködésével jár el, akkor ez saját választása, amelyet köteles fenntartani az eljárás során és a jogi képviselővel eljáró félre vonatkozó szabályok alkalmazandók reá is. A fél eljárásjogi joga arról szabadon dönteni, hogy kíván-e képviselőt megbízni, ezen eljárásjogi jog azonban rendeltetésének megfelelően a fél eljárás-támogatási felelősségére és a jóhiszeműség elvére tekintettel gyakorolható. A Javaslat azonban a fél számára egy alkalommal lehetővé teszi a személyes eljárásra való áttérést.

A jogi képviselő nélkül eljáró fél vonatkozásában a Javaslat az írásbeli beadványok tartalmi kellékeit kevésbé fokozza, de megfelelő benyújtását elősegíti a formanyomtatvány bevezetésével, valamint a járásbírósági tájékoztató irodáján biztosított szóbeli előterjesztéssel. A Javaslat a beadványok hiányosságai, hibái vonatkozásában következetesen előírja a bíróság hiánypótlási felhívási kötelezettségét és a jogkövetkezmények alkalmazását ennek elmulasztása esetére rendeli alkalmazni. Az Általános rendelkezések szerint a fél beadványa hiányainak pótlása érdekében a bíróság a helyben lakó felet maga elé is idézheti és szóban pontosítható. A Javaslat a keresetváltoztatás és utólagos bizonyítás terén is enyhébb követelményeket támaszt, míg az anyagi pervezetés terén a fél számára több támogatást ír elő.

A fizetési meghagyásos eljárással összefüggő perek

A Javaslat a fizetési meghagyásos eljárással összefüggésben indult perekre vonatkozóan az eljárás megindulását összhangba hozza a keresetlevéllel indult per perindítási szabályaival. Ennek érdekében előírja, hogy az ellentmondás folytán perré alakult eljárásban a felperesnek a közjegyzői felhívás alapján a keresetlevélre vonatkozó szabályoknak megfelelő előkészítő iratot kell benyújtani. Ezzel az eljárás azonos tartalmi követelményeknek megfelelő irattal indul a fizetési meghagyásos eljárásból átalakult perekben. Ugyancsak a keresetlevéllel indult per szabályaihoz való igazodást szolgálja a Javaslat azzal, hogy nem csak az illetékfizetési kötelezettség teljesítését, illetve az előkészítő irat benyújtását elmulasztó felperes esetében rendeli alkalmazni az eljárás megszüntetésének jogkövetkezményét, hanem – a jogi képviselő nélkül eljáró felperes kivételével – e kötelezettségek hiányos teljesítését is megszüntetéssel szankcionálja.

A fizetési meghagyásos eljárásnak közjegyzői hatáskörbe kerülése folytán a jogalkalmazásban rengeteg probléma jelentkezett abból, hogy a bíróságon indult eljárás előzménye egy másik

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

hatóságnál folyt. A Javaslat e gyakorlati, főleg technikai problémák megelőzésére szolgáló szabályokat tartalmaz annak érdekében, hogy a közjegyzői irat és a felperesi előkészítő irat feltétlenül és egyidejűleg ugyanazon a bíróságon találkozzon. Ez feltételezi a fizetési meghagyásos eljárásra vonatkozó törvény megfelelő módosítását akként, hogy a közjegyzőnek a perré alakulásról szóló értesítésében meg kell jelölni konkrétan azt a bíróságot, ahová a közjegyzői iratokat továbbítja. A Javaslat ehhez kapcsolódóan a felperes számára előírja, hogy a közjegyzői felhívásban szereplő bíróságra köteles a keresetet tartalmazó iratát benyújtani.

A Javaslat a perfelvétel szabályait megfelelően rendeli alkalmazni, így a közjegyző felhívására benyújtott felperesi előkészítő irat lényegében a keresetlevélnek felel meg, amelyre az alperesi ellentmondás ellenére írásbeli ellenkérelem benyújtását írja elő. Fenntartja a hatályos Pp. azon rendelkezését, hogy az ellentmondás nem akadályozza a bírósági meghagyás kibocsátásának. Abban az esetben azonban, ha az ellentmondás tartalmaz az érdemi védekezés valamely tartalmi elemének megfelelő nyilatkozatot vagy beszámítást, a bírósági meghagyás kibocsátásnak már nincs helye akkor sem, ha az alperes írásbeli ellenkérelmet nem nyújtott be. A keresetlevél tartalmi elemeinek megfelelő felperesi iratra alperes által elmulasztott írásbeli ellenkérelmet a Javaslat az eljárás-támogatási kötelezettség megsértésnek tekinti és azzal szankcionálja, hogy a per írásbeli előkészítésében mulasztó alperes az érdemi védekezésében a továbbiakban nem léphet ki azon tartalmi körből, amelyet ellentmondása magában foglalt.

NEGYPEDIK RÉSZ

BIZONYÍTÁS

A bizonyítás általános szabályai

A tényállás szabad megállapításának elve

A Javaslat a bizonyítás körében alapelveként a tényállás szabad megállapításának elvét fogalmazza meg, amely meghatározóan a szabad bizonyítási rendszerben mutatkozik meg. A szabad bizonyítás elve magában foglalja egyrészt a bizonyítás lefolytatásának formai szabadságát, másrészt annak lehetőségét, hogy a bíróság bármely alkalmas eszközt bizonyítékként felhasználjon. A Javaslat változatlanul a szabad bizonyítási rendszer elvi alapján áll, a polgári perben nincs kötött bizonyítási rendszer, annak ellenére sem, hogy vannak kötöttségi elemek. A Javaslat a bizonyítási eszközöket példálózóan ugyan nevesíti, ami azonban nem tekinthető taxatív felsorolásnak. Az eljárás során a Javaslatban foglaltakon kívül is felmerülhetnek olyan további, külön nem nevesített bizonyítási eszközök, illetve bizonyítékok, amelyeket a perben a bíróság szabadon mérlegelhet.

A tényállás szabad megállapításának elve – jóllehet, meghatározóan a szabad bizonyítási rendszerben mutatkozik meg – tágabb értelmű. A fél a perbeli előadásait bizonyítani köteles; a fél saját előadása nem lehet egyben a fél előadásának bizonyítéka. A fél előadását az egyéb bizonyítékok támaszthatják alá, ha ez eredményes, a bíróság a releváns tényállás megállapításához a felek előadásait szabadon felhasználhatja.

A relatíve kötöttséget eredményező szabályok – melyek jelenleg a hatályos Pp. 4. §-ában vannak – a Javaslat „Általános rendelkezései” címet viselő fejezetében kapnak helyet az ún. „Általános szabályok” között, figyelemmel arra, hogy nem csak a bizonyítás körében, de a hatáskört érintően is relevanciával bírnak.

Ugyancsak az „Általános rendelkezések” között kap helyet a tárgyalási elv (jelenleg hatályos Pp. 3. § (3) bekezdése nevesíti), a bíróság bizonyítással kapcsolatos általános tájékoztatási kötelezettségét pedig felváltja a bíróság anyagi pervezetése.

Bizonyítási érdek és bizonyítási szükséghelyzet

A hatályos Pp. 164. § (1) bekezdése szerint a per eldöntéséhez szükséges tényeket általában annak a félnek kell bizonyítania, akinek érdekében áll, hogy azokat a bíróság valóban fogadja el. A bizonyítási feladatok ilyen módon való telepítése a gyakorlatban jól kezelhető és alkalmazható volt, problémát legfeljebb az okozott, ha a bíróság rosszul mérte fel, kinek állt érdekében a bizonyítás. A szöveg kivételt megengedő megfogalmazása („általában”) lehetőséget adott az ún. bizonyítási teher megfordítására, amikor a bíróság kivételes körülményekre tekintettel valamely tény bizonyíthatatlanságának következményeivel nem a bizonyító felet (akinek érdekében állt a bizonyítás sikeressége), hanem az ellenfelet terhelte meg az érdemi döntése kialakításakor.

A Javaslat a hatályos szabályozáson nem változtat, annak átfogalmazására sem került sor. Ugyanakkor a Pp. 164. § (1) bekezdésében írt szabályt a bizonyítási kötelezettség helyett

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

„bizonyítási érdek” elnevezéssel illeti, mert a jogszabály megfogalmazásából nem olvasható ki olyan jogalkotói szándék, mely szerint a fél eljárásjogi kötelezettsége lenne a bizonyítás. A törvényszöveg tartalmát jobban megragadja a „bizonyítási érdek” terminológia.

A Javaslát új jogintézményként szabályozza a bizonyítási szükséghelyzetet. Az ezzel kapcsolatos szabályozás ugyan új, de a szakirodalmat és a bírói joggyakorlatot is régen foglalkoztatja ez a kérdés a bizonyítási teher megfordítása köntösében. Farkas József megfogalmazása szerint: „Bizonyítási szükséghelyzetről akkor beszélhetünk, amikor a teljes bizonyítás nem lehetséges, de a per állása szerint valamely tény fennállása nagyon valószínű és a bírói lelkiismeret nem engedi meg a bizonyítási teher szabályainak merev alkalmazását.” (Farkas József – Kengyel Miklós: Bizonyítás a polgári perben; KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó Kft., Bp. 2005. 62. o).

A bizonyítási szükséghelyzet szabályait a bírói joggyakorlat is alakította: az orvosi műhibaperek körében tipikus (pl.: EBH2009. 1956.): ha a károsult egészségkárosodásának pontos oka nem állapítható meg, a lehetséges okok közül mindazokat vizsgálni kell, melyek a kórház tevékenységéhez kapcsolhatók. Ha valamely lehetséges okhoz kapcsolódóan a kórház az elvárható gondos eljárását nem tudja bizonyítani, a kártérítési felelőssége megállapítható. Több eseti döntés is tanúskodik annak az álláspontnak a következetes érvényesítéséről, hogy az alperes egészségügyi szolgáltatónak kell a felróhatósága kimentése érdekében bizonyítania, hogy a szakmai előírásoknak és az elvárható gondosság elvének megfelelő gyógykezelés ellenére következett be a káros eredmény a felperesnél. Vagyis ez a bírói gyakorlat a kirívóan információ-aszimmetrikus helyzetekben már eddig is felmentést adott a gyengébb fél számára az állítási és bizonyítási kötelezettség tekintetében.

Nemcsak a bírói joggyakorlat, de az anyagi jogszabályok is erre tekintettel tartalmazznak bizonyos esetekben speciális szabályokat a bizonyítási érdek alakulását illetően, pl. a vélelmek és az ideiglenes igazságok esetében. Vannak azonban a bírói esetjogon és az anyagi jogszabályokon kívül is olyan élethelyzetek, amikor a bizonyító fél ellenfele rendelkezik a releváns bizonyítékok felett, és ezáltal képes a bizonyítás eredményességét megnehezíteni, esetleg ellehetetleníteni. (Pl. orvosi beavatkozás esetén a betegnek kiadott dokumentációban nem szereplő adatok, termékhiba vagy szabadalomtörés esetén a gyártás körülményei stb.)

A Javaslát a bizonyítási szükséghelyzet négy esetkörét nevesíti:

1. a bizonyítási indítvány előterjesztéséhez szükséges adatok az ellenérdekű fél birtokában vannak;
2. a tényállítás bizonyítása a bizonyító fél számára nem lehetséges, de az ellenérdekű féltől a tény ellenkezőjének bizonyítása elvárható lenne;
3. a bizonyítás sikerességét az ellenérdekű fél megghiúsította;
4. a jogsértő bizonyítási eszköz felhasználhatóságát a bíróság visszautasítja, és a releváns tény más módon nem bizonyítható (erre a javaslat a jogsértő bizonyítási eszközök címszó alatt utal vissza).

A bizonyítási szükséghelyzet jogkövetkezménye a tény fennállásának megállapítása, ha a bíróban kétely e tekintetben nem merül fel.

Bizonyítás nélkül megállapítható tények

A Javaslát a bizonyítás nélkül megállapítható tények szabályozásakor nem változtat a hatályos Pp. szabályain, csupán a kapcsolódó normák törvénybeli elhelyezésében következik be módosítás. E §-on belül kapnak helyt a Pp. 163. § (2) és (3) bekezdésében írt szabályok,

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

továbbá a 3. § (5) bekezdésének második mondata, mely indokolatlanul szerepel jelenleg is az alapelvek szabályai között.

A Javaslát összefoglalja mindazokat az eseteket, amelyek bizonyítást kímélő módon teszik lehetővé a bíróság számára, hogy perben jelentős tényeket a döntése alapjaként valósan fogadjon el. Ilyen tények bizonyos esetekben külön bizonyítási cselekmények nélkül is megállapíthatók, ide tartoznak a beismerésen, az egyező előadáson, a vitatás hiányán, a köztudomáson és a bíróság hivatalos tudomásán alapuló ténymegállapítások. A törvényes vélelmek azonban nem teszik szükségtelenné egészében a bizonyítást, csak lényegesen egyszerűsítik.

Az ideiglenes igazság a bíróhoz címzett felhívás arra nézve, hogy valamely tényt az ellenkező bizonyításáig valóan fogadjon el (Farkas József - Kengyel Miklós: Bizonyítás a polgári perben, KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó Kft., Bp. 2005. 84. o.). E jogi megoldással a jogalkotó a jogszabályban csak az általa vélelmezett tényállást adja meg, ennek megállapítását nem köti egy vélelmező tényálláshoz. Ideiglenes igazságot tartalmaz pl. a Ptk. 2:2. §-ának (2) bekezdése, amely szerint a fogamzás időpontjának a születéstől visszafelé számított háromszázadik napot kell tekinteni, vagy a Ptk. 7:67. § (3) bekezdése, amely szerint a vagyontárgy ági jellegét annak kell bizonyítania, aki ezt ezen a címen örökölné, amiből az is következik, hogy a nem ági jellegét, vagyis a vagyon szerzeményi jellegét nem kell bizonyítani. Az is ideiglenes igazság, hogy a holtak nyilvánított személyt az ellenkező bizonyításig halottnak kell tekinteni (Ptk. 2:5. § (2) bekezdés).

A bizonyítás módjai és eszközei

A hatályos Pp. 166. §-a – a szabad bizonyítás elvéből következően – csak példálózó jelleggel sorolja fel a bizonyítási eszközöket. Ez összhangban van a hatályos Pp. 3. § (5) bekezdésével, amely szerint – törvény eltérő rendelkezése hiányában – a bíróság a polgári perben alakszerű bizonyítási szabályokhoz, a bizonyítás meghatározott módjához vagy meghatározott bizonyítási eszközök alkalmazásához nincs kötve, szabadon felhasználhatja a felek előadásait, valamint felhasználhat minden egyéb bizonyítékot, amely a tényállás felderítésére alkalmas.

A hatályos Pp. a bizonyíték és a bizonyítási eszköz fogalmát következtetlően használja: bizonyítási eszköznek tekinti a tanúvallomásokat, a szakértői véleményeket, a szemléket, az okiratokat és az egyéb tárgyi bizonyítékokat. A bizonyítási eszköz elvben a bizonyíték forrása, így – a hatályos törvény alkalmazásában – különösen a tanú, a szakértő, az okirat, a szemle stb.; a bizonyíték pedig az az észlelhető valóság, amely a bizonyító erőt hordozza: a tanúvallomás, a szakértői vélemény, a szemletárgy vagy helyszín, az okirat tartalma és az egyéb tárgyi bizonyíték.

E terminológiai zavartól függetlenül is helyesebb általánosságban a „bizonyítási módok” fogalmának használata (tanúbizonyítás, okirati bizonyítás, szemle). Az e címen összefoglalt szabályok ugyanis nem csak az adott bizonyítási eszközt írják le, hanem a vele kapcsolatos bizonyítás felvételének a rendjét is.

A Javaslát ugyanakkor megtartja a bizonyítási eszköz fogalmát is (tanú, okirat, kép- és hangfelvétel, tárgyi bizonyíték, stb.), mert ezek az egyes bizonyítási módokhoz képest sokrétűbbek (okirat lehet okirati bizonyítás, de szemle tárgya is, a szemle tárgya nem csak tárgyi bizonyíték, hanem arról vagy valamilyen múltbeli eseményről készült felvétel is lehet). A Javaslát ezért elkülönítve tartalmazza a bizonyítás módjaira, illetve a bizonyítási eszközökre vonatkozó legáltalánosabb szabályokat.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

A bizonyítási módok és a bizonyítási eszközök közül a Javaslat kirekesztette a fél és képviselőjének nyilatkozatát, ebben a rendszerben a nyilatkozataik egyértelműen tényállításnak minősíthetők és nem bizonyítéknak. Ez igaz a nem természetes személy törvényes képviselőjének nyilatkozatára is.

A tényállás szabad megállapításának elvéből következően nemcsak a nevesített bizonyítási módok igénybevételeire van lehetőség, hanem bármely más, nem nevesített (atipikus) bizonyítási mód felhasználására is (így lehetőség van például adatszolgáltatás kérésére hatóságoktól és magánszervezetektől, kísérletek lefolytatására, a per tárgyává tett cselekmény eljátszására, közvélemény-kutatás elvégeztetésére, stb.). Az atipikus bizonyítási módok tekintetében is érvényesülniük kell viszont a szabad bizonyítási rendszer alapvető követelményeinek: vagyis az alkalmasság, a célszerűség, az ésszerűség és az okszerűség elveinek. Az alkotmányos rend alapértékeinek védelme érdekében kizárt olyan bizonyítási eljárás lefolytatása, amely a közrendbe ütközik, így például kínvallatásnak és istentételeznek a polgári perben nyilvánvalóan nincs helye. De nem felel meg a célszerűség követelményének a bizonyítás felvétele akkor sem, ha ez aránytalanul növelné a per tartamát vagy költségeit. Ilyen esetekre nézve lehetővé teszi a Javaslat a felajánlott bizonyítás mellőzését.

A bizonyítási eszközök között újként nevesíti a Javaslat a kép- és hangfelvételeket, amelyek a technikai fejlődés következtében, a digitális kép- és hangrögzítés elterjedésével egyre nagyobb jelentőséget kapnak a polgári perben felvett bizonyítás során. Ezeket a bizonyítási eszközöket a hatályos Pp. rendszerében a tárgyi bizonyítási eszközök kategóriájába sorolta hagyományosan a jogirodalom. A kép- és hangfelvételek azonban minőségileg különböznek az egyéb tárgyi bizonyítási eszközöktől: nem valamilyen dolog jelenbeli állapotát, hanem valamilyen múltbeli eseményt vagy – állókép esetén – múltbeli állapotot érzékeltetnek. Az ilyen felvételek által a múltból közvetített információkat a felvételek lejátszásával, megtekintésével sajátíthatja el a bíróság, következésképp ezeknek a bizonyítási eszközöknek a felhasználására is szemle keretében kerülhet sor. Amennyiben valamely tárgy vagy helyszín jelenbeli állapotáról készült felvétel kerül önállóan (tehát nem valamilyen más bizonyíték illusztrálásaként) felhasználásra, valójában a szükséges szemle helyettesítése történik: közvetlen érzékelés helyett közvetett benyomásokat szerez a bíróság. A bizonyítás-felvétel szabadságának a rendszerében erre is lehetőség van, bár ilyenkor – a felvétel manipulálhatóságára tekintettel – az ellenbizonyításra is szélesebb körű lehetőség nyílik, mint a szemle – jegyzőkönyvben rögzített – eredményével szemben.

Jogsértő bizonyítási eszközök

A gyakorlatban egyre többször merül fel az a kérdés, hogy felhasználhatók-e a jogellenes vagy jogellenesen megszerzett bizonyítékok. A leggyakrabban ezek titkos kép- és hangfelvételek formájában jelentkeznek. A jogsértő bizonyítási eszközök felhasználhatóságáról a szakirodalomban három elmélet alakult ki:

- a szabad bizonyítás elvéből az következik, hogy amit a törvény nem tilt, azt szabad, így a jogsértő bizonyítékok felhasználhatók;
- abszolút értelemben tilos a jogsértő bizonyítási eszközöket felhasználni a polgári perben;
- a legelterjedtebb – és nemzetközi szinten is elfogadott – álláspont az ún. viszonyossági elv, mely értelmében minden esetben mérlegelni kell, hogy melyik érdek a fontosabb: a fél bizonyításhoz fűződő méltányolható magánérdeke, vagy az ellenérdekű fél személyiségi jogainak védelme. E mérlegelés során figyelembe kell venni azt is, hogy a bizonyíték megszerzése, felhasználása milyen súlyú jogellenességet valósít meg [BH1993. 365., vö.: Kengyel Miklós: A polgári peres eljárás kézikönyve; KJK-

KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó Kft., Bp. 1995. 408-410. o; Nagy Adrienn: A Polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény magyarázata; a 166. §-hoz írt magyarázat; CompLex Kiadó, Budapest 2015.].

A joggyakorlat és a szakirodalom a jogsértő bizonyítási eszköz felhasználhatóságát illetően a viszonyossági elv mellett tette le voksát, tehát a teljes törvényi tilalom és a teljes megengedhetőség között kell kialakítani a Javaslatban azt a szabályozást, mely a bíróság mérlegelését lehetővé teszi [V.ö. Papp Zsuzsanna: Az illegális eredetű illetve a felhasználásukkal személyiségi jogot sértő információk a polgári perbeli bizonyításban; PhD értekezés, Budapest, ELTE, 2011.].

Az új információs, kommunikációs és multimédiás eszközök megjelenése és általános elterjedése miatt a jogellenesen szerzett információk és bizonyítékok keletkezésének lehetősége és tényleges gyakorlata is növekvő tendenciát mutat. Ezért megkerülhetetlen e kérdés törvényi szintű szabályozása, melynek során az elsődleges szempont a vonatkozó bírósági joggyakorlatban kialakított elvek normaszintű rögzítése volt.

Az Alkotmánybíróság a jogsértő bizonyítási eszközök felhasználhatóságát a tisztességes eljárás követelményével összefüggésben vizsgálta. A határozatában figyelemmel volt arra, hogy az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében biztosított tisztességes eljáráshoz való jog kifejezett módon nem rögzít semmilyen elvárást a bizonyítás rendszerét, szabályait, a bizonyítékok kizárását illetően, miként az EJEE 6. cikk 1. pontja sem. Szem előtt tartotta ugyanakkor a testület az EJEB joggyakorlatának azon megközelítését, mely szerint a bizonyítékok elfogadhatósága (admissibility of evidence) elsődlegesen a nemzeti jogokra tartozó kérdés, és főszabály szerint a nemzeti bíróságok feladata az eléjük kerülő bizonyítékok mérlegelése. Az EJEB-nek nem feladata, hogy állást foglaljon abban a kérdésben, vajon a bizonyítékok (így a tanúvallomások) elfogadása megfelelő volt-e, sokkal inkább annak mérlegelése tartozik hatáskörébe, hogy az eljárás mint egész, beleértve a bizonyítékok beszerzésének módját is, tisztességes volt-e. Az EJEB általános jelleggel és absztrakt szinten nem zárhatja ki egy adott eljárásban felmerült, a jogellenesen beszerzett bizonyíték elfogadhatóságát. {Schenk kontra Svájc [PS] (10862/84), 1988. július 12., 46. bekezdés; Kostovski kontra Hollandia [PS] (11454/85), 1989. november 20., 36. bekezdés, Doorson kontra Hollandia (20524/92), 1996. március 26., 67. és 78. bekezdés} [3104/2014. (IV. 11.) AB végzés 17. pontja]

Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint a bizonyítási rendszer, a konkrét bizonyítási szabályok kialakítása a jogalkotó feladata, melyet a jogalkalmazó bíróságok értelmeznek. A bizonyításra vonatkozó rendelkezések szoros összefüggést mutatnak a tisztességes eljáráshoz való joggal, ám ezen alapjog, továbbá más alapjogok (például a magánszféra védelme, emberi méltóság védelme, kínzás tilalma, védelemhez való jog) és alkotmányos rendelkezések (különösen a jogállamiság tétele) által kijelölt kereteken belül a jogalkotó nagyfokú szabadságot élvez ezek meghatározása során. Önmagában az, hogy e szabályoknak mi a helyes tartalma, bírósági jogértelmezés kérdése, a téves jogértelmezés pedig önmagában nem vezet szükségképpen az Alaptörvény sérelmére. Ez vonatkozik a bizonyítékok kizárására is. [3104/2014. (IV. 11.) AB végzés 19. pontja]

A Javaslat általános jelleggel kívánja rögzíteni azt a főszabályt, hogy jogsértő bizonyítási eszköz a perben nem használható fel. A generális szabály rögzítésének elsődleges indoka az, hogy egy jogállamban nem alkothatók olyan szabályok, melyek a peres feleket arra ösztönzik, hogy jogsértő módon szerezzék be a per eldöntése szempontjából releváns bizonyítékokat. A Javaslat e körben meghatározza a jogsértő bizonyítási eszköz fogalmát.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

A Javaslat azt az abszolút kizáró okot szabályozza, mely fennállása esetén a bíróság köteles figyelmen kívül hagyni a fél által hivatkozott bizonyítási eszközt.

Ha ez az abszolút kizáró ok nem áll fenn, a jogsértő bizonyítási eszköz felhasználhatósága tárgyában a bíróság dönt mérlegelési jogkörében a Javaslathoz meghatározott szempontokat mérlegelve.

Ez a szempontrendszer tükrözi a kialakult bírósági joggyakorlatot azzal az eltéréssel, hogy amennyiben a bíróság mérlegeléssel nem találja felhasználhatónak a jogsértő bizonyítási eszközt, és a bizonyító fél a tényt más módon nem tudja bizonyítani, a bíróság alkalmazhatja a bizonyítási szükséghelyzet szabályait. E szempontrendszert figyelembe véve a bírósági joggyakorlat fogja kialakítani azoknak a konkrét eseteknek a körét, amikor a jogsértő bizonyítási eszköz nem használható fel. Természetesen ennek során a bíróságnak figyelemmel kell lennie az Európai Unió más tagállamaiban kialakított nemzetközi gyakorlatra, arra, hogy alapvető jogok sérelmét a jogsértő bizonyítási eszköz felhasználása nem eredményezheti, illetve arra is, ha az Alkotmánybíróság döntéseivel alakítja, megszabja a határait a jogsértő bizonyítékok felhasználásának.

A szabályozás kialakítása során arra is figyelemmel kell lenni, hogy a jogsértő bizonyítási eszköz befogadása a felet nem mentesíti a jogsértő magatartással összefüggésben felmerült felelőssége alól. Erre a bizonyító felet a bíróságnak figyelmeztetnie kell, és ennek tudatában dönthet úgy a fél, hogy továbbra is kívánja-e a bizonyíték perbeli befogadását.

Más eljárásban felvett bizonyítás eredményének felhasználása

Sok esetben előfordul, hogy ugyanazon tény(ek meghatározott köre) több eljárásban (más polgári, közigazgatási, büntető perben, szabálysértési eljárásban, közigazgatási eljárásban, választottbírói eljárásban, stb.) is jelentőséggel bír, és bizonyítás felvételére kerül sor rá(juk) vonatkozóan. A pergazdaságosság és a perek ésszerű időn belüli befejezésének alapvető követelményeivel ellentétben ugyanazon bizonyítás felvételének többszörözése eljárásonként.

A hatályos Pp. sem zárta ki a más eljárásban szerzett bizonyíték felhasználhatóságát (a Pp. 124. § (4) bekezdésének a) pontja kifejezetten lehetővé teszi a bíróság számára a tárgyalás előkészítése körében iratok beszerzését más hatóságtól vagy szervezettől), a gyakorlat élt is ezzel a lehetőséggel, de kifejezett törvényi rendelkezés hiányában nem volt egyértelmű az így nyert bizonyító adatok bizonyítási természete. Tanúnak a perben csak az az alanyi bizonyítási eszköz számított, akit a fél a perben bejelentett, akit a bíróság megidézt és kihallgatott, tanúvallomásnak pedig az a bizonyíték minősült, amit a perben eljáró bíróság rögzített tárgyalási jegyzőkönyvben. Hasonlóképpen szakértőnek a perben azt lehetett tekinteni, aki a perben eljáró bíróság kirendelése alapján készített szakértői véleményt. A BH1977. 211. számú eseti döntésében is még akként foglalt állást a Legfelsőbb Bíróság, hogy a szakvélemény „más perben való felhasználása mindenképpen aggályos”. A szemle szabályozása alapján is egyértelműnek tűnt, hogy ilyen módon bizonyító adat csak a szemletárgy közvetlen megfigyelésével illetőleg megvizsgálásával nyerhető.

A gyakorlat igyekezett áttörni a szabályozásnak ezt a körülményességét: a korábban, más eljárásban már kihallgatott tanút nem hallgatta ki a bíróság újból részletesen, hanem a már előadott és valamely eljárásban rögzített vallomásának fenntartásáról nyilatkoztatta, sőt a BH1993. 748. számú eseti döntés indokolásában foglaltak szerint az ilyen tanúk megidézése is csak akkor kötelező, ha a más eljárásban tett vallomásukban a bíróság ellentmondást észlel, aminek a tárgyaláson való feloldása nem mellőzhető; az újabb bírói gyakorlat pedig már felhasználhatónak nyilvánította a más perben szerzett szakértői véleményt is, feltéve, hogy annak ismertetése a tárgyaláson megfelelően megtörtént és a felek arra észrevételeket tehettek (pl. BH1984. 445., BH2000. 208., BDT2006. 1483.). Számos esetben nincs is lehetőség a

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

bizonyító adatok közvetlen beszerzésére, pl. nem ismételhető meg a közlekedési baleset helyszínének újbóli vizsgálata, nincs lehetőség az időközben elhunyt tanú újbóli meghallgatására, az időközben elhunyt féltől vérminta vételére az apaság megállapítására irányuló perben.

A fentiekből következően nem indokolható – az idő és költség ráfordítása miatt - a perben olyan bizonyíték beszerzésére, amely – más eljárás anyagából származóan ugyan, de – rendelkezésre áll már.

Az egyes eljárások részletszabályainak különbözőségeire tekintettel viszont nem lehet eltekinteni azon garanciális elemek megkövetelésétől, amelyeket a polgári perrendtartás a bizonyítás felvételének módjához fűz: pl. hogy a tanú meghallgatásánál a perben álló felek mindegyike jelen lehetett és kérdéseket intézhetett a tanúhoz, a tanú élhetett a mentességi jogával, a szakértői vélemény az igazságügyi szakértők névjegyzékében szerepelt szakértőtől származik, stb. Olyan eljárási érdek viszont már nem fogalmazható meg, hogy a bizonyításfelvétel minden perjogi szabálya teljesüljön, pl. az is, hogy bíróság foganatosítsa a bizonyítást. A szabályozás célja azoknak a perjogi követelményeknek az érvényesülése és számonkérhetősége a más eljárásban beszerzett bizonyítékokkal szemben, amelyek egyfelől a bizonyítás céljában (a bíróság meggyőzésének kialakításában), másfelől a felek bizonyítási érdekében (a bíróság meggyőzésében) ragadhatók meg. Ezeknek a követelményeknek a figyelembevételével a bírói gyakorlatnak esetről esetre kell állást foglalnia abban a kérdésben, hogy melyek e törvénynek azok a rendelkezései, amelyek érvényesülésének hiánya kizárja a más eljárásban beszerzett bizonyíték változatlan (ismétlést, kiegészítést szükségtelenné tevő) felhasználhatóságát. Amennyiben a más eljárásban beszerzett bizonyíték kiegészítése szükséges (és lehetséges) erre magától értetődően, az adott bizonyítási módra vonatkozó szabályok szerint van mód.

Ha a más eljárásban beszerzett bizonyíték felhasználhatóságának fenti akadálya a bizonyítékot tartalmazó/rögzítő iratból nyilvánvalóan kitűnik, a bíróságnak azt észlelnie kell, és hivatalból kell kirekesztenie az ilyen bizonyítékot a mérlegelése köréből. Az viszont nem fér össze a polgári perben érvényesülő rendelkezési elvvel, hogy a bíróság hivatalból vizsgálatot folytasson le annak kizárhatósága végett, hogy a bizonyíték felvétele körében nem fordult elő olyan szabálytalanság, ami a bizonyítékot aggályossá teszi, felhasználásának akadályát képezi. Adott esetben olyankor sem, amikor ez megállapítható lenne egyébként a bíróság rendelkezésére álló irathalmazból, de ennek megállapíthatóságához a felhasználni kívánt bizonyítékot tartalmazó korlátozott terjedelmű iratanyagon túl terjedelmes (akár több ezer oldalt is kitevő) iratanyagot kellene alaposan áttanulmányozni. Ennek megkövetelése éppen visszajára fordítaná a szabályozással elérni kívánt célt, az eljárás gyorsítása helyett a polgári per kereteit meghaladó munkaráfordítást eredményezne. Még kevésbé várható el a garanciális követelmények hiányának ismerete, ha az iratokból sem lehet arra következtetni, vagy éppen ellentétes azzal az iratok tartalma (pl. a vallomásra vallatással, kínzással került sor). Viszont a feleknek, akik ismer(het)ik a bizonyíték felhasználhatóságát akadályozó körülményeket, lehetőséget biztosít a Javaslat a felhasználni kívánt bizonyíték bizonyító értékének érvénytelenítésére.

Közreműködők, és a velük szemben alkalmazható kényszerítő eszközök

A Javaslat újként vezeti be a perrendtartásba a közreműködők fogalmát, mely mindazon személyeket felöleli, akik valamilyen releváns bizonyítékot hordoznak, birtokolnak, vagy más módon tudnak segítséget nyújtani a feleknek és a bíróságnak a valóság feltárásához. E személyek segítséget nyújtanak a bizonyítás megfelelő lefolytatásához, de ezt nem

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

szívességből teszik. A polgári per közintézmény, amelynek megfelelő működéséhez a köz valamennyi tagjának hozzá kell járulnia, nemcsak költségvetési befizetéseivel, hanem szükség esetén tevőlegesen is. Ez utóbbi hozzájárulás költségeinek viselésére viszont már azok kötelesek, akiknek az érdekét szolgálja a közreműködés (vagy helyettük az állam). Egyes közreműködők költségtérítésére és díjazására akár a Polgári perrendtartás, akár más jogszabályok konkrét rendelkezéseket is tartalmaznak (tanúk, szakértők, szemletárgy-birtokosok), mégsem szükségtelen e jog általános rögzítése, éppen az atipikus bizonyítás-felvételi módban közreműködőkre tekintettel.

A gyakorlatban általános, hogy a bíróság adatszolgáltatást kér hatóságoktól vagy magánszervezetektől valamilyen releváns tényről, ún. megkeresés formájában. A hatályos Pp. nem ismeri és nem szabályozza a megkeresésnek ezt a formáját. Ez a szabályozatlanság csak akkor okozott problémát, ha a megkereső nem teljesítette a megkeresést, vagy arra jelentős késedelemmel, többszöri felhívás eredményeként került sor, ami ha nem is tekinthető jellemzőnek, nem is elhanyagolható ritkaságú, számos esetben hozzájárult a per szükségtelen elhúzódásához. Ez a megkeresés atipikus bizonyítási mód, az adatszolgáltatás atipikus bizonyítási eszköz. Az atipikus bizonyítási eszközök szolgáltatására képes személyek általános közreműködői fogalom alá vonásával a Javaslat egyértelművé teszi, hogy az ilyen adatszolgáltatást a megkeresett nem szívességből teljesíti, hanem azért mert köteles a közreműködésre. A kényszerítő eszközök alkalmazhatóságának valamennyi közreműködőre való kiterjesztése pedig lehetőséget ad a bíróság számára a megkeresés teljesítésének megfelelő kikényszerítésére is.

A Javaslat a hatályos Pp. 185. §-ában foglalt rendelkezéseket, melyek a tanúkkal és a szakértőkkel szemben alkalmazható kényszerítő eszközökről szólnak, tartalmilag nem változtatja meg, de lényegesen összefogottabb nyelvi eszközökkel fejezi ki, egyben kiterjesztve azokat a bizonyítás felvételében közreműködő valamennyi személyre. A közreműködő fogalmát és alapvető kötelezettségeit a Javaslat A bizonyítás módjai c. szakaszon belül rögzíti.

A kirendelt szakértővel szemben alkalmazható kényszerítő eszközöket a Javaslat a szakértői bizonyításra vonatkozó normák között helyezte el, mivel a szakértő mint bizonyítási eszköz a jelen §-ban foglaltaknál részletesebben kifejtett szabályozás keretében szankcionálható, hiszen a bizonyítási eljárásban professzionalistaként részt vevő személyi körrel van szó.

A Javaslat e §-ban rögzített szabályainak újdonsága abban áll, hogy lehetővé teszi a bizonyítási eljárásban közreműködő ún. harmadik személyek szankcionálását is. A Pp. jelenleg hatályos szabályai szerint is kezelhető a törvény által felvázolt helyzet: ha a peren kívül álló személy a bíróság megkeresésében foglaltakra nem reagál, vagy azt nem megfelelően teljesíti, a közreműködőt – jogi személy esetén a törvényes képviselőt – a bíróság tanúként idézi meg, és kötelezi a szükséges információ szolgáltatására vagy okirat bemutatására. Ez a módszer azonban mindenképpen idővesztést okoz, melyet a Javaslatban foglalt megoldás kiküszöbölhet például azáltal, hogy a bíróság a megkeresésében kifejezetten előzetesen tájékoztatja a közreműködőt a jogkövetkezményekről, az alkalmazható kényszerítő eszközökről.

A kodifikációs munka során az is felmerült, hogy célszerű lenne e körben javaslatot megfogalmazni bűncselekményi tényállás kialakítására, mert a bíróságok tekintélyét magasabb szintre kell emelni: aki nincs az igazságszolgáltatás segítségére, az bűncselekményt követ el.

A bizonyítási eljárás menete

A bizonyítási indítvány

Az elsőfokú eljárás szabályai között a Javaslat precízen rögzíti a keresetlevél, ellenkérelem, viszontkereset stb. kötelező tartalmi elemeit, melyek között több információt találhatunk a bizonyítási indítvány tartalmára nézve. A bizonyítási eljárás általános szabályai között ennek ellenére nélkülözhetetlen egy csokorba szedve pontosan rögzíteni a bizonyítási indítvány általános tartalmi elemeit, előterjesztésének módját és határidejét.

A bizonyítás elrendelése vagy mellőzése

A bizonyítás elrendelése körében lefektetett szabályok a hatályos Pp.-ben is fellelhetők, ezek azonban átszuktúráltnak e § első felében kerültek rögzítésre. A peranyag szolgáltatásának feleket terhelő kötelezettségéből következően a bíróság hivatalból bizonyítást továbbra is csak kivételesen, törvényi felhatalmazásra folytathat le.

A bizonyítás mellőzésének esetei között itt nem szerepelnek azok, melyek az elsőfokú eljárás szabályai között kaptak elhelyezést. Ugyanakkor új elemként szerepel, hogy amennyiben a bizonyítási indítvány nem tartalmazza a törvény által kötelezően megkívánt tartalmi elemeket, a bíróság mellőzi annak tárgyában a bizonyítás elrendelését. Ugyancsak új elem a (7) bekezdésben írt szabály, mely ugyancsak perökonómiai szempontból teszi lehetővé a bizonyítás mellőzését.

A bizonyítás-felvétel helye, módja, a felek által gyakorolható jogosultságok

A bizonyítás célja, hogy a bíróságnak a bizonyítandó tényállítások valóságtartalmára vonatkozó meggyőződését kialakítsa. Nyilvánvaló, hogy minél közvetlenebb kapcsolatban áll a bíróság észlelése az állított ténnyel, annál erősebb meggyőződést képes a bíróság tagjaiban kialakítani. Ebből az összefüggésből vezethető le a közvetlen észlelés elsődlegessége: a közvetlenség jelenti egyrészt a bizonyítékok közvetlenségét, másrészt az észlelés közvetlenségét. A közvetlenség elvéből eredően kívánatos, hogy a bizonyítás-felvétel során az ítélező tanács valamennyi tagja jelen legyen, a bizonyítékokkal kapcsolatos kérdéseit, észrevételeit, meggyőződését lehetőleg személyes észlelésre alapítsa. Erre figyelemmel rögzíti a törvény, hogy a bizonyítás felvételének természetes közege a szóbeli és nyilvános tárgyalás.

A szóbeli tárgyaláson történő bizonyítás-felvételnek általában az a legfőbb akadálya, hogy a bizonyítást sok esetben nem lehet a bíróság épületében, hivatalos helyiségében megtartott tárgyaláson lefolytatni. Például azért, mert a szemlét a helyszínen kell elvégezni, vagy azért mert a tanú aggkora, betegsége, testi fogyatkozása vagy más ok miatt nem jelenhet meg a bíróság előtt, ezért őt a bíróság lakásán vagy tartózkodási helyén hallgatja meg, vagy azért, mert a tanúnak vagy szakértőnek a tárgyalás helyszínére utazása, illetve a szemletárgynak vagy az okiratnak tárgyalásra szállítása rendkívül költséges, jelentős nehézségekbe ütközik vagy egyenesen lehetetlen.

A bizonyítás tárgyaláson történő felvétele, illetve a közvetlenség elve alól éppen ezért szükséges kivételeket teremteni, és a törvényben szabályozni a bizonyítás-felvétel különös módjait: a távközlő hálózat igénybevételeének szabályait, a kiküldött bíró jogintézményét, valamint a bizonyítás-felvétel megkeresett bíróság által történő foganatosítását.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

A bizonyítás-felvétel általános szabályai között szükséges rögzíteni, hogy a bíróság, illetve a felek pontosan milyen eljárási jogosultságokat gyakorolhatnak a bizonyítás foganasítására során.

A bizonyítás eredményének mérlegelése

A Javaslata a jelenleg hatályos Pp. 206. §-ában foglalt, a bizonyítékok szabad mérlegelésének elvén nem változtat, az (1) bekezdés azonban tömörebben foglalja össze a hatályos szabályokat. A javaslat (2) bekezdésében írt szabály rögzítése azért szükséges, mert az elsőfokú eljárás során a perfelvételi tárgyaláson a fél személyes megjelenése és nyilatkozattétele abban az esetben is kötelező, ha képviselteti magát. Így alappal tehető fel, hogy lesznek olyan esetek, amikor a fél és képviselője tényállításai eltérnek, szükséges annak törvényi rögzítése, hogy ez miként értékelendő a bíróság részéről.

A Javaslóban rögzített bizonyítékok szabad mérlegelésének elve egyenes következménye a szabad bizonyítás elvének, hiszen a kötetlenség nemcsak az igénybe vehető bizonyítási eszközök terén valósul meg, hanem a bizonyítás eredményének szabad mérlegelése kapcsán is. A bizonyítékok szabad mérlegelése során a bíróság értékeli, hogy a felek tényállításait az általuk rendelkezésre bocsátott bizonyítékok alátámasztották-e vagy sem. A bíróság által megállapított tényállás akkor felel meg az eljárásjogi jogszabályoknak, ha az összhangban áll a periratokkal, okszerű és helyes következtetéseken nyugszik.

A bizonyítékok mérlegelése során ugyanakkor a bíróságot köti:

- a közokiratnak, illetve a teljes bizonyító erejű magánokiratnak jogszabályban előírt bizonyító ereje, amennyiben sikeres ellenbizonyításra nem kerül sor;
- ha jogerősen elbírált bűncselekmény anyagi jogi következményei felől polgári perben kell határozni, a bíróság a határozatában nem állapíthatja meg, hogy az elítélt nem követte el a terhére rótt bűncselekményt;
- a törvényes vélelem, illetve az olyan jogszabály, amely kimondja, hogy valamely körülményt az ellenkező bizonyításáig valónak kell tekinteni.

A bíróság szabad mérlegelésének korlátját az indokolási kötelezettség alkotja. A bíróság az ítéletben, illetve más határozatában köteles megjelölni a bizonyítékok mérlegelésénél irányadónak vett körülményeket, különösen azokat az okokat, amelyek miatt valamely tény nem talált bizonyítottnak, vagy amely miatt több bizonyíték közül egyeseket figyelmen kívül hagyott, míg másoknak jelentős bizonyító erőt tulajdonított.

Összefoglalóan a bizonyító adatokat a bíróság egyenként és összességükben is értékeli, megvizsgálja és összehasonlítja bizonyító erejüket, figyelembe veszi összefüggéseiket és ellentmondásaikat, és ennek eredményeként alakítja ki a saját meggyőződését, melyet ténymegállapítások formájában rögzít a határozata indokolásában.

A szabad bírói mérlegeléstől el kell határolni a (3) bekezdésében rögzített szabad belátás szerinti döntést. A Pp. hivatkozott szakasza ugyanis arra ad lehetőséget a bíróságnak, hogy a kártérítés vagy egyéb követelés összegét, ha az a szakértői vélemény vagy más bizonyíték alapján sem határozható meg, a per összes körülményeinek mérlegelésével saját belátása szerint határozza meg. Erre a bíróságnak csak akkor van lehetősége, ha az összegszerűség bizonyítás útján nem állapítható meg.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

A szabad belátás alkalmazására csak az objektív bizonyíthatatlanság esetén kerülhet sor. Nem alkalmazható akkor, ha a releváns tény a fél oldaláról bizonyítható lenne, de elmaradt a szükséges bizonyítás, vagy az nem igazolta a tényállás valóságosságát.

A szabad belátás nem lehet önkényes: a bíróság döntésének meg kell felelnie a helyes gondolkodás követelményének, és a per anyagából következtethetőnek kell lennie, továbbá kellő meggyőző erővel kell bírnia.

A bizonyítás-felvétel különös szabályai

A távközlő hálózat útján történő meghallgatás

A távközlő hálózat igénybevételének lehetőségét a 2015. évi CLXXX. törvény iktatta be a hatályos Pp. XXVIII/A. Fejezetébe. A Javaslat külön részben, a Javaslat X. részében, az elektronikus technológiák és eszközök alatt szabályozza a távközlő hálózat igénybevételével történő bizonyítás foganatosítását.

Bizonyítás-felvétel kiküldött bíró útján

A kiküldött bíró eljárására vonatkozó szabályokat jelenleg a hatályos Pp. 203. §-a állapítja meg. A hatályos szabályozás – szemben az 1911. évi I. tc. 277. §-ával, amely a bíróság bármely tagjának kiküldését lehetővé tette – csak a tanács elnökének vagy – a Pp. 12/A. §-a (1) bekezdésének utaló szabálya folytán az elsőfokú eljárásban – bírósági titkár kiküldését teszi lehetővé. A tervezet vissza kíván térni a korábbi megoldáshoz, hiszen semmilyen ésszerű indoka nincs annak, hogy ha a bizonyítást a perbíróságon szolgálatot teljesítő bírósági titkár is felveheti, akkor a perbíróság eljáró tanácsának tagja miért ne tehetné meg.

A Javaslat a svájci szövetségi polgári perrendtartás 155. cikkének 2. bekezdéséhez hasonlóan azt is lehetővé teszi, hogy a bizonyítás-felvételnél nemcsak egy, hanem akár több kiküldött bíró is közreműködjék. Lehetőség van tehát arra, hogy akár az egész eljáró tanács vegye fel a bizonyítást tárgyaláson kívül (egyebíró eljárása esetén ezt tulajdonképpen a hatályos szabályok is lehetővé teszik).

A Javaslat a kiküldött bíró alkalmazása esetére pontosan meghatározza a bizonyítás elrendelése tárgyában hozott végzés tartalmi elemeit. E tartalmi elemekből következik, hogy a jelenleg hatályos szabályokkal ellentétben kiküldött bíró nemcsak tanúmeghallgatás kapcsán járhat el, hanem például szemlét is foganatosíthat.

Bizonyítás-felvétel megkeresett bíróság útján

A hatályos Pp. 44. § (1) bekezdése értelmében főszabályként megkeresett bíróság útján kell lefolytatni a bizonyítást, ha a bizonyítási cselekményt a járásbíróság illetékességi területén, illetve a magasabb szintű bíróság székhelyén kívül kell foganatosítani. A bizonyítás lefolytatása végett az illetékes járásbíróságot kell megkeresni. A bizonyítási cselekmény foganatosításának helyét a célszerűségi szempontok figyelembevételével a perbíróságnak kell meghatároznia (ha személyek meghallgatásáról van szó, ez a törvény szerint az a hely, ahol az érintettek laknak). A fővárosi viszonyok különlegességére tekintettel a törvény 1958. március 1-je óta úgy rendelkezik, hogy a Budapest területén foganatosítandó cselekmények foganatosítása végett nem feltétlenül azt a bíróságot kell megkeresni, amelyik illetékességi területén kerül sor a cselekmény foganatosítására, hanem azt, amelyet a külön miniszteri rendeletben ekként meghatároz. E szabályokat a tervezet tartalmilag változatlanul veszi át.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

A megkeresés alapján a bizonyítást a megkeresett bíróság veszi fel. Ezért a hatályos Pp. 202. § (1) bekezdése is részletesen meghatározza a megkeresés tartalmát. A bizonyítás megfelelő foganatosításához a megkeresett bíróságnak is tisztában kell lennie a bizonyítandó tények körével, az azzal kapcsolatban korábban foganatosított bizonyítás eredményével, esetleg a megkeresésben foglalt bizonyítás eredményére épülő, előre látható további bizonyítási cselekményekkel. Ennek érdekében a megkeresett bírósághoz továbbítani kell a szükséges iratokat (keresetlevelet, ellenkérelmet, a Pp. 3. § (3) bekezdésében meghatározott tájékoztatást tartalmazó jegyzőkönyvet vagy végzést, az adott tényállítás körében foganatosított bizonyításról felvett jegyzőkönyveket, illetve az e körben bizonyítékként felhasznált okiratokat, szakvéleményt stb.), közölni kell vele a bizonyítás során tisztázandó kérdéseket, és a bizonyítás lefolytatásához szükséges további adatokat.

A megkeresés teljesítésének szabályait jelenleg a hatályos Pp. 202. § (2) bekezdése határozza meg; e szabályok többségét a Javaslat tartalmilag fenntartja. Változást jelent ugyanakkor az a szabály, hogy a feleket a megkeresett bíróság által kitűzött meghallgatásról nem értesíteni kell, hanem őket meg kell idézni.

Tanúk

A Javaslat a tanúbizonyítás alapvető szabályain nem kíván változtatni. Ehelyütt csak azok a rendelkezések kerülnek kiemelésre, melyek eltérést jelentenek a jelenleg hatályos Pp. szabályaihoz képest.

A Javaslatnak is változatlanul fenn kell tartania a tanú adatainak zártan kezelésére vonatkozó szabályokat. A jogszabályban rögzített szabályok tartalmukban nem változtak, csupán tömörebben, koncentráltabban, pontosabban kerültek megfogalmazásra. A tanú védelmének a hatályos *lex imperfecta* szabályozással szemben azonban valós érvényt kell szerezni. Ennek eszköze lehet pénzbírság kiszabásának alkalmazása az adatbejelentéssel összefüggő szabályokat megsértő féllel szemben. Ha az érintett tanú kifogásolja az adatbejelentés módját, akkor indokolt lehet a valós védelem biztosítása érdekében nem lehetőségként, hanem kötelezettségként előírni pénzbírság kiszabását.

A Javaslat előkészítése során felmerült olyan álláspont is, hogy a tanú adatainak zártan kezelésére vonatkozó szabályok megsértése a tanúvallomás kötelező figyelmen kívül hagyását vonja maga után. Ezt az álláspontot a többség nem támogatta. Ha a tanú adatai – akarata ellenére – nyilvánosságra kerülnek, ez önmagában „csak” személyiségi jogsértést eredményezhet, az esetlegesen perdöntő tanúvallomás figyelmen kívül hagyását nem alapozhatja meg.

A Javaslat a gyakorlat egységesítése érdekében egyértelművé teszi a törvényes képviselő helyzetét; mivel a fél nevében és helyett a törvényes képviselő jár el, őt általában félként és csak kivételesen tanúként lehet meghallgatni.

A Javaslat a tanúzási képtelenség és tanúvallomás megtagadásának esetkörein nem változtatott.

A hatályos Pp. alkalmazása során gyakran előfordul, hogy az idézésre megjelent tanút a bíróság a tárgyalás elhúzódása miatt nem hallgatja meg, hanem újabb határrapra idézi. Ennek oka többféle lehet, akár a felek pervitelére, más peralanyok tárgyalási magatartására, akár a bíróság téves időbeosztására visszavezethető, mindenesetre a tanú számára az esetek többségében méltánytalan. Ezért a Javaslat rögzíti, hogy a tanút a bíróság köteles meghallgatni az idézésben megjelölt tárgyaláson.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

A Javaslat ehelyütt a tanúzási kötelezettség tartalmi elemeként továbbra is rögzíti a tanú okirat-felmutatási kötelezettségét. Fontos azonban hangsúlyozni, hogy a Javaslat szemlére vonatkozó szabályai szerint kell eljárni abban az esetben, ha az okiratot olyan harmadik személytől kell beszerezni, akit tanúként meghallgatni nem szükséges.

A Javaslat gyakorlatias megközelítésben szabályozza újra a tanúvallomás jegyzőkönyvezését. A jegyzőkönyv rögzítése a tanú előtt történik, így ha a felvétel közben a tanú egyet nem értését jelezheti, úgy a teljes vallomás visszahallgatásának lehetősége jogsérelem nélkül megszüntethető.

Dogmatikailag nem indokolható, hogy a tanúk és a szakértők díjazására közös szabályokat állítsunk fel, így a tanú díjazásának szabályait indokoltabb közvetlenül itt elhelyezni.

Szakértők

Szakértő alkalmazása

A szakértővel történő bizonyítás a hatályos perrenddel egyezően továbbra is akkor nélkülözhetetlen, ha releváns tények észlelése vagy értékelése speciális, tehát nem köznapi és nem jogi ismereteket kíván. A Javaslat újításként azonban, a gyakorlati igényeket törvényi szintre emelve a szakértői bizonyítás szükségessége körében nevesíti azt az esetet is, amikor már az állítások és a tagadások, azaz a jogvita meghatározása sem lehetséges szakismeret nélkül. A szakértő által közvetített tapasztalati tétel azonban mindkét esetben bizonyítandó ténynek, a szakértő igénybevétele bizonyításnak, a szakértő állásfoglalását tartalmazó szakvélemény pedig bizonyítéknak minősül. Ennek következtében a szakértői bizonyításra a bizonyítás általános elvei és szabályai a szabályozás tartalmát befolyásoló módon megfelelően irányadóak.

A Javaslat elhagyja a szakértői bizonyítás szükségességének a hatályos perrendben rögzített, a bíró személyéhez kapcsolt szubjektív feltételét. Annak eldöntése ugyanis, hogy a bíróság maga rendelkezik-e a szükséges szakértelemmel kizárólag a bíró egyéni, saját értékelésén múltott. Az értékelés jellegénél fogva sem a felek, sem a jogorvoslat során eljáró bíróság számára nem volt átlátható és megkérdőjelezhető, továbbá a bíró vélt vagy valós szaktudásának a kifejezésére nem volt és nincs is perjogi lehetőség. A bíróság tehát nem mellőzheti a szakértői bizonyítást azon az alapon, hogy a tanult vagy tapasztalati úton szerzett szükséges szaktudás birtokában van.

Az új rendszer jellegadó sajátossága, hogy a szakértő nem csak a kirendelt, hanem megbízott szakértő is lehet. A fél a szakértővel létesített jogviszony következményeként bírói közreműködés nélkül is szolgáltathatja a bizonyítékot. A bíróság a folyamatból való kiiktatása felel meg legtisztábban a tárgyalási elvnek, a perhatékonyság elvét is szolgálja, megszűnik továbbá a kirendeléssel kapcsolatos bírói adminisztráció, az azzal járó idővel a pertartam mindenképpen csökken. A határidő nem a szakértőt, hanem a felet köti, a fél pedig nyilvánvalóan olyan szakértővel fog jogviszonyra lépni, aki vállalja a határidő betartását. A fél a megbízási jogviszonyból fakadó közvetlenség okán könnyebben, gyorsabban és szélesebb körben képes a szakvéleményhez szükséges adatokat a szakértő tudomására hozni, mint a bíróság közvetítésével. A per elején benyújtott magánszakértői vélemény alkalmas lehet arra is, hogy a felperes annak segítségével az állításait magyarázza vagy éppen arra, hogy az alperes a vitatása indokát tisztázza. Ezen felül a magánszakértői díj összegének kialakulásánál érvényesülhet a piac törvényeinek az árleszorító hatása is.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

Az előnyök ellenére a hatályos szabályok szerinti kirendelés nem szüntethető meg. A bírósági közreműködést több ok igényli, például a fél rossz jövedelmi-és vagyoni helyzete. A megbízási szerződés általános tartalmi eleme a díjfizetési kötelezettség, annak vállalása hiányában a szakértői bizonyítás csak a költségkedvezményi rendszer útján és a bíróság kirendelésével biztosítható. Ezen felül a magánszakértő alkalmazása a Javaslat szerint csak az írásbeli szakvélemény benyújtását jelentheti, viszont számos esetben szükség van arra, hogy a szakértő a bíróság és a felek előtt a tárgyaláson megjelenjen vagy arra, hogy a szakvélemény kapcsán a másik, nem a megbízó fél is élhessen bizonyítási indítvánnyal. A szakértő perbe történő bevezetése pedig csak a bíróságon keresztül történhet, a perbeli részvétele pedig a bíróság pervezető tevékenységét (költség-megállapítás, szankciók alkalmazása) igényli. Mindezek csak a kirendelés útján valósíthatók meg.

A szabályozás azonban rugalmas, mert a fél választhat a megbízott és a kirendelt szakértő alkalmazása között, sőt az sem feltétlenül szükséges, hogy a szakértőt a bíróság rendelje ki, ugyanis a bizonyítás más eljárásban kirendelt szakértő szakvéleményével is megtörténhet. A döntés igazodhat akár a személyes körülményeihez, vagy akár az ügy jellegéhez, ahhoz képest, hogy mikor melyik eljárási mód az olcsóbb, gyorsabb vagy célravezetőbb. A felek a hatályos modellhez képest a bizonyítékszolgáltatás terén csak többlet lehetőséget kapnak, amellyel azonban nem kell, hogy feltétlenül éljenek. A rendszer nem bonyolult, mivel azok között egy adott szakkérdés vonatkozásában kizárt a párhuzamosság.

Az alkalmazás módjától függetlenül a szakértő - ugyanúgy, mint a hatályos perrend szerint - elsődlegesen a névjegyzékben szereplő igazságügyi szakértő vagy szakvélemény adására rendelt szervezet lehet és csak kivételesen, ezek hiányában lehet eseti szakértő. Az új perrendi szabályok a szakértőkre vonatkozó, a perrenden kívüli joganyag megváltoztatását lényegesen nem igénylik.

Szakértő kizárása

A hatályos szabályok jelentős megváltoztatására a kizárás tekintetében nincs indok. A rendelkezések, mind a magánszakértő, mind a kirendelt szakértő vonatkozásában irányadóak. A Javaslat a szakértői bizonyítás keretében intézményesíti a magánszakértői véleményt, kifejezetten hangsúlyozva azt, hogy a szakértői alkalmazási módok között a bizonyító erő szempontjából nincs különbség. Ez egyúttal a szakértői elfoglaltság szükségszerű jelentésváltozását kell, hogy magával hozza. A magánszakértői vélemény benyújtásának törvényi lehetősége önmagában kizárja ugyanis azt, hogy csak is amiatt, hogy a szakértő a fél megbízottja, a szakértő elfoglultnak minősüljön.

Magánszakértő alkalmazása

Az új típusú bizonyítékszolgáltatási mód alkalmazásának nincs előre rögzített feltétele, viszont ha jogszabály pertípus vagy szakkérdés vonatkozásában előírja, akkor magánszakértő alkalmazásának nem lehet helye.

A perhatékonyságot szolgálja, hogy a fél akár már a kezdő iratához csatolni tudja a szakvéleményt, elsődlegesen azokban az ügyekben, ahol különösebben nincs szükség sem a perfelvételi szak, sem az érdemi tárgyalási szak adataira. Lehetőség van viszont arra is, hogy a fél - figyelemmel persze az osztott perszerkezetre és a preklúziós szabályokra - a magánszakértői véleményt a perben később terjessze be, azaz a megbízott szakértő ugyanúgy fel tudja használni a perbeli adatokat, mint a kirendelt szakértő. A szakvélemény benyújtása kifejezett indítvány nélkül csak a keresetlevél vagy az ellentmondás utáni előkészítő irat illetve az ellenkérelem beterjesztésével egyidejűleg lehetséges, ezt követően már csak kifejezett indítványra, amely felett - a feszes pervitel és az osztott perszerkezet céljának

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

elérése érdekében - az általános szabályok szerint már érvényesül a törvényi és a bírói kontroll.

A szakértő alkalmazásának e módjánál - ellentétben a kirendeléssel - az indítványban nem kell feltüntetni a szakértő által megválaszolandó kérdéseket illetve azokat az adatokat, amelyeket a szakértő a véleménye elkészítése során köteles figyelembe venni. Magánszakértői vélemény esetében ugyanis a szakértőnek nem a bíróság végzésben feltüntetett utasítása alapján, hanem a fél megbízásának megfelelően kell eljárnia.

A magánszakértői bizonyítás keretében a magánszakértő perbe történő bevezetésének nincs helye, így a magánszakértő a perben kirendelés nélkül nem hallgatható meg, azaz a bizonyítás csak írásbeli szakvéleménnyel lehetséges.

Minden esetben a bizonyító félé a döntés, hogy a számára releváns összes körülményt mérlegelve a magánszakértői vagy a kirendelt szakértői utat választja. Ennek kimondása hiányában a megbízási díj megfizetésére képtelen bizonyító fél elesne a bizonyítási lehetőségtől akkor, ha az ellenfele a magánszakértői vélemény a per kezdetén történő benyújtásával rögzítené a szakértői bizonyítás párhuzamosságot nem tűró rendszerét.

A Javaslat értelmében lehetőség van arra, hogy ugyanazon szakkérdés vonatkozásában az ellenfél is magánszakértőt alkalmazzon ugyanúgy, mint amikor az ellenfél is felajánl egy a fél által bizonyítandó tényre vonatkozóan tanú vagy okirati bizonyítást. Ez esetben a szakértői bizonyítás során megteremtődik a hiányolt dialektika, az egyetlen szakértő a jogirodalomban is sokat kárhoztatott ténybírói szerepe elhalványulhat. Ráadásul ez a lehetőség - a féllel létesített jogviszony keretében - a szakértőt arra készíti, hogy szakmailag már eleve minél teljesebb, pontosabb, jobb szakvéleményt készítsen. A szakvéleménynek ugyanis a bíróságot az adott szakkérdésben nem csak önmagában kell meggyőznie, hanem az adott szakkérdésben készített másik szakvélemény mellett vagy akár azzal szemben is.

A Javaslat a szakértői bizonyítás sikerét veszélyeztető bonyolultság elkerülése érdekében nem engedi a megbízott magánszakértők és így a magánszakértői vélemények halmozását akkor, ha ugyanazon szakkérdés tekintetében több fél kötelezett a bizonyításra, vagy ha a bizonyító félnek több ellenfele van. A fél tehát a pertársával együttműködve, együtt bízhatja meg a közös szakértőt, vagy dönthet úgy is, hogy a szakvélemény benyújtását a pertársra bizza.

A magánszakértői bizonyításnak a bizonyítás általános szabályaiból következőkön kívül fontos végső korlátja a kirendelt szakértő alkalmazása is. A bizonyítás gyors és egyébként a bizonyítási jog korlátozása nélküli lefolytatását teszi egyrészt lehetővé az, hogy ugyanarra a szakkérdésre egyidejűleg nem folyhat kirendelt, -illetve magánszakértői bizonyítás. Másrészt a Javaslat a szabályozással azt a lehetőséget is kiiktatja a bizonyításból, hogy a fél a perben kirendelt szakértő szakvéleményének az értékelésével bizza meg a magánszakértőt.

Magánszakértői vélemény kiegészítése

Akár az ellenfél a szakvéleményre tett nyilatkozata, vagy az ellenfél szakvéleménye, vagy a benyújtást követően felmerült perbeli adatok is indokolhatják azt, hogy bármelyik fél, de nyilvánvalóan csak az általa benyújtott szakvéleményt kiegészíttethesse. Ennek keretében a szakvélemény esetleges hiányai is pótolhatóak vagy a felmerült aggályok is eloszlathatóak, de csak és kizárólag indítványra, hivatalból nem. Mindezekre az előkészítő szakban korlátozás nélkül, a bizonyítási szakban azonban a per észszerű időn belül történő befejezése érdekében csak egyszer van lehetőség. Ezt követően azonban a magánszakértői bizonyítás lezárul. A bíróság a rendelkezésre álló magánszakértői vélemény vagy vélemények figyelembevételével kell, hogy döntsön, még egy magánszakértő alkalmazására nincs lehetőség.

Új magánszakértő alkalmazása

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

A kizárás esetén felül, kizárólag a féltől független, a magánszakértő személyében rejlő, a szakvélemény kiegészítése benyújtását meggátló okok indokolhatják, hogy a fél a korábbi helyett más szakértőt alkalmazzon.

Más eljárásban kirendelt szakértő

A Javaslat a perhatékonyság megvalósítása érdekében a szakértői bizonyítás egy a gyakorlatban régóta ismert módjaként lehetővé teszi, hogy a fél a peres eljárástól független eljárásban készült szakvéleménnyel bizonyítson. Ebben az esetben ugyanis a perben megtakarítható a szakértő alkalmazásával szükségszerűen együtt járó idő és költség egy jelentős része. A Javaslat a hatályos szabályozásban már létező és kifejezetten a szakértői bizonyításra rendelt nemperes eljárásokon túl, azon eljárásokban készült szakvélemény felhasználását engedi, amelyekben a szakértő alkalmazására vonatkozó szabályok a szükséges garanciák szempontjából lényegében ugyanazok, mint a Javaslat vonatkozó rendelkezései. Kizárólag kirendelt szakértő szakvéleményével lehet bizonyítani. Amennyiben a más polgári eljárásban eljáró szakértő is a fél megbízottja volt, úgy a fél a véleményt felhasználhatja, de azt már a magánszakértői bizonyítás fenti szabályai szerint. Nem a fél által megbízott szakértő véleménye nem nyújtható be, mint ahogy a bizonyítás ezen módjánál a bizonyító fél ellenfele sem gyakorolhatja az ellenbizonyításhoz való jogát más eljárásban alkalmazott szakértő véleményének a beterjesztésével. Mind a bizonyító félnek, mind a bizonyító fél ellenfelének lehetősége van ugyanakkor arra, hogy az alkalmazott szakértő véleményének a kiegészítését indítványozza, ami azonban már a kirendelés egyik esetének felel meg.

A más eljárásban készült szakvélemény a magánszakértői vélemény benyújtásával egyező módon használható fel, azaz azt alapvetően az első, a bíróságnak címzett irattal lehet benyújtani. Nem kizárt azonban az, hogy a másik eljárás párhuzamosan zajlik, így abban a szakvélemény csak a per alatt készül el. Így lehetőség van arra is, hogy a fél a perfelvételi szak lezárásáig indítványozza a szakvélemény benyújtását. Az indítvány azonban célszerűségi okokból irányulhat arra is, hogy a bíróság szerezzé be a szakvéleményt tartalmazó teljes iratot például akkor, ha a szakvéleményt vagy annak egy részét szóban, több részletben adták elő.

Szakértő kirendelése

A Javaslat taxatív módon felsorolja azokat az eseteket, ha a szakértő kirendelés útján alkalmazható. Az első, alapeset szerint a kirendelésnek akkor van helye, ha a bizonyító fél - több ilyen fél esetében azok egyike sem - bármely okból nem alkalmaz magán -vagy más eljárásban kirendelt szakértőt.

A tisztességes eljárás követelményéből fakadóan a bizonyító fél ellenfelét minden bizonyítási eszköz tekintetében meg kell, hogy illesse az ellenbizonyítás joga. A magánszakértői bizonyítás esetében ez csak úgy garantálható, ha a magánszakértőt nem alkalmazó ellenfél a szakvéleményekre tett észrevételeken túl a véleménnyel kapcsolatos kérdéseire is választ kaphat. Ez pedig csak a szakértő a perbe történő bevezetésével lehetséges, ami már a szakértő kirendelésének második esetét jelenti. Ehhez hasonlóan a más eljárásban kirendelt szakértő a perben felhasznált szakvéleménye kiegészítése is indokolt lehet, akár azért, mert a perben új adatok merültek fel, akár azért mert a bizonyító fél ellenfele a véleményre vonatkozóan kérdéseket kíván feltenni. A vélemény kiegészítése a szakértő kirendelésével történhet meg.

A kirendelés negyedik esetének kiindulópontja szerint - egyezően a Kúria legújabb gyakorlatával (EBH2005.1359) - a bíróság szabad mérlegelési joga szakkérdésben nem érvényesül, azaz a szakvélemények közötti ellentmondás a bíró értékelő tevékenysége keretében nem szüntethető meg (ez persze nem jelenti azt, hogy a bíróság két ellentétes magánszakértői vélemény közül az egyiket ne mellőzhethné, annak indoka azonban csak különleges szakértelmet nem igénylő, törvényes szempont lehet). A harmadik szakvélemény

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

ez esetben tehát nélkülözhetetlen, ami viszont csak kirendelt szakértőtől származhat. Ezt indokolja az eljárások észszerű időn belül történő befejezésének a követelménye és az, hogy a kirendelt azaz, egyik perbeli oldalhoz sem köthető szakértő további funkciót is el kell, hogy lásson, azaz a szakvéleménye elkészítésekor tekintettel kell, hogy legyen a magánszakértői véleményekben kifejtett szakmai álláspontokra is. A véleménye azonban a bizonyító erő szempontjából nem lenne más típusú, mint a korábbiak, de új szakértő kirendelésére már nem lenne lehetőség. A bíróságnak három szakvélemény alapján kell meghoznia a döntést. Amennyiben a szakkérdés még így sem tisztázható, úgy a bizonyítatlanság következményeit kell levonni.

A kirendelés ötödik esetét azok a perek (pl.: gondnokság alá helyezés iránti per) indokolják, amelyekben a speciális tárgy illetve szabályozás miatt nem lehetséges magánszakértő alkalmazása.

A tárgyalási elvnek megfelelően a szakértő alkalmazására a kirendelés esetén is csak a fél kérelmére van lehetőség, a Javaslat az officialitásnak csak törvényben meghatározott esetben enged teret.

Az osztott perszerkezetnek megfelelően szabályozza a bizonyítási indítvány előterjesztésének a határidejét, azzal, hogy azokban az esetekben, amikor a kirendelést már megelőzte szakértő alkalmazása, akkor a kirendelésre irányuló indítvány értelemszerűen az érdemi tárgyalási szakban is előterjeszthető.

Főszabályként a kirendelés esetében szakkérdésenként egy szakértő alkalmazását írja elő. Az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának az igazságszolgáltatás igénybevétele megkönnyítő eszközökről szóló R (81) 7. számú ajánlásának megfelelő, a hatályos szabályozásban is megjelenő egy szakértő elve továbbra is fenntartandó, azzal együtt, hogy az a Javaslat szerinti szakértői bizonyítási teljes rendszerében korántsem érvényesül kizárólagosan. A fent kifejtettek alapján a magánszakértői bizonyítás keretében egyidejűleg akár két magánszakértő is adhat véleményt, és előfordulhat az is, hogy ezt követően a kirendelt szakértő harmadikként jár el a perben. A kirendelés alapesetében az elv alkalmazására a per észszerű időn belül történő befejezése érdekében van szükség. A bírói a szakértő megállapításainak szakmai szempontú felülbírálatára nem lehet képes, így például két aggálytalan és egymástól eltérő szakvélemény közül, önmagában csak a vélemények alapján nem tudná kiválasztani azt, amelyik az ítélet alapjául szolgálhat. Harmadik vagy akár felülvéleményező szakértő kirendelése pedig a kirendelés és a szakértői bizonyításhoz kapcsolódó számos jog gyakorlásának az időigényessége miatt ellentétben állna a perhatékonyság hangsúlyos követelményével. Több szakértő alkalmazására ezért csak a magánszakértői bizonyítás során van lehetőség, ahol a bizonyítás jelentős része egyidejűleg, lényegében a bíróság közreműködése nélkül, és kizárólag írásban zajlik le. Egy szakértő alkalmazása sem nélkülözi egyébként feltétlenül a jogirodalomban hiányolt dialektikát, hiszen a szakvélemény beterjesztését követően mindkét fél jogosult arra, hogy a véleményre vonatkozóan a saját megközelítésének megfelelő - akár szakmai vitát is jelentő - kérdéseket tegyen fel, amelyeket a szakértőnek kötelező megválaszolnia. A Javaslat a szakértő személyének a kiválasztása vonatkozásában, a kirendelt szakértő minél erőteljesebb legitimációjának biztosítása érdekében fenntartja a hatályos szabályozást, amely szerint a bíróság csak a felek megállapodása hiányában választja ki a szakértőt. Ez alól értelemszerű kivételt jelent az, ha magánszakértői vélemény kiegészítését a nem benyújtó fél indítványozza és az, ha a kirendelés célja más eljárásban már egyszer eljáró szakértő véleményének a kiegészítése. Ezen esetekben a már eljáró szakértőt kell kirendelni, ha pedig ez bármely, a szakértő személyében rejlő okból nem lehetséges, úgy a főszabályt kell alkalmazni.

A Javaslat a szakértő kirendelés útján történő alkalmazását is egyértelműen a felek rendelkezését kifejező peranyag-szolgáltatási kötelezettsége alá helyezi, e körben megteremtve az egységet a szakértői bizonyítás és a teljes perrendet átható rendelkezési elv

között. Ez akkor érvényesülhet maradéktalanul, ha a törvény a felekre bízta a szakvéleményhez szükséges adatok beszerzését, a bíróság, majd aztán a szakértő elé tárását, továbbá a kérdések megfogalmazását. Ezek teljesítésétől a bizonyíték tartalma és adott esetben a bizonyítás sikere ugyanis jelentős mértékben függ.

A jogvita pártatlan eldöntése ezért csak akkor lehet elérhető cél, ha a bíróság a szakértői bizonyítás során nem játszik főszerepet a peranyag szolgáltatásában. A fél tehát a Javaslat értelmében önmagában azzal még nem végzi el a bizonyítási feladatát, hogy szakértő kirendelését indítványozza. Meg kell jelölnie – a kirendelés fajtáján és a szakterületen felül – azt is, hogy a szakértő milyen adottnak vett szempontok és körülmények alapján, milyen körben vizsgálódhat. Az adatok meghatározása történhet a már szolgáltatott bizonyítékokra vagy periratokra utalással is, de kellően konkrétan és egyértelműnek kell lennie. Amennyiben a fél indítványa hiánypótlási felhívás ellenére is hiányos marad, úgy a bíróság a bizonyítás általános szabályi szerint az indítványt elutasítja. A bíróság szerepe a kirendelésnél kétirányú. Egyrészt a bíróságot az új Pp.-ben rendszerszinten megjelenő közrehatási kötelezettség a szakértői bizonyítás során is terheli, azaz adatokra és kérdésekre vonatkozó figyelemfelhívással együttműködik a féllel. Másrészt a szakértő részére az összefoglalót az indítvány alapján a bíróság kell, hogy elkészítse. A gyors és hatékony szakértői bizonyítás érdekében a bíróság gondoskodik arról, hogy a kirendelés a szakértő részére világos, egyértelmű, ellentmondásmentes megfogalmazást tartalmazzon. A bíróság is jogosult kérdések feltevésére. A kérdések csak a fél által megjelölt adatokon alapulhatnak és csak azon bizonyítandó tények kapcsán tehetők fel, amelyek vonatkozásában a fél is feltüntetett kérdést. A kérdések kapcsán ezen túl egy szűrő szerepet is betölt, megakadályozván azt, hogy a szakértő nem az ügyre, nem a kompetenciájába vagy a bíróság jogkörébe tartozó kérdést is megválaszoljon. A rendelkezés nem jelenti azt, hogy a szakértő nem vonhat le olyan következtetéseket, amelyeknek jogi relevanciája is van, csupán azt, hogy direkt jogi állásfoglalást, illetve szubszumciót nem végezhet.

A bizonyítás a kirendelés esetében is alapvetően írásbeli szakvéleménnyel történhet, mivel a szakértői vizsgálat és a szakvélemény összeállítása a legtöbb esetben tárgyaláson kívüli szakértői munkát kíván, továbbá a szakértő számára a szakvélemény pontos és világos megfogalmazása írásban általában jóval könnyebb, mint szóban. Ott, ahol ezen szempontok nem játszanak szerepet a Javaslat lehetővé teszi azt is, hogy a bíróság - feltéve, ha a fél kéri - a szakértőt a tárgyalásra idézze. A Javaslat az idézés lehetséges két okát azok hangsúlyozása végett külön is kiemeli. A kirendelés esetén is lehetőség van arra, hogy a szakértői bizonyítás tárgya az állítások és tagadások értelmezése, a jogvita meghatározása legyen, de előfordulhat az is, hogy a szakvéleményhez nélkülözhetetlen adatok meghatározása sem lehetséges speciális szakismeret nélkül. Mindkét eset a szakértő – a perfelvételi, de akár az érdemi tárgyalási szakban tartott - tárgyaláson való jelenlétét indokolja, ahol a szakértő az elhangzottakat értékelve kérdésekre válaszol, segítséget nyújtva ezzel a per, illetve a bizonyítás tartalmának a meghatározásában. Mindezek szükségességére a bíróság a felek figyelmét a közrehatási kötelezettsége teljesítése keretében kell, hogy felhívja.

A Javaslat szövegezésbeli pontosítással annak szükségessége okán fenntartja a hatályos Pp. a munkatervre vonatkozó szabályait. Amennyiben a fél a munkaterv ismeretében nem kéri a szakértői munka elvégzését, úgy a szakértőt a bíróságnak fel kell mentenie, de a felmentés egyéb eseteitől eltérően más szakértő kirendelésének hivatalból nem, kizárólag indítványra van helye.

A hamis szakvéleményadás bűncselekmény, a szakértő erre való kifejezett figyelmeztetése ezért nem csak akkor indokolt, ha a szakértő a bíróság előtt megjelenik, hanem akkor is, ha szakvéleményét írásban terjeszti elő. A Javaslat ezért a figyelmeztetést a kirendelés tartalmi elemei között jeleníti meg.

A kirendelt szakértő kötelezettsége alóli mentessége

A véleménynyilvánítási képesség és megtagadási jog a hatályos Pp. szerinti szabályainak a megváltoztatására nincs indok. Ugyanez a tárgykör kapcsán elmondható a tanúvallomás esetében is, így a Javaslat a Pp. a tanúk szabályaira utaló rendelkezését fenntartotta.

A kirendelt szakértő felmentése

A Javaslat felsorolja azokat az okokat, amikor a bíróság a szakértőt fel kell, hogy mentse, azért mert az az adott esetben a személyében rejlő okból képtelen a véleménynyilvánításra. Emiatt a felmentés nem függhet a fél kérelmétől, a bíróság - amint a felmentési ok a tudomására jut - hivatalból köteles eljárni. A felsorolás taxatív, azon kívüli okok esetén a szakértő felmentésére nincs mód.

Más szakértő kirendelése

A Javaslat egymástól élesen elkülönítve szabályozza a más és az új szakértő intézményét. Más szakértő kirendelését alapvetően a szakértő személyében rejlő okok, míg az új szakértő kirendelését a szakvéleményhez kapcsolt okok indokolják. Más szakértő kirendelésekor így fő szabály szerint nem áll rendelkezésre szakvélemény, míg új szakértő kirendelésekor minden esetben. A kirendelt szakértő személyének a megváltoztatása nem minősül bizonyítási cselekménynek, ahhoz külön indítványra nincs szükség. A bíróság hivatalból köteles eljárni azzal, hogy a más szakértő személyében a felek ugyanúgy megállapodhatnak, mint a megelőző szakértő esetében.

A kirendelt szakértő perbeli jogai és kötelezettségei

Az új szabályozás a kirendelt szakértő vonatkozásában olyan jogot és kötelezettséget rögzít, amely kifejezetten a polgári perbeli szerepéhez kapcsolódna. A kirendelt szakértő a kirendelésben rögzítetteket köteles adottnak venni, de ha olyan adatok hiányát észleli, amelyek nélkül a szakvélemény nem készíthető el, ezt tárgyaláson kívül is köteles jelezni a bíróságnak. A Javaslat a szakértőt ezen feladata hatékony teljesítése érdekében iratbetekintési joggal ruházza fel. A hatályos szabályokkal ellentétben a szakértő nem veheti át azonban a fél szerepét, így bizonyítást nem indítványozhat. A szakértő csak a szakismerete alapján feltárhatja és közölheti a bírósággal a szükséges és a fél által fel nem ismert adatokat, azokra vonatkozó esetleges bizonyítás szükségességére a bíróságnak kell felhívni a fél figyelmét, aki eldöntheti, hogy bizonyít vagy sem.

A kirendelt szakértő véleménye

A Javaslat a szakértői véleményadás szóbeli módjánál annak szükségessége miatt fenntartja a szakértő azonosítását és pártatlanság megállapítását biztosító hatályos szabályokat.

A tárgyaláson a szakértő jelenléte és a bármelyik félnek biztosított kérdésfeltevési jog rugalmas és gyors bizonyítást tesz lehetővé. A bíróság, a felek, szakértő és akár a tanúk együttes jelenlétében lehetőség nyílik például arra, hogy a fél - a bírói közrehatás segítségével - kérdések feltevése útján hatékonyan tisztázza, hogy a perbeli esetben a véleménynyilvánításhoz egyáltalán milyen még adott esetben bizonyítandó adatokra van szükség. Ugyanígy a pert előkészítő szak tárgyalására idézett, tehát akár a felek személyes meghallgatásán részt vevő szakértő kérdést kaphat az állítások és a tagadások értelmezése körében is. A felek a szakértő által előadott vélemény vonatkozásában is feltehetnek

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

kérdéseket, azaz lehetőség nyílik a szakvélemény azonnali kiegészítésére vagy akár arra is, hogy a szakértő a szakvélemény aggályosságát a kérdésekre adott válaszokon keresztül megszüntesse.

A Javaslat nem enged kérdezési és bizonyításindítványozási jogot a szakértőnek. A felek által feltett kérdések esetében pedig érvényesül a kirendelés szabályánál előírt bírói kontroll. A szakértői vizsgálat jellege, a szakvéleményhez szükséges más bizonyítás lefolytatása, de ezeken kívül bármely ok miatt előfordulhat, hogy szakvélemény előadása vagy csak annak kiegészítése a tárgyaláson nem lehetséges. A bíróság az adott ügyhöz igazodva vagy újból idézi a szakértőt vagy akár a tárgyaláson, akár később - más bizonyítás lefolytatását követően - meghozott végzésében a szakértőt írásbeli vélemény beterjesztésére hívja fel.

A Javaslat a hatályos szabályozásnak megfelelően mindkét félnek, külön feltétel nélkül megadja a jogot arra, hogy az írásbeli szakvélemény beterjesztése után, a véleményre vonatkozóan kérdéseket tegyen fel, akkor is, ha egyébként a szakvélemény nem szenved semmilyen fogyatékoságban. A vélemény kiegészítésére csak indítványra van lehetőség. A Javaslat ez esetben is a felek kötelezettségévé teszi a kérdések meghatározását, és ha új adatokra van szükség, akkor azok megjelölését is. A bíróság a kérdéseket csak a kirendelésnél meghatározott szempontok alapján szűrheti meg, azokat és a fél által újólág megjelölt adatokat továbbítja a szakértőnek, akit elsősorban írásbeli kiegészítésre hív fel, vagy ha a közvetlenség előnyei miatt az célszerűbb, akkor meg is idézheti.

A Javaslat szerinti rendszerben a szakértő a meghallgatások vagy a benyújtott kiegészítések számától függetlenül a perben egy szakvéleményt ad, legfeljebb több részletben.

Aggályos szakvélemény

A megújított szakértői bizonyítás hangsúlyos elve az, hogy a bíróság a szakvélemény szakmai szempontú megítélésére nem lehet képes, így önmagában nem adhat alapot a szakvélemény a bizonyítékokból való kirekesztésére illetve a szakértő lecserélésére az, hogy a felek a szakvéleményt szakmai indokokra hivatkozással nem fogadják el.

Számos olyan körülmény van azonban, amelyek megállapításához nincs szükség speciális szakismeretre, viszont fennállásuk esetén nagy valószínűséggel lehet következtetni arra, hogy a vélemény szakmailag sem helytálló. A Javaslat a megdönthetetlen vélelem alapjául szolgáló ezen fogyatékosági okokat - lényegében a hatályos szabályozás szerinti tartalommal - egy fogalom keretében, összegyűjtve szabályozza. Jelenleg az igazságügyi szakértői működésről szóló 31/2008. (XII.31.) IRM rendelet 10.§ (1) bekezdése rögzíti a szakvélemény kötelező tartalmi elemeit (lelet, módszer, szakmai ténymegállapítás, következtetés és válaszok). Ezek bemutatása nélkül nem igazolt, hogy a szakértő a munkáját a rá vonatkozó elvek és szabályok szerint végezte el, azaz a véleménye megalapozott. A kérdések vagy azok egy részének meg nem válaszolása pedig magától értetődő módon jelzi a szakvélemény helytelenségét. Miután speciális szakismeret közvetít, a szakvéleménnyel szemben különösen fontos követelmény az is, hogy a bíróság és a felek számára világos és követhető, továbbá ellentmondásmentes legyen. A Javaslat értelmében aggályos a vélemény akkor is, ha abban a szakértő nem vagy nem teljesen a kirendelésben vagy a kiegészítésre felhívó végzésben meghatározott adatokat, azaz lényegében a felek által szolgáltatott peranyagot vette figyelembe. A szakértő nem fél, önmaga nem határozhat meg adatokat, a fentiek szerint legfeljebb csak jelezheti a bíróságnak a nélkülözhetetlen adatok hiányát. Az aggályosságot előidéző okok köre nem zárt, a konkrétan meghatározottakon kívül más körülmények (pl.: formális logika szabályainak a megsértése) is kétséget ébreszthetnek ugyanis a szakvélemény helytállósága tekintetében. Lényeges, hogy ezek nem lehetnek szakmai szempontok és nagy valószínűséggel kell arra utalniuk, hogy a szakvélemény nem megfelelő. A Javaslat értelmében az aggályosságnak több következménye lehet. Az egyik, hogy a feleknek a szakvélemény kiegészítésére vonatkozó

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

rend szerint lehetőségük van arra, hogy a fogyatékoság okát a szakértővel kiküszöböltsék. A bíróság és a felek tehát kizárólag az aggályosság kapcsán jogosultak arra, hogy a szakvéleményt joghatást kiváltó módon a bizonyítási eljárásban értékeljék. A másik következmény az új szakértő kirendelése lehet.

Új szakértő kirendelése

A Javaslat egy esetben, akkor teszi lehetővé új szakértő kirendelését, ha az aggályosság megszüntetésére irányuló kísérlet sikertelen volt. Azon az alapon tehát nincs lehetőség a kirendelt szakértő kicserélésére és így a szakvélemények többszörözésére, hogy a fél nem ért egyet a szakértő következtetéseivel vagy válaszaival. Aggályos szakvélemény a bizonyításra viszont alkalmatlan, így a kirendelt szakértővel lefolytatott bizonyítás megismétlése nélkülözhetetlen. Minderre azonban a perben annak észszerű időn belül történő befejezése érdekében csak egyszer van mód. Amennyiben az új szakértő szakvéleménye is aggályos és az fennmarad az új szakértő által adott felvilágosítás után is, akkor a bizonyítás eredménytelenségének a jogkövetkezményét kell alkalmazni.

Pervezetés

A Koncepció a felek eljárás-támogatási kötelezettsége és a rendelkezési elv mellett jelentős hangsúlyt fektetett a bíróság közrehatási kötelezettségére is. A Javaslat ennek megfelelően - amellett, hogy a hivatalbóliságot főszabály szerint kizárja – a szakértői bizonyításban is megosztja a felelősséget a bíróság és a fél között. Tételeken felsorolja azokat a bírói aktivitást igénylő eseteket, ahol fennáll a lehetősége a bizonyítás vagy ellenbizonyítás hibás rendelkezés miatti sikertelenségének. A bírói közrehatás azonban nem teremt kötelezettséget a fél számára. A fél tehát saját döntése szerint élhet az indítványozás vagy egyéb perceselemény teljesítéséhez fűződő jogával.

A Javaslat az alaki pervezetés körében feljogosítja a bíróságot arra is, hogy a szakvélemény vonatkozásában hivatalból elrendelje az egyébként indítványhoz kötött bizonyítást akkor, ha a törvény szerint a perben a bizonyítást hivatalból kell lefolytatni.

Szakvélemény értékelése

A szakvélemény értékelése során nem lehet szempont a szakvélemény szolgáltatásának a módja. Az érvényesített jog alapjául szolgáló tény bizonyítására pontosan annyira lehet alkalmas egy megbízott, mint egy kirendelt szakértő véleménye. Ezt is garantálják a szakértővé válásra, a szakértő jogaira és kötelezettségeire, a szakértői vizsgálatra és a szakvélemény formai, tartalmi követelményeire vonatkozó szabályok, amelyek egységesen ugyanazok a megbízott és a kirendelt szakértő esetében. Tény, hogy a megbízott szakértő a fél szerződéses partnere azonban a szakértő a szakvélemény tartalmával összefüggésben nem utasítható. A Javaslat a magánszakértői bizonyítás újdonságára tekintettel a fentieket kifejezetten, külön szakaszban jeleníti meg.

Az új rendszerben a gyors és hatékony bizonyítás céljának a megvalósítása érdekében a kirendelés esetében következetesen érvényesül az egy szakvélemény elve. A más vagy az új szakértő kirendelésekor ezért nem teszi lehetővé azt, hogy a korábban kirendelt szakértő szakvéleménye bizonyítékként figyelembe vehető legyen. A Javaslat ennek megfelelően a jelenlegi szabályoktól eltérően kezeli azt az esetet, amikor a bíróság a szakvélemény betérjesztését követően zárja ki a szakértőt. A felmentett szakértő esete általában azért más, mert a felmentési okok jellegéből következően a felmentéskor többnyire nem állhat rendelkezésre a szakvélemény. Ezt biztosítja az is, hogy az Sztv. kötelezettségként írja elő a szakértők számára azt, hogy a kirendelést követően a bíróság számára jelezzék, ha nem

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

képesek ellátni a meghatározott feladatot. Ennek ellenére előfordulhat az, hogy a szakértő ezt bármely okból nem teszi meg és például a szakvélemény beterjesztését követően derül ki, hogy az adott szakkérdésben a szakértő nem volt jogosult eljárni. Emiatt a Javaslat kifejezetten rendezi a felmentett szakértő véleménynek a jogi sorsát, egyezően tehát a kizárt szakértő véleményének az esetével. Az új szakértő tekintetében a Javaslat egyértelmű szabálya szerint a szakértő kicserélésére csak akkor van lehetőség, ha a korábbi szakértő szakvéleménye - szakismeret nélkül felismerhető módon - hibás volt. Az aggályos szakvélemény magától értetődő módon alkalmatlan a bizonyításra. A Javaslat e tényről különös hangsúly miatt és azért emeli kifejezetten jogszabályi szintre, hogy egyértelmű legyen, hogy a korábbi szakvéleményt teljesen figyelmen kívül hagyni, tehát akkor is, ha a szakvélemény például csak egy részében aggályos. Az új szakértői rendszer szerint ekként kizárt az, hogy a bizonyítandó tény két vagy akár három egymással ellentétes, kirendelt szakértő szakvéleménye alapján kelljen megállapítani vagy megítélni.

A Javaslat az anyagi pervezetés általános szabályaival összhangban rendezi az anyagi pervezető cselekmények elmaradásának a következményeit is.

Kényszerítő eszközök a kirendelt szakértővel szemben

Szabályozási igény hiányában a Javaslat szövegezésbeli pontosítással fenntartja a hatályos Pp. a szakértőkre vonatkozó rendelkezéseit.

Szakértői díj

A magánszakértőnek kifizetett megbízási díj perki költségnek minősül, feltéve, ha az vagy annak egy része megfelel az új perrend szerinti perki költségfogalomnak. Mindenesetre a perki költségként történő figyelembe vétel első előfeltétele, hogy a fél azt az új rend szerint a perben felszámítsa és azzal együtt a szakértői díjigényt igazoló díjjegyzéket becsatolja.

A perki költség előlegezésének a fő szabálya szerint a szakértői díjat a bizonyító félnek, tehát annak kell előzetes letétbe helyezéssel előlegeznie, akinek érdekében áll, hogy az adott, speciális szakismeretet igénylő tényről a bíróság valóban fogadja el. A már elkészített szakvélemény pótlólagos díjfizetési kötelezettséggel járó kiegészítése azonban része lehet az ellenbizonyításnak is, ez esetben pedig a kiegészítést indítványozó és a bizonyító fél egymástól elkülönül. Ekkor az előlegezés fő szabályának rendező elve nem érvényesülhet, továbbá az előlegezés elmulasztásával megakadályozható lenne a szakvélemény kiegészítése is, ezért a szakértői díj előzetes megfizetése a kivételszabály szerint az indítványozó fél kötelezettsége.

A Javaslat kevés kivétellel a hatályos szabályozással egyezően rendezi a kirendelt szakértő díjának előlegezési és megállapítási szabályait. Egy eltérésként írásbeli szakvélemény esetén rövidebb határidőt állapít meg a díjmegállapító végzés meghozatalára azért, hogy a szakértő minél hamarabb hozzájuthasson a díjához. Ha pedig a szakértőt a bíróság a tárgyaláson hallgatja meg, a bíróságnak azonnal meg kell állapítania a díját, hiszen minden mérlegelendő adat rendelkezésre áll, nincs indok arra, hogy később hozhassa meg a végzését. A Javaslat a hatályos rendelkezéshez képest egyértelműsíti a jogerőről való értesítés szabályát és az Sztv.-vel való párhuzamos szabályozás elkerülése végett nem rendelkezik a szakértő részére történő kifizetésről.

Okiratok

A Javaslat a hatályos szabályokon az okirati bizonyítás körében alapvetően nem változtat, de egyszerűbb és átláthatóbb módon szabályozza e tárgykört.

A Javaslat továbbra is mellőzi az okirat fogalmának rögzítését. A polgári eljárásjog egyik alapelve, hogy a felek kötelesek szolgáltatni a per eldöntéséhez szükséges bizonyítékokat, ezért a Javaslat rögzíti, hogy amennyiben a fél tényállításait okirattal kívánja bizonyítani, az okiratot beadványához kell csatolnia vagy a tárgyaláson be kell mutatnia (okirat rendelkezésre bocsátása). A Javaslat bevezeti az „okirat rendelkezésre bocsátása” kifejezést, amely adott helyzethez képest jelentheti az okirat beadványhoz mellékelését, és jelentheti az okirat tárgyaláson történő bemutatását is. Szükség esetén pedig a bíróság az ellenérdekelt felet is kötelezheti az okirat rendelkezésre bocsátására.

A szemle szabályai bővülnek, és a hatályos polgári perrendtartáshoz képest új elemek jelennek meg, melyek alkalmazhatók abban az esetben, ha perben részt nem vevő személytől kell beszerezni az okiratot. Ugyanezek a szabályok az okirat helyszínen történő megsemmisítésére is alkalmazhatók.

Az okirati bizonyítás prioritását deklarálja az a szabály, hogy az okirattal bizonyítható tényekkel kapcsolatban a bíróság az egyéb bizonyítást mellőzheti.

A Javaslat rendelkezik az okiratokról készített másolatok felhasználásáról is. Ésszerű, és a perhatékonyságot is növeli az, ha valamely okirat másolati példánya szerepel az iratok között, hiszen az eredeti – esetlegesen nem rekonstruálható irat – csatolása, felhasználása költséges, és fölösleges is lehet. Ugyanakkor az eredeti irat beszerzése nem mellőzhető, ha éppen az okirattal kapcsolatban – például az ahhoz fűződő vélelem megdöntése kapcsán – folyik a bizonyítási eljárás, vagy a bíróság bármely okból szükségesnek tartja az eredeti okirat rendelkezésre bocsátását.

Adódhat olyan helyzet, amikor a bizonyítani kívánó fél közvetlenül nem férhet hozzá valamely irathoz, ekkor a bíróság intézkedik ennek a beszerzéséről. Abban az esetben pedig, ha titkot tartalmazó irat beszerzése történik meg, annak felhasználhatóságát – a hatályos polgári perrendtartáshoz hasonlóan – a Javaslat is szigorú keretek közé szorítja.

A Javaslat a hatályos polgári perrendtartásban foglaltaknak megfelelően, ugyanakkor némileg átstrukturálva tartalmazza a közokirat kiállítására jogosultak körét, a közokirathoz fűződő vélelmet, illetve azt, hogy a közokirat mit bizonyít. A Javaslat is értelemszerűen lehetővé teszi azt, hogy jogszabály adathordozótól függetlenül más dolgot is közokirattá nyilvánítson. A közokiratról készített másolat szabályai is egyszerűsödtek, átláthatóbbá váltak.

A teljes bizonyító erejű magánokiratokkal kapcsolatos egyik legfontosabb újdonság az, hogy amikor két tanú igazolja az aláírás valóságát, az eddigi aláírás és laccím mellett az olvasható aláírást is megkívánja a Javaslat. Abban az esetben ugyanis, amikor a teljes bizonyító erejű magánokirathoz kapcsolódó vélelemrendszer megdöntésével kapcsolatban folyik bizonyítási eljárás, rendkívül fontos a tanúk felkutatása, megidézése, azonban a hatályos törvény csak az aláírást és a laccímet követeli meg. Az aláírás azonban nem mindig olvasható, ezért a tervezet megkívánja, hogy a tanúk a nevüket olvashatóan is feltüntessék. Ezzel a Javaslat követi azt a mindennapi gyakorlatot, amely során az aláírás mellett az olvasható név feltüntetése is szükséges.

Megjelenik a Javaslatban a köznapi életben mindinkább előforduló legépelt vagy scannelt aláírásra vonatkozó szabályozás, mely egyértelműen kimondja, hogy az ilyen aláírással nem hozható létre teljes bizonyító erejű magánokirat.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

A Javaslát megtartotta a teljes bizonyító erejű magánokiratokhoz kapcsolódó vélelmeket, melyek az aláírás valódiságához fűznek jogkövetkezményeket.

Ha valamely okirat nem felel meg a közokiratokkal vagy a teljes bizonyító erejű magánokiratokkal szemben támasztott törvényi feltételeknek, akkor egyszerű magánokiratnak minősül, melynek bizonyító erejét a bíróság főszabály szerint a tényállás szabad megállapításának elve és a bizonyítékok szabad mérlegelésével veszi figyelembe.

Szemle

A szemle a bizonyításnak az a módja, amely során a bíróság közvetlen érzékeléssel szerez meggyőződést valamely perben jelentős tény fennállásáról vagy annak hiányáról. A bizonyításnak ezt a módját akkor alkalmazza, ha a bizonyítandó tény a bizonyítás felvételének idején észlelhető annak állapotjellege vagy változatlan formában való ismétlődése folytán, és sem az észlelés, sem az észleletek értelmezése nem igényel olyan különleges szakismereteket, amelyekkel a bíróság nem rendelkezik.

A szemlét korábbi perrendtartásaink is szabályozták, a külföldi perjogi törvények is tárgyalják, és a hatályos törvény is rendelkezik róla. A hatályos törvény rendelkezései azonban tartalmilag hiányosak, fogalmilag következtelenek, nyelvhelyességileg kifogásolhatók. A Javaslát kísérletet tesz ezeknek a hibáknak a megszüntetésére.

A szemle elrendelésének feltételein nem változtat a Javaslát, de a hatályos törvény 188. § (1) bekezdésének átfogalmazásával egyértelművé teszi, hogy a szemle lefolytatásának célja is valamely bizonyítandó tény megállapíthatósága, a vizsgálat, illetve megfigyelés alatt álló tény tehát nem pusztán a szemletárgyak egyike.

A bizonyítás eszközei között újként nevesíti a Javaslát a kép- és hangfelvételeket, amelyek a technikai fejlődés következtében, a digitális kép- és hangrögzítés elterjedésével egyre nagyobb jelentőséget kapnak a polgári perben felvett bizonyítás során. Ezeket a bizonyítási eszközöket a hatályos Pp. rendszerében a tárgyi bizonyítási eszközök kategóriájába sorolta hagyományosan a jogirodalom. A kép- és hangfelvételek azonban minőségileg különböznek az egyéb tárgyi bizonyítási eszközöktől: nem valamilyen dolog (ide értve az élő organizmust is) jelenbeli állapotát, hanem valamilyen múltbeli eseményt vagy – állókép esetén – múltbeli állapotot érzékeltetnek. Az ilyen felvételek által a múltból közvetített információkat a felvételek lejátszásával, megtekintésével sajátíthatja el a bíróság, következésképp ezeknek a bizonyítási eszközöknek a felhasználására is szemle keretében kerülhet sor. Amennyiben valamely tárgy vagy helyszín jelenbeli állapotáról készült felvétel kerül önállóan (tehát nem valamely más bizonyíték illusztrálásaként) felhasználásra, valójában a szükséges szemle helyettesítése történik: közvetlen érzékelés helyett közvetett benyomásokat szerez a bíróság.

A Javaslát részletesen szabályozza a szemle foganatosítását. A hatályos rendelkezésekhez hasonlóan figyelemmel van azokra az esetekre, amikor a szemle foganatosítása nem lehetséges a bíróság hivatalos helyiségében tartott tárgyalás keretében a szemle tárgyának jellege, mozgathatóságának hiánya, nehézsége vagy más körülmény miatt. Figyelemmel van ugyanakkor arra is, hogy míg a tárgyaláson foganatosított szemle a tárgyalás nyilvánosságához igazodóan nyilvános, magántulajdonban lévő helyszínen történő foganatosítás esetén nem várható el a tulajdonostól, hogy olyan érdeklődők számára is biztosítsa a magántulajdonába való belépést, akik a perben nem érdekeltek és a szemlénél való közreműködésük sem indokolt. A nyilvánosság viszont csak erről a földrajzi területről tartható távol, amennyiben tehát a szemle foganatosítására részben közterületen kerül sor, a

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

nyilvánosság korlátozására csak a tárgyalás nyilvánosságának korlátozását lehetővé tevő szabályok szerint kerülhet sor.

A Javaslattal lehetőséget teremt arra is, hogy a szemlé a bíróság elektronikus távközlő hálózat útján folytassa le. Ezzel a polgári per költséghatékonysága és az eljárás elhúzódásának megakadályozása is biztosítható lesz több esetben.

A tárgyaláson fogantatott szemle esetén meghatározott kényszerítő eszközök állnak a bíróság rendelkezésére a rend fenntartásának és az eljárás előmozdításának biztosításához. A helyszínen fogantatott szemle viszont tárgyaláson kívüli eljárási cselekmény, ezért indokolt külön is megadni a jogot a bíróság számára a rend fenntartásához szükséges kényszerítő eszközök alkalmazásához. Gyakorlati tapasztalat, hogy a szemletárgy birtokosa a vele haragos viszonyban lévő fél vagy más peralany szemlén való részvételét megakadályozni kívánja. Ilyen esetben a bíróság karhatalom igénybevételeire kényszerülhet. Ezt a lehetőséget a hatályos törvény is megadja, de a kapcsolódó jogszabályok nem teszik lehetővé a hatékony érvényesíthetőségét. A rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény 39. §-a a magánlakásban és közterületnek nem minősülő egyéb helyen való intézkedés jogát polgári ügyekben csak végrehajtási eljárás lefolytatása, az építmények tervezésével és kivitelezésével kapcsolatos egyes viták rendezésében közreműködő szervezetről szóló törvényben meghatározott szakértői vizsgálat biztonságos és eredményes végrehajtásának biztosítása, valamint elővezetés céljából adja meg a rendőrnek. Ezért a hatályos rendelkezést összhangba hozza a tervezet a rendőr intézkedési jogosultságát meghatározó egyéb jogszabályokkal. Minthogy a szemle fogantatása is valamely bírói rendelkezés végrehajtását jelenti, elegendő a rendőr végrehajtási kényszer alkalmazásában való közreműködésének szabályaira utalni, melyek a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény 5. §-ának (3) bekezdésében találhatók. A törvény szövege kitér a per folyamán szükségtelenül felmerülő költségek viselésére is.

A hatályos Pp. 115. §-ának (1) bekezdése szerint a bíróság jegyzőkönyvet a tárgyalásról, a felek szóbeli meghallgatásáról, valamint a tárgyaláson kívül fogantatott egyéb meghallgatásról (kihallgatásról) köteles készíteni. A hatályos szabályozás alapján nem volt egyértelmű, hogy a helyszíni szemléről is jegyzőkönyvet kell-e felvenni, ezt a Legfelsőbb Bíróságnak elvi állással kellett rögzítenie a BH1983. 250. számú eseti döntésében. A törvény pótolja egyrészt a szabályozásnak ezt a hiányosságát, másrészt a technikai fejlődés eredményeire és a bíróságok technikai adottságainak szélesedésére is tekintettel normaszinten is felhívja a figyelmet a szemle során szerzett meggyőződés egyéb módokon való kiegészítő dokumentálásának lehetőségére. Ehhez a felek és a szemletárgy birtokosa segítséget nyújthatnak, de ilyen kötelezettségük nincs, mert a jegyzőkönyv önmagában is elegendő dokumentációja a szemlének.

A Javaslattal továbbra is biztosítja a hatályos szabályozásnak megfelelően a szemletárgy birtokosának a zárt adatkezelésre vonatkozó jogot.

Az előzetes bizonyítás

Az előzetes bizonyítás jogintézményének fenntartása a Javaslattal is indokolt. A kapcsolódó szabályozás átfogó jellegű, koncepcionális megújítása, reformja nem szükséges, apróbb pontosítások, módosítások átvezetése indokolt.

A polgári eljárás általános rendje szerint a bizonyítás fogantatására az osztott perszerkezetben az érdemi tárgyalási szakban kerül sor. Adódhatnak azonban olyan váratlan,

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

vagy előre nem látott körülmények, amelyek szükségessé tehetik a bizonyítási eljárás előbbre hozatalát. Ilyen lehet például a tanú súlyos betegsége vagy előre tervezett hosszabb külföldi útja, romlandó áru biztosítása stb.

Az előzetes bizonyítás szabályai szerint a kérelem folytán a bizonyítás foganatosítására sor kerülhet a perindítás előtt, vagy a perindítást követően a perfelvételi szakban is.

A perindítás előtt előterjesztett kérelem folytán indult eljárás nemperes eljárásnak minősül, ezért felmerülhet az a kérdés, hogy e szabályokat indokolt-e a polgári perrendtartásban rögzíteni. Figyelemmel azonban arra, hogy – hasonlóan az egyezségi kísérletre történő idézés szabályaihoz, vagy az ideiglenes intézkedés szabályozásához – annyira szoros a kapcsolódása a peres eljáráshoz, illetve közös szabályok kerülnek rögzítésre a perindítás előtt és a perindítást követően előterjesztett kérelem elbírálására, itt is indokolt e szabályozás perjogi környezetben való meghagyása.

Az előzetes bizonyítás elrendelésének feltételei

Az előzetes bizonyítás elrendelésének feltételei a hatályos Pp. 207. §-ában rögzített szabályokat követik egyetlen eltéréssel: a Javaslat nem nevesíti külön a 207. § c) pontjában foglalt azon esetkört, mely szerint akkor is helye van az előzetes bizonyítás elrendelésének, ha valamely dolog hiányaiért a felet szavatosság terheli: azaz ha a hiány fennállásával a szavatossági kötelezettség megvalósul, vagy a hiány fenn nem állása miatt a szavatossági kötelezettség nem áll fenn. E feltétel mellőzésének indoka az, hogy a szavatossági felelősség ilyen módon történő kiemelése és nevesítése szükségtelen, mert a szavatosság körében a jogérvényesítés jellege, szigorú határidőhöz kötöttsége miatt az a) pontban nevesített esetkörbe sorolható.

Az osztott perszerkezet bevezetésére is figyelemmel merült fel annak a kérdése, hogy az előzetes bizonyítás elrendelésének feltételei között szükséges-e különbséget tenni aszerint, hogy a perindítás előtt, vagy a perindítást követően a perfelvételi szakban történik a kérelem előterjesztése. A felvetést az is erősítette, hogy az előzetes bizonyítás szabályainak túlnyomó többsége ahhoz az esetkörhöz kapcsolódik, amikor a kérelmet a perindítás előtt terjesztik elő. A Kodifikációs Szerkesztőbizottság álláspontja szerint azonban ebbéli distinkció bevezetése nem szükséges és nem indokolt, így a törvény ehelyütt továbbra is egységesen állapítja meg az előzetes bizonyítás elrendelésének feltételeit.

Az a) pontban rögzített feltételre hivatkozva elrendelhető az előzetes bizonyítás, ha a tanú egészségi állapota miatt közeli halálára lehet számítani, vagy a tanú a külföldi letelepedés szándékával kíván Magyarországról távozni. Az előzetes bizonyítás keretében szemlét lehet elrendelni például akkor, ha a perben fontos okirat olvashatatlaná kezd válni, vagy tartani lehet attól, hogy a helyszínen maradt nyomok hamarosan eltűnnek.

A b) pontban rögzített feltétel bizonyos esetekben átfedést mutathat az a) ponttal, mégsem azonos azzal. A pergazdaságossági ok abban az esetben is fennállhat, ha a bizonyítás későbbi sikeressége nincs veszélyben. Ha az előzetes bizonyítás eredményes, azzal akár a perindítás is elkerülhető, elősegítheti a felek peren kívüli egyezségét.

A c) pont szerint jogszabály engedi meg az előzetes bizonyítás lefolytatását például az alábbi esetekben:

- az apaság és származás megállapítása iránti perekben,
- a gondnoksági perekben,
- a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény 94/A. § (9) bekezdése alapján a szerzői

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

jog megsértése miatt indított perekben előzetes bizonyításnak a perindítás előtt akkor van helye, ha a szerző a jogsértés tényét vagy annak veszélyét elvárható mértékben valószínűsítette; a bíróság az előzetes bizonyítás elrendelését biztosíték adásához kötheti.

Illetékesség

Az előzetes bizonyítás elrendelésére illetékes bíróságon a Javaslat nem változtat, csupán átfogalmazza a 208. § (1) bekezdésében írt szabályt. A kérelem elbírálására az alábbi bíróság rendelkezik hatáskörrel és illetékességgel:

- A perindítást megelőzően a kérelmet – a kérelmező választása szerint – a kérelmező lakóhelye szerint illetékes járásbíróságnál, vagy annál a járásbíróságnál lehet előterjeszteni, amelynek területén a bizonyítás a legcélszerűbben folytatható le.
- A perindítással egyidejűleg vagy azt követően a kérelmet a perre hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bíróságnál (perbíróságnál) kell előterjeszteni. A törvény egyértelművé teszi, hogy ez a szabály kizárólagos illetékességet keletkeztet.

Az előzetes bizonyítás iránti kérelem

A hatályos Pp. 208. § (2) bekezdése jelenleg is tartalmazza az előzetes bizonyítás elrendelésére irányuló kérelem kötelező tartalmi elemeit. Ez a felsorolás pontosításra, kiegészítésre szorul: bővíteni kell az előzetes bizonyítás elrendelésére irányuló határozott kérelemmel, illetve a bíróság illetékességét megalapozó adatok körével. Az előzetes bizonyítás elrendelésére irányuló kérelemben a felperes által érvényesíteni kívánt jog megjelölése szükségtelen, annak a kérelem elbírálására kiható jelentősége nincs, és ha a perindítás előtt terjeszti elő a fél a kérelmét, akár az is előfordulhat, hogy az előzetes bizonyítás eredményeként a perindításra nem fog sor kerülni.

A felek kérelemben történő megjelölése azért nélkülözhetetlen, mert a kérelem elbírálása során biztosítani kell, hogy az ellenérdekű fél is gyakorolhassa eljárési jogait. Ezért ha az ellenérdekű fél ismeretlen, azt kellőképpen valószínűsíteni kell a kérelmezőnek.

A hiányosan előterjesztett kérelem elbírálására az általános rendelkezéseknél írt szabályokat kell megfelelően alkalmazni.

A kérelem elbírálása

A hatályos Pp. 209. § (1) bekezdése alapján az előzetes bizonyítás iránti kérelem elbírálásával összefüggésben a bíróság köteles meghallgatni az ellenérdekű felet. Ezen a szabályon a törvényjavaslat sem változtat annak ellenére, hogy a bírói gyakorlatban sok esetben mellőzik a meghallgatást a sürgősségre hivatkozással. A meghallgatás mellőzését az ellenérdekű fél nem kifogásolhatja, az előzetes bizonyítás során a jogait a bizonyítás foganatosításakor gyakorolhatja, például kérdéseket indítványozhat a szakértőhöz.

Amennyiben a bíróság úgy dönt, hogy a kérelem elbírálásával összefüggésben meghallgatja az ellenérdekű felet, akkor azt megteheti szóban vagy írásban. Szóbeli meghallgatás esetén a kitűzött határrapra a feleket meg kell idézni, írásbeli meghallgatásnál perig megfelelő határidőt kell tűzni. Mindkét esetben a bíróság köteles megküldeni az ellenérdekű fél részére az előzetes bizonyítás elrendelésére irányuló kérelmet, hiszen az ellenérdekű fél csak a kérelem tartalmának ismeretében tud megfelelően nyilatkozni.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

Az előzetes bizonyítást elrendelő végzés nem fellebbezhető határozat, az előzetes bizonyítás elrendelését elutasító végzés azonban igen. Ezért az elutasító határozatot is meg kell küldeni az ellenérdekű félnek (ha ismert) a kérelemmel együtt, és őt is, mint felet megilleti a fellebbezés joga. Természetesen az eljárás során hozott egyéb határozatok az általános szabályok szerint fellebbezhetők, pl.: a kirendelt szakértő díjának összege fellebbezhető.

Az előzetes bizonyítás felvétele

A bíróság által fogatosított előzetes bizonyítás semmiben sem különbözik a per érdemi tárgyalási szakában fogatosított bizonyítástól. Ebből következik az a szabály, hogy az előzetes bizonyítás felvételére a bizonyítás-felvétel általános és különös szabályai is alkalmazandók.

Az előzetes bizonyítás eredményét a perben bármelyik fél felhasználhatja. Nem kizárt tehát az az eset sem, hogy a kérelmező fél ellenfele hivatkozza meg a számára kedvező bizonyítás eredményét.

Az előzetes bizonyítás költségei

Az előzetes bizonyítás során felmerült költségek előlegezésére és viselésére a törvényjavaslat perköltségnél írt általános rendelkezéseit kell alkalmazni. Így a bizonyítással kapcsolatos költségeket az a fél előlegezi, akinek az adott tény bizonyítása az érdekében áll, mely az esetek többségében a kérelmezőt jelenti. Előfordulhat azonban az is, hogy az ellenérdekű fél indítványozza a szakértői vélemény kiegészítését, ez esetben az ellenérdekű fél kötelezettsége lesz a díj letétbe helyezése.

Ha az előzetes bizonyítást per követi, akkor az előzetes bizonyítással összefüggésben a felek által előlegezett költségek is a perköltség részét fogják képezni, mely tárgyában a bíróság dönt.

ÖTÖDIK RÉSZ

HATÁROZATOK

A határozatok fajtái

A Javaslat a joghatás kiváltására alkalmas bírói akarat-kijelentések - a gyakorlati szempontból legfontosabb osztályozási szempont mentén - három fajtáját rögzíti, egyúttal megszüntetve a hatályos szabály egyik hiányát. A Pp. 212.§ (1) bekezdése ugyanis nem tett említést a bírósági meghagyásról, holott a bíróság a perben nem csak ítélettel, vagy végzéssel, hanem bírósági meghagyással is határozhat.

A jogszabályhely a bírósági meghagyás vonatkozásában csak egy utalást tartalmaz, mivel a meghozatala feltételeit az elsőfokú eljárás szabályai kell, hogy rögzítsék. Azzal azonban, hogy a bírósági meghagyást e helyütt is megemlíti, a fentiek felül azt is egyértelművé teszi, hogy a perrend a határozatokra vonatkozó bármely előírása (pl.: kijavítás vagy a teljesítési határidő esetében) erre a határozati típusra is vonatkozik.

A Javaslat az ítélet és a végzés megkülönböztetésének alapján a hatályos Pp.-hez képest nem változtat. E szerint a bíróság anyagi jogi kérdésről ítélettel, eljárásjogi kérdésről pedig végzéssel határoz, azzal azonban, hogy az ítélet a per tárgyához kapcsolódó járulékos - a perrend által szabályozott - kérdések (pl.: perköltség, előzetes végrehajthatóság, részletfizetés) kapcsán is tartalmazhat döntést.

Az ítélet teljessége

Az e cím alatt rögzített szakasz az ítélet teljességének elvét és az alóli kivételeket szabályozza, megjelenítve ezzel az ítéletek e szempont szerinti osztályozását is.

A Javaslat az érdemi döntés terjedelmére vonatkozó, a bíróság számára megfogalmazott követelmény hatályát az egyértelműség kedvéért a hatályos Pp.-hez képest kiterjeszti. A kereseti kérelem mellett - a kiegészítő ítélet tárgyára vonatkozó szabályozással összhangban - feltünteteti ugyanis a viszontkereseti és a beszámítási kérelmet, továbbá az ellenkérelmet is, összhangban azzal is, hogy a Javaslat szerint az ellenkérelemnek az ellenkövetelés már nem a része. A szabály azonban nem jelenti azt, hogy a döntést a rendelkező részben kifejezetten meg is kell jeleníteni, azaz például a beszámítási kérelem alaptalanságának csak az ítélet indokolásából kell kiderülnie. Az elv és így a jogszabályhely nem a per tárgyára vonatkozó, ahhoz csak járulékosan kapcsolódó kérelmek (pl.: perköltség megtérítése iránti kérelem) tekintetében értelemszerűen nem irányadó, mint ahogy azon kérdések vonatkozásában sem, amelyekről a bíróságnak hivatalból kell döntenie. Ilyen esetekben a perrend a döntés terjedelmét az adott jogintézményeknél külön szabályozza.

A Javaslat az igényérvényesítő fél érdekeinek a figyelembe vétele és a per egyszerűsítésének a követelménye miatt a bíróság mérlegelési körében lehetővé teszi a teljesség elve alóli egyik kivételként a jogvita külön ítélettel történő részleges lezárását. A részítélet meghozatalának a hatályos Pp. szerinti feltételein nem változtat. Továbbra sem szabja a tárgyalás folytatásának a feltételül a részítélet jogerejének a bevárását, és fenntartja annak a lehetőségét is, hogy a viszontkereset és a beszámítási kifogás utóbb történő tárgyalása esetén a részítélet jogereje áttörhető legyen. A 3/2000. számú PJE határozatban foglaltakat átvéve rendezi viszont azt a helyzetet, amikor a bíróság a részítéletében a keresetet teljes egészében elbírálta, majd a beszámítási kifogást ezt követően alaptalannak találta. Az ítélet rendelkező része ez esetben a beszámítás elutasítását nem tartalmazhatja, az új szabály szerint a bíróságnak ilyenkor a jogerős részítélet hatályában fenntartásáról kell rendelkeznie.

A Javaslat az elsőfokú eljárás szabályai közt tiltja a látszólagos személyi keresethalmazat előterjesztését, ezzel szemben a látszólagos tárgyi keresethalmazat benyújtását - korlátozásokkal ugyan, de - engedi. A hatályos perrend alapján jelentkező eljárásjogi problémák miatt a Javaslat az ilyen típusú kereset többségnek nemcsak a létét, hanem az elbírálását is számos új szabállyal segíti. Így új szabállyal megteremti annak lehetőségét is, hogy a bíróság egy vagy akár több - más keresettel eshetőleges viszonyban álló - keresetet külön ítélettel elutasítson. Több eseti döntés nyomán (BDT2006.1504., BDT2007.1679.) kialakult és egységesnek mondható bírói gyakorlat szerint ugyanis az eshetőleges vagy vagylagos keresethalmazat esetében részítélet meghozatalának a jelenlegi Pp. rendelkezései értelmében nem volt helye. A részítélet meghozatalának indoka azonban sok esetben az eshetőleges keresethalmazat esetében is fennáll. Például, ha a sorrendben utóbb következő kereset vonatkozásában hosszú ideig tartó vagy költséges bizonyításra lenne szükség, úgy indokolt lehet bevárni a sorrendben előrébb álló keresetet elutasító részítélet jogerejét. Ekként a bíróság formálisan is át tud térni a következő kereset tárgyalására, míg részítélet hiányában ez nem kifejezett bírói cselekménnyel, hanem csak az ahhoz kapcsolódó bizonyítás elrendelésével történhet meg. Aalmazatban álló keresetek azonban a legtöbb esetben ténybelileg és jogilag is szorosan összefüggnek. A megbontott döntéshozatalt a célszerűségi szempontok ezért nem feltétlenül indokolják figyelemmel arra is, hogy látszólagos keresethalmazat esetében a részítélet az egymástól függő kérelem okán az eljárást szükségszerűen megakasztja. A részítélet meghozatala tehát csak lehetőség és nem kötelező a bíróság számára. Azt a bíróság felelősségi körében esetről esetre kell eldönteni, hogy a perhatékonyság hangsúlyos követelményének melyik megoldás felel meg a leginkább. Az eshetőleges keresethalmazat esetében a felperes jogosult meghatározni azt, hogy a bíróság az előterjesztett kereseteket milyen sorrendben vizsgálja, szemben a vagylagos halmazattal, ahol ilyen megkötés nincs. A Javaslat ezért a részítélet meghozatala kapcsán is rögzíti a sorrendhez kötöttséget.

A Javaslat szabályozási igény hiányában változatlan tartalommal átemeli a közbenső ítélet a Pp. szerinti fogalmát és meghozatalának feltételeit. Külön bekezdésben utal a kiegészítő ítélet meghozatalának a lehetőségére, azért, hogy a jogszabályhelyben megjelenő csoportosítás teljes körű legyen. A kiegészítő ítéletre vonatkozó szabályokat a határozatok kiegészítése körében külön paragrafus alatt tartalmazza.

Az érdemi döntés korlátai

A kereset, illetve viszontkereset és az ítéleti döntés egymáshoz való viszonyának a kérelem kimerítésére vonatkozó kötelezettségen túli másik aspektusa a túlterjeszkedés tilalma. A Javaslat ezért az ítélet teljességére vonatkozó szabályok után közvetlenül az érdemi döntés korlátaira vonatkozó rendelkezéseket rögzíti.

Az (1) bekezdésben a hatályos Pp.-vel egyező szabályt fogalmaz meg, az ítélet teljességénél már említett kiegészítéssel. A szabály kifejezetten megjeleníti, hogy a döntési korlát alól a perrend és más törvény is képezhet kivételt (a Ptk. 6:108. § (3) bekezdésében például azt rögzíti, hogy a bíróság az érvénytelenség jogkövetkezményeiről a fél kérelmétől eltérő módon is rendelkezhet). A szabály e helyütt is csak a per tárgya kapcsán előterjesztett kérelem vonatkozásában alkalmazandó. A marasztalási, jogalakítási és a megállapítási keresetek tekintetében is irányadó és (3) bekezdés miatt egyértelműen csak a kérelemre, azaz a kereset, illetve viszontkereset tartalmára vonatkozik.

A (3) bekezdés szabályával a Javaslat a „jogcímhez kötöttség” körül a jogirodalomban és a bírói gyakorlatban is hosszú ideje zajló vitát zár le. Az új perrendben hangsúlyosan és kifejezetten megjelenő rendelkezési elvnek megfelelően a bíróság a fél által érvényesített joghoz kötve van. A bíróság a fél magánautonómiáját tiszteletben tartva nem dönthet a kereset szerinti kérelemnek megfelelően olyan jogalapon, amely eltérő a fél jogállásától, még akkor

sem, ha a fél esetlegesen tévedésből jelölte meg a jogát rosszul és az eltérő jogot a perben állított és bizonyított tények egyébként megalapozzák. Az anyagi pervezetés megfelelő szabályozása mellett a kereset tárgyára vonatkozó döntési korláttal érhető el az a Kormánykonceptió szerinti cél, hogy ne születhessenek úgynevezett „meglepetés-ítéletek”. A Javaslat szerinti jogszabályhely alkalmazása mellett nem fordulhat elő az, hogy a védekező fél legelőször az elsőfokú ítéletből szerez tudomást arról, hogy vele szemben az igényérvényesítőnek milyen joga állhat fenn. E szabály - a perrend más ezzel összhangban lévő rendelkezésével együtt - biztosítja azt, hogy a félnek a per során mindig csak az ellenfele akarata szerint perbe vitt joggal szemben van védekezési lehetősége és kötelezettsége és nem azzal szemben, amit a bíróság „gondol”, függetlenül attól, hogy e gondolatát a felekkel megosztja vagy sem. A Javaslat egyúttal megteremti az ellenkérelemhez való, tartalmi kötöttség szabályát is. Az ellenkérelemben a fél ugyanis nemcsak a jogot megalapító tények valóságát vitatathatja, hanem védekezésképpen hivatkozhat olyan tények fennálltára is, amelyek valamely jogszabály szerint részben vagy egészben megakadályozzák a kereset szerinti ítélet meghozatalát. A rendelkezési elv nem csak az igényérvényesítő fél tekintetében kell, hogy irányadó legyen, hanem az ellenfele vonatkozásában is. A bíróság tehát a fél akarata ellenére nem alapíthatja döntését olyan jogszabályi rendelkezésre, így ezen keresztül olyan jogilag releváns tényre, amely nem volt része az ellenkérelemnek még akkor sem, ha a jogszabályi rendelkezés alapjául szolgáló tény a perben hivatkozás nélkül is megállapítható lenne. E szabály alól azonban törvény kivételt tehet. Tipikusan ilyen eset a szerződés semmissége, amelyet a Ptk. 6:88. § (1) bekezdése értelmében a bíróságnak hivatalból kell észlelnie.

A Javaslat az érdemi döntés új és egyúttal a fentiektől eltérő jellegű korlátját is szabályozza. A (4) bekezdés ugyanis nem egy keresetről történő döntésre vonatkozik, hanem több döntés vonatkozásában állít fel korlátot. Az egymással eshetőleges viszonyban álló több kereset előterjesztése esetében ugyanis az igényt érvényesítő fél úgy kéri kizárólag egy kereset teljesítését, hogy egyúttal az elbírálás sorrendjét is meghatározza (szemben a vagylagosan előterjesztett keresetekkel, ahol a fél a bíróságra bízta a döntési sorrend meghatározását). A bíróság e körben sem sértheti meg a fél rendelkezési jogát, a sorrendet mellőzve nem hozhat sem részítéletet, sem ítéletet.

A Javaslat változatlanul átemeli a Pp. 216.§-át, amely a perrend a rendelkezési elv alóli egyik kivételt megjelenítő szabálya. A bíróságnak a felek kérelme hiányában is meg kell jeleníteni a határozatában az anyagi jog előírásai (pl.: Ptk. 7:96. § vagy 4:49. §) szerinti korlátozott vagyoni felelősséget.

Határozathozatal

A jogintézmény szabályozást igénylő módon csak akkor jut jelentőséghez, ha a bíróság tanácsban jár el, ekkor ugyanis szükség van a határozathozatali folyamat rögzítésére. A Javaslat a jelenlegi szabályokon csak kis részben változtat. Továbbra is fenntartja a tanácskozás és az ezt követő szavazás titkosságát. A jogszabályhelyben megjelenő „zárt” kifejezés nem jelenti egyúttal a tárgyalás zártságát, azaz a rendelkezés a hatályos szabályokkal egyezően lehetőséget ad arra - a bíróságok által alkalmazott gyakorlatra - is, hogy a tanács tagjai az eldöntendő kérdést akár nyilvános tárgyaláson, a részt vevő személyek által nem hallhatóan vitassák meg.

A társasbíráskodás esetén az autonóm bírói döntés jelentőségét és lehetőségét és a felelős közös döntés meghozatalát biztosítja a különvélemény megfogalmazásához való jog, ezért az intézményt a Javaslat továbbra is szabályozza. A jelenlegi perrendhez hasonlóan annak tartalma a Javaslat szerint sem nyilvános, ezt indokolja ugyanis a szabad és háborítatlan, azaz a független, befolyásmentes döntés meghozatalához való kiemelt érdek. A Pp. szövegezése alapján nem volt egyértelmű, hogy a különvéleményt melyik okirathoz kellett csatolni, ezért a

Javaslat általánosságban a periratokhoz szerelést írja elő, figyelemmel arra is, hogy a Pp. 214. § (2) bekezdéséből a gyakorlatban betöltött csekély szerepe miatt mellőzi a tanácskozásról készült jegyzőkönyv e helyütt történő szabályozását. A megfogalmazás alapján ugyanis nem volt egyértelmű az sem, hogy ezt minden esetben, ha nem, akkor mikor kellett készíteni és milyen tartalommal (a Pp. sem a jegyzőkönyv alcím alatt, sem máshol nem tartalmazott előírást a tanácskozási jegyzőkönyv kapcsán). Az új szabály szerint nem változik a különvélemény megtekintésére jogosultak köre sem, annak ellenére, hogy jogirodalmi kritika (Kiss Daisy: A polgári per titkai. HVG Orac 2006.) szerint a fegyelmi eljárás kezdeményezésére jogosult személy, illetve a fegyelmi bíróság ilyen jellegű joggal való felruházása esetén az ítélezés függetlensége sérülhet, mert a szabály alapján lehetőség nyílik a bírák szakmai meggyőződésének, jogértelmezésének, jogi álláspontjának fegyelmi jellegű értékelésére. Mindezek elkerülése azonban a fegyelmi eljárás megfelelő szabályozásának a kialakításával és a szabályoknak megfelelő eljárás lefolytatásával biztosítható, a perrendi korlátozással nem. Megtekintési jog hiányában a fegyelmi felelősség megállapításának a lehetősége válhat kétségesse akkor, ha a fegyelmi vétség elkövetése a különvélemény - nyilvánvalóan nem szakmai szempontú - megfogalmazásához kapcsolódik.

Teljesítési határidő

A Javaslat a marasztalási keresetnek helyt adó ítélet esetében előírja a bíróság számára, hogy a teljesítésre a felek kérelme nélkül is határidőt szabjon. Ez a hatályos Pp.-ben is megjelenő törvényi méltányosság fenntartása annak ellenére indokolt, hogy a bíróság úgy enged még időt a teljesítésre, hogy az ítéletében azt állapítja meg, hogy követelés már a perindításkor - de legkésőbb a per folyamán - biztosan lejárt. Nem lehet ugyanis az eljárás törvényi rendező elve a teljesítésre kötelezett rosszhiszeműsége. Ennek megfelelően a Javaslat is abból indul ki, hogy a fél jóhiszeműen mellőzte az önkéntes jogkövetést, így ha a bíróság ítélete szerint mégis teljesítenie kell, úgy arra megfelelő felkészülési időt kell biztosítani. A megfelelő idő tartamán a Javaslat a perjogi hagyományokat követve nem változtat.

A Javaslat mind felfelé, mind lefelé lehetővé teszi a bíróság számára, hogy a tizenöt napos határidőtől eltérjen akkor, ha a például a fentiek szerint vélelmezett jóhiszeműség megdől, vagy ha a felek speciális érdeke vagy éppen a kötelezettség jellege azt indokolja. Minderre azonban hivatalból már nincs lehetőség, csak a felek kérelmére. Ezzel a Javaslat a perrendben következetesen érvényesített rendelkezési elv hatályát a teljesítési határidő lerövidítéséhez vagy meghosszabbításához való jogra is kiterjeszti. Az ezzel kapcsolatos eljárás azonban időben nem terhelheti meg szükségtelenül a pert, így az ellenfél meghallgatása a Javaslat szerint nem feltétlenül kötelező. A Javaslat fenntartva a hatályos rendelkezéseket a teljesítési határidőtől való eltérés rendje szerint arra is lehetőséget ad, hogy a bíróság a fél az eljárás során előterjesztett kérelmére részletfizetési kedvezményét biztosítson.

Nincs indok az utólagos részletfizetés engedélyezése hatályos szabályainak a mellőzésére sem. Előfordulhat ugyanis, hogy a fél körülményeiben vagy éppen a teljesítéshez fűződő érdekében a jogerőre emelkedés után következik be jelentős változás. Biztosítani kell, hogy mindezek ne csak a már jelentős többletköltségekkel járó végrehajtási eljárás keretében legyenek értékelhetőek. Az utólagos kérelem elbírálása tárgyalás tartását nem igényli, de a bíróság a másik fél meghallgatását ekkor már nem mellőzheti.

A Javaslat - ellentétben a Pp.-vel - kötelező előírásként fogalmazza meg a bíróság számára, hogy, ha részletfizetési kedvezményt biztosít, úgy a határozatában mondja ki azt is, hogy a részletfizetési kötelezettség megszegése esetén a fél elveszíti a kedvezményt azaz, egy összegben esedékessé válik az összes még nem teljesített követelés. Ha ugyanis a kötelezett a számára kivételesen engedett fizetési könnyítés ellenére sem fizet, nincs indok a méltányosság fenntartására, már csak kizárólag a jogosult a teljesítéséhez fűződő érdeke vehető figyelembe.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

Az új perrend a per tárgya szerinti speciális teljesítési határidőkre vonatkozó szabályokat is átemeli a Pp.-ből, a váltóperekre irányadó szabály kivételével, ugyanis az a többi váltóperre irányadó szabállyal együtt külön fejezetben kap helyet.

A teljesítési határidő kezdetére vonatkozó szükségszerű előírások az új kódexben szintén nem változnak.

A határozatok kihirdetése

A határozatok ismertetésének szóbeli módján a Javaslat a hatályos szabályokhoz képest lényegi változtatást nem eszközöl, mint ahogy azokon az eseteken sem, amikor a kihirdetésnek perjogi jelentősége van (pl.: közlés, kötőerő, jogerő). A szóbeliség és közvetlenség elvének megfelelően a tárgyalás folyamán hozott határozatokat a tárgyaláson, a tárgyalás berekesztése után hozott határozatokat (pl.: ítélet, hatályon kívül helyező másodfokú végzés vagy éppen az ítélethirdetésre halasztó végzés) pedig legkésőbb a tárgyalás napján kell szóban az érdekeltek tudomására hozni. Az ítélet esetében a bíróság ez utóbbi esettől eltérően, külön feltétel bekövetkezése nélkül, tehát a választása szerint dönthet úgy is, hogy a kihirdetést elhalasztja. A Javaslat e körben két ponton is eltér a jelenlegi rendelkezésektől. Egyfelől a hirdetésre halasztás maximális törvényi határidejét - figyelembe véve a bírói gyakorlati igényeket - harminc napra megnöveli. Az új határidő rugalmasabb munkaszervezést enged, amely mellett különösen bonyolult ügyben - több más hasonló ügy egyidejű elintézése vagy átmeneti munkavégzési képtelenség esetén is - lehetővé válik a minőségi bírói munka elvégzése. Másfelől a Javaslat jogszabályi szintre emeli azt a gyakorlati tényt, hogy a kihirdetés elhalasztásakor nem történik meg a határozathozatal, hanem a bíróság egyidejűleg azt is elhalasztja. A kihirdetés elhalasztásának fő oka ugyanis éppen a döntéshez szükséges többletidő biztosítása. A határozatot így a kihirdetésre tűzött hatánapig kell meghozni és egyúttal írásba foglalni. Mindennek egyesbírói eljárás esetén egy kifejezésre jutó jelentősége van: az ítélet kelte nem feltétlenül kihirdetés napjával, hanem a határidő alá eső valamely nappal kell, hogy megegyezzen.

A Javaslat fenntartja azt a garanciális szabályt, hogy az ítélethirdetésre halasztás hiányában minden határozat - tehát nemcsak az ítélet vagy a másodfokon hozott hatályon kívül helyező végzés - rendelkező részét le kell írni és azt a határozatot hozónak illetve hozóknak alá kell írnia. Nem változtat a kihirdetés módján sem. Az a rendelkező rész felolvasásából és az indokolás lényegi előadásából áll feltéve, ha a határozatot egyébként a perrend vonatkozó szabályai alapján meg kell indokolni. A Javaslat annak jelentősége miatt már a határozat szóbeli ismertetéséhez kapcsolódóan előírja a bíróság számára, hogy tájékoztassa a feleket a perorvoslati jogaikról.

Az új perrend a kihirdetéshez kapcsolódóan egy másik új kötelezettséget fogalmaz meg a bíróság számára azért, hogy elősegítse a bírói munkateher racionális eloszlását. Ahogy a hatályos Pp., úgy a Javaslat is lehetővé teszi azt, hogy a bíróság rövidített indokolást alkalmazzon akkor, ha ahhoz valamennyi fél hozzájárult. A jelenlegi rendelkezések alapján azonban a felek nem voltak rászorítva arra, hogy a szóbeli indokolást követően nyilatkozzanak arról, hogy igénylik-e írásban a teljes indokolást vagy megelégszenek annak rövidített változatával. A Javaslat ezen változtat. A polgári ügyek egy jelentős részében már az ítélet szóbeli ismertetését követően ugyanis nyilvánvalóan kialakul a felekben a döntéssel kapcsolatos határozott vélemény. Ha ez függetleníthető az írásbeli indokok ismeretétől és bármely okból, de a döntés elfogadásának az irányába mutat, úgy a fél minden hátrány nélkül lemondhat a részletes írásbeli indokoláshoz fűződő jogáról. Ezzel ugyanis a fellebbezési jogát nem veszíti el, tehát megvan a lehetősége arra, hogy a véleménye megváltozzon és az előírt határidőn belül jogorvoslattal éljen, azzal együtt, hogy a fél hozzájárulásának az indoka közömbös, annak tehát nem feltétlenül kell kapcsolódnia a fellebbezési szándékhoz. Ezen felül a Javaslat az ítélet tartalmánál rögzített előírásai pedig rövidített indokolás esetében is

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

megfelelően biztosítják az anyagi jogerőhatás érvényesülését. A bíróság oldaláról viszont a részletes indoklás mellőzése jelentős munkateher-csökkenést eredményez, a felszabaduló idő pedig azon döntések indoklására fordítható, ahol az indokok írásbeli kifejtésének meghatározó jelentősége van.

A határozatok közlése

A határozat közlése egy minősített tudomásra hozatalt jelent, ugyanis az új perrendben is számos jelentős intézmény alapja a közlés. Így például a közlést követő napon kezdődik a határozatban előírt teljesítési határidő, vagy a fellebbezési határidőt a közléstől kell számítani. A közlésnek két módja van, a kihirdetés és a kézbesítés. A tárgyaláson hozott határozat a jelenlévő fél számára a kihirdetéssel már közöltnek minősül, az ítélet kivételével. Az ítélet jelentősége ugyanis megköveteli, hogy a közlés joghatásai ne a szóbeli, hanem az írásbeli tudomásra jutással, tehát a kézbesítést útján álljanak be. A kézbesítés, mint közlési mód a Javaslat szerint egyéb olyan esetekhez kapcsolódik, amikor a fél a határozat kihirdetésénél nem volt jelen vagy nem is lehetett jelen. Ez utóbbi körbe tartozik például az alperest kötelező bírósági meghagyás kibocsátása is, amely az új szabályok szerint tárgyaláson kívül történik.

A Javaslat a kézbesítéssel történő közlés idejét és módját - a határidők kivételével - a hatályos szabályokkal egyezően rendezi. A közlés határidejét összességében felemeli, mivel a határozatot a meghozatalától számítva a jelenlegi tizenöt naphoz képest harminc napon belül kell írásba foglalni, a kézbesítés határidejét viszont lerövidíti a jelenlegi nyolc napról három napra. A határidő növelése nem kerül szembe a perhatékonyság követelményével, mivel összességében csekély tartamnövekedést okoz, viszont jelentős segítség a bírónak. Az ítélethirdetésre halasztásnál leírt szempontok ugyanis jelen esetben is irányadóak.

Az ítélet tartalma

Az ítélet az egyik legjelentősebb bírósági akarat-kijelentés, hiszen a bíróság részben vagy egészben a véglegesség jellegével ezzel dönti el a perbe vitt alanyi jog feletti vitát, és egyúttal befejezi az eljárást. A fellebbviteli bíróság, a felek, sőt erga omnes hatályú ítéletek esetében akár bármely jogalany tekintetében kiemelten fontos szempont, hogy a bírósági döntés beazonosítható, átlátható, teljes körű, adott esetben jogorvoslattal ténylegesen megtámadható vagy éppen más ítélettel összevethető legyen. Mindezeket a Javaslat több egymástól a perrendben elkülönítve rögzített szabállyal biztosítja. E halmazba tartoznak az írásba foglalt ítélet tartalmára vonatkozó rendelkezések is, amelyeket a Javaslat a hatályos Pp.-nél - éppen a felsorolt szempontok jelentőségére tekintettel - részletesebben szabályoz, azzal azonban hogy nem rögzít minden, tartalmi kérdésre kiterjedő, technikai vagy stilisztikai jellegű részletszabályt. Ezek előírása ügyviteli illetve igazgatási jellegű szabályozók útján kell, hogy megtörténjen. E helyütt a Javaslat az elsőfokú és az általános eljárás keretében meghozott ítélet tartalmát szabályozza. Az ezekhez képesti eltéréseket a különleges eljárások, illetve a jogorvoslati eljárások szabályai tartalmazzák.

A Javaslat az írásba foglalt ítélet öt szerkezeti elemét különbözteti meg. A bevezető részben az ítélet beazonosíthatóságát szolgáló adatok, valamint az eljárás alapadatainak feltüntetését írja elő. A bevezető részben kell feltüntetni továbbá a bírói hatalom eredetét kifejező - a hatályos Pp.-ből a bíróságok szervezéséről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvénnyel 2012. január 1-jei hatállyal kiiktatott - úgynevezett ítéleti felíratot. A Javaslat a bírói kar igénye alapján a kérdést az Alaptörvénynek is megfelelő fogalmi átalakítás mellett újraszabályozta. A rendelkező rész szükségszerűen érdemi döntést kell, hogy tartalmazzon, de nem feltétlenül csak azt. A perrend egyéb szabályaiból következően itt kell megjeleníteni ugyanis a perköltségről, a teljesítési határidőről vagy éppen az előzetes végrehajthatóságról hozott döntést. A Javaslat külön szerkezeti egységként szabályozza a fellebbezési záradékot,

egyértelműen kifejezve ezzel azt, hogy a fellebbezés lehetőségéről, benyújtásának helyéről és idejéről való tájékoztatás nem része a rendelkező résznek. Bár a feltüntetése kötelező, az nem konstitutív hatályú. A fellebbezés a törvény alapján az ítéletben megjelenő írásbeli tájékoztatás hiányában is megilleti vagy éppen nem illeti meg a felet. Annak téves tartalma automatikusan nem hat ki a fellebbezési jogra, továbbá a fellebbezési záradék hiánya miatt nem lehet kérni az ítélet kiegészítését sem. Az indoklási rész egyes elemei meghatározásánál a Javaslat az ítélezés során kikristályosodott egységesnek mondható gyakorlatot követi, a jogi indokolásnál lényegében a hatályos rendelkezések fenntartásával. A Javaslat a felesleges bírói munka kiküszöbölése érdekében a jelenlegi Pp.-ben is rögzített feltételek bekövetkezte esetére előírja a rövidített indokolás alkalmazását. A tartalmi elemeket oly módon határozza meg, hogy az anyagi jogerő hatásának vagy az új tényekre alapított perújítás megengedhetőségének a megítélése később a rövidített indokolás miatt ne legyen lehetetlen. Az ítélet záró részében a keltezt és határozatot hozó személy illetve személyek nevét és aláírását kell feltüntetni.

A bírósági meghagyás és a végzés tartalma

A Javaslat a határozatok fajtáinak az 1. § szerinti megkülönböztetést alapul véve nem csak az ítélet és a végzés, hanem a bírósági meghagyás tartalmát is - a hatályos szabályokon nem változtatva - szabályozza.

A kijavítás

A kijavítás a bírósági határozatban megjelenő technikai jellegű - nyilvánvaló - hibák orvoslására szolgál, a határozat rendelkező része és indokolása közti összhang megteremtéséhez. Nem alkalmazható a bíróság ténybeli tévedésének korrigálására. A bíróság a kijavítással nem változtathat az eredeti ítélete érdemén.

A kijavítás új szabályozása alapvetően fenntartja a korábbi eljárásjogi szabályokat, az orvosolható hibák körének meghatározásával, a kérelemre és hivatalból történő eljárással, a halasztó hatály megtagadásával, a felek szükség esetén való meghallgatásával, a korlátozott jogorvoslati lehetőséggel, az ügyviteli részletszabályokkal.

Felismerve, hogy a hatályos szabályozás nem kezeli az indoklási rész homályosságában, ellentmondásosságában jelentkező hiba orvoslását a rendes, illetve rendkívüli perorvoslattal nem támadható érdemi határozatok esetén, hogy a bíróság jogerős határozatában emiatt jelentkező tévedés (a fél szempontjából joghátrány) nem illeszthető a kijavítással orvosolható technikai hibák körébe és nem szüntethető meg a rendelkező rész korrekcióját szolgáló kiegészítéssel sem, az új szabályozás szigorú korlátok között kibővíti a kijavítás alapját (okait, feltételeit), a polgári perrendtartásról szóló 1911. évi I. törvény cikk által ismert kiigazítás jogintézményének újragondolásával.

Az új szabályozás tovább korlátozza a kijavítás tárgyában hozott határozattal szembeni fellebbezési jogot, a kijavításra szoruló határozat azon alapvető sajátosságához igazodóan, hogy rendes jogorvoslattal támadható vagy sem. A fellebbezési jog differenciálásával közelebb kerül egymáshoz a Pp.-nek a másodfokú határozat elleni fellebbezési jogot kizáró szabálya és a kijavítás jogintézményének lényege, rendeltetése: a bíróság határozatában megjelenő technikai hibák, elírások orvoslásával a kijavított határozatot olyannak kell tekinteni, mintha már eredetileg is azt hozta volna meg a bíróság.

Továbbra is külön fellebbezésnek van helye a kijavítás tárgyában hozott határozattal szemben (akár kijavítást elrendelő, akár a kérelmet elutasító), amennyiben elsőfokú határozat rendelkező részére vonatkozik, míg másodfokú határozat rendelkező részének kijavítása körében csak a kérelmet elutasító döntés támadható fellebbezéssel. A másodfokú bíróság

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

kijavítást rendelő határozata ellen – akár kérelemre, akár hivatalból hozza meg – kizárásra kerül a fellebbezési jog.

Főszabály szerint változatlanul az a bíróság jogosult a kijavításra, illetve a kijavítási kérelem elbírálására, amelyik a kijavításra szoruló határozatot hozta. A szabályozás ugyanakkor kifejezetten lehetővé teszi a másodfokon eljáró bíróság számára is, hogy maga gondoskodhasson érdemi határozatában az elsőfokú döntés nyilvánvaló (a fellebbezés érdemi elbírálását nem akadályozó) elírásainak korrekciójáról, amelyet a bírósági gyakorlat – a bírósági határozatokban előforduló tévedések kiküszöbölésével, a perek elhúzódnásának megakadályozása és a határozatok végrehajthatósága érdekében – régóta alkalmaz.

A kiegészítés

A kiegészítés alapja (oka és feltétele) a bíróság hiányos döntése, elsődlegesen arra az esetre, ha a határozat nem felel meg a teljesség követelményének (az ítélet nem terjed ki a kereset egészére, nem kerül elbírálásra valamennyi kereseti kérelem, ellenkérelem), vagy a bíróság nem rendelkezett egyéb – járulékos vagy jogszabályi rendelkezés alapján hivatalból kötelező – körben. A kiegészítés jogintézménye a hiányos elbírálást hivatott pótolni az el nem bírált kérdések utólagos eldöntésével, amelyre sor kerülhet a határozat jogerőre emelkedése előtt és után egyaránt.

A kiegészítés új szabályozása alapvetően fenntartja a korábbi eljárásjogi szabályokat, az ítéletre és végzésre bontott szabályozással, a tartalmi hiányosságok körének meghatározásával, a kérelemre és hivatalból történő eljárással, a halasztó hatály megtagadásával, szükség esetén a végrehajtás felfüggesztésével, a határozatok fajtáival, az ügyviteli részletszabályokkal.

A hatékonyabb és átláthatóbb alkalmazás érdekében egy bekezdésben kerültek felsorolásra a kiegészítés feltételei, azzal a szövegezésbeli pontosítással, ami egyértelművé teszi, hogy nemcsak a kereset, hanem a perköltség valamely részéről elmulasztott rendelkezés pótlása is kiegészítéssel lehetséges.

A kiegészítés iránti kérelemmel – benyújtásának határidejével, tartalmi elemeivel együtt – külön önálló bekezdés foglalkozik.

A jogbiztonságból fakadó alapvető elvárásnak tesz eleget a szabályozás azzal, amikor végső határidőt szab az ítélet hivatalból történő kiegészítésére. A perújítás szabályozásával összhangban a jogerőre emelkedéstől számított öt évben kerül maximálásra a kiegészítés lehetősége, amelynek eltelte után semmiképpen nem kifogásolható a jogerős ítéleti tartalom.

Az új szabályozás kibővíti az ítélet kiegészítéséről való döntés tárgyaláson kívüli esetköreit, szem előtt tartva az Alkotmánybíróság 26/1990. (XI. 8.) AB határozatán túl azt is, hogy a per főtárgyán kívüli tárgykörökben, illetve érdemi döntés nélkül, továbbá a felek ez irányú rendelkezése alapján nem sért garanciális eljárási szabályt a tárgyalás tartása nélküli határozathozatal.

Az egyszerű kötőerő

A Javaslat az egyszerű kötőerő Pp.-beli szabályain nem változtat.

A jogerő

A Javaslat a jogerőre emelkedés idejére vonatkozó jelenlegi szabályokat szövegezésbeli és sorrendi pontosítással - három kivételtől eltekintve - változatlanul átveszi. Első kivétalként - a gyakorlatban betöltött csekély szerepe és jelentősége miatt - nem szabályozza a fellebbezési jogról történő előzetes lemondás intézményét. Másfelől viszont jelentős hiátust pótol, amikor - lényegében a PK. 194. számú állásfoglalás szövegével egyezően - meghatározza a jogerőre

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

emelkedés időpontját arra az esetre, ha a fél a fellebbezését visszavonja. Harmadrészt egy további, hatályos perrendi rendelkezés hiányában is élő gyakorlatot foglal szabályba, amikor a fellebbezés jogerős elutasítása esetére is rendezi a jogerő beálltának az idejét.

A Javaslat csak a szövegezésében változtat a jogerő megállapításának jelenlegi szabályain.

A jogerő következményei közül az anyagi jogerőhatáson túl új szabályban jeleníti meg a rendes perorvoslattal való megtámadhatatlanságot is, teljessé téve ezzel a per szempontjából fontos következmények szabályozását (a végrehajthatóság tartalmát a végrehajtási törvény rendezi). A 13. § (6) bekezdése értelemszerűen csak azon határozatokról szól, amelyekkel szemben a törvény egyébként megengedi a fellebbezést, összhangban azzal, hogy a jogerőnek perjogi szempontból általában is csak ezen határozatok esetében van jelentősége. Az új rendelkezés egyben a fellebbezés egy új elutasítási alapját is jelenti egyben.

A Javaslat az anyagi jogerőhatás negatív tartalmát a Pp. 229. §-ában foglaltakhoz képest jelentősen megváltoztatja. Egyfelől az új perrend professzionális jellegéből, az igényérvényesítő féllel szemben támasztott fokozott elvárásokból következően azt is kizárja, hogy az igényérvényesítő fél a nyilvánvalóan megalapozatlan kereset elutasítását követően a korábbi jogot az azt valójában megnyitó, de korábban nem állított ténybeli alapon újra érvényesítse. Másfelől az anyagi jogerőhatást kiterjeszti a beszámítással érvényesített jogra is, feltéve, ha a beszámítás az ellenkövetelés fennállta tekintetében érdemben elbírálására kerül, azaz fennállnak a beszámítás a Ptk.-beli feltételei és a beszámítást tartalmazó irat vagy nyilatkozatot a bíróság nem utasítja vissza. A Javaslat az utóper és az előzetes végrehajthatóság jelenlegi szabályain - szabályozási szükséglet hiányában - nem változtat.

HATODIK RÉSZ

PERORVOSLATOK

„Midőn a fél a bíróságnak valamely jogellenes határozata vagy pedig a saját mulasztása által jogi hátrányt szenved, a törvény azt sokszor az által orvosolja, hogy valamely bíróság – magasabb, vagy ugyanazon bíróság, amelynél a hiba történt – oly határozatot hoz, mely a hátrányt a féltől közvetlenül a perre visszahatólag elhárítja. Ez a határozat a perorvoslat. Minthogy pedig ezt a határozatot legtöbbször a fél kérelmére hozza meg, ennél fogva már a félnek ezt a kérelmét is perorvoslatnak szokás nevezni.” [Magyary Géza – Nizsalovszky Endre: Magyar polgári perjog. Franklin Társulat Kiadása, Budapest, 1940. 516. o.]

A magyar perjogi gondolkodás klasszikus definíciójának több eleme a mai napig érvényes. Mind a hatályos Pp. mind a Javaslat perorvoslati rendszerének törekvése ugyanis annak a lehetőségnek biztosítása, hogy az alsóbb bíróságnak a félre joghátrányt eredményező hibás határozatát egy felsőbb bíróság a maga határozatával a megelőző peres eljárásra visszamenőleg képes legyen korrigálni.

A perorvoslati szabályoknak meg kell határozniuk a perorvoslatot elindító kérelem tartalmát, jogkövetkezményét, hatását az alapügyben hozott határozatra. Rendelkezniük kell a perorvoslati eljárásról, az alsó és a felső bíróságok kapcsolatáról, a felső bíróság eljárásáról, határozatának jogi terjedelméről. A perorvoslatok szabályozásában figyelemmel kell lenni a jogorvoslat – perorvoslat viszonyára, a jogorvoslati és a perorvoslati bíróságok viszonyára is.

Jogorvoslathoz való jog mint alkotmányos alapjog

Az alkotmányos alapjogszabályokból levezethetőek a jogorvoslati jog tartalmának, gyakorlásának keretei és korlátai. Így jogorvoslattal élhet „mindenki”, akinek „jogát vagy jogos érdekét” a döntés sértheti. Akinek még elvben sincs olyan joga vagy jogos (a jog által védett és elismert) érdeke, amelynek sérelmét állíthatná, nem rendelkezik ilyen joggal.

A jogorvoslathoz való jog – alkotmányjogi szempontból – a határozat kifogásolhatóságát jelenti. A jogorvoslat igénybevételének ugyanakkor nem előfeltétele a tényleges sérelem igazolása, de a döntés jogos érdeket vagy jogot sértő voltát állítania kell. Ugyanakkor a jogorvoslati kérelem csak hibás - törvénysértő, megalapozatlan - határozat esetén teljesíthető, ennek eldöntése éppen a jogorvoslat során eljáró szerv vagy bíróság feladata.

A jogorvoslathoz való alapvető jog tárgyilag csak a hatósági döntésekre terjed ki. Nem terjed ki a nem állami – munkáltatói, tulajdonosi – döntésekre, és nem terjed ki az állami, de nem hatósági döntésekre.

Az Alaptörvény szerint a döntés „ellen” lehet jogorvoslattal élni. A jogorvoslat a sérelmezett döntés felülvizsgálatára és a döntésre közvetlenül visszaható újabb határozat hozatalára irányul, vagy valamely perbeli cselekmény következményeinek elhárítására.

A részletesen felsorolt követelményeknek olyan fórum tud megfelelni, amely működésében független a döntést hozó szervtől, szervezettől, vagy bíróságtól, még akkor is, ha egyazon igazgatási szervezeten belül működnek. Számtalan megoldás lehetséges e körben, így az Alaptörvény, holott a bírósági szervezet többszintűségéről rendelkezik, nem határozza meg - a törvényi szabályozásra bízva -, hány fokú jogorvoslati rendszer érvényesülhet.

A különböző eljárásokkal foglalkozó jogtudományokban a jogorvoslatként meghatározott intézmények elnevezése a formai azonosságán túl tartalmilag nem feltétlenül azonos a jogorvoslat alkotmányos értelmezésével. A jogorvoslathoz való jog tartalmának eltérő értelmezései miatt nem egységes a jogorvoslat jogtudományi fogalma sem. A jogorvoslat

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

általában véve olyan jogintézmények együttesét jelenti, melyek célja a bírósági, közigazgatási és más hatósági határozattal okozott jogsérelem orvoslása.

A jogorvoslathoz való jog e szélesebb értelmezésben annak biztosítása, hogy az egyén jogainak vélt vagy valós sérelme esetén, azok orvoslása végett az állami szervekhez kérelmet terjeszthessen elő.

A jogsérelem elhárításának eszközei a jogsérelem – alapvetően három – csoportjához tartoznak. A perjogi gondolkodástól távol esik, idegen, ha a jogsérelmet nem állami szerv vagy hatóság aktusa okozta (hanem pl. természetes személy). Ebben az esetben a jogsérelem orvoslásának eszköze a bírósághoz fordulás, azaz magának az alanyi jognak az érvényesítése a jogsértő rovására. Az igény érvényesítője kérheti, hogy a bíróság kötelezze a jogsértőt a jogsértő magatartás megszüntetésére, vagy az okozott kár megtérítésére stb.

Másik esetkör, ha a jogsérelmet normatív aktus okozta (pl. egy törvény). Ebben az esetben – az Alaptörvény hatályba lépése óta rendkívül szűk körben – az alkotmányvédelem lehet a jogorvoslás eszköze. Így amennyiben alaptörvény-ellenes jogszabály bírósági eljárásban történt alkalmazása által az Alaptörvényben biztosított valamely jog sérelme következett be, az ügyben alkotmányjogi panasz terjeszthető elő. A perjognak – tágabb értelemben a jogrendnek – ellenben arról gondoskodnia kell, hogy az alkotmányvédelmi sikeres panasz esetében mi történjen a megsemmisített jogszabályra épülő, illetve az Alaptörvénybe ütköző ítélettel.

Végül, ha a jogsérelmet valamely bíróság vagy hatóság egyedi döntése okozta, úgy biztosítani kell a jogorvoslási kérelem benyújtásának feltételeit, a jogorvoslat során eljáró szerv törvényes eljárását. Az Alaptörvény e jogorvoslati jogról rendelkezik, amikor a felhívott rendelkezésében kimondja: „Mindenkinek joga van ahhoz, hogy jogorvoslattal éljen az olyan bírósági, hatósági és más közigazgatási döntés ellen, amely a jogát vagy jogos érdekét sérti”, [Alaptörvény, Szabadság és felelősség fejezet XXVIII. cikk (7) bek.].

A jogorvoslati jog és intézményrendszere mindebből következően nem azonos a perorvoslat fogalmával és intézményrendszerével. Általában elfogadott az a megközelítés, amely szerint a jogorvoslatok körén belül a perorvoslat egy szűkebb fogalomkört jelent, a perorvoslat a jogorvoslatnak egyik fajtája, melyet bírósági határozatok megtámadására polgári perben, illetve a büntetőeljárásban alkalmaznak. A jogorvoslat és a perorvoslat a tágabb - szűkebb fogalom viszonyában van egymással: „...minden perorvoslat jogorvoslat, de nem minden jogorvoslat perorvoslat”.

A jogorvoslat és a perorvoslat közötti intézményes, normatív és részben szervezeti különbségek kialakulása a polgári perjog fejlődésének utolsó évtizedeiben gyorsult fel. Kikristályosodtak a perorvoslati rendszerek, végleg kialakultak főbb szabályai, a perorvoslati eljárások nagyrészt önállósodtak.

A jogirodalom a perorvoslati rendszereket több szempontból osztályozza. Így, amennyiben a perjog jogerős bírói határozatok ellen ad lehetőséget a perorvoslatra, rendkívüli perorvoslatról beszélünk, szemben a rendes, a még jogerőre nem emelkedett bírói határozatok elleni perorvoslattal. A Pp. rendszerében a felülvizsgálat (csatlakozó felülvizsgálat), a perújítás rendkívüli perorvoslat, a fellebbezés (csatlakozó fellebbezés) a rendes perorvoslat. Fellebbviteli a perorvoslat, ha a megtámadott határozatot felülbírálatát nem az a bíróság látja el, amelyik azt hozta, hanem rendszerint ennél magasabb fokú bíróság. Perjogunkban fellebbviteli perorvoslat a fellebbezés és a felülvizsgálat. A perújítás ellenben az első fokon (alapügyben) eljáró bíróságnál zajlik, így nem fellebbviteli jellegű perorvoslat.

A fellebbviteli bíróságok egyfokú vagy kétfokú rendszerben ítéleznek, perjogunk – történeti okok miatt – az egyfokú rendszert épített ki. „A fellebbvitel akkor egyfokú, ha perorvoslattal csak egy ízben lehet az első fokú bíróságtól a pert magasabb fokú bíróság elé vinni, s ennek a

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

határozatával a per befejezést nyer.” [Farkas József: Perorvoslatok. Bevezetés. In: A polgári perrendtartás magyarázata. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1967. 799. o.]

A perorvoslat átszármaztató (devolutív) hatályú, amennyiben az első fokú bíróság hatásköre a fellebbvitel miatt egészében vagy részben a felettes, másodfokú bíróságra száll át. Perjogunkban tipikusan a fellebbezés ilyen perorvoslat. Lehet járulékos a perorvoslat, amennyiben a perorvoslati kérelem az adott jogsérelemre nézve önállóan nem jelenthető be.

Lényeges a felülbírálati bíróság, bíróságok jogköre. Reformatórius jogkört gyakorolnak, amennyiben az első fokú bíróság határozatát megváltoztathatják, a megváltoztatás terjedelmét a jogalkotó külön szabályozhatja. Kasszációs a jogkör, ha a felső bíróság az általa felülbírált határozatot megsemmisítheti, korszakonként és szabályozásonként eltérő mértékben, súllyal és jogkövetkezsménnyel. A magyar perjog a hatályos perrendtartás második novelláris módosítása óta az ún. vegyes rendszert működteti, amely a reformatórius és a kasszációs jogköröknek, a peres eljárással szemben támasztott eljárási követelmények figyelembe vételével kialakított, ám változtatható rendszere.

A Javaslat a polgári peres eljárásban igénybe vehető perorvoslatok főbb szabályait a Hatodik Részben gyűjtötte össze.

A Javaslat alapvetően nem változtat a hatályos Pp. perorvoslati rendszerén, ezért az elhatározott kisebb perjogi változások a Koncepciónak megfelelően csak részben érintik a már kialakult intézményeket. A perorvoslati intézmények ugyanakkor nem egy fejezetben nyertek elhelyezést, a „Perorvoslatok” cím alá a fellebbezés, a csatlakozó fellebbezés, a perújítás, a felülvizsgálat, csatlakozó felülvizsgálat és az alkotmányjogi panasz esetén követendő eljárás szabályi kerültek. A többi perorvoslat az adott jogintézményekkel való szoros összefüggésükre tekintettel az adott szerkezeti egység szabályai között helyezkedik el, így pl. a határozat kijavítása és kiegészítése, amelyet perorvoslatnak tekintünk, a határozatok részben helyezkedik el.

A Javaslat a perorvoslatok szabályait a megváltozott, osztott perszerkezet szabályaira figyelemmel alakította ki. Az osztott tárgyalás által megkövetelt változásokat érvényesíti, így a másodfokú bíróság hatályon kívül helyezési lehetőségét, a csatlakozó fellebbezés, és a bizonyítás másodfokú szabályait az új perszerkezetnek megfelelően rendezi.

A fellebbezés

A fellebbezés a modern magyarországi perjog történetében mindig kiemelkedő helyet kapott. Az idők folyamán sokat változott az elsőfokú eljáráshoz való viszonya, átalakultak a másodfokú eljárás szabályai. A fellebbezés intézményének sajátossága azonban az évek alatt abban soha nem változott, hogy a fellebbezéssel az ügy érdemében meghozandó döntés átkerül egy felsőbb bíróság hatáskörbe.

„A fellebbezés a fő fellebbviteli perorvoslat, minthogy tulajdonképpeni rendeltetése szerint a legfőbb perbeli hátránynak, az anyagi jogszabály helytelen alkalmazásának az orvoslására szolgál. És minthogy ez a perbeli hátrány mindig az ügy érdemében hozott ítéletben nyilvánul meg, ennél fogva a fellebbezés is, főrendeltetése szerint, az ügy érdemében hozott ítélet elleni perorvoslat.” [Magyary Géza – Nizsalovszky Endre: Magyar polgári perjog. Franklin Társulat Kiadása, Budapest, 1940. 523. o.]

A fellebbezés rendszertani jellemzőin a Javaslat szintén nem változtat. A magyar jogrendszerben a jövőben is a fellebbezés a legfontosabb, a nem jogerős bírósági határozatok ellen igénybe vehető, rendes, fellebbviteli perorvoslat. Szabályt erősítő kivételként fordul elő, hogy a megtámadott határozatot a határozatot hozó bíróság bírálja felül, ekkor nem beszélünk fellebbviteli hatásról. Ilyen eset, ha az elsőfokú bíróság a fellebbezéssel megtámadott végzéséhez nincs kötve, mert akkor a fellebbezésnek maga is eleget tehet.

A fellebbezés kifejezést mind a jogi nyelv, mind a szaknyelv kettős értelemben használja. A bírósághoz címzett fellebbezési kérelmet és a másodfokú bíróság által lefolytatott perorvoslati eljárást egyaránt fellebbezésnek nevezi. Nem vetődött fel olyan álláspont, amely az elnevezések megváltoztatását indokoltnak tartotta volna, így a Javaslatban a fellebbezés, mint perorvoslati intézmény és a fellebbezés, mint az erre jogosult eljárást megindító kérelme ugyanazon elnevezés alatt szerepel.

A Konceptió a fellebbezési rendszeren csak kisebb változtatásokat tartott indokoltnak végrehajtani, javasolta a hatályos törvény rendelkezéseinek fenntartását. Ugyanakkor indítványozta az ítélet széles körű hatályon kívül helyezési lehetőségének szűkítését. Hivatkozott a Kúria joggyakorlat-elemző csoportjának megállapítására, amely szerint az ügyek elhúzódnásának fő oka a hatályos Pp.-nek a hatályon kívül helyezésre vonatkozó szabálya. A Konceptióban felvetett, a perhatékonyságot szolgáló főszabályként bevezetendő tárgyaláson kívüli elbírálás megteremtését a Javaslat elfogadja, e köré számos más, a másodfokú eljárás gyorsítását célzó szabályt teremt.

A Javaslat a másodfokú eljárás egzaktabb és célravezetőbb törvényszövegét tartotta indokoltnak, így mindenben eleget tesz a Konceptió elvárásainak.

A Javaslat, igazodva az elsőfokú eljárás tekintetében kialakított professzionális perrendhez, a másodfokú eljárás szabályait az ítélet előtt folyó fellebbezési eljárásra modellezi, azaz a törvényszék által hozott ítélet elleni fellebbezés elbírálását. Ehhez képest külön fejezetben rendezi a járásbírói ítéletek elleni fellebbezés eltérő eljárási szabályait, és a végzések elleni fellebbezések speciális eljárási rendelkezéseit.

A Javaslat a másodfokú eljárásban nem érvényesíti mindenben az elsőfokú eljárás új rendjéből fakadó követelményeket. A másodfokú eljárásnak ugyanis a tárgya a támadott ítélet felülbírlata, eljárási kereteit pedig a felek fellebbezési kérelmei, ellenkérelmei, csatlakozó fellebbezései adják. Ebből kiindulva a felek nyilatkozatával szembeni tartalmi követelmények sajátosak, nem lehet a perfelvételre vonatkozó jog-, és tényállítási követelményeket érvényesíteni. A jogvita a fellebbezési eljárás kezdetére kialakult, rögzült, az anyagi jogi jogosultság érdemben – még ha ideiglenesen is – elbírálásra került, a felet ért jogsérelem megnevezése így kitágítható. Mindez indokolja a fellebbezési eljárásban a felek nyilatkozataira vonatkozó sui generis szabályokat megalkotását is.

A Javaslat növeli az írásbeliség körét, és megszüntetett számos, a korábbi években a laikus eljárásra szabott intézményt (pl. a fellebbezés jegyzőkönyvbe mondását). Átveszi az első fokú eljárás szabályozási szemléletét, így kógens módon határozza meg a fellebbezés hiányai esetén elrendelt hiánypótlás lehetőségét, a hatályon kívül helyezés okait.

A Javaslat az ítéletek elleni fellebbezést szabályozza, majd e szabályokat megfelelően alkalmazni rendeli a végzésekre.

Egyes, a törvény által meghatározott esetekben a másodfokú bíróság a fellebbezés folytán kizárólag csak annak megvizsgálására szorítkozhat, hogy az elsőfokú bíróság helyesen járt-e el, és ha nemleges megállapításra jut, akkor a megtámadott ítélet hatályon kívül helyezése mellett az elsőfokú bíróságot a per újabb tárgyalására, újabb határozat hozatalára utasítja. Ilyenkor a fellebbezés át nem származtató hatályú fellebbviteli perorvoslat. Amennyiben viszont a másodfokú bíróság a fellebbezés alapján, az elsőfokú bírósággal azonos jogkörben eljárva, közvetlenül is jogosult dönteni a keresettel érvényesített jogviszony, vagyis a perbeli jogvita érdeme felől, és „olyan kérdésekben is határozhat, amelyekben az elsőfokú bíróság nem tárgyalta, illetve nem határozott”, akkor a fellebbezés teljes átszármaztató hatályú fellebbviteli perorvoslat. E két döntési lehetőség kivétel a részleges devolutív hatályú eljárás főszabálya alól.

Fellebbezés ítélet ellen

1. A Javaslat szerint a fellebbezésnek – amennyiben a törvény ki nem zárja – az elsőfokú bíróság ítélete ellen van helye. A Javaslat eleget téve a perelmeletnek, a történeti hagyományoknak és a gyakorlati elvárásoknak, az ügy érdemében, az anyagi jog kérdésében hozott bírói határozat elleni fellebbezésre összpontosít.

A Javaslat nem tartalmaz rendelkezést arra, hogy az elsőfokú bíróság által hozott, fellebbezéssel megtámadható ítéletek egésze vagy valamely része ellen lehet fellebbezéssel élni. Ennek oka, hogy a fellebbezési jog terjedelmileg nem korlátozott, azt bármely megszorítás nélkül lehet gyakorolni. Fellebbezni lehet tehát nemcsak az ítélet egésze, hanem annak akár a rendelkező része, akár csupán az indokolása ellen is. Másodfokon így akár a tény, akár a jogi kérdések és következtetések vitatottak lehetnek.

A végzések elleni fellebbezés lehetősége korlátozottabb. Általános szabály szerint a Javaslat a végzésekkel szemben kizárja a fellebbezést. A fellebbezhető végzések kivételét a Javaslat külön nevesíti.

2. A Javaslat megerősíti és kimondja, a fellebbezéssel megtámadott ítélet nem hajtható végre, a fellebbezésnek a végrehajtásra halasztó hatálya van. A végrehajtás tilalma a jogerőre vonatkozó törvényi rendelkezésekből következik, abból vezethető le. A fellebbezés a jogerő beállítását megakadályozza, mivel a határozat jogerőre emelkedésére a határidőben benyújtott fellebbezésnek, csatlakozó fellebbezésnek halasztó hatálya van. A Javaslatnak e helyett elég a végrehajtásra nézve kimondani a halasztó hatály beállítását, mivel ez értelemszerűen következik a Pp. dogmatikai rendszeréből, szabályaiból. A jogerő hiánya az ítélet anyagi jogerőhatásának bekövetkezését lehetetleníti el, ezért joghatása nem terjedhet ki az ítélet által megkívánt végeleges jogállapot megteremtésére. A perbe vitt jog még vitatott, így a végrehajtást elrendelni nem lehet.

Törvényi kivételek vonatkoznak arra az esetre, ha a fellebbezésre tekintet nélkül végre kell hajtani a bíróság ítéletét. Ekkor a Pp. taxációval sorolja fel, milyen esetben mondható ki az előzetes végrehajthatóság. A bíróságnak a törvény két esetben kötelezettségévé teszi az előzetes végrehajtást elrendelését, a szabály ekkor kógens. A többi esetben ez a bíróság mérlegelésétől függ. A Javaslat nagyon szűk körben engedi meg a jogerő hiányának áttörését, és csak kivételesen teremti meg a fellebbezés halasztó hatályának mellőzését.

3. A Javaslat szerint a peres fél a fellebbezési jogosultságát korlátozás nélkül gyakorolhatja, függetlenül attól, hogy a megtámadott határozatot vagy a határozatnak a megtámadott részét milyen okból és mennyiben tartja sérelmesnek. A fél fellebbezési joga sohasem származékos, hanem önálló, így pertársaság esetében sem korlátozott és nem függ a pertársaktól. Sajátos azonban a fellebbezésének viszonya a többi pertárhoz. Törvényben meghatározott esetekben fellebbezése szubszidiárius, ami nem a pertárs fellebbezéséhez való viszonyát jelenti, hanem önálló fellebbezésének a pertárs mulasztását elhárító jognyilatkozati státuszát.

Kivételesen a jogrend kizárhatja, korlátozhatja a fél fellebbezési jogosultságát. Ilyenkor jogszabály az ítélet elleni fellebbezés benyújtására jogosultak körét külön határozza meg, a jogszabályi körön kívül a határozat ellen más nem nyújthat be fellebbezést. Ha a fél nem tartozik a jogszabály által nevesített körbe, akkor a határozat (ítélet) rendelkezése ellen csak akkor fellebbezhet, ha a Pp. szabályai szerint az rá nézve rendelkezést tartalmazott.

A beavatkozót a fellebbezési jog a cselekményeire vonatkozó általános szabályok szerint megilleti, mivel – törvényi kivételektől eltekintve – minden cselekményre jogosult, amelyet az általa támogatott fél megtehet. Fellebbezése azonban járulékos jellegű, mivel fellebbezése csak annyiban hatályos, amennyiben a fél a fellebbezést elmulasztotta, illetve amennyiben fellebbezése a fél fellebbezésével nem áll ellentétben

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

Korlátozás nélküli az ún. önálló beavatkozó fellebbezési joga. Az önálló beavatkozó akkor is fellebbezhet, ha az általa támogatott fél a fellebbezési jogáról lemondott, illetve a fellebbezés ellentétes lehet a fél fellebbezésével.

Az ügyész eljárhat mind a felperesi mind az alperesi pozícióban, így eljárási értelemben félként jár el. Ekkor a fél jogából levezethető önálló fellebbezési joga. Amennyiben az ügyész a perben fellép, akkor is megilleti az önálló, független fellebbezési jog.

A Javaslat fellebbezési jogosultságot biztosít a félén, a beavatkozón és a fellépő ügyészen kívül annak az egyéb érdekelt személynek, akire az ítélet rendelkezést tartalmaz. Fellebbezési joguk korlátozott, mivel csak az ítélet rájuk vonatkozó része ellen fellebbezhetnek.

A fellebbezés határideje

A fellebbezés határideje az ítélet közlésétől számított 15 nap. A fellebbezésre jogosultak fellebbezési joga azokkal a határozatokkal szemben, amelyeket ki kell hirdetni, a kihirdetéssel, azokkal a határozatokkal szemben pedig, amelyeket kihirdetés nélkül, kézbesítéssel kell közölni, a kézbesítéssel nyílik meg.

A fellebbezés akkor szolgálja az eredményes, gyors és célszerű eljárási célokat, ha képes olyan optimális határidőt megszabni a feleknek, amely elegendő a fellebbezési kérelmük megfogalmazására és előterjesztésére, de nem túl hosszú. A 15 napos fellebbezési határidő a joggyakorlatban bevált, eltérő követelmény a jogirodalomban sem jelent meg. A felvetődött, és a Javaslatból eltérő határidőket a kodifikációs munkabizottságok nem támogatták.

A Javaslat külön nem szabályozza a fellebbezési határidő kezdő időpontját, mivel az a közlési és kézbesítési szabályokból következik, a határidő számításának módját pedig a határidőre vonatkozó külön rendelkezések határozzák meg.

A fellebbezés előterjesztése

A fellebbezést a perben első fokon eljáró bíróságnál kell írásban benyújtani. A Javaslat több szigorítást tartalmaz, ugyanakkor igazodik a kialakult bírói gyakorlathoz.

A Javaslat nem tartalmazza azt a lehetőséget, hogy a fél a fellebbezését jegyzőkönyvbe mondhatja. A törvényszéki, professzionális eljárásban a jogi képviselőnek olyan határozott kérelmet kell írásban előterjesztenie, amely egyértelműen tartalmazza a fellebbezési kérelmet, és megfelel a törvénynek a fellebbezés tartalmára vonatkozó rendelkezéseinek.

A Javaslat az első fokú eljárás szabályainak alkalmazhatóságát általában véve nem tartalmazza. Így kizárja az áttétel alkalmazhatóságát a fellebbezési eljárásban. A törvényhely értelmezésében ezért a fellebbezési határidő betartottságát az első fokú ítéletet hozó bírósághoz történő beérkezés időpontjához viszonyítva kell megítélni. A rossz helyre, netán a másodfokú bírósághoz beérkezett fellebbezést akkor is elkésztnek kell tekinteni, amennyiben a téves helyre történő beadás 15 napon belül történt, de az első fokú bíróság csak jóval a határidő letelte után kapja meg a fellebbezést.

A fellebbezés tartalma

1. Régi jogunk a „fellebbezés kellékei”-ként nevesítette a fellebbezés tartalmát. A Javaslat e szellemben rögzíti a fellebbezés szükségképpen tartalmi kellékeit. Ezek a tartalmi kellékek szükségszerű és nélkülözhetetlen elemek, hiányuk esetében hiánypótlásra nincs mód, a fellebbezést az elsőfokú bíróság hivatalból visszautasítja.

A Javaslat szerint a fellebbezőnek meg kell jelölnie a fellebbezéssel támadott ítélet számát, valamint az ítéletnek a fellebbezéssel támadott rendelkezését vagy részét. A fellebbező félnek határozott kérelmet kell előterjesztenie arra vonatkozóan, hogy az elsőfokú ítéletet, vagy

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

annak kifogásolt rendelkezését vagy részét a másodfokú bíróság mennyiben változtassa meg, vagy helyezze hatályon kívül. Végül a fellebbezés indokolásában jogszabályhelyre hivatkozással fel kell tüntetni azt a jogszabálysértést vagy megsértett jogi érdeket, amelyen a fellebbezés alapul, valamint ennek részletes indokait.

Meg kell jelölni azt az ítéletet, amely ellen a fellebbezés irányul, és elő kell adni, hogy a fél annak megváltoztatását mennyiben és milyen okból kívánja. A fellebbezésben a megtámadott ítéletet tehát úgy kell megjelölni, hogy az a bírósági iktatási rendszer alapján megállapítható (azonosítható) legyen.

Új rendelkezés, miszerint nem elég a változtatási kérelem okainak általános előadása, hanem a fellebbezés indokolásában jogszabályhelyre hivatkozással kell feltüntetni azt a jogszabálysértést vagy megsértett jogi érdeket, amelyen a fellebbezés alapul. A jogi érdeksérelem vagy jogsérelem részletes indokait szintén elő kell adni, megnevezésük, vagy csak egyszerű felhívásuk elégtelen, nem meríti a ki a jogszabályi követelményeket.

2. A fellebbezés tartalmának szabályai között helyezi el a Javaslat, hogy az ítélet hatályon kívül helyezését a fél az abszolút hatályon kívül helyezési okok mellett kérheti akkor is, ha az elsőfokú eljárás lényeges szabályainak az ítélet érdemére kiható megsértésére hivatkozik.

A Javaslat, amikor lehetővé teszi, hogy a fellebbező az ítélet megváltoztatásra irányuló kérelem nélkül kizárólag hatályon kívül helyezést kérjen, az utóbbi évek joggyakorlatát emeli be a törvény szövegébe.

A BDT2014. 3190. számú döntvényben foglaltak szerint „A fellebbezés a megtámadott határozat hatályon kívül helyezésére – megváltoztatás nélkül – csak kivételes esetben irányulhat, mégpedig akkor, ha a fél fellebbezésében az első fokú határozat hatályon kívül helyezését, és a per megszüntetését kéri, illetőleg a fellebbező a Pp. 252. §-ának (1) bekezdése alapján kéri az ítélet hatályon kívül helyezését.”

A bírói gyakorlat törvénybe iktatásával a kodifikációs bizottságok egyetértettek, így lehetővé válik az ítélet megváltoztatására irányuló kérelem előterjesztése nélkül az első fokú ítélet másodfokú felülbírlata. Mivel a fellebbezési kérelem köti a másodfokú bíróságot, a fellebbezésről hozott döntésében nyilvánvalóan csak a hatályon kívül helyezésről dönthet.

A fellebbező fél új tényeket és új bizonyítékokat is felhozhat a fellebbezésében, azonban ezek tartalma és kerete az új Pp. szerkezetébe integrálva került meghatározásra. Így a fellebbezési kérelem, ellenkérelem, keresetváltoztatás, kereseti ellenkérelem tényelőadása és bizonyíték felhívása kötött, a keresetváltoztatásra irányadó rendelkezések betartásával lehetséges.

Keresetváltoztatás és az új tények állítása

A Javaslat az osztott perszerkezetből és az elsőfokú eljárás új szabályaiból következően új szerkezetben, de a bevált gyakorlati és elvi alapon szabályozza a nováció (új tények és bizonyítékok előterjesztésének) tilalmát.

A fellebbezésben állítandó új tények körének és az új bizonyítékok előadásának (nováció) kimagasló jelentősége van. A megengedhetőség szabályai ugyanis szoros kapcsolatban vannak a fellebbezés rendszertani sajátosságaival. Így, amennyiben a tény és bizonyíték előadás korlátlanul megengedett, lehetőség nyílik a per megismétlésére másodfokon, mivel a teljes körű peranyag kerül a felsőbíróság elé. Fordítva, a széles és teljes körű, a per megismétlését célul kitűző fellebbezési fórum csak akkor működik, amennyiben a peranyag szolgáltatás a felek részéről teljes. Más típusú fórumrendszer esetében, így kizárólag a jogkérdésben történő felülvizsgálat esetén, nem csak tiltott, hanem felesleges is az új tényeknek és bizonyítékoknak a másodfokú bíróság elé tárása.

A fellebbezés tény és bizonyítéktartalma hatást gyakorol a felső bíróság döntésére. Korlátlanul megengedett új tény és bizonyíték előadása esetében megalapozottan állapíthat

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

meg az első fokú bíróság ítéletétől eltérő tényállást a másodfokú bíróság, ez pedig az ítélet új tényállásra épülő széles körű megváltoztatásának lehetőségét nyitja meg. Csekély tényelőadás mellett és új bizonyítékok korlátozott előterjesztésekor az ítélet megváltoztatásának esélye is csekélyebb, inkább jogkérdésekre koncentráló változásokra nyílik lehetőség.

Az új tények és bizonyítékok előadása a Javaslatban szorosan kapcsolódik a kereset másodfokú megváltoztatásának lehetőségéhez. Mivel a Javaslat szerint a kereset része a tények állítása (és a bizonyítékok előadása), ezért az új tények előadásának tilalma – illetve szűk körű, főleg a perújítás elhárítását célzó megengedése – a keresetváltoztatás szabályai között nyert elhelyezését.

A Javaslat általános érveléssel mondja ki, a másodfokú eljárásban a keresetet megváltoztatni nem lehet. Tekintve, hogy a kereset része a tényelőadás ezért a Javaslat a nováció tilalmát fenntartva a kereset megváltoztatását szűken, lényegében csak a tényállítások bizonyos körére tartja fent. Így – összhangban az első fokú eljárás szabályaival – csak akkor engedi meg, ha a bíróságnak a megváltoztatott keresetre fennáll a hatásköre és illetékessége, és a keresetváltoztatás egyébként sem érinti a felperes jogállását.

Olyan tényekre lehet a keresetváltoztatás során hivatkozni, amelyek az elsőfokú érdemi tárgyalás berekesztését követően jutottak a fél tudomására, és amelyekről a fél önhibáján kívül korábban nem tudott és nem is tudhatott. Ugyancsak megalapozza a keresetváltoztatásnak számító tényelőadást az olyan tény, amely az elsőfokú érdemi tárgyalás berekesztését követően következett be, kivéve, ha az utólag bekövetkezett tény a fél felróhatóan maga idézte elő vagy bekövetkezésével számolhatott és következményeit érvényesíthette volna. Mindkét esetben feltétele a megengedhetőségnek, hogy a keresetváltoztatást indokoló tények – elbírálásuk esetén – a félre kedvezőbb ítéletet eredményeztek volna.

Az elsőfokú eljárás szabályaiból következően a keresetváltoztatást a bíróság engedélyezi, így a másodfokú eljárásban sem mellőzhető az engedélyező végzés meghozatala. A Javaslat – igazodva az eljárás szerkezetéhez – szabályozza azt is, mikor és milyen formában lehet a felperesnek a keresetváltoztatást jelentő tényelőadásokat megtennie.

Így a felperesnek a keresetváltoztatás, viszont-keresetváltoztatás iránti kérelmét legkésőbb a fellebbezésében – a keresetváltoztatásra irányadó szabályok szerint – kell előterjesztenie.

A Javaslat nem támogatja azt a korábbi peres gyakorlatból eredő felvetést, ami szerint a keresetváltoztatásra a másodfokú eljárásban bármikor sor kerülhessen. Ez az engedékeny szabály a másodfokú eljárást időben parttalaná tenné, a perrendtartás új szerkezetéből adódó perfelvételi kötelezettség miatt a másodfokú bíróságot szinte megoldhatatlan helyzet elé állítaná, továbbá a kodifikációs célokkal, amelyek a másodfokú eljárás gyorsítását is tartalmazzák, ellenkezne.

A perfelállásra tekintettel a Javaslat számol azzal, amikor az első fokú ítélet ellen az alperes fellebbezett, és a felperes később kíván a keresetváltoztatással egyenértékű tényelőadással élni. Ebben az esetben a felperes legkésőbb a fellebbezési ellenkérelmében kérheti keresete megváltoztatásának engedélyezését. Tekintettel a felek kölcsönös nyilatkozattételi jogának biztosítására amennyiben a bíróság a keresetváltoztatást engedélyezte, erről, valamint a keresetváltoztatásról az ellenérdeklő felet – a fellebbező alperest – haladéktalanul tájékoztatnia kell. Az alperes a közléstől számított 15 napon belül írásban önálló ellenkérelmet terjeszthet elő.

A Javaslat nem teszi ugyanakkor lehetővé a másodfokú eljárásban az alperesi ellenkérelem megváltoztatását, anélkül, hogy a felperes megváltoztatná a keresetét. Amennyiben az alperes

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

a megváltoztatott keresetre terjeszt elő ellenkérelmet ezt önálló ellenkérelemben a másodfokú eljárás keretében is megteheti. A felperes keresetváltoztató tényelőadása a perújítást hátrítja el, e mellett azonban kijelöli a per tárgyát. Az alperes alapperbeli ellenkérelmének nincs ilyen másodfokú eljárásban megjelenő funkciója. Az alperes vagy önálló fellebbezésében hivatkozott tényelőadással, vagy a felperes keresetváltoztatására másodfokon előterjesztett ellenkérelmében ugyanakkor elő adhat perújítást elhárító tényeket is.

A fellebbezés a Javaslat új szabályai szerint tehát továbbra is megvalósítja perorvoslati célját. Az előadott új tények a másodfokú bizonyítási eljárást követően ugyanis megalapozhatnak egy új – a fellebbező félre kedvezőbb – ítéletet, ugyanakkor elhárítják a novumok körében az azonnali perújítás veszélyét. „Ha a fellebbezési eljárásban nem engedjük meg a novumok felhozását, a felet perújításra kényszerítjük, ami úgy a jogbiztonságra hátrányos, mint a bíróságok elfoglaltságát is szaporítja.” [Térffy Gyula: A Polgári Perrendtartás Törvénye és Joggyakorlata. Grill Károly Könyvkiadó Vállalata, Budapest, 1927. II. kötet. 11. o.]

Új bizonyíték előadása

A Javaslat a korábban – gyakorlatilag és elméletileg – összetartozó új tények és új bizonyítékok előterjesztésének lehetőségét két külön tényállásban szabályozza. Jóllehet a tényekre vonatkozóan terjesztenek elő a felek bizonyítási indítványokat, a Javaslat szerint a bizonyítási indítványok megváltoztatása nem minősül keresetváltoztatásnak.

A Javaslat két alapvető esetet szabályoz. Az első esetben a keresetváltoztatásnak minősülő tényelőadások bizonyítékainak státuszát rendezi, a másik esetben a fellebbezési kérelem és ellenkérelem alátámasztását szolgáló bizonyítékok felhívásának lehetőségét.

A felek a fellebbezés során akkor terjeszthetnek elő új bizonyítási indítványt, illetve bocsáthatnak rendelkezésre további bizonyítékot, ha az a kereset – viszontkereset – megváltoztatásának alapjául hivatkozott tény bizonyítására szolgál, feltéve hogy a kereset megváltoztatását a bíróság megengedi. E szabályokkal a Javaslat összhangba hozza a keresetváltoztatás és az azt alátámasztó bizonyítékok előadásának szabályait. A tények jogi státuszát ugyanis a keresetváltoztatás szabályai határozzák meg.

A második esetben a fellebbezésben állított, de nem új tények alátámasztására szolgáló bizonyítékokról rendelkezik a javaslat. E szerint a felek csak akkor terjeszthetnek elő új bizonyítási indítványt, illetve bocsáthatnak rendelkezésre további bizonyítékot, ha az a fellebbezési kérelem – csatlakozó fellebbezés -- illetve fellebbezési ellenkérelem alapjául hivatkozott tény bizonyítására vagy ellenbizonyításra szolgál, feltéve, hogy a bizonyíték utóbb keletkezett vagy a bizonyítékról a fél önhibáján kívül utóbb szerzett tudomást. Az utóbb keletkezett vagy önhibán kívül tudomásra jutott bizonyíték esetében tehát „rég” tényekről van szó, esetleg a bíróság által nem megalapozottnak minősített tényállításokról, amelyeket a fellebbezés során a fél most már alá tud támasztani.

A fellebbezés megvizsgálása, a hiánypótlás

A fellebbezés eredményeként az elsőfokú bíróság által nem jogerősen eldöntött ügy – eltekintve olyan kivételektől, mint a fellebbezés visszautasítása vagy visszavonása – újabb elbírálásra kerül. A fellebbezés benyújtásától azonban az elbírálásig több bírói intézkedés történik. Ezeknek az intézkedéseknek egy részét az elsőfokú bíróság végzi, másik részük viszont a másodfokú bíróság hatáskörébe tartozik.

A fellebbezést az elsőfokú ítéletet hozó bírósághoz kell írásban benyújtani. Az első fokú bíróság azonban nem terjeszti azt azonnal fel a másodfokra, hanem egy sajátos szervezeti munkamegosztás alapján kötelezettsége a fellebbezést megvizsgálnia. A fellebbezési eljárás tehát az első fokú bíróság hivatalból történő eljárásával veszi kezdetét, azonban az elsőfokú

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

bíróság feladatköre – tekintettel a perorvoslat rendeltetésére – csak szűk körű és törvényileg kógens szabályokkal előírt lehet.

Ha a fellebbezés nem felel meg a törvény rendelkezéseinek, vagy más okból kiegészítésre vagy kijavításra szorul, a Javaslat szerint az első fokon eljáró tanács elnöke intézkedik. Amennyiben a fellebbezés elkésett, vagy olyan határozat ellen irányul, amely ellen a fellebbező nem élhet fellebbezéssel, továbbá ha a fél a fellebbezést felhívás ellenére nem, vagy hiányosan adja be, az első fokú bíróság a fellebbezést hivatalból visszautasítja. A másodfokú bíróságnak a törvény rendelkezéseibe ütköző fellebbezést hivatalból vissza kell utasítania.

A Javaslat a hatályos Pp. rendelkezéseit átveszi, azokat a hiánypótlás esetében azonban szigorítja. A kisebb hiányosságok elhárítására csak egy alkalommal nyílik lehetőség.

A Javaslat jogalkotói szinten véget akar vetni annak a hibás gyakorlatnak, hogy az első fokú bíróság a nem teljes, akár indokolás nélkül benyújtott fellebbezéseket hiánypótlás elrendelésével fogadja be. Továbbra is érvényes szabály azonban, ha a fél a fellebbezés hiányosságait a kitűzött határidő alatt pótolja, a fellebbezést úgy kell tekinteni, mintha már eredetileg is helyesen adta volna be.

A fellebbezés felterjesztése

A fellebbezést a másodfokú bírósághoz – tehát a járásbírói hatáskörbe tartozó ügyekben a törvényszékhez, első fokon a törvényszék hatáskörébe tartozó ügyekben pedig az ítéltáblához kell felterjeszteni. A hatályos jogszabályok szerint a fellebbezési bíróság hatásköre és illetékessége az első fokon eljáró bírósághoz igazodik.

A fellebbezési bíróság hatáskörét és illetékességét nem érinti az a körülmény, hogy az elsőfokú bíróság nem hatáskörében vagy illetékességi körében járt el. Amennyiben az eljárása törvényes, a fellebbezési bíróság hatás-, és feladatköre az első fokú ítéletet hozó bírósághoz igazodik. Ilyen eset a Javaslat Általános részének a hatáskör hiányának figyelembe vételére vonatkozó rendelkezése. Ekkor a bíróság hatásköre a per tárgyának értékétől függ, a perfelvételt lezáró végzés meghozatalát követően azonban a hatáskör hiánya figyelembe nem vehető.

Az elsőfokú bíróságnak a fellebbezésekkel kapcsolatban végzett intézkedései közül a leggyakoribb a felterjesztés.

A felterjesztés előtt az elsőfokú bíróságnak ellenőriznie kell, hogy a fellebbezési határidő minden fellebbezésre jogosulttal szemben letelt. E szabály megköveteli, hogy az elsőfokú bíróság ne csak a fellebbező, de a fellebbezéssel nem élő valamennyi félre (fellebbezésre jogosult) kiterjedően ellenőrizze, hogy a határozatának közlése szabályszerűen megtörtént-e, és az általános szabályok szerint mely nappal tekinthető lejártnak a fellebbezésre nyitva álló határidő.

Ha bármelyik fellebbezésre jogosulttal (pl. a beavatkozóval) szemben még nem járt le a fellebbezési határidő, az iratok nem terjeszthetők fel a másodfokú bírósághoz.

A fellebbezési határidő lejárt előtti felterjesztésre csak kivételesen és akkor kerülhet sor, ha a fellebbezés a határozatnak előzetesen végrehajthatóvá nyilvánítása ellen is irányul. Ilyenkor a fellebbezést azonnal fel kell terjeszteni, annak érdekében, hogy ezáltal az esetleg tárgytalanná váló végrehajtást még a foganatosítása előtt el lehessen kerülni.

A fellebbezés elfogadására és a felterjesztés elrendelésére nem kell külön végzést hozni, a felterjesztésről a feleket nem kell értesíteni sem. A felterjesztést az eljáró bíró (tanács elnöke) utasítására a bírósági kezelőiroda foganatosítja.

A bíróság az iratokat felterjesztő lappal, a fellebbezéssel érintett határozat egy kiadmányának csatolása mellett, közvetlenül a másodfokú bíróságnak küldi meg. Ha az ügyben egyidejűleg több határozat ellen benyújtott fellebbezést terjeszt fel a bíróság, határozatonként külön-külön

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

felterjesztőlapot kell készíteni, s abban utalni kell a kapcsolódó más határozat elleni fellebbezésre.

Az alól a szabály alól, hogy a fellebbezést a per összes irataival együtt kell felterjeszteni, kivétel a részítélet elleni fellebbezés. Részítélet elleni fellebbezés esetén a szabály az, hogy csak a szükséges (azaz a fellebbezés elintézéséhez szükséges) periratokat kell felterjeszteni, mert a felterjesztő elsőfokú bíróságnak a részítéletben el nem döntött kereseti kérelmek felől, illetve a kereseti kérelem megfelelő része felől még tovább kell tárgyalnia és határoznia, s így a per iratainak megfelelő részére továbbra is szükség van. A felterjesztett iratok közül azokat, amelyekre az első fokú eljárás folytatása végett is szükség van, a felterjesztés előtt le kell másolni.

Ha a fellebbezés mellett a fél az ítélethozatalt megelőző tárgyalás elmulasztása miatt igazolással is él, a fellebbezést csak az igazolási kérelem visszautasítása esetén kell a másodfokú bírósághoz felterjeszteni. Ennek a rendelkezésnek az az indoka, hogy csak az igazolás visszautasítása esetében marad fenn a szüksége annak, hogy a megtámadott határozatot a másodfokú bíróság a fellebbezés alapján felülbírálja.

Ha a fél a fellebbezési határidő elmulasztása miatt él igazolással, és azt a fellebbezéssel együtt előterjeszti, a bíróság a fellebbezést az elkésztettség miatt nem utasíthatja vissza. Ilyen esetben az igazolási kérelem és a fellebbezés megengedettsége tárgyában a másodfokú bíróság határoz.

A másodfokú bíróság intézkedései

A bírósági szervezeten belüli hierarchikus munkamegosztásnak megfelelően a másodfokú tanács elnöke a fellebbezést hivatalból visszautasítja, amennyiben az nem felel meg a törvény rendelkezéseinek. A tanács elnöke hiánypótlást nem rendelhet el, a Javaslat szakít a hatályos szabályozással. A szűk körben megengedett hiánypótlás az első fokú bíróság feladata, hiánypótlási felhívása teljesítésének, vagy figyelmen kívül hagyásának jogkövetkezményeit szintén az első fokú bíróságnak kell levonnia.

A másodfokú tanács elnökének kell határoznia a végrehajtás felfüggesztése kérdésében, de csak akkor, amennyiben az elsőfokú bíróság az ítéletet a törvény ellenére nyilvánította előzetesen végrehajthatónak. Az előzetes végrehajtás elrendelésének lehetősége – tekintettel a kógens rendelkezésekre – szűk, a határok átlépése nem megengedett, törvényi korlátok betartása a másodfokú tanács elnökének feladata.

A Javaslat fenntartja azt a rendelkezést, miszerint az előzetesen végrehajthatóvá nyilvánított ítélet elleni fellebbezést haladéktalanul fel kell terjeszteni a másodfokú bírósághoz. Ekkor a másodfokú tanács elnöke haladéktalanul dönt az előzetes végrehajtás kérdésében.

Mivel a törvényi megfogalmazás szerint törvényi előírások ellenére nyilvánította előzetesen végrehajthatóvá az ítéletet az első fokú bíróság, a másodfokú tanács elnöke a felfüggesztés kérdésében hivatalból is határozhat, a Javaslat a döntést nem köti a fél kérelméhez. A felfüggesztés esetköre változatlanul szűk, a másodfokú bíróság csak a törvényi kógens előírások megsértése esetén függesztheti fel hivatalból az előzetes végrehajtást.

A Javaslat, fenntartva a korábbi szabályozást rendezi az ún. kettős eljárások kérdését. Így a fellebbezés és az elsőfokú ítélet kijavítása és kiegészítése ütközhet, avagy az igazolási kérelem elintézése csúszhat be a fellebbezési eljárásba. A kijavítás, kiegészítés és az igazolási kérelemről való döntés ráadásul az első fokú bíróság feladata, miközben a fellebbezést már felterjesztett. A Javaslat szerint amennyiben az elsőfokú bíróság előtt az ítélet kijavítása, illetve kiegészítése iránt előterjesztett kérelem vagy igazolási kérelem folytán eljárás van

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

folyamatban, a másodfokú bíróság az előtte folyó eljárást a kijavítás, illetve a kiegészítés vagy az igazolás tárgyában hozott határozat jogerőre emelkedéséig, illetve az ellene bejelentett fellebbezés felterjesztéséig hivatalból is felfüggesztheti. Döntése nem függ a felek kérelmétől – ami nem kizárt –, érdemi eljárásának megkezdésével várhatóan az első fokú bíróság döntését. A további eljárási cselekmények e döntéstől függenek.

A jogerő, részjogerő tanúsítása

A jogerő a nem fellebbezett ítéleti rendelkezésekre ipso iure áll be. A jogerőt – fellebbezés hiányában is – azonban a Javaslat, és a bevált gyakorlat szerint tanúsítani kell. A tanúsítással, majd az azt követő értesítéssel a felek, és érdekelt tudomására jut, hogy a bíróság által eldöntött jogállapot változtathatatlan.

Amennyiben a jogerő, vagy részjogerő az első fokú bíróság eljárása alatt megállapítható a részjogerő beállta, és erről a tanúsítvány záradékolható, a részjogerőt az első fokú bíróság tanúsítja. Amennyiben nem, akkor a másodfokú bíróság kérelemre tanúsíthatja végzésével a megtámadott ítélet részbeni jogerőre emelkedését. A jogerő tanúsítását a másodfokú bíróság bármikor megteheti, ez iránti kérelem bármikor előterjeszthető. A gyakorlatban a félnek akkor van erre szüksége, ha még a másodfokú eljárás befejezése előtt, a már eldöntött, jogerős rendelkezések alapján végrehajtást kíván indítani.

A részleges jogerőre emelkedés megállapítása és tanúsítása tárgyaláson a bíróságnak, tárgyaláson kívül az eljáró tanács elnökének a hatáskörébe tartozik.

A részjogerőt tanúsító végzés automatikusan, minden külön intézkedés nélkül veszti hatályát, ha a másodfokú bíróság az első fokú ítéletet teljes egészében hatályon kívül helyezi. Ilyenkor nincsen szükség e végzés módosítására vagy más intézkedésre a bíróság részéről.

A fellebbezés visszavonása

A fellebbezési kérelemnek kiemelkedő szerepe van a másodfokú eljárásban. Régebbi perirodalmunk – igazodva az eljárás másodfokú megismétlésének rendszeréhez – új keresetnek tekintette, amellyel a fellebbezési bíróság előtti per megindul. [Magyary Géza – Nizsalovszky Endre: id. mű, 534.o.] Jóllehet már a hatályos Pp. sem tekinti ezt új keresetnek, annyiban a jogirodalomnak igaza van, hogy a fellebbezési kérelem a per folyamán egy új eljárási szakaszt megindító percselekmény.

A Javaslat a fellebbezési ellenkérelem és a csatlakozó fellebbezés szabályai között helyezte el a fellebbezés visszavonásának az ellenfél fellebbezéséről előterjesztett jognyilatkozatára gyakorolt joghatásának szabályait. Így a fellebbezés visszavonása esetén a fellebbezési ellenkérelem, illetve a csatlakozó fellebbezés szintén hatálytalanná válik.

A másodfokú eljárás folyamán annak döntő szerepe van, hogy a fellebbező fél meddig gyakorolhatja a visszavonás jogát. A Javaslat szerint a fellebbező a fellebbezését mindaddig visszavonhatja, amíg a bíróság a másodfokú határozatot nem hozza meg, illetve annak meghozatala céljából vissza nem vonul.

A fellebbezést csak az vonhatja vissza, aki azt benyújtotta. A problémák a beavatkozói és a pertársi fellebbezés visszavonásának joghatásában jelentkeznek. A Javaslat határozottan kimondja, a fellebbező vonhatja vissza a saját fellebbezését, így az a korábbi jogértelmezés, amely szerint pl. a beavatkozó fellebbezését az általa támogatott fél visszavonhatja, nem következik a Javaslatból. [Farkas József: A fellebbezés, i.m. 825. o.] A pertársaság esetében a fellebbezés visszavonásának a pertársakra gyakorolt hatása a pertársasági szabályok szerint alakul.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

A Javaslát megerősíti hatályos perjogunk azon rendelkezését, hogy a visszavont fellebbezést – ugyanúgy és ugyanolyan indokból, mint a fellebbezésről lemondást – újból előterjeszteni nem lehet.

A fellebbezés visszavonása esetén - amennyiben az a másodfokú bíróságnál történik meg - a másodfokú bíróság visszaküldi az iratokat az első fokon eljáró bírósághoz. Az iratvisszaküldéssel egyidejűleg a másodfokú bíróság tanácsának elnöke a felmerült költségről rendelkezik.

A fellebbezés visszavonása esetére a Javaslát a jogerő körében külön rendezi az ítélet jogerőre emelkedésének jogkövetkezményeit. Így, ha a fellebbezési határidő már minden jogosulttal szemben lejárt, az ítélet a fellebbezés visszavonására vonatkozó bejelentésnek a bírósághoz beérkezése napján emelkedik jogerőre. Ha a fellebbezési határidő a jogosultakkal szemben még nem járt le, az ítélet azon a napon emelkedik jogerőre, amikor a fellebbezési határidő mindenkivel szemben lejárt.

A fellebbezési ellenkérelem és a csatlakozó fellebbezés

A törvényi tényállás szabályozza a feleknek a másodfokú eljárásban rendelkezésére álló percelemek legfontosabb típusait. Itt rendezi a fellebbező felperessel szemben előterjeszthető alperesi ellenkérelem feltételeit is.

A másodfokú bíróságnak a fellebbező fél ellenfelét a fellebbezés kézbesítésével együtt (ami vagy a fellebbezésről szóló értesítés – ha nem kérte a fellebbező fél a tárgyalást – vagy a tárgyalásra szóló idézés) figyelmeztetnie kell arra, hogy a fellebbezésre vonatkozóan ellenkérelmet terjeszthet elő, ha pedig a fellebbezéssel megtámadott ítélet megváltoztatását maga is kívánja csatlakozó fellebbezést nyújthat be. A Javaslát a határidőket pontosan meghatározza, továbbá előírja, kizárólag írásban lehet e nyilatkozatokat előterjeszteni.

A fellebbező fél ellenfele az ítélet elleni fellebbezésre fellebbezési ellenkérelmet, továbbá csatlakozó fellebbezést terjeszthet elő. A végzések esetében észrevételt tehet.

A fellebbezési ellenkérelem a fellebbező fél ellenfelének a fellebbezésre adott olyan nyilatkozata, amelyben a fellebbezés teljes vagy részleges alaptalanságára hivatkozva azt kéri, hogy a bíróság a fellebbezésnek egészben vagy részben ne adjon helyt. Ez a kérelem tehát nem irányul az első fokú ítélet megváltoztatására, hanem csak a fellebbezésben foglaltakat támadja, azzal szemben tartalmaz megállapításokat („ellen”-kérelmet). A fellebbezési ellenkérelemben azonban előterjeszthető beszámítási kifogás.

A csatlakozó fellebbezés viszont a fellebbező fél ellenfele által igénybe vehető járulékos jellegű, rendes fellebbviteli perorvoslat. „*A csatlakozó fellebbezés jogi természetére nézve fellebbezésnek minősül, de járulékos jellegűnek.*” [Farkas József: A fellebbezés i.m. 829. o.]

A csatlakozó fellebbezés – amelynek előterjesztésére, a fellebbezési ellenkérelemmel azonosan, kizárólag a fellebbező fél ellenfele jogosult annyiban, amennyiben részéről önálló fellebbezésnek helye lett volna – „a fellebbezéssel megtámadott ítélet”, tehát az elsőfokú bíróság nem jogerős ítélete ellen, annak általában a fellebbező fél terhére való megváltoztatására irányul. Saját pertársának a fellebbezéséhez a fél nem csatlakozhat, de nincs helye csatlakozó fellebbezésnek az ellenfél nem fellebbező pertársával szemben sem, ha vele szemben az ítélet jogerőre emelkedett. Szintén kizárt a beavatkozó csatlakozó fellebbezése az általa támogatott fél irányában, mert e fél neki nem perbeli ellenfele. A beavatkozó által támogatott fél részéről viszont fennáll a csatlakozó fellebbezés lehetősége, ha fellebbezéssel egyedül a beavatkozó élt.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

A csatlakozó fellebbezés megengedése azon a megfontoláson alapul, hogy az első fokú ítélet rendelkezéseit magára nézve ugyan sérelmesnek tartó, de a per mielőbbi befejezése érdekében nem fellebbező félnek az első fokú ítélet megtámadására vonatkozó jogát fenn kell tartani arra az esetre, ha az első fokú ítélet jogerőre emelkedése az ellenfél fellebbezése folytán nem következett be.

A fellebbezési ellenkérelem és a csatlakozó fellebbezés egyaránt járulékos jellegű jogintézmény. Ez azt jelenti, hogy létük a fellebbezés lététől függ, azaz:

- kizárólag akkor terjeszthetők elő, ha fellebbezést nyújtottak be;
- csak addig és annyiban állhatnak meg, ameddig és amennyiben a fellebbezés hatálya is fennáll. A fellebbezés hivatalból történő visszautasítása (elkészttség, kizártság, hiánypótlás elmulasztása vagy ismételt hiányos benyújtás okából), vagy visszavonása esetén, valamint, ha a fellebbezést további perköltség-biztosíték nyújtása miatt visszautasítják a fellebbezéssel szemben előterjesztett fellebbezési ellenkérelem, illetve csatlakozó fellebbezés hatálytalanná válik.

A csatlakozó fellebbezésnél mindezekhez még az az ugyancsak járulékoságot tükröző rendelkezés is kapcsolódik, miszerint ha a fellebbezés a per főtárgyát nem érinti, csatlakozó fellebbezésnek nincs helye.

A Javaslat rendezi azt az alperesi nyilatkozatot, amikor a felperes keresetének megváltoztatását a bíróság engedélyezte. A keresetváltoztatási szabályok között ugyanis nem lehetett elhelyezni – értelemszerűen – az alperesi ellenkérelmet, így önálló szabályozásra volt szükség. Ebből kiindulva a Javaslat az alperes keresetváltoztatására előterjesztett nyilatkozatát e tényállásban helyezi el, ahol egyébként a feleknek a fellebbezési eljárásban rendelkezésére álló nyilatkozatait szabályozza.

Az alperes a megváltozott keresetre ellenkérelmet terjeszthet elő. Amennyiben új bizonyítékra hivatkozik, azt a törvény utaló szabályainak megfelelően teheti meg. Új tényre csak akkor hivatkozhat, ha az az elsőfokú érdemi tárgyalás berekesztését követően jutott tudomására, és a tényről önhibáján kívül korábban nem tudott és nem is tudhatott. Hivatkozhat olyan tényre is, amely az elsőfokú érdemi tárgyalás berekesztését követően következett be, kivéve, ha azt felróhatóan maga idézte elő vagy azzal számolhatott és következményeit érvényesíthette volna. Az alperesnek a keresetre előterjesztett ellenkérelme e szabályokkal a tényelőadások körében igazodik a felperes lehetőségeihez és az első fokú eljárás szabályaihoz.

A Javaslat szabályozza az alperes új tényállításának korlátait akkor, ha nincs keresetváltoztatás, ellenben fellebbezési ellenkérelmet terjeszt elő. Ezért új tényeket az alperes a fellebbezési ellenkérelmében csak akkor terjeszthet elő, ha az az elsőfokú érdemi tárgyalás berekesztését követően jutott tudomására, és a tényről önhibáján kívül korábban nem tudott és nem is tudhatott. Hivatkozhat továbbá olyan tényre is, amely az elsőfokú érdemi tárgyalás berekesztését követően következett be, kivéve, ha azt felróhatóan maga idézte elő vagy azzal számolhatott és következményeit érvényesíthette volna.

A Javaslat új szabályai tehát az első fokú eljáráshoz, a felek perpozícióihoz, és a másodfokú eljárás sajátosságaihoz igazodva rendezik a nováció tilalmát és feloldását.

A Javaslat további korlátozást tartalmaz a csatlakozó fellebbezésre vonatkozóan. Kimondja, amennyiben a fellebbezés csak hatályon kívül helyezési kérelmet tartalmaz, a csatlakozó fellebbezés sem irányulhat ennél többre, s nem nyitja meg a csatlakozó fellebbezés az ítélet megváltoztatása iránti kérelem előterjesztésének lehetőségét. Ilyen esetben a csatlakozó

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

fellebbezésben az ítélet más – a törvényben megengedett – okból történő hatályon kívül helyezésére irányulhat.

A Javaslat a csatlakozó fellebbezés intézményét a Pp. megváltozott perszerkezetéhez igazítja. Amennyiben ugyanis a fellebbező fél a hatályon kívül helyezést az eljárás egészére nézve kéri, a csatlakozó ellenfél kérheti az érdemi tárgyalás szabálysértéseire hivatkozva is. Így a tárgyalási folyamat osztoottsága a felek aszimmetrikus kérelmének lehetőségét indokolja, ami a csatlakozó fellebbezés bevezetni kívánt rendelkezésében jelenik meg.

A hatályos törvénnyel egyezően mondja ki a Javaslat, miszerint fellebbezési, illetőleg a csatlakozó fellebbezési kérelmet az elsőfokú ítéletnek fellebbezéssel, illetőleg csatlakozó fellebbezéssel nem érintett részére nem lehet kiterjeszteni.

A fellebbezési kérelem, illetőleg csatlakozó fellebbezési kérelem megváltoztatását a hatályos rendelkezésekkel egyezően szabályozza a Javaslat. Így a fellebbezési, illetőleg a csatlakozó fellebbezési kérelmet a fellebbezés tárgyaláson kívül történő elbírálása esetén addig lehet megváltoztatni, amíg a másodfokú bíróság az eljárást befejező határozatát meg nem hozza; tárgyalás tartása esetén pedig a tárgyalás berekesztéséig.

A hatályos szabályoknak megfelelően rendezi a másodfokú eljárásban a beszámítási kifogást. Így a másodfokú eljárásban beszámítási kifogást csak akkor lehet előterjeszteni, ha azt az ellenfél elismeri, vagy ha a beszámítani kért követelés az elsőfokú tárgyalás berekesztését követően járt le. Mivel az ellenkérelemben az alperes nem kérheti az elsőfokú ítélet megváltoztatását, számára az ítélet érdemi része elleni támadásként – amennyiben nem nyújtott be csatlakozó fellebbezést – a beszámítás maradt. [Farkas József: A fellebbezés i.m. 831. o.]

A fellebbezés elbírálása

A Javaslat, igazodva a Konceptióban előirányzott megoldáshoz, főszabályként a tárgyaláson kívüli elbírálást szabályozza. Részletszabályaiban ugyanakkor számos rendelkezést átvesz a jelenleg hatályos tárgyaláson kívüli elbírálást lehetővé tévő megoldásokból.

A Javaslat szerint a másodfokú bíróság csak akkor bírálja el tárgyaláson a fellebbezést, ha a felek bármelyike tárgyalás tartását kéri. A Javaslat meghatározza, hogy a tárgyalás tartása iránti kérelmet milyen módon és formában kell előterjeszteni. Így a fellebbező félnek a fellebbezésében, a fellebbező fél ellenfele pedig a tanácselnöki felhívás kézhezvételét követő 8 napon belül kérheti a tárgyalás tartását.

A Javaslat megengedi, hogy a felek tárgyalás tartására irányuló kérelmének hiányában a másodfokú bíróság, amennyiben indokoltnak tartja tárgyalást tűzzön ki, és a fellebbezési kérelemről ott döntsön.

Az ítélőtáblai tanácselnökök részéről merült fel az az igény, hogy bizonyos esetekben (bizonyításnak nem minősülő nyilatkozatok, kérelmek pontosítása) eldönthessék, az ügyet tárgyaláson kívánják-e elbírálni. A Javaslat ezért feloldja a szigorú, eltérést meg nem engedő álláspontot, és a professzionális eljárásra tekintettel a másodfokú bíróságra általában írja elő a tárgyalás tartása mellőzésének lehetőségét.

A felek ugyanakkor nem kérhetik a felek tárgyalás tartását ha, az un. abszolút hatályon kívül helyezési okok állnak fent, ekkor tárgyalás tartása nélkül hatályon kívül kell helyezni az ítéletet, a felhívott rendelkezésbe foglalt jogkövetkezmények alkalmazása mellett.

Nem kérhetik a tárgyalás megtartását, ha a fellebbezés csak a perköltség viselésére vagy összegére, illetve a meg nem fizetett illeték vagy az állam által előlegezett költség

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

megfizetésére vonatkozik, vagy a fellebbezés csak a teljesítési határidővel vagy a részletfizetés engedélyezésével, illetve az előzetes végrehajthatósággal kapcsolatos.

Ugyancsak tárgyaláson kívül kell dönteni, amennyiben a fellebbezés csak az ítélet indokolása ellen irányul.

A Javaslat törvényi tényállásának utolsó rendelkezése megfordítja a rendelkezést, és tárgyaláson kívüli elintézés tilalmát mondja ki azzal, miszerint nem lehet tárgyaláson kívül elbírálni a fellebbezést, ha bizonyítást kell lefolytatni. Ekkor függetlenül a felek rendelkezésétől, vagy a bíróság belátásától, a törvény kötelezi a másodfokú bíróságot a tárgyalás megtartására.

A tárgyaláson kívüli elbírálás

A Javaslat meghatározza a másodfokú bíróság tárgyaláson kívüli döntésének eljárási rendjét. Ennek megfelelően a tanács elnöke a fellebbezés kézbesítésekor a fellebbező fél ellenfelét figyelmezteti a tárgyalási kérelem előterjesztésének következményére. Felhívja arra is, ha a tárgyalás tartását nem kéri, a fellebbez kézhezvételétől számított 15 napon belül írásbeli ellenkérelmet, illetve írásbeli csatlakozó fellebbezést nyújthat be. Az ellenkérelmet illetve csatlakozó fellebbezést haladéktalanul közölni kell az ellenféllel, azzal a figyelmeztetéssel, hogy arra 15 napon belül teheti meg észrevételét, illetve csatlakozó fellebbezés esetében benyújthatja az ellenkérelmét.

A fellebbezési tárgyalás kitűzése

Ha a másodfokú bírósági tanács elnöke a fellebbezést nem utasította vissza hivatalból, és az ügyet nem küldte vissza az elsőfokú bíróságnak sem, valamint valamelyik fél kérte a tárgyalás megtartását, avagy a tanács úgy döntött, hogy tárgyalást tart, akkor a fellebbezés tárgyalására a bíróság határnapot tűz ki, és arra a feleket, valamint a beavatkozókat, továbbá azokat, akik a határozat ellen fellebbezéssel éltek, megidézi.

A fellebbezési tárgyalást úgy kell kitűzni, hogy a fellebbezésnek az ellenfél részére kézbesítése a tárgyalás napját legalább tizenöt nappal megelőzze.

A tárgyalás kitűzésének további szabálya, hogy a tárgyalást úgy kell kitűzni, miszerint a tárgyalás az iratoknak, vagy az ellenfél tárgyalás tartását kérő nyilatkozatának a másodfokú bírósághoz való beérkezését követő négy hónapon belül megtartható legyen. A Javaslat ezzel rendezi a tárgyalás tartására irányuló kérelmek különböző előterjeszthetősége miatti időintervallumok eltolódását, és egységesen négy hónapos határidőt állapít meg a tárgyalás megtartására.

A feleket és a beavatkozókat a fellebbezési tárgyalásra minden esetben (függetlenül attól, hogy ők nyújtottak-e be fellebbezést vagy sem) meg kell idézni, míg a fellebbezésre jogosult egyéb érdekelt személyeket csak akkor, ha ők is éltek fellebbezéssel.

Ha az első fokú eljárásban az ügyész fellépőként részt vett, de nem fellebbezett, akkor a tárgyalásról az illetékes ügyészt értesíteni kell. Abban az esetben viszont, ha az ügyész félként vett részt az első fokú eljárásban, vagy mint fellépő fellebbezett, őt is idézi az elnök.

Az idézésben figyelmeztetni kell a feleket, hogy a fellebbezési tárgyalásról elmaradásuk a fellebbezés elintézését nem gátolja, továbbá, hogy a jogi képviselőt a fellebbezési eljárásban kötelező.

Nincs helye fellebbezési tárgyalás kitűzésének a végzés ellen beadott fellebbezés esetében.

A Javaslat a másodfokú eljárás tárgyalásának lebonyolítására tehát sajátos szabályokat tartalmaz. A másodfokú tárgyalás lebonyolítása során azonban alkalmazni kell a Pp. elsőfokú eljárásának tárgyalási szabályait abban a körben, amelyben azt a Pp. megengedi (24. §).

A fellebbezési tárgyalás szabályai

A másodfokon eljáró bírósági tanács három hivatásos bíróból – tanács elnökéből, az előadó bíróból és a szavazó bíróból – áll. Mind a sajátos és formalizált eljárási rend, mind a fellebbezési tárgyalás sui generis jellege megköveteli, hogy a Javaslat külön szabályokat írjon elő a fellebbezési tárgyalás lefolytatására.

A Javaslat a fellebbezés módosítására vagy kiegészítésére hatalmazza fel a fellebbező felet, az ellenfelének pedig jogot biztosít, hogy erre a tárgyaláson reagáljon. A tárgyalás kontradikciós szerkezetéből – kivéve a bizonyítási eljárást – lényegében a „nyilatkozatváltás” érvényesül teljes mértékben.

Bizonyítás a fellebbezési tárgyaláson

A Javaslat külön szabályokat tartalmaz a másodfokú bíróság bizonyítási eljárásáról, azonban a bizonyítás lehetősége rendkívül mértékben szűk. Jóllehet a novumok előadása korlátozott, a bizonyítás felvételének lehetősége alapjaiban mégis csak erre a körre terjedhet ki. Perjogi célja nyilvánvalóan az elsőfokú ítéleti tényállás megváltoztatása, kiegészítése, e miatt a másodfokú bizonyítási eljárás szorosan kapcsolódik a másodfokú döntés reformatórius jellegéhez.

A Javaslat megerősíti a bizonyítás felvételének garanciáit, így előírja a tárgyalás tartását. Amennyiben a másodfokú bíróság bizonyítást vesz fel, akkor tárgyalást kell tartania, és a bizonyítást – megkeresést kivéve – a tárgyaláson kell felvennie. A fellebbezési tárgyaláson előterjeszthető tényállítások és bizonyítási indítványok tekintetében a Javaslat rendelkezései megfelelően irányadók. Így a bizonyítási eljárásban érvényesíteni kell a bizonyításról szóló rendelkezéseket.

A Javaslat a bizonyítás rendszerét alapvetően megváltoztatta, erre a másodfokú eljárás szabályozásában tekintettel kell lenni. A másodfokú eljárásban szintén alkalmazni kell a bizonyítási szükséghelyzet, a jogellenesen szerzett bizonyítékok értékelésének új szabályait. Egyúttal tekintettel kell lenni a tételesen külön meghatározott rendelkezések alkalmazására, vagy alkalmazási tilalmára.

Az elsőfokú ítélet hatályon kívül helyezése

A Koncepció célul tűzte ki az indokolatlan hatályon kívül helyezések kiszűrését, mivel a pertartam növekedésének egyik fő okát az elemzések – többek között a Kúria joggyakorlat-elemző csoportja – ebben nevezte meg. [A Kúria Polgári Kollégiuma a másodfokú bíróságok hatályon kívül helyezési gyakorlatának vizsgálata tárgyában felállított joggyakorlat-elemző csoportjának összefoglaló véleménye. Rövidített változat, in: Kúriai döntések. Bírósági Határozatok, 2014. 8, 845-874. o.]

Az összefoglaló véleményben megfogalmazott szempontokra is tekintettel a Javaslat lényegesen átdolgozta a hatályos Pp. hatályon kívül helyezési esetköreit.

A Javaslat továbbra is kéttípusú másodfokú döntést lehetőséget különít el. Az egyik az ügy érdemi elbírálása nélkül meghozott hatályon kívül helyező végzések, a másik csoport az ügy érdemében döntő ítéletek.

Ahogy az első fokú eljárásban, úgy a másodfokú eljárásban is előfordulhat, hogy a törvényben előírt feltételek fennállásának hiánya miatt szükségessé válik az eljárás megszüntetése. Ezért a másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét végzéssel teljes egészében vagy abban a részében, amelyre a megszüntetés oka fennáll, hatályon kívül helyezi, és a pert megszünteti. A megszüntetés feltétele azonban, hogy az eljárás megszüntetésének alapjául szolgáló hiány a

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

másodfokú eljárásban – a felek megfelelő határidővel való felhívása ellenére – nem pótolható, vagy az eljárás jóváhagyásával nem orvosolható. Az eljárás megszüntetése tárgyában a másodfokú bíróságnak végzéssel rendelkezik.

A másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét – a fellebbezési (csatlakozó fellebbezési) kérelem, illetőleg a fellebbezési ellenkérelem korlátaira tekintet nélkül – végzéssel hatályon kívül helyezi, és az elsőfokú bíróságot a per újabb tárgyalására és újabb határozat hozatalára utasítja, ha az elsőfokú bíróság nem volt szabályszerűen megalakítva, vagy az ítélet meghozatalában olyan bíró vett részt, akivel szemben a törvény értelmében kizáró ok áll fenn. Ezekben az esetekben kötelező a másodfokú bíróságnak az elsőfokú bíróság ítéletét – a másodfokú eljárás korlátaira tekintet nélkül – végzéssel hatályon kívül helyezni és az elsőfokú bíróságot a per újabb tárgyalására és újabb határozat hozatalára utasítani.

A bíróság nem szabályszerű megalakítása miatt azért kerül sor kötelezően az elsőfokú bírósági ítélet hatályon kívül helyezésére, mert ebben az esetben lényegileg hiányzik az első fokú eljárás. Az idézett szabálytalanságok alapján ugyanis a bíróság cselekményei érvényesen meg nem történtnek tekintendők, tehát a bíróság által megtartott tárgyalás és felvett bizonyítás anyaga sem vehető figyelembe. A hiányt a másodfokú bíróság azért nem pótolhatja, mert az lényegileg az első fokú eljárás teljes elengedését, annak kiesését jelentené, s a kétfokú elbírálás elvével állna ellentétben.

Figyelemmel arra, hogy a felsorolt szabálytalanságokból eredő orvosolhatatlan hiányosság az ítélet minden részére egyaránt kihat – függetlenül attól, hogy a felek az ítéletet fellebbezéssel vagy csatlakozó fellebbezéssel mennyiben támadják –, az elsőfokú bíróság ítéletét itt teljes egészében, tehát a fellebbezési (csatlakozó fellebbezési kérelem, illetve a fellebbezési ellenkérelem) korlátaira tekintet nélkül kell hatályon kívül helyezni.

A másodfokú bíróság a törvényes jogkörét a felek indítványától függetlenül gyakorolja.

A Javaslat a lényeges eljárási szabálytalanságok köréből külön tényállássá emeli át azt az esetet, amikor az elsőfokú ítélet olyan tartalmi hiányosságban szenved, ami a másodfokú eljárásban nem orvosolható. A másodfokú bíróság erre tekintettel csak akkor helyezheti hatályon kívül az elsőfokú bíróság ítéletét, ha az ítélet a törvényben előírt kötelező tartalmi elemek közül egyáltalán nem tartalmazza a rendelkező részt vagy az indokolást, és értelemszerűen nem állnak fenn az ítélet kiegészítésének feltételei sem, erre utal a szövegben a „nem orvosolható” fordulat. E tartalmi fogyatékoság következménye a másodfokú eljárás tárgyának – a bíróság döntésének vagy jogi álláspontjának – a hiánya, ami a fellebbezés érdemi elintézésének akadálya. A bíróságnak a felek kérelmétől függetlenül kell a hatályon kívül helyező döntést meghoznia, mivel az elsőfokú bíróság jogsértése olyan súlyú, hogy nem lehet annak orvoslását a felek kérelméhez kötni.

A Javaslat minden további esetben az eljárási szabálysértések miatt csak akkor teszi lehetővé az ítélet hatályon kívül helyezését, ha azt a felek valamelyike kéri.

Ezzel kívánja a Javaslat elkerülni azt a nemkívánatos gyakorlatot, ami gyakorinak mondható, hogy a felek maguk nem is kérik az első fokú ítélet hatályon kívül helyezését és az elsőfokú bíróság újabb eljárás lefolytatására és újabb határozat hozatalára kötelezését, ennek ellenére gyakran talál a másodfokú bíróság a felek egyike által sem hivatkozott olyan eljárási hibát, amely mellett az első fokú ítéletet érdemben felülbírálatra alkalmatlannak minősíti.

A Javaslat szerint a felek akár az elsődlegesen, vagy másodlagosan, vagy kizárólag az ítélet hatályon kívül helyezésére irányuló fellebbezési kérelmükben (csatlakozó fellebbezésükben, fellebbezési ellenkérelmükben) kérhetik az ítélet hatályon kívül helyezését, akkor, ha az elsőfokú eljárás lényeges szabályainak az ítélet érdemére kiható megsértését állítják, ami miatt szükséges az elsőfokú eljárás megismétlése, illetve kiegészítése.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

A Javaslát a bíróság kezébe teszi le a döntést, hogy a felek által állítottak miatt az elsőfokú bíróság ítéletét végzéssel hatályon kívül helyezi-e, vagy érdemi döntést hoz.

A bíróságnak vizsgálnia kell, hogy az eljárási szabálysértés az ügy érdemére kihatott-e, mivel e hatásnak kimutathatónak, és közvetlennek kell lennie. A másodfokú bíróság vizsgálatának eredményeként az elsőfokú bíróságot a per újabb tárgyalására és újabb határozat hozatalára utasíthatja.

Mindez azt jelenti, hogy a hatályos Pp. 252. § (2) bekezdésében meghatározott ún. relatív hatályon kívül helyezési okokat a bíróság csak akkor veheti figyelembe, ha arra a fél hivatkozik, hivatalból nem.

További jelentős változtatás, hogy a Javaslát nem nevesíti a hatályos Pp. 252. § (3) bekezdésében foglalt hatályon kívül helyezési okot, amikor a bizonyítás nagy terjedelmű, vagy teljes megismétlése miatt szükséges az elsőfokú ítélet hatályon kívül helyezése. Ennek indoka, hogy amennyiben olyan bizonyításra van szükség, amely már meghaladja a másodfokú eljárás kereteit, az egyben az eljárás lényeges szabályainak a megsértését is jelenti, ezért ezt nem kell külön szabályozni.

Amennyiben a másodfokú bíróságnak eltérő a jogi álláspontja (anyagi jogi jogértelmezése), és az ennek következtében válna szükségessé a bizonyítás jelentős mértékű kiegészítése, ez a Javaslát szerint nem szolgálhat alapul a hatályon kívül helyezésre, ebben az esetben érdemi döntést kell hozni a bíróságnak. Ez a megoldás összhangban áll az anyagi pervezetés mellett lefolytatott elsőfokú eljárás eredményeként meghozott határozat felek akaratától függő megtámadásával.

A Javaslátnak ez a megoldása egybecseng az elsőfokú bíróság anyagi pervezetése miatti hatályon kívül helyezés kizártságát kimondó szabállyal.

A Javaslát az új perszerkezetre, és a bíróságok anyagi pervezetési kötelezettségére tekintettel kimondja, hogy az első fokú bíróság ítéletének hatályon kívül helyezésére önmagában nem adhat alapot az, ha a másodfokú bíróság az első fokú bíróság közrehatási kötelezettségével (anyagi pervezetés) nem ért egyet. Ezen okból a felek sem kérhetik önmagában az elsőfokú ítélet hatályon kívül helyezését. Ez a rendelkezés összhangban áll az ítélet hatályon kívül helyezésével kapcsolatos egyes kérdésekről szóló 1/2014. (VI. 30.) PK vélemény megállapításával, mely szerint a hatályos Pp. 3. § (3) bekezdés szerinti tájékoztatási kötelezettség megsértése önmagában nem szolgálhat alapul a hatályon kívül helyezésre; ezt csak a konkrét eljárásjogi szabályok sérelme alapozhatja meg.

Egy ezzel ellentétes, vagy nem egyértelmű rendelkezés megnyitná az utat a korlátlan hatályon kívül helyezések előtt, továbbá olyan jogbizonytalansághoz vezetne el, amely előbb – utóbb az elsőfokú bíráskodást lehetetlenítené el.

Természetesen a kizárási szabály nem jelenti azt, hogy a fellebbező fél konkrét eljárásjogi szabályok sérelmére ne hivatkozhatna a pervezetéssel összefüggésben, de önmagában nem szolgálhat alapul az elsőfokú ítélet hatályon kívül helyezésére, hogy a másodfokú bíróság álláspontja eltér az elsőfokú bíróság álláspontjától az anyagi pervezetés mikéntje, terjedeleme, tartalma tekintetében.

A hatályon kívül helyező végzés tartalma

A Javaslát az ítélet hatályon kívül helyezésével kapcsolatos egyes kérdésekről szóló 1/2014 (VI.30.) PK vélemény megállapításaira tekintettel, és az elsőfokú eljárásában bevezetett osztott perszerkezetre figyelemmel határozza meg a bíróság hatályon kívül helyező végzésének tartalmát. A végzésnek tartalmaznia kell az elsőfokú ítélet ismertetését, a hatályon kívül helyezés okait, továbbá az új eljárásra vonatkozó utasításokat. A másodfokú bíróság utasításában, amennyiben a per adatai vagy a másodfokú tárgyalás alapján megállapítható, a

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

felek jogállítását tisztázhatja és rögzítheti. Egyértelműen és jól áttekinthető módon ismertetnie kell jogi következtetéseit, és az első fokú bíróság szükséges eljárási cselekményeit.

A Javaslat abból indul ki, hogy a másodfokú bíróság a peranyag alapján olyan helyzetben lehet, hogy a felek jogállítását tisztázni tudja, így az első fokú bíróságnak az új eljárásban ezzel ismételtelen nem kell foglalkoznia. A megoldás előnyös, mert a másodfokú bíróság utasításához a megismételt eljárásban az első fokú bíróság kötve van, így a jogállítások a felek és a bíróság részére rögzülnek, azokat nem kell ismételtelen – esetleg több tárgyalási napot igénybe véve -- tisztázni.

Ebben az esetben a másodfokú bíróság a perköltség összegét csupán megállapítja, a költség viselésének kérdésében az elsőfokú bíróság határoz.

Az ügy érdemére vonatkozó ítéletek

A Javaslat szerint a másodfokú bíróság – ha nem kell az elsőfokú bíróság ítéletét hatályon kívül helyeznie és az eljárást megszüntetni, vagy az elsőfokú bíróságot új eljárásra utasítania – az ügy érdemében dönt. Ha az elsőfokú bíróság ítélete érdemben helyes, a másodfokú bíróság ezt helybenhagyja, ellenkező esetben az elsőfokú bíróság ítéletét egészben vagy részben megváltoztatja, illetve közbenső ítéletet vagy részítéletet hoz. Helybenhagyó ítéletet akkor hoz a másodfokú bíróság, ha az elsőfokú bíróság ítélete érdemben helyes, annak megváltoztatására nincs szükség.

Megváltoztató ítélet hozatalára akkor kerül sor, ha a másodfokú bíróság azt állapítja meg a fellebbezés folytán, hogy az elsőfokú bíróság ítélete érdemben - egészben vagy részben - nem helyes.

Ha a másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét csak részben változtatta meg, akkor ítéletének rendelkező részében ki kell mondania a részbeni megváltoztatás mellett azt is, hogy az első fokú ítéletet egyebekben helybenhagyja.

Sem az érdemben helyes első fokú ítélet helybenhagyásának, sem az érdemben téves első fokú ítélet egészben vagy részben történő megváltoztatásának nem feltétele az, hogy a másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság által lefolytatott bizonyítási eljárást kiegészítse, úgyszintén az sem, hogy olyan kérdést vonjon vizsgálat alá, amelyben az elsőfokú bíróság nem tárgyalt, illetve nem határozott.

A fellebbezésnek mint rendes perorvoslatnak az alapja ugyanis éppen az, hogy az elsőfokú bíróság határozata akár objektív, akár szubjektív értelemben nem felel meg a törvénynek, mert a döntés alapjául szolgáló tényállás - függetlenül attól, hogy ennek mi az oka – nem megalapozott, mert az elsőfokú bíróság akár anyagi, akár eljárási jogszabályt nem megfelelően alkalmazott.

A másodfokú bíróság részítélettel vagy közbenső ítélettel is rendelkezhet, amennyiben ennek a törvényben meghatározott feltételei a másodfokú eljárásban fennállnak. Ha a közbenső ítélet elleni fellebbezés elbírálása után a követelés összegére (mennységére) nézve a tárgyalást folytatni kell, valamint ha a másodfokú bíróság a keresetet elutasító ítéletet megváltoztatja és a keresettel érintett jog fennállását közbenső ítélettel megállapítja, a másodfokú bíróság az iratokat az elsőfokú bíróságnak küldi meg.

Egyezség a fellebbezési eljárásban

A Javaslat szerint a fellebbezési eljárásban sincs akadálya annak, hogy a felek egyezséget kössenek. Ha erre sor kerül, és a felek egyezségét a bíróság jóváhagyja, akkor ennek a másodfokú bíróság által jóváhagyott egyezségnek ugyanaz a hatálya, mint a megváltoztató ítéletnek. A másodfokú bíróságnak azonban az egyezséget jóváhagyó végzésében azt is meg kell állapítania, hogy az elsőfokú bíróság fellebbezéssel (csatlakozó fellebbezéssel)

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

megtámadott ítéleti rendelkezése abban a részében, amelyre az egyezség vonatkozik, hatályát veszti.

A törvényhely a másodfokú eljárásban juttatja érvényre a Javaslat több perintézményében megjelenő egyezségekre törekvő álláspontját. Megengedi az egyezséget, és külön rendelkezik arról, hogy az egyezség terjedelme, tartalma miként befolyásolja az elsőfokú ítéletet. A felek rendelkezési jogából eredő megállapodás felülírhatja a bírói döntést az egyezségi részben, mert az egyezség jogkövetkezménye az ítélet vonatkozó részének hatályvesztése.

A járásbírói eljárásban hozott ítélet elleni fellebbezés különös szabályai

A Javaslat az általános hatáskörű bíróságként a törvényszéket modellizálja, e miatt a járásbírói eljárásokra az eltéréseket külön kell megfogalmazni. A Javaslat külön szabályaival nem érintett fellebbezési rendelkezések azonosak mind a törvényszékek másodfokú, mind az ítélőtáblák fellebbezési eljárásában.

Ha a járásbírói eljárásban a fél jogi képviselő nélkül jár el, az ítélet ellen annak bármilyen címen előterjesztett megtámadását – a kijavításra, kiegészítésre, és a részletfizetésre irányuló kérelmek kivételével – fellebbezésnek kell tekinteni. E kedvezmény a jogi képviselővel eljáró felet nem érinti.

A törvényszéki másodfokú eljárásban lehetőség nyílik hiánypótlásra. Az iratoknak a törvényszékhez mint másodfokú bírósághoz való beérkezése után a tanács elnöke ugyanis a szükséghez képest intézkedik az esetleges hiányok pótlása iránt, ha pedig a fellebbezést már az elsőfokú bíróságnak el kellett volna utasítania, ennek megfelelően határoz.

Speciális rendelkezés a Javaslat, mely szerint a törvényszék előtti fellebbezési eljárásban a fellebbező fél legkésőbb a tárgyaláson szóban is előadhatja fellebbezési ellenkérelmét, így itt az írásbeli kötelezettség feloldódik. A fellebbezési ellenkérelem előadásában nem érvényesülnek az Ítélőtábla előtti eljárás határidős rendelkezései sem.

A végzések elleni fellebbezés szabályai

A Javaslat az ítéletek elleni fellebbezés szabályait tekinti általános modellnek, és erre vonatkozóan mondja ki, hogy az ítéletek elleni fellebbezésre vonatkozó rendelkezéseket a végzésekről szóló fejezetben foglalt eltérésekkel kell alkalmazni.

A Javaslat az egyes végzésekre nézve külön szabályozza a fellebbezés megengedhetőségét, ezért eltér a hatályos szabályozástól. Úgy rendelkezik, miszerint a végzések ellen fellebbezésnek nincs helye, kivéve azokat a végzéseket, amelyekkel szemben a törvény a fellebbezést külön megengedi.

Külön kiemeli a Javaslat a másodfokú eljárásban hozott végzéseket. Fellebbezéssel megtámadható a másodfokú eljárásban hozott olyan végzés, amellyel szemben az elsőfokú eljárás szabályai szerint fellebbezésnek lenne helye, továbbá a másodfokú eljárásban hozott, a fellebbezést hivatalból visszautasító végzés.

A Javaslat a végzésekkel szembeni fellebbezés esetében sajátos eljárási rendet tartalmaz. Megengedi, ha az elsőfokú bíróság a fellebbezéssel megtámadott végzéséhez nincs kötve, hogy a fellebbezésnek a döntést hozó bíróság maga tegyen eleget. E szabály nem tér el a hatályos szabályozástól. Megtartja azt a rendelkezést, ami szerint a fellebbezés másodpéldányát az elsőfokú bíróság azzal a figyelmeztetéssel kézbesíti a fellebbező fél ellenfelének és az érintetteknek, hogy a fellebbezés kézhezvételétől számított 8 nap alatt az elsőfokú bíróságnál észrevételeket terjeszthet elő. A határidő indokolt esetben megrövidíthető. Továbbra is kizárja a Javaslat a végzés elleni csatlakozó fellebbezés előterjesztését, és a felterjesztési rendet szintén a hatályos szabályokkal azonos módon írja elő. Így az észrevételre

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

nyitva álló határidő eltelte és az esetleges észrevételek kézbesítését követően az elsőfokú bíróság az iratokat – a benyújtott észrevételekkel együtt – a másodfokú bírósághoz felterjeszti.

A Javaslat pontosítja – a szabályozás logikájának megfelelően az eljáró tanács elnöke végzésének jogi státuszát. Kimondja – némileg átalakítva a hatályos szabályokat –, hogy a fellebbezési eljárásban eljáró tanácsok elnökeinek végzései a fellebbezés szempontjából a bíróság végzésével egy tekintet alá esnek.

Fenntartja a Javaslat azt a rendelkezést, mely szerint a végzés ellen beadott fellebbezés tárgyában a másodfokú bíróság tárgyaláson kívül határoz, de a feleket a szükséghez képest meghallgathatja. Nem változtat azon sem, miszerint a végzés elleni fellebbezésre az ítéletre vonatkozó rendelkezések azzal az eltéréssel irányadóak, hogy az elsőfokú bíróság a fellebbezésnek csupán első példányát terjeszti fel a másodfokú bírósághoz a szükséges iratokkal együtt.

Külön szabály vonatkozik a megkeresett bíróság végzése elleni fellebbezés elbírálására. A megkeresett bíróság végzése ellen beadott fellebbezést a megkereső bíróság másodfokú bírósága, ha pedig a megkeresés a másodfokú bíróságtól ered, maga a megkereső bíróság bírálja el.

Ugyancsak külön szabályban rendezi a fellebbezés szabályainak nemperes eljárásokban történő alkalmazását. Így, ha az egyes nemperes eljárásokra vonatkozó törvények/jogszabályok másként nem rendelkeznek vagy az eljárás nemperes jellegéből más nem következik, a nemperes eljárásokban hozott végzések elleni fellebbezésre e törvény rendelkezéseit kell megfelelően alkalmazni.

Perújítás

A perújítás a jogerős bírósági ítéletek, illetve egyéb ítélet hatályú határozatok ellen igénybe vehető önálló, nem fellebbezési jellegű rendkívüli perorvoslat, amelynek csak a törvényben meghatározott okok alapján van helye. „Ennek az az elvi alapja, hogy a perújítás lényegében véve éppen úgy a felet ért jogsérelem orvoslását célozza, mint az egyéb perorvoslatok. Nem változtat ezen az sem, hogy itt már jogerőre emelkedett ítéletről van szó, mert ez a körülmény csupán egyes részletkérdések szabályozására hat ki, magának a jogintézménynek a lényegét azonban nem érinti.” [Farkas József: A perújítás, i.m. 858. old.]

A perújítást az 1911. évi I. törvénycikk nem perorvoslatként, hanem perújítási keresetként szabályozta, a perújítást mint perorvoslatot a Pp. vezette be. Szabályai többször módosultak, de jelentős változást a 1995. évi LX. törvény 22. § hozott. Az 1995. augusztus 29-e után indult perújítási eljárásokban a relatíve új tényre, bizonyítékra, határozatra eredménnyel csak akkor hivatkozhat a fél, ha azt a korábbi eljárás során önhibáján kívül nem érvényesítette.

A hirdetményi kézbesítés szabályainak megsértése miatti perújítási okot a 2008. évi XXX. törvény 40. §-a vezette be. E rendelkezés a jogalkalmazó által elkövetett hiba korrekcióját jelenti, mivel az adott eljárási szabálysértés – függetlenül az érdemi döntésre való kihatásától – az eljárás megismétlését indokolhatja.

Az eredményes alkotmányjogi panaszra alapított perújítás megengedésével (1990. évi XLV. törvény 1. §) a jogalkotó elfogadta, hogy bizonyos esetekben az érdemi döntés jogilag téves volta önálló, rendkívüli perorvoslati eljárást alapozhat meg.

A Javaslat – igazodva a Konceptióhoz – abból indul ki, hogy a perújítás szabályainak átfogó átalakítása nem indokolt.

A Javaslat kidolgozása során kérdésként merült fel, hogy az Európai Unió Bíróságának (a továbbiakban: EUB) és az Emberi Jogok Európai Bíróságának (a továbbiakban: EJEB) a nemzeti bíróságokra is kötelező döntéseire figyelemmel szükséges-e a perújítás funkciójának, eddig betöltött szerepének újragondolása, módosítása.

A hatályos eljárási szabályokból következően ugyanis a perújítási eljárás – az eredményes alkotmányjogi panaszra tekintettel megengedett esetét kivéve – kizárólag a korábbi eljárásban hozott jogerős ítélet jogi tévedéseinek kiküszöbölésére nem szolgálhat. Az említett bíróságok ítéleteire alapozott perújítás pedig tipikusan éppen a jogerős döntés szempontjából releváns jogszabályok helytelen alkalmazását vagy az ítéletben megjelenő alapjogi jogsértést küszöbölné ki.

A jogerő elvonását célzó eljárás lehetőségének túlzott kiterjesztése a jogbiztonság és a jogerős ítéletek véglegességének követelménye szempontjából káros következményekkel járna. Hasonlóképpen nem lehet kívánatos az sem, hogy az uniós joggal ellentétes vagy EJEE-ben meghatározott alapvető jogot sértő ítéletek megváltoztatására ne nyíljon lehetőség. A Javaslat az egyensúly megteremtésére törekedve szabályozza a fent említett bíróságok ítéleteinek perújítási okként szóba jöhető eseteit.

A Javaslat megoldást kíván nyújtani a jogalkalmazás által jelzett, a hatályos Pp. szövegezési pontatlanságából eredő arra a felvetésre is, amely a megengedhető perújítást kizáró önhiba fogalmával, mibenlétével kapcsolatos. Ezzel elhárítja mind az önhiba fogalmát túlságosan kiterjesztő, mind pedig a túlzottan leszűkítő értelmezés lehetőségét.

A perújítás esetei

A hatályos Pp. 260. § (1) bekezdés a) pontjában írtakat az egyértelműség kedvéért ki kellett egészíteni az EUB ítéleteire való kifejezett utalással. Ez azért szükséges, mert az EUB következetes gyakorlata szerint az uniós jog a tagállamok jogához képest elsőbbséget élvez, a tagállami bíróságoknak a saját nemzeti jogszabályaikat az uniós joggal összhangban kell értelmezniük és alkalmazniuk, és az EUB uniós jogot értelmező ítéletei a nemzeti bíróságokra kötelezőek. Mindezen elvekből következően, ha a tagállami bíróság jogerős döntése szempontjából releváns uniós jog elsőbbsége vagy helyes értelmezése a jogerős ítéletben nem érvényesül, a téves jogalkalmazás korrigálásának lehetőségét biztosítani kell. Ez azonban – a jelenlegi bírói gyakorlatnak megfelelően – nem változtat azon, hogy az EUB ítéletei, miként a hazai bíróságok jogerős határozatai is perújítási okként csak akkor jöhetnek számításba, ha olyan kérdésben döntenek, amely a korábbi eljárásnak is előkérdése lett volna.

Lehetséges, hogy az EUB előtt az előkérdést eldöntő eljárás már a korábbi eljárás jogerős befejezését megelőzően folyamatban volt, ennek ellenére a per tárgyalásának felfüggesztésére nem került sor és az EUB ítélete a korábbi eljárás jogerős befejezését követően született meg. Ha az EUB ítéletére figyelemmel a jogerős hazai döntés bármely ok miatt téves, perújításnak van helye. Ilyen ok lehet, hogy a korábbi eljárásban alkalmazott uniós jogszabályt az EUB semmisségi perben megsemmisítette, vagy az érvénytelenségét állapította meg, ezen utóbbi esetben pedig elvárás az érvénytelenséget kimondó döntésének követése más ügyekben is (ICC-formula).

Lehetséges, hogy az uniós jog hazai bíróság általi értelmezése az EUB ítéletére figyelemmel tévesnek bizonyult, vagy az EUB valamely hazai jogszabályról előzetes döntéshozatali eljárásban annak az uniós joggal való összeegyeztethetlenségét állapított meg, ezért a hazai normát a korábbi eljárásban ki kellett volna zárni, nem lehetett volna alkalmazni.

Felvetődik a kérdés: a fentiekben felsorolt tartalmú ítéletek mindegyike perújítási oknak minősülhet-e abban az esetben is, ha az EUB előtti eljárás a korábbi hazai eljárás jogerős befejezését követően indult. Ebben az esetben megalapozottan minden további vizsgálódás nélkül nem állítható, hogy az EUB ítéletében foglaltakra figyelemmel a korábbi eljárásban hozott jogerős ítélet téves. Ha ugyanis az EUB előzetes döntéshozatali eljárásban hozott ítélete az uniós jog újszerű, továbbfejlesztett értelmezését tükrözi vagy valamely uniós norma érvénytelenségét állapítja meg, illetve semmisségi perben megsemmisíti azt, az ilyen ítéletek csak a jövőre vonatkozó, ex nunc hatálya folytán perújítási okról nem lehet szó. Ha azonban a korábbi eljárás jogerős befejezését követően indult eljárás eredményeként hozott ítélet egyben új tény is igazol, illetve ha a már a korábbi eljárásban is állított, de bizonyítottság hiányában ott elvetett tény bizonyítására alkalmas, úgy perújítási okként számításba jöhet. Ilyen eset áll fenn, ha az EUB utóbb hozott ítéletéből az tűnik ki, hogy a hazai szabályozás már a korábbi eljárás idején is ellentétes volt az uniós joggal és a jogerős ítélet releváns jogi indoka vagy azok egyike éppen egy ilyen jogszabályi rendelkezés volt.

A bírói gyakorlatra vár, hogy az uniós joggal és az EUB ítélkezési gyakorlatával összhangban kidolgozza az EUB ítéleteinek perújítást megalapozó esetköreit.

A jelenleg hatályos Pp. 260. § (1) bekezdésében meghatározott perújítási okok köre a Javaslat szerint önálló c) alpontban kiegészül az EJEB ítéleteinek perújítási okként való elismerésével. Az alapjogi sérelmek esetére biztosított alkotmányjogi panasz mellett sem lehet kizárni annak a lehetőségét, hogy az EJEB határozata is rendkívüli perorvoslati ok legyen. Ennek két konjunktív feltétele van: egyrészt az ítéletben megállapítottal azonos jellegű alapjogi sérelem ténye, másrészt az EJEB előtti perben való jóvátétel hiánya. Az erre a perújítási okra hivatkozó félnek, amennyiben a felhívott határozat az ő ügyében született, a kérelmében azt is elő kell adnia, hogy mennyiben és milyen okból nem orvosolta az EJEB ítélete az őt ért alapjogi sérelmet, az alapjogi sérelem elhárításához az eljárás megismétlése miatt szükséges.

A további perújítási okokat a Javaslat a hatályos Pp. vel egyező módon szabályozza.

A perújítás megengedhetősége

A Javaslat a hatályos Pp. 260. § (2) bekezdésében szereplőhöz képest a perújítást kizáró körülményt újrafogalmazta.

A bírói gyakorlatban az önhiba fogalmának értékelése kapcsán bizonytalanság, illetve túlságosan szigorú értelmezés volt tetten érhető. A hatályos Pp. 260. § (2) bekezdését módosító 1995. évi LX. törvény 22. §-ához fűzött indokolásból kiolvasható jogalkotói szándék szerint az önhiba akkor állt fenn, ha a fél a perújítás okaként hivatkozott új tény, bizonyítékot, határozatot a korábbi eljárás során jogi kötelezettsége ellenére nem érvényesítette ugyan, de e jogellenes mulasztásban vétkesség nem terhelte.

A Koncepció vitája során elhangzott, hogy a kialakult bírói gyakorlat különösen az ellentmondás hiányában jogerőre emelkedett fizetési meghagyással szemben előterjesztett perújítási kérelmek elbírálása esetén ezt az eredeti jogalkotói szándékot nem mindenben követi. Még a kézbesítési vélelem beállta folytán jogerőre emelkedett fizetési meghagyások esetén is olyan gyakorlat alakult ki, amely szerint az ellentmondás mint rendes jogorvoslat igénybevételének elmaradása önmagában a jelenleg hatályos Pp. 260. § (2) bekezdése szerinti perújítást kizáró önhibának minősül. A többségi álláspont az volt, hogy szükséges lenne a jelenleg hatályos Pp. 260. § (2) bekezdésének olyan újra szövegezése, amely a kizáró okot pontosabban írja körül. Ennek során az Alkotmánybíróság által a bírói úthoz, illetve a jogorvoslathoz való jog tartalmát illetően kifejtettekre is figyelemmel kellett lenni.

Az Alkotmánybíróság több határozatában kihangsúlyozta, hogy a fél rendelkezési joga mint az önrendelkezés alkotmányos jogának eljárásjogi aspektusa, magában foglalja azt a jogosultságot is, hogy a fél a perbe vitt anyagi és eljárási jogaival szabadon rendelkezzen. A félnek szabadságában áll a peranyag szolgáltatásában való döntés jogosultsága is. Ugyanakkor a felek az eljárás során kötelesek jóhiszeműen és késlekedés nélkül eljárni, amely kötelezettség nem merül ki az eljárás pusztá türéseben, hanem elvárható az aktív közreműködés is. [1/1994. (I. 7.) AB határozat, 46/2003. (X. 16.) AB határozat]. Ezen elvárásokra figyelemmel, ha a fél a korábbi eljárás során a tényt, bizonyítékot vagy határozatot ismerte, így azt – akár a jogorvoslat során – módjában állt volna szolgáltatni, de nem tette, azt elhallgatta, a jóhiszemű és rendeltetésszerű joggyakorlás kötelezettségét sértette meg. A perújítási eljárásban azonban előadhatja és igazolhatja, hogy önhibáján kívül nem volt abban a helyzetben, hogy a kötelezettségét teljesítse.

Az önhibán kívüliséget megalapozza minden olyan személyes, de objektív alapokon álló akadály, ami a mulasztás kimentését igazolási kérelem esetén is alátámaszthatná (pl. betegség, távollét, stb.). Amennyiben a mulasztás a határozattal szembeni jogorvoslat előterjesztésével kapcsolatos, úgy az önhibát megalapozó helyzet fennállásához szükséges az is, hogy a fél a rendes jogorvoslattal támadható határozat tartalmát, valamint a jogorvoslat személy szerint rá vonatkozó előterjesztésének határidejét ismerje, vagy kellő gondosság tanúsítása mellett ismerhesse.

Az AB gyakorlata szerint a jogorvoslathoz való jog gyakorlásához – egyebek mellett – elengedhetetlenül szükséges, hogy az érintettek a határozatról, amely jogaikat vagy jogos érdeküket érintette, értesüljenek és megismerhessék annak tartalmát. „Minél kevésbé követelmény a jogszabály szerint a személyes tudomás szerzés bizonyítottasága, annál tágabb teret kell nyújtani ennek hiánya bizonyítására, az önhibán kívül eredménytelen maradt kézbesítés hátrányos következményei elhárítására.” [46/2003. (X. 16.) AB határozat].

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

A perújítási kérelem benyújtásának határideje

A perújítás okai és az egyes perújítási okokhoz kapcsolódó további feltételei a Javaslat szerint a hatályos Pp.-hez képest nem változnak. A javaslat fenntartotta az eddigi szabályozást a perújítás lehetőségét egyes pertípusok esetén célszerűségi okból kizáró esetkörre, továbbá a perújítás határidejére vonatkozóan egyaránt.

A javaslat erre utalva fogalmazza meg a hatályos rendelkezéssel azonos módon azt a szabályt, amely szerint az un. objektív (5 év) előterjesztési határidő elmulasztása esetén a bíróság a perújítási kérelmet, érdemi vizsgálat nélkül, hivatalból visszautasítja.

A perújítás sikeres alkotmányjogi panasz esetében

A koncepció vitája során felvetődött, hogy a Kúria határozata alapján az Alkotmánybíróság által megsemmisített anyagi jogszabályra tekintettel megengedett perújítási eljárást nem kellene-e kizárólag a perújításra vonatkozó fejezetben elhelyezni. A többségi álláspont az volt, hogy az alkotmányjogi panasz esetén követendő eljárás egységes szabályozásának fenntartása indokolt azzal, hogy a perújítási fejezetben csupán az utaló és a speciális rendelkezéseknek kell megjelenniük.

A perújítási kérelem és elbírálása

A Javaslat pontosan meghatározza, hogy – azonos módon a hatályos szabállyal – a perújítási kérelmet az első fokon eljáró bíróságnál, írásban kell benyújtani.

A Javaslat a perújítási kérelemmel szemben szigorú követelményeket fogalmaz meg. Így a perújítási kérelemben meg kell jelölni azt az ítéletet, amely ellen a perújítás irányul, s annak megváltoztatása iránt határozott kérelmet kell előterjeszteni. A kérelemben meg kell jelölni a perújítás alapjául szolgáló tényeket és azok bizonyítékait, az erre vonatkozó okiratokat csatolni kell. Ha a kérelmet a megtámadott ítélet jogerőre emelkedésétől számított hat hónap eltelte után terjesztik elő, ennek okait elő kell adni.

Intézkedések a perújítási kérelem beérkezése után

A Javaslat részletes eljárási regulát határoz meg a perújítási kérelem elintézésre. Ennek oka nemcsak a Javaslat által részletesen szabályozott új perszerkezet, hanem a megengedhetőségről tárgyaláson kívüli döntés bevezetése is. A tárgyaláson kívüli döntés csak úgy illeszthető a Javaslat szerkezetébe, ha a kérelem előterjesztőjének lehetősége nyílik hiányos beadványának korrekciójára, a perújító fél ellenfeleinek pedig a perújítási kérelemre vonatkozó nyilatkozattételre. A hatályos Pp. e lehetőségeket az általános szabályokból következően egyébként biztosította, a Javaslat ezt alakítja át önálló szabállyá.

Kiemelt helyen engedélyezi a Javaslat a bíróságnak, hogy, amennyiben a perújítási kérelmet a megtámadott ítélet jogerőre emelkedésétől számított öt év elteltével terjesztették elő, azt tárgyalás kitűzése nélkül, hivatalból visszautasítsa. Az objektív határidő elmulasztása ellen egyébként igazolással sem lehet élni, a bíróság egyetlen lehetséges döntése a kérelem hivatalból történő visszautasítása.

A bíróság, amennyiben nem utasítja hivatalból vissza kérelmet, és a hiánypótlás törvényi feltételei fennállnak, rövid határidő tűzésével elrendelheti a perújítási kérelem hiányainak pótlását. A hiányok pótlása után lesz abban a helyzetben, hogy – akár tárgyaláson kívül is –

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

megalapozottan döntést hozzon a perújítás megengedhetőségéről. A hiánypótlás elmulasztása szankciót von maga után, a bíróság ugyanis ekkor hivatalból visszautasítja a kérelmet.

A bírói gyakorlat igénye volt e változtatás bevezetése, mivel a bírói gyakorlat – kiindulva az általános szabályokból – már korábban kialakította a perújítási kérelem elutasításának ezen lehetőségét. A Javaslat megengedő szabályai nélkül egyébként egy hiányos kérelem alapján úgy kellene tárgyalást tartani, hogy maga a kérelmező sem törődött kérelme fogyatékoságával, mivel felszólítás ellenére sem pótolta azokat. Célszerűségi és pergazdaságossági szempontok indokolják tehát a változást. A bírói végzés ellen fellebbezésnek helye van, a fél jogorvoslati joga nem csorbul, viszont a bíróság mentesül egy előre láthatóan eredménytelen és felesleges tárgyalás kitűzésétől és megtartásától.

Az új szabályok szerint, a bíróság még az előkészítő szakban a perújítási kérelmet, vagy a hiány pótolgatott kérelmet haladéktalanul megküldi a feleknek, a beavatkozóknak és a megtámadott ítélet ellen fellebbezésre jogosult egyéb érdekeltnek. E peralanyok nevesítése azért szükséges, mert utal a megtámadott jogerős ítélet feloldani kívánt jogerejének személyi hatókörére. A bíróság egyben felhívja a nevesített peralanyokat arra, hogy a kézbesítéstől számított 15 napon belül írásban észrevételeket terjeszthetnek elő a perújítási kérelemre vonatkozóan.

A perújítás feltételeinek vizsgálata

A Javaslat kimondja, hogy a perújítás előfeltételeinek vizsgálatát a bíróságnak hivatalból kell elvégeznie. Külön szabályozza a perújítás speciális megengedhetőségi feltételének vizsgálatát, nevezetesen, hogy az új tények vagy bizonyítékok a perújító félre nézve kedvezőbb ítéletet eredményeztek volna-e vagy nem.

Döntés a perújítás megengedhetőségről tárgyaláson kívül

A hatályos rendelkezések szerint két esetet kivéve (egyik a törvényileg megszabott objektív /5 év/ határidő elmulasztása, a másik a hiányos kérelem) mindig szükséges a perújítási tárgyalás kitűzése és megtartása. Még akkor is, ha a perújítási kérelem eleve alaptalan. A javasolt változás szerint a bíróság mérlegelné, hogy tárgyaláson kívül döntsön-e a megengedhetőségről, vagy perfelvételi tárgyalást tartson.

A Javaslat ezért új szabályt iktatott be a hatályos rendelkezések közé. E szerint a bíróság a perújítás megengedhetőségéről tárgyaláson kívül is határozhat, ha az ügy valamennyi körülményét mérlegelve a perújítási perfelvételi tárgyalás megtartását szükségtelennek tartja. A bíróságnak a megengedhetőség tárgyában hozott végzése ellen külön fellebbezésnek van helye. A külön fellebbezési jog fenntartása a jogorvoslati jog védelme miatt szükséges.

Az új szabály kiegészítése a korábbi – előkészítés körébe szabályozott – rendelkezés, amely a felek nyilatkozattételét rendezi. A felek – érintettek – észrevételeinek a beérkezése után kerül ugyanis a bíróság abba a helyzetbe, hogy eldöntse, perújítási perfelvételi tárgyalást tart-e, ahol majd dönt a megengedhetőségről, avagy – mérlegelése alapján – a perújítási perfelvételi tárgyalás nélkül állást foglal a megengedhetőség kérdéséről.

Amennyiben megengedi a bíróság a perújítást, perújítási érdemi tárgyalást tart, amennyiben nem, elutasító, de megfellebbezhető végzést hoz. A perújítási eljárás a végzés jogerőre emelkedése után – eredményes jogorvoslat esetében – folytatódik, ellenkező esetben megszűnik.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

A tárgyaláson kívüli döntés nem mentesíti a bíróságot a perújítás feltételeinek törvényi vizsgálati kötelezettsége alól. Így vizsgálnia kell, hogy a kérelmet a törvényben megjelölt okok valamelyikére alapítottan terjesztették-e elő, és az egyes okokhoz fűzött további követelmények teljesültek-e? Vizsgálni kell azt is, vajon a perújítási kérelem nem új kereset-e? Válaszra vár továbbá, hogy nem olyan ítélet ellen irányul-e a kérelem, amellyel szemben a perújítás kizárt, a perújítási kérelem szubjektív határidejét megtartották-e, van-e a perújítást kérőnek perújítási jogosultsága?

Amennyiben a megengedhetőségről tárgyaláson kívül döntés nem hozható, a bíróságnak a perújítási perfelvételi tárgyaláson kell erről állást foglalnia.

A perújítási perfelvételi tárgyalás

A Javaslat, érvényesítve az osztott perszerkezetből fakadó követelményeket, és szem előtt tartva a bevált szabályokat, bevezeti a perújítási perfelvételi tárgyalást. E tárgyalást akkor kell megtartani, ha a bíróság tárgyaláson kívül nem döntött a perújítás megengedhetőségéről.

A bírósági döntés elmaradásának számos oka lehet. Így, amennyiben a megengedhetőség kérdésében a beérkező nyilatkozatok és a perfelvételi kérelem alapján nem lehet megalapozottan állást foglalni, mindenképpen célszerű perújítási perfelvételi tárgyalást tartani.

A Javaslat az első fokú eljárás szabályaiból kiindulva előírja a kötelező jelenlétet a perfelvételi tárgyaláson. Szankciót közvetlenül csak a perújítási kérelmező mulasztásához fűz, mivel ha a kérelmező a tárgyalást elmulasztja, a bíróság a perújítási kérelmet hivatalból visszautasítja. Más perbeli felek és érdekeltak mulasztásának jogkövetkezményeit az első fokú eljárás szabályai rendezik, a fejezetet felhatalmazási szabályai alapján.

Igazodva a kialakult gyakorlathoz a Javaslat úgy foglal állást, hogy a perújítási perfelvételi tárgyaláson a bíróságnak először a perújítás megengedhetőségének kérdésében kell határoznia. Ennek során mindazoknak a feltételeknek a meglétét mérlegelnie kell, melyek a perújítás megengedhetőségét alátámasztják. Erről a bíróságnak – a hatályos törvényből kiindulva – döntenie kell.

A Javaslat csak a bíróság elutasító végzése ellen enged külön fellebbezést. Mivel az elutasító végzés esetében a perújítási perfelvételi tárgyalás folytatni, illetve perújítási érdemi tárgyalást tartani csak a végzés jogerőre emelkedése után lehet, nem célszerű a perhatékonyság szempontjait szem előtt tartva a megengedő végzés elleni fellebbezést bevezetni. A Javaslat e perelhúzó hatás miatt nem ért egyet a kodifikációban közreműködő munkacsoport álláspontjával.

A perújítás megengedése esetében a bíróságnak – hasonlóan az első fokú eljárás perfelvételi rendszeréhez – több opció áll rendelkezésére. Mindenekelőtt, ha megengedte a perújítást, folytatja a perújítási perfelvételi tárgyalást. Amennyiben az ügy körülményei megengedik, a perfelvétel lezárása után nyomban perújítási érdemi tárgyalás tarthat, amit ítélettel zárhat le. Dönthet azonban úgy is, hogy nem tart azonnal perújítási érdemi tárgyalást, ezért a perújítási perfelvétel lezárása után határnapot tűz ki a perújítási érdemi tárgyalásra. A Javaslat perszerkezeti szabályaiból eredően azonban a perfelvételt – a perfelvételi szabályok alapján – mindenképpen le kell zárnia.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

A perújítás jogi intézményének lényegét tekintve a jogerő áttörése. A jogerős ítéletet lehet, hogy már végrehajtották, de lehet, hogy a végrehajtás még folyik. Ezért a Javaslat – a hatályos szabályok szerint – megengedi a bíróságnak, hogy hivatalból – ha a perújítás sikere valószínűnek mutatkozik – a megtámadott ítélet végrehajtását, illetőleg a közbenső ítélet elleni perújítás esetében az alapper tárgyalásának folytatását felfüggeszse. Mivel a Javaslat a perújítási érdemi tárgyalást szintén bevezeti, ezért az érdemi tárgyalásra is kiterjed a bíróság jogköre, azonban a felfüggesztés lehetőségét a perújítási perfelvételi tárgyaláson szabályai között helyezkedik el.

A bíróságnak – az őt hivatalból megillető jogosultsága mellett – a feleket a felfüggesztés tárgyában meg kell hallgatnia. Tekintettel végrehajtás felfüggesztésének sajátosságaira és a jogerős ítélet óta eltelt időre a bíróságot végzése nem kötheti, így azt utóbb megváltoztathatja. Utaló szabályként a Javaslat – szem előtt tartva a perrend egységét – kimondja, hogy a perújítási perfelvételi tárgyalásra a perfelvételi tárgyalás szabályait kell megfelelően alkalmazni.

Eljárás a hirdetményi kézbesítés szabályainak megsértése esetében

Sajátos szabály megalkotását tette szükségessé a perújítás azon lehetősége, amikor a fél a hirdetményi kézbesítés szabályainak másodfokú (felülvizsgálati) eljárásban történő megsértésére hivatkozik. Ekkor az első fokú bíróság az ezen okból előterjesztett perújítási kérelmet – amennyiben azt hivatalból nem utasította vissza – az iratokkal együtt a perújítás megengedhetősége tárgyában való döntés végett felterjeszti a másodfokú (felülvizsgálati) bírósághoz. Ha perújítási kérelem alapján a perújítás megengedett, az eljárásnak csak az érvénytelenséggel érintett szakaszát kell megismételni.

A perújítási érdemi tárgyalás

A Javaslat az elsőfokú eljárás szabályai mellett sajátos rendelkezéseket tartalmaz a perújítási érdemi tárgyalásra. Ezek egyfelől a kialakult szabályokhoz és a perújítás perjogi sajátosságához igazodnak, másfelől utaló rendelkezéseket tartalmazva határozzák meg a legfontosabb tárgyalási szabályokat.

Perújítási érdemi tárgyalásra sor kerülhet a perfelvételi tárgyalás határnapján, a perfelvételi tárgyalás folytatásaként, de külön határnapra is kitűzhető. Előfeltétele minden esetben, hogy a bíróság a perújítást megengedje, és a perfelvételt lezárja. Ha a bíróság a perújítást megengedte, sor kerül a perújítási kérelem korlátai között a per újra tárgyalására.

A perújítás neuralgikus kérdése a keresetváltoztatás. Már a megengedhetőség körében is azt kell vizsgálnia bíróságnak, a perújítási kérelem nem tartalmaz-e rejtett (vagy nyílt) új keresetet. Az új kereset előterjesztésének átengedése ugyanis a perújítás perorvoslati intézményének negligálásához vezetne. A keresetváltoztatás abszolút tilalmát ezért a perújításban indokolt fenntartani, azonban az új tények és új bizonyítékokra támaszkodó keresetváltoztatást – ami a Javaslat rendszerében voltaképpen a perújítás egyik leágazása – célszerű megengedni. A Javaslat tehát úgy rendelkezik, hogy a keresetváltoztatásra a keresetváltoztatás másodfokú eljárásra vonatkozó rendelkezései az irányadóak.

A per újratárgyalása után a bíróságnak a per tárgyalásának eredményéhez képest döntenie kell a perújítási kérelemmel megtámadott ítéletet hatályában való fenntartásáról. Új határozatot hozhat, ennek előfeltételeként a megtámadott ítéletet egészében vagy részben hatályon kívül helyezheti.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

A Javaslát utaló szabályként rendelkezik arról, hogy – speciális perújítási szabályok hiányában – a perújítási érdemi tárgyalásra az érdemi tárgyalásra vonatkozó szabályok mellett az alapperre vonatkozó szabályokat kell alkalmazni. Így vagy a törvényszéki, vagy a járásbírósi eljárás szabályai szerint kell a bíróságnak eljárnia, jogerős fizetési meghagyás elleni perújítás során pedig a fizetési meghagyásos eljárással összefüggő perszabályok szerint.

TERVEZET

Felülvizsgálat

A felülvizsgálat eljárási szabályai

A Javaslat a felülvizsgálat intézményét rendkívüli perorvoslatként szabályozza. A felülvizsgálat rendkívüli perorvoslatként polgári perjogunkban – az Alkotmánybíróság 9/1992. (I. 30.) AB határozatával megsemmisített törvényességi óvás helyett – 1993. január 1. óta kap újra helyet. Korábban, az 1911. évi I. törvénycikk alapján rendes (harmadfokú) perorvoslatként volt igénybe vehető. Ebben a rendszerben a jogszabálysértésre alapított kérelmet erősen szűkített reformatórius jogkörben bírálta el a felülvizsgálati fórum. A törvényszék hatáskörébe tartozó ügyekben másodfokon az ítéletábla, harmadfokon a Kúria járt el, míg járásbírói hatáskörbe tartozó ügyekben 2500 korona felett került az ügy a Kúriához, míg ez alatt az ítéletáblához, 500 korona értékhatár alatt a felülvizsgálat ki volt zárva.

Az eltérő jogintézményi sajátosságok mellett a felülvizsgálat rendeltetése, a jogerős ítélet jogkérdésben történő felülbírlata megegyezett a hatályos jogunkkal, és részben a Javaslat által képviselt koncepcióval. „A felülvizsgálat a fellebbezési bíróság ítélete ellen irányuló perorvoslat, amelynek következtében az ügy a harmadfokú bíróság (ítélőtábla vagy a Kúria) döntése alá kerül. Köre szűkebb a fellebbezés körénél. Nagyjából kifejezve, a megszorítás abban áll, hogy a harmadfokú bíróság szűkebb körben bírálja felül az alsóbb bíróságok ténybeli következtetését, és hogy elbírálása leginkább a jogbeli következtetés felülbírlására szorítkozik.” [Magyary Géza – Nizsalovszky Endre: id. mű 552. old.]

A felülvizsgálat szabályai 1993. óta többször alapvetően változtak. A Javaslat a bevált és a bírói gyakorlat által rögzített szabályokon alapvetően nem kíván változtatni, azonban a kodifikációs célkitűzésekből levezethetően figyelemmel kíván lenni a joggyakorlat, jogirodalom által megfogalmazott szempontokra, és a nemzetközi tapasztalatokra is.

Ennek megfelelően a Javaslat egy vegyes rendszert vezet be, ahol objektív, kizáró feltételek keretei között megmaradna a felülvizsgálathoz való jog, de egyes, kizáró feltételekkel érintett határozatok esetében a Kúria, jogegységi szempontokat is mérlegelve, engedélyezhetné a felülvizsgálatot, továbbá feszezebb eljárási rendet irányoz elő.

A felülvizsgálat alapja és tárgya

A felülvizsgálat mint rendkívüli jogorvoslat lényegét e törvényhely fejezi ki. A törvényi rendelkezésekből következik ugyanis, hogy a sikeres felülvizsgálatnak az ítéleti jogerőt áttörő, illetőleg egyes, a nemperes eljárás érdemében hozott végzés negligációját kiváltó eredménye van.

A Javaslat meghatározza, hogy a törvény milyen határozatok ellen nyitja meg a felülvizsgálat lehetőségét.

A Javaslat a felülvizsgálatot elsődlegesen a jogerős ítéletek ellen biztosítja, ugyanakkor fenntartja azt a hatályos szabályozási megoldást, mely általános jelleggel megengedi a felülvizsgálatot a nemperes eljárás érdemében hozott végzésekkel szemben, lehetőséget adva a Kúriának arra, hogy értelmezze: az adott végzés az ügy érdemében született-e.

A szabályozás dogmatikai tisztasága szempontjából kívánatos lenne, és a jogbiztonságot is az szolgálná, ha az adott nemperes eljárásra vonatkozó törvény tételesen meghatározná, hogy mely végzések ellen enged felülvizsgálatot. A nemperes eljárásokra vonatkozó hatályos szabályozás sokrétűsége és eltérő szabályozási logikája miatt ugyanakkor fennállna a veszély, hogy amennyiben a törvény csak azon nemperes ügy érdemében hozott végzés ellen tenné lehetővé a felülvizsgálatot, ahol azt az adott jogszabály kifejezetten megengedi, olyan

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

végzések elleni felülvizsgálat lehetősége szűnne meg, amelyek a felek lényeges anyagi jogi jogosultságait érintik.

Az egyes nemperes eljárások hatályos szabályai ugyanis eltérően szabályozzák az adott eljárás érdemében hozott jogerős végzés elleni felülvizsgálat lehetőségét. A vonatkozó jogszabályok egyes esetekben azt rögzítik, hogy mikor megengedett a felülvizsgálat [pl. Vht. 214. § (1) bekezdés], míg más esetekben a Pp. mögöttes jogforrási jellegére való tekintettel, hivatkozva a hatályos Pp. 270. § (2) bekezdésében foglaltakra, azt rögzítik, hogy mikor nem megengedett a felülvizsgálat [Cstv. 27. § (1) bekezdés].

A Javaslat pontosan meghatározza a felülvizsgálati kérelem előterjesztésére jogosultakat. A fél és a beavatkozó terjeszthet elő felülvizsgálat iránti kérelmet, más csak akkor, amennyiben a jogerős ítélet, avagy az ügy érdemére vonatkozó végzés rá nézve rendelkezést tartalmaz. Egyéb érintettség, vagy közvetett érdek nem szolgálhat alapul a felülvizsgálatra. A feleken és beavatkozón kívüli személyek csak akkor kérhetik a felülvizsgálatot, amennyiben rendelkezést tartalmaz rájuk nézve a felülvizsgálandó határozat, azaz jogokat, kötelezettségeket telepít rájuk, vagy különböző magatartást ír elő részükre.

A Javaslat megengedi mind a keresetlevél visszautasítását tartalmazó, mind a per megszüntetésének speciális eseteire alapított végzések elleni felülvizsgálatot.

A felülvizsgálat kizártsága

A jogbiztonság elvének biztosítására szolgál a jogerő intézménye, mely éppen ezért csak kivételesen, indokolt esetben, szűk körben törhető át. Erre figyelemmel indokolt jogszabálysértésre alapított, alanyi jogon biztosított felülvizsgálati lehetőség szűkítése a felülvizsgálatból objektív alapon kizárt ügyek meghatározásával, illetve azon perjogi helyzetek rögzítésével, amikor nincs helye felülvizsgálatnak, pl. első fokon jogerőre emelkedett határozatok esetén.

A Javaslat fokozottabb jelentőséget tulajdonít a jogorvoslati jog rendeltetésszerű gyakorlásának, a jogerő-hatás feloldás kivételességének, a felülvizsgálat jogegységi funkciójának, az általános és különös szabályok kodifikációs célú különválasztásának. Ennek megfelelően a felülvizsgálatból kizárt határozatokra vonatkozó szabályokat két csoportba rendezi, melyek közül a § (1) és (2) bekezdésben szereplő okok abszolút jelleggel kizárják az érintett jogerős ítéletet, illetve az ügy érdemében hozott végzést a felülvizsgálható határozatok köréből.

A Javaslat külön szakasz alatt szabályozza a felülvizsgálati kérelemben vitatott értékhatár alatti kizártság esetét ahol – abszolút kizárási ok hiányában – a Javaslat kivételesen megengedi a felülvizsgálat jogegységi célú engedélyezését.

A Javaslat, ellentétben a hatályos rendelkezésekkel, nem zárja ki a felülvizsgálatot azokban az ügyekben, amelyekben az elsőfokú bíróság ítéletét a másodfokú bíróság azonos jogszabályhelyre utalással hagyja helyben. Jóllehet ezekben az esetekben a két fokon eljáró bíróság jogi álláspontja megegyezik, akkor is, ha a másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság érveit – elfogadva azok helyességét – további érvekkel egészíti ki. Ezekben az esetekben a felülvizsgálatot mégis kezdeményezni lehet a lokális joggyakorlatok kialakulásának elhárítása, a jogegység biztosítása érdekében. Előfordulhat ugyanis, hogy mindkét fokú bíróság álláspontja jogszabálysértő, így ezekre az esetekre meg kell nyitni a felülvizsgálat jogegységi célú engedélyezését.

A felülvizsgálat kivételes engedélyezésének feltételei

A Javaslat az értékhatár alatti ügyekben új lehetőségként bevezeti a felülvizsgálati eljárás engedélyezését annak érdekében, hogy a Kúria ezen ügyek tekintetében is eleget tudjon tenni

az Alaptörvényben foglalt, a joggyakorlat irányításával és egységének biztosításával kapcsolatos feladatainak. Az engedélyezés lehetősége azonban csak azokban az ügyekben adott, amikor a felülvizsgálat lehetőségét kizárólag az értékhatár zárja ki; ha ugyanis a felülvizsgálat más okból (is) kizárt, a felülvizsgálat engedélyezésének nincs helye.

A felülvizsgálat engedélyezésének – mivel az a felülvizsgálatból kizárt határozatokat érinti – szükséges, de nem elégséges feltétele, hogy a fél a határozat jogszabálysértő voltára hivatkozzon; az engedélyezéshez szükséges, hogy a jogerő feloldásához valamilyen igazságszolgáltatási közérdek fűződjék. Ez az igazságszolgáltatási közérdek jelen esetben az, hogy eljárási lehetőséget biztosítson a Kúria az Alaptörvény 25. cikkének (3) bekezdésében meghatározott feladatai, illetve a közösségi jogból fakadó kötelezettségeinek teljesítéséhez.

Az engedélyezés kivételessége is azt indokolja, hogy az engedélyezés feltételei pontosan meghatározottak legyenek. A feleknek ugyanis világosan látniuk kell, hogy milyen körülmények fennállása esetén jöhet szóba, hogy az egyébként felülvizsgálattal nem támadható határozat jogerejét a Kúria esetleg feloldja. Ugyanakkor a Kúriának bizonyos mértékű mérlegelési lehetőséget kell adni annak megítélésében, hogy a fél által a felülvizsgálat engedélyezése érdekében felhozott körülmények olyan súlyúak-e, amelyek megalapozzák a közérdek fennállását.

A Javaslattal arra is figyelemmel szabályozza az engedélyezési eljárást, hogy a Kúria a jogegység biztosítására irányuló feladatának csak akkor tud hatékonyan eleget tenni, amennyiben konkrét ügyek kerülnek elé elbírálás céljából. Nem elhanyagolható az sem, hogy az értékhatár alatti ügyekben ezzel érvényesülhet a felülvizsgálat jogorvoslati jellege.

A szabályozás indokolt esetben, a törvény által megállapított értékhatár alatti ügyekben biztosítja, hogy az egyedi eseten túlmutató jellegű jogkérdések alanyi jogon igénybe vehető jogorvoslat útján jussanak el a legmagasabb bírói fórumhoz, és ne csak jogegységi eljárás keretében. Ennek egyik módja az értékhatár alatti ügyek esetében a jogegységesítő funkció erősítésére és az egyedi jogorvoslati funkció biztosítására is alkalmas engedélyezési rendszer bevezetése. A 42/2004. (XI. 9.) AB határozat kifejezetten utalt annak lehetőségére, hogy a jogalkotó alkotmányellenesnek talált szabályokhoz képest más, a jogállamiság követelményét kielégítő módon szabályozhatja a felülvizsgálatot. A jogegységesítő és jogfejlesztő feladat kizárólag úgy teljesíthető hatékonyan és a bírói funkcióval is összeegyeztethető módon, ha jogorvoslat útján a Kúria elé konkrét ügyek kerülnek, ám a jogkérdések súlya alapján a Kúria az elé kerülő ügyekből szelektálhat.

Az engedélyezést indokolt a Kúria hatáskörébe utalni, és nem az ügyben eljáró másodfokú bíróság hatáskörébe, elsősorban azért, mert így biztosítható, hogy a Kúria alkotmányos rendszerben betöltött szerepéhez igazodva az egyedi ügyek intézésében is jogegységi funkciót láthasson el.

Más országokban szintén bevezettek már egyfajta szűrőrendszert (pl. Csehország, Szlovénia, Lengyelország, Örményország), azokat pedig az érintett államok alkotmánybíróságai alkotmányosnak is találták. Ennek indoka jellemzően épp a legmagasabb bírói fórum által betöltött alkotmányos funkció hatékony ellátása volt, nevezetesen a jogegységesítés és jogfejlesztés. Az ilyen típusú szűrőt az Emberi Jogok Európai Bírósága) sem kifogásolja a tisztességes eljáráshoz való jog alapján.

Ami a konkrét feltételeket illeti, a joggyakorlat egységesítésébe egyaránt beletartozik az, amikor az alsóbb fokú bíróságok gyakorlata divergál, illetve ha a konkrét ítélet eltér a kúriai gyakorlattól, illetve jogegységi határozattól. A joggyakorlat továbbfejlesztése indokolhatja az engedélyezést, ha eltérő joggyakorlat még nem alakult ki, de egy új jogszabály értelmezése kúriai iránymutatást indokol, esetleg valamely joghézag kitöltése szükséges. A felvetett jogsértés súlya, elvi jellege és a jogegység miatt kell engedélyezni például a felülvizsgálati kérelmeket, ha az Alaptörvény sérelme is felmerül a jogerős határozat kapcsán, illetve ha nyilvánvaló jogtalanság történt az alsóbb fokú eljárásban.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

Indokolt a felülvizsgálatot engedélyezni akkor is, amennyiben az Európai Unió Bíróságának megkeresése szükséges, de a megkeresést a perbíróság azért nem rendelte el, mivel nem foglalhatott állást abban a kérdésben – éppen az engedélyezés miatt – vajon ő volt-e a legvégső bírói fórum, így számára a kötelező megkeresés nem jöhetett szóba. A Kúria, ellenben, mint utolsó és végső ítélkezési fórum az Európai Unió Bíróságának megkeresését – amennyiben ennek feltételei fennállnak – nem mulaszthatja el.

Az engedélyezés iránti kérelem

A Javaslat azt a jogszabály-szerkesztési technikát követi, hogy a felülvizsgálati kérelem tartalmára, előterjesztésére vonatkozó szabályok előtt a felülvizsgálati kérelem kivételes engedélyezésére vonatkozó eljárás szabályait rögzíti, ami a szabályozás megkettőződésének tűnhet, de ki kell hangsúlyozni, hogy a §-ban szabályozott engedélyezési eljárás csak az értékhatár miatt kizárt ügyek befogadásának eljárási rendjét rögzíti.

E tekintetben a Javaslat azt a szabályozási modellt követi, mely szerint az engedély iránti kérelmet a felülvizsgálati kérelemmel együtt kell előterjeszteni, biztosítva ezzel az eljárás gyors és célratorő lefolytatását.

Ennek határideje megegyezik a felülvizsgálati kérelem előterjesztésének határidejével, tehát az nem lesz hosszabb abban az esetben, ha az engedélyezés iránti kérelmet is csatolni kell a felülvizsgálati kérelemhez. A határidőt itt a törvény egységesen negyvenöt napban határozza meg, tekintettel arra, hogy amennyiben a fél a másodfokú eljárásban nem rendelkezett jogi képviselővel, annak biztosításáról is e határidőn belül kell gondoskodnia. A törvény a határidő elmulasztása esetén – az általános szabályokból következően – 15 napon belül megengedi az igazolási kérelem előterjesztését, melyet a Kúria bírál el.

A Javaslat – a kérelemhez kötöttség elvére és az engedélyezés kivételességére is tekintettel – egyértelművé teszi, hogy az engedélyezés feltételeinek fennállását a kérelmezőnek kell konkrétan megjelölnie, illetve igazolnia; a Kúria nem köteles e körön kívül vizsgálni.

A Javaslat részletesen felsorolja az engedélyezési kérelem kereteit és tartalmát. Ezek olyan kógens rendelkezések, melyek hiányának jogkövetkezménye a kérelem hivatalból való visszautasítása. Sajátossága az eljárásnak, hogy az engedélyezés iránti kérelmet az ellenfélnek nem kell megküldeni.

Döntés a felülvizsgálat engedélyezéséről

A Kúria az engedélyezésről szóló döntését – amennyiben a kérelem a törvényi feltételeknek megfelel – háromtagú tanácsban hozza, tárgyaláson kívül. A döntés szabályozása megfelel mind az EJEB a 6. cikkhez kapcsolódó esetjogának, mind a 42/2004. (XI. 9.) AB határozatnak. A Javaslat szerint az engedélyezés elválhat a tényleges felülvizsgálattól, de össze is kapcsolódhat vele. Amennyiben nincs szükség az illeték kiegészítésére, semmi sem akadályozza a Kúriát abban, hogy érdemben folytassa az eljárást.

A Javaslat által meghonosított szabályozási modellben az engedélyezés és az érdemi döntés elválik egymástól, mivel az ellenérdekű fél csak a pozitív döntés után kap lehetőséget – holott a felülvizsgálatról korábban értesült – az eljárásba történő bekapcsolódásra, csatlakozó felülvizsgálati kérelem, vagy felülvizsgálati ellenkérelem előterjesztésére.

Az engedélyezés iránti kérelmet a felülvizsgálati kérelemhez hasonlóan előzetesen meg kell vizsgálni abból a szempontból, hogy az megfelel-e a törvényben meghatározott alaki és tartalmi feltételeknek, nincs-e szükség a hiányok (jogi képviselő meghatalmazása, tételes illeték) pótlására, illetve nem kell-e azt hivatalból visszautasítani (ha olyan határozattal kapcsolatban kéri a felülvizsgálat engedélyezését, amellyel szemben a felülvizsgálat a ... § (1) és (2) bekezdései szerint kizárt, a kérelem elkésett, a kérelem hiányos, és a hiányokat a fél felhívás ellenére nem pótolta).

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

Ha az engedélyezés iránti kérelem érdemi elbírálásra alkalmas, a Kúria tanácsban dönt a felülvizsgálat engedélyezéséről; a végzés ellen nincs helye jogorvoslatnak, de a felülvizsgálat engedélyezését megtagadó végzését indokolni köteles.

A felülvizsgálat engedélyezése esetén a felülvizsgálati kérelmet egyebekben az általános szabályok szerint kell elbírálni.

A felülvizsgálati kérelem előterjesztése

A Javaslat külön szakaszban is rendelkezik a felülvizsgálati kérelem előterjesztéséről, tekintettel arra, hogy az engedélyezési eljárás szabályai csak az értékhatárra tekintettel kizárt esetekben lépnek működésbe, egyébként az általános eljárási rend szerint történik a kérelem előterjesztése. A felülvizsgálati eljárásban kötelező jogi képviseletre vonatkozó rendelkezések az általános rendelkezések között kerülnek elhelyezésre.

A § (2) bekezdése ehelyütt is rendelkezik arról, hogy a felülvizsgálati kérelem és az engedélyezés iránti kérelem együttes előterjesztése teremti meg annak a lehetőségét, hogy a Kúria a felülvizsgálat engedélyezése esetén nyomban megkezdje a felülvizsgálati kérelem előzetes megvizsgálását. A korábbi szabályokkal egyezően, ha ugyanazon határozattal szemben több fél nyújt be felülvizsgálati kérelmet, azok elbírálása főszabályként egyetlen felülvizsgálati ügy keretében, de önállóan történik, így az engedélyezés is egy eljárásban, de az egyes engedélyezési kérelmek tekintetében külön-külön történik.

A felülvizsgálati kérelem tartalma

A Javaslat a kialakult bírói gyakorlat és a korábbi szabályozás alapján egyértelműsíti a felülvizsgálati kérelem tartalmát, mivel a hiányos, sokszor nem tisztázott állításokat tartalmazó kérelem az eljárások elhúzódásának az egyik oka. A Javaslat feszebbé és pontosabbá teszi a felülvizsgálati eljárást megindító beadvány tartalmi követelményeit, igazodva ezzel a beadványokkal szemben támasztott fokozott elvárásokhoz. A Javaslat ezért kimondja, a Kúria a felülvizsgálati eljárásban hiánypótlást nem rendelhet el.

A jogerős ítélet a felülvizsgálati kérelemben megjelölt jogszabályok alapján vizsgálható felül. Ezért elvárható a kérelmezőtől, hogy pontosan jelölje meg az állított jogszabálysértést, továbbá egyértelműen rögzítse azt a határozatot, amelynek felülvizsgálatát kéri. A felülvizsgálat eredménye a Kúria döntése, amelyet – kiindulva a felek rendelkezési jogából, és a kérelemhez kötöttség elvéből – a felülvizsgálatot kérelmezőnek kell egyértelműen indítványoznia.

A Javaslat a jogerőhatáshoz kötődő végrehajthatóság elvéből és a felülvizsgálat rendkívüli perorvoslat jellegéből kiindulva a felülvizsgálati kérelem előterjesztését nem tekinti automatikusan a végrehajtás felfüggesztésére okot adó körülménynek. Erre vonatkozóan a kérelmezőnek külön kérelmet kell előterjesztenie. A kérelem nem csupán a már megindult végrehajtás, hanem az ítéleti rendelkezés végrehajthatóságának a felfüggesztésére is vonatkozhat. Előbbi esetben ugyanakkor indokolt és elvárható, hogy a kérelmező – részletesen megindokolt kérelmében – pontos adatokat szolgáltatson a már megindult végrehajtási eljárásról.

A bírói gyakorlat alakította ki azokat a „negatív” tartalmi követelményeket, amelyekre a felülvizsgálati kérelmet előterjesztő nem hivatkozhat. Ezek a felülvizsgálati eljárást egyfelől – új tények előadása – meg nem engedhető módon eltolnák a perújítás felé, másfelől nem a jogerős ítélet felülvizsgálatát, hanem egy új pert – új anyagi jogi jogalap előadásával – eredményeznének. Mindez idegen a felülvizsgálat rendeltetésétől.

A felülvizsgálati kérelem felterjesztése

A Javaslat nem változtat azon a gyakorlaton, hogy a felülvizsgálati kérelmet az elsőfokú bíróság terjeszti fel a Kúriához. A szabályozás a határidők bevétele után haladéktalan felterjesztési kötelezettségről rendelkezik, ám a főszabálytól eltérően, amennyiben a végrehajtás elrendelése már megtörtént, illetve a végrehajtás vagy a végrehajthatóság felfüggesztése iránti kérelmet előterjesztettek, az elsőfokú bíróságnak nem kell bevétele a határidők lejártát. Ilyenkor az esetlegesen utólag beérkezett felülvizsgálati kérelmeket külön terjeszti fel a Kúriához.

A jogerős ítélet rendelkezéseinek ismeretében az elsőfokú bíróságra bízható a felülvizsgálati kérelem benyújtása, mint tény ingatlan-nyilvántartási feljegyzése érdekében az ingatlanügyi hatóság megkeresése. Amennyiben a felülvizsgálati kérelem benyújtásának feljegyzését az elsőfokú bíróság rendeli el, elkerülhetők azok a további perek, amelyek abból a késelemből erednek, hogy a jogerős ítélet rendelkezéseinek átvezetését követően az ingatlan-nyilvántartás hosszú ideig (a benyújtástól a felterjesztésen át a Kúria intézkedéséig) nem tartalmaz információt az abba betekintők számára a rendkívüli jogorvoslati eljárás megindulásáról.

A felülvizsgálati kérelem visszautasítása

A Javaslat a bírói gyakorlat alapján pontosítja és rögzíti a felülvizsgálati kérelem hivatalból történő visszautasításának okait, egyúttal a Kúria döntésének meghozatalára 30 napos határidőt határoz meg.

Hivatalból történik a kérelem visszautasítása, amennyiben a felülvizsgálati kérelem a törvényben előírt tartalmi követelményeket nem tartalmazza. Ezek hiányában a jogerős ítélet felülbíráhatatlan, a kérelem érdemi döntésre alkalmatlan. A Javaslat csak a kérelem előterjesztésére megszabott 45 napos határidőn belül biztosítja a kiegészítés lehetőségét, a törvényi feltételek fogyatékosága esetén ezért nincs hiánypótlásnak helye. A kérelmet tehát – akár kiegészítve azt – a törvényi előírásoknak megfelelően kell előterjeszteni, a hiányos kérelem egyértelműen a hivatalból történő visszautasítás jogkövetkezményét vonja maga után.

A Javaslat a bírói gyakorlat átültetésével méltányos rendelkezést tartalmaz, amikor kimondja, hogy a téves jogszabály megjelölés – feltéve, hogy a tartalmi hivatkozás megfelelő – nem váltja ki a hivatalból visszautasító döntést.

A Kúria az eljárás ésszerű időn belüli befejezése érdekében minél hamarabb, de legkésőbb 30 napon belül megvizsgálja a felülvizsgálati kérelmet, hogy nem kell-e azt visszautasítani. A visszautasítás okát a Kúria a 30 napos határidőn túl, az érdemi eljárása során is észlelheti, és ekkor is vissza kell utasítani a felülvizsgálati kérelmet.

Döntés a határozat végrehajthatóságáról

A Javaslat a magyar jogrendszerhez igazodó jelenlegi gyakorlatot elfogadva a felülvizsgálati kérelem előterjesztését nem tekinti automatikusan a végrehajtás illetőleg a határozat végrehajthatóságának felfüggesztésére okot adó körülménynek. Erre vonatkozóan a kérelmezőnek külön kérelmet kell előterjesztenie.

A Javaslat megtartja a bíróság döntésére vonatkozó azon előírást, amely szerint a bíróságnak különösen azt kell vizsgálnia, hogy a végrehajtást követően az eredeti állapot helyreállítható-e, vagy, hogy a végrehajtás elmaradása nem okoz-e súlyosabb károsodást, mint amilyen a végrehajtás felfüggesztésének elmaradása járna. A bírósági mérlegelés tartalmának meghatározása azt jelenti, a félnek az erre vonatkozó okokat, körülményeket, tényeket a

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

végrehajtás felfüggesztésére irányuló kérelmében elő kell adnia, mivel ezek elmaradása esetén a bíróság nem kerül abba a helyzetbe, hogy a törvényi mérlegelés körében érdemben állást tudjon foglalni. A kérelmező előadási kötelezettsége tartalmi és érdemi feltétel, ezért ennek hiánya miatt nem lehet hivatalból elutasítani magát a felülvizsgálati kérelmet, hanem le kell vonni a hiányos előadás érdemi következményét, azaz a végrehajthatóság felfüggesztése iránti kérelmet el kell utasítani.

A rendelkezés a határozat végrehajthatóságáról rendelkezik főszabály szerint. A végrehajthatóság fogalomhasználatával a javaslat pontosítja a kialakult perjogi helyzetet, ugyanis 45 napon belül a végrehajtás ritkán kerül elrendelésre, ezért azt felfüggeszteni nem lehet, ellenben a jogerőhatáshoz végrehajthatóság kapcsolódik, amelynek a felfüggesztése a végrehajtás elrendelése nélkül is lehetséges. A végrehajthatóság felfüggesztésének törvényben szabályozott lehetősége magában foglalja azt is, hogy a Kúria a már folyamatban lévő végrehajtást függeszse fel kérelemre.

Az eljárás felfüggesztése

A Javaslat fenntartja a hatályos szabályozás azon rendelkezését, amely lehetőséget ad a Kúriának közbenső ítélet elleni fellebbezés esetén az eljárás hivatalból történő felfüggesztésére. A törvény a felülvizsgálatra vonatkozó rendelkezések esetében igazodik az általános rendelkezések fogalom-használatához, amely szerint – az ott meghatározott indokok alapján – nem a tárgyalás felfüggesztéséről, hanem az eljárás felfüggesztéséről rendelkezik a bíróság

Az Alkotmánybíróság értesítése

A gyakorlatban számtalan esetben előfordul, hogy a peres fél párhuzamosan indítja el a jogerős ítélettel szembeni felülvizsgálati eljárást és az Alkotmánybíróságon a jogerős ítélet vagy a jogerős ítélet alapját képező jogszabály ellen alkotmányjogi panasszal él. Az Alkotmánybíróság az Abtv. szerint, az ügyrendjében foglaltaknak megfelelően az eljárását felfüggesztheti, bevárva ezzel a Kúria döntését.

A Javaslat előkészítése során felvetődött annak szükségessége, hogy a felfüggesztés lehetőségét generálisan a Kúriának is meg kellene adni. Ezzel azonban a kettős felfüggesztés veszélyét a jogalkotó nem tudta volna elkerülni, ezért a Javaslat azt a megoldást tartalmazza, hogy a Kúriának csak értesítenie kell az Alkotmánybíróságot arról, hogy előtte a jogerős ítélet felülvizsgálati eljárása megindult, és csak akkor függesztheti fel az eljárást, ha az alkotmányjogi panasz a jogerős ítélet alapját képező jogszabály ellen irányult. A döntésre az Alkotmánybíróságnak van hatásköre, a Kúria határozata ebben az esetben az AB állásfoglalásától függ. Amennyiben az alkotmányjogi panasz az ítélet ellen került benyújtásra, az AB eljárását lenne szükséges felfüggeszteni – az AB az ügyrendje alapján megteheti ezt – de erről a Pp. nem rendelkezhet. Ebben az esetben ugyanis a Kúria felülvizsgálati határozata okafogyottá teheti az alkotmányjogi panaszt, így az AB eljárására már nem kerül sor.

A felülvizsgálati eljárás felfüggesztése

A Javaslat szabályozása megfelel a hatályos rendelkezéseknek. Így, amennyiben a Kúria eljáró tanácsa jogegységi eljárást kezdeményez a külön törvényben foglaltak szerint, a felülvizsgálati eljárást felfüggeszti.

A Bszi. 32. § (1) bekezdés b) pontja, illetve a (2) bekezdése rögzíti, hogy jogegységi eljárásnak van helye, ha a Kúria valamely ítélkező tanácsa jogkérdésben el kíván térni a Kúria másik ítélkező tanácsának elvi bírósági határozatként közzétett határozatától vagy közzétett elvi bírósági döntéstől. Ez esetben a Kúria tanácsa a jogegységi eljárás indítványozása mellett

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

a jogegységi határozat meghozataláig az eljárását felfüggeszti. A jogegységi eljárást a 33. § (1) bekezdésének b) pontja értelmében a Kúria tanácselnöke indítványozza. A Javaslat a Bszi-ben foglaltaknak megfelelően határozza meg a jogegységi eljárás kezdeményezése esetén követendő eljárási rendet.

Csatlakozó felülvizsgálati kérelem és felülvizsgálati ellenkérelem

A Javaslat változatlanul – a törvényi feltételek keretei között – lehetőséget ad csatlakozó felülvizsgálati kérelem benyújtására. A csatlakozó felülvizsgálati kérelem a felülvizsgálatot kérelmező ellenfelének járulékos jognyilatkozata, amelyet a felülvizsgálati kérelem előterjesztésére tekintettel terjeszt elő (a jogerős ítélet megváltoztatását kizárólag azért kéri, mert annak megváltoztatására a felülvizsgálati kérelem teljesítése esetén lehetőség nyílik, és a jogerős ítélet alapján létrejött – általa összességében elfogadhatónak ítélt – jogi helyzet megváltozhat); ha tehát a felülvizsgálati kérelmet a kérelmező visszavonja, a csatlakozó felülvizsgálati kérelemhatályát veszti.

A felülvizsgálati kérelmet előterjesztő fél ellenfele azonban csak akkor terjeszthet elő csatlakozó felülvizsgálati kérelmet, ha maga is jogosult lett volna felülvizsgálatot kérni, azaz vonatkozásában a felülvizsgálati kérelem benyújtásának feltételei önállóan fennállnak. A csatlakozó felülvizsgálati kérelem előterjesztésére vonatkozó lehetőség biztosítását ugyanis az a feltételezés indokolja, hogy a fél csak azért nem terjesztett elő felülvizsgálati kérelmet, mert a jogerős ítélet nyomán létrejött helyzetet összességében elfogadta, és nem azért, mert arra nem volt jogosult.

A Javaslat utaló szabályai egyébként a másodfokú eljárás szabályainak megfelelő alkalmazását írják elő. Ebből következően a csatlakozó felülvizsgálati kérelem előterjesztésének határideje 8 nap, amely a felülvizsgálati kérelem kézhezvételét követő napon veszi kezdetét. Azt a követelményt, hogy a csatlakozó felülvizsgálati kérelmet is jogi képviselő igénybevételeivel kell benyújtani, az általános rendelkezések között, a kötelező jogi képviseletre vonatkozó előírásoknál rögzíti a Javaslat.

A Javaslat az utaló szabályok fenntartásával határozza meg a felülvizsgálati ellenkérelem előterjesztésének eljárási feltételeit is. A felülvizsgálati ellenkérelem a felülvizsgálatot kérelmező ellenfelének járulékos jognyilatkozata. Amennyiben ugyanis a felülvizsgálati kérelmet a kérelmező visszavonja, az ellenkérelem hatályát veszti. A felülvizsgálati ellenkérelem nem támadja a jogerős ítéletet, hanem a felülvizsgálati kérelemben foglaltakat vitatja. Hivatkozhat a felülvizsgálati kérelem alaptalanságára, és kérheti a felülvizsgálati kérelem elutasításával a támadott határozat hatályában történő fenntartását.

Új szabályként került a Javaslatba a csatlakozó felülvizsgálatnak az engedélyezési eljárásra meghatározott előírása. Amennyiben a felülvizsgálatnak a Kúria engedélye alapján van helye, akkor az ellenfél a saját (és esetleges) csatlakozó felülvizsgálati kérelmét a Kúria végzése által meghatározott jogértelmezési kérdéssel összefüggésben, az ügy érdemi elbírálására kiható jogszabálysértésre hivatkozással terjesztheti elő.

A felülvizsgálati kérelem érdemi elbírálása

A rendkívüli perorvoslat elbírálásának főszabálya változatlanul a felülvizsgálati kérelem tárgyaláson kívül történő elbírálása. A Javaslat eltérve az eddigi kérelmi elvtől, nem a felek kérelmétől teszi függővé a felülvizsgálati kérelem tárgyaláson, vagy tárgyaláson kívül történő elbírálását, hanem azt a Kúria döntéséhez köti. A Kúria, amennyiben azt az ügy körülményei szükségessé teszik, elrendelheti a tárgyalás tartását. Ebben az esetben a tanács elnöke tárgyalást tűz ki, melyre a feleket megidéli.

A Javaslat fenntartja azt a korábbi szabályozást is, amely szerint a felülvizsgálati tárgyalás megtartásának szabályai alapvetően a Pp. másodfokú tárgyalásának szabályaival azonosak.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

Mind a tárgyalási időköz, mind a felek távollétében tartandó tárgyalás lehetősége megegyezik a másodfokú tárgyalás szabályaival.

Jóllehet a Javaslat csak a legfontosabb normákat emeli ki a felülvizsgálati tárgyalás körében, a másodfokú tárgyalás egyéb szabályai – a tárgyalás lefolyása, az iratismertetés stb. – értelemszerűen alkalmazandóak a felülvizsgálati tárgyaláson

A legfőbb ügyész részvétele a felülvizsgálati eljárásban

A 2012. január 1. napjával hatályba lépett, az ügyészségről szóló 2011. évi CLXIII. törvény (a továbbiakban: Ütv.) 11. § (2) bekezdése értelmében a legfőbb ügyész a Kúria előtti eljárásban a bíróságok gyakorlatának egységesítése érdekében, jogkérdésben, a közérdeket képviselve, saját kezdeményezésre, vagy bármely fél kérelmére kifejtheti, a Kúria felhívására kifejti szakmai véleményét akkor is, ha az ügyész az eljárásban nem vesz részt. A legfőbb ügyész véleményét, amely a Kúriát nem köti, az eljárásban részt vevő felekkel közölni kell. Az ügyészség közérdekvédelmi feladatairól szóló 3/2012. (I. 6.) LÜ utasítás 55. § (3) bekezdése értelmében az Ütv. alapján a Kúria előtti eljárásban a legfőbb ügyész által kifejthető vagy kifejtendő szakmai vélemény tervezetét a Legfőbb Ügyészség készíti el.

A Javaslat az Ütv.-nek megfelelően rendezi a legfőbb ügyész részvételét a felülvizsgálati eljárásban.

A bizonyítás és a tényállás megállapításának sajátos szabályai

Tekintettel a felülvizsgálati eljárás sajátosságára, a jogszabálysértés orvoslásaként kért kúriai ítéletre, a Javaslat fenntartja a korábbi szabályozást azzal, hogy a normaszövegbe iktatja a bírói gyakorlatnak a bizonyítékok felülmérlegelési tilalmára vonatkozó álláspontját. Ezzel a Javaslat nyomatékot ad annak, hogy a felülvizsgálat nem a tényállás és bizonyítékok újraértékelésére irányul, hanem a megtámadott ítélet jogszabályba ütközésének vizsgálatára. A Javaslat így abból indul ki, hogy a jogerős ítéletben megállapított tényállás helyes.

A Javaslat megerősíti azt a korábbi szabályt is, ami szerint a felülvizsgálati eljárásban bizonyítás felvételének helye nincs, a Kúria a felülvizsgálati kérelem elbírálása során a rendelkezésre álló iratok és bizonyítékok alapján dönt.

A felülvizsgálati kérelem elbírálásának korlátai

A Javaslat a korábbi szabályozást pontosítva rögzíti a felülvizsgálati kérelem elbírálásának kereteit, és korlátait.

Tekintve, hogy a felülvizsgálati eljárás kérelemre induló eljárás, a kérelem (ellenkérelem és a csatlakozó felülvizsgálati kérelem) köti a Kúriát. Ez nemcsak a határozott, a Kúria döntésére irányuló részre irányadó, hanem a megjelölt jogszabálysértésre is.

Amennyiben a felek által megjelölt jogszabálysértés nem állapítható meg, a Kúria eljáró tanácsa a felülvizsgálati kérelem és csatlakozó felülvizsgálati kérelem keretein túllépve, hivatalból nem állapíthat meg más jogszabálysértést, kivéve az abszolút hatályon kívül helyezési okok fennállását. Ezek ugyanis olyan súlyos, nem orvosolható jogszabálysértések, amelyek felmerülésének ki kell váltania a Kúria kasszációs döntését, még akkor is, ha a felek e jogszabálysértésre egyáltalán nem hivatkoztak.

A Javaslat a bírói gyakorlatból emeli át azt a szabályt, amely szerint – összhangban a kérelemhez kötöttséggel, és a rendkívüli perorvoslati jelleggel – a jogerős ítélet csak a meghozataláig bekövetkezett és a jogerős ítélettel elbírált tényekre terjedhet ki. A felülvizsgálati eljárás jellege szerint a döntés korlátja maga jogerős ítélet, és az abban foglaltak.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

Ugyancsak a bírói gyakorlatban kialakítottakkal összhangban rögzíti a Javaslat, hogy a perújítási eljárásban hozott jogerős ítélet felülvizsgálata az alapperbeli ítéletre nem terjedhet ki. A speciális esetekre alkalmazandó szabály megfogalmazása szükséges a perújítási eljárásban hozott ítélet sajátos státusza miatt, de elengedhetetlen a jogbiztonság érvényesítése szempontjából. Amennyiben kétséges lenne a felülvizsgálati ítélet hatályának időbeli terjedelme, az alapügyben hozott ítélet jogerő hatása a nélkül kérdőjeleződne meg, hogy ellene rendkívüli perorvoslatot terjesztettek volna elő.

A felülvizsgálati eljárásban hozott határozatok

A Javaslat elfogadva a kialakult és a joggyakorlat által visszaigazolt szabályozást, fenntartja a felülvizsgálat során hozható határozatok típusának, jellegének és joghatásának szabályait.

A Javaslat szerint a Kúriának továbbra is lehetősége lesz hatályában fenntartani a megtámadott határozatot az ügy érdemére ki nem ható jogszabálysértés esetében. Az ügy érdemére kiható eljárási jogszabálysértés eseteit a bírói gyakorlat kidolgozta, annak megítélése függ az adott ügy sajátosságától, az eljárási körülményektől. Ezen okokat sokféleségük miatt az eljárási törvénybe tételesen felsorolni lehetetlen, ezért a Javaslat csak az alapvető eljárási elvet rögzíti.

A Javaslat a Kúriának is lehetőséget biztosít az egyszerűsített ítélet meghozatalára arra az esetre, ha azt állapítja meg, hogy a jogerős határozat megfelel a jogszabályoknak és a Kúria közzétett ítélkezési gyakorlatának. Ekkor a határozat indokolásában elegendő erre a körülményre utalnia, az alkalmazott jogszabályok feltüntetése mellett.

A kialakult joggyakorlat szerint, amelyen a Javaslat nem változtat, a Kúriának több döntési lehetősége van. Amennyiben a Kúria eljáró tanácsa azt állapítja meg, hogy a felülvizsgálat oka fennáll, érdemi döntése attól függ, hogy a megfelelő határozat meghozatalához rendelkezésre állnak-e a szükséges adatok és tények. Abban az esetben, amennyiben ezek rendelkezésre állnak, akkor a jogerős határozat részbeni vagy teljes hatályon kívül helyezése mellett (az elbírált határozattól függően ítélettel vagy végzéssel) a jogszabályoknak megfelelő új határozatot hozhat.

Az EJEB a Pákozdi kontra Magyarország ügyben (51.269/07. számú ügy) hozott ítéletének indokolásában kifejtettek értelmében felvetheti az Egyezmény 6. cikke 1. bekezdésének sérelmét, ha a felülvizsgálat nyilvánvalóan nemcsak jogkérdésekkel foglalkozik, hanem fontos ténybeli kérdésekkel is. Sérelmes lehet, ha a felülvizsgálati határozat kiterjed annak értékelésére, hogy a bizonyítékokat helyesen értékelte-e az alsóbb fokú bíróság, azonban erre anélkül kerül sor, hogy a kérelmezőnek megfelelő lehetőséget biztosítottak volna arra, hogy az ezzel – az ügy eldöntése szempontjából nyilvánvalóan döntő fontosságú kérdéssel – kapcsolatos érveit személyesen előadja.

Tekintettel arra, hogy a felülvizsgálati eljárásban a bizonyítás felvétele kizárt, és új tényállítások, bizonyítékok előterjesztésére sincs lehetőség, a Pákozdi-ügyből levezethetőnek tűnik az az elv, hogy a Kúria – bár megállapíthatja a tényállás jogszabálysértő voltát – maga nem jogosult azt felülmérlegelni, a bizonyítékok újbóli értékelése és egybevetése révén részben vagy egészben új tényállást megállapítani, hanem csupán kasszációs jogkörével élhet.

HETEDIK RÉSZ

KÜLÖNLEGES PEREK

A polgári perrendtartásban a jogalkotó a részletes általános perjogi szabályok mellett az ügyek bizonyos csoportjaira korábban is meghatározott speciális szabályokat. Az eltérő szabályozást indokoltá tették a perben érvényesített igény alapjául szolgáló életviszonyok sajátosságai, a közérdek, vagy a különös méltánylást érdemlő magánérdekek. A különleges szabályozás céljaként felmerült az adott eljárás gyorsítása, a jogvita elbírálásához szükséges speciális szakértelem biztosítása.

A Javaslat ezt a rendezőelvet fenntartva perek egyes csoportjaira megállapít különös szabályokat. A hatályos Pp. Különös részében szabályozott perekkel összevetve a Javaslatban szabályozott perek száma csökken. Ennek indoka, hogy az általános szabályokat a Javaslat úgy kívánta kialakítani, hogy az egyaránt alkalmas legyen a magas pertárgyértékű, bonyolult szakkérdéseket felvető, a hatályos szabályok szerint akár kiemelt jelentőségűnek is minősülő perek eldöntésére; ezért modellezte az egységes perrendet a Javaslat a törvényszékre. Az alacsonyabb pertárgyértékű ügyek, a személyesen eljáró felek érdekeinek figyelembe vételét a Javaslat úgy garantálja, hogy a járásbírói hatáskörbe tartozó ügyekben alkalmazandó eltérő szabályokat külön fejezetben foglalja össze. Ez a szabályozási koncepció szükségtelenné teszi a hatályos Pp.-be a pertárgyérték alacsony, vagy magas összegére tekintettel beiktatott két különös pertípus: a kisértékű –és a kiemelt jelentőségű perek speciális szabályainak fenntartását, ahogyan arról a Koncepció állást is foglalt.

A Javaslat ún. különös részének rendezőelve továbbra is az, hogy abban azok a perek kapjanak helyet, ahol a speciális pertárgy, annak pl. társadalmi szempontból kiemelt jelentősége, védendő jogtárgy fontossága ezt szükségessé teszi.

A szabályozás optimális helyének megválasztásánál ugyanakkor arra is figyelemmel kell lenni, hogy ahol a szabályozott életviszonyok, jogviszonyok oly mértékű sajátossággal rendelkeznek, és ahol az eljárási szabályok olyan szoros összefüggést mutatnak az alkalmazandó anyagi jogi szabályokkal, vagy más, nemperes eljárásokkal, így pl. a szellemi tulajdonvédelem, ott is különösen az iparjogvédelem terén, a peres eljárási szabályokat nem indokolt kiszakítani a jogterület szabályait komplex módon rendező ágazati törvények keretei közül.

A különös perek szabályozásának további rendezőelve volt, hogy a Javaslat különös részéből kerüljenek ki a hatályos Pp.-ben megtalálható nemperes eljárási szabályok.

Személyi állapotot érintő perek közös eljárási szabályai

Magyarország Alaptörvényének L) cikk (1) bekezdése deklarálja, hogy Magyarország védi a házasság intézményét mint férfi és nő között, önkéntes elhatározás alapján létrejött életközösséget, valamint a családot mint a nemzet fennmaradásának alapját. A családi kapcsolat alapja a házasság, illetve a szülő-gyermek viszony. XV. cikk (5) bekezdésében rögzíti, hogy Magyarország külön intézkedésekkel védi a családokat, a gyermekeket, a nőket, az időseket és a fogyatékkal élőket.

Emellett külön törvény, a családok védelméről szóló 2011. évi CCXI. törvény biztosít kiemelt védelmet a családi kapcsolatoknak. A Ptk. Második és Negyedik Könyvében is megfelelő hangsúllyal kerültek kialakításra a család védelmének anyagi jogi szabályai, amelyek eljárásjogi vonatkozású szabályokat is tartalmaznak mind az aktív, mind a passzív perbeli legitimáció tekintetében.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

Személyi állapot (státusz) alatt azoknak a jogilag jelentős körülményeknek az összességét értjük, amelyek az embernek a személyi minőségét és személyi jellegű kapcsolatait határozzák meg, szemben vagyoni jogi helyzetével. (Beck Salamon meghatározását alapul véve, in: Magyar polgári eljárási jog, ELTE-ÁJK Felsőoktatási Jegyzetellátó Vállalat, 1957. 510. o.)

A Javaslat, éppen a védett jogtárgy kiemelt fontosságára való tekintettel kibővíti azon személyi állapottal kapcsolatos perek körét, amelyek speciális szabályozást nyernek a törvényben.

A Javaslat, eltérően a hatályos szabályozástól, meghatározza, hogy e törvény alkalmazása során mely perek tartoznak a személyi állapottal kapcsolatos perek körébe, azaz, melyek azok a személyi állapotot érintő perek, amelyekre a Javaslat különös szabályokat rendel alkalmazni. A Javaslatban különös szabályozást kap az örökbefogadás felbontása iránti per is, de emellett továbbra is vannak olyan, az ember személyi állapotát érintő polgári peres eljárások, amelyekre a törvény – amennyiben azt önállóan indítják – nem állapít meg különös szabályokat, ezekben a Pp. általános részének szabályai szerint kell eljárni, így pl. a házastárs névviseléstől való eltávolítása iránti perben.

A Javaslat külön fejezetben rendezi a személyi állapotot érintő perek közös, az általánostól eltérő szabályait, majd ezt követően a Javaslat a Ptk. szerkezetéhez igazítva határozza meg az egyes, személyi állapotot érintő perek különös szabályait, emiatt a cselekvőképességgel kapcsolatos eljárási szabályokat tárgyalja elsőként a Javaslat.

A Javaslat meghatározza, hogy a személyi állapotot érintő perek mint gyűjtőkategória milyen pereket foglal magában. A hatályos Pp. szabályaihoz képest kiegészül a Javaslatban szabályozott, a személyi állapottal összefüggő perek köre több új pertípussal. A szülői felügyelettel kapcsolatos perek köre kibővül a szülői felügyeleti jog gyakorlása rendezésére irányuló perrel, a gyermek harmadik személyénél történő elhelyezése iránti perrel, továbbá különös szabályokat állapít meg a Javaslat az örökbefogadás felbontása iránti per esetében is. Ezek a perek eddig is érintették a felek személyi állapotát, de arra a hatályos Pp. nem állapított meg különös szabályokat; ezek most megjelennek a Javaslatban.

A Javaslat arra tekintettel, hogy valamennyi személyi állapottal kapcsolatos per járásbírói hatáskörbe tartozik, rendelkezik arról, hogy ezekben a perekben az egységes eljárási szabályok járásbírói eljárásra vonatkozó eltérő szabályait kell alkalmazni az e fejezetekben meghatározott eltérésekkel.

A Javaslat az egyes, személyi állapottal kapcsolatos perek részletes szabályai előtt meghatározza a személyi állapottal kapcsolatos perek közös szabályait, azokat, amelyek valamennyi per esetében eltérést jelentenek a törvény általános részében foglalt szabályoktól. Ezek között részben azok a szabályok jelennek meg, amelyeket eddig is státuszperes közös szabályait adták, tekintettel arra, hogy a hatályos Pp. a házassági perek jelenlegi XV. fejezete alatt számos olyan speciális szabályt tartalmaz, amelyek a további státuszperes, házassági perekre visszautaló szabályai alapján – kivéve a gondnoksági pereket, azok 2001. évi XV. törvénnyel történt módosítása óta – a többi személyi állapottal kapcsolatos perben is alkalmazni kell, így a származási perekben, és a szülői felügyelettel kapcsolatos perekben. Ezek egy része jelenik meg a Javaslatban is.

A közös szabályok jelentős része abból következik, hogy a személyi állapottal kapcsolatos perekben az ember legszemélyesebb jogviszonyai kerülnek elbírálásra, amelyek különös megközelítést és így speciális szabályokat indokolnak mind a perindítás, mind a perfelvétel, mind a bizonyítás során. A Javaslat e perek megindításával kapcsolatos különös szabályokat arra tekintettel nem tartalmazza, hogy az aktív, passzív perbeli legitimáció kérdését, azt, hogy e perekben kinek van törvény által biztosított keresetindítási joga, és ki ellen kell az adott pert

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

megindítani, a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény tartalmazza, melyen nem a Javaslat nem kíván változtatni.

A Javaslat a közös szabályok között helyezi el a személyi állapottal kapcsolatos perekben érvényesülő kiegészítő illetékességi szabályt, amely a személyi állapottal kapcsolatos ügyekben érvényesülő kizárólagos magyar joghatóság eljárásjogi következménye. Ez a rendelkezés biztosítja, hogy amennyiben a státuszperre nem lenne illetékes belföldi bíróság, akkor a Pesti Központi Kerületi Bíróság jár el.

A Javaslat szerint a személyállapottal kapcsolatos perek tárgyalásáról a nyilvánosságot akkor is ki lehet zárni, ha annak az általános szabályok között rögzített feltételei nem állnak fenn. Ez azt jelenti, hogy ezekben a perekben a nyilvánosság kizárása indokolás nélkül kérhető. Erre a feleket figyelmeztetnie kell a bíróságnak.

A Javaslat a hatályos Pp. szabályaihoz hasonlóan fenntartja azt a rendelkezést, mely szerint a személyállapotú perben az a korlátozottan cselekvőképes fél, akinek a személyi állapotát a per érinti, a perben teljes perbeli cselekvőképességgel rendelkezik.

A Javaslat szándékosan nem követi a hatályos Ptk. terminológiáját, különbséget téve korlátozottan cselekvőképes kiskorú és cselekvőképességében a családjogi jognyilatkozatok megtétele tekintetében, vagy cselekvőképességében a szülői felügyeleti jogok gyakorlása tekintetében részlegesen korlátozott nagykorú között, mert a szabályozásnak biztosítani kell a Ptk. hatálybalépése előtt cselekvőképességet általános jelleggel korlátozó gondnokság alá helyezett perbeli cselekvőképességét is, ami csak a Javaslatban használt átfogó szóhasználat esetén lehetséges.

Hangsúlyozni kell, hogy a Javaslat szerint ez a jog akkor is megilleti a korlátozottan cselekvőképes felet, akit a hatályos szabályok szerint cselekvőképességében csak részlegesen, egyes ügycsoportok tekintetében lehet korlátozni, ha éppen a családjogi jognyilatkozatok megtétele tekintetében áll részleges korlátozó gondnokság hatálya alatt. Fontos kiemelni, hogy ez a felhatalmazás csak a perbeli jognyilatkozatok megtételében nem korlátozza az érintett felet, családjogi anyagi jogi jognyilatkozatot a per során továbbra sem tehet. Így nincs arra lehetőség, hogy pl. az apaság megállapítása iránti perben, ha annak feltételei fennállnak, a családjogi jognyilatkozatok megtételében korlátozó gondnokság alatt álló alperes apai elismerő nyilatkozatot tegyen a felperes gyermek vonatkozásában. Az eljárási cselekményei, nyilatkozatai megtételében azonban nincs korlátozva, tekintve, hogy a Javaslat továbbra is biztosítani kívánja, hogy az a fél, akinek a személyi állapotát a per érinti, a perben személyesen, közvetlenül járhaszon el. Ki kell hangsúlyozni, hogy a teljes perbeli cselekvőképesség csak a státuszt érintő nyilatkozatok tekintetében illeti meg a korlátozottan cselekvőképes felet.

A Javaslat kizárja a személyi állapottal kapcsolatos perekben a perfelvételi szak írásbeli előkészítésének második szakaszát jelentő válaszirát és viszontválasz előterjesztése bíróság általi elrendelésének lehetőségét, tekintettel a státuszperekben a felek személyes meghallgatásának fokozott jelentőségére. Fenntartja viszont az az általános részi rendelkezést, hogy az alperesnek a keresetre írásban kell nyilatkoznia, és ezt csak a gondnoksági perekben zárja ki. Az eljárás további szakaszában a felek személyes megjelenésének fontosságára helyezi a hangsúlyt a szabályozás.

A Javaslat kizárja a keresethez való csatlakozásnak az általános szabályok közé újonnan bevezetett lehetőségét a személyi állapottal kapcsolatos perekben. A jogintézmény lényege, hogy kötelező perbenállás esetén előfordulhat, hogy olyan személy válik alperessé, aki egyébként, ha tehette volna, leginkább a felpereshez, illetve a felperesi pertársasághoz

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

csatlakozott volna, azaz a keresettel magával egyetért, azt ő maga is érvényesíthetné. A (szükségszerű alperesi) perbeli pozíció és a jogvita eldöntéséhez fűződő érdek itt tehát nem esik egybe. A Javaslat általános szabályai erre tekintettel teszi lehetővé a keresethez csatlakozást, amelynek különösen a bizonyítás és a költségviselés terén van jelentősége. A személyi állapottal kapcsolatos perekben, így különösen a házasság érvénytelenítése iránti, egyes származási perekben, szülői felügyelettel kapcsolatos perekben jogszabály hozza létre és rögzíti egyes személyek kötelező perbenállását, amelyen alperesi nyilatkozattal nem változtathat a fél.

A Javaslat fenntartja a személyállapoti perekbe való beavatkozás főszabályként alkalmazni rendelt tilalmát. Ott, ahol ezt mégis megengedi, nevesíti, hogy a perbe mely személyek avatkozhatnak be, de ezen személyek beavatkozási joga feltétlen, vagyis az általuk támogatott fél pernyertességéhez fűződő jogi érdeküket nem kell valószínűsíteniük, a bíróság ezen jogosultakat a keresetlevél egy példányának megküldésével értesíti a beavatkozás lehetőségéről.

A Javaslat arra tekintettel zárja ki a bírósági meghagyás kibocsátását, hogy az a Javaslat szerint nem a perfelvételi tárgyalás alperes általi elmulasztásának jogkövetkezménye, hanem az írásbeli alperesi ellenkérelem elmulasztásának, vagy hatálytalanságának a következménye. E jogkövetkezmény alkalmazását a személyi állapottal kapcsolatos perekben a Javaslat nem tartja indokoltnak tekintettel e perek céljára és kiemelt társadalmi jelentőségére.

A személyi állapottal kapcsolatos perben a perfelvételi tárgyalásnak kiemelt jelentősége van, erre tekintettel írja elő a Javaslat a perfelvételi tárgyalás mellőzése lehetőségének tilalmát, és azt, hogy a felek személyes megjelenése a tárgyaláson kötelező, mely csak a Javaslatban rögzített esetekben mellőzhető.

Ennek indoka, hogy a személyi állapotot érintő perekben garanciális jelentősége van a felek személyes meghallgatásának, hiszen a bíróságnak közvetlenül meg kell győződnie arról, hogy pl. a házastársak bontási szándéka végleges, komoly, befolyástól mentes és nincs mód a felek kibékítésére, vagy, hogy a gondnokság alá helyezendő személy valóban nem rendelkezik azzal a belátási képességgel, tájékozottsággal, amely a mindennapi életben való önálló eljáráshoz szükséges, ill. apaság megállapítása iránti perben a felek hogyan nyilatkoznak a közöttük fennállt kapcsolatról stb.

A hatályos Pp.-ben a személyes meghallgatás fontosságára utal az is, hogy a törvény lehetővé teszi, pl. származási perekben, hogy, ha a személyes megjelenésre idézett fél nem jelenik meg a tárgyaláson, a bíróság vele szemben a tanúkkal és szakértőkkel szemben alkalmazható kényszerítő eszközöket rendelje el, vagyis a fél akár elő is vezettethető.

A Javaslat az általános eljárási rend szerinti perfelvételi tárgyalás elmulasztásnak jogkövetkezményeihez igazítja a személyi állapottal összefüggő perben a mulasztás jogkövetkezményeit, amely alól akkor sem enged kivételt, ha valamely hatóság (pl. gyámhatóság, vagy ügyész) áll felperesi vagy alperesi pozícióban. A felek jelenlétének hiányában a perfelvételi tárgyalás nem képes megfelelően betölteni a funkcióját; a perfelvételi tárgyalás ezen okból történő elhalasztás a perhatékonyság ellen hat.

A Javaslat kiterjeszti valamennyi személyi állapottal kapcsolatos perre a hatályos szabályok szerint kizárólag a bontóperekben érvényesülő szabályt [285. § (2) bek.], mely szerint, ha a felperes a perfelvételi tárgyaláson személyesen nem jelenik meg, a bíróság az eljárást hivatalból megszünteti. A felperes személyes megjelenését e perek speciális jellege indokolja; a perek személyes jellege folytán elvárható a felperestől, hogy a kereset benyújtásán túlmenően a perfelvételi tárgyaláson is megjelenjen, ott a per eldöntése szempontjából

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

lényeges kérdésekben maga nyilatkozhasson. Különösen fontos ennek kiterjesztése a szülői felügyelettel kapcsolatos eljárásokban.

Az alperes mulasztása az eljárás megszüntetését csak akkor vonja maga után, ha a felperes megjelenik a tárgyaláson, és nem kéri a tárgyalás megtartását.

A személyes megjelenés hiányának e speciális jogkövetkezménye összhangban áll a keresettől való elállás alperes nyilatkozatától nem függő lehetővé tételével, amelyet a Javaslat a hatályos szabályozáshoz hasonlóan továbbra is indokoltnak tart fenntartani.

A mulasztás jogkövetkezményeinek kialakításával és a keresettől való elállás szabályának fenntartásával a Javaslat a személyi állapottal kapcsolatos perekben elsődlegesen a felperes rendelkezése alá vonja az eljárás mikénti irányítását.

A Javaslat továbbra is biztosítja, hogy a bíróság az általa szükségesnek talált bizonyítást hivatalból is elrendelje. A Javaslat az Általános rendelkezések alapvető rendelkezései között rögzíti, hogy a bíróság bizonyítást hivatalból csak törvényben meghatározott esetekben rendelhet el. Ezt a törvényi felhatalmazást adja meg a Javaslat, tekintettel arra, hogy fontos érdek fűződik ahhoz, hogy a bíróság a felek peranyag-szolgáltatási kötelezettségének elmulasztása, vagy nem elégséges teljesítés esetén is megfelelően fel tudja deríteni a tényállást, és megalapozottan dönteni tudjon a személyi állapottal összefüggő kérdésekben. Ehhez esetlegesen olyan tanúk kihallgatása, szakértő kirendelése is szükségessé válhat, amelyre a felek nem tettek bizonyítási indítványt.

A Javaslat fenntartja, hogy státuszperben a tanú hozzátartozói minőségére tekintettel, ill. a tanúként kihallgatott orvos hivatásbeli titok megtartására tekintettel a tanúságtételt nem tagadhatja meg. E szabály beiktatásának az a magyarázata, hogy a személyi állapottal kapcsolatos perekben igen gyakran a felekhez legközelebb álló hozzátartozók szolgáltatathatják a per eldöntése szempontjából legértékesebb bizonyítékokat tanúvallomásukban. A bíróság belátásán múlik, hogy a tanút mennyire tekinti elfogultnak.

A Javaslat fenntartja azt a lehetőséget, hogy a személyi állapottal kapcsolatos perekben a bíróság akár hivatalból is hozhasson ideiglenes intézkedést. Korlátozza ugyanakkor az ideiglenes intézkedés fellebbezhetőségét a jogintézménnyel kapcsolatos visszaélések visszaszorítása érdekében. Családjogi perekben igen gyakori, hogy a felek a per folyamán elárasztják a bíróságot ideiglenes intézkedés iránti kérelmeikkel. Az irat még felterjesztésre sem kerül, de már benyújtják az újabb kérelmet, amelynek tartalma és érvrendszere túlnyomó lényegében megegyezik a korábbival, és ahol a fél nem valószínűsíti olyan körülmény bekövetkezését, ami indokolná új kérelem előterjesztését. Az eljárás alatt természetes, hogy a felek élethelyzete megváltozhat – megszűnik a munkaviszony, élettársi kapcsolatot létesítenek, lakóhelyet változtatnak, gyermekük születik stb. – és ha a körülményváltozásnak kihatása van a korábban már ideiglenes intézkedéssel rendezett helyzetre (pl. tartásdíj), azt a bíróság érdemben elbírálhatja. A Javaslatban rögzített szabály kizárólag azt kívánja kizárni, hogy a fél a kérelmek előterjesztésével ne tudja „megbénítani” az eljárás lefolytatását – pl. a kapcsolattartásra tárgyalásonként újabb és újabb rendezést kér –, hanem a bíróság elutasító végzése esetén a korábbi szabályozás fenntartásával az eljárás érdemben tudjon folytatódni és a jogvita lezárást nyerni. A fellebbezés kizárásával a feleket jogsérelem nem érni – hiszen van alaphatározat, amely általában megjárta a másodfokú bíróságot – az eljárást viszont lényegesen felgyorsítja pontosan azokban az esetekben, ahol a felek közötti viszony rendkívül elmérgesedett.

Gondnoksági perek

A Javaslat, a többi személyi állapottal kapcsolatos perhez hasonlóan, meghatározza, hogy a gondnoksági perek mint gyűjtőfogalom alatt milyen pertípusokra vonatkoznak a fejezet rendelkezései.

A Javaslat a gondnoksági perek szabályainak kimunkálása során elsősorban arra volt figyelemmel, hogy a cselekvőképességgel, gondnoksággal összefüggő egyes törvények módosításáról szóló 2001. évi XV. törvény hatályba lépésével egy differenciáltabb, az érintettek autonómiáját a korábbiaknál jobban figyelembe vevő szabályozási rendszer született, melyet az új Ptk. továbbfejlesztett.

A gondnoksági perekben 2001. évet követően kialakult bírói gyakorlat több, e perek eredményes lefolytatását is befolyásoló kérdést vetett fel, melynek megoldására a Javaslat kísérletet tesz. A Javaslat rendelkezéseinek meg kell felelniük az új Ptk. szabályozásának. A gondnoksági perek hatályos szabályainak egy része mint a személyállapoti perek közös szabályai külön kiemelésre kerülnek az egyes személyállapoti pereket tárgyaló fejezetek előtt, ezért azok a gondnoksági perek szabályai közül mellőzésre kerültek.

Gondnokság alá helyezés iránt indított per

A Javaslat kibővíti az illetékességi okok körét arra tekintettel, hogy az alperes huzamos időn át való tartózkodási helye ne csupán abban az esetben legyen illetékességet megalapozó ok, ha az alperes bentlakásos szociális intézményben vagy fekvőbeteg-gyógyintézetben tartózkodik, hanem akkor is, ha pl. az alperesről a családtagjai saját háztartásukban gondoskodnak. Jelenleg ugyanis sok esetben nehézséget jelent, ha az alperes nem bentlakásos szociális intézményben vagy fekvőbeteg-gyógyintézetben tartózkodik életvitelszerűen, hanem valamely, róla gondoskodó hozzátartozójánál. Ez a tartózkodás ugyanis nem alapozza meg a bíróság illetékességét, viszont a per lefolytatását (alperes bíróság elé idézését, szakértői vizsgálatát) nehezíti.

Ez a vagylagos illetékességi szabály a gondnokság alá helyezendő személy kíméletét célozza, annak érdekében, hogy megkönnyítse a perben történő, vagy a szakértői vizsgálaton való részvételét.

A Javaslat azért tartja fenn a hatályos Pp. szabályát a gondnokság alá helyezendő alperes teljes perbeli cselekvőképességére vonatkozóan, mert a közös rendelkezések között kimondja azt, hogy a korlátozottan cselekvőképes személyek teljes perbeli cselekvőképességgel rendelkeznek, de ez nem vonatkozik a per alperesére, aki abban az esetben is teljes perbeli cselekvőképességgel rendelkezik a perben, ha egyébként fennállnak a cselekvőképességet érintő gondnokság alá helyezést megalapozó mentális zavar (Ptk. 2:19; 2:21. §-ok) megállapításának feltételei. E szabály rögzítése arra tekintettel is indokolt, mert a Ptk. 2:26. § lehetővé teszi, hogy a gyámhatóság azonnali intézkedést igénylő esetben ideiglenes gondnokot rendeljen annak a nagykorúnak, akinek a cselekvőképességét érintő gondnokság alá helyezése látszik indokoltnak, és személyének vagy vagyonának védelme zárlat elrendelésével vagy más módon nem lehetséges. A gyámhatóság az ideiglenes gondnokot kirendelő határozatában megjelöli, hogy az ideiglenes gondnok mely ügyekben vagy ügycsoportokban jogosult jognyilatkozatot tenni.

Az Javaslatban rögzített szabály ebben az esetben is biztosítja, hogy az ideiglenes gondnokkal eljáró alperes a perben teljes perbeli cselekvőképességgel rendelkezzen.

A Javaslat fenntartja azt a hatályos Pp.-ben rögzített szabályt, mely szerint a gondnokság alá helyezési perben az alperes részére a keresetlevél kézbesítésével egyidejűleg ügygondnokot kell kirendelni. Az ügygondnok jogállására az általános szabályok irányadók azzal, hogy –

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

tekintettel az alperesnek feltétlenül érvényesülő teljes perbeli cselekvőképességére – az ügygondnok nem az alperes helyett, hanem mellette jár el. Ebből következően az alperes önállóan, akár az ügygondnok cselekményeivel ellentétesen is végezhet perbeli cselekményeket.

A Pp. korábban csak a szükséghez képest, mérlegeléstől függően biztosította a bíróság számára az ügygondnok kirendelésének lehetőségét. A Javaslat a hatályos szabályozással megegyezően a gondnokság alá helyezendő személy jogainak fokozott megóvása érdekében, illetve perbeli jogainak helyes és célszerű gyakorlása céljából minden esetben kötelezővé teszi az ügygondnok kirendelését. Az ügygondnok feladata az érintett személy jogainak védelme, illetve érvényesítésének előmozdítása. (BH2009. 211.)

A keresetlevél tartalma

A gondnokság alá helyezés anyagi jogi előfeltételeit a Ptk. 2:19-2:21. §-ai szabályozzák. A 2:19. § szerint a bíróság cselekvőképességet részlegesen korlátozó gondnokság alá azt a nagykorút helyezi, akinek ügyei viteléhez szükséges belátási képessége - mentális zavara következtében - tartósan vagy időszakonként visszatérően nagymértékben csökkent, és emiatt - egyéni körülményeire, valamint családi és társadalmi kapcsolataira tekintettel - meghatározott ügycsoportban gondnokság alá helyezése indokolt. A cselekvőképességet részlegesen korlátozó ítéletben a bíróságnak meg kell határoznia azokat a személyi, illetve vagyoni jellegű ügycsoportokat, amelyekben a cselekvőképességet korlátozza, de ezeket, eltérően a régi Ptk. szabályozási megoldásától a Ptk. nem tartalmazza, még példálózóan sem. A 2:21. § szerint a bíróság cselekvőképességet teljesen korlátozó gondnokság alá azt a nagykorút helyezi, akinek az ügyei viteléhez szükséges belátási képessége – mentális zavara következtében – tartósan, teljeskörűen hiányzik, és emiatt – egyéni körülményeire, valamint családi és társadalmi kapcsolataira tekintettel – gondnokság alá helyezése indokolt. A bíróság a cselekvőképességet abban az esetben korlátozhatja teljesen, ha az érintett személy jogainak védelme a cselekvőképességet nem érintő módon vagy a cselekvőképesség részleges korlátozásával nem biztosítható.

Amennyiben a kereset az alperes cselekvőképességét részlegesen korlátozó gondnokság alá helyezésére irányul, úgy a Javaslat a keresetlevél kötelező tartalmi elemeként előírja, hogy abban legalább egy ügycsoportot meg kell jelölni. A civilisztikai kollégiumvezetők 2014. május 21-24. napján tartott országos tanácskozásáról készített emlékeztetője kiemeli, hogy az alperes cselekvőképességét részlegesen korlátozó gondnokság alá helyezésre irányuló keresetlevél kötelező tartalmi eleme legalább egy ügycsoport (élethelyzet) tartalmilag körülírt megjelölése, mert ekkor tekinthető a kereseti kérelem határozottnak.

Annak eldöntése, hogy mely ügycsoportokban indokolt a cselekvőképesség korlátozása, nem az orvosszakértő, hanem a bíróság feladatköre. A bíróságnak az ítéletében meg kell indokolnia, hogy az adott ügycsoportokban miért szükséges a gondnokság alá helyezés. (BH2008. 265.)

A Javaslat a keresetlevél kötelező tartalmi elemein kisebb pontosítást hajt végre. A Javaslat, arra az esetre, ha a gyámhatóság a felperes előírja, hogy az alperes lakóhelyén készített környezettanulmányról felvett jegyzőkönyvön kívül az alperes gyámhatósági eljárás során történő meghallgatásáról készített jegyzőkönyvet is csatolni köteles. Ennek indoka, hogy előfordulhat, hogy mire tárgyalási szakba jut a gondnokság alá helyezés iránt indított per, az alperes mentális állapotának romlása a személyes meghallgatást nem teszi lehetővé. A meghallgatás szabályait a a gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról szóló 149/1997. (IX. 10.) Korm. rendelet rendezi.

A Javaslat – eltérve az elsőfokú eljárás általános szabályaitól – az alperes személyére tekintettel eltekint az ellenkérelem írásban történő előterjesztésének főszabályától. Ez persze

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

nem zárja el az alperest attól, hogy írásban terjesszen elő ellenkérelmet, de amennyiben ezt szóban teszi meg, annak helyszíne és legkésőbbi időpontja a perfelvételi tárgyalás.

A perindítást megelőzően tett intézkedések felülvizsgálata

A Ptk. 2:25. § és 2:26. §-ai a régi Ptk. szabályozási megoldását követve biztosítják, hogy, a gyámhatóság a törvényben meghatározott előfeltételek mellett, ha a cselekvőképességet teljesen vagy részlegesen korlátozó gondnokság alá helyezése iránti perindítás indokolt, a keresetlevél benyújtását megelőzően zárlatot rendeljen el, vagy az érintett nagykorú személynek ideiglenes gondnokot rendeljen. Az e tárgyban hozott határozat elleni fellebbezést a Ptk. szabályai kizárják. A határozat felülvizsgálatára így a per megindítását követően, a bírósági szakban kerül sor.

A Ptk. 2:27. §-a alapján a gyámhatóság a per megindítására a határozata meghozatalát követő nyolc napon belül köteles, a bíróság pedig a keresetindítástól számított 30 napon belül köteles a zárlatot vagy az ideiglenes gondnokrendelést hivatalból felülvizsgálni. A határozat megvizsgálása tehát nem kérelemhez kötött eljárás, hanem arra a bíróság hivatalból köteles. Ha a bíróság a megalapozott döntés érdekében bizonyítás lefolytatását látja szükségesnek, azt mint előzetes bizonyítást, ugyancsak hivatalból rendelheti el. A Javaslat az e körben elrendelhető bizonyítás körét nem korlátozza, ezért a bíróság bármely olyan bizonyítást elrendelhet, ami a zárlat, illetve ideiglenes gondnokrendelés törvényi előfeltételeinek megléte, vagy hiánya körében szükséges. Az igazságügyi pszichiátriai szakértői vizsgálat elrendelését a Javaslat éppen az anyagi jogi feltételek tükrében nevesíti külön. A bíróság a vizsgálat eredményétől függően végzéssel dönt a gyámhatóságnak a zárlatot elrendelő, illetve ideiglenes gondnokot rendelő határozatáról.

A Javaslat a személyi állapottal összefüggő perek közös szabályai között nevesíti, hogy ezekben a perekben a bíróság hivatalból is rendelhet el ideiglenes intézkedést, de e generális felhatalmazó szabály mellett is szükség van arra, hogy az egyes státuszperekben ennek feltételeit pontosan meghatározza a jogalkotó.

Tárgyalás és bizonyítás

A Javaslat a személyi állapottal kapcsolatos perek közös szabályai között lehetővé teszi, hogy a per tárgyalásáról a fél kérelmére a nyilvánosságot az általános rendelkezésekben foglalt feltételek nélkül is ki lehessen zárni. A Javaslat jelen §-a azért nevesíti külön a nyilvánosság kizárására gondnoksági perben érvényesülő speciális esetét, mert ebben az esetben a felperes is kérheti, az alperes személyiségi jogaira hivatkozással a nyilvánosság kizárását.

A személyi állapottal kapcsolatos perek közös szabályai a perfelvételi tárgyalás elmulasztásának következményeit rendezik, a §-ban rögzített szabály az érdemi tárgyalást elmulasztó alperes tárgyalásra történő elővezetését teszi lehetővé, tekintettel arra, hogy legkésőbb az érdemi tárgyaláson a garanciális jelentőségű személyes meghallgatást foganatosítani kell.

A Javaslat az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának R(99)4. sz. „A cselekvőképtelen felnőtt jogi védelmének alapelveiről” szóló ajánlás figyelembevételével határozza meg a per során történő idézés, és tájékoztatás nyelvezetét, mely szerint ennek „oly nyelven vagy egyéb módon kell történnie, amelyet az illető megért”.

A Javaslat a gondnoksági perek egyik legfőbb gyakorlati problémájára tekintettel lehetővé teszi az alperes szakértői vizsgálatra történő elővezetését. Ennek indoka, hogy az alperes sok esetben negálja a szakértői vizsgálaton való részvételt, és így az érdemi döntés meghozatalát. Ilyen esetben jelenleg csak arra van mód, hogy ha az alperes a szakértői vizsgálaton ismételt

idézés ellenére sem jelenik meg, a bíróság elrendelje az alperes megfelelő fekvőbeteg-gyógyintézetben való – legfeljebb harminc nap időtartamú – elhelyezését. Az alperesnek a fekvőbeteg intézetbe való „eljuttatása”, önkéntesség hiányában azonban szintén problematikus. Ugyan a Kúria egy régi eseti döntésében akként foglalt állást, hogy ha a bíróság a peres fél elmeállapotának megvizsgálása érdekében gyógyintézetben történő elhelyeztetést rendel el, e rendelkezésnek ellenszegülő fél pénzbírsággal nem sújtható, hanem az idegbeteg-gondozó intézet vezetője a mentőszolgálat, esetleg a rendőrség igénybe vétele útján gondoskodik az elmeosztályra való szállításról (BH1982. 13.), de a gyakorlatban a rendőrség ezen eljáráshoz – megengedő jogszabály hiányában – nem tud segítséget nyújtani. Az Eütv. 2014. január 1. napjával ugyan kiegészült 201/B.§-sal, amely értelmében az egészségügyi államigazgatási szerv – a sürgősségi vagy kötelező gyógykezelést végző pszichiátriai intézet vagy a kötelező gyógykezelés elrendelésére irányuló eljárást kezdeményező orvos jelzése alapján – a körözési eljárás keretében a meghatározott pszichiátriai intézetbe történő előállítását rendelheti el annak a pszichiátriai betegnek, aki a sürgősségi vagy kötelező gyógykezelés hatálya alatt a gyógykezelést végző pszichiátriai intézetet engedély nélkül elhagyja, vagy akinek a bíróság elrendeli a kötelező intézeti gyógykezelését és a beteg a jogerős határozat kézhezvételétől számított három napon belül nem jelenik meg a végzésben megjelölt pszichiátriai intézetben. Ez a rendelkezés azonban a gondnokság alá helyezési perben nem jelent segítséget.

A szakértői vizsgálatra való elővezetés lehetősége nem jelent a jelenlegi fekvőbeteg-gyógyintézetben való 30 napon elhelyezésnél súlyosabb korlátozást, viszont eredményesebben segítené a bizonyítási eljárás lefolytatását.

Az Országos Igazságügyi Orvostani Intézet 2005-ben kiadott 14. sz. módszertani levele határozza meg az igazságügyi pszichiátriai szakértői vizsgálatok és véleményezés szakmai szabályait. A szakértő a „Pszichiátriai szakértői lelet és vélemény” címet viselő okiratban nyilatkozik arra vonatkozóan, hogy a) véleményét milyen vizsgálatokra támaszkodva alakította ki, b) ezek szerint milyen kórismét állapított meg, c) a pszichés állapot alapján milyen következtetésre jutott a beszámítási-belátási képesség, illetve a cselekvőképesség tekintetében.

Fontos kihangsúlyozni, hogy amennyiben a perindítást megelőzően rendelkezésre áll korábbi orvosszakértői vélemény, (ha gyámhivatal a felperes, köteles is csatolni ilyen előzetes véleményt) az nem helyettesíti az igazságügyi pszichiátriai szakértői perbeli kirendelését.

Határozat a gondnokság alá helyezésről

Az ET Miniszteri Bizottsága (2009) 11. ajánlása értelmében az előzetes jognyilatkozat célja a cselekvőképes felnőttek önrendelkezésének biztosítása előzetesen, arra az esetre, ha cselekvőképességüket elvesztik. (Ld. erre vonatkozóan részletesen: Jakab Nóra: Cselekvőképesség az új Ptk. Javaslatban - egytized rész, ami látszik és kilenctized, ami mögötte van, Családi Jog, 2012/3. 1-22. o.) A Ptk. 2:39-2:41. §-ai rendezik a cselekvőképesség jövőbeli korlátozásának esetére tett, osztrák mintára bevezetett előzetes jognyilatkozat szabályait, mely hatályossá válásának eljárási módját a Javaslat rendezi a Ptk. 2:40. §-ban foglaltakra tekintettel. A Ptk. 2:40. §-a szerint a bíróság a cselekvőképességet érintő gondnokság alá helyező határozatában elrendeli az előzetes jognyilatkozat alkalmazását, kivéve, ha a) az előzetes jognyilatkozatban foglaltak teljesítése a gondnokság alá helyezett személy érdekeivel kifejezetten ellentétes; vagy b) a nagykorú személy által gondnokként megnevezett személy az előzetes jognyilatkozatban foglaltak teljesítését nem vállalja, vagy vele szemben jogszabályban meghatározott kizáró ok áll fenn.

A Javaslatnak az előzetes jognyilatkozat tárgyában történő hivatalbóli döntéssel kapcsolatos rendelkezése összhangban van a hatályos Pp. 307. § (1a) bekezdésében foglaltakkal, mely

szerint a gondnokság alá helyezési perben a bíróságnak az előzetes jognyilatkozat alkalmazása felől, erre irányuló kereseti kérelem hiányában is határoznia kell.

A régi Ptk. 14/B. § (2) bekezdés c) pontja értelmében a korlátozottan cselekvőképes személy a gondnoka közreműködése nélkül is rendelkezett a munkaviszonyból, munkaviszony jellegű jogviszonyból, társadalombiztosítási, szociális és munkanélküli ellátásból származó jövedelme 50%-ával; annak erejéig kötelezettséget is vállalhatott. A régi Ptk. 14. § (6) bekezdése 1. pontja értelmében a bíróság korlátozhatta a gondnokság alá helyezett személy teljes cselekvőképességét a társadalombiztosítási, szociális és munkanélküli ellátás igénylése, illetve az azzal, valamint a munkaviszonyból és munkaviszony jellegű jogviszonyból származó, a 14/B. § (2) bekezdés c) pontjában foglalt mértéket meghaladó jövedelemmel való rendelkezése ügykörben.

Az új Ptk. 2:20. § (3) bekezdés c) pontja értelmében viszont a bíróság határozza meg, hogy a cselekvőképességében részlegesen korlátozott nagykorú gondnokolt – természetesen, ha a bíróság cselekvőképességét a jövedelemmel való rendelkezés ügycsoportja tekintetében korlátozta – jövedelme mekkora hányadával rendelkezhet önállóan. Megszűnt tehát a régi Ptk. 14/B. § (2) bekezdés c) pontja szerinti 50%-os szabály. A Javaslat erre tekintettel írja elő a bíróság hivatalbóli döntési kötelezettségét ebben a kérdésben.

A gondnokság alá helyezési perekben a választójogból való kizárás – annak ellenére, hogy a hatályos Pp. 307/A. § (2) bekezdése nem nevesíti – gyakorlatilag kapcsolt kereseti kérelemnek tekinthető. Nem tekinthetjük pusztán egy egyszerű „ügycsoportnak”, hiszen erre irányuló kereseti kérelem és ítéleti rendelkezés nemcsak a cselekvőképességet részlegesen korlátozó, hanem a teljesen korlátozó gondnokság alá helyezési perekben is felmerülhet, míg a „klasszikus” ügycsoportok meghatározásának kötelezettségét a Ptk. 2:19. § (3) bekezdése csak a cselekvőképesség részleges korlátozásánál írja elő.

A választási eljárásról szóló 2013. évi XXXVI. törvény (a továbbiakban: Ve.) 13/A. § (1) bekezdése értelmében a bíróságnak a cselekvőképességet korlátozó gondnokság alá helyezést kimondó, a cselekvőképességet kizáró gondnokság alá helyezést kimondó, valamint a felülvizsgálati eljárás alapján hozott ítéletében rendelkeznie kell a választójogból való kizárás kérdéséről. A (2) bek. szerint a bíróság azt a nagykorú személyt zárja ki a választójogból, akinek a választójog gyakorlásához szükséges belátási képessége a) pszichés állapota, szellemi fogyatkozása vagy szenvedélybetegsége miatt tartósan vagy időszakonként visszatérően nagymértékben csökkent, vagy b) pszichés állapota vagy szellemi fogyatkozása miatt tartósan teljes mértékben hiányzik. Ha a bíróság a nagykorú személyt a választójogból nem zárja ki, a gondnokság alá helyezett személy a választójogát személyesen gyakorolja, e jog gyakorlásával kapcsolatosan önállóan érvényes jognyilatkozatot tehet.

E törvényi rendelkezés előzménye az Emberi Jogok Európai Bíróságának a Kiss kontra Magyarország ügyben 2010. május 20-án meghozott ítélete volt. A kérelmező, akit mániás depressziója miatt 2005-ben cselekvőképességet korlátozó gondnokság alá helyeztek, azt sérelmezte a strasbourgi Bíróságnál, hogy a 2006. évi parlamenti választásokon nem vehetett részt. A Bíróság ítéletében megállapította az Emberi Jogok Európai Egyezménye Első Kiegészítő Jegyzőkönyve 3. cikkének sérelmét.

A választójogból való kizárás tekintetében jogértelmezési kérdést vetett fel, hogy a bíróságnak csak erre irányuló kereseti kérelem alapján kell-e rendelkeznie a választójogból történő kizárás kérdésében, vagy arról kereseti kérelem hiányában is döntenie kell-e. A kezdeti bizonytalanság után a bírói gyakorlat akként foglalt állást, hogy a választójog kérdéséről a bíróságnak hivatalból is döntenie kell.

Erre tekintettel rögzíti a Javaslat a hivatalból történő döntést ebben a kérdésben. A Ve. jogszabályi megfogalmazásából, annak nyelvtani értelmezéséből is az a következtetés

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

vonható le, hogy a bíróságnak a választójogból való kizárásról erre irányuló kérelem hiányában is rendelkezni kell.

A Javaslat rendelkezik arról, hogy, ha a gondnokság alá helyezési perben eljáró bíróság azt állapítja meg, hogy a cselekvőképesség részleges korlátozása sem indokolt, de az érintett személy meghatározott ügyei intézésében belátási képességének kisebb mértékű csökkenése miatt segítségre szorul, akkor a keresetet elutasító ítéletét annak jogerőre emelkedése után közli a gyámhatósággal a támogató kirendelése érdekében. [Ptk. 2:38. §]

A hatályos Pp. 311. § (3) bekezdése korábban akként rendelkezett, hogy az elsőfokú bíróságnak abban az esetben kellett hivatalból intézkednie a gondnokság alá helyezésnek az ingatlan-nyilvántartásba való feljegyzése iránt, ha az alperesnek ingatlana van, vagy ingatlanon haszonélvezeti joga áll fenn, továbbá ha ingatlanra az alperest érintő egyéb jog vagy tény van bejegyezve, feljegyezve, kivéve, ha az ingatlannal való rendelkezés tekintetében a bíróság az alperes teljes cselekvőképességét fenntartotta.

Figyelemmel arra, hogy a Ptk. rendszere – ebben a régi Ptk.-val egyező módon – a cselekvőképességet részlegesen korlátozó gondokságra vonatkozó rendelkezéseket egyértelműen a negatív tartalmú szabályozási koncepció szerint szabályozza, azaz nem a cselekvőképesség teljességét, hanem a cselekvőképesség korlátozottságát kell meghatározni, azokat az ügycsoportokat kell nevesíteni, amelyekben a bíróság a cselekvőképességet korlátozza, így indokolt a Javaslat szövegezését is ennek megfelelően módosítani.

Gondnokság alá helyezés módosítása, megszüntetése és felülvizsgálata iránt indított per

A gondnokság alá helyezés megszüntetése, módosítása iránti per „tükröpper” jellegéből következően a peres felek személyében, perbeli pozíciójában egyfajta „csere” következik be. Amennyiben azonban a gondnokság alá helyezés iránti pert pl. az ügyész indította, és a megszüntetés iránt a gyámhatóság indít pert, a hatályos Pp. 312. § (1) bekezdésének betűszerinti értelmezése ahhoz vezethet, hogy a gondnokság megszüntetése iránti perben a gondnokolt személy félként nem is vehetne részt. A Kúria BH1998. 181. sz. eseti döntése arra – a törvényszövegből nehezen levezethető – álláspontra helyezkedik, miszerint „a helyes eljárás az, ha a fenti jogszabályok megfelelő alkalmazásával a bíróság a gondnokolt számára biztosítja, hogy a perben peres félként vegyen részt, és gondoskodik megfelelő jogi képviseletéről”. Az eseti döntésben kifejtett álláspontot támasztja ugyanakkor alá az a tény, hogy e perben nemcsak a gondnokolt személyes részvétele, meghallgatása, hanem az orvosszakértő kirendelése, a gondnokolt elmeállapotának megvizsgálása is mellőzhetetlen, melyre nem kerülhetne sor, ha a gondnokolt csupán tanúként kerülne kihallgatásra. A gyakorlat ebben az esetben a gondnokoltat II. r. alperesként állíttatja perbe, bár ennek jogszabályi alapja nincs. Erre tekintettel a Javaslat rendezi a felek perbeli pozíciójával kapcsolatos kérdést, kiegészítve azt a gondnokolt szükségképpen alperesi pozíciójával.

A Ptk. 2:30. § (3) bekezdése határozza meg a gondnokság alá helyezés iránti perben előterjeszthető kereseti kérelmeket. E rendelkezés azonban nem tesz említést a választójogból való kizárás, valamint a választójogból való kizárás megszüntetése iránti kereseti kérelem benyújtásának lehetőségéről, mely mind a gondnokság alá helyezés módosítása, mind kötelező felülvizsgálata iránti perben önállóan is előterjeszthető, függetlenül attól, hogy ezekre a Ptk. 2:29. § (2) bekezdése, illetve 2:30. § (3) bekezdése nem utal. Ezt a hiányt pótolja a Ptk. 2:30. § (3) bekezdésének kiegészítése és a Javaslat rendelkezései közé illesztése.

Előfordulhat pl., hogy a cselekvőképességet részlegesen korlátozó gondnokságnak a cselekvőképességet teljesen korlátozó gondnokságra változtatására és a választójogból való

kizárásra irányul a kereseti kérelem, vagy épp fordítva pl. a cselekvőképességet teljesen korlátozó gondnokságnak a cselekvőképességet részlegesen korlátozó gondnokságra változtatására és a választójogból való kizárás megszüntetésére irányul. Emellett a gondnokság alá helyezés módosítására irányuló eljárás irányulhat ezen egyetlen kérdés vizsgálatára is. A Ve. 13/A. § (4) bekezdése ugyan csupán azt rögzíti, hogy a gondnokság alá helyezés megszüntetésére irányuló per megindítására jogosultak az (1) bekezdéstől – azaz a cselekvőképességet korlátozó illetve a cselekvőképességet kizáró (helyesen: részlegesen vagy teljesen korlátozó) gondnokság alá helyezés iránti pertől, valamint a felülvizsgálati pertől – függetlenül is kérhetik a gondnokság alá helyezett nagykorú személy választójogból való kizárásának megszüntetését, ugyanakkor a Pp. 312. § (1) bekezdése alapján a gondnokság alá helyezés módosítására irányuló eljárás irányulhat kizárólag a választójogból való kizárásra is.

Az előzetes jognyilatkozat felülvizsgálata iránt indított per

A Javaslát a gondnokság alá helyezés módosításával kapcsolatos perek körében szabályozza a Ptk. 2:41. §-a szabályozott előzetes jognyilatkozat felülvizsgálatára irányuló pert. A Ptk. idézett §-a csupán annyit rögzít, hogy ha a körülmények az előzetes jognyilatkozatot tevő személy cselekvőképességének korlátozását követően úgy változtak meg, hogy az előzetes jognyilatkozatban foglaltak teljesítése a gondnokolt érdekével ellentétes lenne, a bíróságtól a rendelkezés alkalmazásának mellőzését a gondnokolt, a gondnok, a gyámhatóság és az ügyész kérheti.

Az osztrák mintára bevezetett előzetes jognyilatkozat az érintett önrendelkezésének, akaratának rendkívül fontos kifejeződése az érintett személyes és vagyoni viszonyai tekintetében cselekvőképességének elvesztése esetére, ezért a perben fokozottan kell biztosítani a gondnokság alá helyezett személy érdekeinek képviseletét, ezért írja elő a Javaslát, hogy a perre a gondnokság alá helyezés iránti per szabályait kell alkalmazni, ahol az alperes részére a keresetlevél kézbesítésével egyidejűleg ügygondnokot kell kirendelni. Ebben a perben a Javaslát ezt akként módosítja, hogy előírja, hogy a gondnokolt részére a keresetlevél kézbesítésével egyidejűleg ügygondnokot kell kirendelni, ill. a gondnokolt a pert a gyámhatóság által kirendelt eseti gondnok útján indíthatja meg, mert ebben a perben vélelmezni kell az érdekellentétet a gondnokolt és a gondnok között (Ptk. 6:20. § (1) bekezdés)

A Ptk. idézett rendelkezése nem ad részletező szabályozást arra vonatkozóan, hogy mit kell a „körülmények gondnokolt érdekével ellentétes megváltozása” alatt érteni, azt követően, hogy az előzetes jognyilatkozatot tevő személyt a bíróság gondnokság alá helyezte.

A jogirodalom pl. az alábbi eseteket említi. Például nyilatkozattevő az előzetes jognyilatkozatban ugyan kizárta, hogy bentlakásos intézményben ápolják, de egészségi állapotában olyan súlyos romlás következett be, hogy állandó orvosi kezelésre szorul, ám ezt sem gondnoka, sem hozzátartozói nem tudják biztosítani, vagy a gondnok maga is súlyosan megbetegedett, illetve életkörülményei miatt kénytelen az ország távolabbi részébe költözni. Ilyen esetekben a bíróság az előzetes nyilatkozat hatályossá válását követően is felülvizsgálhatja az abban foglaltakat, és elrendelheti a szóban forgó rendelkezés alkalmazásának mellőzését. (Ld: Körös András, Makai Katalin: Az ember mint jogalany (Második Könyv: Első rész: A jogképesség és Második Rész: A cselekvőképesség). In: Wellmann György: Polgári jog – Az új Ptk. magyarázata I/IV., HVG–ORAC, Budapest, 2013. 140–143. o. és Szikora Veronika: Rendelkezés a cselekvőképesség jövőbeli korlátozása esetére – A Ptk. új jogintézménye: az előzetes jognyilatkozat, in: Debreceni Jogi Műhely, 2014. 06. 27.)

A Javaslát szerinti peres eljárást az indokolja, hogy az érintett akaratát (önrendelkezését) tükröző előzetes jognyilatkozat hatályossá válását a bíróság gondnokság alá helyező ítélete

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

rendeli alkalmazni, ezért annak „mellőzéséről”, a gondnokolt akaratának figyelmen kívül hagyásáról nem lehet nemperes eljárás keretében határozni. A peres eljárás további indoka, hogy körülmények gondnokolt érdekével ellentétes megváltozása bizonyítást igénylő kérdés.

A Javaslat szerinti per így lényegében a gondnokság alá helyezés iránti per lehetséges utópere, amelynek megindítására azon körülményekben bekövetkezett változások szolgálnak alapul, amelyekre a bíróság a keresettel támadott ítéleti rendelkezését alapította.

Ami önálló per létrehozását indokolja – annak ellenére, hogy a Ptk. 2:33. § (2) bekezdése részletesen szabályozza a gondnoki tisztségből elmozdítás feltételeit –, az, hogy az előzetes jognyilatkozat felülvizsgálata iránti perben, ahogyan arra fentebb példákat hoztunk, komplexebb kérdések eldöntéséről lehet szó, mint a gondnok személyének megváltoztatásáról. A Ptk. 2:33. § (2) bekezdése szerint a gyámhatóság a gondnokot a tisztségből elmozdítja, ha a gondnok a) a kötelezettségét nem teljesíti; b) nem az előzetes jognyilatkozatban foglaltak szerint jár el; vagy c) egyéb olyan cselekményt követ el, amellyel a gondnokolt érdekeit súlyosan sérti vagy veszélyezteti.

A Javaslat a perre a gondnokság alá helyezési per szabályait rendeli megfelelően alkalmazni, és bár a Ptk. rögzíti az aktív perbeli legitimációt, a Javaslat meghatározza, hogy a pert ki ellen kell megindítani.

A perben biztosítani kell gondnokság alatt álló, akár felperesi, akár alperesi pozícióban lévő személy perbeli képviseletét. Ezt a Javaslat akként kívánja biztosítani, hogy a bíróság a fél részére, függetlenül attól, hogy felperesi vagy alperesi pozícióban van, a keresetlevél beadását követően ügygondnokot köteles kirendelni.

Míthogy a gondnok kirendelésével kapcsolatban a gyámhatóság rendelkezik hatáskörrel, a Javaslat szerint a perindításról a hivatalt értesíteni kell.

Amennyiben a bíróság azt állapítja meg, hogy a gondnokolt érdekeivel ellentétesen változtak meg azok a körülmények, amelyek a gondnokság alá helyezésről szóló ítéletben indokoltá tették az előzetes jognyilatkozatban foglaltak alkalmazásának elrendelését, a jövőre nézve ennek mellőzéséről határoz.

Házassági perek

A Javaslat, a többi személyi állapottal kapcsolatos perhez hasonlóan, meghatározza, hogy a házassági perek mint gyűjtőfogalom alatt milyen pertípusokra tartalmaz a fejezet, az általánostól eltérő szabályokat.

A Javaslat változatlanul fenntartja a házassági perekben alkalmazandó kisegítő illetékességi szabályt, mely megengedi a perindítást a házastársak utolsó közös lakóhelye szerinti bíróság előtt is.

A hatályos Pp. szerint is előírt kizárólagos illetékességi szabályt fenntartja a Javaslat, oly módon, hogy kötelezően előírja, hogy amennyiben házassági per van folyamatban, annak tartama alatt, azok a keresetek, amelyeket a Javaslat szerint össze lehet kapcsolni a házassági keresettel, csak a házassági per bírósága előtt indíthatók.

Ki kell ugyanakkor emelni, hogy miután a Javaslat leválasztja a házassági pertől a vagyoni jogi pert, erre tekintettel nem is állapít meg kizárólagos illetékességet a házastársi vagyonszövetség megszüntetését célzó perre; arra az általános hatásköri és illetékességi szabályok az irányadók.

Keresetindítás

A Javaslat a házassági perhez kapcsolható keresetek tekintetében a hatályos szabályozást veszi alapul, de azon több ponton változtat. E változtatások egy részét az eljárási szabályok anyagi jogi szabályozáshoz igazítása, másrészt a hatályos szabályozás pontosítása indokolja.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

Az első körbe tartozik a szülői felügyelet gyakorlása és a gyermek harmadik személynél történő elhelyezése iránti per külön nevesítése, míg a névviseléstől való eltiltásra a hatályos Pp. is tartalmaz szabályokat (290. § (2) bekezdés), anélkül azonban, hogy nevesítené ezt a keresetet, mint a házassági keresethez kapcsolható kérelmet. Ezzel, a Javaslat a hatályos szabályozás következtetlenségét kívánja orvosolni, és egyúttal biztosítja azt, hogy amennyiben a névviseléstől való eltiltásra a házassági perben kerül sor, arra is a személyi állapotot érintő perek különös szabályai alkalmazandóak, és csak akkor kerül ki a speciális szabályozás hatálya alól, ha azt a házassági pert követően önállóan indítják, akkor az általános eljárási szabályok vonatkoznak rá.

A Javaslat pergazdaságossági és célszerűségi okból és különösen a védett jogtárgy fontosságára tekintettel, továbbra is lehetővé teszi a házassági perhez kapcsolt szülői felügyelettel összefüggő keresetek előterjesztését, amellet is, hogy a Javaslat – eltérően a hatályos szabályozástól – a szülői felügyelettel kapcsolatos perek között önálló pertípusként is szabályozza a szülői felügyelet gyakorlásának rendezésére, ill. a gyermek harmadik személynél történő elhelyezésére irányuló pert.

Az összekapcsolás lehetővé tétele azért is indokolt, mert házassági perben a bíróságnak erre irányuló kereseti kérelem hiányában, hivatalból is határoznia kell ebben a kérdésben a gyermek mindenképp felett álló érdekére tekintettel.

A szülői felügyelet gyakorlásának rendezése szükségessé teheti a kapcsolattartás bíróság általi rendezését a szülők egyezségének hiányában, amelyről a bíróságnak a Ptk. 4:181. § (1) bekezdése alapján kérelemre vagy a gyermek érdekében hivatalból dönteni kell.

E kapcsolt keresetek előterjesztésének lehetővé tétele a házasság egyező akaratnyilatkozattal történő felbontásának feltételét jelentő járulékos kérdésekben való megegyezésre tekintettel (Ptk. 4:21. § (2)-(3) bekezdések) is elengedhetetlen.

A Javaslat legjelentősebb eltérése a hatályos szabályozástól a vagyoni jogi kereset leválasztása a házassági pertől.

A Javaslat az alábbi indokokra tekintettel választja le a vagyoni jogi keresetet a köteléki pertől. A házastársi vagyonok mennyiségi és minőségi változása, a vagyonleltár állandó módosítása, azaz a keresetváltogatás jelenlegi parttalansága miatt a közös vagyon megosztása iránti perek a legnagyobb számban elhúzódó peres eljárások közé tartoznak. Maga az anyagi jogi szabályozás, a Ptk. Családjogi könyvének 4:21. § (3) bekezdése is kivette a megegyezéses bontóper szükséges járulékos kérdései köréből az ingó vagyonban való megállapodást, az ingatlan jogi sorsának rendezése pedig a Csjt. 18. § (2) bekezdése alapján eddig sem volt előírás. A bontóperi eljárásban ugyanis az alperes által előterjesztett vagyoni jogi kereset esetében nemcsak a felek (vizontkereseti felperes/alperes), hanem az ingatlan tulajdonjogát érintő esetekben a jelzálogjogosultak, hasznélvezők perjogi pozíciójának meghatározása sem volt problémamentes.

A percezúra, a perfelvétel kiemelkedő jelentősége a házassági vagyoni jogi perek esetében akkor eredményez hatékony pervezetést, ha elkülönül a hivatalbóli bizonyításnak is lehetőséget adó köteléki eljárástól.

A Javaslat azt célozza, hogy a házassági vagyoni jogi perek esetén a perfelvételi tárgyalás után a vagyonleltár ne bővüljön, a bizonyítási indítványok rendelkezésre álljanak, ne legyen helye újabb és újabb kereset-kiterjesztésnek, ezáltal gyorsan és hatékonyan tárgyalható legyen a kereset. Az általános szabályok alkalmazása még azt is eredményezheti, hogy a vagyoni jogi per gyorsabban befejeződik, mint a bontóper, hiszen a bontóperben a keresethalmazat miatt minden járulékos kérdésben le kell folytatni – szükség esetén akár hivatalból is – a bizonyítást.

A vagyoni jogi per leválasztása a köteléki pertől, a két eljárás elkülönítése egyszerűsíti a perfelállást, szükségtelenné teszi az egyik fél részéről a köteléki eljárás elhúzását, ezzel

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

egyben kizárja a másik fél – a bírói gyakorlat által használt kifejezéssel élve – „kiéheztetését” (pl. a kizárólag azért előterjesztett kizárólagos szülői felügyelet gyakorlása iránti kérelem, vagy a tartásdíj mértékének vérré menő vitatása, hogy az általa birtokolt vagyontömeg megosztását késleltesse) és csökkenti a vagyon megosztásával való zsarolás lehetőségét is.

Az eljárások elkülönítése esetén feleslegessé válik a hatályos Pp. 292. §-a, nincs szükség a részítelet jogerőre emelkedéséig előírt felfüggesztésre sem.

A vagyoni jogi per leválasztását indokolja, hogy az eljárás a gyakorlatban így is kétszakaszú, csak a kötelék felbontását követheti a házastársi vagyon megosztása. A vagyoni jogi perben nem indokolt a hivatalból bizonyítás lehetővé tétele, és a bizonyítás iránya is eltérő.

A vagyoni jogi per leválasztása azt eredményezi, hogy a vagyoni jogi per a pertárgyértéktől függően tartozik járásbírói vagy törvényszéki hatáskörbe, a korábbi kizárólagos illetékességi szabály megszűnik.

A Javaslat a házassági vagyoni jogi kérdések házassági pertől való leválasztására tekintettel nevesíti, hogy a házassági keresethez kapcsolható a házastársi tartás és a házastársi közös lakás használatának rendezése iránti kereset, mert ezek a tág értelemben vett házassági vagyoni jog körébe tartoznak. A házastársi közös lakás használata rendszertanilag is a házassági vagyoni jog körébe tartozik, azt a Ptk. Családjogi Könyvének VI. címe, annak VIII. fejezete tartalmazza. Erre tekintettel kell külön nevesíteni a házassági perhez kapcsolható keresetek között. A házastársi tartás és a házastársi közös lakás használatának rendezése iránti kereset nevesítése a házasság egyező akaratnyilatkozattal történő felbontásának feltételét jelentő járulékos kérdésekben való megegyezésre tekintettel (Ptk. 4:21. § (2)-(3) bekezdések) is elengedhetetlen.

Perfelveletli tárgyalás különös szabályai házassági bontóperben

A hatályos Pp. 285. §-ának rendelkezései külön szabályokat állapítanak meg a bontóper első tárgyalására, annak érdekében, hogy már az eljárás kezdetén fékezzék a házasság felbontására irányuló eljárást, azzal a céllal, hogy kellő időt biztosítsanak a házastársaknak a bontási szándékuk megfontolására, mely, ha sikeres lesz, az eljárás visszafordíthatóvá válik, a házasság fennmarad, melynek védelme kiemelt társadalmi érdek.

A Javaslat osztott perszerkezetre épülő általános eljárási modellje a személyi állapotot érintő eljárásokban is érvényesül, ezért az eddigi, bontóperben tartott első tárgyalásra vonatkozó szabályokat is eltérően kell kialakítani, ahhoz kell igazítani, ahol a perfelveletli tárgyalásnak lesz kiemelt jelentősége.

A per lefolyásának lassítása az eddigi szabályoktól eltérően nem akként valósul meg, hogy az első tárgyaláson a bíróság a tárgyalást elhalasztja, hanem oly módon, hogy főszabály szerint nem ad arra lehetőséget, hogy – eltérve az elsőfokú eljárás általános szabályaitól – a perfelveletli tárgyaláson, a perfelveletet követően azonnal érdemben folytatódjon a bontókereset tárgyalása; ezt a Javaslat általános jelleggel kizárja.

E főszabály alól három esetkörben enged kivételt a Javaslat, igazodva a hatályos szabályozási megoldáshoz. Az első csoportba azok az okok tartoznak, amikor akár a személyi állapottal kapcsolatos perek közös szabályai, akár a házassági per speciális szabályai szerint mellőzhető a fél személyes meghallgatása. Így, ha a fél személyes meghallgatására azért nincs lehetőség, mert ismeretlen helyen való tartózkodik, vagy, ha a tárgyaláson való meghallgatása elháríthatatlan akadályba ütközik, vagy azon okból kifolyólag, hogy a tárgyaláson való megjelenése nem kivitelezhető, vagy egészségi állapota teszi lehetetlenné a meghallgatását (pl. Alzheimer kór). További indok a személyes meghallgatás mellőzésére, ha a fél cselekvőképességet teljesen korlátozó gondnokság alatt áll.

Szintén alapot ad a kereset perfelveletet követő azonnali tárgyalására, ha a feleknek nincs közös kiskorú gyermeke, vagy a házastársak a házasság felbontását a Ptk. 4:21. § (2)

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

bekezdése alapján egyező akaratnyilvánítással kéri, akkor is, ha van kiskorú gyermekük, és a perfelvételi tárgyaláson mindkét házastárs személyesen megjelenik, és jogi képviselővel járnak el. Ebben az esetben a jogi képviselő részvétele az eljárásban jelenti azt a többletgaranciát, hogy a felek tudatában vannak annak, hogy mi a következménye, ha a perfelvételt követően azonnal (ugyanazon a tárgyalási napon) megkezdődik az érdemi tárgyalás. Ekkor ugyanis feltételezhető, hogy mindkét fél teljes körű jogi tájékoztatást kapott, tisztában vannak a megkötendő egyezés tartalmával, annak jövőbeli kihatásaival, jelentőségével, súlyával. A Ptk. IV. könyvének alapelvei között rögzített „gyengébb fél”, illetve a kiskorú gyermek érdekének védelme így az eljárási jogban is hangsúlyt kap, hiszen a felek részére előírt jogi képviselő biztosítja, hogy a perbeli egyezés valóban a kölcsönös egyeztetések, kompromisszumok eredményeként jött létre. A jogi képviselők és a felek együttes személyes jelenléte pedig azt garantálja, hogy a felek házasság felbontása iránti szándéka komoly, befolyásmentes.

A bontóper fêkezésének a Javaslatban rögzített további, az eddigi gyakorlatban bevált elemeit (igazolási kérelem előterjesztésének határideje, speciális jogerôre emelkedési szabály, a perbeli mulasztás speciális jogkövetkezményei stb.) a Javaslat változatlanul indokoltan tartja fenntartani, sôt, azokat további elemekkel egészíti ki.

Ilyen pl. a felek megegyezésén alapuló szünetelés általános részi korlátozásának feloldása házassági bontóperben.

Ideiglenes intézkedés

A Javaslat a személyi állapotot érintô perek közös szabályai között rögzíti, hogy ezekben a perekben a bíróság hivatalból is elrendelhet ideiglenes intézkedést. Azt ugyanakkor szabályozni szükséges, hogy az egyes perekben erre mi adhat alapot.

A Javaslat a hatályos Pp.-ben rögzített, az ideiglenes intézkedés lehetséges tárgyait meghatározó felsoroláson nem változtat, de azt példálózóvá teszi, azaz más, a Javaslatban nem nevesített körben is rendelhet el a bíróság ideiglenes intézkedést akár kérelemre, akár hivatalból.

A gyakorlatban leggyakrabban éppen a házassági perekben kerül sor ideiglenes intézkedés elrendelésére.

Határozatok

A házassági kötelék felbontása tekintetében a részítélet kizárását az indokolja, hogy ne legyen lehetőség a bontóperben külön-külön dönteni a keresethalmazatban előterjesztett kérelmekről. A jelenlegi gyakorlat alapján megfigyelhető, hogy a kielezett perekben a bíróságok elôször felbontják a házasságot – remélve, hogy ezzel csökkentik a felek közötti feszültséget – majd egyenként rendelkeznek a szülô felügyelet gyakorlásának rendezésérôl, a tartásról és a lakáshasználatról.

A részítélet kizárása nem tenné lehetővé a keresetek „felszeletelését”, ezáltal – a Ptk. anyagi jogi szabályozásával összhangban – a kérelmek együttes elbírálására „kötelezi” a bíróságot, ami a hatékony pervezetést is elôsegíti.

A Javaslat új elemként vezeti be a házassági perben hozott ítélet rendelkező részének kötelező tartalmi elemei közé a házassági életközösség fennállása időtartamának meghatározását, annak kezdô és záró időpontjának rögzítését, amely az ítélet jogerôre emelkedésével ítélt dologgá válik, és egy késôbbi vagyoni jogi perben nem tehető vitássá.

Az életközösség fennállása időtartamának rögzítése a rendelkező részben a jogalkalmazók (ügyvédek, bírók) részérôl régóta megfogalmazott igény. A normaszövegben való

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

megjelenítését az indokolja, hogy döntő jelentősége van a házastársak vagyoni rendezésénél, mert ehhez az időtartamhoz kapcsolódik a vagyonközösség fennállása, és ezáltal a közös vagyont képező vagyonelemek köre.

A jelenlegi bírói gyakorlat vita esetén a bontóperben – és a közös vagyon megosztásakor is – az életközösség megszűnésének időpontját tényállási elemként kezelte, és azt a bíróság mérlegelési jogkörében eljárva határozta meg. Mivel nem minősült ítélt dolognak, a vagyoni perben a felek tovább vitathatták, még akkor is, ha a bontóperben esetlegesen egyező nyilatkozatot tettek. A jogkövetkezmények miatt indokolt, hogy az életközösség fennállásának időtartama ne legyen „lebegő” időpont, hanem a rendelkező részben rögzüljön, és ne legyen lehetőség a megváltoztatására.

A Javaslat nem tesz különbséget aszerint, hogy az életközösség fennállása időtartamát a felek egyező nyilatkozattal, vagy a bíróság az erre vonatkozó bizonyítási eljárás lefolytatása eredményeként határozza meg.

Nincs tehát akadálya annak, hogy a felek által előadott időtartamot rögzítse a bíróság – az anyagi jog (Ptk.) szabályozásával összhangban – a felek akaratnyilvánítása alapján. Az egyező nyilatkozat hiányában a bíróságnak kell döntenie az időtartamról, így – a jogerős elbírálás után – a vagyoni perben már nem vitatható. A házasság megkötése vélelmezi az életközösség fennállását (Ptk. 4:35), ezért eltérő nyilatkozat, vagy az élettársi kapcsolat tényének fennállása hiányában a házasság megkötésének időpontja lesz automatikusan az életközösség kezdő időpontja.

A házassági per kapcsolata a házassági vagyoni perrel

Arra tekintettel, hogy a Javaslat leválasztja a házassági pertől a házassági vagyoni keresetet, rendelkezni kell a két per kapcsolatáról, ill. arról, hogy a házassági életközösség időtartamának a megállapítására milyen módon, melyik eljárás keretében kerül sor.

A bontóper mellett az érvénytelenítési per vagyoni következményeinek rendezésére is szükség lehet, tekintve, hogy a Ptk. 4:36. § (1) bekezdés szerint, ha az érvénytelen házasság megkötésekor mindkét házastárs jóhiszemű volt, a házasság vagyoni joghatása - a közös lakás használatát beleértve - azonos az érvényes házasság vagyoni joghatásával. Ebben az esetben a házasság érvénytelenné nyilvánítása esetén a vagyoni követeléseket mindegyik házastárs oly módon érvényesítheti, mintha a házasságot az érvénytelenség megállapításának időpontjában a bíróság felbontotta volna.

A Javaslat rögzíti, hogy a házastársak vagyoni viszonyaival összefüggő kereset a házassági perrel nem kapcsolható össze. Ez alól az a két, rendszertanilag nem a házastársak személyi, hanem vagyoni viszonyaival összefüggő kereset jelent kivételt, melynek összekapcsolhatóságáról a Javaslat a házassági perhez kapcsolható keresetek körében rendelkezik.

A Javaslatnak rendezni kell azt az esetet, amikor a vagyoni per nem előzi meg házassági per, így nem került még meghatározásra a házassági életközösség fennállásának időtartama. Nem ritka az az eset, amikor a házastársak a kötelék megszüntetése nélkül kérik a vagyontárgyaik megosztását, azaz, amikor a házassági vagyoni igény nem kapcsolódik a házassági perhez. A Javaslat szerinti szabályozás kizárja ezt az összekapcsolást, de rendelkeznie kell arról, hogy miként történjen az életközösség időtartamának megállapítása házassági per hiányában.

Ebben az esetben a vagyoni perben eljáró bíróságnak kell értelemszerűen megállapítani, éppen a vagyonközösség szempontjából releváns házassági életközösség fennállásának időtartamát.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

Erről a bíróság, ha a felek között e tekintetben nincs vita az eljárást befejező érdemi határozatában dönt (ítélettel vagy egyezséggel), de indokolt lehet közbenső ítélet hozatala ebben a kérdésben. Ezzel a Javaslat azt az évtizedes bírói gyakorlatot engedi be a házassági vagyoni igények rendezése körébe, amely az élettársak vagyoni viszonyainak rendezésével összefüggésben elfogadott gyakorlattá vált: az élettársi kapcsolat fennállása, valamint annak időbeli határai - mint az élettársi közös szerzésre alapított kereset jogalapja - tekintetében helye van közbenső ítélet meghozatalának. (EBH2008. 1782.)

A Javaslat arra is tekintettel tekinti irányadónak az élettársak vagyoni viszonyainak rendezése körében az élettársi kapcsolat fennállásának közbenső ítélettel történő megállapítása analógiáján a házassági életközösség fennállása időtartamának meghatározását, mert a Ptk. 4:35. § (1) bekezdése normaszintre emelte azt, hogy a házastársi vagyontársaság, a törvényes vagyoni jogi rendszer az életközösség kezdetétől hatályosul akkor is, ha a házastársak a házasságkötés előtt élettársakként éltek együtt. A házasság megkötésével az életközösség létrejöttét vélelmezni kell. E Ptk. ezzel követte a 10. számú irányelv hatályon kívül helyezését követően is alkalmazott gyakorlatot, mely szerint a házasságkötést megelőző együttélés vagyoni jogi szempontból egybeolvad a házassági életközösséggel, ha az élettársi együttélést házasság követi.

Arra tekintettel is teszi lehetővé a Javaslat a házassági vagyoni jogi perben az életközösség fennállása időtartamának közbenső ítélettel történő megállapítását, mert indokolt lehet annak jogerőre emelkedését bevárni a vagyoni megosztás tárgyában való döntést megelőzően, tekintve, hogy a vagyonelemtart a házastársaknak erre az időszakra kell felállítaniuk, így a per későbbi szakaszában az már nem lehetne vitatható, és annak függvényében folytathatna a szükséges bizonyítás.

Abban az esetben, ha a felek között kizárólag házassági per van folyamatban, a bíróságnak kell, szükség esetén hivatalból is határoznia az életközösség időtartamának fennállása felől. Ennek megállapítását a hivatalból bizonyítás lehetősége biztosítja.

A szabályozás indoka, hogy a házassági perben kell bizonyítást felvenni a házasság felbontásához szükséges feltételek fennállásának bizonyítására (teljes és helyrehozhatatlan megromlás), így ott a bizonyítás során szükségszerűen megállapítást nyer az életközösség fennállásának időtartama, annak kezdő és befejező időpontja, melynek a járulékos kérdések eldöntése körében is jelentősége van, pl. a tartási kötelezettség keletkezése időpontjának meghatározása tekintetében is. Amennyiben a bontás egyező akaratnyilatkozat alapján történik, a felek erre vonatkozó előadása alapján is megállapítható az időtartam. A Javaslat ezzel új elemként vezeti be a házassági perben hozott ítélet rendelkező részének kötelező tartalmi elemei közé a házassági életközösség fennállása időtartamának meghatározását.

A Javaslat rendezi azt az esetet, amikor a házassági per és a házassági vagyoni jogi per egy időben, egymással párhuzamosan folyik. Ebben az esetben a házassági per bíróságának kell megállapítania a házasság felbontásával (érvénytelenné nyilvánításával) összefüggésben az életközösség fennállásának időtartamát a fent részletesen kifejtett indokokra tekintettel, a hivatalból bizonyítás lehetőségére, és a per céljára is tekintettel.

A Javaslat erre az esetre előirányozza, hogy amennyiben a házassági vagyoni jogi perben a felek között az életközösség fennállásának időtartama vitás, a bíróság a házassági vagyoni jogi per tárgyalását a folyamatban lévő házassági per jogerős elbírálásáig felfüggesztheti.

Származási perek

A Javaslat, a többi személyi állapottal kapcsolatos perhez hasonlóan, meghatározza, hogy a származási perek mint gyűjtőfogalom milyen pereket takar. E kategóriába három, a családi jogállás megállapításához, tisztázásához szükséges pertípus tartozik: az apaság megállapítása

iránti per; az apaság vélelmének megdöntése iránti per és az anyaság megállapítása iránti per. E perek mögöttes anyagi jogi szabályait a 2013. évi V. törvény (Ptk.) X., a leszármazáson alapuló rokon kapcsolat cím alatt, 4:98–4:118. §-ai között szabályozza. A Ptk. hatálybalépésével változtak a Pp. származási perekre vonatkozó rendelkezései is, tekintettel arra, hogy a Ptk.-ban kerültek rögzítésre az egyes származási perekben perindításra jogosult személyek, ill. a per lehetséges alperesei is. A Ptk. a gyakorlatban felmerült igényekre reagálva a peres felek lehetséges körén alapvető változtatásokat hajtott végre, apasági perben peres féllé tette az anyát, és lehetővé tette, hogy gyermekét a perben képviselhesse, ezzel elkerülhetővé válik az eseti gyám általi perindítás. A Ptk. változtatott az apaság vélelmét keletkeztető tények rendszerén, és a Csjt. apasági vélelmi rendszerében tapasztalt következetlenségeket is kiküszöbölte.

A Ptk. nem engedi meg az apaság megtámadását, ha az bírói határozaton alapul, így az apaság bírói megállapítását megdönthetetlen vélelemmé emeli. Jelentős eltérés, és fontos kiegészítés a Csjt. korábbi szabályaihoz képest az a rendelkezés a Ptk. családjogi könyvében, melynek jelentős perjogi hatása van. Eszerint, ha az apai elismerő nyilatkozat megtételekor más férfi apaságának megállapítása iránt per van folyamatban, az apai elismerő nyilatkozat – a törvényben meghatározott hozzájáruló nyilatkozatok megléte esetén is – akkor válik teljes hatályúvá, ha a per jogerős befejezésére az apaság megállapítása nélkül kerül sor. [Ptk. 4:101. § (6) bek.]

A Javaslát fenntartja a hatályos Pp. privilegizált illetékességi szabályát, melynek bevezetése a kiskorú gyermek érdekét szolgálja, tekintettel arra, hogy ezekben a perekben a gyermek is rendelkezik keresetindítási joggal.

A Javaslát a személyi állapottal összefüggő perek közös szabályai közé emeli a korábban a házassági perek szabályai között elhelyezett, a perbeli cselekvőképességgel nem rendelkező személy és törvényes képviselője érdekellentéte miatt szükséges ügygondnok-rendelés általános szabályát.

Az Ptk. a Csjt. korábbi szabályaitól alapvetően eltérő szemlélettel közelít az anya eljárásban betöltött pozíciójához. A korábbi szabályok semmilyen körülmények között sem tették lehetővé, hogy az anya apasági per felperese lehessen, alperes is csak a vélelem megdöntése iránti perben lehetett. Az Ptk. apasági perben peres féllé teszi az anyát, és lehetővé teszi, hogy gyermekét a perben képviselhesse, ezzel elkerülhetővé válik az eseti gyám általi perindítás.

A Javaslátban ugyanakkor szabályozni kell azt az esetet, amikor az anya nem járhat el, vagy nem kíván eljárni. Ha ugyanis az anya kezdeményezi a pert, az alperesek személye attól függ, hogy a gyermek az anya pertársa-e a perben, vagy sem. Annak érdekében, hogy a gyermek – akinek érdekeltisége az esetek nagy részében az anyáéval azonos – az anya perindítása esetén ne váljon alperessé, a Ptk. megengedi, hogy az ilyen perben a kiskorú gyermek a gyámhatóság hozzájárulásával az anya pertársaként vehessen részt. [Ptk. 4:104. § (1)–(2) bek.] Ebben az esetben felperes az anya és a kiskorú gyermek, míg alperes az apa. Abban az esetben, ha az anya által indított perben a gyermek nem az anya pertársa, a pert az anyának a gyermek ellen is meg kell indítania, ebben az esetben a gyermek és az apa lesznek a per alperesei. Ekkor a gyermek képviselőjére a gyámhatóság eseti gyámot rendel. [Ptk. 4:106. § (2) bek.]

A Ptk. már lehetővé teszi, hogy az anya apasági pert kezdeményezzen, de ez nem szünteti meg annak a lehetőségét, hogy amennyiben az anya nem kíván peres féllé válni, akkor a perbe beavatkozhatson. A gyakorlat azt mutatja, hogy az érintett anyák beavatkozási hajlandósága csekély mértékű, vallomásuk azonban elengedhetetlenül fontos a származás megállapításához, ezért őket, ha sem félként, sem beavatkozóként nem vesznek részt a perben, tanúként ki kell hallgatni. A beavatkozás lehetőségéről az anyát a keresetlevél egy példányának megküldésével értesíteni kell.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

A Ptk. 4:106. § (3) bekezdése szerint, ha az a személy, aki ellen a pert meg kellene indítani, nem él vagy ismeretlen helyen tartózkodik, a keresetet a bíróság által kirendelt ügygondnok ellen kell indítani. A Javaslat erre az esetre rendezi a speciális perfelállást, tekintettel arra, hogy ez a sajátos helyzet bármelyik származási perben előfordulhat, ugyanis az apaság vélelmének megdöntése iránti per kivételével a többi per megindítása nincs határidőhöz kötve. Ebben az esetben az elhunyt személy egyenesági rokonai számára a beavatkozás lehetőségének biztosítását az indokolja, hogy az elhalálozott vagy eltűnt személy közeli hozzátartozói számára nem lehet közömbös a per kimenetele, tekintettel a vonatkozó polgári jogi, kiváltképp örökléssel kapcsolatos és családjogi következményekre. Kizárólag egyes személyi állapottal kapcsolatos perekben teszik lehetővé jogszabályok az elhunyt személy elleni perindítás, e perek speciális tárgyára és céljára tekintettel. A bíróság által a származási perben ebben az esetben kirendelt ügygondnok ún. szükségképpen alperes, de a bíróság döntése általi joghatások már az elhunyt személy (ill. örökösei) oldalán állnak be.

A Javaslat szerint, igazodva a hatályos gyakorlathoz, az apaság megállapítására irányuló kereset kizárólag a gyermek tartására irányuló keresettel kapcsolható össze, ill. ilyen igény a per folyamán is előterjeszthető.

A gyermek tartása iránti perben az apaság nem tehető vitássá, tehát pl. az alperesként perben álló apa, apasága vélelmének megdöntése iránt viszontkeresetet nem indíthat, mondván nem ő a gyermek apja. Ebben az esetben a gyermek tartására irányuló perben hozott döntésnek előkérdése lehet a gyermek származásának tisztázása, így a bíróság a pert mindaddig felfüggesztheti a Pp. 153. § (3) bekezdése alapján, ameddig a származási perben a bíróság jogerősen nem dönt.

A Javaslat nem teszi lehetővé a szülői felügyelet gyakorlása rendezésének a származási perrel való összekapcsolását. Az összekapcsolást pedig az a körülmény zárja ki, hogy a származás kérdésének rendezéséig nincs tisztázva a szülői felügyelet kérdése, és így nem lehet annak gyakorlása kérdésében sem dönteni.

Eljárás apai elismerés esetén

Az apai elismerésnek a perrel szemben primátusa van (Ptk. 4:98. § c) pont), ezért lehetőség van arra, hogy az apaság megállapítása iránti per megindulása után, az érdekelt férfi a gyermeket a magáénak ismerje el. Erre őt a perfelvételi tárgyaláson és a bizonyítási eljárás lefolytatása után is figyelmeztetni kell. Tájékoztatnia kell arról is, hogy apai elismerő nyilatkozat esetén az apaság megállapítása iránti per folytatására nincs szükség. Ha az alperes az első tárgyalást követően tesz apai elismerő nyilatkozatot, jelentős perköltség előlegezése, megfizetése alól mentesülhet.

Az elismerő nyilatkozat teljes hatályához szükséges az anyának, a kiskorú gyermek törvényes képviselőjének, és a gyermek hozzájárulása, ha a tizennegyedik életévét már betöltötte. Ha az anya a gyermek törvényes képviselője, a hozzájárulást e minőségében is megadhatja, kivéve, ha az anya és a gyermek között érdekellentét áll fenn. Ebben az esetben a gyámhatóság a kiskorú gyermek törvényes képviselőjére eseti gyámot rendel. Ha az anya vagy a gyermek nem él vagy nyilatkozatában tartósan gátolva van, a hozzájárulást a gyámhatóság adja meg.

Minthogy elismerő nyilatkozat a Ptk. 4:101. § (4) bekezdése alapján csak személyesen tehető, elismerésnek csak akkor van helye, ha az alperes a perben részt vesz. Ezért, ha az alperes halála, vagy ismeretlen helyen tartózkodása miatt a Pp. 295. § (3) bekezdése alapján a pert a bíróság által kirendelt ügygondnok ellen kell megindítani, a perben az ügygondnok értelemszerűen nem tehet elismerő nyilatkozatot.

Amennyiben a figyelmeztetés után az alperes elismerő nyilatkozatot kíván tenni, igazolnia kell, hogy a gyermeknél legalább tizenhat évvel idősebb. [Ptk. 4:101. § (2) bek.].

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

Az elismerő és a hozzájáruló nyilatkozatokat a bíróság külön jegyzőkönyvbe foglalja és megküldi az illetékes anyakönyvvezetőnek. A bíróság az elismerő és a hozzájárulást tartalmazó jegyzőkönyveket ahhoz az anyakönyvvezetőhöz küldi meg, ahol a gyermeket anyakönyvezték.

Az anyakönyvezés megtörténteig a bíróság az eljárást felfüggeszti. Amennyiben az anyakönyvi bejegyzésnek akadálya van, pl. az anyakönyv tartalma szerint az apai jogállás betöltött, a bíróságnak a pert a tárgyalás felfüggesztésének megszüntetésével folytatnia kell. Ha az apát az anyakönyvbe bejegyezték, az eljárást meg kell szüntetni. Ha az elismerő nyilatkozat alapján az apát az anyakönyvbe nem jegyzik be és az ennek okául szolgáló hiány nem pótolható, a bíróság a per felfüggesztését megszünteti, és a tárgyalást folytatja.

Tárgyalás és bizonyítás

A Javaslat a hatályos szabályozással megegyezően lehetővé teszi, hogy a bíróság a származás megállapításához szükséges orvosszakértői vizsgálat tényszerűsége a felet kötelezze. Ennek elmaradása ugyanis a per célját hiúsítaná meg. Ehhez a Javaslat a bíróság számára a közreműködőkkel szemben elrendelhető kényszerítő eszközök közül az okozott költségek megtérítésére kötelezést és a pénzbírságban marasztalást teszi lehetővé, a fél elővezetését orvosszakértői vizsgálat elvégzése céljából azonban továbbra sem.

Származási perekben ma már szinte kizárólagosnak tekinthető a DNS vizsgálat mint a származás megállapításához szükséges orvosszakértői vizsgálat, melynek szakmai szabályait az Országos Igazságügyi Orvostani Intézet 22. számú módszertani levele a polgári perekben és büntetőügyekben végzett DNS vizsgálatok és véleményadás tárgyában (2005) rendezi.

A Javaslat változtat az apaság megállapítása iránti perek esetében az ún. többférfis ügyek hatályos szabályozási megoldásán. A hatályos Pp. 300. §-a arra az esetre állapít meg szabályokat, amikor az anya a fogamzási időben több férfivel is tartott fenn nemi kapcsolatot, így a gyermek bármelyiküktől származhat. Ezekben az ügyekben – a hatályos szabályok alapján – a pert az (egyik) valószínűsíthető apa ellen kell megindítani, míg a többi – az anyával nemi kapcsolatban állt – érdekelt a perben tanúként vesz részt. Ezeket a tanúkat ugyanakkor a fél jogállása illeti meg a bíróság végzésének közlésétől, mely perbeli konstrukció kialakítására a 75/1995. (XII. 21.) AB határozat nyomán került sor.

A Javaslat megszünteti a Pp. 300. §-ának a bizonyítás speciális szabályaival a többférfis ügyekre kialakított szabályozását. Ennek több indoka is van. 1) A gyakorlatban viszonylag ritkán fordul elő az az eset, amikor a felperes (anya) nem tudja megnevezni azt a személyt, akivel a fogamzási időben nemi kapcsolatot tartott fenn, és akitől a gyermek származik. 2) A hatályos szabályok szerinti perfelállás dogmatikailag rendkívül aggályos (tanú pozícióban álló személy, akit a fél jogállása illet meg), ezt a jogirodalom is joggal kritizálja (Lásd pl. Gáspárdy László: Quo vadis magyar polgári eljárásjog? in: Facultas nascitur, szerk: Szabadfalvi József, Miskolc, 2001. 171-181. o.) 3) Az anyagi jogi szabályozás (Ptk. 4:106. § (1) bekezdés) szerint a pert a gyermek (vagy az anya) indítja az apa ellen, és nem a lehetséges apajelöltek ellen. 4) A fél fokozott felelősségével, eljárás-támogatási kötelezettségével is nehezen egyeztethető össze a jelenlegihez hasonló konstrukció. A gyermek családi jogállásának rendezése fontos szempont, de az érintettek felelősségteljesebb hozzáállását a szabályozási környezetnek is elő kell mozdítania.

A Javaslat szerint a pert azzal a személlyel szemben kell megindítani (értelemszerűen akkor, ha az apa nem felperesi pozícióban van), akivel az anya a fogamzási időben nemileg érintkezett és az összes körülmény gondos mérlegelése alapján feltételezhető, hogy a gyermek ettől a férfitől származik. Ha az orvosszakértői vizsgálat nem ennek a személynek az apaságát támasztja alá, akkor a keresetet el kell utasítani, és újabb perben kell a gyermek származását tisztázni.

Szülői felügyelettel kapcsolatos perek

A Javaslat, a többi személyi állapottal kapcsolatos perhez hasonlóan, meghatározza, hogy a szülői felügyelettel kapcsolatos perek mint gyűjtőfogalom milyen pereket foglal magában.

A hatályos Pp. a XVII. fejezete a szülői felügyelet megszüntetése, a szülői felügyelet visszaállítása, másképpen a szülői felügyeletet megszüntető határozat hatályon kívül helyezésére irányuló pert szabályozza.

A Javaslat ehhez képest jelentősen kibővíti a szülői felügyelettel kapcsolatos perek fejezetben különös szabályozást nyerő perek körét, és az ezzel kapcsolatos perek szabályait mind szerkezetében, tartalmában, mind szóhasználatában megfelelően hozzáigazítja a hatályos anyagi jogi szabályokhoz.

Így külön per keretében nyernek szabályozást a szülői felügyelet gyakorlásának rendezésével kapcsolatos perek, amely mint gyűjtőkategória – igazodva a Ptk.-beli szabályozáshoz, Negyedik Könyv, XVIII. fejezet, 2. – magában foglalja a szülői felügyelet gyakorlásának rendezése, a felügyelet, továbbá egyes felügyeleti jogok gyakorlásának megváltoztatása, a különélő szülő feljogosítása egyes felügyeleti jogok gyakorlása és a közös szülői felügyeletet megszüntetése iránt indított pereket kell érteni.

A Javaslat a Ptk. Családjogi könyvének idézett szabályaitól eltérően egyetlen pert emel ki ebből a csoportból, a gyermek harmadik személynél történő elhelyezése iránti pert. Ennek indoka, hogy ebben a perben a szülőkön kívül álló, harmadik személynél nyer elhelyezést a gyermek, melynek megváltoztatása iránti pert az ellen a személy ellen kell megindítani, akinél a gyermeket elhelyezték, ezért ebben a perben a többi, szülői felügyelet gyakorlásának rendezése iránti pertől eltérően alakulnak a perbeli pozíciók, ami külön per kategóriaként történő szabályozását indokolja.

A Javaslat azért is kezeli cizelláltabban a szülői felügyelet gyakorlásának rendezésével kapcsolatos pereket, mert az uniós, és nemzetközi szabályozás is külön kezeli a szülői felelősséggel, ezen belül a szülői felügyelet gyakorlásával, kapcsolattartással összefüggő pereket, és a gyermek harmadik személynél történő elhelyezését. A Javaslatnak igazodnia kell a megváltozott anyagi jogi szabályokhoz ilyen módon is.

Tekintettel arra, hogy a Ptk. a gyermek elhelyezésnek fogalmát ma már arra az esetre tartja fenn, amikor a gyermeket a szülőkön kívül álló személynél helyezi el, és a gyermek elhelyezés helyett a szülői felügyeleti jog gyakorlására jogosítja fel az egyik szülőt, megfelelően meg kell jeleníteni az eljárási szabályok között is. A gyermekelhelyezés fogalmának megváltoztatását Európa Tanács dokumentumai, az Európai Unió határon átnyúló családjogi ügyekben alkalmazandó normái tették szükségessé, mindenekelőtt a jelenleg revízió alatt álló a Tanács 2201/2003/EK rendelete (2003. november 27.) a házassági ügyekben és a szülői felelősségre vonatkozó eljárásokban a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, illetve az 1347/2000/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről.

Szülői felügyelet gyakorlásának rendezésére irányuló per

A Ptk. Családjogi könyvének szülői felügyelet gyakorlására vonatkozó szabályai szerint a szülők a gyermek feletti szülői felügyeletet közösen gyakorolják. Ez a főszabály a különélő szülők esetén is érvényesül, ami azt jelenti, hogy a szülők a felügyeleti jogaik gyakorlását belátásuk szerint, de a gyermek érdekeinek megfelelően rendezik.

Abban az esetben, ha a különélő szülők a szülői felügyelet közös gyakorlásában vagy az azzal kapcsolatos jogok és kötelezettségek gyakorlásában nem tudnak megállapodni, a szülői felügyelet rendezéséről a bíróság dönt.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

A szülői felügyelet rendezése iránti per keretében a Ptk. szabályai alapján a következő jogviták, jogi helyzetek oldhatók meg:

- szülői felügyeleti jog gyakorlásának rendezése, amennyiben a felek között nincs megállapodás a Ptk. 4:167. § (1) bekezdése alapján;
- a szülői felügyeleti jog gyakorlásának rendezése körében a különélő szülő feljogosítása a Ptk. 4:168. § (2) bekezdése szerinti egyes jogok gyakorlására;
- a szülői felügyeleti jog gyakorlásának rendezése körében a gyermek sorsát érintő valamely lényeges kérdésben a különélő szülő jogainak korlátozása vagy megvonása a Ptk. 4:168. § (2) bekezdése alapján;
- szülői felügyeleti, továbbá egyes felügyeleti jogok gyakorlásának megváltoztatása (szülői felügyelet gyakorlásának újrendezése) a Ptk. 4:170. § (1) bekezdése szerint;
- a közös szülői felügyeleti jog megszüntetése a Ptk. 4:170. § (2) bekezdése szerint;
- szülői felügyeleti jog gyakorlása tárgyában kötött egyezség bírósági jóváhagyása.

E per keretében kérhető a szülői felügyelet, vagy egyes felügyeleti jogok gyakorlásának megváltoztatása, akkor, ha azok a körülmények, amelyekben a szülők megállapodása vagy a bíróság döntése alapult, utóbb lényegesen módosultak, és ennek következtében a megváltoztatás a gyermek érdekében áll.

A közös szülői felügyelet gyakorlása megszüntetése akkor kérhető a Ptk. 4:170. § (2) bekezdés alapján, ha a szülők már nem tudnak együttműködni, ekkor bármelyik szülő kérelmére ezt a bíróság megszünteti.

A Ptk. mind az aktív, mind a passzív perbeli legitimáció kérdését rendezi a 4:171. § alatt.

A szülői felügyelet gyakorlásának rendezése, a felügyelet, az egyes felügyeleti jogok gyakorlásának megváltoztatása iránt a szülő és a gyámhatóság indíthat pert.

A pert a szülőnek a másik szülő ellen, a gyámhatóságnak mindkét szülő ellen meg kell indítania. A bíróságnak az eljárása során - elháríthatatlan akadály esetét kivéve - mindkét szülőt meg kell hallgatnia. Indokolt esetben, vagy ha azt a gyermek maga kéri, közvetlenül vagy szakértő útján meg kell hallgatnia a gyermeket is. Ha a gyermek a tizennegyedik életévét betöltötte, szülői felügyeletére és elhelyezésére vonatkozó döntés egyetértésével hozható, kivéve, ha a gyermek választása a fejlődését veszélyezteti.

A közös szülői felügyelet jövőre nézve történő megszüntetése is a szülői felügyelet gyakorlásának rendezése körébe tartozik, mely iránt kizárólag a szülők indíthatnak pert egymás ellen. Ezt a pert el kell határolni attól a pertől, amikor a másik szülő, a gyámhatóság vagy az ügyész, ill. a gyermek kezdeményezi a szülői felügyelet megszüntetését a szülőnek a gyermek érdekeit súlyosan sértő, veszélyeztető magatartása miatt, amelyet a Javaslat továbbra is külön perként szabályoz.

Gyermek harmadik személynél történő elhelyezésére és az elhelyezés megváltoztatására irányuló per

A Javaslat a szülői felügyelettel kapcsolatos perek körét kiegészíti a gyermek harmadik személynél történő elhelyezésére, és az elhelyezés megváltoztatására irányuló perrel. Ezt leválasztja a szülői felügyelet gyakorlása rendezése iránti perekről arra tekintettel, hogy ebben a perben a szülőkön kívül álló, harmadik személynél nyer elhelyezést a gyermek, melynek megváltoztatása iránti pert az ellen a személy ellen kell megindítani, akinél a gyermeket elhelyezték, ezért ebben a perben a többi, szülői felügyelet gyakorlásának rendezése iránti pertől eltérően alakulnak a perbeli pozíciók, ami külön perkategóriaként történő szabályozását indokolja.

A Ptk. 4:169. §-a szerint akkor indokolt a gyermek szülőkön kívül álló, harmadik személynél történő elhelyezése, ha a szülői felügyeletnek a szülők által történő gyakorlása a gyermek érdekét veszélyezteti, feltéve, hogy ez a személy a nála történő elhelyezést maga is kéri.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

Ebben az esetben ezt a személyt gyámul kell kirendelni, és a szülő felügyeleti joga szünetel. A gyermeket elsősorban olyan személynél helyezi el, aki a gyermek gondozásában, nevelésében, a gyermek érdekeinek megfelelően már korábban részt vett.

Azon személy nyilatkozatának beszerzése érdekében, aki kéri a gyermek nála történő elhelyezését, ami az elhelyezés feltétele, a Javaslat előírja, hogy ezt a személyt a perben tanúként kell kihallgatni.

A Ptk. 4:171. § szerint a gyermek harmadik személynél történő elhelyezése és az elhelyezés megváltoztatása iránt a szülő és a gyámhatóság indíthat pert. A pert a szülőnek a másik szülő ellen, a gyámhatóságnak mindkét szülő ellen meg kell indítania. A harmadik személynél történt elhelyezés megváltoztatása iránti pert az ellen a személy ellen kell megindítani, akinél a gyermeket elhelyezték.

Szülői felügyelet megszüntetése és visszaállítása iránt indított per

A Ptk. Családjogi könyve a szülői felügyelet megszüntetését a szülőnek a gyermek érdekét súlyosan sértő, felróható magatartása esetén teszi lehetővé. Erről, a hatályos szabályozást fenntartva kizárólag bíróság dönthet per keretében, melynek feltételeit a ptk. 4:191. § (1)-(2) bekezdései rögzítik. A Ptk. e körben lényegében nem változtatott a Csjt. 88. §-ában foglalt rendelkezéseken, de annak szóhasználatát egyértelműbbé tette.

A Ptk. 4:191. § (1) bekezdése szerint a bíróság akkor szünteti meg a szülői felügyeletet, ha *a*) a szülő felróható magatartásával gyermeke javát, különösen testi jólétét, értelmi vagy erkölcsi fejlődését súlyosan sérti vagy veszélyezteti; vagy *b*) a gyermeket más személynél helyezték el vagy nevelésbe vették, és az a szülő, akinek szülői felügyeleti joga szünetel, a gyermek elhelyezésére vagy a nevelésbe vételre okot adó magatartásán, életvitelén, körülményein önhibájából nem változtat. A (2) bekezdés alapján, ha a szülőt a bíróság valamelyik gyermeke személye ellen elkövetett szándékos bűncselekmény miatt szabadságvesztésre ítélte, a bíróság a szülői felügyeletet a szülő valamennyi gyermeke tekintetében megszüntetheti. A bíróság rendelkezhet úgy, hogy a megszüntető határozat hatálya kihat a később született gyermekekre is. A Javaslat nem hajt végre koncepcionális változtatásokat a szülői felügyelet megszüntetés, ill. visszaállítása iránti per tekintetében, de az eljárási szabályok átstrukturálásával azokat egyértelműbbé és követhetőbbé teszi.

A Javaslat fenntartja a gyermekbarát igazságszolgáltatás követelményét kielégítő vagylagos illetékességi szabályt, amelyet a kiskorú gyermek kímélete, és érdekeinek messzemenő figyelembevétele indokol.

A szülői felügyeleti jog visszaállítása iránti perre a Javaslat fenntartja a hatályos Pp. kizárólagos illetékességi szabályát célszerűségi okból. Ez, a visszaállítás iránti per ún. „tükörper” jellegéből is következik.

A Javaslat nem változtat a szülői felügyeleti jog megszüntetése iránti keresethez kapcsolható keresetek körén, de azokat hozzáigazítja a Javaslatban a szülői felügyelettel kapcsolatos perek körében kialakított szabályozáshoz.

A szülői felügyelet megszüntetése és visszaállítása iránti per tekintetében mind az aktív, mind a passzív perbeli legitimációt a Ptk. rendezi. A 4:193. § szerint a szülői felügyelet megszüntetése iránt a másik szülő, visszaállítása iránt bármelyik szülő indíthat pert. Mindkét esetben perindításra jogosult a gyermek, a gyámhatóság és az ügyész is. A szülői felügyelet megszüntetése iránt a pert az ellen a szülő ellen kell megindítani, akinek szülői felügyeletét meg kívánják szüntetni. A szülői felügyelet visszaállítása iránt az ellen kell pert indítani, akinek keresete folytán a bíróság a szülői felügyeletet megszüntette (tükörper: a perbeli pozíciók főszabály szerint felcserélődnek); ha a szülői felügyelet visszaállítását ő kéri, a pert a

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

másik szülő ellen kell megindítani. Ha az a személy, aki ellen a pert meg kellene indítani, már nem él, a pert a bíróság által kirendelt ügygondnok ellen kell megindítani.

A személyi állapotot érintő perek közös szabályai között nevesített beavatkozást tiltó szabállyal szemben a szülői felügyelettel kapcsolatos perekben a Javaslat szűk körben, kizárólag a szülő számára biztosítja a beavatkozás lehetőségét, amellyel mind a szülői felügyelet megszüntetése, mind a visszaállítása iránti perben élhet az a szülő, aki nem vesz részt félként a perben. A szülő beavatkozási joga feltétlen, jogi érdekét nem, kizárólag szülői minőségét kell igazolnia. A szülő bármelyik fél oldalán beavatkozhat a perbe, akár annak a szülőnek az oldalán, akinek felügyeleti jogát meg kívánják szüntetni, akár a felperes mellett, ha nem maga kezdeményezi a pert.

A szülői felügyeleti jog visszaállítása iránti perben a Javaslat fenntartja hatályos Pp. konstrukcióját, ami azt biztosítja, hogy ha a visszaállítás iránt nem az a szülő indít keresetet, akinek a felügyeleti jogát megszüntették, őt ipso iure a felperes melletti beavatkozó jogállása illeti meg. Ennek fenntartása azért fontos, mert ebben az esetben a bíróság köteles a féllel közlendő valamennyi határozatot és iratot e személlyel is közölni, ő pedig külön bejelentés nélkül is jogosult valamennyi eljárási cselekményre, ami a beavatkozót megilleti.

A Javaslat a személyi állapotot érintő perek közös szabályai között rögzíti, hogy ezekben a perekben a bíróság hivatalból is hozhat ideiglenes intézkedést, azt ugyanakkor szabályozni szükséges, hogy az egyes perekben erre mi adhat alapot. A Javaslat a hatályos Pp.-ben rögzített feltételen nem változtat, arra a gyermek olyan jellegű súlyos veszélyeztetése adhat alapot, amely csak azonnali intézkedéssel hárítható el.

Örökbefogadás felbontása iránt indított per

A Pp. hatályos szabályai nem tartalmazzák az örökbefogadás felbontása iránti perek különös szabályait, azonban, mivel e perek is a személyi állapotot érintik, a Javaslat indokoltnak tartja a beemelését a személyi állapotot érintő perek közé.

Az örökbefogadás felbontása iránti perekre a Pp. hatályos szabályai szerint külön szabályok nem vonatkoznak, azok a Pp. I-XIV. fejezetének általános szabályai szerint bonyolódnak.

Bár a Javaslat jelen fejezetének keretei között mindössze két speciális szabály kerül rögzítésre, a Javaslatba történő beemelésének jelentőségét az adja, hogy a perre így kiterjednek és alkalmazandóak a személyi állapottal kapcsolatos perek közös, az általánostól eltérő szabályai.

Az örökbefogadás egyoldalú kérelemre történő felbontásával kapcsolatos szabályokat a Ptk. 4:139-144. § szabályai rendezik. A Javaslat szabályai összhangban állnak az anyagi jogi rendelkezésekkel. A Ptk. 4:139. § szerint az örökbefogadást a bíróság felbontja, ha akár az örökbefogadó, akár az örökbefogadott olyan magatartást tanúsított, amely miatt az örökbefogadás fenntartása a másik fél számára elviselhetetlenné vált. Ha az örökbefogadott kiskorú, az örökbefogadás az örökbefogadó kérelmére kivételesen indokolt esetben bontható fel. Az örökbefogadó halála után az örökbefogadást annak érdekében is fel lehet bontani, hogy az örökbefogadott leszármazáson alapuló családi jogállását visszanyerje. Az örökbefogadás bírósági felbontását bármelyik fél kérheti. Kiskorú örökbefogadott érdekében az örökbefogadás bírósági felbontása iránt a gyámhatóság is indíthat pert. Ha az a fél, aki ellen a pert meg kellene indítani nem él, a pert a bíróság által kirendelt ügygondnok ellen kell megindítani. Ha az örökbefogadó az eljárás során meghal, a pert a bíróság által kirendelt ügygondnokkal szemben kell folytatni. Ha több örökbefogadó közül a keresetindításkor az egyik örökbefogadó él, az örökbefogadás felbontását az élő örökbefogadó a meghalt örökbefogadó vonatkozásában is kérheti. Erre bármelyik örökbefogadóval szemben tanúsított magatartás okot adhat.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

A Javaslát ennél a pernél is indokoltnak tartja megteremteni azt a gyermekbarát igazságszolgáltatás követelményét kielégítő vagylagos illetékességi szabályt, amelyet a kiskorú gyermek kímélete, és érdekeinek messzemenő figyelembevétele indokol.

A kapcsolt kereseteket lehetővé tételét az indokolja, hogy a Ptk. 4:142. § szerint az örökbefogadás felbontása után az örökbefogadott és leszármazói az örökbefogadással felvett családi nevet nem viselhetik. A családi név további viselésére a bíróság indokolt esetben kérelemre feljogosíthatja az érintetteket, ezt teszi lehetővé a Javaslát.

Az örökbefogadó tartási kötelezettségének megszüntetése iránti kereset kapcsolhatóságát az indokolja, hogy az örökbefogadott az örökbefogadással az örökbefogadó gyermekének jogállásába lép.

A kiskorú gyermek tartása iránt indított per

A kiskorú gyermek tartása iránti per mint családjogi – de hangsúlyozottan nem személyi állapotot érintő – per célja a meghatározott személyi körbe tartozó tartásra jogosultak érdekeinek védelme.

A perrel védeni kívánt jogtárgy fontosságára tekintettel indokolt, hogy a Javaslát e pertípusnak az általánostól eltérő szabályait a különleges perek között mint kiemelt védelmet érdemlő családjogi per rendezze.

A Javaslát közvetlenül a személyi állapotot érintő pereket után, de hangsúlyozottan nem azok között helyezi el a kiskorú gyermek tartása iránt indított per különös szabályait. Ebből következően a személyi állapottal összefüggő perek közös szabályai nem alkalmazandóak a kiskorú gyermek tartása iránti perben.

Kiskorú gyermek tartása iránti peren mind a tartási kötelezettség (tipikusan tartásdíj-fizetési kötelezettség) megállapítása, mind a tartási kötelezettség tartalmának megváltoztatása (pl. tartásdíj felemelése, leszállítása) iránti igényérvényesítést érteni kell, de ide sorolandó a tartási kötelezettség megszüntetése iránt indított per is, amely a szükséges feltételek fennállásának időközbeni megváltozásán alapulhat.

Tekintettel arra, hogy a Ptk. 4:214. §-a szerint tartásra jogosult gyermekekre (a 20. életévét be nem töltött, középfokú tanulmányokat folytató gyermek) lényegében a kiskorúakra vonatkozó szabályok irányadók, indokolt vonatkozásukban is alkalmazni az e fejezetben meghatározott speciális eljárási szabályokat.

A Javaslát az általános rendelkezések között, a vagylagos illetékességi szabályoknál rögzíti, hogy a felperes a törvényen alapuló tartásra kötelezés iránti pert az igény érvényesítésére jogosult lakóhelye szerint illetékes bíróság előtt is megindíthatja, ezért ha a tartásra jogosult az igényérvényesítő, akkor az itt szabályozott eset részben átfedést mutat az általános rendelkezések között elhelyezett esettel. A Javaslát arra tekintettel rögzíti ezt a különös illetékességi szabályt, mert gyakran előfordulnak olyan esetek, amikor a keresetindításra jogosult és a tartásra jogosult személye nem esik egybe. A Ptk. 4:208. § (1) bekezdése szerint a kiskorú gyermek érdekében a gyámhatóság, szülőt illető tartás iránt a szülő érdekében – annak egyetértésével – a járási hivatal is indíthat pert. A Ptk. 4:208. § (2) bekezdése alapján az a tartásra kötelezett rokon, aki a jogosult tartásáról maga gondoskodik vagy őt gondozza, a többi kötelezett ellen saját jogán pert indíthat. Ezekben az esetekben tehát a tartásra jogosult és az igény érvényesítésére jogosult személye és e személyek lakóhelye/székhelye is eltérhet egymástól, ezért indokolt annak lehetővé tétele, hogy a per a tartásra jogosult lakóhelyén lefolytatható legyen.

Több különleges perben előterjeszthető kereset – így például a házassági bontókereset, illetve a szülői felügyeleti jog rendezésére és megszüntetésére irányuló kereset – összekapcsolható a

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

kiskorú gyermek tartására irányuló keresettel. A kiskorú gyermek tartásának szabályait a 4:213-218. § szabályai rendezik. A Pp.-beli szabályok összhangban állnak az anyagi jogi szabályokkal. A Javaslat indokoltnak tartja annak előírását, hogy, ha házassági bontóper van folyamatban, akkor a közös kiskorú gyermek tartására irányuló igény érvényesítésére ugyanazon bíróság előtt kerüljön sor, a tárgybeli összefüggések miatt.

A személyes körülmények feltárása, az igény elbírálásához szükséges jognyilatkozatok egyeztetése, a konszenzus esetleges megteremtése egyezség létrehozása érdekében e pertípusnál különös jelentőséggel bír, ezért indokolt előírni, hogy a perfelvételi tárgyalás mellőzésének helye nincs.

A tartásra szoruló kiskorú gyermek érdekeinek védelme az aktívabb állami szerepvállalást is megalapozza, ezért indokolt kimondani, hogy ezekben az ügyekben a bíróság szükség esetén ideiglenes intézkedés keretei között hivatalból ideiglenes tartást állapíthat meg a gyermek részére, valamint a perben az általa szükségesnek talált, de a felek által nem indítványozott bizonyítást hivatalból is elrendelheti.

Személyiségi jogi perek

A Javaslat az általános szabályok szerint folytatandó személyiségi jog érvényesítése iránt indított perek közül változatlanul a hatályos Pp. szerinti három pertípust emeli ki, amelyekben a sérelmet szenvedett fél speciális eljárásjogi szabályok mellett kérhet jogvédelmet.

A sajtó-helyreigazítási igény érvényesítése vonatkozásában a Javaslat a hatályos Pp.-ben alkalmazott elnevezést sajtó-helyreigazítási eljárásról sajtó-helyreigazítás iránti perre módosítja. Az új megfogalmazás a kialakult gyakorlathoz is alkalmazkodva kifejezi, hogy a személyiségi jog védelmét célzó önálló pertípusról van szó.

A Javaslat fenntartja és a szabályozás tagolásával kiemeli, hogy a sajtó-helyreigazítási igény érvényesítésének két szakasza van. Az első szakaszban, a peres eljárást megelőzően a feleknek maguknak kell megkísérelni a jogsérelmet rendezni, majd ennek eredménytelensége esetén kerülhet sor az igényérvényesítés második szakaszára, a sajtó-helyreigazítási perre. A kötelező előzetes eljárás fenntartása az önkéntes jogkövetés elősegítését és a perelterelést célozza, egyben a gyors befejezhetőséget szolgáló eljárási szabályok mellett zajló per előkészítését is megvalósítja. A Javaslat a sajtószerző előtti előzetes eljárás lefolytatását perindítási feltételnek kezeli, amelynek elmulasztása a keresetlevél visszautasításával jár. Ez igazodik a Javaslat azon újításához, amely a keresetlevél visszautasítására vezető okok körébe sorolja a kötelező előzetes hatósági eljárás elmaradása mellett a törvényben meghatározott más kötelező előzetes eljárás elmulasztását is. A Javaslat a sajtószerző előtti előzetes eljárás hatályos szabályozásába beemeli a jogalkalmazói gyakorlat által a helyreigazítás iránti kérelem lényeges tartalmi elemeivel és a közzététel megtagadhatóságának okaival kapcsolatosan kidolgozottakat.

A Javaslat az új, osztott perszerkezet alapján kialakított általános szabályok szerkezetét követve határozza meg a perindításra, perfelvételre, érdemi tárgyalásra és az egyéb közös rendelkezésekre vonatkozó eltérő szabályokat.

A Javaslat a perindítás vonatkozásában a bírói gyakorlatban kialakult jogértelmezés elfogadásával a perindítási jogot kifejezetten kiterjeszti arra az esetre is, amikor a sajtószerző nem megfelelően tesz eleget a kérelemnek, így a közzététel alkalmatlan a megfelelő joghatás elérésére. A Javaslat nem változtat a perindításra vonatkozó rövid törvényi határidőn - az igazolás lehetőségének fenntartása mellett -, mivel a sajtó-helyreigazítási per, olyan speciális

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

és gyorsított eljárási rend mellett zajló jogvédelmi eszköz, amelynek rendeltetése megköveteli a per gyors megindítását. A Javaslat azonban kiemeli, hogy az általános szabályok szerinti személyiségi jog érvényesítése iránti perindítási jogot a határidő elmulasztása nem érinti.

A Javaslat fenntartja, hogy e pertípus funkciója a sérelmet szenvedett fél gyors és hatékony jogvédelemben részesítése. Erre tekintettel az új, osztott perszerkezetre vonatkozó általános perrendi szabályoktól eltérve kizárja a perfelvételi szakban a perfelvételi tárgyalás mellőzését és a kötelező írásbeli előkészítést, valamint az általános perrendi szabályokhoz képest még szélesebb körben korlátozza a perfelvételi tárgyalás elhalaszthatóságát. A perfelvételi szak általános szabályai szerint kötelező írásbeli ellenkérelem hiányában a Javaslat kimondja, hogy e perben az alperes a perfelvételi tárgyaláson köteles ellenkérelmét előadni. Nem zárja el viszont az alperest attól, hogy ellenkérelmét a perfelvételi tárgyalás előtt önként írásban előterjessze oly módon, hogy az a felperes és a bíróság számára is megismerhető legyen. A Javaslat a hatályos szabályozással egyezően a bírósági meghagyás kibocsátását kizárja, ugyanakkor rendezi azt az esetet is, ha az alperes a perfelvételi tárgyalást elmulasztja és írásbeli védekezést sem terjeszt elő. A Javaslat elhagyja a perfelvételi tárgyalás mindkét fél vagy egyikük elmulasztására vonatkozó hatályos Pp. szerinti speciális szabályokat, mivel a Javaslat szerinti általános perrendi szabályok e körben a sajtóperre vonatkozó hatályos szabályozással részben egyezők, részben pedig ahhoz képest szigorúbbak. A Javaslat a perfelvételi tárgyalás hatánapjának a hatályos Pp. szerinti nyolc napos rövid határidejét némileg meghosszabbítja, mivel a gyakorlati tapasztalatok szerint az kézbesítési és munkaszervezési okokból többségében tarthatatlan és érdemi tárgyalhatóság hiányában éppen az eljárás elhúzódásához vezet.

A Javaslat kötelezővé teszi a perfelvétel lezárását követően az érdemi tárgyalás azonnali megkezdését és azonos gyakorlati indokoknál fogva az érdemi tárgyalás elhalasztásának nyolc napos rövid határidejét is némileg meghosszabbítja. A Javaslat a bizonyítás felvételét és a bizonyítás érdekében való halasztást - az osztott perszerkezethez igazítva - alapvetően a hatályos szabályozás szerint rendezi azzal az eltéréssel, hogy nem engedi a halasztást a felperes egyoldalú kérelmére, hanem halasztásra csak a felajánlott bizonyítás várható eredményessége esetén a felek valamelyikének kérelmére van lehetőség. Egyben rendezi az érdemi tárgyalás elhalaszthatóságát arra az esetre, ha a bizonyítás felvétel egyéb akadályoztatása – például tanú meg nem jelenése, megkeresés nem teljesítése – következik be.

A Javaslat fenntartja a bíróság soron kívüli eljárását, valamint az igazolás, viszontkereset, szünetelés és bírósági meghagyás jogintézményeinek kizártságát és ezt az eljárás gyorsítása és a perelhúzás korlátozása érdekében kiegészíti az új alperes perbevonásának, a kereset és az ellenkérelem megváltoztatása, valamint az utólagos bizonyítás illetve a bizonyítás megismétlése iránti kérelem tilalmával.

A Javaslat a perorvoslat körében a másodfokú bíróság számára is az elbírálásra vonatkozó eddigi rövid nyolc napos határidőt némileg meghosszabbítja. A Javaslat az általános perrendi szabályok mellett zajló perekben a másodfokú eljárás vonatkozásában fő szabállyá a tárgyaláson kívüli elbírálást teszi, ezért az e pereknél rendelkezésre álló rövid elbírálási határidőre tekintettel eltérően rendezi a fellebbező fél ellenfele számára a tárgyalás tartása iránti kérelem, a fellebbezési ellenkérelem és a csatlakozó fellebbezés előterjesztésének határidejét. A Javaslat e pertípus egyik fő jellemzője, a gyors eljárás következetes érvényesítése érdekében bevezeti a felülvizsgálati eljárás kapcsán is az elbírálásra nyitva álló határidőt.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

A képmáshoz és hangfelvételhez való jog érvényesítése iránti per, mint különleges és speciális szabályozással rendelkező viszonylag új pertípus vonatkozásában a Javaslat csupán néhány pontosítást és egyszerűsítést tartalmaz. E pertípus a sajtó-helyreigazítási perhez hasonló különleges per, mivel a jogérvényesítés módját tekintve e pertípusnál is két szakaszban történik az igényérvényesítés, valamint a hatékonyságot célzó gyorsított eljárási rend mellett zajlik. Erre tekintettel a Javaslat a képmáshoz való jog érvényesítését a sajtó-helyreigazítási per mintájára és szerkezete szerint alakítja át. A Javaslat a jogalkalmazási bizonytalanságok elkerülése érdekében pontosított szövegezésével egyértelművé teszi a sérelem orvoslása iránti kérelem előterjesztése határidejének kezdőidőpontját a jogsérelem minden fajtája vonatkozásában, valamint meghatározza a kérelem lényeges tartalmi elemeit. A sajtó-helyreigazítási per előzetes eljárásához igazítva három hónapra csökkenti az e típusú igényérvényesítés első szakaszának végső határidejét, mivel a hatályos Pp. szerinti hat hónapos határidő a szabályozás célját tekintve indokolatlanul hosszú. Az egyes személyiségi jogok különleges eljárás keretében való érvényesítési lehetőségének egységes szabályozása érdekében azonban itt is kiemeli, hogy a határidő elmulasztása nem érinti az általános szabályok szerinti személyiségi jogi per megindításának lehetőségét. A Javaslat a szabályozást egyszerűsíti azzal, hogy általános jelleggel egyebekben csupán utal a sajtó-helyreigazítási per szabályainak megfelelő alkalmazására.

A közösséghez tartozással összefüggő személyiségi jog érvényesítése iránti per vonatkozásában a Javaslat az új általános perszerkezethez igazodó tagolásban csupán néhány, főként a jogalkalmazást segítő pontosítást tartalmaz az igény érvényesítése és elbírálása körében. A Javaslat kiegészíti a keresetlevél kötelező tartalmát a jogsértés módjának előadására vonatkozó kötelezettséggel. E pertípusnál az igényérvényesítés alapja a közösségen keresztül a közösség egyes tagjaira átsugárzó jogsérelem, így a közösség minden egyes tagja számára alapvetően biztosított a perindítás lehetősége. Erre tekintettel a Javaslat az egységes és költséghatékonyabb ítélkezés érdekében továbbra is fenntartja, de az osztott perszerkezethez, valamint az egyesítés módosított általános szabályaihoz igazítva tartalmazza az ügyek egyesítésének szabályait. A Javaslat a bizonyítás körében továbbra is iránymutatást tartalmaz az identitás azonosítása és az átsugárzó jogsérelem objektív vizsgálati szempontjai vonatkozásában.

Munkaügyi perek

Számos külön eljárási szabályokba foglalt pernek hosszú időre visszatekintő hagyományai vannak. E körbe tartoznak a munkaügyi perek. A munkaügyi perek vonatkozásában az elkülönült szabályozási szerkezet fenntartása, és szabályozási technikájának átvétele a Javaslat kodifikációja során is indokoltnak tűnt.

Magyarországon a XIX. század második felétől működtek már ipartestületi egyeztető bizottságok (1872. évi VIII. cikk 76. §). Az 1884. évi XVII. törvény rendelkezett először a munkaügyi bíráskodásról, majd a Polgári perrendtartásról szóló 1911. évi I. törvény a járásbírók hatáskörébe utalta a szolgálati szerződésből a munkaadó és a munkavállaló közötti viták rendezését.

A Pp.-be 1973. január 1-jével került be különleges perként a munkaügyi bíróságok előtt zajló eljárás. A többszöri módosítások ellenére a hatályos szabályozás egyes részletszabályain ma már túlhaladott az idő, de számos esetben nem felelnek meg az időközben újraszabályozott munkajogi anyagi jogszabályoknak sem.

A munkaügyi perek elsőfokon a közigazgatási és munkaügyi bíróságok előtt zajlanak. Az önálló munkaügyi bíróságokat – valamint az előtte folyó eljárás különleges eljárásaként való szabályozását – a perek tárgyát alkotó életviszonyok teszik szükségessé. A hagyományos

munkavégzést szabályozó foglalkoztatási jogviszonyokról szóló törvények [pl. a 2012. évi I. törvény (a továbbiakban: Mt.), vagy a közalkalmazottak jogállásáról szóló 1992. évi XXXIII. törvény (a továbbiakban: Kjt.)] közös ismérve, hogy mindegyik nagyszámú kógens rendelkezést tartalmaz, azaz a jogviszony alanyait kötelező jelleggel terhelik kötelezettségek, illetve illetik jogok. A jogalkotó ezzel biztosította a munkajog által szabályozott foglalkoztatási jogviszonyokban a felek alá- fölérendeltségéből eredő egyenlőtlen munkavállalói helyzet kiegyensúlyozását. A munkáltató mind a gazdasági szférában, mind a közszférában vitathatatlanul erőfölényben van a munkavállalóval szemben. A munkajog alapvető szabályozási szerepe az, hogy az egyenlőtlenséget csökkentse, a gyengébbik fél (munkavállaló) helyzetét erősítse védelmi és többletjogokat biztosító rendelkezésekkel. Az Európai Unió jogfejlődés ezzel kapcsolatos főiránya szintén a meglévő asszimetriák intézményes feloldása felé mutat. A munkaügyi jogviták további jellemzője, hogy szélesebb körű bizonyítást, tényállás-megállapítást, ennél fogva sajátos bírói megközelítést igényelnek.

A munkaügyi bírászkodás önállóságát magas szintű jogszabályok biztosítják. Magyarország Alaptörvénye 25. cikkének 4. bekezdésében szereplő külön bíróságként működik a Bszi. 16. §-a és 19. §-a által meghatározott közigazgatási és munkaügyi bíróság mint elsőfokú bíróság. A Bszi. 19. § (1) bekezdése e külön bíróság hatáskörébe utalja a közigazgatási határozatok bírósági felülvizsgálata iránti, a munkaviszonyból és a munkaügyi jellegű jogviszonyból származó, valamint a törvény által a hatáskörébe utalt egyéb ügyeket. A (4) bekezdés lehetőséget teremt arra, hogy a közigazgatási és a munkaügyi bíróságon meghatározott jellegű ügyek intézésére csoportokat létesítsenek. Ez utóbbi rendelkezéssel biztosítható a közigazgatási és munkaügyi bíróságon belül működő két külön ügyszak szakmai szempontokkal igazolható relatív elkülönültsége, a már hosszabb ideje kialakult munkaügyi gyakorlat fenntartása.

Az önálló munkaügyi bírászkodás – a tapasztalatok szerint – lehetővé teszi a munkaügyi viták gyorsabb elbírálását. A munkaügyi perben az időszerű és szakmailag megfelelő pervitelnek kiemelt jelentősége van, mivel a munkaviszony megszűnése a munkavállalót egzisztenciálisan jelentős mértékben érinti, akár saját vagy családja létfenntartása válhat veszélyeztetetté. Egy elhúzódó munkaügyi per a munkáltatót szintén bizonytalan helyzetben tarthatja. A hosszas pereskedés akkor is a felek közötti konfliktus elmélyülését eredményezheti, ha a per tárgya nem a munkaviszony megszűnése. A felek között kielemedő konfliktus pedig veszélyezteti a jogviszony jövőbeni fennállását, folytatását.

Az önálló munkaügyi bírászkodás garantálja a szakszerűség követelményének érvényesülését. A bíróságoknak egyre bonyolultabb, speciális jogkérdéseket kell elbírálniuk álláspontjuk részletes kifejtésével. Pruberger Tamás szerint „ehhez nem elég csak az általános és az adott területre vonatkozó tételes jog és iuris prudentia ismerete, hanem az adott szakterület metajurisztikus, szociálpolitikai, szociálpszichikai, szakmai és gazdasági szociális folyamatait is messzemenően ismernie kell” (Prugberger Tamás: A munka-, a közszolgálati-, és a társadalombiztosítási szakszakszabályozás átalakításának a terve a közszolgálati jogviták elkülönítésén keresztül, in: Magyar Jog, 2015/1. sz. 27-34. o.)

A munkaügyi per összefoglalva nem egyszerű polgári per, hanem a munkaügyi konfliktusok feloldását szolgálja, egy-egy bírói döntés munkáltatók százait, munkavállalók ezreinek foglalkoztatását érintheti.

A Javaslat fejezetcíme „Munkaügyi perek.” Ezzel a jogalkotó kifejezi – szakítva a korábbi elnevezéssel –, hogy egységes, a különböző foglalkoztatási konfliktusok elbírálására azonos perszabályokat akar megteremteni.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

A Javaslát perszerkezete, szabályozási logikája és rendszere eltérő a hatályos perszabályoktól. Egyfelől a szabályozás központjában, mint általános hatáskörű bíróság, a törvényszék áll, másfelől az osztott perszerkezet, a perfelvétel új szabályai és intézményei a korábbiaktól eltérően alakítják a peres eljárást. Az új rendszertani követelményekből fakadóan nem elég a munkaügyi perekre az általános szabályok alkalmazhatóságát előírni, hanem ezen belül meg kell határozni az alkalmazott perrendet (törvényszék, vagy járásbíróság), illetőleg a kizárt, a munkaügyi perekben nem alkalmazható rendelkezéseket. A perrendtartás általános szabályainak alkalmazhatósága mellett a különös részben elhelyezést nyert intézményekről szintén rendelkezni szükséges, amennyiben egy-egy különleges eljárás alkalmazhatósága a munkaügyi jogvitákban felmerülhet.

A Javaslát a járásbírósági perrendet tekinti a munkaügyi perekre általánosan alkalmazandó szabályozásnak, így ehhez viszonyítva tartalmaz eltéréseket. A munkaügyi perekben a törvényszéki eljárás rendelkezéseit tehát a járásbírósági perrend és a munkaügyi perek szabályainak eltéréseivel kell alkalmazni. E hármas tagolódás egyértelműen azt jelenti, hogy ahol sem a járásbírósági, sem a munkaügyi perek előírásai nem tartalmazzak eltérést a törvényszéki perrendtől, ott a törvényszékre modellezett peres előírások alkalmazandóak.

A járásbírósági perrend alkalmazása megfelel annak a tényleges helyzetnek, mely szerint a munkaügyi perek nagy részében a munkavállaló jogi képviselő nélkül jár el. A járásbírósági perrend számolva ezzel, nem ír elő kötelező jogi képviselést, továbbá számtalan eljárásjogi helyzetben megkönnyíti a laikus perlést. Másfelől a járásbírósági perrendnek a hatályos perrendtartásnál szigorúbb előírásai – amennyiben a munkaügyi perszabályok nem tartalmazzak e körben speciális szabályt – éppúgy vonatkoznak a munkaügyi per alanyaira, mint a polgári per alperesére vagy felperesére. Pl. a keresetindítás, a perelőkészítés, a perfelvételi tárgyalás új perszabályait a munkaügyi perekben szintén alkalmazni kell.

A munkaügyi perek sajátosságára tekintettel ki kell zárni a törvényhely második bekezdésében megjelölt intézmények alkalmazhatóságát. E rendelkezések a munkaügyi perektől idegenek, kizárásuk hiánya jogalkalmazási konfliktusokhoz és jogbizonytalansághoz vezetne.

A Javaslát különös részében, külön szerkezeti egységben, a „Kollektív igényérvényesítéssel kapcsolatos eljárások” között szabályozza a társult perlés szabályait. A társult perek új - a kodifikációs célokkal és a nemzetközi trendekkel összhangban lévő - rendelkezései a munkaügyi perekben nemcsak alkalmazandóak, hanem számos munkaügyi konfliktus e szabályok alapján válik hatékonyan kezelhetővé a munkaügyi bíróságok számára.

Nem szükséges a törvény hatályba lépése után több száz felperes pertársásként történő perbenállása, hanem a társult perek előírásai alapján a per, figyelemmel a perkoncentráció, és a perhatékonyság alapelveire, lényegében egy felperessel – a reprezentatív felperessel – lefolytatható.

A társult perek engedélyezése esetében a munkaügyi perek szabályai a társult perek szabályaihoz viszonyítva, azoktól való eltérést megengedve alkalmazhatóak. A társult perek szabályainak alkalmazása ugyanakkor lehetőség, akkor indulhat meg, ha feltételei fennállnak, és a munkaügyi szabályok nem zárják ki.

A Javaslát a munkaügyi pereket a munkajog anyagi jogszabályai alapján határozza meg. Munkaügyi per mindenekelőtt az Mt. 285. § (1) bekezdése alapján érvényesített munkajogi igényből származó per. Eszerint a munkavállaló és a munkáltató az Mt.-ből és a munkaviszonyból származó igényét, a szakszervezet, az üzemi tanács az Mt.-ből, a kollektív szerződésből, vagy üzemi megállapodásból fakadó igényét bíróság előtt érvényesítheti.

A Javaslát azért hívja fel kifejezetten az Mt. 285. § (1) bekezdését, mert az Mt. 289. § is munkajogi igényt szabályoz – amikor az üzemi tanács, vagy a szakszervezet a tájékoztatásra,

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

vagy a konzultációra vonatkozó szabályok megszegése miatt öt napon belül bírósághoz fordulhat, erről a bíróság nemperes eljárásban határoz.

A jelenlegi szabályozás szerint a felszámolás körébe tartozó vagyonnal kapcsolatos pénzkövetelések iránti igény elbírálása a Cstv. 38. § (3) bekezdése szerinti kizárólagos, a felszámolási nemperes eljárást lefolytató bíróság hatáskörébe tartozik. Gyakran merült fel olyan vita, amikor a munkavállaló mint hitelező anyagi igényének jogalapja, pl. a munkaviszony megszüntetésének jogszerűsége vitás volt a felszámolási eljárásban.

A hatályos Pp. 22. § (2) bekezdése szerint közigazgatási és munkaügyi bíróság kizárólagos hatáskörébe tartoznak a munkaügyi perek. A hatályos Pp. és a Cstv. alapján két kizárólagos hatáskör ütközött, ami a bírói gyakorlatban bizonytalanságot okozott, a hatáskört illetően ellentétes döntések születtek. Nem vitathatóan a munkaügyi jogviták területén szükséges a szakértelem koncentrációja, az egységes szabályozás elvek érvényesítése, mindemellett kiemelten fontos érdek fűződik a felszámolási eljárások gyors és hatékony befejezéséhez.

Nem lehet figyelmen kívül hagyni, hogy a felszámolási eljárásban a munkavállalói hitelezői igények elbírálása nem csupán számszaki vizsgálatot igényel, hanem az igény anyagi jogi megalapozottságát szintén vizsgálni kell. Erre a felszámolási nemperes eljárásban igen korlátozott körben kerül sor. Amíg a munkaügyi bíróság előtti rendes, kontradiktórius eljárás keretében bizonyítási eljárás lefolytatásával mindkét fél perbeli jogainak a „fegyverek egyenlőségének” figyelembevételével zajlik az eljárás, addig a hitelezői kifogás nemperes eljárás keretében történő vizsgálata során az anyagi jogi megalapozottságra kevés figyelem jut. Mindezekre figyelemmel a Javaslat kimondja, hogy a felszámolás elrendelésének közzétételét követően benyújtott munkajogi igény elbírálása munkaügyi per keretében kerüljön sorra.

A Javaslat részletezi, hogy a munkajogi igényen kívül mely speciális jogviszonyból származó perek tartoznak még a munkaügyi perek körébe. Ilyennek minősül:

- az 1992. évi XXXIII. törvény (Kjt.) által szabályozott közalkalmazotti jogviszonyból eredő perek;
- a szolgálati jogviszonyból származó perek, kivéve a honvédek jogállásáról szóló 2012. évi CCV. törvény és a rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományának szolgálati jogviszonyáról szóló, 2015. július 1-jén hatályba lépett 2015. évi XLII. törvény (Hszt.) rendelkezései alapján indult pereket;
- a bírák jogállásáról és javadalmazásáról szóló 2011. évi CLXII. tv. (Bjt.) 146. §-ában megjelölt ügy (amelyek nem tartoznak a szolgálati bíróság hatáskörébe);
- az igazságügyi alkalmazottak szolgálati viszonyáról szóló 1997. évi LXVIII. tv.(Iasz.) 92. § alapján az igazságügyi alkalmazott által kezdeményezett jogvita;
- a legfőbb ügyész, az ügyészek és más ügyészségi alkalmazottak jogállásáról és az ügyészi életpályáról szóló 2011. évi CLXIV. tv. 106. §-ában meghatározott jogviták, illetve e törvényben külön szabályozott, e törvény személyi hatálya alá tartozók jogvita.

A felsoroltakon kívül egyes speciális tárgyú törvények is előírják a felek sajátos jogviszonyában munkaszerződés megkötését, ezért indokolt az e szerződéssel összefüggő perek munkaügyi perként kezelése. Ide tartoznak a következők:

- a közfoglalkoztatási jogviszonnyal kapcsolatos jogvita a 2011. évi CVI. törvény szerint;
- 4. a nemzeti felsőoktatásról szóló 2011. évi CCIV. törvény alapján hallgatói munkaszerződéssel összefüggő jogvita;
- a sportról szóló 2004. évi I. törvény alapján kötött munkaszerződésből eredő jogvita;
- a szakképzésről szóló 2011. évi CLXXXIII. törvény alapján kötött tanulói szerződésből eredő jogvita
- a szociális szövetkezettel és foglalkoztatási szövetkezettel fennálló tagi munkavégzési jogviszonyból eredő jogvita.

A Javaslat megengedi, amennyiben a törvényi tényállásba tartozó esetkörben munkaügyi per indul, akkor annak keretében a peres felek közötti, a munkaviszonnyal közvetlen kapcsolatban lévő jogra alapított igény szintén elbírálható legyen (adhéziós per). Ezáltal elkerülhető, hogy az igény jogosultjának külön polgári pert kelljen indítania. A valóságban a munkaviszony alapján kötött számos más, nem munkajogi szabályokra alapított megállapodás, jogviszony jöhet létre, az adhéziós perre vonatkozó speciális szabály így lehetővé teszi, hogy a felek az egyébként polgári perre tartozó további jogvitájukat egységesen, egy per – munkaügyi per – keretében rendezhessék.

A munkaügyi per kategóriája kiterjesztett értelemben kerül alkalmazásra, mint ahogy a munkaszerződést, illetve a munkaviszonyt is tágan kell értelmezni, beleértve a felsorolt jogviszonyokat, illetve az azok létrehozását célzó szerződéseket is. Nem egy esetben a munkaviszony megszüntetése együtt jár a szolgálati lakás kiürítésére való kötelezéssel, vagy a lakás közműkölségeinek rendezésével. Sokszor a munkavállaló és a munkáltató a munkaeszköz vonatkozásában bérleti szerződést kötött, a munkajogviszonyt érintő perben tisztázható a bérelő és a bérbeadó egymással szembeni igénye is. Az adhéziós szabály alkalmazásának alapvető követelménye a már megindult munkaügyi per, továbbá az elbírálandó igény közvetlen kapcsolódása a munkaviszonyhoz. A keresetlevél befogadása során mindezt a bíróságnak vizsgálnia kell.

A perre az a bíróság lesz kizárólagosan illetékes, amely a munkaügyi perben eljár. Az adhéziós szabályból fakadóan a munkaviszonnyal összefüggő igényt a járásbíróági perrendben, az ott írt szabályok szerinti keresetváltoztatásként kell érvényesíteni, ha a keresetlevél beadása után kerül erre sor. Nem zárja ki semmilyen rendelkezés, hogy már a keresetlevélben a felperes megjelölje a munkaviszonnyal összefüggésben érvényesítendő igényét. Az ellenfél viszontkeresetként, a viszontkeresetre vonatkozó szabályok szerint érvényesítheti követelését. Pl. a munkáltató a szolgálati lakásban okozott károkkal kapcsolatban.

A Javaslat változatlanul fenntartja azt a lehetőséget, hogy a munkaügyi jogvitában érdekelt felek bármelyike fizetési meghagyás kibocsátásával érvényesítse igényét. A szabályok meghatározzák azokat az eseteket, amikor nem kérhető a fizetési meghagyás kibocsátása, azaz a pénzkövetelés esetében az érdekeltnek meg kell indítania a peres eljárást. A kivett esetkörök lényegében azokat a jogvitákat fedik le, amelyeknél a pénzkövetelés mögötti jogi tér jogviszonyai vitatottak, így vagy maga a munkajogi jogviszony problematikus, vagy a munkavállaló vétkes, normaszegő magatartását állítja, illetőleg vitatja bármelyik fél.

A Javaslat a munkaügyi perek között nem tartalmazza a korábban e fejezetbe tartozó, de a Pp. XX. fejezete (közigazgatási perek) alapján elbírált jogviszonyokat (pl. a munkaügyi ellenőrzés, a munkavédelem keretében hozott határozat, társadalombiztosítási határozat felülvizsgálata). E perekre a Közigazgatási Perrendtartás szabályai vonatkoznak majd, amint a közszolgálati tisztviselőkről szóló 2011. évi CXCV. törvény (Kttv.) alapján a Kormánytisztviselői Döntőbizottság határozatának felülvizsgálatára is.

A szolgálati jogviszonyból eredő jogviták esetkörében a honvédek jogállásáról szóló 2012. évi CCV. törvény szerinti peres jogvitákra, és a rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományának szolgálati jogviszonyáról szóló 2015. évi XLII. törvény (Hszt.) rendelkezései alapján indult perekre szintén a Közigazgatási Perrendtartás alkalmazandó. Ezért a Javaslatban megjelölt ún. kivett jogviták esetköre alatt e két pertípust kell érteni.

A munkaügyi perben eljáró bíróságok összetétele

A Javaslat a Koncepciónak megfelelően speciális (különös) eljárásjogi rendelkezést tartalmaz az ülnökök munkaügyi perekben való részvételéről. A „jó gyakorlat” megtartása elve alapján, a korábbtól eltérő szabályozás igénye hiányában a javaslat a Pp. korábbi szabályától nem tér el.

Az ülnökökkel eljáró munkaügyi bíróságok a munkaügyi konfliktusok feloldására szakosodott bírósági rendszer kialakulásának kezdetétől fogva „korporatív” logika alapján szerveződtek. A munkavállalók (szakszervezetek) mellett a munkaadók (szövetségei) és az állam (bíró) képviselőiből kialakított fórumok döntöttek a munkaügyi jogvitákról. Magyarországon a munkaügyi bíráskodás kezdetén, a XX. sz. elején, már e szervező logika mentén jöttek létre a speciális ágazati vitarendező fórumok. Ülnökök közreműködésével, hivatásos bíró (járásbíró, bírónő) járt el a kir. járásbíró társadalombiztosítási ügyekben, s az ülnökökkel való eljárást az igazságügyi miniszter az illetékes szakmai ágazati miniszterrel együtt más ügyekben is elrendelhetette. [Magyar Gézai – Nizsalovszky Endre: Magyar polgári perjog, Franklin-Társulat Kiadása, Budapest, 1939. 700. old.]

A korporatív szervező elv az iparilag fejlett világban a mai napig meghatározza az érdekképviselő és érdekvédelem fórumait, vitarendező intézményeit. A munkaügyi perek ülnökrendszerének fenntartása a mellett, hogy szorosan kapcsolódik a hagyományokhoz, megfelel a munkaügyi érdekviszonyok alapvető szerkezetének.

A munkaügyi perek elbírálásánál szükség lehet a munkavégzés sajátos körülményei, a munkakultúra, a szakmai szabályok és gyakorlat ismeretére is. Emiatt – külön törvény rendelkezése alapján – e perekben szakülnökök vesznek részt. Olyan személyek, akik nem „szakértők”, azonban megfelelő tudás felhasználásával biztosítják a társas bíráskodás, a bírói függetlenség egymást kiegészítő, és a tisztességes eljárás lefolytatásához fűződő alkotmányos követelmény megvalósulását [20/2005. (V.26.) AB határozat 3.1.; 21/2014. (VII.15.) AB határozat [68], [69]].

Külön törvény rendelkezik arról, hogy a szakülnököket delegáló érdek-képviselői szervek (munkáltatói, munkavállalói) felelős módon eljárva, e sajátos feladatra felkészített személyekre tegyenek javaslatot. A hatékony tárgyalást akadályozná, ha pl. iparágakhoz kötötten kerülne kirendelésre egy-egy ügyben az eljáró ülnök (pl. fémfeldolgozó üzemben történt munkahelyi balesetből eredő perben csak a „Vasas Szakszervezet” által delegált ülnök vehet részt). Ehelyett kellő életpaszta, tudással, mérlegelési és döntési képességgel rendelkező ülnök részvételére van szükség.

A bírák kizárása

A bírák kizárására vonatkozó általános eljárásjogi szabályokon felül munkaügyi perekben e perek sajátosságaihoz igazodóan speciális kizárási okokat szükséges meghatározni, amelyek irányadóak az ülnökökre és a jegyzőkönyvvezetőkre is. A munkaügyi perek tárgya általában valamely munkáltatói intézkedés, határozat, ezért ezek meghozatalában részt vett – a döntést hozó – személyt a munkaügyi per elintézéséből a törvény kizárja. Ugyanez vonatkozik arra a személyre is, aki a munkaügyi per tárgyát képező fegyelmi, vagy egyeztetési eljárásban részt vett, beleértve ezen eljárásokban a tanúként vagy szakértőként részt vevő személyt is.

A Javaslat változatlanul fenntartja a bírák (és a jegyzőkönyvvezető) kizárására kialakult szabályokat. A munkaügyi perekben így nem járhat el bíróként (jegyzőkönyvvezetőként) az, akit az általános szabályok zárnak ki, és az sem, aki az általános szabályok szerint eljárhatna ugyan, de a speciális szabályok értelmében kizárt az eljárásból. A szabályozás többletfeltételeket tartalmaz, igazodva a munkaügyi viták sajátos szerkezetéhez, és kizárja azokat, aki a peres eljárást megelőzően részt vett – valamelyik fél oldalán – a munkaügyi

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

vitában, aki intézkedett (mint munkáltatói jogkör gyakorlója), illetőleg aki szakértőként vagy tanúként a peres eljárás alapját képező határozat (döntés) tényállás megállapításban, kialakításában részt vett. Kizárja a törvény ezen személyek hozzátartozóit, utalva a Polgári Törvénykönyv meghatározására.

A munkaügyi perek sajátos pertárgyszámítása a hatályos Pp. 24. § (2) bekezdés b) pontjában szerepel. A Javaslat a pertárgy érték meghatározását a munkaügyi perben a Munkaügyi perek c. fejezetben helyezi el. Ezzel érvényesíti a kodifikáció azon célkitűzését, miszerint a különleges perek szabályai között kell elhelyezni valamennyi, a különleges perekre vonatkozó, az általánostól eltérő perszabályt.

A Javaslat ezzel együtt módosít a hatályos Pp. rendelkezéseit. E pontosítás igényét az ítélezési gyakorlat vezette fel. Ezért rögzíti, hogy a pertárgy értéke – feltéve azt, hogy a per tárgya nem pénzkövetelés – az egyévi távolléti díj, amikor a munkaviszony létrejötté, fennállása, megszüntetése vitás.

Külön szabályként maximalizáló klauzulát rögzít a második bekezdés. Amennyiben a per tárgya pénzkövetelés akkor a pénzkövetelés összegét, bérkülönbözet követelése esetében pedig legfeljebb a bérkülönbözet egyévi összegét kell a keresettel érvényesített követelés vagy más jog értékeként figyelembe venni. A Javaslat – tekintettel a munkaügyi perek sajátosságaira – nem változtat a jelenlegi szabály méltányosságán.

Munkaügyi bíróság hatásköre, és illetékessége

A munkaügyi pereket érintő különleges hatásköri szabályt a Javaslat nem tartalmaz, az általános szabályokból mind az első-, mind a másodfokú bírósági hatáskör levezethető.

A Javaslat a munkaügyi perek külön szabályai között rögzíti, melyik az a másodfokú bíróság, amely munkaügyi perben a közigazgatási és munkaügyi bíróság ítélete elleni fellebbezés elbírálására illetékes. E szabályt az általános perszabályok nem tartalmazzák, ezért a különleges perek megfelelő fejezetében kellett azt elhelyezni. A Bszi. 19. § (1) bekezdése szerint a munkajogi igények elbírálása a közigazgatási és munkaügyi bíróságok hatáskörébe tartozik. E bíróságok a megyeszékhelyeken, törvényszéki szintű illetékességgel működnek. A Bszi. 21. § (1) bekezdése szerint a törvényszék bírálja el másodfokon a közigazgatási és munkaügyi bíróságok határozatai elleni fellebbezést. A Javaslat kimondja, másodfokon az első fokon eljáró közigazgatási és munkaügyi bíróság székhelye szerinti illetékes törvényszék jár el.

A Javaslat a hatályos illetékességi szabályozáson változtat. A kizárólagos illetékességi szabály oldását a munkáltatói és a munkavállalói mobilitás változásai teszik indokolttá. A hatályos szabályozás – mely szerint munkaügyi perre kizárólag a munkáltató székhelye szerinti, illetőleg a munkáltató azon telephelye szerinti közigazgatási és munkaügyi bíróság illetékes, ahol a munkavállaló munkaszerződése alapján munkát végez, vagy végzett – 1992-ben, a döntőbizottságok megszűnését követően került a Pp. munkaügyi perekre vonatkozó fejezetébe, alapvetően célszerűségi okokból. A jogvita tárgyát képező jogviszonyokra vonatkozó bizonyítékok, szabályzatok, munkáltatói utasítások általában a munkáltató birtokában vannak, a munkavállaló pedig a munkavégzés helye szerinti településen tartózkodik huzamosabb ideig, így a bizonyítást – elvileg – megkönnyítette a munkavégzési helyhez kötött kizárólagos illetékességi szabály. A jelenlegi munkapiaci szerkezetben, amikor a munkáltató székhelye, a tényleges munkavégzés helye, és – egyes esetekben – a munkaerő áramlásában résztvevő foglalkoztatók székhelye területileg is differenciált, a kizárólagos illetékességi szabály fenntartása nem indokolt.

A kizárólagos illetékesség eldöntése nem egyszer a per elhúzódásához vezetett, főleg akkor, ha a munkavégzés nem a munkáltató székhelyén, bejegyzett telephelyén történt. Ezen kívül az

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

ítélőtáblák többször a kúriai gyakorlatot figyelmen kívül hagyva döntöttek abban a kérdésben, hogy mit kell (lehet) telephelynek, munkavégzési helynek tekinteni, és mindezek a bizonytalanságot fokozták.

A megváltozott társadalmi, gazdasági körülményeknek és a munkaügyi perek gyors befejezéséhez fűződő kiemelt érdeknek jobban megfelel, ha az illetékességet a munkavállaló választása szerint vagy az általános illetékességi szabály vagy a törvényjavaslatban szereplő illetékességi választás határozza meg. A munkavállaló ugyanakkor jogosult az általános szabályok szerinti áttételt is kérni a bíróságtól, az általános szabályokban foglalt feltételek fennállása esetén.

Az új illetékességi szabályok az általános rendelkezésekhez képest két csoportba sorolhatóak. Ezek figyelemmel vannak az európai jogfejlődés irányaira, továbbá a munkavállaló és a munkáltató közötti aszimmetrikus viszonyra.

A Javaslat az illetékességi szabályokban kedvezményeket nyújt a „gyengébb” félnek, így megengedi, hogy a munkaügyi perben a pert az alperesre általánosan illetékes bíróság helyett, a munkavállaló felperes belföldi lakóhelye, ennek hiányában belföldi tartózkodási helye szerint illetékes közigazgatási és munkaügyi bíróság előtt is megindíthatja. A saját lakóhelyének illetékessége szerinti bírósági eljárás kifejezetten kedvező a munkavállaló felperesnek. Nemcsak a bíróság előtti megjelenésének költségei csökkennek, hanem közvetlenebb a kapcsolódási pont közte és az ügyében eljáró bíróság között. A klasszikus perjogi iskola szerint ugyanis ahhoz, hogy a bíróság a saját területén gyakorolhassa a bírói hatalmat, az ügy és a bíróság közötti tényösszefüggés szükséges. A munkavállaló lakóhelye, tartózkodási helye pedig kétségtől ilyen tény, illetékességi ok. [Magyary Géza – Nizsalovszky Endre: id. mű 98.old.]

A bíróság és a peres ügy kapcsolatát megalapíthatja munkaügyi perben a munkavégzés helye is. A Javaslat szerint ugyanis munkaügyi perben a munkavállaló felperes a pert az alperesre általánosan illetékes bíróság helyett megindíthatja azon közigazgatási és munkaügyi bíróság előtt is, amelynek illetékességi területén huzamosan munkát végez, vagy végzett.

Az új szabály a perelméleti kritériumoknak való megfelelés mellett gyakorlati szempontokból is rendkívüli jelentőséggel bír. Amennyiben ugyanis a munkavégzés, a munkáltatói székhely, a felperes munkavállaló lakóhelye (tartózkodási helye) különböző, a munkavállaló perelhet az előtt a közigazgatási és munkaügyi bíróság előtt is, ahol a perindításkor munkát végez, vagy ahol korábban munkát végzett. Egy feltételnek azonban meg kell felelnie, munkavégzésének jellemzője a huzamosság, tehát nem az egyszeri, esetleges munkavégzés.

A Javaslat így összhangban áll az általános rendelkezések között megtalálható vagylagos illetékességi okok csoportjában található feltételrendszerrel is, ahol a huzamosság (huzamos tartózkodásra utaló körülmények a munkavállalók oldalán) a választhatóság kritériuma.

Mindkét esetben az általános illetékességgel szemben lehetséges a bírói fórum választása, és a kedvezmény csak a munkavállaló felperest illeti meg.

A Javaslat nem tartalmazza a kikötött illetékességet, nem köti a bírósági illetékességet a munkaszerződéshez, telephelyhez sem. A kikötött illetékesség hiányának oka a többször emlegetett aszimmetrikus viszony munkaadó és munkavállaló között. Amennyiben a kikötéses illetékességet perjoguk megengedné, félő, hogy a visszaélésszerű a joggyakorlat lehetőségét iktatná törvénybe. Kikötni illetékességet ugyanis csak munkaszerződésben lehetne, amit az Mt. szabályoz. A munkaszerződést írásba kell foglalni, azonban az Mt. alapján a felek munkaviszonyból származó jogaival és kötelezettségeivel kapcsolatos megállapodást csak a munkaviszonyra vonatkozó szabály rendelkezése esetén kell írásba foglalni. A munkaszerződés státusza tehát általában véve alkalmatlan az illetékesség kikötésére. A munkaszerződés megkötése másként az a pillanat, amikor a munkavállaló – az

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

állás reményében – még zsarolható, ezért a kikötéses illetékesség megengedése ellentétes lenne a munkavállaló aszimmetrikus helyzetét feloldani akaró munkajogi alapelvekkel.

A felek és más perbeli személyek, képviselő

A Javaslat e szabálya a perbeli jogképességről rendelkezik, a szakszervezetet, a munkáltatói érdek-képviselői szervezetet és az üzemi, illetve közalkalmazotti tanácsot relatív perbeli jogképességgel ruházza fel.

A munkaügyi perben a felperes és az alperes személyét a munkajogi anyagi jogszabályok határozzák meg. A szakszervezet, a munkavállalói és a munkáltatói érdek-képviselői szervezet általában rendelkezik anyagi jogi jogképességgel, ugyanakkor az üzemi, illetve közalkalmazotti tanácsnak anyagi jogi jogképessége nincs. Számukra e rendelkezés teremti meg a perbeli legitimációt, azaz az anyagi jogképesség hiányában őket perbeli jogképességgel ruházza fel.

Indokolatlanul súlyos problémákhoz vezetne, ha a munkaügyi perben nem vehetnének részt azok az érdekvédelmi szervezetek, akik az üzemi, munkahelyi konfliktusban félként felléphetnek. Hasonló, de nem azonos a helyzet az üzemi, közalkalmazotti tanácsokkal. Így az üzemi tanács az Mt. XX. fejezetébe foglalt szabályok alapján nem érdekvédelmi szerv ugyan, de perelhető és pert is indíthat az Mt. rendelkezései alapján. Az Mt. 249. § (1) bekezdése szerint a munkavállaló, a munkáltató, továbbá a munkáltatónál képvisellel rendelkező szakszervezet a jelöléssel, a választás lebonyolításával vagy eredményének megállapításával kapcsolatban a 289. §-ban foglaltak szerint bírósághoz fordulhat. Az Mt. 289. § szerint a munkáltató, az üzemi tanács vagy a szakszervezet a tájékoztatásra vagy a konzultációra vonatkozó szabály megszegése miatt bírósághoz fordulhat. A bíróság tizenöt napon belül, nemperes eljárásban határoz. A bíróság határozata ellen a közléstől számított öt napon belül fellebbezésnek van helye. A másodfokú bíróság tizenöt napon belül határoz. Az üzemi tanácshoz hasonló szabályok vonatkoznak a közalkalmazotti tanácsra. Az anyagi jogszabályok előírásainak tehát csak úgy tud a perjog érvényt szerezni, ha az üzemi tanácsot és a közalkalmazotti tanácsot perbeli jogképességgel ruházza fel.

A Javaslat ezen indokok alapján adja meg azt a lehetőséget, hogy a munkaügyi perben félként (akár felperesként, akár alperesként) eljárjon az a munkaügyi vitában érdekelt, vagy abban részt vevő szervezet, szervezeti egység, akinek egyébként a perbeli jogképessége hiányozna.

A perbeli képviselőre a Javaslat általános rendelkezései tartalmazzanak szabályokat, melyek a jövőben már nem engedik meg, hogy a szakszervezet (vagy érdekképviselői szerv) saját tagjainak perében általában eljárhasson. A Javaslat általános rendelkezési között felsoroltak mellett csak az lehet meghatalmazott, akit erre jogszabály feljogosít. Így a szakszervezet, munkavállalói érdekképviselő csak akkor járhat el meghatalmazottként, ha erre jogszabály feljogosítja.

A szakszervezeteknek, érdek-képviselői szervezeteknek azt a jogosultságát, hogy a munkaügyi perekben tagjait képviselje, nem lehet kizárni. A peres képviselő következik rendeltetésükből, céljaikból, társadalmi funkciójukból. A Javaslat miközben a korábbi általános képviselői jogosultságot megszünteti, kifejezetten megadja a munkaügyi peres képviselő jogát és lehetőségét az érdek-képviselői szervezeteknek, beleértve a szakszervezeteket is.

Az érdekképviselői szervezetek meghatalmazottként járnak el a munkaügyi perekben, így értelemszerűen rájuk nézve megfelelően alkalmazni kell a meghatalmazás szabályait.

Különös eljárási szabályok

A Javaslát a Koncepciónak megfelelően a határozatok végrehajtása kérelemre történő felfüggesztésének lehetősége mellett eleget tesz annak a követelménynek, hogy hivatalból történő felfüggesztés szabályait pontosítja.

A bíróság a munkáltató megtámadott határozatának, vagy a felek bármelyike jognyilatkozatának végrehajtását felfüggesztheti. A felfüggesztés indokoltsága, a felfüggesztés feltételeinek megítélése az összes körülmény mérlegelése alapján a bíróság feladata, az egyes esetek vagy feltételek megjelölése nem szükséges és nem lehetséges. A bíróság a felfüggesztésről ekkor a fél kérelme alapján határoz.

A megtámadott határozat vagy nyilatkozat hivatalból történő felfüggesztésének lehetőségét a kodifikációs előmunkálatok szűkítően javasolták megfogalmazni.

A Javaslát így arra az esetre tartja ezt fent, ha a felfüggesztést a peres jogvitával összefüggésben valamely személy különös méltánylást érdemlő, jogvédelmet megalapozó érdeke indokolja. Ilyen esetek lehet pl. létfenntartás veszélyeztetése, a munkáltató helyzetének ellehetetlenülését eredményező határozatból következően számos munkahely megszűnésének lehetősége, az ügy országos, vagy kiemelt jelentőségéből fakadóan megjelenő jelentős számú érdekelt. A hivatalból történő végrehajtás felfüggesztésének további feltétele, hogy a méltánylást érdemlő jogvédelmi igény a peres jogvitával, annak feleivel, tárgyával összefüggésben álljon, így az elrendelés nem válik parttalan, bárki – akár az üggyel nem érintett – javára szóló intézkedéssé. A hivatalból elrendelt végrehajtás felfüggesztés nem azonos a perrendtartás ideiglenes intézkedés elrendelését lehetővé tevő tényállásával, jóllehet a „különös méltánylást érdemlő, jogvédelmet megalapozó érdek” dogmatikai megfogalmazása e két peres intézményt közelíti egymáshoz.

A bíróság soron kívüli eljárása, amely a soron kívüli intézkedések megtételének kötelezettségét (a keresetlevél azonnali megvizsgálása pl. a hiánypótlás szükségessége szempontjából, tárgyalás kitűzése a legközelebbi határnapra, a felek kérelmeinek, pl. ideiglenes intézkedés meghozatalára irányuló kérelem, rövid időn belüli elbírálása, stb.) jelenti, indokolt akkor, ha az anyagi jogi szabály rendelkezése folytán munkaviszony helyreállítására irányuló kereseti kérelem előterjeszthető. Ezért a Javaslát megtartja az erre vonatkozó szabályt, továbbá kiegészíti a felszámolás alatt álló munkáltatóval szembeni igény iránti perrel.

A bírósági szervezetrendszer sajátosságai indokolják annak a szabálynak a megőrzését, miszerint a munkaügyi perben eljáró bíróság indokolt esetben (pl. a fél kora, egészségi állapota miatt) a tárgyalást a járásbíróság hivatalos helyiségébe tűzze ki. Ezért a törvényjavaslát a jelenleg hatályos Pp. rendelkezését változtatás nélkül veszi át.

A Javaslát fenntartja azt a hatályos és bevált szabályt, mely szerint a munkaügyi perben a felperes keresetétől az alperes hozzájárulása nélkül bármikor elállhat. A szabályozást a munkaügyi jogvita speciális jellege, a munkavállalói érdekek védelme indokolja, jóllehet a lehetőség a munkáltató által indított keresetre is vonatkozik.

A keresettől elállás időben nem korlátozott lehetősége nem jelenti azt, hogy a felperes e körben átlépje a vonatkozó perjogi szabályokat. A törvényjavaslátnak a keresettől való elállás szabályai ugyanis alkalmazandóak a munkaügyi perekben is. E szerint például a felperesnek minden esetben meg kell térítenie az alperes perindítással felmerült költségeit. Az eljárás kérelemre történő megszüntetésének szabályai szerint ezért megkövetelendő a felperestől, hogy az elállás írásbeli bejelentése esetében a bejelentéssel egyidejűleg csatolja az alperesnek a költség tárgyában való nyilatkozatát. Az elállási nyilatkozatnak továbbá kifejezettnek és egyértelműnek, a felperes valós akaratát tükrözőnek kell lennie. Munkaügyi perben szintén

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

lehetséges az eljárás tárgyaláson, és tárgyaláson kívüli megszüntetése. A megszüntető végzésben a munkaügyi bíróságnak (feltéve, hogy az illetékkötelezettség felmerül, állami költség-előlegezés történt) a – kedvezményes - illetékviselésről és az állam által előlegezett költségek megfizetésére kötelezésről döntenie kell.

A hatályos Pp. a „különös méltánylást érdemlő” kifejezést két helyen használja. Egyrészt előírja, hogy a bíróság kérelemre ideiglenes intézkedéssel elrendelheti a kereseti kérelemben a viszontkeresetben, illetve az ideiglenes intézkedés iránti kérelemben foglaltak teljesítését, ha ez közvetlenül fenyegető kár elhárítása, vagy jogvitára okot adó állapot változatlan fenntartása, illetve a kérelmező különös méltánylást érdemlő jogvédelme érdekében szükséges, és az intézkedéssel okozott hátrány nem haladja meg az intézkedéssel elérhető előnyöket. Másfelől a teljesítési idő alcím alatt rendelkezik arról, hogy az ingatlan kiürítését elrendelő határozatban a kötelezett kérelmére különös méltánylást érdemlő esetben legfeljebb hat hónapig terjedő teljesítési határidő állapítható meg bizonyos feltételek esetén.

A munkaügyi perek speciális rendelkezése kifejezetten az ideiglenes intézkedéshez kapcsolódik, az ideiglenes intézkedés intézményében megjelenő előzetes jogvédelmi eszköz alkalmazásáról rendelkezik, utalva egyúttal a munkaügyi jogvita sajátosságra. A speciális rendelkezés az ideiglenes intézkedés általános előírásait semmiféle tekintetben nem rontja le, pusztán értelmezi a „különös méltánylást érdemlő” általános jogfogalmat. E szerint különös méltánylást érdemlő jogvédelmi igénynek minősíti a munkabér megfizetése iránti, illetve munkáltatói igazolás kiadása iránti kérelmen alapuló ideiglenes intézkedés elrendelését célzó munkavállalói kérelmet; ezek mellett vélelmet állít fel. Az értelmezés célszerű oka az, hogy a munkavállaló bizonytalan joghelyzet esetén is hozzájusson az esetlegesen napi megélhetéséhez szükséges követeléséhez, illetőleg, hogy munkavállalási szabadságát ne gátolhassa volt munkáltatója.

Természetesen – noha a munkaügyi perben a munkabér megfizetése, illetve a munkáltatói igazolás kiadása iránti kérelem eleve különös méltánylást érdemlő jogvédelmi igényként kezelendő – az ideiglenes intézkedés további feltételei a munkaügyi perben is vizsgálандók: a munkajogi speciális feltételek fennállta esetén is csak akkor kerülhet sor az ideiglenes intézkedés elrendelésére, ha az valóban szükséges, és ha az ideiglenes intézkedéssel okozott hátrány nem haladja meg az azzal elérhető előnyöket.

Tárgyalás a munkaügyi perben

A munkaügyi perek tárgyalási rendszere és a tárgyalás szabályai lényegileg megegyeznek az általános, járásbírósi perrendi szabályokkal. A kivételes rendelkezések a munkaügyi jogviták sajátosságára tekintettel teremtenek eltérő lehetőséget. Így a keresetváltoztatás és az egyezségkötés vonatkozásában tartalmaz a Javaslat speciális szabályokat.

1. A kereseti követelés összegének megváltoztatása keresetváltoztatásnak minősül, ami az új szabályok szerint kötött. Többek között az érdemi tárgyaláson a bíróság vizsgálja annak megengedhetőségét, a másodfokú eljárásban pedig kizárt. E korlátozó rendelkezések alól mentesít a Javaslat akkor, amikor a keresetváltoztatást két speciális esetben a per bármely szakaszában megengedi. Így az Mt.-nek a munkaviszony jogellenes megszüntetésének jogkövetkezményeit szabályozó 82. és 83. §-aihoz kapcsolódóan teszi lehetővé, hogy a felperes a kereseti követelését a per bármely szakaszában megváltoztassa.

Az Mt. felhívott rendelkezései értelmében kártérítés illeti meg a munkavállalót, ha a munkáltató jogellenesen szüntette meg a munkaviszonyt. A kártérítés tekintetében két lehetősége van a munkavállalónak:

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

- A munkáltatói kárfelelősségre vonatkozó szabályoknak megfelelő tényleges kártérítés a teljesség azon korlátozásával, hogy az elmaradt jövedelem címén járó kártérítés összege nem haladhatja meg a munkavállaló 12 havi távolléti díjának az összegét, vagy
- Átalány kártérítés, amely – a kár bizonyítása nélkül – a felmondási időre járó távolléti díjnak megfelelő összeg.

Az Mt. által meghatározott esetekben a munkavállaló áttérhet a tételes kártérítési követeléséről az átalány kártérítésre, avagy megfordítva. Ennek oka lehet a felmondás óta eltelt idő hossza – mikor éri el, vagy lépi túl a 12 hónap távolléti díj összegét az átalány kártérítés összegét –, vagy más egyéb megfontolás. Ezen indokok alapján a munkaügyi perben a munkavállalói jogérvényesítési érdekek elősegítése miatt célszerű megengedni, hogy a munkavállaló az Mt. által meghatározott körben ne csak az elsőfokú eljárásban, hanem a másodfokú tárgyalás berekesztéséig megváltoztathassa keresetét, áttérjen a számára kedvezőbb kártérítési alakzatra.

A Javaslat megerősíti, és a munkaügyi perekre tekintettel külön kiemeli a bírói egyezségkötés és közvetítés lehetőségét. Jóllehet az általános szabályok szerint a per folyamán többször van mód a felek közötti egyezségkötésre, közvetítésre, valamint az előkészítő tárgyalást a bíróságnak az egyezségkötésre felhívással kell zárnia, munkaügyi perekben a törvényjavaslat – tekintettel a peresített jogviszonyokra -- külön kiemeli az egyezségkötés és a kötetlen mediáció korai lehetőségét. Az általános szabályok az egyezségkötést egy jól strukturált tárgyalási szerkezetbe helyezik el, a felek kérelmeinek tisztázása, bizonyítási és egyéb kérelmeinek előadása után. Munkaügyi perekben azonban már a tárgyalás megkezdésekor lehetséges az egyezségkötés megkísérlése. A törvényjavaslat úgy rendelkezik, hogy a per előkészítő tárgyalásának megnyitás után, amennyiben a felek személyesen vagy képviselőik útján azon megjelentek, a bíróság a tárgyalást a felek megegyezésére irányuló egyeztetésével is megkezdheti. Ebből a célból az elnök a jogvita egészét a felekkel megtárgyalhatja

A jelenleg hatályos Pp. a munkaügyi per tárgyalásán lefolytatott munkaügyi bírói egyeztetési kötelezettséget tartalmaz. A jogintézmény a munkaügyi perek pozitív „differencia specifikája”, mindezt egy gazdag intézményes infrastruktúra támasztja alá.

A munkaügyi bírói egyeztetés lényegesen eltér a bírósági közvetítés intézményétől. A mediáció olyan konfliktus-megelőző és – kezelő tevékenység, amelynek célja a munkaügyi per elkerülése, míg a munkaügyi bírói, a peres eljárásba illesztett egyeztetés a munkaügyi jogvita jogszerű megoldását, a munkaügyi konfliktusnak a munkaügyi jogszabályoknak megfelelő „feloldását” szolgálja. A megoldási javaslatok mérlegelésekor figyelemmel kell lenni a különféle jogérvényesítési eszközök sajátosságaira. A bírósági közvetítés (mediáció) alkalmassága kérdéses a két fél (munkáltató, munkavállaló) között fennálló jelentős hatalmi-, pozícióbeli és információs különbség miatt. [Rúzs Molnár Krisztina: „Mediáció a munkajogban”, Pólay Elemér Alapítvány, Szeged, 2007.]

A tárgyalás keretében a munkaügyi bíró által megtartott érdemi egyeztetés biztosítja azt a garanciális elemet, amely lehetővé teszi, hogy a jogvita mentén a felek megállapodása, egyezsége megfeleljen az anyagi jogszabályoknak.

A munkaügyi perben a tárgyaláson lefolytatott kötetlen érdemi bírói egyeztetés német minta alapján került a magyar Pp-be. Németországban a munkaügyi bíró által vezetett egyeztetés során – amely az első tárgyalás kizárólagos tárgya és ülnökök nélkül zajlik – a munkaügyi bíró ismerteti az ügyben releváns jogszabályi előírásokat (bírói gyakorlatot) és egyezségi javaslatokat fogalmaz meg a felek számára. Az egyeztetés nyugodt légkörét biztosítja, hogy a bíró és a felek nem egymással szemben, hanem egymás mellett félkörívben helyezkednek el,

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

és nem feltétel, hogy állva nyilatkozzanak. Fel sem merül a prejudikálás, a bírói elfogultság kérdése.

A munkaügyi jogviták speciális jellege folytán az egyeztetést a munkaügyi bíró kezébe célszerű tenni, „vegyítve” a bíró általi egyeztetés szabályait a mediáció általános elemeivel. Munkaügyi jogvitákban ugyanis a felek alá-fölérendeltségére figyelemmel eltérő a két fél perbeni alapállása és pszichés állapota, mint más polgári jogvitában. A munkaügyi bíró által folytatott egyeztetés hatékonyságát a munkaügyi pereket tárgyaló bírák képzésével, a konfliktuskezelési technikák tanításával lehet biztosítani. A munkajogra jellemző kogens szabályok és azok összefüggései, a munkáltatói szabályozás (kollektív szerződések, belső szabályzatok, utasítások) helye a jogvita megoldásában, a széleskörű bírói gyakorlat a munkaügyi bíró által ismert, míg a bírósági közvetítő ebben a bonyolult, szerteágazó szabályozásban kevésbé lehet járatos.

Ha az egyeztetést végző (mediátor) tartalmi kérdésekben kíván állást foglalni, a mediációban való szakértelme mellett nélkülözhetetlen az adott szakterület magas szintű ismerete. A munkaügyi bíró mindkettővel rendelkezik.

A Javaslat külön egyeztető tárgyalást nem tartalmaz a munkaügyi perekben. Ennek oka, hogy az általános szabályok szerint lebonyolítandó előkészítő tárgyalás lényegében megfelel az egyeztetési tárgyalás céljának.

Bizonyítás a munkaügyi perben

A munkaügyi perekben a bizonyítás az általános polgári perekhez viszonyítva összetettebb, szerteágazóbb, a társadalmi és életviszonyok sajátos tényvilágát reprodukáló eljárás. Központi szerepe ellenére olyan szabályozási nehézségek merülnek fel, mint a per eldöntéséhez szükséges információ munkáltatói monopóliumának megtörése, nemegyszer a speciális szakértői és okirati bizonyítás értelmezése. A munkajogi anyagi jogalap sokszor polgári jogi tényállásokhoz kötődik, így a tényállások és jogállítások ok-okozati összefüggésének feltárása a munkaügyi per egyik sajátos nehézsége. (Nádas György: Bizonyítási nehézségek a munkaügyi kártérítési perekben, in: Munkaügyi Szemle, Budapest, 2002. 51. o.)

A Koncepció és azt megalapozó tanulmányok álláspontja szerint a bizonyítás e sajátos, számos esetben az anyagi jogszabályokban meglévő szabályaira tekintettel a munkaügyi perek perszabályaiban fel kell tüntetni, ha a bizonyítási kötelezettség és a bizonyítási teher az általános perszabályoktól eltérően alakul.

A Javaslat eleget téve e követelménynek utaló szabállyal rendezi az eltérést, mivel a munkajogi anyagi szabályok széles körére vonatkozóan a tételes felsorolásra sem mód sem lehetőség nincs. Az új rendelkezés kizárja az általános szabályok alkalmazását azokban az esetekben, amikor a munkajogi anyagi jogszabályok írják elő a bizonyításra kötelezett felet, és bizonyítási kötelezettségének tartalmát. E rendelkezéssel a peres szabályok szinkronba kerülnek az esetleges elő-eljárásokban követett bizonyítási renddel is, mivel a bíróság a bizonyítás körében – az általános szabályokra hivatkozva – sem térhet el az anyagi jogi rendelkezésektől. Nyilvánvaló, hogy a bizonyításra kötelezett fél alapján határozható meg a bizonyítási teher, amire szintén a munkajogi anyagi jogi szabályok alkalmazandóak.

A jelenleg hatályos Pp. szerint, melyet a törvényjavaslat fenntart, a per eldöntéséhez szükséges tényeket általában annak a félnek kell bizonyítania, akinek érdekében áll, hogy azokat a bíróság valóban fogadja el. Az általános szabály alapján azokat a tényeket, amelyek a kereset alátámasztásául szolgálnak, annak kell bizonyítania, aki a jogát, igényét érvényesíteni kívánja. A munkaügyi perekben azonban ez az elv gyakran nem, vagy nehezen

érvényesíthető, mivel a munkavállalói igény bizonyítására alkalmas szabályzatok, dokumentumok a munkáltatónál vannak, ezeket a munkavállaló nemegyszer nem is ismeri, vagy pontatlanul tudja a tartalmát. A bizonyítási teher általános szabályai munkaügyi perben így gyakran nem szolgálják a tényállás tisztázását, a per gyors és eredményes befejezését.

A bizonyítási teher a bizonyíthatatlanság következménye, azaz a bizonyítottság hiánya a bizonyításra kötelezett terhére esik. A munkaügyi bírói gyakorlat ezt a problémát úgy kezelte, hogy a hatályos szabályozást nem kizáró szabályként értelmezte (az „általában” kifejezés miatt), és rendszeresen a munkáltatókat kötelezte a rendelkezésre álló iratok, számítások (átlagkereset, távolléti díj, szabadság stb.) perbeli szolgáltatására. Az új szabályok, melyek a munkáltatónak konkrét bizonyítási kötelezettséget írnak elő, az eljárás jogszerű megalapozásán – és gyorsításán – túlmenően a bíróságnak egyértelmű lehetőséget adnak arra, hogy a bizonyíthatatlanság következményét a munkáltatóra hárítva a munkáltatót kötelezze a munkajogi igény elbírálásához szükséges okiratok, nyilvántartások, számítások csatolására. Amennyiben ezek könyvelő cégnél, vagy más helyen találhatók, azok beszerzése a munkáltató kötelezettsége. A javaslat ugyanakkor szűkíti az okiratok tartalmának bíróság elé tárását, mivel csak a jogvita eldöntéséhez szükséges, a munkáltató működési körében keletkezett okiratok tartalmának bizonyítása esik a munkáltató kötelezettsége körébe.

Bérvita esetén a munkavállaló többnyire csak állítani tudja a kifizetés elmaradását, ezért a Javaslat szerint ilyen vita esetén a munkáltatót terheli a bizonyítás arról, hogy a juttatást megfizette. Értелеmszerűen ez magában foglalja a kifizetés jogszerű módjának és idejének bizonyítását is. A munkáltatónak továbbá csak akkor kell bizonyítania az igényelt juttatással összefüggő számítások helyességét, ha az vitatott.

Munkaügyi perekben egyébként alkalmazni kell a törvényjavaslat általános bizonyítási szabályait, ezek közül nem egy a munkavállalóra kedvező. Így a bizonyítási szükséghelyzet, amely a fenti 14. §-ba foglalt törvényi tényálláson felül a munkavállalónak biztosítja a munkáltató által megtagadott bizonyítás valóságtartalmának vélelmét, amennyiben ezzel kapcsolatosan a bíróságnak nem merül fel kételye. Az általános rendelkezések alkalmazása szóba jöhet akkor is, amikor nem a speciális szabályokba foglalt okiratok, szabályzatok, stb. tartalmának bizonyításáról, hanem e körön kívüli más tény bizonyításáról van szó. Az általános szabály azonban a munkáltatóra is kedvező, amennyiben a munkavállaló – speciális szabályok alá nem eső – bizonyítási kötelezettségének nem tesz eleget.

Rendkívüli perorvoslatok munkaügyi perben

A Javaslat a munkaügyi perekben hozott jogerős ítéletek elleni felülvizsgálat lehetőségét alapvetően az általános felülvizsgálati rendszer szabályainak megfelelően rendezi. A Javaslat a felülvizsgálati kérelemben vitatott összeg tekintetében tér el az általános szabályoktól. Itt a Javaslat az értékhatárt a munkaügyek sajátosságára tekintettel a teljes munkaidőre megállapított kötelező legkisebb havi munkabér (minimálbér) ötszörösében állapítja meg.

Az általános rendelkezések között szereplő ötmillió forintos értékhatár a munkaügyi perekben rendkívül magas, nem szokványos pertárgy érték. Az általános rendelkezések szerint így a pénzkövetelésre irányuló perek nagyon száma a felülvizsgálatból kizárt ügycsoportba tartozott volna.

A felülvizsgálat kizártságát másfelől indokolt olyan, a munkaügyi perekre jellemző kritériumhoz kötni, amely generálisan jellemző az adott életviszonyok területén. Ez pedig a minimálbér, amelynek ötszöröse társadalmilag is elfogadható limitet jelent. Még akkor is, ha ez esetleg évente változhat, s e változásokat a jogalkalmazónak mindenképpen figyelembe kell vennie. A pertárgyának értékét a keresetindításkor kell meghatározni, így a minimálbérhez igazított limit tekintetében szintén a keresetindítás időpontjában érvényes minimálbér az irányadó.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

A minimálbér ötszörösét meghaladó összegű pénzkövetelésre irányuló perben hozott jogerős ítélet elleni felülvizsgálati kérelem minden további nélkül előterjeszthető a Kúrián. A megadott értékhatár alatt engedélyezési eljárásra van szükség, amelyet az általános szabályok és szempontok szerint kell lefolytatni. A Kúriának lehetősége lesz az alacsony pertárgyértékkel folyó, de munkajogilag jelentős jogalkalmazási kérdéseket tartalmazó kérelmek befogadására.

A szabályozás jelentősen bővíti a felülvizsgálat körét. Így a jelenlegi szűkítő szabályozás kritériumai a jövőben nem érvényesülnek, megnyílik a jogegységesítés lehetősége olyan ügyekben is, amelyekben a felülvizsgálat korábban kizárt volt.

Az általános szabályok szerinti eljárás vitathatatlanul nagyobb eljárási fegyelemre szorítja rá a munkaügyi perek feleit, jogi képviselőit. A munkaügyi perben benyújtott felülvizsgálati kérelemben is érvelnie kell a jogi képviselőnek a felülvizsgálati kérelem befogadhatósága mellett, vagy a felvetett jogkérdés társadalmi, jogi jelentősége, súlya mellett. A pontos határidők és az eljárási cselekmények megtételére előírt szabályok a munkaügyi felülvizsgálat esetében a polgári perekre alkalmazandó szabályokkal egyeznek meg.

A perújítás kettős célt szolgál; módot ad egyrészt az alapperben el nem bírált tények, bizonyítékok előterjesztésére és elbírálására, másrészt meghatározott jogsértések, szabálytalanságok orvoslására.

A hatályos Pp. a munkaügyi perekben sajátos módon szabályozza a perújítást. Kimondja, hogy a munkaügyi perekben a munkaügyi bíróság jogerős ítélete vagy a jogerős végzésével jóváhagyott egyezség ellen van helye perújításnak, és visszaül a perújításról szóló általános rendelkezésekre. A Javaslat e visszaülő szabályt nem pusztán annak pontatlansága miatt hagyja el, hanem az új Pp. szabályozási szerkezete miatt is. Nincs szükség utaló szabályra akkor, amikor a fejezet felhatalmazási rendelkezése (1. §) eleve tisztázza az általános perszabályok és a munkaügyi perek szabályainak kapcsolatát. Utaló szabály nélkül is az általános perújítási szabályokat kell alkalmazni, a jelen törvényi tényállásba foglalt kivételekkel.

A Javaslat fenntartja ellenben a hatályos Pp. korlátozó rendelkezéseit. E szabály a perújítás hat hónap után történt megindításához sajátos jogkövetkezményeket fűz. Nem vitatottan e rendelkezés a perben érvényesített igény jellegét és terjedelmét befolyásoló anyagi jogi jellegű szabály. Hasonló rendelkezést tartalmaz az Mt. 22. § (5) bekezdése és az Mt. 287. § (4) bekezdése, az igény hat hónapra visszamenő érvényesítése tekintetében.

A törvényjavaslat szerint a perújítási kérelemnek a határozat jogerőre emelkedésétől számított 6 hónapon túli előterjesztése esetén a munkavállaló nem követelheti munkaviszonyának helyreállítását és az eredeti munkakörben való továbbfoglalkoztatását. Ez a munkaviszony bizalmi jellegével szintén összefüggő szabály. A munkaviszony jogellenes megszüntetése kapcsán a perújító munkavállaló kérelme így a kártérítésre, elmaradt jövedelem és végkielégítés megfizetésére irányulhat. További korlátozó szabály, hogy nem támasztható munkabérre irányuló követelés a perújítási kérelem benyújtását megelőző 6 hónapon túli időszakra.

A visszafoglalkoztatási korlát az objektív (5 év) határidőn belül, de hat hónapon túl előterjesztett perújításra vonatkozik, de nem vonatkozik a szubjektív (6 hónapos) perújítási határidőn belül kezdeményezett rendkívüli perorvoslatra. 6 hónap után ugyanis munkaviszony helyreállítására irányuló kérelem, vagy az eredeti munkakörben, illetve munkahelyen történő továbbfoglalkoztatás már olyan hátrányos helyzetbe hozná a munkáltatót, amelynek kialakulását – tekintettel a munkaviszony sajátos, nem ritkán személyes jellegére – mindenképpen el kell kerülni. A munkáltató esetlegesen gondoskodott a munkaerő pótlásáról, létszámmozgások, termelési szerkezet átalakítások mentek végbe a munkáltatónál, ezért nem életszerű egy „in integrum restitutio” elrendelésének lehetősége.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

A Javaslattal az ítélet elleni perújítást rendelkezéseinek változatlan hagyása mellett mellőzi az egyezséget jóváhagyó végzés elleni perújítást. A szűkítés oka a megkötött, és a bíróság által jóváhagyott egyezség különleges jogi státusza, továbbá az a társadalmi és jogi érdek, ami az egyezséggel lezárt ügyek stabilitásához kötődik.

Munkavállalói költségkedvezmény

A Pp. és a bírósági eljárásban alkalmazható költségkedvezményre vonatkozó alacsonyabb szintű (rendeleti) szabályok 2008. év elején történt módosítása a munkaügyi perek tárgyi költségmentességét – más pertípusokban érvényesülő költségmentességhez hasonlóan – megszüntették. Ennek következményeként a munkaügyi perekben a módosítások után a munkavállalókat csak a tárgyi költségfeljegyzési jog illette meg.

A kedvezményi rendszernek a rászorultsági elv alapján történő átalakítása azonban a – jogalkalmazási tapasztalatok alapján – a munkaügyi jogviták rendezése körében nem biztosította teljes körűen a munkavállalói igényérvényesítéshez szükséges feltételeket. Annak érdekében, hogy a tárgyi költségfeljegyzési jog alapján fennálló perköltségviselés kockázata ne lehetetlenítse el a jogos munkavállalói igények bírósági úton történő érvényesítését indokoltá vált a munkavállalók alacsonyabb jövedelmű csoportjai számára egy olyan sajátos költségkedvezményt biztosítani, amely a többségében nehéz egzisztenciális helyzetbe került állampolgárok számára is biztosítja a jogérvényesítés e módját. Ezen elvi alapállásból lépett hatályba a munkavállalói költségkedvezmény megállapításáról és érvényesítésének szabályairól szóló 73/2009. (XII. 22.) IRM rendelet, melynek előírásait a 2012. évi CXVII. törvény 14. §-a inkorporálta a Pp.-be.

A Javaslattal változatlanul fenntartja a munkavállalói költségkedvezmény perrendtartásba foglalt intézményét. A munkavállalói költségkedvezményre vonatkozó szabályozás az általános szabályokhoz képest különös, speciális jogintézmény, amelynek célja a munkavállalói igényérvényesítés megkönnyítése. E cél megmutatkozik az összeghatár jogszabályi meghatározásánál is, amelyre a jogosultság alapítható. A munkavállalói költségkedvezményt a jogosultságot megalapozó feltételek megléte esetén hivatalból kell engedélyezni a per egész tartama alatt, mert alanyi jogon illeti meg a munkavállalót és ez alapján mentesül a törvény erejénél fogva pervesztessége esetén is az illetékfizetési kötelezettség alól.

Végrehajtási perek

A végrehajtási eljárás célja a jogok állami kényszer útján történő érvényre juttatása. A kényszer szükségszerűen jogkorlátozással jár együtt, így a végrehajtási eljárásban kiemelten fontos követelmény a jogorvoslathoz való jog széles körű, tényleges biztosítása. A végrehajtás során bekövetkező jogsérelmek egy része a végrehajtási nemperes eljárásban orvosolható. Bizonyos végrehajtási eljárásjogi, valamint a végrehajtáshoz kapcsolódó anyagi jogi viták azonban nem dönthetők el a széles körű bizonyítást és a kontradikciót alapvetően nélkülöző nemperes eljárásban, csak peres eljárás keretei között. A Javaslattal ezért a hatályos Pp.-nek megfelelően a különleges eljárások között, külön fejezetében rögzíti a jogvédelmet biztosító végrehajtási perek szabályait, nem változtatva azok típusain sem.

A végrehajtási perekre vonatkozó sajátos szabályok létét a perek tárgyán túl a végrehajtási eljáráshoz való kapcsolat és ebből is következően – két per esetében – az eljárás gyors befejezése iránti hangsúlyos igény indokolja.

Végrehajtás megszüntetése és korlátozása iránt megindított per

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

A Javaslat – egy jelentős kivétellel – a korábbi szabályozás szerinti alapokon engedi a megindult végrehajtások keresettel történő végleges megakasztását vagy korlátok közé szorítását. A jelentős újítás az, hogy a Javaslat a végrehajtási per keretei között nem teszi lehetővé a végrehajtási záradékkal ellátott okirattal és a vele egy tekintet alá eső okirattal elrendelt végrehajtás megszüntetését és korlátozását a követelés érvényes létre nem jöttére hivatkozással. A változtatást a jogalkalmazásban jelentkező és sok esetben megoldhatatlan problémák indokolták. A korábbi szabályok alapján nem volt kizárt ugyanis az, hogy az adós a végrehajtás megszüntetése vagy korlátozása iránti per mellett, azzal párhuzamosan egy, a végrehajtandó követelés forrásául szolgáló jogügylet érvénytelenségének vagy létre nem jöttének a megállapítását célzó pert is megindítson. A párhuzamosan megindított perek esetében a bíróságok szélsőségesen eltérően ítélték meg a perfüggőség, a tárgyalás felfüggesztése, az egyesítés, vagy éppen a res iudicata kérdéskörét, ami jelentős jogbizonytalansághoz vezetett. A Javaslat újítása nem vesz el jogot adóstól. Azokban az esetekben ugyanis, ahol a végrehajtás elrendelését nem előzte meg a követelés érvényes fennállásának az érdemi elbírálása, az adós az általános eljárási szabályok szerint megindított, a követelés érvényes létre nem jöttére alapított perben kérheti a sérelmezett jogviszony anyagi jog szabályai szerinti rendezését. E perben a végrehajtás a Javaslat rendelkezései szerint felfüggeszthető, és amennyiben a per eredménye szerint a végrehajtásnak részben vagy egészben, de nincs alapja, úgy a végrehajtást foganatosító bíróság a jogerős határozatnak megfelelően a végrehajtást nemperes eljárásban megszünteti vagy korlátozza.

A Javaslat ezen felül a végrehajtási jog és a követelés elévülése esetének szabályozásával nevesítetten, külön pontban jeleníti meg a végrehajtás megszüntetése és korlátozása iránti per – a bírói gyakorlat által egyébként a követelés megszűnésére alapított perbe beleértett – fajtáját.

A Javaslat az illetékesség, a végrehajtás felfüggesztése és a pertárgyérték tekintetében szabályozási szükséglet hiányában lényegében nem változtat a hatályos szabályokon. Az illetékesség kapcsán a korábbi rendelkezés szövegezésbeli pontosítását az indokolta, hogy a végrehajtást nem csak a Pp. 367. §-ban felsoroltak rendelhetik el, hanem közvetlen bírósági felhívás esetén a Kúria is. Az új szabály szövege ez esetben is eligazítást ad. A végrehajtás felfüggesztése tekintetében pedig egyértelművé teszi, hogy az csak a fél kérelmére történhet meg. A pertárgyérték kapcsán pedig csak annyi az eltérés, hogy az új kódex új rendező elve alapján az nem az általános szabályok között, hanem a különleges per szabályai között helyezkedik el.

A Javaslat a végrehajtási eljárás szabályaira építve erősíti a végrehajtás megszüntetése és korlátozása iránti nemperes eljárás perelterelő funkcióját. A Javaslat a szabály külön kiemelésével és szövegezésbeli pontosítással, valamint a keresetlevél visszautasítási ok ezt lehetővé tevő megfogalmazásával ezért egyértelművé teszi, hogy a nemperes eljárás hiánya esetén nem lehet a pert érdemben lefolytatni, a mulasztás perakadálynak minősül.

Ehhez hasonlóan a Javaslat a korábbihoz képest azt is egyértelműbb szabállyal juttatja kifejezésre, hogy a felek személye nem érdemi kérdés. Ha a pert nem az adós indítja vagy nem a végrehajtást kérő ellen, úgy az aktív illetve a passzív perbeli legitimáció hiánya miatt a keresetlevelet - az általános szabályok szerinti felhívást követően - vissza kell utasítani.

A Javaslat a professzionális pervitel hangsúlyos követelményének megfelelően a keresetlevél kötelező tartalmi elemei tekintetében a korábbihoz képest jóval többet vár el a perindítótól. Ennek megfelelően a Javaslat a végrehajtás megszüntetési vagy korlátozás iránti perben egyrészt előírja, hogy a felperes mind az elrendelés, mind a foganatosítás tekintetében egyértelműen beazonosítható módon jelölje meg a végrehajtást. Másrészt a bírói gyakorlatban jelentkező probléma megoldásaként úgy szabályoz, hogy a felperesnek a végrehajtás

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

korlátozása iránti perben a keresetlevél kérelem részében nem elegendő csak a végrehajtás korlátozását kérnie, hanem pontosan meg kell határozni a követelés azon részét, amely tekintetében álláspontja szerint a végrehajtási jog nem szűnt meg. Harmadrészt elvárja, hogy a perindító okirattal bizonyítsa, hogy a végrehajtás megszüntetését vagy korlátozását a végrehajtási eljárás keretében eredménytelenül próbálta meg elérni. Nem elegendő tehát, hogy a felperes az előzetes eljárás lefolytatására csak hivatkozzon és az új szabályozás mellett egyértelmű az is, hogy nincs lehetőség arra, hogy a bíróság a fél kérelmét nemperes eljárás megindítására irányuló kérelemnek tekintse és az áttétel szabályai szerint az eljáró bírósági végrehajtóhoz való áttételről rendelkezzen. Okiratcsatolás vagy nem az előzetes eljárás sikertelenségét bizonyító okirat csatolásának a hiánya visszautasítási oknak minősül.

A végrehajtási eljárás egyrészt a fennálló jog érvényre juttatását szolgálja, másrészt viszont a benne megjelenő állami kényszerítő erő miatt jelentős jogsérelmet okozhat akkor, ha teljesen vagy részben, de nincs alapja. Ezért mind az adósnak, mind a végrehajtást kérőnek kiemelten fontos érdeke az, hogy a végrehajtás megszüntetési vagy korlátozási per minél hamarabb befejeződjön. A Javaslat ezt a hatályos szabályozáshoz hasonlóan a gyors eljárást lehetővé tevő és a per elhúzását gátló rendelkezésekkel biztosítja. Egyfelől továbbra is kimondja, hogy a bíróság soron kívül jár el, azaz a bíróságnak minden intézkedését haladéktalanul meg kell tennie. Másfelől az általános szabályok szerinti eljárás felépítését megtartva lerövidíti a felek részére a perfelvételhez kapcsolódóan egyébként előírt határidőket és kizárja a válaszirat és a viszontválasz benyújtásának a lehetőségét. Mindezek – azon túl, hogy gyorsabb eljárást eredményeznek – nem jelentenek a felek számára aránytalan érdeksérelmet, mivel a pert szükségszerűen meg kellett, hogy előzze egy nemperes eljárás, ahol minimálisan az adós, azaz a későbbi felperes, de nagy valószínűséggel a végrehajtást kérő, azaz a per alperese is kifejtette a per tárgyával kapcsolatos álláspontját.

A Javaslat lecsökkenti a tárgyalási időköz az általános szabályok szerinti tartamát és a tárgyalások kitűzésére előírt határidőt is. Ez utóbbiak kapcsán a Javaslat az egy hónapos határidő meghatározásánál figyelemmel volt arra, hogy diszfunkciót okozott a hatályos perrend azon szabálya, amely a tárgyalás tizenötödik napra történő kitűzését írta elő. E határidő mellett ugyanis gyakran vagy nem volt lehetséges a felek szabályszerű idézése, vagy a szabályszerűség kérdése a tárgyalás napjáig nem dőlt el. Ez pedig kényszerűen a per befejezését késleltette.

A Javaslat továbbra sem teszi lehetővé a végrehajtás megszüntetése illetve korlátozása iránti perben az eljárás szünetelését, de csak a felek közös megegyezése alapján és az érdemi tárgyalás elmulasztása esetében. Ezen okoknál ugyanis a jogintézmény az eljárás akár a felek közös akaratából történő elhúzódását is eredményezhette. A szünetelés az általános szabályok szerinti egyéb indokai (pl.: hirdetményi idézésnek volna helye, és azt a fél nem kéri) a végrehajtás megszüntetése vagy korlátozása iránti perben is fennállhatnak, az eljárás gyorsítását ezen esetekben a Javaslat a szünetelés időtartamának négy hónapról egy hónapra történő lecsökkentésével biztosítja.

A végrehajtás megszüntetési és korlátozási perben hozandó döntések nem hozhatóak meg a végrehajtási eljárás adatai nélkül, és a végrehajtás megszüntetése esetén nyilvánvalóan már csak a perben eljáró bíróság dönthet a végrehajtási eljárás költségeinek a megfizetéséről. A Javaslat ezért a hatályos szabályozásnak megfelelően már a per kezdetén előírja a bíróság számára a végrehajtó megnyilatkoztatását és ettől függően a végrehajtás megszüntetése esetén a költségekről való döntést.

Végrehajtási igényper

A Javaslat nem változtat a végrehajtási igényper keretében érvényesíthető jog tartalmán. A hatályos perrendben foglalt feltételekkel kérhető tehát a végrehajtási perben jogvédelem

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

akkor, ha a lefoglalt vagyontárgy értékesítése a végrehajtási eljárásban kívülálló személy jogát sértené. A Javaslat a fennálló szabályok szerint határozza meg e harmadik személyek körét is. Egyértelműsíti viszont, hogy a végrehajtási igénypernek közigazgatási vagy adóvégrehajtás esetén is helye van.

Szabályozási igény hiányában a Javaslat a végrehajtási igényper további eljárási szabályain sem módosít lényegesen. A bírói gyakorlat ingatlanigényperben a foglalás helye szerint illetékes bíróságnak a végrehajtási jogot az ingatlan-nyilvántartásba bejegyző földhivatal székhelye szerinti bíróságot tekintette, ez pedig a bíróságok közötti aránytalan ügyelosztást eredményezett. A problémát a Javaslat egy új illetékességi szabállyal orvosolja. A pertárgyértékre vonatkozó szabály változatlan tartalommal – a végrehajtás megszüntetési és korlátozási perek szabályozásához hasonlóan – az általános rendelkezések közül a különleges per szabályi közé kerül át.

A Javaslat nem tartja fenn a korábbi perrend azon szabályát, amely szerint az igénylő a perben nem élhet igazolással. A szabály célja a per minél előbb történő befejezése volt, azonban a hatásához képest aránytalanul korlátozta az igénylő fél jogait. A gyorsítás a végrehajtási igényperben egyébként sem kiemelten fontos érdek, mivel a per legfeljebb csak az igényelt vagyontárgy tekintetében gátolja a végrehajtás befejezését. A Javaslat csak úgy, mint a végrehajtás megszüntetési vagy korlátozása iránti per esetében egyértelműsíti azt, hogy az alperes személye nem érdemi kérdés. Perakadálynak minősül tehát az, ha a felperes a pert nem a törvényben meghatározott személy ellen indítja meg. A perrel összefüggő végrehajtás pontos beazonosíthatósága érdekében a Javaslat előírja, hogy a felperes már a keresetlevélben jelölje meg a sérelmezett foglalat elvégző végrehajtó személyét és a végrehajtási eljárás ügyszámát.

A Javaslat a bíróság által hozott érdemi döntés szabályozásán sem változtat és a szövegezésbeli pontosítással átveszi a hatályos Pp. a házastársi vagyontársasági igényper és ehhez kapcsolódóan a közös tulajdonban lévő vagyontárggyal kapcsolatos igényper rendelkezéseit is. Új illetékességi szabállyal biztosítja azon szabály tényleges érvényesülését, amely szerint a bíróság a házastársi vagyontársaság igényperben valamennyi lefoglalt vagyontárgy figyelembe vételével dönt. A Javaslat elhagyja a hatályos Pp. 382. §-át. Az abban foglaltak továbbra is irányadóak, a rendelkezés azonban szükségtelen, mivel az az anyagi jogerőhatás szabályából egyértelműen következik.

A Javaslat az egységes szabályozás elve alapján a végrehajtási igényper rendelkezései között helyezi el a perújításra vonatkozó szabályt, nem változtatva annak tartalmán.

Foglalás tűrése iránt, a követelés behajtása iránt és a végrehajtási eljárásba történő bekapcsolódás engedélyezése iránt megindított per

A Javaslat fenntartja a hatályos szabályozás szerinti megoldást, amely szerint ezen perek tárgyát meghatározó rendelkezések a bírósági végrehajtásról szóló törvényben találhatóak.

A Javaslat szabályozási igény hiányában átveszi és lényegesen nem is bővíti a hatályos Pp. vonatkozó rendelkezéseit. A végrehajtási eljárásba történő bekapcsolódás engedélyezése iránti perben a végrehajtás megszüntetése és korlátozása iránti perben alkalmazott szabályokkal egyező módon és okból egészíti ki a keresetlevél kötelező tartalmi elemeit és teremti meg a gyors eljárás lehetőségét.

A jegyző birtokvédelmi ügyben hozott határozatának megváltoztatása iránti per

Továbbra is szükséges a különleges eljárások között meghatározni a jegyző birtokvédelmi ügyben hozott határozatának megváltoztatása iránti perre vonatkozó speciális eljárási szabályokat. A hatályos Pp. eljárási rendelkezései kerülnek fenntartásra, azok érdemi megváltoztatása nem szükséges.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

A jegyző határozata a birtokvitában érintett felekre, e személyek egymás közötti viszonyára tartalmaz rendelkezést, ezért amennyiben a birtokvitában érintett egyik fél a jegyző határozatát magára nézve sérelmesnek tartja, úgy az ellenérdekű féllel szemben pert kell indítania, a Ptk. 5:8. § (3) bekezdésébe foglalt rendelkezésnek megfelelően.

Indokolt meghatározni a bírák és a szakértők kizárására vonatkozó speciális szabályokat, mivel alapvető elvárás, hogy a jegyző birtokvédelmi határozatának meghozatalában részt vevő, vagy az eljárással összefüggésben más módon érintett személy a megváltoztatás iránt előterjesztett kereseti kérelem elbírálásában ne vehessen részt, azaz a bíróság külső befolyástól mentesen hozza meg döntését.

Az eljáró bíróság kizárólagos illetékessége a határozatot hozó jegyző székhelyéhez kötődik.

Azért szükséges a keresetlevélben a határozatot hozó jegyző által vezetett hivatal, valamint a birtokvédelmi határozat számának feltüntetése, hogy a birtokvédelmi eljárás beazonosítható legyen mind a bíróság, mind a jegyző számára.

Tekintettel arra, hogy a per a jegyző által hozott határozat megváltoztatására irányul, ezért a keresetlevelet – az arra nyitva álló határidőben – a határozatot hozó jegyzőhöz kell benyújtani. Ezt indokolja többek között az is, hogy a bíróság a jegyző határozatának megalapozottságát vizsgálja, ezért a kérelem elbírálásához szüksége van a jegyző által lefolytatott eljárás iratanyagára. A keresetlevél felterjesztésével egyidejűleg ugyanakkor az ügyirat is megküldhető a bíróság részére.

A jegyző határozatát sérelmesnek tartó fél – az új Ptk.-ban meghatározott keresetindítási határidő alatt – kereseti kérelmét a bíróságon is előterjesztheti. Ilyen esetben a bíróság keresi meg a jegyző hivatalát az ügyirat beszerzése érdekében, ha a birtokvédelmi eljárás azonosításához szükséges adatok rendelkezésre állnak. Ha a fél a keresetlevelet nem a perre hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bírósághoz nyújtja be, áttételnek van helye.

A szabályozás egyértelműen meghatározza, hogy amennyiben a jegyző birtokvédelmi határozata érdemben helyes, úgy semmiképpen sem helybenhagyásnak, hanem a kereset elutasításának van helye, ellenkező esetben a bíróság a birtokvédelmi határozatot megváltoztatja.

A jegyző birtokvédelmi határozatának megváltoztatása esetén a birtokvédelmi határozattal elbírált hasznok, károk és költségek tekintetében - szükség szerint - a bíróságnak akkor is határoznia kell, ha az érdekelt fél csak a birtoklás kérdésében terjesztett elő keresetet. E szabály a PK 29. számú állásfoglalásnak megfelelően rendezi azokat az eseteket, amikor a jegyző határozatának megváltoztatása természetesen kihat a jegyző által elbírált hasznok, károk, költségek tekintetében támasztott igényekre is, azonban a felperes csak a birtoklás kérdésében terjeszt elő kereseti kérelmet.

Szükséges továbbá annak szabályozása is, hogy a Pp. elektronikus kapcsolattartásra vonatkozó rendelkezései milyen eltérésekkel alkalmazandók e speciális pertípus vonatkozásában.

NYOLCADIK RÉSZ

KOLLEKTÍV IGÉNYÉRVÉNYESÍTÉSSEL KAPCSOLATOS PEREK

A közérdekből indított perek közös szabályai

A jelenlegi közérdekű perindítási felhatalmazások sokrétűek, számos jogterületre kiterjedőek, jogalkotási szempontból egységes definíció adása a jelentős számú kivételes jellegű közérdekű perindításra való feljogosítás miatt nem célszerű.

Egyes közérdekű pereket az ügyész indít, másokat közigazgatási szervek, sőt bizonyos esetekben egyéb (pl. civil) szervezetek is jogosultak lehetnek perindításra. Egyes közérdekű perek megállapítási vagy jogalakítási típusú jogkövetkezményeket céloznak, ismét mások – törvényi felhatalmazás alapján – akár pénzügyi követelés érvényesítésére is alkalmasak. A közérdekű perindítás fogalmának e sokrétűsége miatt nem lehet olyan összefoglaló perjogi tartalmi leírását adni, mely alapján egyértelműen eldönthető lenne, hogy a definíció alá esik az adott felhatalmazás vagy sem. Ezért a jogbiztonságot jobban szolgálja, ha a külön jogszabály – a perlési felhatalmazás megadásával egyidejűleg – rendeli alkalmazni e fejezet alkalmazása szükségességét.

A közérdekű pert felperesként azok a személyek, ill. szervezetek indíthatják, akiket törvény, jellemzően az adott jogviszonyt tartalmazó anyagi jogi jogszabály (így pl. általános szerződési feltételek megtámadására jogosultak), vagy az adott szervezet státuszát körülíró szabály (így pl. az ügyészi perindítást lehetővé tévő szabály) a perindításra feljogosít. A közérdekű per ilyen jellege, vagyis a közérdek fokozott védelme a per útján, lehetővé teszi, hogy a jogalkotó elválassza az anyagi jogi jogosultak igényét a perindításra jogosult személy perindító döntésétől. Ezt a rendelkezési jogot érintő szabályt azonban csak olyan körben indokolt engedni, amikor a jogalkotó a közérdekű performa melletti döntéssel az anyagi jogosult érdekeit a közérdekű per egyéb garanciáin keresztül megfelelően védeni tudja. Ezzel függ szorosan össze, hogy a jogalkotó csak gondosan mérlegelt esetekben teszi elérhetővé a közérdekű per szabályait. Ha azonban lehetővé tette, mert pl. a magánérdek védelmére szolgáló perindítási dinamikát nem tartotta kielégítőnek, az osztársadalmi célok és szempontok szolgálatára kellően alkalmasnak (ld. így pl. az általános szerződési feltételek megtámadását), akkor a közérdekű perindítási forma fog az egyéni perindítás mint a jogérvényesítés garanciája mellé, esetlegesen helyébe lépni.

Figyelemmel arra, hogy az ilyen perekben több mint az egyéni igény érvényesítése történik, e perekben az állam, a társadalom, a közérdek védelme zajlik, az anyagi jogi igényjogosult perlési jogállása nem szükségszerű, s a rendelkezési jogot sem korlátozza. Az egyéni jogosult perbeli féli jogállását kizáró egyértelműsítő szabállyal számos eljárásjogi rendelkezés automatikusan alkalmazhatatlanná válik, így nincs szükség e célból külön kizáró szabályokra (pl. viszontkereset, beszámítás, keresethalmazat).

A Javaslat a kizárja továbbá a beavatkozást is a közérdekű perekben, mert ellenkező esetben nem zárható ki, hogy olyan nagyszámú beavatkozásra kerülne sor egyes közérdekű perekben, mely az eljárás lefolytatását lehetetlenítené el. Ez a megoldás az érintetteket nem zárja el a saját ügyüktől, mert az egyedi perindítás lehetősége fennáll.

A közérdekű per kulcsfogalma a jogosultak érintettségének azonossága. Az azonos érintettség azonos jellegű érvényesített jogot feltételez, továbbá a jogot megalapozó tények lényegi azonosságát. Teljes tényazonosság azért nem szükséges, mert pl. valószínűleg nem azonos a szerződéskötés napja, ugyanakkor a szerződés tartalma egybeesik. Ugyanígy a teljes

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

jogazonosság sem állhat fenn, de a közérdekű perben érvényesítendő jogi igénynek azonos jellegűnek, lényegét, forrását tekintve egyformának kell lennie (pl. mindegyiknek hasonló tényeken alapuló fogyasztói jogsértésből kell erednie). Az egyediség szintjén az azonosság fogalmilag kizárt, viszont a típus azonosság lehetséges.

A Javaslat ennek ellenére az „azonosság” szót használja, mert ennek valamilyen gyengítő, mérséklő jelzővel (pl. alapvető azonosság) való kiegészítése téves értelmezésekhez vezethetne, ugyanis az azonosság követelménye csak azokra az egyedi körülményekre nézve nem áll fenn, melyek szükségképpen csak különbözőek lehetnek (pl. szigorúan véve az X.Y-t megillető jog nem ugyanaz, mint ami Z.-t illeti meg, mert más a jog alanya, és a tartalmában ugyan teljesen megegyező, de más napokon megkötött szerződések sem teljesen „tényazonosak”, de az érintettség azonossága szempontjából mégis egy kategóriába esnek, ha a jogvita elbírálásában a napok különbözősége nem releváns).

A csoporthoz tartozás igazolásának módja fontos kérdés a közérdekű perekben. Ezen múlik ugyanis az, hogy az egyes jogosultak miként tudnak hozzájutni ahhoz, amit a bíróság ítélete megítélt számukra. Ez főképpen akkor releváns kérdés, ha a jogszabály az adott közérdekű perben marasztalási kereset előterjesztését is megengedi, de megállapítási keresetek esetében is kérdéses lehet, hogy kire tejed ki az ítélet (ami pl. attól függhet, hogy a vállalkozás melyik ÁSZF-je alapján szerződött a fogyasztó). Az igazolás módja nem mindig magától értetődő kérdés, bizonyos esetekben döntést, választást igényelhet. Valójában ez egy bizonyítási probléma: az igazolási mód teremti meg a kapcsolatot az egyedi jogosult személye és az érvényesített igény között. Egyedi perekben is bizonyítania kell a felperesnek, hogy az adott igény őt illeti (pl. ő a tulajdonos, ő a szerződő fél, stb.). Közérdekű perben viszont ezt a bizonyítási kérdést is egységesen célszerű eldönteni, mégpedig magában a perben, és nem utólagosan, egyedileg (pl. végrehajtási eljárásban). Különösen azokban az ügyekben jelentős ez a kérdés, amikor a szerződésen alapuló igény mögött nem áll írásbeli szerződés (pl. tömegcikk vásárlása üzletben). Az igazolási mód tekintetében a felperes állítási, bizonyítási szükséghelyzetbe kerülhet, mivel a releváns tényeket adott esetben csak alperes ismeri. E bizonyítási szükséghelyzet megoldása az általános szabályok alapján történhet.

Az igazolás kérdése mind marasztalási, mind megállapítási, jogalakítási kereseteknél releváns lehet. Egyfelől irányt mutat az önkéntesen teljesíteni szándékozó alpereseknek, másrészt segíti az egyedi jogosultak fellépését (végső esetben a végrehajtást) az önkéntes teljesítés elmaradása esetén.

Értelemszerűen a keresetlevélben előadottak nem kötik a bíróságot, vagyis mind az érintett jogosulti csoport, mind az igazolási mód meghatározása a jogvita részét képezheti, melyben, végeredményben a bíróságnak kell döntenie, de a közérdekű kereset korlátai között.

A Javaslat egy speciális esetét teremti meg a megállapítási pereknek, melynek létjogosultságát az adja, hogy a bizonyos esetekben a jogalap lényegileg azonos lehet a csoport tagjai vonatkozásában, de a marasztalás tényalapja és összege már nem teljes mértékben egységes valamennyi érintett vonatkozásában (pl. a kár összege egy kárt okozó, azonos típusú hibában szenvedő légszák esetében).

Ez a szabály a közérdekű perindítást lehetővé tevő külön jogszabályokban is elhelyezhető lenne, mivel a kereseti kérelem lehetséges tartalmát ezek a külön jogszabályok határozzák meg, azonban a Pp. a megállapítási perekre önálló, egységes szabályozást ad, ezért a közérdekű perek vonatkozásában is a Pp.-ben célszerű elhelyezni ezt a speciális, megállapítási perekre vonatkozó szabályt. Ez a szabály annak lehetőségét teremti meg, hogy közérdekű perként az ilyen igények jogalapját megállapítás útján a bíróság egységesen döntse el, amely

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

megállapítás – a jogalap akár pozitív, akár negatív megállapításával – a később indítandó egyedi perekre kihathat.

A Javaslát két speciális permegszüntetési esetet teremt, melyekhez nem kapcsolódik keresetlevél-visszautasítási szabály. Ennek oka az, hogy az azonos érintettség jellegét tekintve nem perelőfeltétel (annál is inkább, mert előfordulhat olyan közérdekű per is, amely mögött nem is áll tényleges jogosulti csoport, akik marasztalási igénygel léphetnének fel), inkább érdemi vita tárgya, és bizonyítást kívánhat. Ugyanakkor ilyenkor az igények közérdekű keresetbe foglalása, aggregálása a célszerűtlen és sikertelen, nem pedig maga az igény alaptalan, ebből következően az érdemi, ítélettel való elutasítás nem indokolt. A permegszüntetésnek értelemszerűen akkor van helye, ha az általános szabályok által megengedett kereset pontosítás vagy változtatás után sem teljesülnek az előírt feltételek. Az ilyen célú változtatás speciális esete a megállapítási keresetre való áttérés.

Ugyanez igaz a csoporthoz tartozás igazolási módjára is, mely egy olyan bizonyítási kérdés, melynek vonatkozásában kétféle sikertelenség fordulhat elő: a felperes által megjelölt igazolási mód alkalmatlan a bizonyításra, illetve alkalmas ugyan, de nem alkalmazható egységesen az érintett jogosultak vonatkozásában. Az egységesség követelményét nem sérti, ha a felperes nem egyetlen igazolási/bizonyítási módot jelöl meg, hanem pl. kettőt, melyek mindegyike az érintett jogosultak külön alcsoportjára alkalmazható. Másként megfogalmazva: az igazolási módnak határozottnak kell lennie, de a perben érintett jogosultak tekintetében tartalmazhat bizonyos eltéréseket, mindaddig, amíg a közérdekű keresetindítás törvényi felhatalmazáson túli alapvető feltétele: a lényegi ténybeli és jogi azonosság fennáll.

Ügyazonosság esetén pergazdaságossági okból célszerű a közérdekű perek egyesítése. Ügyazonosság akkor áll fenn, ha az alperes, a jogosulti kör azonos és az érvényesített jog lényegileg azonos (melyhez a tényalap lényegi azonossága is szükséges). Ilyen esetben több közérdekű per azért indulhat, mert a törvényalkotó a közérdekű perek megindítására néhány esetben különböző szervezeteknek, jogosultaknak párhuzamosan adott felhatalmazást. Ezt a törvényalkotói döntést nem indokolt peres szabályokkal felülírni (pl. egy olyan szabállyal, hogy az elsőként megkeresett bíróság jár el ilyen ügyekben, a többi pert pedig meg kell szüntetni), hanem a perek egyesítésével mindegyik közérdekű felperesnek meg kell adni a jogot az eljárásra. Ilyen esetben valójában egy közös (perindítási) jogot érvényesítenek a felperesek, ezért egyesítés esetén egységes pertársaságot fognak képezni.

Az egyesítést a kizárólagosan illetékes, ennek hiányában az általános illetékességű bíróság rendelheti el. Hatáskör tekintetében nem lehetnek különbözőek ezek a perek, mert a főszabály szerint a törvényszék hatáskörébe tartoznak ezek az ügyek is.

Marasztalási kereset esetén teljesítésre a jogosultak irányában kell kötelezni alperest, így válik lehetségessé a jogosultak javára történő végrehajtás alperes önkéntes teljesítése hiányában. A végrehajtással kapcsolatos kérdéseket egységesen célszerű szabályozni, a tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról 1996. évi LVII. törvény 92. § (7) bekezdésében meghatározott eljárás mintájára.

A perköltség tekintetében viszont felperest kell jogosítani, illetve kötelezni, mert a költségek nála merültek fel, illetve a kockázatot neki kell viselnie, mivel a jogosultak felhatalmazása nélkül indította a közérdekű pert.

A Javaslát külön szabályozza azt a kérdést, hogy a közérdekű perben hozott ítélet mikor képezi akadályát a jogosultak egyedi perindításának. A hatályos szabályozás jellemzően úgy

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

rendezi ezt a problémát, hogy kimondja, a közérdekű keresetindítás az egyedi igényérvényesítés lehetőségét nem korlátozza. Ez a megoldás a jogosultak rendelkezési jogának tiszteletben tartásán alapszik. Ugyanakkor nem szolgálja kellőképpen a következő igényeket: egyfelől alperesnek méltánylandó érdeke az, hogy az adott jogvita véglegesen záruljon le, vagyis ugyanazon kérdésben ne lehessen ismételt jogvitát kezdeményezni; másrészt az igazságszolgáltatásnak is az az érdeke, hogy adott ügy a lehető legkevesebb erőforrást kössön le.

A Javaslat ezeket az igényeket igyekszik egyszerre kiszolgálni. Így megmarad az egyedi keresetindítás lehetősége, de ehhez a jogosultnak egy egyszerű nyilatkozatot kell tennie. Így a jogerőhatás alól csak azokat a jogosultakat vonja ki a Javaslat, akik ezt a kívánságukat kifejezték. Ahhoz viszont, hogy ezt a nyilatkozatukat megtehessék, értesíteni kell őket a jogerős ítéletről. Ennek az értesítésnek a terhét az alperesre indokolt telepíteni, mert egyrészt ő ismeri a jogosultakat (mert pl. regisztrálta a szerződő partnereit, vevőit), másrészt az ő érdeke megtudni azt, hogy számíthat-e még igényérvényesítésre. Mindazonáltal nem kötelező így eljárnia, csak ha ez érdekében áll. A jogosultat pedig nem indokolt rögtönös perindításra kötelezni, erre a rendes elévülési időben marad lehetősége, itt csak annyit kell tennie, hogy jogfenntartással él.

A Javaslat külön szabállyal rendezi a közérdekű perben hozott jogerős ítélet és az azonos tárgyú egyedi perek viszonyát.

Ilyen esetekben az alperes az egyedi per keretében hívja fel nyilatkozattételre a jogosultat, aki dönthet úgy, hogy folytatja az egyedi pert, illetve elfogadhatja magára nézve kötelezőnek a közérdekű perben hozott ítéletet. Utóbbi esetben vagy rögtön el is áll a keresetétől, vagy a bíróság szünteti meg a pert arra tekintettel, hogy a per tárgya ítélt dologgá vált. Külön költségviselési szabályt is ad erre az esetre a Javaslat, ha a közérdekű perrel érdemben pernyertessé vált a jogosult, ugyanis ilyen szabály hiányában felperes elállás/permegszüntetés esetén költségviselő lenne, ha viszont ezt elkerülendő folytatná a pert, az az igazságszolgáltatást terhelné feleslegesen.

A Javaslat e szabályok körében az anyagi jogerő fogalmát használja, melynek definíciója szerint az a lényege, hogy egy adott per elbírálása milyen jellemzőkkel bíró másik per megindítását zárja ki. Vagyis ha a fenti szabályok szerint anyagi jogerőhatás nem keletkezik, az csak annyit jelent, hogy az érintett jogosult egyedi pert is indíthat, viszont az anyagi jogerőhatás hiánya nem akadályozza annak, hogy a közérdekű perben hozott ítélet kedvezményeiből részesüljön, ha az ítélet hatály rá kiterjed.

A társult perlés esetében ugyanezek a szabályok érvényesülnek.

A Javaslat nem tiltja meg a közérdekű perben az egyezségkötést. Ennek oka az, hogy az egyezségkötés sem érinti jobban a jogosultak rendelkezési jogát, mint maga a közérdekű perindítás (s esetlegesen ennek a közérdekű pernek az elvesztése). Mindegyik esetre az adja a kellő védelmet a jogosultak számára, hogy utólag, az eredmény ismeretében egy egyszerű nyilatkozattal kivonhatják magukat a közérdekű perben hozott ítélet anyagi jogerőhatása alól. Ebből következik viszont, hogy az egyezséget jóváhagyó végzés közlésére és az arra való nyilatkozattételre e § szabályai megfelelően irányadók, mivel a jóváhagyott egyezség ítélet hatályú.

A Javaslat azért mondja ki az elévülés megszakadását, mert nem érdeke az igazságszolgáltatásnak, hogy az elévüléstől félve tömegesen megindítsák az egyedi pereket a

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

jogosultak. A Ptk. megfogalmazása a „követelés érvényesítése” fordulatot használja, nem írja elő, hogy a jogosult tegye meg ezt, mégis hasznos lehet az egyértelműsítés. Továbbá, külön elévülési (nyugvási) szabály célszerű arra az esetre, ha a jogosultak élni kívánnak rendelkezési jogukkal, azaz egyedi pert kívánnak indítani annak ellenére, hogy a közérdekű pert a felperes elveszítette.

Társult per

A Javaslat szerinti társult per a kollektív igényérvényesítés olyan formája, melyben a jogosultak döntése és kifejezett nyilatkozata képezi annak alapját, hogy az igények együttesen, egyetlen perben legyenek elbíráلhatók. A társult per így az ún. opt-in modellt valósítja meg. A társult per Javaslat szerinti modellje a következő meghatározó jegyekkel rendelkezik.

1. Ebben a modellben a felperesek személyükben ismertek, azonosítottak. Ennek ellenére a társult per lényege, hogy nem a felperesek egyedi igényeinek összességét (mindegyikét), hanem egyetlen, tipikus igényt, azaz egy érvényesített jogot és egy hozzá tartozó tényalapot bírál el a bíróság. Csak így lehet a társult performának hatékonysági előnye az egyedi igények aggregált elbírálásához képest. Ezért a társult per alapvető előkérdése ennek az egyetlen igénynek a megkonstruálása, leírása, másfelől annak igazolása, hogy a felperesek egyedi körülményei alapján az így megkonstruált tipikus igény illik rájuk, azzal valóban rendelkeznek.

2. A társult per másik hatékonysági előnye abból származik, hogy a jogosultak ugyan mindannyian felperesek a perben, de perbeli jogokat egyedileg, külön-külön nem gyakorolhatnak, „egyetlen hangon kell megszólalniuk.” (Ld. erről: Udvary Sándor: Pro Actione Collectiva, Patrocinium, Budapest, 2015, 239, 244.) Ebből következően viszont a társult per másik fontos szabályozási tárgya annak meghatározása, hogy a csoport nevében ki jár el, illetve a csoport befolyásolhatja-e a pervitelt. A pervitel ellenőrzéséhez kapcsolódó külön kérdés az, hogy a csoport mellett/helyett a bíróság gyakorolhat-e kontrollt a pervitel felett.

3. A társult per formájának bevezetése azért indokolt a közérdekű perek mellett, mert a jogalkotó a közérdekű perindítást csak bizonyos esetscsoportokban teszi lehetővé. Amíg a közérdekű perben a valódi anyagi jogosult ilyen irányú döntése nélkül indul meg a per (amit jelentős részben az igazol, hogy a per megindítása elsősorban társadalmilag jelentős érdek), addig a társult per a rendelkezési jog teljes fenntartásával valósítja meg a perökonómiai célt. A társult per szabályai akkor is megkönnyítik az egyedi igények összevont, kollektív érvényesítését, amikor a közérdek nem indokolja a közhatalom (pl. ügyész, hatóságok) beavatkozását, viszont az igények nagy száma és hasonlósága miatt a kollektív elbírálás hatékonysági előnyöket nyújt.

4. A társult per – tekintettel arra, hogy a jogosultak aktivitását, a perlésről való kifejezett döntésüket követeli meg – a magánjogi autonómiához és a felek rendelkezési jogához jobban illeszkedik, mint a közérdekű perindítás. A hatályos jog nem tartalmaz megfelelő szabályokat a nagyszámú, azonos igények csoportos, egyszerűsített érvényesítésére, viszont a gyakorlat azt mutatja, hogy az önszerveződés ennek ellenére igyekezett utat törni magának különböző, más célt szolgáló jogintézmények felhasználásával (pl. pertársaság, engedményezés).

A Javaslat így nem csak elvi indíttatású, de valós gyakorlati igényeket is igyekszik kielégíteni.

5. A Javaslattevő alaposan megfontolta az osztályos kereset (az elnevezés tekintetében vö.: Udvary Sándor: A perbeli fő- és mellékszemélyek státusának egyes kérdései – de lege ferenda, in: Németh János – Varga István (szerk.): Egy új polgári perrendtartás alapjai, HVG-ORAC Lap és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2014, 122-171. o.), mint reprezentatív, kilépést engedő pertípus szabályainak meghonosítási lehetőségét, de azt a jelen jogi és társadalmi környezetben még nem tartotta időszerűnek.

Túl az alapvető jogi megfontolásokon elsősorban az indokolja e jogintézmény jelenlegi mellőzését, hogy a közérdekű kereset jogalkotó által meghonosított közös szabályai a jogalkotói elvárás szerint alkalmasak lesznek azon helyzetek kezelésére, amikor nagyszámú, azonosításában nehezen meghatározható tömegek javára kell jellemzően kísértékű követelésük érvényesítése érdekében fellépni. A közérdekű keresetet a jogalkotó egyedi megfontolás alapján teszi lehetővé bizonyos szervezetek, ill. jogviszonyok esetére, így a kollektív igényérvényesítés reprezentatív formájához társított visszaélési lehetőségek is minimálisra szoríthatók (nem kell ugyanis visszaéléstől tartani pl. az ügyész vagy a GVH által indított közérdekű keresetek esetén).

Mindezek a megfontolások összességében az osztályos kereset időleges mellőzésére vezettek, de a jogalkotó a közérdekű kereset tapasztalatainak felhasználása esetén a későbbiekben újra megfontolhatja és kiegészítheti a jogrendet egy ilyen intézménnyel is.

6. A társult perről szóló Fejezet csak az általános szabályoktól való szükségképpen eltéréseket tartalmazza. Számos esetben az általános szabályok alkalmazása ebben a pertípusban is megfelelő eredményre vezet. Így pl. nincs speciális szabály a hatáskörre, miként a pertárgyérték számításra sem (ugyanis a követelések összeadása levezethető az általános szabályokból is). Kimondja viszont a Javaslat a kötelező jogi képviselőt, azért, mert ez ebben a speciális pertípusban a járásbíró előtt is indokolt.

7. A Javaslat bármely érvényesített jog tekintetében lehetővé teszi a társult perlést, e tekintetben speciális korlátokat nem állít fel. Így pl. munkaügyi perekben is lehet ezt az eszközt alkalmazni. Korlátot jelent viszont, hogy legalább 10 felperes szükséges a társult per megindításához.

8. A társult per alapfeltétele az elbírálandó igények azonossága (jog- és tényazonosság). Az azonosság jelentése tekintetében a közérdekű perekre vonatkozó indokolás itt is irányadó. Az azonosság egy olyan előkérdés, melyet a bíróságnak a perelőkészítés során külön meg kell vizsgálnia, illetve el kell döntenie. Ha az igények nem azonosak lényegüket tekintve (hiszen a teljes identitás a személyi, illetve szükségképpen ténybeli teljes azonosság hiánya miatt eleve lehetetlen volna, így azt előírni sem lehet), a társult performa nem alkalmazható, az ilyenként indított pert meg kell szüntetni. Ez nem akadályozza viszont azt, hogy a felperesek egyénileg érvényesítsék az igényeiket. A Javaslat az azonos érvényesített jogot reprezentatív jognak nevezi, míg az ezt megalapozó tényeket reprezentatív tényeknek.

9. A per tárgyát a bíróság által külön végzésben definiált reprezentatív jog fennállása képezi, a reprezentatív tényekre figyelemmel. Ugyanakkor a felperesek egyedileg azonosítottak a keresetlevélben, a bíróság ügydöntő határozata majd őket jogosítja vagy kötelezi. Ezért meg kell teremteni a kapcsolatot az egyedi felperesek és az érvényesített reprezentatív jog között. Ezt a Javaslat összekapcsolásnak nevezi. Az engedély iránti kérelemben a reprezentatív felperesnek elő kell adnia azt, hogy milyen módon képzel el a reprezentatív jog és az egyedi felperesek összekapcsolását, azaz annak bizonyítását, hogy a megítélt reprezentatív jog az adott egyedi felperest megilleti. Az összekapcsolást (a bizonyítás módját) a bíróságnak vizsgálnia kell, illetve e kérdésben döntést kell hoznia, hogy az ítélete bizonyosságot, egyértelműséget teremtsen a tekintetben, hogy az ítélet alapján kik lesznek teljesítésre

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

jogosultak. Példával élve: az érvényesített reprezentatív jog egy árleszállítási igény az alperesi vállalkozás által 2015-ben kötött szolgáltatási szerződések vonatkozásban, hibás teljesítésre tekintettel. A társult felperesek mindazok a fogyasztók, akik ebben az időszakban az adott szolgáltatásra szerződést kötöttek alperessel. A reprezentatív felperes engedély iránti kérelmében az összekapcsolás igazolásaként (bizonyításaként) ebben az esetben az alperes adott szerződéstípusával 2015-ben szerződő fogyasztók írásbeli szerződésének bemutatását határozhatja meg.

Az összekapcsolás tényleges igazolásának a per során kell megtörténnie. Erre a bíróság határidőt tűz, mely nem lehet rövidebb 60 napnál. Kétségtelen, hogy a tényleges igazolás ellenőrzése (pl. annak megvizsgálása, hogy a megjelölt 2000 felperes vonatkozásában benyújtott 2000 szerződés ténylegesen azonos tartalmú-e, illetve valóban a megjelölt felperesek-e a szerződő felek) jelentős munkaterhet jelent, de ezt megkönnyíti, hogy a bíróság előre eldönti az igazolás módját, továbbá a bíróságot segítő titkárok is részt vehetnek – tárgyaláson kívül részvételük lehetséges, sőt célszerű – ebben a munkában, s végül a 2000 egyedi per lefolytatáshoz képest ez még mindig kisebb munkateher.

A Javaslat szerinti megoldás alternatívája az lehetett volna, ha a tényleges igazolás ellenőrzésének feladatát a jogalkotó kiszervezné a perből. Ezt a feladatot ebben az esetben is hiteles személyhez kellett volna telepíteni, aki lehetett volna pl. közjegyző, végrehajtó. Ez a feladat azért nem bízható a peres felekre, mert így kerülhető el, hogy a felek között vita keletkezzen arról, hogy adott személy az ítélet alapján teljesítésre jogosult vagy sem. Ha ugyanis a bíróság csak az igazolás módját és a feltételeket határozná meg, azon vitatkozhatnának a felek, hogy adott személy ezeknek ténylegesen megfelel-e. Ha azonban egy döntéshozó fórum elbírálta, hogy egy adott személy vonatkozásában a feltételek megvalósultak-e, akkor ez már kötheti a feleket. Ebben a kiszervezéses modellben a bíróság csak az igazolás (bizonyítás) módjáról, eszközéről, illetve fórumáról döntene. Ez a modell akár kiegészíthetett volna azzal is, hogy a felek megegyezéssel erre a feladatra bárkit feljogosíthatnak. A lebonyolítás költségeiről ebben a kiszervezéses modellben külön szabállyal kellene rendelkezni. Összességében a Javaslat a bonyolultsága miatt vetette el ezt a modellt. A társult per – bevezetésének időszakában – egy egyszerűbb, a bíróságok által erőteljesebben kontrollált megoldás megfelelőbb eszköz.

A Javaslat szabályai alapján a bíróság ítélete úgy fog szólni, hogy pl. fizessen alperes 10.000-10.000 forintot X,Y,...Z felpereseknek. Ez konkrét, egyértelmű, egyediesített és feltétel nélküli ítéleti rendelkezés, amit az tesz lehetővé, hogy a bíróság először eldöntötte, hogy a felpereseknek milyen eszközzel kell igazolniuk a jogosultságukat, majd erre támaszkodva megvizsgálta és eldöntötte, hogy az egyes felpereseket valóban megilleti-e a reprezentatívként elbírált jog (tényleges igazolás). (Az összekapcsolás tényleges igazolásának peren kívülre szervezése esetében ezeket a vizsgálatokat utólag kellene elvégezni, és az ítélet is csak feltételesen szólna, utalva az összekapcsolás utólagos vizsgálatát végző külső fórum majdani döntésére.)

10. A keresetlevelet a felperesek által kijelölt reprezentatív felperesnek kell előterjesztenie.

11. A társult per formájában való perléshez a bíróság engedélye szükséges. Az engedély megadásának feltétele az érvényesített jog és az azt megalapozó tények reprezentativitásának igazolása. Ezen túlmenően a Javaslat a bíróságnak jogot ad arra is, hogy célszerűségi alapon mérlegelje a társult per engedélyezését. A mérlegelés során azt kell a bíróságnak vizsgálnia, hogy a társult per az adott formában lebonyolítható-e, azaz nem ütközik-e a per lefolytatása olyan adminisztratív nehézségbe, mely a társult pernek az egyedi perek összességéhez mért hatékonysági előnyt megszüntetné.

A Javaslat rendhagyó módon szerződési szabályokat iktat a Pp.-be. Ennek oka az, hogy a társult per alappillére a jogosultak (majdani felperesek) konszenzusa, szerződése.

Ez a szerződés atipikus, és szorosan kapcsolódik a Pp. közjogi természetű eljárási szabályaihoz. E szerződés megkötése befolyásolja mind a peres eljárás lefolytatásának módját, mind a perbeli jogok és kötelezettségek gyakorlásának mikéntjét, továbbá tartalmában eljárási típusú rendelkezéseket tartalmaz abban az értelemben, hogy az eljárási jogoknak és kötelezettségeknek a reprezentatív felperes általi gyakorlása hátterét, felhatalmazás-rendszerét teremti meg. Minderre tekintettel nem rendszeridegen és indokolt e szerződési szabályok Javaslatban történő elhelyezése.

A Javaslat írásbeliséghez köti a szerződés létrejöttét és felsorolja azokat a kérdésköröket, melyeket okvetlenül szabályozniuk kell a feleknek ahhoz, hogy a társulás működőképes és méltányos legyen. A három legfontosabb szabályozandó kérdéskör a következő:

- a felek hozzájárulása a társult per előkészítésének, továbbá magának a pernek a költségeihez, mind az előzetes finanszírozásra (előlegezésre), mind az utólagos viselésre kiterjedően,
- a reprezentatív felperes pervitele korlátainak és ellenőrzésének szabályai,
- pernyertesség vagy egyezségkötés esetén a „bevétel”, vagyis a marasztalási összeg felosztása.

Mindhárom téma (költségek, bevételek, eljárás-kontroll) egyaránt a társult per lényegéhez kötődik, mivel az e kérdésekben a felek által kialakított szerződéses szabályok az érintettek magánjogi autonómiájának, illetve perbeli rendelkezési jogának a társult perlési formából következő szükségszerű korlátozásának terjedelmét és módját határozzák meg, illetve e jogok védelmének biztosítékait adhatják.

A Javaslat a felek belső jogviszonyának rendezése tekintetében a felek szerződési szabadságát tiszteletben tartja, és diszpozitív szabályokat sem tartalmaz, annak érdekében, hogy a felek kifejezett megegyezéssel rendezzenek minden lényeges kérdést, azaz maguk alakítsák ki a szerződés kikötéseit. Egyetlen kógens rendelkezést tartalmaz a Javaslat: pernyertesség (egyezségkötés) esetére előírja, hogy a „nyeréséget” nem lehet átcsoportosítani a felek között, azt az eredeti követelésük arányában teljesíti számukra alperes.

Ez a szabály, mint a *societas leonina* tilalmának társult perlési megfelelője, a végső garanciája annak, hogy a társult pert (reprezentatív felperesként) senki ne használhassa arra, hogy a jogosultakat megillető jogokat kizárólag vagy aránytalanul a maga javára érvényesítse. A reprezentatív felperes, aki tipikusan a csoportot is szervezni fogja, másfelől a többi fél információs, jogi felkészültségi, érdekeltségi helyzete jellemzően egyenlőtlen lesz, így az egyszerű csoporttagok kiszolgáltatottak lehetnek, melynek kihasználását meg kell és e szabállyal meg lehet előzni.

Nem kógens szabály, mégis a szabályozási kötelezettség előírásával bizonyos védelmet nyújt a Javaslat a feleknek azzal a szabállyal, hogy a szerződésben rendelkezni kell arról, hogy a reprezentatív felperes milyen módon tájékoztatja perviteléről a feleket, illetve hogyan biztosítja a felek tájékozási lehetőségét, a pervitel ellenőrzését.

A társult per eljárásának egyes szabályai értelemszerű korlátokat képeznek a társult perlési szerződés tartalma tekintetében is, anélkül is, hogy ezt a javaslat kifejezetten előírná. Így például a társult perbe való belépésnek, illetve onnan való kilépésnek korlátai lesznek, amire a szerződésben is célszerű tekintettel kell lenni.

A per bírósága a társult perlési szerződés tartalmát ellenőrzi, a törvényi követelmények teljesítését azzal kényszeríti ki, hogy ha a szerződés nem tartalmazza a törvényben előírt kötelező elemeket, illetve az egyetlen kógens szabállyal ellentétes rendelkezést tartalmaz, akkor a keresetlevelet visszautasítja. E tekintetben hiánypótlásnak nincs helye, mert a társult perlési szerződés újbóli megkötése (minden érintett részéről való aláírása) valószínűleg nem lenne lehetséges rövid határidőn belül.

Ugyanakkor a szerződés feltételeinek betartását a per bírósága már nem ellenőrzi, vagyis nem kíséri figyelemmel azt, hogy a reprezentatív felperes betartja-e a szerződést. Ez a feladat idegen lenne a per bíróságának szokásos szerepétől, vitás helyzetekben pedig a társult per kereteit szétfeszítené a felperesek és reprezentatív felperes közötti szerződéses jogvita eldöntése. Az sem elhanyagolható szempont, hogy a reprezentatív felperes pervitele helyessége feletti örökös az alperesben a bíróság elfogultságának látszatát is kelthetné, illetve a bíróságot esetleg arra kényszerítené, hogy a per érdemét illetően álláspontját idő előtt feltárja. A per bírósága ezért nem gyakorolhat kontrollt a reprezentatív felperes pervitele felett, sem a társult perlési szerződés betartatása céljából, sem célszerűségi vagy egyéb szakmai szempontból. Természetesen a jogi képviselő szakmai kamarai kontrollja, ebben az irányban fennálló felelőssége közvetett biztosítékot jelent az érintettek számára a megfelelő pervitelre. (A kamara pl. speciális felelősségbiztosítási szabályokkal erősítheti a társult perek felpereseinek védelmét.) Ez a megközelítés megfelel az általános szabályainknak, melyek alkalmazhatóságán nem változtat az sem, hogy társult perekben esetleg nagyobb számú felperes érdekeinek védelme a tét. A társult perlés egy bizalmi jogviszony, melyben a feleknek kellő gondossággal kell szerződniük.

A felperesek a szerződéses jogaikat tehát az általános szabályok szerint, külön perben érvényesíthetik a reprezentatív felperessel szemben. Ha egy ilyen per a társult per folyamatban léte alatt megindulna, a társult per bírósága erre tekintettel belátása szerint felfüggeszthetné a társult pert, az általános szabályok megfelelő alkalmazásával.

A társult perlési szerződés módosítására csak valamennyi társult tag teljes konszenzusa esetén van mód, melyre – a gyakorlati nehézségek miatt – vélhetően ritkán fog sor kerülni. Emiatt a szerződés megkötése, a rendelkezések kialakítása tekintetében a reprezentatív felperest és jogi képviselőjét igen nagy felelősség terheli.

Az utólagos belépésre célszerű lehetőséget adni, mivel előfordulhat, hogy a csoport szervezése még nem zárul le a keresetlevél benyújtása előtt. Ugyanakkor a csoport tagjainak kiléte, jogosultságaik sajátosságai befolyásolják a reprezentatív jogok és tények meghatározását, amely a perelőkészítés első lépése, ezért azt nem lehet időkorlát nélkül lehetővé tenni. Ez semmilyen szempontból nem sérti a társult per lehetséges felpereseinek rendelkezési jogát, mivel egyéni perindítási joguk mindenkor fennmarad, a határidő elmulasztásával mindössze attól a kedvezménytől esnek el, hogy társult formában érvényesítsék igényüket. Továbbá a sorozatos belépések adminisztrálása jelentős terhet róna a bíróságra is, hátráltatva az érdemi feladatellátást. Ugyanezen okból írja elő a Javaslat azt is, hogy a belépéseket és kilépéseket egy ízben, összegyűjtve lehet bejelenteni. A kilépések korlátozása szintén nem jár a rendelkezési jog sérelmével, mivel a társult perlési szerződéshez annak a törvényi feltételnek az ismeretében csatlakozik a felperes, hogy kilépési lehetősége egy alkalommal, szűk időhatárban lesz nyitva. A társult perlésben résztvevő személyek pontos körének meghatározása igen jelentős az alperes érdekeinek védelme szempontjából is: az alperes számára mellőzhetetlen, hogy a perbeli kitettségét, a társult perrel járó kockázatokat a

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

per viszonylag korai szakaszában kétséget kizáróan megismerje, és magatartását (így pl. egyezségkötési ajánlatát) ahhoz igazítsa.

Értelemszerűen a belépéshez és kilépéshez szükséges az is, hogy a társult perlési szerződéshez az új felperesek csatlakozzanak, illetve a kilépők azt felmondják. A csatlakozások és kiválások a szerződés eredeti rendelkezéseit – a személyi résztől eltekintve – nem érintik.

A perbelépésről és kilépésről külön végzést hozni nem kell. Megjegyzendő, hogy a kilépést és a belépést nem kötelező lehetővé tenni a társult perlési szerződésben.

Ha a kilépés szabályszerűsége tekintetében vita van a kilépő felperes és a reprezentatív felperes között, e vita csak külön perben bírálható el, a társult per bírósága a reprezentatív felperes nyilatkozatát köteles figyelembe venni. Ha nagyobb számban fordul elő kilépéssel kapcsolatos vita, ez megalapozhatja a társult per felfüggesztését.

Ha a kilépések következtében a felperesek száma 10 alá csökken, az engedély iránti kérelmet el kell utasítani. Mivel az engedélyt megadni csak a keresetlevél benyújtása után leghamarabb 60 napon lehet, nem fordulhat elő, hogy a kilépések miatt az engedélyt vissza kellene vonni, hiszen ezen időpontot követően a kilépés kizárt.

A kilépés és belépés speciális szabályai nem érintik a jogutódlás általános szabályainak érvényesülését, így a peres felek személyében bekövetkező változás általános szabályai szerint – de csak eszerint – az eredeti társult felperesek személye kicserélődhet.

A helyettes reprezentatív felperes intézménye azt a célt szolgálja, hogy ha a reprezentatív felperes kiesik (pl. meghal), legyen olyan, a felperesek által előre kiválasztott személy, aki a pert továbbviszi. Ezért a helyettest már a társult perlési szerződésben ki kell jelölni, és a keresetlevélben is fel kell tüntetni. Ha a reprezentatív felperes jogi személy, jogutódlással való megszűnése esetén nem a jogutódja jár el, hanem a helyettes, mivel ő az, akiben a felperesek előre megegyeztek.

A társult perlési szerződés tartalmának ismerete az alperes perviteléhez nem szükséges, viszont olyan információkat tartalmazhat (pl. egyezségkötés összeghatára), melynek alperes általi megismerése felperesek érdekeit sértené.

A társult per csak úgy működőképes, ha kizárólag egy felperes gyakorolja a felpereseket megillető eljárási jogokat. Ennek érdekében indokolt, hogy a harmadik személyek irányában tett cselekmények hatálya ne legyen megkérdőjelezhető. A társult perlési szerződésben tett bármilyen megkötés nem írhatja felül azt az eljárási szabályt, amely szerint a társult per reprezentatív felperesének cselekményei – önmagában e pozíciójánál fogva – teljes hatályúak. E hatályt nem rontja le a társult perlési szerződés szabályainak sérelme sem, csakúgy, mint a jogi képviselőnek a megbízója érdekeit sértő perbeli cselekménye sem lesz ezen anyagi jogi jogsértés miatt a perben hatálytalan. Ez a per dinamikájának fenntartása miatt elengedhetetlenül szükséges, úgy az általános szabályban, mint jelen pertípus szabályai körében is.

Továbbá azt is ki kell mondani, hogy a felperesi perbeli jogok egységesek, és csak egységesen gyakorolhatók, tehát pl. a reprezentatív felperes nem módosíthatja a keresetét csak egyes felperesek vonatkozásában, vagy nem fellebbezhet csak egyes felperesek nevében.

Ahogy a társult perlési forma kötelező előfeltétele, hogy a felperesek reprezentatív jogot érvényesítsenek reprezentatív tények alapján, vagyis hogy lényegileg azonos igényüket uniformizálják, úgy a bíróságnak is erről a reprezentatív jogról kell döntenie. Ez viszont nem zárja ki, hogy a per központi kérdése szempontjából nem létfontosságú kérdésekben az azonosság ne legyen teljes, másképpen, a társult per felpereseinek igénye tekintetében apróbb, az ügy lényegét nem érintő kivételek, mint pl. összegszerű eltérések a marasztalásban, fennmaradhatnak. Önmagában tehát nem zárja ki a társult per formájában való igényérvényesítést pl. az, ha az érvényesített jog vételár visszakövetelése, de a vételár nem teljesen azonos minden felperes esetében, pl. tartozékok különbözősége miatt, vagy mert az alperes időközben egyszer árat emelt. Ilyen esetekben azonban a reprezentativitás, az érintettség és az összekapcsolás (igazolási mód) előadása vonatkozásában a reprezentatív felperesnek alcsoportokat kell képeznie. Ennek a feldarabolásnak korlátját képezi azonban az, hogy végeredményben nem válhat egyedi bizonyítási eljárásokká az összekapcsolás tényleges igazolásának lefolytatása az egyes felperesek vonatkozásában.

A Javaslat a perköltséget kiemeli az (1) bekezdés főszabálya alól és a reprezentatív felperest kötelezi, illetve jogosítja a perköltség tekintetében, mivel ő végzi a perbeli cselekményeket és viseli az ezzel járó kockázatokat. A szabály az alperes érdekét is szolgálja, mivel világossá teszi a reprezentatív felperes felelősségét a pervesztesség esetére.

A társult perben marasztalás esetén nincs lehetőség arra, hogy alperes egy közös számlára teljesítsen, amelyet a reprezentatív felperes oszt el a perbeli érdekelttség arányában. Ellenkező megoldás egyszerűsítene a bíróság és alperes dolgát, továbbá segítené a reprezentatív felperes megítélt perköltségben meg nem térülő költségeinek és díjának behajtását, de a visszaélést is könnyítené. Ezért, ti. a visszaélési lehetőségek kizárása érdekében a jogalkotó azt a megoldást választotta, hogy a bíróság a társult perben is megsemmisíti a jogosultakat a pervesztés alperes marasztalása esetén és a határozottság követelményének megfelelően a marasztalási összeget is személyekre lebontva határozza meg. Ennek természetesen előfeltétele, hogy a keresetlevél is kellően határozott legyen – így a társult perben a bíróságnak nem szabad a társult perlés feltételei vizsgálatának rovására a keresetlevél általános kellékeinek vizsgálatát, így különösen a határozottsági követelmény meglétének vizsgálatát elmulasztania. Egyebekben ez a megoldás teszi azt is lehetővé, hogy a társult per felperesei az alperes marasztalása esetén közvetlenül kezdeményezzenek végrehajtást.

Mivel nincs olyan szabály, hogy egy ügyben (azaz azonos alperes ellen, ugyanazon típusú jog érvényesítése iránt) csak egy társult pert lehetne indítani, előfordulhat, hogy a felperesek különböző csoportokba szerveződve lényegében azonos tárgyú pert indítanak ugyanazon alperes ellen, mely perek alapvetően a felperesek személyében különbözőek (illetve kereset tartalma is lehet más), de az elbírálandó jog- és ténykérdések alapvetően azonosak. Ennek ellenére nem indokolt az ilyen pereket egymásra tekintettel felfüggeszteni, illetve egyesíteni, mivel a külön pert indító (és eltérő reprezentatív felperest és ügyvédet választó) felperesi csoportok felpereseinek rendelkezési jogát így lehet tiszteletben tartani. E társult perek anyagi jogerőhatást sem gyakorolhatnak egymásra. Ez a jogerő általános szabályaiból is következik (nincs félazonosság), mégis felmerülhetne ezzel ellentétes megoldás is, tekintve a társult pernek a konkrét felperesektől elszakított, elvonatkoztatott jellegére. Ezért a Javaslat az egyértelműség kedvéért ezt a szabályt megerősíti. Ugyanez a helyzet a társult per és az egyedi perek viszonyában.

Speciálisabb a helyzet a közérdekű perek vonatkozásában. A közérdekű perek ugyanis „anonim” perek abban az értelemben, hogy az egyedi jogosultak személye nem ismert, ők nem felperesei az adott közérdekű pernek. Így ezek a közérdekű perek az absztrakt jog- és

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

ténykérdésekre lecsupaszítottak, melyből következhetne, hogy ezeknek a jog- és ténykérdéseknek az eldöntése irányadó lehetne más perekre is, vagyis elsőbbséget (és akár felsőbbbséget) lehetne biztosítani a közérdekű pereknek. Ennek azonban ismét a rendelkezési jog tiszteletben tartása képezi az akadályát: ha a felperesek az egyedi vagy társult per megindítása mellett döntöttek, vagyis aktívan felléptek a jogaik érvényesítése érdekében, nem lehet kötelezővé tenni rájuk nézve annak a pernek az eredményét, melyet jóváhagyásuk nélkül mások indítottak. Ugyanakkor a reprezentatív felperes kérelmére a társult per felfüggeszthető egy azonos tárgyú közérdekű perre tekintettel. Továbbá, a közérdekű perek szabályai rendezik azt, hogy azonos tárgy esetén a társult per felperesei (a reprezentatív felperes útján) miként fogadhatják el magukra nézve kötelezőnek a közérdekű perben hozott ítéletet.

TERVEZET

KILENCEDIK RÉSZ

NEMZETKÖZI POLGÁRI ELJÁRÁSJOGI SZABÁLYOK

A Javaslat tartalmazza a polgári per egyes, nemzetközi vonatkozású kapcsolódásait szabályozó rendelkezéseket.

A Javaslat ugyanakkor csak azokat az ún. nemzetközi polgári eljárásjogi szabályokat rögzíti, amelyek a polgári perben alkalmazandóak. Emellett számos olyan szabály létezik, ideértve a nemzetközi polgári jogsegélyt is, amelynek címzettjei nem kizárólag a polgári perben eljáró bíróságok lehetnek, hanem más polgári ügyekben eljáró hatóságok, pl. gyámhatóság. További indok, hogy a hatóságok tipikusan nemperes eljárások keretében járnak el. Indokolt ezért, hogy a kiterjedtebb nemzetközi polgári eljárásjogi szabályokat a nemzetközi magánjogról szóló törvény szabályozza, amelynek hatálya nemcsak a bíróságokra terjed ki.

A nemzetközi polgári eljárásjog – Szászy István szerint – a polgári eljárásjog nemzetközi, külföldi vonatkozásait szabályozza. A polgári eljárásjognak, pedig akkor van külföldi vonatkozása, ha vagy 1. az eljárás tárgyát képező anyagi polgári jogviszonyban, vagy 2. magában az eljárásban, az eljárás folyamán létrejövő eljárási jogviszonyokban külföldi elemek találhatók. (Szászy István: Nemzetközi polgári eljárásjog, KJK, Bp. 1963. 16. o.)

Az utóbbi évtizedben nemzetközi polgári eljárásjogunk változása jelentősen felgyorsult, elsősorban Magyarország Európai Unióhoz történt csatlakozásnak köszönhetően. Köztudott, hogy a bel-és igazságügyi együttműködés egyik területét jelentő polgári ügyekben folytatott kooperációt az Amszterdami Szerződés emelte át az uniós első pillérbe, ezzel megnyitva az utat a közösségi jogforrások alkalmazására. A polgári ügyekben való igazságügyi együttműködés terén kialakítandó közösségi joganyag elfogadásának jogalapját az EKSZ-be az Amszterdami Szerződéssel beillesztett IV. cím (Vízumok, menekültügy, bevándorlás és a személyek szabad mozgására vonatkozó egyéb politikák) adja. A 65. cikk biztosított jogalkotási hatáskört az EU-nak arra, hogy „a több államra kiterjedő vonatkozású polgári ügyekben folytatott igazságügyi együttműködés területén a belső piac megfelelő működéséhez szükséges mértékben intézkedéseket fogadjon el”.

Az Unió hatáskörei a Lisszaboni Szerződés hatálybalépését követően tovább bővültek az EUMSZ 81. cikke alapján a polgári ügyekben folytatott együttműködés terén, és a jogegységesítés jellemzően rendeletekkel történik, amelyek kötelezőek és közvetlenül alkalmazandóak, így az abban foglalt eljárásjogi rendelkezések megismétlése szükségtelen a Javaslatban.

A Javaslatnak IX. része a nemzetközi polgári eljárásjog forrásainak – az európai uniós aktusoknak és a nemzetközi szerződéseknek – a belső joghoz való illeszkedését kívánja biztosítani.

Az utóbbi években Európa több állama is követte azt a szabályozási megoldást, hogy az Európai Unió polgári igazságügyi együttműködést érintő aktusaihoz kapcsolódó belső jogi rendelkezéseket a polgári perrendtartásban, annak egy külön fejezetében helyezte el. E szabályozási megoldás iskolapéldáját a német Polgári perrendtartás (ZPO) 2003. évi módosítása jelenti, amelynek eredményeként a német kódexbe „Igazságügyi együttműködés az Európai Unióban” címmel egy 11. Könyv került beépítésre. Hasonló megoldást követtek az elmúlt években a Romániában, Bulgáriában, Horvátországban lezajlott kodifikációk is.

Ezt a szabályozási utat követi a Javaslat is. A német szabályozási modellhez képest mindazonáltal fontos különbség, hogy a Javaslat nem korlátozódik az uniós tagállamokra, hanem szabályozza a harmadik államokkal történő együttműködés jogi rendjét is.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

A Javaslát a bevezető rendelkezések között kiemeli, hogy a részben Fejezet rendelkezései szubszidiárius hatályúak: azok csak akkor alkalmazandók, amennyiben nemzetközi szerződés vagy az Európai Unió kötelező jogi aktusa eltérően nem rendelkezik. A nemzetközi szerződések illetve uniós aktusok normái ennek megfelelően elsőbbséget élveznek a belső jog nemzetközi vonatkozású eljárási szabályaival szemben.

Az igazságügyi együttműködés körében elfogadott uniós aktusok többnyire tartalmazzak rendelkezést a tagállamok között hatályban lévő, ugyanolyan kérdéskört szabályozó nemzetközi szerződésekhez fűződő kapcsolatukról, és jó néhány többoldalu nemzetközi szerződés is tartalmaz ilyen rendelkezéseket.

A polgári ügyekben való nemzetközi igazságügyi együttműködésnek több területén is szerepet játszik az államok között valamely kérdésben fennálló viszonyossági gyakorlat (pl. jogsegély nyújtása külföldi bíróság részére, külföldiek jogállása a személyes költségfeljegyzési jog igénybevétele tekintetében, külföldi felperes mentesülése a perköltség-biztosíték letétele alól). Ilyen kérdésekben a viszonyosság fennállásáról az igazságügyért felelős miniszter ad nyilatkozatot, amely a bíróságra és más hatóságra kötelező.

Külföldön kiállított okiratok bizonyító ereje belföldi eljárásban

Ahhoz, hogy a külföldi közokirat bizonyító erejét a kiállítás helye szerinti ország jogával összhangban (és a hazai közrendbe nem ütközően) megőrizze, a nemzetközi okiratforgalomban rendszerint szükség van bizonyos garanciális követelményekre. Ilyen követelmény a diplomáciai felülhitelesítés, amellyel a kiállítás helye szerinti illetékes magyar külképviseleti hatóság a magyarországi felhasználásra szánt közokiraton állam a magyar bíróságok és más hatóságok felé záradék formájában lényegében azt tanúsítja, hogy a közokirat kiállítója, hivatali ügykörében eljárva, állította azt ki. A magyar külképviseleti hatóság általi felülhitelesítésre rendszerint nem közvetlenül, hanem egy a kiállítás helye szerinti állam belső joga által szabályozott ún. hitelesítési láncolat eredményeként kerül sor, amelynek végén a kiállítás helye szerinti állam külügyminisztériuma áll; a magyar külképviseleti hatóság általi felülhitelesítés rendszerint e szerv bélyegzőlenyomatának és a részéről aláírásra jogosult tisztviselő aláírásának valódiságát tanúsítja.

A Javaslát a jelenlegi szabályozással (Pp. 195. § (8) bekezdés) tartalmilag megegyezően fenntartja a külföldön kiállított közokirat vonatkozásában a felülhitelesítési kötelezettséget.

Számos külföldi állam vonatkozásában van hatályban olyan nemzetközi szerződés, amely szükségtelenné teszi a közokiratok határokon átnyúló felhasználása esetén a külképviseleti hatóság általi diplomáciai felülhitelesítést. Erre utal a Javaslát a nemzetközi szerződések eltérő rendelkezéseire. Szemben azonban a Pp. 195. § (8) bekezdése második mondatával a javasolt megfogalmazás egyértelművé teszi, hogy nemzetközi szerződés léte még nem feltétlenül azt jelenti, hogy a külföldi közokirattal kapcsolatban semmiféle további hitelesítési követelményre ne lenne szükség. Léteznek ui. nemzetközi szerződések, amelyek a közokiratok határokon átnyúló felülhitelesítésének rendjére a diplomáciai felülhitelesítésnél egyszerűbb szabályokat írnak elő, ám megkívánnak a más szerződő államban felhasználni kívánt közokiratra bizonyos hitelesítési követelményt. Ennek legismertebb példája a nemzetközi okiratforgalomban ma is széles körben alkalmazott 1961. évi Hágai Egyezmény, amelynek 3. cikke szerint a más szerződő államban felhasználni kívánt közokiratot a kiállító állam megfelelő hatóságának az Egyezmény mellékletében meghatározott, „Apostille” megnevezésű egységes mintájú nemzetközi hitelesítési tanúsítvánnyal kell ellátni.

A Javaslát a külföldön kiállított magánokiratok belföldi eljárásban történő felhasználásával kapcsolatos rendelkezést tartalmaz. A Javaslát annyiban tér el a jelenleg hatályos szabályozástól, hogy – a külföldi közokiratokhoz hasonlóan – hivatkozik nemzetközi szerződések eltérő rendelkezéseire. A nemzetközi szerződésekre történő utalás hiánya jelenleg

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

is fogyatékosága a Pp 198. § b) pontjának, hiszen léteznek nemzetközi szerződések, amelyek nemcsak a közokiratok, hanem a bíróság, hatóság vagy közhitelességgel felruházott személy által ügykörében hitelesített magánokiratok esetében is mentességet adnak a diplomáciai felülhitelesítés alól (pl. a kétoldalú jogsegélyszerződéseink nagy része), sőt a Hágai Egyezmény 1. cikk d) pontja is a saját hatálya alá vonja a hitelesített magánokiratokat.

A perköltséget érintő nemzetközi vonatkozású rendelkezések

Az 1911. évi I. törvénycikkben már szereplő szabály megalkotásának az indoka a mai viszonyok között is fennáll. A perbe kényszerített alperes, a per miatt okozott vagyonsökkenése kiegyenlítéséhez fűződő jogát sajátosan kell védeni akkor, ha feltételezhető, hogy a perköltség behajtása a felperes személyében rejlő objektív körülmények miatt nehézségekbe ütközhet.

A jogintézmény jelentős megváltoztatása nem indokolt. Az újraszabályozásánál azonban a Javaslat a perköltség-biztosíték jellegénél fogva tekintetbe veszi az Európai Unió Bíróságának a gyakorlatát is. Az Bíróság több döntésben (Data Delecta, Hayes, Saldanha ügyek) foglalkozott a perköltség-biztosítékkal és kimondta, hogy önmagában az nem ellentétes a közösségi joggal csak akkor, ha a szabályozás nem teszi lehetővé azon saját állampolgárral szembeni alkalmazását, aki nem a saját országában lakik és ott vagyonnal sem rendelkezik. A Javaslat ennek megfelelően a perköltség-biztosítékadás feltételeinél nem az állampolgárságnak, hanem az állandó lakóhelynek (székhelynek) illetve a tartózkodási helynek tulajdonít döntő jelentőséget. A biztosítékadásra nem köteles felperes lakóhelyét azonban nem Magyarországhoz köti, hanem az Európai Unió tagállamaihoz és a könnyített végrehajtás szempontjából velük egy tekintet alá eső országokhoz. A Javaslat ezzel a perköltség-biztosíték szabályai között helyezi el a hatályos Pp. 85. § (5) bekezdését.

A Javaslat két új kivételszabályt is rögzít. Nem állnak fenn ugyanis a biztosítékadás indokai akkor, ha a felperesnek elegendő, ellenőrizhető és könnyen végrehajtás alá vonható vagyona van és az alperes esetében akkor sem, ha a perben maga is keresetet indít a felperessel szemben.

A kis értékű követelések európai eljárása

Több tényező is alátámasztja a Javaslatban rögzített, az eljárások koncentrációját szolgáló hatásköri, illetékességi szabály megfogalmazását.

Ezen jogviták száma a tagállamok eddigi tapasztalatai alapján rendkívül alacsony, ezért célszerű, hogy az a kisszámú ügy ne szétszóródva jelenjen meg az egyes járásbíróságokon, hanem koncentrálódjon. A bírónak ebben az eljárásban együtt kell alkalmaznia a 861/2007/EK rendeletet és a magyar jogszabályokat (ld. rendelet 19. cikke), ami szintén sajátos ügykezelést és ügymenetet igényel, és az ügyek kevesebb számú bíróságra történő koncentrálását indokolja.

A Javaslat rögzíti, hogy amennyiben a fél olyan követelést érvényesít kis értékű követelésként, amely kizárt a rendelet 2. cikk (1)-(2) bekezdései alapján, pl. közigazgatási jogkörben okozott kár megtérítése iránti, vagy személyiségi jog megsértése miatt sérelemdíj iránti igényt érvényesít; a keresetet az általános szabályok szerint kell elbírálni.

Ebben az eljárásban, a koncentrált hatásköri szabályok egyben kizárólagos illetékességet hoznak létre, ezt rögzíti a Javaslat.

Az eljárás megindításával összefüggésben a rendelet tartalmazza, hogy a felperes a kis értékű követelések európai eljárását a rendelet I. sz. mellékletben meghatározott egységesített „A”

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

keresetlevél kitöltésével, és annak a hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bírósághoz történő közvetlen – postai úton, illetve bármilyen egyéb, az eljárás megindításának helye szerinti tagállam által elfogadott kommunikációs eszközzel, például faxon, e-mailben, vagy más elektronikus technológia alkalmazásának igénybevételével indítja meg.

A rendelet szabályaiból következik, hogy a keresetet csak írásban lehet előterjeszteni, de a járásbírói hatáskörbe tartozó ügyekben a Javaslat általános jelleggel lehetővé teszi, hogy a jogi képviselő nélkül eljáró fél a keresetlevelet a lakóhelye, munkahelye szerint illetékes, vagy a perre illetékes járásbírósnál szóban is előterjessze, amit a bíróság az erre rendszeresített formanyomtatványon rögzít. Ezt a Javaslat oly módon biztosítja a felperes számára, hogy a rendelet 11. cikke szerint keresetét a perre illetékes járásbíróson szóban is előadhassa, ahol azt az „A” jelű formanyomtatványon rögzítik. Ez a szabályozás összhangban van a rendelet 11. cikkével, mely előírja a kitöltéshez nyújtandó tagállami segítséget.

Ha a viszontkereset meghaladja a rendelet 2. cikkében foglalt összeghatárt a bíróság azon tagállam eljárási jogának megfelelően tárgyalja az ügyet, amely tagállamban az eljárást lefolytatják. Ez az összeghatár a rendeletnek az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2015/2421 rendeletével (2015. december 16.) történt módosítást követően, a rendelet 2. cikk (1) bekezdése alapján 5000 Euró.

A rendelet felülvizsgálata során az egyik kritikus pont a fordítások magas költsége volt. Ezért írja elő a Javaslat – összhangban a rendelet 6. cikk (2) bekezdésével –, hogy a bíróság a féltől csak akkor kérheti az okirat hiteles fordítását, ha enélkül a tényállás nem lenn felderíthető. A Javaslat ezzel a megoldással főszabály szerint elegendőnek tekinti az okiratok egyszerű fordítását, ami összhangban van a Javaslat általános szabályaival.

A rendelet lehetővé tesz egy speciális jogorvoslatot előterjesztését felülvizsgálat elnevezéssel, amelyet azonban el kell határolni a Javaslat VI. részében szabályozott rendkívüli jogorvoslati eljárástól, a felülvizsgálattól. A Javaslat ugyanakkor nem változtathat a rendelet szerinti jogintézmény elnevezésén, mert annak hivatalos magyar fordítása ezt a terminológiát használja az perorvoslati eljárásra. A perorvoslat célja a tisztességes eljárás egyik legfontosabb elemének, a védekezéshez való jog gyakorlásának hiánya miatt az eljárás felülvizsgálatának biztosítása.

Több megoldás is elképzelhető arra vonatkozóan, hogy melyik bíróság, milyen eljárási szabályok szerint folytassa le a rendelet szerinti felülvizsgálati eljárást. Az okok közül az első esetkör a keresetlevél kézbesítését, illetve a tárgyalásra szóló idézést támadja, míg a második esetkör előre nem látható, elháríthatatlan körülményekre hivatkozik. Csak az alperes élhet ezzel a jogorvoslattal, és az eredménye minden esetben az ítélet semmissége lesz, ha a felülvizsgálati ok fennállása megállapítást nyer.

Ennek következménye, hogy az eljárást újból le kell folytatni, és új ítéletet kell hozni. A Javaslat – hasonlóan az Fmhtv. 59. § (7) bekezdésében szabályozott megoldáshoz a Javaslatnak a mulasztás igazolására vonatkozó szabályait rendeli megfelelően alkalmazni.

Az európai fizetési meghagyásos eljárás

A Javaslat a hatályos Pp. 323. §-ával lényegében azonos tartalommal rendezi az európai fizetési meghagyásos eljárást követő per (tehát az ellentmondás folytán perré alakult eljárás és az elutasítást követően indított per) kapcsolódó szabályait, melyek a nemzeti fizetési meghagyásos eljárást követő per szabályaira utalnak vissza a szükséges terminológiai pontosításokkal.

TIZEDIK RÉSZ

ELEKTRONIKUS TECHNOLOGIÁK ÉS ESZKÖZÖK ALKALMAZÁSA

Az elektronikus kapcsolattartás

Az általános szabályok alkalmazása

A Javaslat az elektronikus kapcsolattartás szabályairól külön részben – „Az elektronikus technológiák és eszközök alkalmazása” című Kilencedik Részben, ezen belül pedig „Az elektronikus kapcsolattartás” című fejezetben – rendelkezik.

A Koncepció célul tűzte ki az elektronizáció szerepének erősítését az eljárásjogi szabályozás területén. Az informatikai lehetőségek használatának fontosságát jelzi, hogy a jogalkotó a koncepcióban megjelölt cél megvalósítását megkezdte már az új polgári perrendtartás előkészítésének időszakában.

Már a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény, valamint egyéb eljárásjogi és igazságügyi törvények módosításáról szóló 2015. évi CLXXX. törvény (a továbbiakban: E-Pp. tv.) fő célja is az volt, hogy az informatikai, technikai lehetőségeket alapul véve pontosítsa, egyértelművé tegye és bővítse az elektronikus kapcsolattartás szabályait a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvényben (a továbbiakban: Pp.). Emellett elfogadásra került az elektronikus ügyintézés és a bizalmi szolgáltatások általános szabályairól 2015. évi CCXXII. törvényt (a továbbiakban: E-ügyintézési tv.), amely alapján a bíróságok is elektronikus ügyintézészt biztosító szerveknek minősülnek, így az E-ügyintézési tv. rendelkezéseit a bíróságoknak is alkalmazniuk kell.

A Javaslatnak az elektronikus kapcsolattartásra vonatkozó szabályai a fentiekre tekintettel alapul veszik a közelmúltban elfogadott E-Pp. tv. előírásait, valamint figyelembe veszik az E-ügyintézési tv. rendelkezéseit. A Javaslat e körben a szigorúan vett eljárásjogi szabályokat rögzíti, és nem tér ki az elektronizációval kapcsolatos technikai jellegű szabályokra; ezeket önálló törvényben, és a végrehajtási rendeletekben indokolt rögzíteni.

A Javaslat az egyes jogintézmények tekintetében nem kíván külön eljárásrendet bevezetni attól függően, hogy a kapcsolattartás papír alapon avagy elektronikus úton történik-e egy adott eljárásban. Erre figyelemmel az elektronikus kapcsolattartás szabályait is tartalmazó külön fejezetben kizárólag azok az előírások jelennek meg, amelyek az elektronikus kapcsolattartás sajátossága folytán az általános szabályoktól eltérő rendezést igényelnek. Ezt a célt juttatja kifejezésre a Javaslat azon előírása, mely szerint elektronikus kapcsolattartás esetén a Javaslat rendelkezéseit a fejezetben foglalt eltérésekkel kell alkalmazni.

Választható elektronikus kapcsolattartás

A Javaslat átveszi az E-Pp. tv. szabályozását – amely megfelel az E-ügyintézési tv.-nek is –, miszerint nem minden fél számára kötelező az elektronikus kapcsolattartás. Az a fél vagy képviselője, aki nem köteles az elektronikus kapcsolattartásra, bármely perben, a per bármely szakaszában választhatja a kapcsolattartás elektronikus formáját. Abban az esetben, ha az elektronikus kapcsolattartást vállalta a fél, illetve a képviselője, a továbbiakban már köteles elektronikus úton kapcsolatot tartani a bírósággal. Tekintettel arra, hogy lesznek olyan felek, akik nem vállalják az elektronikus kapcsolattartást, a Javaslat a bíróság kötelezettségévé teszi

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

azon iratok digitalizálását, amelyeket az elektronikus kapcsolattartásra nem köteles, illetve az elektronikus kapcsolattartást nem választó fél nyújt be a bírósághoz.

Áttérés papír alapú kapcsolattartásra, valamint a jogutódlás az elektronikus kapcsolattartásban

A fél az elektronikus kommunikáció választása esetén a továbbiakban már köteles az elektronikus kapcsolattartásra, tekintettel arra, hogy a papír alapú és az elektronikus kommunikáció váltogatása a pervitelt elnehezítené, és követhetetlenné válna, hogy a bíróság a per adott szakaszában éppen melyik kapcsolattartási módon kézbesíthet joghatályosan a fél számára. Ugyanakkor az elektronikus kapcsolattartás választása esetén a Javaslat, az E-Pp. tv. szabályozásával megegyezően, lehetőséget biztosít arra, hogy a fél indokolt esetben – ha a körülményeiben olyan változás következett be, amely miatt az elektronikus úton történő eljárás a továbbiakban számára aránytalan megterhelést jelentene – visszatérhessen a papír alapú kapcsolattartásra.

Az elektronikus kapcsolattartásra nem köteles fél esetében az elektronikus kapcsolattartás vállalása csak a saját személyére vonatkozik és a jogutódjára nem, figyelemmel arra, hogy a jogutódnak a körülményei, amelyek az elektronikus kapcsolattartás vállalhatóságát befolyásolják, eltérőek lehetnek a jogelő körülményeitől. A Javaslat szerint a jogutódra az sem lesz kihatással, ha a jogelő kérelme alapján már sor került a papír alapú kézbesítésre való visszatérésre. Ha a jogutód vállalja az elektronikus kapcsolattartást, majd a papír alapú kézbesítésre való áttérés iránti kérelmet terjeszt elő, a jogelő korábbi ilyen kérelmét az elbírálás során nem kell figyelembe venni. Ennek az előírásnak az ad jelentőséget, hogy egyébként a Javaslat szerint a papír alapú kapcsolattartásra való áttérés iránti kérelem elutasítása esetén azonos okból ismételt áttérés iránti kérelmet nem lehet benyújtani, az ennek ellenére benyújtott áttérés iránti kérelmet a bíróság érdemi vizsgálat nélkül elutasítja.

Kötelező elektronikus kapcsolattartás

A Javaslat a jogi képviselő, a belföldi székhellyel rendelkező gazdálkodó személy, a közigazgatási szerv, a gazdálkodó személynek, illetve közigazgatási szervnek nem minősülő költségvetési szerv és az ügyész számára írja elő kötelezően az elektronikus kapcsolattartást. Számukra minden peres eljárásban, az eljárás minden szakaszában kötelező az elektronikus út alkalmazása.

Elektronikus kapcsolattartás a szakértővel, a bírósággal, a közigazgatási szervvel és más hatósággal

A Javaslat az igazságügyi szakértőkkel, továbbá a bíróságok egymás közötti és a közigazgatási szervekkel, illetve más hatóságokkal történő kapcsolattartási mód tekintetében megőrzi az E-Pp. tv. szabályozását. Ennek megfelelően a Javaslat az igazságügyi szakértői névjegyzékben szereplő igazságügyi szakértők, valamint az igazságügyi szakértői névjegyzékben nem szereplő, szakértői tevékenységre külön jogszabályban feljogosított állami szervek, intézmények, szervezetek esetében az elektronikus kapcsolattartást választható kapcsolattartási módként szabályozza. A bíróságok egymással, továbbá a közigazgatási szervekkel és más hatóságokkal ugyanakkor kizárólag elektronikus úton tarthatják a kapcsolatot. Ez alól a Javaslat csak abban az esetben enged kivételt, ha a kézbesíttetni rendelt okirat papír alapú bemutatása, megtekintése szükséges.

Az elektronikus kapcsolattartás eltérő szabályai

Az elektronikus kapcsolattartás a képviselet tekintetében igényel néhány kiegészítő rendelkezést a képviseletre vonatkozó általános előírások mellett. Az általános rendelkezések szerint a meghatalmazott köteles eredeti meghatalmazását vagy annak hitelesített másolatát első beadványához mellékelni, vagy ha erre előbb kerül sor, az első bírósági jelentkezése alkalmával az iratokhoz csatolni. Figyelemmel arra, hogy elektronikus kapcsolattartás esetén a meghatalmazást is elektronikus úton kell előterjeszteni, a Javaslat rendelkezik arról, hogy a meghatalmazást, ha papír alapon jött létre, akkor digitalizált formában kell csatolni. Ha a bíróságnak alapos kétsége merül fel a digitalizált meghatalmazással kapcsolatban, úgy – a papír alapú meghatalmazással való egyezőség megállapításának érdekében – az eredeti, papír alapú meghatalmazás csatolására hívja fel a képviselőt.

A Javaslat biztosítja, hogy a saját személyében elektronikus útra nem köteles fél a jogi képviselet visszavonására vonatkozó nyilatkozatát papír alapon nyújtsa be. Ezzel egyidejűleg a félnek nyilatkoznia kell arról is, hogy a továbbiakban jogi képviselő igénybevételével vagy jogi képviselő nélkül jár-e el. Ha jogi képviselővel jár el a továbbiakban a fél, úgy csatolnia kell az új jogi képviselő meghatalmazását is.

A Javaslat rögzíti, hogy ha a perben a kapcsolattartás elektronikus úton történik, a határidő elmulasztásának következményeit nem lehet alkalmazni, ha a bírósághoz intézett beadványt legkésőbb a határidő utolsó napján elektronikus úton az informatikai követelményeknek megfelelően előterjesztik. E rendelkezés indoka a következő. A Javaslat az Általános Rendelkezések között előírja, hogy a határidő az utolsó nap végével jár le, a bírósághoz intézett beadvány előterjesztésére és a bíróság előtt teljesítendő cselekményre megállapított határidő azonban már a hivatali idő végével lejár. A Javaslat – szintén az Általános rendelkezések között – ugyanakkor előírja, hogy a határidő elmulasztásának következményeit nem lehet alkalmazni, ha a bírósághoz intézett beadványt legkésőbb a határidő utolsó napján ajánlott küldeményként postára adták. Az e szabálynak megfelelő rendelkezést az elektronikus kapcsolattartás esetén is indokolt rögzíteni, hiszen az elektronikus kapcsolattartás eszközei nemcsak a bírósági hivatali időben állnak rendelkezésre.

Az üzemzavar, illetve üzemszünet bekövetkezése nem eshet a fél terhére, ezért a Javaslat rögzíti, hogy a határidőbe nem számít bele az a nap, amely során legalább négy órán át jogszabályban meghatározottak szerinti üzemzavar vagy üzemszünet állt fenn.

Előfordulhat olyan eset, hogy technikai okokból a beadvány elektronikus úton csak több részletben kerülhet megküldésre a bírósághoz; erre az esetre rögzíti a Javaslat, hogy az ilyen beadvány az utolsó részlet beérkezésekor kell a bírósághoz megérkezettnek tekinteni. Egyebekben az külön jogszabályban kerül rögzítésre, hogy az elektronikus úton előterjesztett beadványok benyújtásáról a felek milyen igazolásokat kapnak és mely igazolásban rögzített időpontban tekintendő a beadvány benyújtottnak.

Az állampolgárok, szervezetek a szerződéses jogviszonyaikban jelenleg még többségében papír alapon járnak el. Ebből következően a bíróság elé kerülő jogvitákban is többségében a felek papír alapú okiratokat tudnak megjelölni bizonyítási eszközként. Erre az esetre rögzíti a Javaslat egyértelműen, hogy kinek a feladata az okirat digitalizálása, illetve a papír alapú okirat megőrzése. A Javaslat meghatározza azokat az eseteket is, hogy kivételesen mely esetben nyújtható be az okirat akkor is papír alapon, ha kötelező az elektronikus kapcsolattartás a fél számára.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

Elektronikus kapcsolattartás esetén az illeték lerovásáról a bíróság nem értesül a keresetlevél kézhezvételével egyidejűleg, ellentétben azzal az esettel, amikor az illetéket a fél illetékbélyeg formájában rója le. Erre tekintettel a Javaslat rögzíti, hogy az illetékhiány esetén a törvény által előírt jogkövetkezmények alkalmazása – a keresetlevél visszautasítása, illetve az egyéb beadvány visszautasítása – legkorábban csak a beadvány érkezését követő három munkanap letelte után lehetséges.

Ha az elektronikus úton kapcsolatot tartó a kézbesítési rendszer azon szolgáltatását nem hozta létre vagy megszüntette, melyen keresztül részére a bírósági iratok kézbesítésre kerülhetnek, ezzel nem tesz eleget annak a törvényi kötelezettségének, mely szerint a bírósággal elektronikus úton kell a kapcsolatot tartania. A fenti mulasztás következménye, hogy a bíróság nem tudja a fél számára az iratokat elektronikus úton megküldeni. E mulasztás szankciójaként a Javaslat pénzbírság kiszabását írja elő.

Az elektronikus kapcsolattartás kötelezettségét a fél nem csak azzal szegheti meg, hogy nem teszi lehetővé, hogy a bíróság számára elektronikus úton kézbesítsen, hanem azzal is, hogy a fél a beadványait nem elektronikus úton továbbítja a bíróság számára. Ennek jogkövetkezménye – a pénzbírság kiszabása mellett – az, hogy a beadvány hatálytalan, kivéve a keresetlevelet, a fellebbezést, a felülvizsgálati kérelmet, amelyeket a bíróság visszautasít, illetve a fizetési meghagyásos eljárás jogosultjának az ügyre vonatkozó részletes tényállításait és bizonyítékait, amelyeknek nem elektronikus úton való előterjesztése esetén a bíróság a pert megszünteti.

A Javaslat az elektronikus kapcsolattartáshoz kapcsolódóan rögzíti – az iratok elektronikus formában való rendelkezésre állása esetére – az iratok megtekintésének jogosultságát elektronikus hozzáféréssel. Az erre vonatkozó részletes technikai szabályokat külön jogszabályban szükséges elhelyezni.

Már a Pp. is tartalmazza az iratok megtekintésének azt a sajátos formáját, amikor a felek és a perben részt vevő egyéb személyek, illetve képviselőik kérhetik a részükre kiadható – elektronikus formában, elektronikus okiratként vagy elektronikus másolatként rendelkezésre álló – iratot elektronikus formában az e-mail címükre megküldeni. Ezt a lehetőséget a Javaslat is fenntartja.

Az E-ügyintézési tv. rögzíti, hogy a hangkapcsolatot biztosító elektronikus úton megtett nyilatkozat joghatása megegyezik a szóban tett nyilatkozat joghatásával, azonban jogszabály ettől eltérően rendelkezhet. Tekintettel arra, hogy a polgári peres eljárásban a szóbeli meghallgatásnak, a szóban megtett nyilatkozatnak a közvetlenség és szóbeliség elvének érvényesülése érdekében különös jelentősége van, a Javaslat a kizárólag hangkapcsolatot biztosító elektronikus úton tett nyilatkozatot nem fogadja el, de a hang- és képkapcsolatot is biztosító távközlő hálózat útján történő meghallgatást lehetővé teszi.

A Javaslat a bíróságok és az Országos Bírósági Hivatal számára adatkezelési jogosultságot ad, figyelemmel arra, hogy az elektronikus kapcsolattartás biztosítása esetén szükségessé válhat, hogy az Országos Bírósági Hivatal, illetve a bíróságok olyan személyes adatokat is kezeljenek, amelyeket az elektronikus úton kapcsolatot tartók kizárólag e célból, az elektronikus azonosíthatóságuk érdekében adnak meg.

A távközlő hálózat igénybevétele

A Javaslat megőrzi az E-Pp. tv.-el kialakított, a távközlő hálózat útján történő meghallgatás és bizonyítás-felvétel szabályait azzal, hogy tovább bővíti a távközlő hálózat útján történő bizonyítás-felvétel lehetőségeit, mivel azt kiterjeszti a szemlére is.

Az arra vonatkozó rendelkezéseket, hogy mely távközlő hálózat útján folytatható le a meghallgatás, illetve a bizonyítás, külön jogszabály tartalmazza.

A Javaslat szerint a felek és más perbeli személyek, így a tanúk, illetve a szakértők is meghallgatásra kerülhetnek távmeghallgatás útján, illetve a szemle is lefolytatható e módon, ha a szemletárgy birtokosa ez ellen nem tiltakozik. E lehetőség biztosítása jelentősen megkönnyítheti azon személyek meghallgatását, akiknek a megjelenése a tárgyalás kitűzött helyén csak jelentős nehézséggel vagy aránytalanul nagy költségtöbblettel lenne megoldható. Emellett ezen jogintézmény alkalmazása az eljárások lefolytatását is gyorsíthatja. Mindezekon túl – ha ez válik szükségessé – e meghallgatási mód a tanú személyes védelmét is biztosíthatja.

A távközlő hálózat útján történő meghallgatásra vagy egy másik bíróságon vagy egy egyéb – a távközlő hálózat működésének biztosításához szükséges feltételekkel rendelkező – szervnél rendelkezésre bocsátott helyiségben kerülhet sor. A távközlő hálózat útján történő meghallgatás során a tárgyalás, illetve a személyes meghallgatás helyszíne és a meghallgatott személy tartózkodási helye (a másik bíróság vagy az egyéb szerv) között az összeköttetés közvetlenségét a mozgóképet és a hangot egyidejűleg továbbító készülék biztosítja. A távmeghallgatás során biztosítani kell, hogy a tárgyaláson jelen lévő résztvevők láthassák a távközlő hálózat útján történő meghallgatásra kialakított helyiségben a meghallgatott személyt, valamint a meghallgatott személlyel egyidejűleg ott-tartózkodó valamennyi személyt. A távközlő hálózat útján történő meghallgatáson olyan technikai feltételeket kell teremteni, hogy az biztosítani tudja, hogy a távmeghallgatás helyszínénél szolgáló helyiségnek minden pontja látható legyen a tárgyalást vezető elnök (bíró), illetve a személyes meghallgatást lefolytató elnök (bíró), illetve bírósági titkár számára, aki nem a meghallgatás helyszínén, hanem a tárgyalás, illetve a személyes meghallgatás kitűzött helyszínén van jelen. Ugyanakkor a távközlő hálózat útján történő meghallgatásra kialakított helyiségben tartózkodó meghallgatott személy részére is biztosítani kell, hogy követhesse a tárgyalás menetét.

Mivel a távmeghallgatás helyszínén nem tartózkodik bírósági alkalmazott, az azonosítás képi közvetítéssel történik, és emellett sor kerül a személyazonosító adatoknak a személyiadat- és lakcímnnyilvántartást végző hatóság nyilvántartásában szereplő adatokkal való összevetésére is a nyilvántartásba való betekintéssel.

A Javaslat a távközlő hálózat útján történő meghallgatás esetén is biztosítja azon tanú adatainak védelmét, aki kérte az adatai zártan kezelését. A Javaslat erre az esetre rögzíti, hogy a tanú okmányainak képi adatátvitellel történő bemutatása során biztosítani kell, hogy azt csak a bíró, illetve a bírósági titkár tekinthesse meg.

A Javaslat a tanú veszélyeztetettsége esetére lehetővé teszi a tanú titkos meghallgatását is, amelynek elrendelése esetén a távközlő hálózat útján történő meghallgatás olyan módon kerül lefolytatásra, hogy a tanú személye, tartózkodási helye ne legyen megállapítható.

A tervezetet a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának

A távközlő hálózat útján történő meghallgatás részletes technikai szabályait külön jogszabály tartalmazza.

TERVEZET

TIZENEGYEDIK RÉSZ

ZÁRÓ RENDELKEZÉSEK

A Záró Rendelkezések tartalmazzák a törvény végrehajtására szolgáló kormányrendelet és miniszteri rendeletek megalkotásához szükséges felhatalmazó rendelkezéseket. Emellett e rész rögzíti a törvény hatálybalépéséről szóló, az átmeneti és az európai uniós követelményekre utaló előírásokat. A Javaslat a hatálybalépést követően indult perekben rendeli alkalmazni a törvényt, figyelemmel arra, hogy a Javaslat a per szerkezetét alapvetően megváltoztatja, illetve az egyes jogintézményeket jelentősen módosítja.

TERVEZET